✠ Acutissime questiones sup libros de physica auscultatione ab Alberto de Saxonia ed ite: iã diu in tenebris torpẽtes: nuprime vero q̃z diligẽtissime a vitiis purgate: ac summo studio emendate: ⁊ quantũ aniti ars potuit fideliter Impresse. ✠

✠

Nicoleti verniatis Theatini phylosophi pspicacissimi cõtra puersam Auerroys opinionez de vnitate itellectus: ⁊ de anime felicitate questiones diuine: nup castigatissime in lucẽ prodeuntes.

Eiusdem etiam de grauibus ⁊ leuibus questio subtilissima.

Cum Priuilegio

Hieronymi paterni Salodiensis carmen

Albus olor: dum fata trahunt: dum lassus in herbas
Decidit: ægregium sed breue carmen habet.
Vernias exactæ testatus tempora uitæ.
Dum moritur: nobis hoc breue cantat opus.
In quo uera sui redimens uexilla tonantis
Corduba iam Marte debilitata tuo.
Ostendit plures animas: non omnibus unam.
Atq; illas nullo tempore posse mori.
Aurea materia est equidem: sunt aurea uerba
Digna uiro: fuerat aureus ille senex.
Ergo quecunq; es: qui nomina clara prophanas.
Desine: in excelso nam sedet ille pollo.
Exitus acta probat. nam diuum archana locutus
Dum mor: tur: uiuens credidit esse deos.

Jacobus baptista aloisianus Rauēnas cēnobij stephanij veneti ꝑses Marco antonio Contareno Caroli filio. S. P. D.

Tum omnes artes alie: sciētieq; multum mortalium vitę opis ⁊ vsus attulere. Tuz vero philosophia: vt po te quę animā perficiat: quēadmodū medicina corpus: longe plurimū vtilitatis: ⁊ commodi peperit: sed ex philosophię ipsius partibus: illa mihi longe vtilior: lōgeq; certior: sibiq; magis cōsona semper est visa: quę sub ea specie posita: quę a reruz speculatione nomen sortita: cuiusq; finis veritas est: circa res nequaq̃ a materia separatas: seiūctasq;, sed sensuū auxilio percipiēdas versatur. vt alterā in nobis partē: quā intellectuz potestatis philosophi nūcupāt: perficiat. At vero ex multis maior nostrorz hanc circa sciētiam Cōmentarijs: libriq; conscriptis: qui te vel vtilitate summa: vel rerum copia: vel prout vniuscuiusq; ingenij captus est: rerum sublimitate difficultateq; alliciāt atrahantq; nullos vel aliorz: vel Arz. ipsius iudicio: hisce octo: qbus de pncipijs: vel de auscultatione physica titulus est: iure anteferas. Quid eni (p deos) vtilius q̃z reruz pncipia nosse? quę si bene ante peperis: tuz facilius accedas ad alia. Ita eni vel vsu, pbatū: vel doctissimorz virorz pceptis traditū est: nisi pus fundamēta bene ieceris: nisi pncipia in oib⁹ reb⁹ ante peperis: ruitura q̃z p''' illa oia quę supstruxeris: ad quęq; manū admoueris alia. Sed nec parū hinc quoq; vtilitatis capias. qd parte eā in nobis quę rōnis indiga rōnis admodū eget: hac vna potissimū ⁊ expurges ⁊ excolas. Exculta: tū vero virū prestātissimū ⁊ diuinuz agas. Nec tū interim ptes aie als phie hęc pars neglegit. vnde eni nisi a rerū nāliū eterno quodā cōcentu: ⁊ sibi semp cōsono cū sua quęq; semp ament: aliena nō appetant: iustitiā seruare: auaritiā vitare facilius cognoris? Quę te precepta: quę artes: quę disciplinę: continētiā amplectendaz: temperantiā expetendā aut melius suaserint: aut acrius exterserint: q̃z hęc vna sciētia? Quę voluptatez secūdarū omnino eē partiū: quinimo extremarū esse doceat. summo cū sectatorz ipsius dedecore ⁊ dāno. Nō ego hic vel qd fortitudinē cōsequere: dum qcqd est genitū facillime corrūpi: qcquid est auctum senescere: cōmonuerit. dicā vt hac potissimū rōne cōtēnendā mortē admoneat: quę vitari nequaq̃z queat. Sed vt cōsultissimus sis: vt prudētissim⁹ habea re: vt excelso animo ⁊ erecto ⁊ aduersa ꝓtēnas: ⁊ secūdis de via nō deflectas: naturalis sciētię ppriū est munus. omitto natura duce liberales nos euadere quę paucis minimisq; cōtentā se esse doceat. omitto infinita alia quę ad vsum hominū accōmodata excogitarit. Ad hoc pro se quisq; mihi intēdat animū. qd nunq̃z animi nostri sbstātiā: nunq̃z sublimia illa ⁊ diuina capescet: nisi ex nālib⁹ rebus ad ea percipienda gradū sibi quēdā pararit ⁊ aditū. Quod si ex diuinorz operū admiratiōe capti homines: philosophari p''' cepere si ex admiratiōe: cognoscēdi illorz amor cōsecutus est: si ex amore: nostra pfectio: certe huic potissimū phię parti debemus: hāc nos magni facere: hanc oib⁹ votis exoptare par est. p quā pfectis nobis eē sit datū. Quā igit hęc vtilis: q̃z ad vsuz hominū necessaria phię facultas: tā hęc auscultatiōis physicę ab Arz. edita cōmētaria magnfi aciēda: lectitādaq; sunt. qbus rerū causas primas: pmaq; pncipia: quę sciaz tm̃ in nobis pariāt: cōplexus est. sed ⁊ cōcausas illas mām. s. ⁊ formā: formęq; priuationē oppositā: causas deinde multiplices: nāe finitionē: finē ipm: causas secūdarias casum videlicet ⁊ fortunā explicauit. Et qm̃ in nāę finitiōe mot⁹ memineram. quid nā hic esset motus: quot eius genera: quō cōtinuū motui adhęreat: id rursum in ifinitū partibile sit: qd infinitū: quid locus: quo duplici corpora egeāt nālia: nō omisit. vt interim eorū quoq; rōnes: qui vacuum in nā ponerēt: validissime refutarit. ad hęc tēpus ipm: qd per motū metimur: ipm deniq; motuz scrupulosissime ⁊ quasi anxie indagauit. vt pōtes altissimo mari hisce veluti firmissimis pilis iactos dicas. sed erāt hęc omnia nihili: erāt ea potius quę desperationē: q̃z spem vllā hęc cognoscere cupiētib⁹ afferrent. vix vnus: aut alter esse: qui res tā magnas tā excellentes: tā sublimes caperet. Edita hęc ⁊ nō edita verissime oibus videri: nisi viri ⁊ eruditiōe pręcellētes: ⁊ ingenio supra q̃z vt dici possit humanū: ⁊ summo studio: nobis hęc inuoluta mysteria: hęc sacrosancta quasi oracula: quę pphanū vulgus attrectare nephas erat: ret exissent: reuelassentq;. Ex qbus hūc vnū ego: quē nunc pmū edēdū: Tuoq; potissimū nomini nūcupāduz adolescens ingeniosissime curaui Albertū saxonē eē statuo. qui medullā (vt isti aiunt nouitij) degustarit: vt ego: ipsius Arz. alumnus ⁊ q̃si partus fuisse videat. adeo ille ingeniose sensuz elicit. obscura lucidissime aperit: implicatissima quęq; promptissime dissoluit: qōnes vero vel ab Aristote. subtiliter tractatas: igeniosissime extricatur: vel ipe suomet marte nouas addēdo vētilat: vt qui hūc legerit: desideratur⁹ alīū pręterea sit neminē. Hūc nos: ⁊ qz consecraneus noster: vt pote Augustinian⁹ ⁊ ipse: ⁊ qd sua met laude celebratissimus apud oēs est: pci⁹ laudo. hūc tu legas: hūc quē imiteris deligas: huc intēdas veliz. Nā pter ea quę dixim⁹ multa tibi quoq; cū illo cōmunia. ingeniosissimus tu. Ingeniosissimū pspicies nobilissim⁹ regio stēmate claruz. pbatissimus in oi vitę colore: vel hoc ętatis: lubrico virum ab oi vitiorz labe alienū summope pbabis. Quod eo libēti⁹ facturū te puto pręter adhortationes nostras: qd cū phię des operā patauij: eā de te spem: eā omniū expectationē concitaris vt nō gentiles mō tuos cōtarenos oēs ęquaturuz te: q aliquot in patauino gymnasio florent: sed ⁊ reliquos coętaneos tuos (absit iuidia vbo) supaturū speremus. hoc pśertim duce: qui ⁊ tibi nunc vsui: ⁊ in futurū ornamēto ⁊ laudi esse possit maxime. Et sane est hisce tēporibus philosophię plurimum gratulādū. quę sectatores hacten⁹ plebeios ⁊ secūdę q̃si notę nacta quosdā: nūc nobilissimū quēq; ex iuuētute veneta totidē quasi vel principes: vel pncipū filios: amatores inuēnerit. vt quę semp a pncipibus: a regibus culta ab initio est: postea ad ifimū quēq; deuoluta: nunc tādē pristinū sectatoruz cętum suorū clarissimū nō possit nō admirari. Inter quos tanta (vt dixi) tua cū laude enitescis vnus: ingenij illa tua sublimitate omniuz ferme rerū capacissima: memoria tenacissima: studij vi quadā indefessa: vt nemini mirū videri debeat: si vel ego hāc de te spem concipere: vel alijs polliceri ausim: huc accedit grecarū litterarū cognitio tanta: vt qui te grece legēte audiunt: medijs athenis natū: ⁊ a primis annis illis imbutū existimēt. vt hęc tibi longe familiarior aduentitia ⁊ quasi extraria: q̃z domestica videat litteraturę pars. Summa vero tua in deos: i parētē pietas: in amicos propēdissima animi iductio: in iniquos facilitas: merito te omnibus amabilē. Te caruz: Te iucundū reddunt. Quare vt cepisti pergas hortor ⁊ Rauennatis tui cui iam plurima tribuisti: memineris. Sed ⁊ appendicē hanc tāto maioris vtilitatis: quāto periculū maius iminet si vincat Auerroys: phorū celeberrimi Nicoleti de intellectus vnitate addidimus. quem libellus eiusdē de grauium leuiūq; motu cōsequitur. Quę omnia Alexādri Calcedonij inter mancipes hosce librarios solertissimi cura imprimēda potissimum voluimus. vt qui in alijs multis de phia sit bene meritus: hac quoq; in parte: eandem mihi ⁊ omnibus prestaret diligentię operam. vale ⁊ salue. Ex Veneto cēnobio Stephanio. M. ccij. eidibus Januarijs.

Primus phisicor

¶Questiones eximij Doctoris magistri Alberti de Saxonia Super octo libris phisicorũ Aristotelis Incipiunt.

Textus cõmenti.j.

¶Quoniam quidez intelligere: ⁊ scire contingit ⁊c̃. Questio prima.

Arca textuz Primi libri phisicoruz queritur primo vtruz sciẽtia nãlis ꝓsideret de ente mobili tãq̃z de subiecto proprio ⁊ adequato. Et arguit primo q̃ nõ: naz sciẽtia nãlis nõ est vna: ergo eius nõ est assignare vnuz sb̃m: qõ sit propriuz eius ⁊ adequatũ: tenet ꝓnntia: aũs probat: nam scia nãlis aggregat in se notitiaz principioz ⁊ ꝯnuz demonstratarũ: sed habitus ꝓclusionum ⁊ principioz nõ sunt vna scia genere. ¶2° nam si ens mobile esset sb̃m propriũ ⁊ adequatuz ⁊c̃. sequerek q̃ sciẽtia nãlis esset subalternata metaphisice: ꝓns falsuz: tenet ꝓntia: nam ex quo scientia metaphisica ꝓsiderat de ente in quantũ ens tanq̃z de subiecto ꝓprio ⁊ adequato videk q̃ scientia nãlis sit sibi subalternata: ex quo ꝓsiderat de subiecto metaphisice ꝓtracto per ly mobile. ¶3° si questio esset vera: sequerek q̃ ly ens mobile esset verificabile de oibus: de qbus ꝓsiderat in scia nãli: ꝓns falsum: ⁊ tenet ꝓntia: naz hoc requireret ad hoc q̃ eẽt eius subiectum ꝓprium ⁊ adequatũ: falsitas ꝓntis patet: nam ens mobile de multis ꝓsideratis in philosophia nãli nõ est verificabile sicut de mã ⁊ forma: cum ens mobile debeat esse cõpositũ ex mã ⁊ forma: sik̃ nec de vacuo nec de loco: cum locus sit ĩmobilis: vt patet 4° huius: nec de ĩfinito.

Tex.cõ.41 ¶4° nec de hoc ente mobili considerat naturalis tanq̃z de sb̃to proprio ⁊ adequato: nec de illo ⁊ sic de singulis: ergo nullũ ens mobile est de quo ꝓsideret nãlis scientia: tanq̃z de subiecto ꝓprio ⁊ adequato. ergo ⁊c̃. ¶5° nam si ens mobile esset sb̃m ⁊c̃. vel ergo sciẽtie totalis vel scie partialis: sicut est scia presentis libri: nõ põt dici primuz: quia cõmuniter pro sb̃to huius libri assignat̃ ens mobile: sed qz non est idem sb̃m totius ⁊ partis: videk q̃ ens mobile non debeat poni subiectũ propriũ scientie nãlis totalis. ¶Nec põt dici scõm: qz cõmuniter assignãdo subiectum propriũ scientie huius solet assignari ens mobile. ¶6° si questio foret vera: sequerek q̃ scientia nãlis haberet ꝓsiderare de oibus rebus mundi: ꝓns falsum: falsitas ꝓntis patet: qz tunc oẽs alie sciẽtie supfuerent: ꝓntia probatur: nam si ꝓsiderat de ente mobili: tunc eque ꝓsideraret de ente ĩmobili: qz de oppositis pertinet ꝓsiderare ad eandẽ sciam: ⁊ cuz omne ens mundi sit significabile per aliquez horum terminoruz ens mobile: ⁊ ens ĩmobile: sequitur consequens illatum ⁊c̃.

In oppositum questionis cõmuniter sunt oẽs expositores. ¶In ista qõne primo videndũ est de aliqbus distinctionibus. 2° videndũ est de numero ⁊ vnitate causaz sciẽtiaz. 3° videnduz est de quesito. 4° videndũ est an scia nãlis ꝓsideret de oibus rebus mundi. ¶Quantũ ad primũ sit prima distinctio: q̃ scientia põt capi quadrupliciter: vno modo pro cuiuscũqz veri notitia: siue sit necessariũ: siue ꝓtingẽs: quã qdem notitiã aliqui habent ex relatu quorundã veridicz: ⁊ isto modo capitur scia: cum dicimus nos hie: sciamo de hoc: q̃ roma est pulchra ciuitas q̃z uis tũ nõ viderim us. ¶2° mõ capit̃ scientia pro alicuius veri sciẽtia nõ habita per testimoniũ vel relationẽ aliquoz: sed que habek ex sensu. Verbi grã: posito q̃ nullus diceret mihi q̃ iste paries esset albus: tũ ego cognosco ⁊ scio: q̃ est albus ex eo q̃ video albedinẽ inherẽtẽ sibi. ¶3° mõ capit̃ scia solum pro veroz notitia ⁊ necessarioz: siue illa sunt principia: siue ꝯnes: ⁊ isto modo capiendo sciam diceremus bene de principijs demonstratiuis esse scientiam. ¶Quarto modo capitur sciẽtia pro notitia euidenti alicuius necessarij causati ex notitia euidẽti ꝑmissaz necessariarum applicataz per discursuz sylogisticuz: ⁊ breuiter isto vltimo mõ capit̃ scia in ꝓposito. ¶2ª distictio. Scia quarto mõ accepta capit̃ pro notitia euidẽti ꝯnis necessarie per demonstrationẽ ꝓcluse. Aliqũ aũt capitur pro notitia totius demonstrationis. ¶3ª distinctio. Scia aliqũ capitur pro vno habitu scõm nũm: nõ includẽte plures habitus: ⁊ isto mõ scia vocat̃ sciẽtia partialis. Aliqũ aũt capitur pro cõbinatione seu aggregatione multoz habituum habentiũ ordinẽ certũ ⁊ determinatũ: ⁊ isto mõ scientia vocat̃ scia totalis: ⁊ sepe sic capitur a philosopho: ⁊ isto modo capiendo sciam aliquo mõ intelligibilẽ notitiam principioz ⁊ ꝯnum: ⁊ notitiã terminoz: ⁊ reprobationes falsoz ⁊ totalẽ phiam nãlez dicimus esse sciaz. ¶4ª distinctio. De aliquo dicimus esse sciam quatuor modis: vno mõ tanq̃z de ꝯne ⁊ sic accipit̃: quũ dicit̃: sola necessaria esse scibilia. ¶2° mõ tanq̃z de significato ꝯnis sicut dicimus sciẽtes demonstrare: istã ꝯnem: triangulus habet tres angulos equales duob⁹ rectis: q̃ scimus triangulũ hie tres angulos equales duob⁹ rectis; ⁊ q̃ scimus q̃ triangulus hz tres angulos. ¶3° mõ de aliquo dicimus hie sciam tanq̃z de subiecto: vel predicato ꝯnis scite. vnde dicimus de hoc esse sciam de quo demonstrãtur passiones: mõ hoc est sb̃m ꝯnis scite. ¶Quarto mõ de aliquo dicimus hie sciam tanq̃z de rebus significatis per terminos ꝯnis scite. ⁊ isto mõ dicimus nos hie sciaz de lignis ⁊ lapidibus. ¶5ª distictio est q̃ sb̃m capit̃ pluribus modis: vno modo capit̃ sb̃m pro termino inferiori capto in recta linea ꝑdicamentali: ⁊ isto modo accipit̃ subiectũ: quũ dz speciem esse sb̃m generis ⁊ indiuiduuz speciei. ¶2° modo sumit̃ sb̃z pro illo cui inheret aliqua forma siue sb̃alis: siue accidentalis: ⁊ isto modo accipitur quuz dicit̃ materiam esse subiectũ forme ⁊ parietem esse subiectũ albedinis. ¶3° modo accipit̃ prout distinguit̃ ꝓtra predicatũ: ⁊ isto modo accipit̃ quũ dicit̃ propositionem cathegoricã esse illã que hz subiectũ: ⁊ predicatuz ⁊ copulam ⁊c̃. ¶4° modo accipit̃ sb̃m prout distinguit̃ ꝓtra passionẽ ⁊ pro vno termino cõmuni verificabili de pluribus subiectis pluriũ ꝯnum demonstratarũ in aliqua scia. que ꝯnes ⁊ earũ subiecta hñt affinitatẽ a ꝓinuicez rõne illius termini cõmunis: ⁊ talis terminus cõmunis non trãscendit ꝓsiderationẽ istius scie: ⁊ ad ipsuz reducunt̃ oia ꝓsiderata in illa scientia: ⁊ istud tunc dz sb̃m propriuz ⁊ adequatũ illus scie: ⁊ hoc de articulo primo.

Quantum ad secundum sit prima ꝓclusio accipiendo sciam secundo modo tertie distinctionis: nulla scientia est vna sed nũm: patet: nam sit. a. scientia accepta pro complexione. b. c. d. scientie. probatur q̃. a. sciẽtia nõ est vna scia sm nũm. qz non est sciẽtia. b. nec scia. c. nec scia. d. nec est aliqua sciẽtia ab his distincta: ergo non est scia vna. ꝓna tenet: ⁊ aũs quo ad primam eius partem patet ex eo q̃ totũ nõ est aliqua suarũ partiũ: quo ad scdaz eius partem patet ex eo q̃ totũ nõ est aliud a suis partibus simul sumptis: sicut postea videbitur: ⁊ ꝓfirmat̃: naz accipiẽdo sciam sic: ipsa aggregat

in se habitum conclusionum ⁊ habitus principior: mō habitus ꝓclusionus ⁊ habitus principior nō sunt vna scientia. Ex hoc sequit q̄ totalis libri physicor nō est vna scia p̄m nūm. patet qr aggregat in se notitias pluriū cōclusionum. ¶ 2° sequit q̄ scia totalis libri physicor nō est aliquid. pz qr nō est vnum: vnū aūt ⁊ aliqd ꝓuertuntur: p Ar. 4° metaphy. ⁊ directe simile sicut de sor. ⁊ platone. Nam sor. ⁊ plato nō sunt aliqd ex eo q̄ nihil ē sor. ⁊ plato. imo sor. ⁊ pla. nihil sunt. ¶ Secda ꝓclusio. q̄ꝫuis scia sic accepta: nō fit vna p̄m nūm tū bene dr vna: vnitate aggregationis: mō quo dicimus exercitus esse vnū: pz nam sicut exercitus est collectio pluriuz reruz: ita scia sic accepta est notitiar pluriuz collectio. ¶ Tertia cōclusio. nulla scia hz plures causas q̄z duas. s. efficientem ⁊ finalē nam nulla scia hz cām mālem. ppie, loquendo: nec cām formalem: probat. Et suppono p̄ q̄ scia sit accidens. qō quidem clarū est: tunc sic: nullū accidēs p phm 8° meta. habet cām mālem ex qua: q̄ꝫuis bene habeat cām mālē in qua: que ppie nō dz dici causa accidētis: sicut nec mādr causa forme: sed cum scia sit accidēs per suppositionē ergo scientie nō est causa mālis: sed ex quo scie nō est causa mālis: ⁊ per ꝓns nec eius erit causa formalis. Verum tamen improprie loquēdo subiectū: de quo scia ꝓsiderat solet dici causa mālis sciētie. ⁊ hoc est ita improprie dictū: ac si diceret: q̄ color eēt causa mālis visionis. Qz aūt hō locutiones sint improprie: patet: nam ppie loquēdo causa mālis dz esse de essentia illius: cuius est causa. sed modo sbm scie: de quo ꝓsiderat scia: nō est de essentia ipsius scie. sicut nec color de eēntia visionis. ergo. Et sic improprie solet assignari ⁊ ꝓcedi cām formalē esse diuisionē ⁊ ordinationē partiū scie. mō hoc est sic improprie: sicut si diceremus diuisionē ⁊ ordinationē partiū ipsius hois: eē cām formalē eius: ergo nulla scientia proprie loquēdo nec hz causam materialem: nec formalem: ⁊ hoc de articulo 2°.

Tex. cō. 12.

Quantū ad 3m sit p̄a ꝓclusio q̄ cuiuslibz scie aīa est sbm 2° mō: patet: quia aie inheret sciētia tanq̄z suo subiecto. ¶ 2a cōclusio huius scie nālis prout accipit pro cōbinatione pluriū sciar seu notitiarū non est vnuz sbm accipiendo sbm tertio mō: prout est altera pars ppositionis. pz. nam sic accipiēdo sciam nālem: ipsa aggregat in se plures notitias pluriū ꝓnum: quar cōclusionū diuersa sunt sbta. ¶ 3a ꝓclusio. sic accipiēdo sciaz nālem bñ est eius vnū sbm: accipiēdo sbm pro termino cōmuni verificabili de subiectis pluriū ꝓnuz scie nālis: qui qdē terminus nō trāscēdit ꝓsiderationē scie nālis. hō pbat: nam bñ est aliqs termin9 cōis verificabilis de oib9 consideratis in scia nāli: ⁊ hoc in recto vel in obliquo. ¶ 4a ꝓclusio est q̄ talis terminus est ly ens mobile. hoc pz quia hic terminus. ens mobile. iter omnes terminos: de qbus scia nālis format ꝓnes demonstrabiles: hic terminus. ens mobile. est cōissimus: ⁊ nō trāscendit ꝓsiderationē scie nālis. ⁊ oia ꝓsiderata in scia nāli hñt attributionē ad ipm: aliq̄ sicut principia: aliq̄ sicē passiōes ⁊ aliq̄ sicē subiecta passionū: sicut apparebit in ꝓcessu. Ex hoc etiaz patet rūsio ad quesitū: ⁊ est ꝓclusio principalis. s. q̄ sciētia nālis ꝓsiderat de ente mobili: tanq̄z de subiecto ppio ⁊ adequato. ¶ Sed notandū est q̄ scia nālis totalis ꝓsiderat de ente mobili: quo ad passiones ppias ⁊ cōes. Scientia aūt huius libri ꝓsiderat de ente mobili quo ad passiones eius cōmunes tm: ⁊ sic patet qualiter ens mobile: est subiectum propriū ⁊ adequatū scientie nālis totalis: ⁊ scientie nālis partialis: sicut est scientia huius libri: sed hoc est diuersimode: est enim subiectuz adequatū huius scientie scilicet libri physicor: prout de ipso inuestigat solum passiones cōmunes: sicut est motus tempus ⁊ hō. ⁊ est subiectuz adequatū scientie nālis totalis. prout de eo inuestigantur ppietates ⁊ passiones: nō solū cōmunes: verūetiā ppie: ⁊ sic patet solutio quinti argumenti.

Quantum ad quartū an sciētia nālis consideret de omnibus entibus mundi sit prima ꝓclusio. Sciētia nālis considerat de his terminis ens mobile ⁊ ens imobile: silr de his corporale ⁊ incorporale. sed per istos terminos quodlibet ens mundi est significabile: ergo cū ipsa scia nālis non ꝓsideret de his terminis per se: sequit q̄ ipsa de significatis cōsiderat hoz terminor: ⁊ per ꝓns scia nālis ꝓsiderat de omnibus: prout ꝓsiderare de aliquo: vel esse scientiaz de aliquo capit 4° modo. ¶ 2a ꝓclusio est hec. nulla scia est sic de oibus q̄ ipsa sit demostratiua oiuz ꝓnū demonstrabiliū: pz primo: nam si eēt aliq̄ talis: tunc alie scie supfluerent. ¶ 2° si aliq̄ scia eēt talis: hec maxime esset meta ca. Sed hoc est falsuz: falsitas pz qr meta ca nō demonstrat istam ꝓnez. triangulus hz tres angulos ⁊c. ꝓntia tenet quia meta ca est sciēntia cōmunissima. ¶ 3a conclusio. meta ca hz formare conclusiones demonstrabiles per ipsam de qualibet re mūdi. pz: nam de qualibet re hz inquirere an sit eadē vel diuersa ab vna alia re. Unde de triāgulo hz inquirere an sit idem lineis an nō. ⁊ hoc demonstrabile est. ergo non est cōis vel cōmunissima: sic q̄ ipa sit demōstratiua oiuz ꝓnuz demōstrabiliū: sed sic est: q̄ ipsa de qualibet re pōt formare ppositiones per ipsam demonstrabiles: qualiter nō est de aliqua alia scia. Ex his ergo patet qualr scia nālis ꝓsiderat de oibus rebus mundi ⁊ qualr nō. ¶ Ad rōnes principales ad primaz: qñ dr scia nālis nō est vna: verū est. ergo eius nō est vnū sbm verū est accipiēdo sbm prout distinguit ꝯ pdicatū. sed accipiēdo sbm 4° mō. s. pro termino cōi verificabili ⁊c. scie nālis est vnū sbm: qd̄ est eius ppriuz. ¶ Ad 2am ꝓcedit q̄ scia nālis imo quelibet alia sciētia est aliquo mō subalternata metace. ¶ Ad 3am ꝓcedo q̄ ens mobile est verificabile de oib9 ꝓsideratis in scia nāli: ⁊ hoc in recto vel i obliquo. mō q̄ꝫuis mā vel forma nō est ens mobile: tū est entis mobilis. s. principiuz: silr q̄ꝫuis tps nō sit ens mobile: tū est aliqd entis mobilis puta passio: silr q̄ꝫuis vacuū nō sit ens mobile: tū est ꝑuatio passiōis entis mobilis. s. loci. ⁊ sic de alijs. ¶ Ad 4am bñ ꝓcedo q̄ nullū ens mobile est sbm ppriū scie nālis. ⁊ hoc bene probat ratio. nihilominus hic terminus. ens mobile. est sbm ppriū scie nālis: sicut eniz nō sequit. nullus hō est spēs. ḡ falsuz est q̄ hō sit spēs: ita nō sequit: nullū ens mobile ē sbm ⁊c. ḡ falsuz est q̄ ens mobile sit sbm scie nālis. ¶ 5a rō soluta est in tertio articulo. ¶ Ad 6am patet responsio ex 4°.

Questio. ij.

Queritur 2° vtrū cognitio scientifica causati depēdeat ex cognitione suar causar: ⁊ arguit q̄ nō: qr cognitio sciētifica nō est nobis possibilis: ḡ questio falsa. tenet ꝓntia. Sed aīs ꝓbatur nam cognitio scientifica habet de aliquo: quū de illo amplius nō est dubiū: nec est formido ad oppositū: talis aūt nō est nobis possibilis de aliqua re: cuz nulla res possit cognosci: quantū cognoscibilis est. ¶ 2° si cognitio sciētifica causati dependet ex cognitione suarum causar: vel hoc esset intelligendo per causatuz conclusionem scibilem: ⁊ per causas p̄missas: vel intelligendo per causatuz aliquā rem ad extra: que non est signū: ⁊ per causas similiter: nō pōt dici p̄mū ex eo q̄ cōclusio non est illud quod scitur sed res significata: ⁊ etiaz quia premisse nō sunt cause conclusionis: nā possibile est conclusionem esse premissis non existentibus: ergo premisse non sunt cause conclusionis. Nec potest dici 2m scilicet q̄ intelligendo per causatum rem ad extra: que non est signum: sicut est homo lapis ⁊c. quia illa res non est scibilis: probatur

bilis:probat qr nihil est scibile:nisi qd est demōstrabile: talis aūt res nō est demōstrabilis eo q nō est:nec pōt esse cōclusio demonstrationis.¶3° si questio esset vera tunc cognitio scientifica causati:dependeret ex seipsa:sz hoc est incōueniens ergo.probat ꝓntia:qr cognitio cause dependet ex cognitione effect⁹ seu cognitione causati:si ergo cognitio causati dependeret ex cognitione causaz:ipsa dependeret ex se ipsa:qr quicqd est cā cause est cā cāti:z cum cognitio cāti sit causa cognitionis cause:sequit tūc q cognitio causati esset cā cognitionis sui ipsius z sic idez dependeret a seipso:z esset causa sui ipsius.¶4° si questio esset vera:sequeret q esset circulatio in cognitionib⁹: ꝓns est falsum:falsitas pz:qr tunc vnū z idez esset notius z ignotius respectu vnius z eiusdē qd est falsum. Sed pbatur ꝓntia:naz cognitio causati est cā cognitionis cause:qr est nobis notius.p Alz.in lra.si ergo.ecōuerso cognitio cause esset causa cognitiōis causati:sequeret circulatio. ¶5° sequeret:si questio esset vera q magis nota cognoscerentur per minus nota:ꝓns est falsum.falsitas pz:quia esset petitio principij:sed ꝓntia pbatur:qr causatuz est nobis notius q̄z causa:per Alz.in lra dicentē effectuz esse nobis notiorem.¶6° si questio esset vera sequeret q statim habita cognitione causaz haberet notitia causati: sed ꝓns est falsum:falsitas patet.nam aliqs potest cognoscere causas alicuius effectus absqz hoc q cognoscat ipm effectū: cuius ille sunt cause:quia forte q̄zuis cognoscat illas causas:nō tm cognoscit q ille sunt cause talis effect⁹.ergo zc.

Ex.cō.3.

vt supra

Ex.cō.1.

In oppositum videtur esse Alz.in phemio huius z expositores. In ista questione primo videndū est an aliqd scibile vel cognoscibile possit a nobis tm cognosci quantū est cognoscibile de quo tangebat in primo argumēto. ¶2° videnduz est an ꝓclusio sit illud qd vere scitur:vel significatū ꝓnis. de quo tangebatur in 2° ar^to.¶3° videnduz est de q̄sito principali.¶Quātū ad primū psupponendū est q scibile aliqn capitur pro ꝓclusione:cui aliquis assentit ppter aliquā euidentiā. Aliqn capit pro ipsa re incōplexa vel pro sbto ꝓnis scibilis:de quo sciunt z ꝓuestigant aliqua predicata.¶2° suppono q nō tot:quin plura predicata de quolibet termino sunt verificabilia vel scibilia vel de pronoie demonstrante illud:pro quo talis termin⁹ supponit.¶3ª suppositio:q intellꝰ noster nō possit de aliq infinita cognoscere.¶Tunc sit prima ꝓclusio accipiēdo scibile vel cognoscibile pro termino vel pro sbto alicui⁹ ꝓnis scibilis:vel pro re pro qua iste terminus supponit: nulla res est a nobis cognoscibilis tm:quātū pōt cognosci.pbatur per secdam suppositionē.nam infinita seu nō tot:quin plura pdicata sunt de aliquo verificabilia z cognoscibilia:sed per tertiā suppositionē intellꝰ nr nō pōt infinita de aliquo cognoscere ex eo q est finite capacitatis.ergo nō est possibile q cognoscat ifinita cognoscibilia de aliquo:z per ꝓns non est possibile q cognoscat aliquid tm quātū est cognoscibile.ergo bn dicit Themisti⁹ sup primo de aia.q ea que scim⁹ sunt minima pars eoz que ignoram⁹.¶Secūda ꝓclusio q accipiēdo scibile vel scituz pro ꝓne demonstrata vel demonstrabili:possibile est q aliqd aliquo mō cognoscat tm quātuz est cognoscibile ab eo.probat:nam postq̄z aliqua ꝓclusio est mihi demōstrata per demōstrationē a me scita:ipsam tm cognosco quantū est cognoscibilis a me:verbi gra vt istaz.triangulus habet tres angulos.

Quantum ad 2^m:sciendū q aliqui sunt qui volunt: q nullo mō cōclusio sit id qd vere scitur sed res significata p ꝓnem:z arguunt sic:vel ꝑ esset ꝓclusio mentalis vel vocalis vel scripta:sed nullum istoz potest dici.g.ꝓna tenet:z ans quo ad primam eius partem patet per sufficientez diuisionem ꝓclusionis:sed quo ad secundam partē probat.z p q non propō vocalis vel scripta:qr greci z latini quāuis nō hēant ꝓsimiles propositiones vocales vel scriptas hnt tm ꝓsimiles scias sicut est geometria astrologia z sic de alijs:hoc autē non esset verū si ꝓclusio vocalis vel scripta sciret.nec pōt dici q fit propositio mentalis qr aliquis pōt per picturas linearū in pariete cognoscere triangulū hie tres angulos absqz hoc q ꝓsideret reflexiue intentionem aie:cuiusmodi est propositio mentalis:sed hoc nō cēt veruz si ꝓclusio mentalis esset id quod vere sciretur.¶2° ad idem in demonstratione ppter qd id qd scitur:scitur per suas causas.modo nō pōt dici q hoc fit ꝓclusio:nam si ficipsa sciretur z per pmissas tanq̄z per suas causas: sed hoc non: quia pmisse nō sunt cause ꝓnis:quia ꝓclusio pōt eē premissis nō existētibus:qd nō esset si pmisse essent cause cōclusionis.¶3° hoc nos scimus de quo habemus sciam: sed sic est q de rebus significatis z nō soluz de ꝓne habemus sciam:ergo.maior est nota:minor patet qr de deo z lapidibus z coruscationib⁹ z tonitruis habemus sciētiam: que tm non sunt ꝓnes:sed res significate per ꝓnes. ¶4° nam si demonstraret mihi ista ꝓclusio.triangulus habet tres angulos zc.ego scio triangulū hie tres angulos equales duob⁹ rectis.sed triangulū hie tres angulos equales duob⁹ rectis nō est illa ppō:triangulus hz zc. ergo scio aliquid qd nō est ppositio.maior est nota:z minor pz nam deū eē nō est ista ppositio:deus est ergo zc. ꝓntia tenet z ans pbatur:nam deū esse fuit ab eterno:sz ista ppositio deus est nō fuit ab eterno:ergo zc.¶Alij āt dicunt q solū cōclusio sit id qd vere scitur z pbant sic.illud quod est verū z necessariū:scitur:z nihil aliud a vero z necio scitur.sic haberi pōt ex primo posterioz:sed nūc ita est q ꝓclusio est illud qd est verū z necessariuz z nihil aliud ab ea:cum soluz veritas debeatur ppositionibus. ¶2° solius demonstrabilis est scia:sed solum ꝓclusio est demonstrabilis z nō res significata.ergo.ambe premisse pnt extrahi ex primo posterioz.¶3° naz dicit Linconiensis sup primo posterioz q scia premissarū gignit sciaz ꝓnis.quod nō esset verū nisi cōclusio sciret z sic sequitur q ꝓclusiones sciuntur:z per ꝓns nō res significate per cōclusiones.¶4° ad idem naz dicit Alz primo posterioz q ꝑn^a magis scim⁹ z credimus q̄z ꝓnes:z sic sequit q cōclusiones sciuntur cum cōparatiuus presupponat positiuum:z vltra si cōclusiones sciuntur:falsum est q soluz res significata sciatur.ergo zc.¶5° Auerrois sciuit deuz esse:modo si sciendo deum esse sciuit rem significatam z non conclusionē:sequitur etiā q sciuisset eum esse trinuz z vnum:sed cōsequens est falsum:falsitas patet ex dictis suis:nam nullo modo concessisset deum esse trinum ex eo q nullo modo dixisset vnam rem simplicem esse plures res nūo:z consequentia tenet:naz quantū est ex parte significatorum idem est deum esse:z deum esse trinuz. ¶Breuiter pro concordantia istoz dicentiū sic z sic:sciēduz est(sicut prius dicebatur)q aliquid dicit sciri dupliciter: vno modo tanq̄z conclusio seu illud cui intellectus assentit tanq̄z alicui vero z necessario complexo z ꝓclusio per demonstrationē ex premissis omnibus. Alio modo tanq̄z illud pro quo intellectus assentit conclusioni.z hoc est res significata per cōclusionem:que vocatur significabile:z illud etiā pōt vocari vnum veruz z vnum necessarium.modo dicendum est:q primo modo cōclusio scitur scilicet tanq̄z illud cui itellectus assentit.sed 2° modo res significata scitur.s.tanq̄z illud pro quo intellectus assentit cōclusioni.¶Et suppono q talis assensus est vna res in anima superaddita z distincta ab ipsa anima z cōclusione mentali:z secundū hoc rationes posite hincinde vadunt vijs suis:sed forte dices tu:quid tamen est illud inter illa quod verissime scitur? dico q hoc est res significata per conclusionē:de conclusione enim nō habemus scientiam nisi tanq̄z de signo:z ideo sicut aliter dicit

vrina sana ⁊ aliter homo sanus: ita aliter dicitur ꝛclusio scita ⁊ aliter res significata per conclusionē: vñ quum dicitur premissas esse causas ꝛclusionis: debet intelligi ꝙ premisse sunt signa causar ⁊ ꝛclusio signum causati. vnde sic esse sicut significatur per premissas est causa sic esse sicut significatur per conclusionē in ipsa demōstratione ⁊c.

Quantum ad tertium articulum sciendum est ꝙ duplex est cognitio: quedā cognitio quia: ⁊ quedā cognitio ꝓpter quid. verbi gratia: nam quelibet cognitio qua cognoscimus ꝙ eclypsis lune est: vocatur cognitio quia est: sed qñ cognosco propter quid eclypsis lune est: vocatur cognitio propter quid: ⁊ sepe habemus cognitiōem qr est de aliquo absq; hoc ꝙ habeamus cognitionē propter quid est. ¶ Alia distinctio ꝙ quedā est notitia complexa: quedā incōplexa. Exemplū primi sicut est cognitio qua cognosco hominem esse album. Exemplū secūdi sicut est cognitio qua cognosco sortem vel platonē. ¶ Alia distinctio ꝙ quedā est cognitio propria: ⁊ quedā cognitio cōmunis. Cognitio ꝓpria dicitur quando aliqua res cognoscitur per aliquam intentionem seu conceptum existentem in anima representatiuum illius rei ⁊ non alterius sicut est cognitio: qua cognoscerem sortem ⁊ platonem scilz sortem esse sortem: ⁊ platonem esse platonem. Cognitio autē cōis est quando aliqua res cognoscitur per aliquam similitudinē non solum representatiuam illius rei: verum etiam alterius: sicut est notitia qua cognoscerem sortem esse hominē vel animal. ¶ Tunc fit prima ꝛclusio ꝙ prima notitia ⁊ cognitio: quam habemus in scientia nāli: est cognitio quia est. probatur. nam in ipsa scientia nāli: primo cognoscimus effectos: effectos enī fūt nobis notiores: ꝛz ipsos antequ cognoscamus eorum cās: solum cognoscimus cognitione quia est: ex eo ꝙ cognitio eorum propter quid dependet ex cognitione suarum cārum. ¶ 2ª conclusio: post notitiam primam in scientia nāli: possimus habere notitiam propter quid. hoc patet: nam cognitis effectibus qr sunt: possumus cognoscere propter quid est effectus: cognitio autem qr est reuertitur ad effectum. ¶ 3ª conclusio: notitia incōplexa ipsius causati potest haberi absq; notitia cause ipsius causati: hoc pz: nam videndo albedinem possum cognoscere albedinem: absq; eo ꝙ cognoscā ipsius albedinis causam. ¶ 4ª ꝛclusio: ad notitiā cōplexam propriā ⁊ specialem ipsius causati oportet cām illius vel causas cognoscere. hoc pz: nam talis cognitio dependet a cognitione illorum a quibus res illa dependet in eē: ⁊ hec sunt cause illius rei ⁊c.

Ad rationes principales: ad primā pz ex ꝓmo articulo. ¶ Ad 2ᵃᵐ dico ꝙ p cātum pōt intelligi sic esse sicut significatur per ꝓmissas: ⁊ per causas pōt itelligi sic esse sicut significat per ꝓmissas: vnde ex cognitione sic esse sicut significat per ꝓmissas in demōstratione ꝓpter quid dependet cognitio ipsius sic eē sicut significatur per ꝛclusionem: q̄uis tamen ecōuerso in cognitione quia est ex cognitione dependet cognitio sic esse sicut significat per premissas: ⁊ si diceret: sic esse sicut significatur per ꝛclusionē: nō est demonstrabile. nego: ⁊ quando dicebatur solū ꝛclusio est demonstrabilis: verum est tanq̄z illud: quod in demonstratione infertur: nō tamen tanq̄z illud: quod per illatum significat: sicut dicebatur in 2° articulo. ¶ Ad 3ᵃᵐ bene concedo ꝙ cognitio ꝓpter quid ipsius causati bene dependet ex cognitione quia est eiusdē nec hoc est impossibile: nec ratio probauit aliud. ¶ Ad 4ᵃᵐ dico ꝙ non est impossibile esse circulationem diuersorum generum: sicut est cognitio qr est: ⁊ cognitio ꝓpter quid: non enim est impossibile ꝙ a. sit notius b. quo ad quia est: ⁊ econuerso: quia est ipsius b. sit notius q̄z propter quid est ipsius a. siue q̄z ipsum a. ¶ Ad 5ᵃᵐ pz ex eadem radice: cause enī quāuis sint minus note: quo ad quia est q̄z sit causatum quo ad quia est: tamen quia est causarū est notius q̄z ꝓpter quid est effectus. ¶ Ad 6ᵃᵐ dico ꝙ q̄z uis cognitio cāti ex cognitione causar dependeat: tñ cognitio causati nō sufficit ad cognitionem effectus: sed cum hoc requirit ꝙ cognoscatur: qñ ille cause sunt cause talis effectus. tunc enim effectus ꝓpter qd cognoscit: ⁊ ideo bñ dixit Az. in ꝓmo posterior. ꝙ scire est rem per cām cognoscere: ⁊ qñ illius est cā. ⁊ hoc sufficit.

Questio. iij.

Queritur vtrum ad pfecte cognoscendū aliquā rem oportet oēs causas illius cognoscere: ⁊ arguitur primo ꝙ nō: nam si sic: sequeret ꝙ ad perfecte cognoscendū aliquā rem oportet infinita cognoscere. ꝛñs falsum: quia tunc nō possemus aliquā rem pfecte cognoscere: eo ꝙ nō possumus ifinita cognoscere. infinitū aūt ꝓm ꝙ huius est ignotū: vt dicit Az. ꝓmo huius. ꝛñtia ꝓbat: qr dato aliquo cognoscibili sic lor. vel pla. si ad pfectā eius cognitionē opz oēs cās eius cogōscere: oz cām sue cāe cogōscere: ⁊ iterū cām sue cāe: ⁊ sic in ifinitū: ꝛñtia tenet ex hꝰ ꝙ qc qd est causa cause: est cā causati. ¶ 2°. si q̄stio esset vera sequeret ꝙ nullā rem pfecte possemus cognoscere: ꝛñs falsum: ꝛñtia probat: nam cuiuscūqr rei deus est cā: ergo ad cuiuslibet pfectā cognitionē: opz cognoscere deū: ⁊ cū deus nō possit a nobis pfecte cognosci: sequit nullam rem posse a nobis pfecte cognosci: si ad cuiuslibet rei pfectam cognitionē opz oēs cās cognoscere. ¶ 3°. nam ego videns te: possum te pfecte cognoscere: qr possum pfecte cognoscere ꝙ tu es hō vel aial: absq; hoc ꝙ ego cognoscam oēs cās. ¶ Confirmat: nam ego hñs in mente mea singularem ꝛceptū hois: habeo in mente mea pfectā cognitionem ⁊ imaginē cuiuslibet hois. ⁊ per ꝛñs habeo pfectam cognitionē cuiuslibet hois: cuz ista filitudo sit eius cognitio: ⁊ tñ nō habeo notitiam causar cuiuslibet hois. ¶ 4° nam primū ꝓnm. s. nō ꝛtingit idem simul esse ⁊ nō eē. pfecte cognoscit a pfecte ꝛsiderante: ⁊ tñ ad talē cognitionem nō requirit cognoscere oēs cās: puta debet. ¶ 5° ad idem. nam scia mathecᵃ est notitia pfecta ⁊ tñ nō demonstrat p oēs suas cās: sed per vnā solā: vt patet per Cōmentatorē primo huius. ¶ 6° nam scia metaphysica est notitia pfecta ⁊ tñ nō demonstrat per oēs eius cās. ¶ 7° demōstratio pp qd facit scire ipsam rem pfecte ⁊ tñ nō dat p oēs cās. ergo. Tenet ꝛñtia. aūs ꝓbat quo ad primam partē: qr nō est aliqd̄ instrm faciens scire: qd̄ ita pfecte faciat scire sicut demōstratio pp quid: vt pz per Az. ꝓmo posterior ⁊ filr secūda pars antecedētis pz ibidem. ¶ 8° si q̄stio eēt vera: sequeret ꝙ res nō hñtes cās nō possent cognosci. Sz cōsequens est falsum: falsitas ꝛñtis pz: nam mā ⁊ forma cognoscunt: q̄rum tñ nō sunt cause: quas opz cognoscere ad eor cognitionē: filr deo cognoscit: cui tñ non est cā. g̃ ⁊c. Tex. cō. 38. Cōmē. 1.

In oppositum est Az. nam qr scire est rem per oēs causas suas cognoscere ergo. ¶ 2° sicut res se hz ad esse ita se hz ad cognosci: sed sic est ꝙ res nō pōt pfecte eē sine oibus causis: ergo sequit ꝙ non pōt cognosci nisi oēs cause eius cognoscant. ¶ 3° res non cognoscit pfecte: q̄diu est aliqua questio dubia de vna re: ꝛz q̄diu nō cognoscunt oēs cause, illius rei: tādiu pōt formari aliqua questio dubia de vna re. ¶ Ista questio intelligit de cognitione rer hñtium causas. filr intelligit de causis p se ⁊ nō per accñs: de quibus magis videbit in scdo huius. ¶ In ista qōne videdū est ꝓmo de vno supposito in alia qōne. s. an per sciam vni rei possit alia res fieri scita. 2° de quesito. ¶ Quantū ad ꝓm sciēdū est ꝙ aliqui dicunt: distinguendo primo de notitia: qr quedā est notitia cōplexa ⁊ quedā incōplexa: ⁊ vna notitia incomplexa nō pōt in nobis gñare aliā notitiā incōplexā: vbi gra: ꝙ notitiā incōplexam. a. nō pōt fieri in nobis notitia incōplexa Tex. cō. 1.

titia incōplexa.b.⁊ hoc per notitiā incōplexam ipsius.a solū.⁊ illud volunt sic ꝓbare:nam vna res nō cognoscit per aliā nisi mediante ꝓnītia ⁊ discursu.sz talis nō est notitia incōplexa:sed cōplexa:ergo.Qñ iferūt ex isto ꝙ nulla sba cognoscit nisi cognitione cōplexa.ꝓbant hoc:nam
Tex.cō.11. accidentia ꝓferunt ad cognitionē sbe per Arz.in ꝓhemio de aia.Cum ergo per cognitionē vna res nō fit nota per aliam nisi mediante discursu:sequit cognitionez sbe esse cōplexam.¶Sed contra istam opinionē pono istam cōclusionē:ꝙ notitia incomplexa alicuius rei potest in nobis generari per notitiā incomplexaz alterius rei solaz: ꝓbatur : nam cognitio intellectiua incomplexa generatur in nobis ex notitia sensitiua incomplexa absqz discursu aliquo:ergo.¶2ª ꝓclusio ꝓtra eoz correlarium ꝙ substantia pōt cognosci cognitione incōplexa.ꝓbatur nam si per eos cognoscitur conceptu complexo:tunc iste conceptus per intellectū pōt resolui in ꝓtes ipm cōponentes:quaz quelibet facta resolutione est simplex:ergo resolutione facta sba cognoscit cognitione incōplexa.Et ꝓfirmatur:nam conceptus de ꝑdicamēto substātie qbuscūqz alijs ꝓceptibus sunt simpliciores:qd nō esset si substātia nō posset cognosci nisi ꝓceptu complexo.Et quādo dicebatur:vna notitia nō potest fieri ex alia nisi per ꝓnītiam seu discursum:hoc nego:quia aliquādo fit per medium obiectum:sicut enim obiectum extra causat notitiā sensitiuam in sensu:sic notitia sensitiua pōt causare notitiam intellectiuaz absqz aliquo discursu ¶Deinde de notitia complexa:dicunt aliqui ꝙ nunqz per aliquam rem esse pōt cognosci alia res esse:ita ꝙ nunqz per.a.esse:potest cognosci.b.esse:hoc ꝓbant sic:naz si per.a.esse:potest cognosci.b.esse tunc oporteret istā ꝓnītiam esse euidentē.a.est.ergo.b.est.sed hoc est falsuz:⁊ ꝓnītia tenet:aliter enim per.a. esse non pōt cognosci.b.esse:falsitas ꝓsequētis patet quia talis ꝓnītia nō fundat in ꝑn° primo:nec in ōdictione: ergo talis ꝓnītia nō est euidens:ꝓnītia tenet:qz oīs ꝓnītia dz fundari in primo ꝑn° siue in ōdictione:añs pz qz nō est cōtradictio.a.est ⁊.b.non est.non enim implicat.a.esse ⁊ b.non esse.ex quo a ⁊.b.distinguuntur . Et tales habent
Tex.cō.45 dicere nullā propositionez de secūdo adiacente:posse demōstrari.Sed breuiter istud videt eē ꝓtra Arz.⁊ Cōmentatorē 8° physicoz.⁊ in 2° physico z.quia Arz.⁊ cōmentatoz credunt demonstrare primo motorē esse per primum motuz esse.Sed breuiter illi qui sic dicerent : rñderent.ꝙ Arz.⁊ cōmentatoz 8° huius nō demonstrant ꝑm motorem esse:sed bene demonstrant aliquē esse primuz motorem:mō ista ꝓpositio:aliqs est primus motoz nō est de secundo adiacente:sed de 3°.¶Sed hoc nō valet ex hoc qz ex quo ad istam ꝓpositionē aliquis est primus motoz:sequitur euidenter ista primus motoz est.Si ergo Arz.demonstrat primā videt etiā ꝙ demōstrat 2ᵃᵐ.Unde qcqd ante demonstrationē factā est dubiū:⁊ post demōstrationem fit certū virtute illius demōstrationis:bñ videt esse demonstratū.sed ante demonstrationē Arz.qua per eos demōstrauit istam:aliqs est ꝑmus motoz:hec fuit dubia primus motoz est:⁊ facta demonstratione ipa fuit certa. ergo.¶Sed isti dicerent bene concedentes ꝙ si aliquid ante demonstrationem aliquam dubiuz est ⁊ illa demōstratione facta certum est:tunc est demonstratum si hoc infertur ex tali demonstratione silogistice:qualiter non
Capto ꝑ° est de ista primus motoz est.Sed hoc non valet:nam per Aristotelem 2° prioruz vna potestas silogismoz est concludere plura.scilicet conclusionez : ⁊ quicquid sequitur euidenter ad eam. Luz ergo per eos ex demonstratione Ariⁱⁿ inferatur ista silogistice:aliquis est primus motoz sequitur etiā ista primus motoz est:ex eo ꝙ ista euidēter sequit ad illā.Et sil̃r dicit Arz.in 2° posterioz:ꝙ questio si est naturaliter demonstrabilis est per demonstrationē: ⁊ hoc nō esset verū si nō ꝓtingeret ꝓpositionē de secundo adiacente demonstrari.Et tunc ad rationē eoz:qua probant vnā rem esse nō posse sciri per aliam rez esse:qz hoc oporteret eē per ꝓnītiā euidentē:admitto:⁊ vlterius dico esse falsum qd ipsi assumpserunt:ꝙ oīs euidentia ꝓnītie debeat reduci ad primū ꝑnᵐ.qz qz plura sunt ꝑnᵃ indemonstrabilia imo quasi tot sunt ꝑnᵃ indemonstrabilia quot sunt ꝓnes demonstrabiles:secundum ꝙ patet primo posterioz.ergo non oportet omne quod est euidens reduci ad primū principium ⁊c.

Quantum ad secundū articulum fit ista distinctio ꝙ notitiaz cōplexarū de aliqua re:quedā dicit perfecta simplr:⁊ quedā dicit perfecta in gñe:tunc enim aliqua res cognoscit perfecte simplr:duz cognoscit quo ad oīa predicata de ipsa scibilia:sz aliqua res cognoscitur notitia pfecta in genere:quādo cognoscitur quo ad aliqua predicata de ipsa scibilia:⁊ cognoscit ꝙ vtiqz illa ꝑdicata sunt de ipsa scibilia ⁊ cognoscibilia in genere.¶Tunc fit hec prima ꝓclusio:ad perfectaz cognitionē rei incōplexaz:nō oportet oēs cās illius cognoscere:ꝓbat perfectū conceptū specificū possuz hīe in itellectu:⁊ mediante isto cognoscere hominē absqz hoc ꝙ cognoscam oēs eiꝰ cās.¶2ª ꝓclusio ꝙ ad pfectā cognitionē cōplexaz in gñe alicuius rei:nō oportet oēs cās illius rei cognoscere:patet:nam pfecte possuz cognoscere ꝙ triangulus hz tres angulos equales ⁊c.absqz hoc ꝙ cognoscā omnes eius cās:similiter possum cognoscere perfecte saltez tali cognitione:quali nature humane possibile est.scilicet ꝙ soz.est hō:vel ꝙ soz.est aial absqz hoc ꝙ cognoscā oēs eius causas.¶3ª ꝓclusio.ꝙ ad cognitionē cōplexam alicuius rei perfectā simpliciter oportet omnes causas illius rei cognoscere.s.ꝓpinquas ⁊ remotas: ꝓbatur: nam perfecta notitia rei simpliciter excludit oēm dubitationē possibilez fieri de ipsa re:ergo talis nō pōt perfecte cognosci simpliciter nisi oēs cause eius cognoscant.¶4ª cōclusio.cognitio alicuius rei pfecta simplr nō est nobis possibilis.ꝓbatur qz non est possibile ꝙ aliquā rem tm̃ cognoscamus:quantū a nobis est cognoscibilis sicut dictum est in primo artº qōnis vnde nō est possibile:ꝙ de aliqua re cognoscamus:omnia predicata de ipsa scibilia Ex quo sequitur ꝙ minimā rem mundi nō possumus cognoscere simpliciter perfecte. ¶5ª ꝓclusio cognitio pfecta alicuius rei in genere bene est nobis possibilis:ꝓbatur.qz bene est possibile ꝙ de triangulo vel de aliqua alia re perfecte cognoscamus aliquod predicatum:puta hīe tres angulos vel aliqua hz:ex qbus patet responsio.

Ad rationes principales.ad primam quādo dicebatur oportet infinita cognoscere concedo ꝙ hoc opz ad cognitionē alicuiꝰ rei perfectā simplr:nihilominꝰ hoc nō opz ad cognitionē pfectā in gñe.¶Ad 2ᵃᵐ similr ꝓcedo ꝙ ad pfectā cognitionem rei simplr opz cognoscere deū hoc tm̃ nō requirit ad cognitionē pfectā in gñe alicuiꝰ rei.¶Ad tertiā ⁊ ad eiꝰ cōfirmationē rñdet ꝙ bñ ꝓbāt ꝙ ad pfectā notitiā alicuiꝰ rei incōplexā vel ad pfectā cognitionē rei in gñe nō opz omnes causas illius rei cognoscere:attamen oportet ad cognitionez perfectam simpliciter. ¶Ad 4ᵃᵐ dico:ꝙ si primum principiū consideratur tanqz res causata:tunc per aliquem terminum est significabile:de quo plura ꝑdicata sunt quesibilia ⁊ dubitabilia ⁊ iuestigabilia:⁊ sic de primo principio potest esse scientia ⁊ sic potest esse dubitatio ⁊ ꝑm alias ⁊ alias dubitationes propositiōes de ipso formabiles.⁊ sic primi principij est causa.Si autem primum principium consideret quo ad sic esse sicut per ipsuz significatur: sic primi principij nō est causa nec etiam sic dubitatur: sed statim cognoscitur quū intellectui proponitur.¶Ad 5ᵃᵐ ⁊ 6ᵃᵐ bene concedo ꝙ hmōi scientie sunt perfecte notitie in genere ipsarum sed non perfecte simpliciter. ¶Ad septimaz dico ꝙ demōstratio ꝓp

quid bene facit perfecte scire in genere ⁊ hoc est ad aliqd predicatum rem significans per subiectum questionis demonstrate. ¶ Ad 8m patet quia dictū est q̃ questio debet intelligi de rebus hñtibus cās qualis non est deus.

Tex. cōmenti. ij.

¶ Innata est autem via ex notioribus nobis ⁊c̄. Questio. iiij.

Queritur vtruz eadem sint nobis notiora ⁊ nature. ⁊ arguitur primo q̃ sic: nam eadem sunt nobis notiora ⁊ anime nostre. ergo. questio vera: ꝓñtia tenet ex eo q̃ anima nostra ē natura: quia est forma: ois aūt forma est natura. antecedens ꝓbatur: nihil est nobis notius quin sit notius anime nostre. ⁊ econuerso. ¶ 2° cause sunt notiores nature effectibus ⁊ eedem sunt etiā notiores nobis: ergo idem est notius nobis ⁊ nature. antecedēs quo ad eius primā partē patet per Alz. qui vult q̃ cause sunt notiores nature suis effectib9: sed quo ad secundā partē patet: nam color est causa specici multiplicate in aio. Color aūt est nobis notior q̃z sit ipsa spēs: ergo. Similiter magnes est nobis notior q̃z suus effect9 scilicet qualitas spiritualis multiplicata per medium ab ipso. ergo. ¶ 3° ad idem cause sunt notiores nobis suis effectibus: ⁊ eedem sunt notiores nature. ergo. ꝓñtia clara ⁊ antecedēs patet: quia a cognitione causarū venim9 in cognitionem suoꝝ effectuum: ⁊ hoc nō esset nisi cause essent nobis notiores suis effectibus: nam a minus notis nō deuenimus in notitiam magis noti. q̃ aūt a notitia causaruz veniamus in cognitionem effectuum patet per demōstrationē ꝓpter quid: quia in cognitione ꝓpter quid luna eclypsatur deuenimus in cognitionem istius q̃ terra interponitur soli ⁊ lune. modo lunaz eclypsari est effectus interpositionis terre inter solem ⁊ lunā. ¶ 4° quū dicitur per Alz. q̃ nō sunt eadem notiora nobis ⁊ nature: vel per naturam: intelligimus naturaz cognoscentē vel nō cognoscentem: si p̄° modo: tūc talis est deus: tunc nō oia sunt nobis nota ⁊ nature: nec tūc sunt aliq̃ notioia nāe: ⁊ aliq̃ minus nota: qz nature cognoscēti scilicet deo omnia sunt notissima. Si scdo modo tunc illi nature nihil est notius q̃z nobis: cū illi nature nihil sit notum. ¶ 5° cōposita sunt nobis notiora q̃z cause ⁊ illa sunt etiam notiora nature. probatur: naz ista que sunt maioris perfectionis ⁊ entitatis: sunt notiora nature: sed composita in cōparatione ad dicta sunt huiusmodi: ergo. maior est nota: qz Alz. in 2° metaphysice dicit q̃ illa q̃ sunt perfectioris entitatis sunt manifestissima nature: sicut sunt celi ⁊ intelligentie: vnde dicit ibidem: q̃ intellectus noster se habet ad manifestissima nature: sicut se habet oculus noctue ad lumen diei. ¶ 6° ad idem: per Cōmentatorem super ꝓhemio physicorum: qui dicit q̃ in mathematicis eadem sunt notiora nobis ⁊ simpliciter: idest nature. ergo questio vera.

Tex. cō. 3.

Tex. cō. 7.

Cōmen. 2.

Tex. cō. 2.

In oppositum est Aristoteles in lra S non eadem sunt nobis notiora ⁊ nature. ¶ In ista questione primo videduz est qd sit esse notius nature ⁊ similr nobis. ¶ Scdo videndū est quid sit natura: cui aliquid dicitur esse notius q̃z nobis: ⁊ aliquid notius nobis q̃z illi. ¶ 3° videnduz an hoc qd dicitur notius nature: dicatur notius simpliciter. ¶ Quarto videndum est an demonstratio. propter quid: magis faciat scire: q̃z demonstratio: quia est. que quidē demonstratio propter qui procedit a notioribus nature ad notiora nobis. demonstratio autem: quia est a notioribus nobis ad notiora nature. ¶ Quantum ad primum sciēdum est q̃ aliquid dicitur notius nature tripliciter. primo modo notius ꝑm naturam dicitur q̃ secundum suam naturā est magis cognoscibile: ⁊ sic ista que sunt perfectioris entitatis sunt notiora ꝑm naturaz. ⁊ sic capitur notius ꝑm naturam: quum dicitur intellectus noster se habet ad manifestissima nature: sicut oculus noctue ad lumen diei: ⁊ sic nō accipitur in proposito notius ꝑm naturam. ¶ 2° modo aliquid dicitur notius ꝑm naturaz: quia potest cognosci sine alio ⁊ nō ecōuerso. ⁊ sic loquitur phs de priori ꝑm naturaz in quinto metaphysice vocans hoc prius ꝑm naturaz alio: quod potest esse sine eo sed non ecōuerso: iterū sic non accipitur in proposito notius ꝑm naturaz. ¶ 3° modo aliquid dicitur notius ꝑm naturam vel notius nature a quo natura incipit operari: vnde siue sit natura cognoscens: siue non: notius illud nature dicitur a quo primo incipit operari. id enim primo sibi occurrit qz si ipsa natura operās cognosceret ipsa primo cognosceret id ⁊c̄. ⁊ ita accipitur notius nature in proposito. Notius aūt nobis dicit: qd magis est sensibile ⁊ magis facile ex sensibus deducibile. ¶ Ex quibus pz ista ꝛclusio q̃ aliqñ eadez sunt notiora nobis ⁊ nāe pz qz ex q̃ noti9 nāe est a q̃ nā incipit opari sequit semp cās eē notiores effectibus: qz a causis nā incipit opari. ¶ Ex quo sequit q̃ color cuz sit causa speciei in medio q̃ color est notior nature q̃z sit eius species in medio. ⁊ cum color etiā nobis sit notior q̃z spēs eius: cum sit a nobis sensibilis: spēs aūt eius nō: sequit idem. s. colorē esse notiorez nobis ⁊ nāe. ¶ Ex his sequit secūda ꝛclusio q̃ ꝓpositio Alz. nō est vlr vera dicens: nō enim eadez sunt nobis notiora ⁊ nature: sed bene est vera indefinite: nam vt plurimum q̃z uis enim effectus sint nobis notiores suis causis: quia sunt a nobis sensibiles: cause eorum nō: sicut patet de entibus naturalibus que sunt a nobis sensibiles: cause autē eorū ꝛnō: sicut mā ⁊ forma. ¶ Ex isto p̄° articulo pz rñsio ad q̃ñes ⁊ est pars affirmatiua qōnis ⁊c̄.

Tex. cō. 16.

Quantū ad secundū dicunt aliqui q̃ ista natura cui aliqua dicuntur notiora q̃z nobis: sit deus: ⁊ vlterius dicunt q̃ isti nature cause sunt notiores q̃z causata: quia causata dependent ab ipso: sed cause dependent ab eo imediate: ergo prius cognoscit causas: q̃z causata. ¶ Sed breuiter hoc nō valet quia in deo nulla est prioritas nec posterioritas in cognitione ex eo q̃ ipse met est sua cognitio: ⁊ ab eterno omnia intellexit: ⁊ igit nō prius itellexit causas q̃z causata: nec cause sunt notiores sibi q̃z effectus ex eo q̃ oia sunt sibi pfectissime nota ⁊ per ꝓñs effect9 sunt sibi noti sicut ⁊ cause. ¶ Aliter dicit q̃ p nām itelligit qdcūqz agēs nāle: siue cognoscēs: siue nō: ⁊ Alz aucas nō dz itelligi cathegorice: sz ypothetice ꝛditionalr. s. q̃ aliq̃ sunt que sunt notiora nāe. i. eēnt: si nāle agens cognosceret: qz talia p̄mo occurrūt in eius actione ⁊ per ꝓñs si est virt9 cognitiua: tūc illa p̄mo cognoscit: si aūt nō est virt9 cognitiua: tūc illa p̄mo cognosceret si esset virtus cognitiua. ¶ Aliter adhuc pōt dici q̃ aliq̃ dñr notiora nāe sicut sunt cause pp hoc q̃ in ꝓcessu ratiocinatiuo seruamus eundē ordinē: sicut in demonstratione pp qd: quē seruat ⁊ tenet nā in suis opationib9: q̃ qdē demōstratio facit scire rez simplr: vnde demōstratio pp qd magis facit scire: q̃z demonstratio: qz est: ⁊ iō dicimus demōstrationē pp qd facere scire simplr: ꝓpterea notiora natu re dñr notiora simplr: qz sicut in demōstratiōe pp qd in qua seruat ꝓcessus nāe: pmisse sunt note simplr. s. taz nobis q̃z nāe: ita ēt dz dici de notiorib9 nāe q̃ sunt notiora simplr. ¶ Ex hō pz ad tertiuz argm: vz. q̃ notiora nāe dñr notiora simplr. vñ breuiter: qz pcessus nature est filis processui demōstrationis ꝓpter qd vbi pcedit a notioribus simpliciter. vz taz nobis: q̃z nature: inde est q̃ notiora nature dicuntur notiora simpliciter ⁊c̄.

Quantuz ad quartū dictuz est q̃ demōstratio pp qd magis faciat scire q̃z demōstratio qz ē contra: sic

cōtra: sic sequerēt q cōclusio scita p demōstrationem pp qd: magis scirēt q̃z ꝑ scita p demōstrationem qz: ꝓñs falsum: falsitas patet: nam tunc sequerēt: q scientie conclusionis scite per demonstrationem qz: esset aliquid formidinis admixtum: sed hoc est falsum: falsitas patet: nā tūc nō esset scientia: cū sciētia dicat assensus firmus sine formidine ad oppositū: sed ꝓñtia probat: qz sicut minus album dicit cui plus est de nigredine admixtū: ita etiā dicit q scientia dicatur minus scita alia vel minus sciētia: cui plus est de formidine admixtū. ¶ Respondet q vna scia nō dicitur remissior alia: quia plus est sibi de formidine admixtum: sed forte ideo qz nō est ita firma in aia z citius obliuiscibilis est q̃z alia recte: sicut dicit vnuz lumē remissius alio: nō qz plus de tenebra sit sibi admixtū: sed qz forte hz pauciores gradus luminis: sed hoc videbitur diffusius. s. vtrū intēsio qualitatū z remissio attēdātur penes accessum z recessum ad gradū summum vel a nō gradu vel pp admixtionem cōtrarij. ¶ Ex hoc patet ad rationē. ¶ Adhuc circa demonstrationē pp quid in qua seruatur ꝓcessus nāe: dubitatur quare dicat propter quid. ¶ Ad qd respondetur q ipsa nō dicit pp quid ex eo q premisse sint cause cōclusionis: pbatur: qz conclusio potest esse premissis nō existētibus: sicut clarum est de se. ¶ 2° dicit q nec propter quid dicit ex eo q sciētia p̃missarū sit causa sciētie ꝓclusionis: qz quibuscūqz premissis datis: scia earum nō est adequata cā sciētie conclusiōis: z hoc patet: qz quibuscūqz datis sine illis pōt ꝓclusio sciri per alias premissas: z tūc sequit q ois demōstratio esset demōstratio pp quid: qz in oi demonstratione scia p̃missarū est cā scientie ꝓclusionis licet nō adequate. dicit enim Linconiēsis sup primo posterioz q scia premissarum gignit sciam ꝓclusionis: g̃. ¶ ¶ 3° dico q demonstratio pp qd: dī ex eo qz sic esse sicut significat per p̃missas ē cā sic esse sicut significat per ꝓclusionē: patet: qz nō primis duobus modis dicit pp quid sicut dictū est: g̃ vi q isto mō: qz nō dicit alio mō. ¶ Ex isto sequit demonstrationes mathematicas nō esse demōstratiōes pp qd qz sic eē sicut significat per premissas: nō est cā sic eē p̃m q significat per cōclusionē: patet. qz sic esse sicut significat per ꝓclusionē pōt esse absqz hoc q sic sit sicut significat per p̃missas: pz. nā triāgulū hīe tres angulos z c. pōt esse absqz hoc q angulum extrinsecū trianguli esse equalez duobus rectis intrinsecis triāguli sibi oppositis sit possibile: naz posito q nullus angulus extrinsecus trianguli sit: adhuc est hīe triāgulū tres z c. sic aūt nō esset si angulū extrinsecū trianguli eē equalē duobus rectis sibi oppositis esset cā illius triāgulum hīe tres angulos: sed per p̃missas demonstrat seu significat angulū extrinsecū esse equalē z c. patet g̃ ꝓprie loquendo demōstrationes mathematicas nō esse demonstrationes pp qd: nihilominus dicunt pp qd ex eo q ꝓcedunt ex notioribus simplr vnde in mathematicis sicut dicit Cōmentator eadem sunt notiora nobis z natura. z per consequens notiora simpliciter.

Cōmen. 2° huj° primi

Ad rationes principales. ad primam q̃ dicebat eadem sunt notiora nobis z anime nostre ꝓcedo: sed nō notius nature accipiēdo, put accipit in ꝓposito: patet ex dictis. ¶ Ad scdam dico q bñ probat q eadē sunt notiora nobis z nature. z hoc bñ cōceditur: vnde dictum est q ꝓpositio Aꝛ. non erat vniuersaliter vera sed indefinite. ¶ Ad tertiā dico q ista bene pbat q cause sunt notiores pp quid q̃z sit effectus: nihilominus effectus quo ad quia est: est nobis notior causis. ¶ Ad quintā dico q composita sunt nobis notiora p̃m naturam accipiendo notius p̃m naturam alia acceptione q̃z accipitur in proposito: scilicet primo modo: verum tamen accipiendo notius p̃m naturam a quo natura incipit operari scilicet tertio modo composita nō sunt nobis notiora p̃m naturam. ¶ Ad quartam z sextaz patet ex dictis in questione z c.

¶ Tex. cōmēti. iiij.

¶ Unde ex vniuersalibus in singularia oportet procedere. Qō. v.

Consequenter querit vtruz vtia sint ꝓora singularibus vel minus vniuersalibus in cognitione. z arguitur primo: q neqz sunt priora neqz posteriora: nā cū video sortez: ita cito cognosco q est hō: sicut q est aial vel q est corpus aiatum. g̃ ita cito z nō prius neqz posterius ꝓcipio eum cōceptu minus vniuersali sicut ꝓceptu magis vniuersali. ¶ 2° probatur q minus vniuersalia sunt priora in cognitione magis vniuersalibus: nā posito q sor. esset ppe me z ꝓtinue elōgarēt a me: tunc primo ꝓciperem ipm esse hominē: deinde aial: deinde corp° aiatum. z sic vlterius. ergo sequit q prius ꝓciperē eū conceptu minus vniuersali: deinde ꝓceptu magis vniuersali. ergo videtur q magis vniuersalia sint posteriora min° vniuersalibus in cognitione: ergo. ¶ Tertio conceptus vniuersalis causatur in nobis per abstractionem a fantasmatibus: ergo videtur q in nobis prius fit cōceptu minus vniuersalis: q̃z conceptus magis vniuersalis. z per consequens non videtur magis vniuersalia esse priora minus vniuersalibus in cognoscendo. ¶ Quarto qd prius sentitur prius intellīgitur: sed sic est de minus vniuersalibus: ergo maior est nota ex eo q nihil est in intellectu quin prius fuerit in sensu. minor patet ex eo q illud quod prius obijcitur sensui est singulare. ergo.

In oppositum est Aristoteles in prohemio huius: volēs magis vniuersalia esse magis nota z esse priora in cognitione minus vniuersalibus. ¶ Secundo que sunt priora alijs in eēndo sunt priora alijs in cognoscendo: sed magis vniuersalia sunt priora in essendo minus vniuersalibus: ergo in cognoscendo. maior nota est ex eo: q eadem sunt principia essendi z cognoscendi. Sed minor patet: nam minus vniuersalia sicut species componūtur ex magis vniuersalibus: sicut ex generibus z differentijs. dicitur enim differentia adueniens generi constituit speciem. ¶ Tertio ad idem per vniuersalia fiunt demonstrationes z diffinitiones: ergo magis vniuersalia sunt priora in cognoscendo minus vniuersalibus. consequentia tenet. ex eo q per diffinitiones z demonstrationes deuenimus in cognitionem z notitiam ignotorum: maior patet per Aristotelem primo posteriorum dicentem demonstrationem fieri ex vniuersalibus: z de diffinitionibus etiaz patet: nam omnis diffinitio componitur ex generibus z differentijs z per ꝓsequēs ex vniuersalibus. ¶ Quarto perpetua sunt priora nō perpetuis sed vniuersalia sunt perpetua: singularia autem sunt non perpetua: sed corruptibilia: ergo z c. maior est nota: sed minor patet p̃mo posteriorum. ¶ Quinto nam si quis videt sor. a longe: prius cognoscit q est corpus q̃z q est corpus animatuz: z prius cognoscit q est corpus animatum q̃z q est animal z sic vlterius. ergo videtur q magis vniuersalia sūt priora minus vniuersalibus in cognoscendo. ¶ In ista questione primo videndum est de diuersis intellectibus quos questio potest habere. ¶ Secundo retineo vnum istorum intellectuum in questione prosequēdo. ¶ Quātum ad primum sciendum q vno modo potest imaginari vniuersale separatum a singularibus sicut imaginabatur plato. imaginabatur enim: vnum hoiem vniuersalē eē ꝑpetuū quē ponebat eē similitudinē. z exēplar oium hoiuz. ita imaginabat vnū equū z vnū asinū z sic d̄ alijs spēb°. z tale vle pōt esse pri° singularib° ex eo q illud vle est perpetuum: singularia autez eius sunt corruptibilia.

Tex. cō. 4.

Tex.cō.8. ¶Contra illud vniuersale arguit philosoph⁹ in prohemio de aia: dicēs aial vniuersale nihil est: aut posterius est ⁊ sil̄r cōtra illud vniuersale loquit̄ in 7° metaphysice ¶2° pōt itelligi de vniuersali in causalitate sicut ē deus: deus enī est cā omniū entiū. ⁊ de tali vniuersali loquitur phs in phemio metaphyce dicens vniuersalia ē difficillima ad cognoscendū ⁊ tale vniuersale est bene prius q̄ buscunq̄ alijs vniuersalibus ⁊ singularib⁹ in essendo ⁊ nō in cognoscēdo. ¶3° per vniuersale pōt intelligi ppositio vniuersalis: ⁊ tunc est sensus. Utr̄ propositio vl'is sit notior ⁊ por in cognitione suis singularib⁹. ⁊ quantum ad hō dico q̄ in sciētijs acq̄sitis p principia innata: vt sunt scientie mathematice: tūc ppositio vl'is est notior suis singularib⁹ patet hoc: nā pri⁹ notū est: q̄ ois dualitas ē par q̄z q̄ vna dualitas est par ⁊c. ¶2° dico q̄ in sciētijs acq̄sitis per pncipia acquisita p experiētiaz sicut sunt scie nāles ppositiones singulares sunt notiores: pz: qr experientia est circa singularia: vt pz per Ar. in 6° ethicor. ⁊ in talibus pncipia vl'ia acquirunt̄ per inductionē: vnde hoc pn'' omnis ignis est calefactiuus acquirit̄ p inductionē a singularib⁹. s. iste ignis est calefactiu⁹ ⁊ isti ⁊ iste: ⁊ sic de singulis: ⁊ nō est inuenta instātia de aliquo. q̄ ois ignis est calefactiuus. ¶3° dico q̄ i istis alique singulares sūt posterius note vl'ib⁹: patet: qr ad ꝛcludendū vniuersalē: nō opz inducere in oib⁹ singularib⁹. q̄ post q̄z vl'is ē nota per notitiā eius possunt fieri note alique singulares: pz p experientiā: nā post q̄z cognosco q̄ ois ignis est calefactiuus: cognosco q̄ ille ignis est calefactiu⁹ ⁊ ille ⁊c. demōstrato igne quē video. ¶4° pōt itelligi q̄ vniuersale dicat̄ de ppositionib⁹ scilicet cōpositis ex terminis vl'ibus: ita q̄ eēt sensus: vtruz ppositio cōposita ex terminis magis vl'ib⁹ sit por in cognitione q̄z ppositio cōposita ex terminis minus vl'ib⁹: verbi gratia. an ista ppositio sit pus nota: aial est sensibile q̄z ista hō est sensibilis: ⁊ pōt dici q̄ sic: nā pp hoc pns liber physicor est por inter alios libros scientie nālis: qr ppositiones hui⁹ libri formant̄ ex terminis magis vl'ib⁹. ¶5° pōt intelligi qō de vl'ib⁹ que sunt pdicabilia. s. an magis vniuersale. s. cōmunius predicabile sit prius minus cōi pdicabili. ⁊ quātū ad hoc est dicendū q̄ aliquādo est prius: ⁊ aliquādo est posterius. ꝑm q̄ est in volūtare hois qui vult pus: aut posterius format̄ terminū vniuersalē q̄z singularē. ¶6° pōt intelligi quēstio vtrū vniuersale sit pri⁹ singulari: idest an res pri⁹ concipiat̄ ꝛceptu magis vl'i: q̄z ꝛceptu min⁹ vniuersali. ⁊ q̄z tū ad istū intellectū. p sequendo in qōne p̄ videndū est de natura ⁊ diuersitate talium conceptuum. 2° ponēde sūt conclusiones ad istum intellectum.

Quantum ad scōm sit prima distinctio: q̄ qdaz est ꝛceptus quo res ꝛcipit̄ cū aliqua circūstantia singulari videlicet q̄ res sit in tali loco: aut q̄ sit talis figure: aut talis coloris. Ali⁹ est concept⁹ quo res ꝛcipit̄ nude: idest sine aliq̄ circūstantia: istud pz p experiē
Tex.cō.9. tiā. ⁊ per Ar. 3° de aia. primū ꝛceptū voco ꝛceptū singularē: scōm vero ꝛceptū vniuersalē. verū est tū q̄ inter primos ꝛcept⁹: quidā est cōcept⁹ magis indifferens ⁊ qdaz minus indifferēs: verbi gratia: sicut ꝛcept⁹: quo concipio sortē a longe veniētē esse hoc aial, est magis indifferēs: q̄z ꝛcept⁹: quo cōcipio sor. esse hūc hominē: q̄n sor. est mihi magis ppe. Et tūc dico q̄ ꝛcept⁹ pmo mō dictus: quo cōcipit̄ res cū aliqua circūstātia singulari q̄z uis vn⁹ eorum sit magis indifferēs alio: tū quilibet debet dici ꝛceptus singularis: ⁊ rō hui⁹ est qr p talē ꝛceptū concipit̄ q̄ aliqd est hoc aial ⁊c. ⁊ q̄ vn⁹ eor sit magis indifferens alio: patet: nā ꝛcept⁹ quo ꝛcipio aliquē esse hoc aial: ita bn̄ rep̄sentat hoiem sicut asinū ⁊ ecōuerso: sed ita nō est de cōceptu quo ꝛcipio aliquē esse hūc hoiem. ¶2° dico q̄ taliū ꝛceptuū vn⁹ est magis differēs ⁊ ali⁹ min⁹: ꝑm q̄ plurib⁹ vel paucioribus circūstātijs determinat: vt pz in exemplo: q̄n video sor. a longe veniētē. ¶3° dico q̄ nullus istorum ꝛceptuū pōt tantū esse determinat⁹ q̄n adhuc magis possit esse determinat⁹: pz: qr non possunt fieri tot articulationes q̄n possint fieri plures: sicut pz de duob⁹ ouis oino silib⁹. ⁊ iō vn⁹ ꝛceptus pōt repꝛesentare aliū. ¶4° dico q̄ talis ꝛcept⁹ est quodāmodo cōplexus: pz qr cū tali circūstātia nō solū ꝛcipio rem esse: sed ēt eē talis figure vl' talis coloris. ¶5° dico q̄ talis cōcept⁹ pōt esse in aialib⁹ brutis: verbi gratia: canis pōt videre aliquid a longe ⁊ nescit an sit panis an lapis: vnde bn̄ habet ꝛceptū indifferentē: repꝛesentantē ꝛceptum panis vel lapidis. ¶6° dico q̄ talis concept⁹ non est in virtute cognoscitiua nisi actualiter respiciēdo ad fantasmata: pp hoc q̄ tali conceptu ꝛcipit̄ res cum singulari circūstātia. ⁊ hoc de ꝛceptu pmo mō dicto. s. de ꝛceptu singulari. ¶De ꝛceptu vniuersali. s. quo ꝛcipit̄ res sine aliqua circūstātia singulari: pmo dico q̄ est incōplexus licet ex eo forment̄ complexa sicut ppositiōes ⁊ hꝰ. ¶2° dico q̄ talis ꝛcept⁹ vl'is soluz est in intellectu: pz qr per sensuz semp cognoscit̄ cum aliqua circūstantia singulari. q̄ bene dz 3° de aia q̄ sensus ē Tex.cō.10.
singulariū. ¶3° dico q̄ talis ꝛcept⁹ dependet a singularibus causatiue: sed nō est cū fantasmatib⁹ ita q̄ intellectus intelligēdo per istū ꝛceptū nō respicit ad fantasmata: ergo dz 3° de aia q̄ intellect⁹ intelligit vniuersale p se. i. sine Tex.cō.10.
actuali cognitione fantasmatū. ¶4° dico q̄ ipsor cōceptuū vn⁹ ē alio cōmunior ⁊ vniuersalior sicut ꝛcept⁹ correspondens huic termino animal: est cōmunior ⁊ plurium rep̄sentatiu⁹: q̄z ꝛcept⁹ correspondens huic termino hō. ¶5° dico q̄ vni⁹ spēi specialissime est solūmodo vn⁹ ꝛcept⁹ talis in vno hoie. Et ex hoc sequit̄ q̄ nullus talis ꝛcept⁹ est pp̄ri⁹ vnius indiuidui: sed indifferēs est oibus indiuiduis illi⁹ speciei: vnde vnū indiuiduuz distinguit̄ ab alio indiuiduo eiusdē speciei per circunstātias singulares. ¶6° dico q̄ nullus talis cōcept⁹ est in brutis: pz qr bruta ꝛcipiunt cū aliqua circunstātia singulari seu cum fantasmatib⁹. ¶7° dico q̄ talis cōcept⁹ dependet causatiue ex ꝛceptib⁹ pmo mō dictis. Unde pri⁹ ꝛcipitur hoc cum talib⁹ circūstātijs q̄z sine talib⁹: ⁊ ꝑm hoc si ꝛceptus primo mō dict⁹ dicit̄ singulare ⁊ ꝛcept⁹ secūdo modo dict⁹ dicitur vniuersale: tunc singularia sunt prioza vniuersalib⁹ in cognitionib⁹. ergo sequitur propositum ⁊c.

Quantum ad tertiū sit prima ꝛclusio q̄ in ordine ꝛceptuū singulariū ꝛceptus magis indifferens est pri⁹ q̄z conceptus minus indifferens seu indeterminatus: hoc est res obiecta intellectui prius concipitur conceptu singulari magis indeterminato q̄z concipiatur minus indeterminato: nā quū video sor. prius concipio q̄ est hoc corpus q̄z q̄ est hoc animal: ⁊ prius q̄ est hoc animal q̄z q̄ est hic homo ⁊ patet hoc p Aristotelem in secūdo prospectiue sue dicens: q̄ quum videmus albedinez: prius videmus q̄ est hic color q̄z q̄ est hec albedo: sed propter paruitatem temporis non percipimus talem prioritatem nec posteriorītatem. ¶2ª conclusio conceptuum vniuersalium conceptus magis vniuersales sunt prioꝛes conceptibus minus vniuersalib⁹: patet: nam quum video sor. prius concipio q̄ est corpus q̄z q̄ est animal: ⁊ prius q̄ est animal q̄z q̄ est homo licet aliquando talis prioritas propter paruitatez temporis non possit a nobis percipi. ¶Unde pro maiori intelligentia istius est imaginādum q̄ duplex est ordo: vn⁹ ordo conceptuum singularium quibus res concipitur cum circunstantijs singularibus: ⁊ sic illi conceptus qui sunt magis indifferentes sunt prioꝛes minus indifferētibus. ¶Alius ordo conceptuum vniuersaliū q̄b⁹ res cognoscit̄ sine circūstātijs singularib⁹ ⁊ nude: inter quos cōceptus magis vniuersales sunt prioꝛes minus vl'ibus. ¶3ª ꝛclusio q̄ quilibet cōceptus de 2° ordine aliquo cōceptu de p̄ ordine est posterior ex eo q̄ cōcept⁹ de 2° ordine sint

ne sint in nobis de ꝓceptib⁹ de p̄ ordine. ¶ Et notāter dico aliquo ꝓceptu de p̄ ordine est posterior ⁊ nō dico posterior aliquo ꝓceptu de p̄ ordine. nā p̄ma est vera ⁊ secūda falsa ex eo q̄ ly posterior ꝓfundit terminuz sequentez se mobiliter. ⁊ g̃ si qlibet ꝓceptus de scōo ordine esset posterior aliquo ꝓceptu de p̄ ordine: tunc qlibet cōcept⁹ de 2° ordine quolibet ꝓceptu de p̄ ordine eēt posterior: mō hoc est falsum: nā aliq ꝓceptus de 2° ordine aliquib⁹ cōceptibus de primo ordine non sunt posteriores: ex quo patet responsio ad quesitum. ⁊c.

Ad rationes in oppositū. ad primam dico q̄ sor. exīte prope me non ita cito cognosco eū esse aīal. sed p̄ ꝓcipio eū esse aīal q̄z hoiem. lz pp paruitatē ꝓpis talis ꝓnitas aut posteriōritas nō posset a nobis ꝓcipi. ¶ Ad scōam dico q̄ quū sor. elongat a me: verū est q̄ diutius ꝓcipio eū ꝓceptu magis vniuersali q̄z minus vniuersali. nō tū pp hoc sequit q̄ ꝓceptus minus vniuersalis sit ꝓor: vnde qū erat apud me: prius ꝓcepi euz ꝓceptu magis vniuersali q̄z minus vniuersali intelligēdo de ꝓceptibus eiusdē ordinis: q̄zuis tū concipere prius ꝓceptu singulari q̄z vniuersali: qui cōceptus sunt distinctoꝝ ordinū. ¶ Ad tertiā dico q̄ ratio bñ probat q̄ ꝓceptus magis vniuersalis de scōo ordine aliquo ꝓceptu singulari de p̄mo ordine est posterior. ⁊ hoc bene ꝓcedit sicut dixit 3ª ꝓclusio: sed tū nō ꝓbat q̄ concept⁹ magis vniuersales: ꝓceptibus minus vlibus eiusdez ordis sunt posteriores. ¶ Silr ad q̄rtā. ¶ Ad auctoritatez Arꝝ. in oppositū dicētis dico q̄ ipse nō vult aliud nisi q̄ magis vniuersalia de 2° ordine minus vniuersalibus de eodē ordine sunt ꝓora. ⁊ hoc est verū ꝓz qd̄ dicit 2ª ꝓclusio. ¶ Ad aliaz: illa que sunt priora aliꝭ in eēndo ⁊c. cōcedo nego tū q̄ magis vniuersalia sint priora minus vniuersalib⁹ in eēndo: ⁊ vlterius dico q̄ spēs nō cōponit ex genere ⁊ dīa: sed diffinitio spēi. ¶ Ad aliā dico q̄ rō bene ꝓbat pro scōa ꝓclusiōe. ¶ Ad aliā bene ꝓcedo q̄ vniuersalia sunt ꝓpetua ad istū intellectū de terminis vniuersalibus verificat esse ⁊ existere: aliter non concedo. ¶ Ad vltimam patet ex dictis in questione.

¶ Tex cōmēti. xiiij.

¶ Siquidē enim erunt ⁊ sba: ⁊ quale: ⁊ quantum ⁊c. Q.ō. vj.

Ueritur sexto vtruz omnis res extensa sit q̄ztitas? ⁊ arguit p̄ q̄ nō: nā sic sequeret q̄ albedo i lacte eēt quātitas ⁊ sic dulcedo in lacte ⁊ silr forma lactis ⁊ silr mā lactis: ꝓsequēs est falsum ⁊ ꝓnītia. ꝓbat: nā qlibet istoꝝ est res extēsa: tam ſm latū: q̄z ſm longū: ac ēt ſm pfunduz. Sz falsitas ꝓntis ꝓbat: nā si quodlibet istoꝝ eēt quantitas: sequeret q̄ quātitates penetrarēt se: sed hꝰ est falsum ⁊ ꝓ Arꝝ. in 4° huius: q̄ dicit q̄ ipossibile est duo corpora eē in eodē loco adequato: modo cū albedo ⁊ dulcedo sint extense ſm trinā dimensionem sequitur ipsa esse corpora: ⁊ cuz sint in eodē loco prima sequit penetratio corporū. q̄ aūt sint in eodē loco patet: q̄ vbicūq̄z ē albedo in lacte ibi ē dulcedo ⁊ ibidē ē mā ⁊ forma lactis. ¶ 2°: si qō eēt vera sequeret q̄ lumen eēt q̄ztitas: ⁊ cū sit extensum per mediū ſm latū longū ⁊ pfundū sequit lumen eē corpus: qd̄ est contra Arꝝ. 2° de aīa vbi ꝓbat ꝓ antiquos: lumen nō esse corpus: dicit enī si sic sequeret q̄ plura corpora eēnt sil in eodē loco: ⁊ simul penetrarent se lumē ⁊ ipm mediuz. ¶ 3° si questio eēt vera sequeret q̄ color esset sensibile cōmune sed hoc est falsum: falsitas ꝓz q̄ est sensibile proprīuz: sed sensibile proprīuz nō est sensibile cōe p Arꝝ. 2° de aīa: probatur ꝓnītia: nā color cum sit res extēsa. tunc color est quātitas ⁊ magnitudo: sed per Arꝝ. 2° de aīa magnitudo est sensibile cōe. ergo. ¶ Quarto sequeretur q̄ transmutatio ſbalis esset res extensa ⁊ augmētatio: sed hoc est falsum ⁊ contra Arꝝ. in 5° huius: ⁊ ꝓnītia ꝓbat: q̄z oīs trāsmutatio ad q̄ztitatem est augmētatio: modo cum forma ſbalis sit res extensa: ⁊ cum oīs res extensa sit quātitas ⁊ cum trāsmutatio ſbalis sit ad formā ſbalem: sequit transmutationem ſbalem esse augmentationē. ¶ Quinto sequeret q̄ alteratio ꝓprie dicta esset augmētatio: qd̄ est ꝓtra Aris. 5° huius: ꝓnītia ꝓbat: q̄z alteratio ꝓprie dicta est ad qualitates extensas. ⁊ cū oīs res extēsa sit quātitas: ⁊ oīs motus ad quantitatē fit augmentatio: sequit motum alterationis ꝓprie dictum esse motū augmētationis. ¶ Sexto arguunt ipsi sic. si sit vna vesica plena aeris: tunc cōprimēti ipsam vesicam aliquid in ipsa vesica resistit: sed hoc non est mā aeris: nec forma aeris. ergo videt q̄ sit quātitas aeris. ergo quātitas aeris est distincta ab his. ⁊ per ꝓnīs ista talia nō sunt quātitas. ⁊ cum ista sunt extensa sequit nō oēm rem extensam eē q̄ztitatem. Q̄z aūt mā aeris nō resistat ꝓz: q̄z māe aeris nō repugnat stare sub minori quātitate: ex eo q̄ ipsa nō determinat sibi aliquā certam extensionez: nec etiā forma aeris resistit. q̄z etiā silr forme aeris nō repugnat stare sub minori extensione: q̄z sub multo minori extensione saluaret forma aeris: ⁊ nec etiā q̄litas aeris sicut est humiditas vel caliditas resistit: q̄z similr sibi nō repugnat sub minori extēsione esse q̄z sit. ¶ Septimo arguunt isti ad idez: nā posito q̄ aliqd̄ pedale omni extrinseco annihilato rarefiat: ⁊ fiat bipedale: tūc ipso sic rarefacto ipm se habet aliter q̄z prius se habuit ⁊ nō per habitudinē nec cōparationez alicuius termini ad aliqd̄ extrinsecū: ex quo qd̄libet ponit annihilatuz. ergo videt q̄ itrinsece se habeat aliter q̄z prius se habuit: sed nō pōt intrinsece aliter se habere q̄z prius: nisi aliqua res esset de nouo ei superaddita: sed ista in casu nō videt esse alia q̄z noua q̄ztitas ⁊ extēsio. ergo videt q̄ quātitas sit vna res noua superaddita rei extēse. ¶ Octauo si q̄stio eēt vera: sequeret q̄ oīs qualitas extēsa esset quātitas: cōsequens est falsum. falsitas ꝓbat. q̄z qualitati aliquid est ꝓriuz. quātitati aūt nihil: vt ꝓz per Arꝝ. in p̄dicamētis: g̃ sequit qualitatē nō eē q̄ztitatez. Scōo ꝓz idez q̄ qualitas nō sit quātitas: q̄z q̄litas suscipit magis ⁊ minus: sed quantitas non vt patet per Aristotilem ibidem. ergo qualitas non est quantitas. Tertio qualitas ⁊ quantitas sunt predicamenta distincta: sed si vnum esset reliquum: tunc nō eēnt predicata distincta. ergo. sed cōsequentia ꝓz de se. ¶ Nono si questio esset vera sequeret q̄ omnis substantia extensa esset quātitas: sed hoc est falsum. ergo. sed cōsequentia tenet: q̄z sequeret q̄ ista ꝓpositio est falsa: quaz Aristo. ponit contra antiquos si substātia ⁊ quātitas sunt: tunc multa sunt que sunt: cōsequētia tenet: q̄z si substātia esset quātitas esset vnū ens. tunc ad positionē substātie ⁊ quātitatis non sequeret multitudo entium. sicut Arꝝ. posuit. ¶ Scōo q̄z quātitas est finita vel infinita per se. substantia aūt per accidēs. vt ꝓz per Arꝝ. in littera. ergo videt substantiam nō esse eandē rem cum quantitate. ¶ Tertio ad idem quātitas accidit substātie. sed substātia non accidit substātie. q̄z idez nō accidit sibi ipsi. ergo substātia ⁊ quātitas nō sunt idem. ¶ Quarto substātia manēte quantitas corrumpit. ergo ſba nō est eadē quātitati. cōsequētia tenet: antecedēs ꝓbat: q̄z sumatur aliqua quātitas bipedalis ⁊ ꝓdensetur ita q̄ fiat pedalis: tunc quantitas prima corrumpitur: cum remaneat semper eadem ſba. ergo ⁊c.

Tex. cō. 8. Tex. cō. 69. Tex. cō. 133 Tex. c. vt ē. Tex. cō. 10. Tex. cō. 18. Tex. cō. 14 hui⁹ primi Tex. cō. 15. Tex. cō. 15.

In oppositum vult Arꝝ. i 4° phy. dicēs si remoueant termini ⁊ passiōes ſbe: nihil remanet nisi mā: sed quū adhuc remaneret q̄ztitas ⁊ extēsio vi q̄ mā extēsa sit sua extēsio seu sua q̄ztitas. ¶ Secundo: nam dicit Aristo. in predicamentis q̄ albedo est quantitas per accidens ⁊ sic sequitur albedinem esse q̄ztitatē: ⁊ nō minori rōne q̄lz alia res extēsa ē q̄ztitas.

¶Tertio: nam dicit cõmẽtator de suba orbis: q̃ dimẽsiones sunt eterne in mã: ⁊ cũ nihil distinctũ a mã sit eternũ in mã sequitur dimensiones materie eẽ mãm. ¶Quarto: nã dicit q̃ proprie proprũ sit subesc̃m sui mutationem eẽ susceptibile ꝗ̃ior: sed quia ista proprietas cõuenit quantitati: sequit quantitatẽ esse sbam: q̃ superficies ponit eẽ quantitas: ⁊ p̃m sui mutationẽ est susceptibilis contrariorũ: scilicet albedinis ⁊ nigredinis. ¶In qõne primo tractabo vnam opinionem: secundo ponam conclusiones ex quibus patebit improbatio opinionis ⁊c̃. ¶Quantum ad primum sciendum est q̃ opinio multorum modernorum ⁊ plurium antiquorum erat q̃ quantitas sit vna res distincta a re quanta ⁊ extensa directe sicut albedo: que est distincta a re habente albedinẽ: ⁊ isti rõnes sextã ⁊ 7am multũ putant eẽ pro opione illa.

Quantum ad secundũ pono primo istã cõclusionẽ ꝗ̃riaꝫ isti opinioni. q̃ ois res extensa est quãtitas. probat: nã pono q̃ aliqua res sit extensa: que sit a.b.c. tunc probat q̃ ista res sit quãtitas: nã si non: tunc sequit qd̃ dicit opinio ꝗ̃ria q̃ quãtitas sit res distincta ab ipsa re extensa. tunc sic quãlibet rem distictã ab alia de⁹ pot̃ seperare ab alia sine motu locali: seperet ergo deus quantitatẽ ab. a.b.c. extensa: tunc illa res seperata a quãtitate adhuc pars. a. est extra. b. ⁊ ps. b. est extra c. ex quo talis seperatio posita erit ab sq̃ motu locali: ergo a.b.c. est res extensa: ex quo adhuc vna pars eius ẽ extra aliã: ergo res de se circunscripta quãtitate tanq̃ aliq̃ re sibi superaddita potest esse extẽsa: sequit q̃ frustra ponitur talẽ quãtitatẽ esse rẽ distinctã superadditã rei extense. g̃ vi q̃ ponendũ sit oẽm rẽ extensam esse suaꝫ quãtitatẽ ⁊ suam extensionẽ. ¶2o peccatũ est fieri p plura qd̃ pot̃ fieri per paucioꝛa: sed ita ẽ q̃ oia possunt fieri p paucioꝛa equaliter si ponimus quãtitatẽ non esse rẽ distinctã a re extẽsa: sicut si poneremus eã esse rẽ distinctam ab ipsa re quanta g̃ ⁊c̃. maior patet ⁊ minor patebit in solutione rationũ in ꝗ̃riũ. ¶2a conclusio: quãtitas est sba vel qualitas hoc probatur sic: ois res extensa est sba vel qualitas: ois quãtitas est res extensa. ergo ois quantitas est substantia vel qualitas.

Ad rationes in oppositũ. ad primam dico q̃ corpora vel quãtitates sunt duplices. quedã sunt quarũ vna informat aliã vel que iformant simul vnã tertiã. Quedã sunt quaꝫ vna nõ informat aliã nec ambe informãt vnã aliã tertiaꝫ. Tunc dico ad ꝓpositũ q̃ corpora: vel quãtitates p̃mo mõ facte vel dicte possunt simul eẽ in eodẽ loco: ⁊ possunt se penetrare: imo hoc est necessariũ si vna debet informare aliaꝫ vel ambe vnã tertiã: vnde forma nõ pot̃ informare mãã: nisi sit secũ in eodẽ loco: nec albedo ⁊ dulcedo possent sil' iformare lac: nisi essent simul in eodẽ loco cũ lacte. de corporibus aũt 2o mõ dictis impossibile est q̃ sint sil' in eodẽ loco vl' q̃ penetrẽt se: ⁊ de illis itellexit Aꝫ. 4o hui⁹. ¶Iuxta istã solutionẽ infero correlarie q̃ a. ⁊ b. partes ipsius c. si essent ab inuicẽ seperate: quelibet illaꝫ occuparet tantũ locũ sicut. c. ⁊ quodlibet eoꝫ tantũ sicut aliud: ⁊ tamẽ sine rarefactione: ⁊ ꝓdensatione quacũq̃ si iungantur sil' sic q̃ vnũ informat aliud: tantũ locũ occupabunt: ⁊ non plus sicut faciebant diuisim: vel sicut occupabat vnũ illoꝫ ⁊ nõ plus neq̃ minus. nã si mã eq ⁊ forma seperarent abinuicẽ per imaginationẽ: mã occuparet tantũ locũ sicẽ prius occupabat equus: ⁊ sil' forma equi tantũ: ⁊ tamẽ quũ sunt simul occupãt precise tantũ locuꝫ sicut occupabat pri⁹ vnũ eoꝫ solũ: quũ erãt abinuicẽ seperata. ¶Ad secdaꝫ dico q̃ lumen est corpus: sed nõ corpus q̃ sit sba cõposita sicut voluerunt antiq̃ ꝗ̃ quos loquit phs in 2o de aia. ¶Ad tertiã dico q̃ nõ est ipossibile q̃ sensibile ꝓprium sit sensibile cõe significabile per aliquẽ terminum de quo significatiue accepto verificat hoc pdicatuꝫ sensibile cõe. Unde de isto termino magnitudo nõ verificat̃ p̃ predicatũ sensibile cõe: pp hoc q̃ significat vnã rez pceptibile plurib⁹ sensib⁹: sed pp hoc q̃ significat res q̃rũ aliq̃ sũt pceptibiles sensu visus: sicẽ color: alique sensu tact⁹ sicẽ caliditas ⁊ frigiditas: durũ ⁊ molle: sicẽ diffusius dictũ ẽ in secũdo de aia. ¶Ad q̃rtã quũ di sequerẽt: q̃ trãsmutatio sbalis ⁊c̃. negat ꝗ̃ia. ⁊ quũ pbatur q̃ ois motus ad quãtitatẽ est augmẽtatio: negat. vñ nõ pp hoc aliq̃ mutatio dicit mot⁹ augmẽtatiois: q̃ est ad q̃ztitatẽ: vel q̃ per eaꝫ acqrit q̃ztitas: sed q̃ per eã fit q̃ mutat rñsio p terminos de pdicamẽto q̃ztitatis. Unde ad interrogationẽ factaꝫ per q̃ztũ de pnomine demõstrãte rẽ que mouet tali motu: verbi gratia: si aliqd eẽt nũc pedale ⁊ p aliquẽ motuꝫ fieret tripedale: talis mot⁹ diceret augmẽtatio: q̃ p talem motũ fit q̃ mutat rñsio per interrogationẽ factã p q̃ztuꝫ de ipsa re: nã quũ prius querebat quãtũ est tale? ꝓueniẽter rñdebat pedale: sed mõ per talẽ motuꝫ nõ cõueniẽter rñdet pedale: sed tripedale. ĩõ finaliter q̃ztuis p gñationeꝫ alicuius forme sbalis acqrat q̃ztitas: tñ q̃ per talẽ mutationẽ nõ fit variatio ad interrogationẽ factã p quantum de ipsa re sed mutat rñsio ad interrogationẽ factaꝫ p qd per termios de pñto substãtie: nõ di augmẽtatio: sz trãsmutatio sbalis. ¶Silr ad quintã de alteratione ꝓprie dicta q̃ztuis acqrat q̃ztitas: tñ q̃ nõ mutat rñsio ad interrogationẽ factã per quãtũ: sz per q̃le: talis mot⁹ di alteratio ⁊ nõ augmentatio. ¶Ad sextaꝫ de vesica: dico q̃ nec mã aeris resistit nec forma absolute: sed forma exñs in tãta massa mãe: vñ bene veruꝫ est q̃ forma aeris pot̃ eẽ subminori q̃ztitate qũ nõ esset in tanta massa mãe: cuꝫ tamẽ est in tanta massa mãe: tunc nõ pot̃ stare in mã quãtũcũq̃ densa: ipsa est illud qd̃ resistit cõprimẽti. ¶Ad aliã dico q̃ si aliquod corp⁹ pedale oi extriseco annihilato sic rarefiat: q̃ fiat bipedale dico q̃ q̃ztuis ad nullũ extrinsecuꝫ se hẽat aliter q̃z pri⁹: tñ adhuc quelibet ps illius ad aliaꝫ se habet aliter q̃z pri⁹. q̃ magis distat ab ea q̃z pri⁹ distabat: ⁊ nõ per acquisitionẽ alicuius rei noue p motũ localẽ. ¶Ad octauã cõcedo q̃ ois q̃litas extẽsa est quãtitas ⁊ quũ di q̃ q̃litati aliqd est ꝗ̃riũ: quantitati aũt nihil: dico q̃ iste ꝓpositiones sunt idefinite: ⁊ bñ ex eis sequit q̃ aliqua q̃litas extẽsa nõ est quãtitas. Vel aliter dico q̃ pdicte ꝓpositiões debẽt intelligi de terminis ⁊ nõ de reb⁹ significatis p terminos sicut terminis de pñto quãtitatis nõ sunt alij termini ꝗ̃rij: sed bene terminis de pñto q̃litatis: nec ex hoc cõcludit q̃ q̃litas nõ sit quãtitas. ¶Ad secundã pbationẽ qũ di quãtitas nõ suscipit magis ⁊ minus: dico q̃ hoc dz itelligi de terminis sics. q̃ termini de pñto quãtitatis nõ sunt verificabiles de aliq̃ cũ b̃ aduerbio magis: vel cũ b̃ aduerbio min⁹: sed nõ est sic de terminis de pñto q̃litatis. nec ex hoc sequit q̃litatẽ extẽsaꝫ nõ esse quãtitatẽ. ¶Ad aliã ꝓfirmationẽ dico q̃ q̃ztuis quãtitas: ⁊ q̃litas sint pñta distincta: cũ b̃ tñ stat q̃ eadẽ res ẽ significata p vnũ illoꝫ terminoꝫ: ⁊ eadẽ res p aliũ: nã ad distinctionẽ pñtoꝫ nõ reqrit res. eẽ distictas: sed modos eoꝫ eẽ distictos: sz dices tu. significãt eãdẽ rẽ g̃ sũt termini synonimi: negat ꝗ̃tia: q̃ isti termini: hõ ⁊ hoies significãt eãdẽ rẽ: tñ nõ sũt termini synonimi. ¶Ad nonã ꝓcedo q̃ ois sba extẽsa ẽ q̃ztitas: ⁊ vlteri⁹ dico q̃ hec ꝗ̃tia ñ pp b̃ ẽ bõa: sba ⁊ q̃ztitas sũt g̃ multa sũt q̃ sũt: ex eo q̃ q̃ztitas sit distincta a sba: sz pp b̃: q̃ si iste termin⁹: q̃ztitas: est vificabilis de sba: sba ẽ q̃ztaꝫ: ⁊ tũc vltra: si sba ẽ quãta opꝫ q̃ hẽat ptes: ⁊ si hz ptes multa sũt q̃ sũt. ¶Ad ꝓfirmationẽ dico q̃ p illã aucte Aꝫ. nõ vult nisi q̃ hec est pse q̃ztitas est finita: sz hec nõ est p se sba ẽ finita: q̃ nõ ois sba est q̃ztaꝫ: vñ deus ⁊ intelligẽtie sũt sbe: ⁊ tñ non sunt quante. ¶Ad aliã confirmationẽ dico q̃ quũ aliqd est tripedale ⁊ fit bipedale nihil ibi corrũpit licet bene aliqs terminus de pñto quantitatis desinat de illa re verificari: ⁊ incipit vn⁹ ali⁹ termin⁹ de ipso verificari. ¶Ad vltimã ꝓfirmationem quantitas

Tex.cõ.8.

Tex.cõ.69.

tionem quantitas accidit ſbe: dico q̃ hoc nõ dꝫ intelligi mõ quo albedo accidit parieti: ita q̃ nõ accidit ei p realẽ inherentiã ſed per ꝓdicationẽ. i. diuerſi termini de ꝑito quantitatis ſunt accidentaliter verificabiles de pronomine demonſtrante ſubſtantiam. ⁊c.

Tex. cõmenti. xvij.

¶ Si quidẽ igitur continuuꝫ eſt: multa ſunt: quod eſt ⁊c. Questio. vij.

Vtrum totuꝫ ſit ſue partes. arguit̃ q̃ nõ: q̃ ſequere̅t q̃ q̃libet pars eſſet ſue ꝑtes: ꝓtia tenet p ly totũ q̃ tũ valet ſicut q̃libet pars. ſed falſitas ꝓtis pꝫ: aia intellectiua eſt aliq̃ pars hoĩs: ⁊ tũ ipſa non eſt ſue ꝑtes: cuꝫ nõ hẽat ꝑtes. ¶ 2° ſi queſtio eſſet vera ſequere̅t q̃ totũ nõ eẽt notius ſuis ꝑtibus. ꝓs eſt ꝰ Aꝫ. in phemio vbi ponit totũ eſſe notius ſuis partibus: pꝫ hoc: nã cũ videmus ꝑtem alicuius totius ſicut vnã medietatẽ ſolis vel lune: tũc dicimus videre nos illud totũ: ⁊ tũ nõ quãlibet ꝑtes videmus: ꝓtia pꝫ q̃ idẽ nõ eſt notius ſeipſo. ¶ 3° ſequere̅t q̃ idem cõponeret ⁊ diuideret ſeipm. ſꝫ hoc eſt falſuꝫ: ⁊ ꝓtia ꝓbatur q̃ demonſtratis oĩbus partib⁹ alicui⁹ totius verꝫ eſt dicere iſte partes cõponunt hoc totũ: ⁊ iſte ꝑtes ſunt hoc totũ: ergo idem cõponit ſeipm. ¶ 4° ſic ꝑtes ſunt minores toto: ergo nõ ſunt totũ: ꝓtia tenet q̃ idẽ nõ eſt minus ſeipo: aſſũ pꝫ q̃ oẽ totũ eſt maius ſua ꝑte. ¶ 5° partes ſunt priores toto: g̃ ꝑtes nõ ſunt totũ ꝓtia tenet: q̃ idẽ nõ eſt prius ſeipſo. aſſũ pꝫ q̃ ꝑtes ſunt cauſe totius mõ cã eſt ꝑus cãto. ¶ 6° ſequere̅t q̃ idẽ eẽt in ſeipſo: ſꝫ hoc eſt falſum: ꝓbat̃ ꝓtia quia demonſtratis ꝑtibus alicui⁹ totius veruꝫ eſt dicere iſte ꝑtes ſunt in iſto toto: ergo ſi iſte ꝑtes ſunt iſtud totuꝫ ſequit̃ q̃ hoc totũ ſit ĩ iſto toto ⁊ ſic idẽ eẽt in ſeipo. ¶ 7° ſequere̅t q̃ mã ⁊ forma eẽnt hõ: ſꝫ hoc eſt falſum: ⁊ ꝓtia ꝓbatur: q̃ mã ⁊ forma ſunt ꝑtes hoĩs tanq̃ ſui totius: falſitas ꝓtis ꝓbat̃: q̃ ſi mã ⁊ forma eẽnt hõ: tũc mã eſſet hõ ⁊ forma eẽt hõ. ſed ꝫ eſt falſum: ꝓtia videt̃ tenere a ſil̃i q̃ bñ ſequit̃ Sor. ⁊ plato currunt g̃ ſor. currit ⁊c. ¶ 8° ſequere̅t q̃ a. ⁊ b. eẽnt duo hoies: ⁊ tũ nec. a. eſſet hõ nec b. eẽt hõ: ſꝫ ꝫ eſt incõueniẽs. ⁊ ꝓbat̃ ꝓtia q̃ ponat̃ q̃ duo capita duoꝝ hoiuꝫ ſint. a. ⁊ reſiduũ ſit. b. tũc clarũ eſt q̃ a. nõ eſt hõ: q̃ duo capita duoꝝ hoiuꝫ nõ ſunt hõ: nec ẽt. b. eſt hõ: q̃ duo reſidua ꝑter capita nõ ſunt hõ: ⁊ tũ. a. ⁊ b. ſunt duo hoies ſi totũ eſt ſue partes. ¶ 9° ſequere̅t q̃ hõ eſſet eternꝰ ꝫ eſt falſuꝫ. ꝓtia ꝓbat̃ expoſitorie ſic iſta mã ⁊ forma ſunt eterna demõſtrata mã ⁊ aia itellĩua hoĩs: ſꝫ iſta eadẽ mã ⁊ forma ſunt hõ p q̃nẽ: g̃ hõ eſt eternꝰ. ¶ 10° ſequetur q̃ vnꝰ hõ eẽt ifiniti hoies: ſꝫ ꝫ eſt falſum cũ vnꝰ hõ ſit ſolus vnꝰ hõ. ꝓtia ꝓbat̃ q̃ ſignato aliq̃ hoie. ſ. ſorte capiat̃ totũ eiꝰ reſiduũ ꝑter digitũ ⁊ voceꝫ. a. ⁊ deide capiat̃ totũ reſiduũ cũ digiti medietate ⁊ voceꝫ. b. ⁊ deide capiat̃ totũ reſiduũ ꝑter digitũ cũ medietate digiti ⁊ etiã cũ medietate reſidue medietatis ⁊ voceꝫ. c. ⁊ ſic vltra in iſinituꝫ ſm ꝑtes ꝓportionales reſidue medietatis ipſi⁹ digiti. tũc arguo ſic. a. eſt hõ. b. eſt hõ ⁊. c. eſt hõ. ⁊ ſic de infinitis alijs ergo ſor. eſt ifiniti hoies. q̃ aũt a. ſit hõ pꝫ q̃ digito Sor. abſciſo adhuc reſiduũ q̃ manet. eſt hõ: ſil̃r q̃ b. ſit hõ pꝫ ſil̃r ⁊c. ⁊ ſic de alijs ⁊ ex ꝫ ſequit̃ q̃ ſor. ẽ ifiniti hoies. Sequitur ẽt q̃ hic terminus Sor. nõ ſit terminꝰ ſingularis ſed cõis: q̃ a. hoieꝫ ⁊ b. hoieꝫ ⁊ ſic de alijs ſignificat ⁊c. ¶ 11° ſequere̅t q̃ hec eẽt ꝓcedenda: mã ⁊ forma ſortis vident poſito q̃ ſor. videret, ꝓbat̃ ꝫ ſortes videt: ſortes eſt ſua mã ⁊ ſua forma: g̃ mã ⁊ forma ſortis vident: ⁊ vltra g̃ eiꝰ mã videt: ꝓtia vt tenere a ſil̃i nã bñ ſequit̃ ſor. ⁊ plato currũt. g̃ ſor. currit. ¶ 12° ſequere̅t q̃ a. ⁊ b. augmentarenẽt. ⁊ tũ b. diminuere̅t: hoc eſt falſuꝫ. ꝓtia ꝓbat̃ poſito q̃ a. ⁊ b. ſint due medietates alicuius totiꝰ ⁊ q̃. a. augmẽtet̃ ⁊ b. diminuat̃. ⁊ ſint medietates alicuius totius q̃ ſit. c. ⁊ volo q̃. a. plus augeat̃ q̃ꝫ. b. diminuat̃: tũc fic. c. augeẽt ⁊ c. p q̃nẽ eſt a. ⁊ b. ex quo totũ eſt ſue ꝑtes g̃. a. ⁊ b. augent̃: ſꝫ q̃ b. nõ augeat̃ pꝫ ex caſu. ¶ 13° ſequere̅t q̃ idẽ eſſet albuꝫ ⁊ nõ albũ ſed hoc videt̃ eſſe incõueniens: ꝓbat̃ ꝓtia: nam ſit vnũ corpus: cuiꝰ vna medietas ſit alba ⁊ alia ſit nõ alba tunc arguit̃ ſic: iſte ſue medietates ſunt albe: ⁊ non albe ⁊ iſte medietates ſunt hoc totũ: ergo idẽ eſt albũ ⁊ nõ albũ. ¶ 14° ſi q̃ſtio eẽt vera ſequere̅t q̃ a. ⁊ b. eẽnt quadrata ⁊ tũ nullum eoꝝ eſſet quadratũ: ſed ꝫ eſt falſum: ꝓtia ꝓbat̃ naꝫ ſunt c. d. duo quadrata cõiuncta adinuicẽ diuidat̃ totuꝫ aggregatum ex hiſ p longũ ⁊ ſit vna pars diuiſa a. ⁊ alia b. tunc clarũ eſt q̃ a. nõ eſt quadratũ ſed quadrangulus ſil̃r nec b. ſꝫ q̃ a. ⁊ b. ſint quadrata pꝫ quia. a. b. ſunt. c. d. ſi totũ ẽ ſue ꝑtes. ſꝫ. c. d. ſunt q̃drata p caſuꝫ g̃ a. ⁊ b. ſunt quadrata. ¶ 15° ſi q̃ eẽt vera ſequere̅t q̃ a. ⁊ b. eſſent equalia ⁊ tũ a. nõ eſſet equale b. ſꝫ ꝫ videt̃ eẽ incõueniens: ꝓbat̃ ꝓtia nã ſit aliq̃ totũ cuiꝰ vna medietas ſit c. ⁊ alia ſit d. ⁊ ſit vnuꝫ 3^m ipſius totius a. ⁊ ſint alie 3^e ipſi⁹ totiꝰ b. tũc per q̃nẽ c. ⁊ d. ſunt ꝫ totũ ⁊ ſil̃r a. ⁊ b. ſunt ꝫ totuꝫ: g̃ a. b. ſunt c. d. ſed c. ⁊ d. ſunt equalia: q̃ due medietates totius ergo a. ⁊ b. ſunt equalia: ſꝫ q̃ a. nõ ſit equale b. pꝫ q̃ 3^a nõ eſt equalis duabus tertijs. ¶ 16° ſi q̃ eſſet vera ſequere̅t q̃ paria eſſent ĩmpia: ſed hoc eſt falſum: ꝓbat̃ ꝓtia q̃ capio aliquẽ nũm vt ſexenariũ: ⁊ arguo ſic: hic nũs eſt par q̃ eſt duo ⁊ duo ⁊ duo: ⁊ idem eſt ĩpar pꝫ q̃ tria ⁊ tria ergo. ¶ 17° ſequere̅t q̃ magnitudo finita eſſet magnitudo infinita ſꝫ hoc eſt falſum: ⁊ ꝓbat̃ ꝓtia ⁊ ſigno aliquã magnitudinẽ infinitã: tunc in ipſa ſunt ifinite ꝑtes ꝓportionales. ſi q̃ eẽt vera ipſa eẽt multitudo ꝑtiũ ifinita: cũ nũs non ponat̃ alia res a rebus nũatis ſupaddita. tunc arguit̃ ſic: hec multitudo eſt ifinita. demonſtrata multitudine oĩuꝫ ꝑtiũ ꝓpor^{lium} continui tunc vltra ſi iſta multitudo eſt iſta magnitudo: ergo iſta magnitudo eſt infinita. ¶ 18° ſequere̅t q̃ quãtitas ꝓtinua eẽt quãtitas diſcreta ſed ꝫ eſt falſuꝫ ⁊ ꝰ Aꝫ. in ꝓtis: ꝓbat̃ ꝓtia q̃ capio aliq̃ ꝓtinuũ ⁊ ſigno duas eius medietates. tunc ſic iſte due medietates ſũt q̃ꝫti^{es} diſcrete: q̃ nũs: ⁊ ſũt q̃ꝫtitates ꝓtinue q̃ ꝫ totũ: g̃ quãtitas diſcreta eſt q̃ꝫtitas ꝓtinua ⁊ ecõuerſo. ¶ 19° ſequere̅t q̃ ſor. videret a. ⁊ b. ⁊ tũ nõ videret. b. ꝓtis falſuꝫ: ⁊ ꝓbat̃ ꝓtia: nã ſit medietas lune verſus nos a. ⁊ medietas poſterior b. tunc ſor. videt a. ⁊ b. q̃ videt lunam q̃ eſt a. ⁊ b. ⁊ tũ nõ videt b pp interpoſitionẽ int̃ viſuꝫ ſor. ⁊ b. g̃. ¶ 20° ſequere̅t q̃ eadẽ ꝓpõ eẽt copulatiua ⁊ diſiunctiua: ⁊ etiã eadẽ propõ eſſet vera ⁊ falſa: hoc eſt falſum: ꝓtia ꝓbat̃ q̃ capiat̃ iſta propoſitio. oẽs homines ſunt aſini: vel hoies ⁊ aſini ſunt aſini: ſi totũ eẽt ſue ꝑtes: eſt due cathegorice ꝓiuncte mediante illa coniunctione copulatiua ⁊ per ꝓtis eſt vna propõ copulatiua: vna enim pars ꝓducte ꝓpoſitionis eſt hec: oẽs hoies ſunt aſini vel hoies: ⁊ ꝓiũctio copulatiua eſt ly. ⁊. et illa cathegorica eſt aſini ſunt aſini: ⁊ ſic ꝓdicta ꝓpoſitio eſt vera: quia eſt vna copulatiua cuius quelibet pars eſt vera. ergo. ¶ Deinde probo q̃ ſit vna diſiunctiua falſa q̃ vna eius cathegorica eſt oẽs hoies ſunt aſini ⁊ 2^a pars ẽ iſta: hoies ⁊ aſini ſũt aſini. ⁊ dictio diſiunctiua eſt ly. vel. mõ ambe partes ſunt falſe: ⁊ cum hoc requiritur ⁊ ſufficit ad falſitatem diſiunctiue: ſequitur q̃ predicta propoſitio diſiunctiua eſt falſa: ⁊ ſic probatum eſt: q̃ ſi totum eſt ſue partes q̃ eadem ꝓpoſitio eſt copulatiua ⁊ diſiunctiua: vera ⁊ falſa. ¶ Et poteſt hoc ꝓfirmari nã eedẽ ſunt partes iſtarũ ꝓpoſitionuꝫ oĩs hõ eſt aĩal: ⁊ aĩal eſt oĩs hõ: ⁊ per ꝓtis ſi totuꝫ eſt ſue ꝑtes eadẽ eſt propoſitio vera ⁊ falſa. ¶ Deinde confirmatur auctoritatib⁹: q̃ Aꝫ. ⁊ cõmẽtatores dicunt in 2° de

Tex. cõ. 4.

Tex. cõ. 2.

ai a q ſb a cõpoſita diſtinguitur cõtra mãm ⁊ formã que
ſunt eius partes: ſed hoc nõ eſſet verũ ſi totũ eſſet ſue par-
tes. ¶ 2° auctoritate Alr. in 5° ⁊ 6° metaphiſice qui dicit
q bis tria nõ ſunt ſex ſed ſemel ſex ſunt ſex: ſed hoc non
Tex. cõ. 60. eſſet: ſi totum eſſet ſue partes. ¶ 3° aucte Alr. 7° metaphi
ſice dicentis q iſta ſyllaba. ba. diſtinguit ab. a. ⁊ b. q; ma-
nentib⁹ a. ⁊ b. corrũpitur ba. ⁊ hoc nõ eſſet ſi totũ eſſet ſue
partes: ⁊ niſi iſta ſyllaba. ba. aliqd ſupadderet iſtis lr̃is b.
⁊ a. ¶ 4° aucte Alr. in 8° metaph^ce dicẽtis que nõ ſunt
Tex. cõ. 15. vnũ ſicut aceruus: op; ponere aliã cãm ac ſi velit innue
re totũ eſt aliqua entitas ſupaddita ſuis partibus. ¶ 5°
Tex. cõ. 24 aucte Alr. in iſto ꝓmo dicẽtis q non ſequit ſi infinitũ eſt
ĩmobile ſcdm totũ q eſſet ĩmobile ſm partẽ ⁊ hoc nõ eẽt
verũ ſi totũ eſſet ſue ꝑtes: ergo ſequit q queſtio eſt falſa.

In oppoſitum arguitur. ꝓmo rõnibus: ſecũ
do aucẽtibus. ꝓmo ſic ſi totu;
eſſet aliquid ſupadditũ ſuis partibus: ſequeret q ab ali
gb⁹ poſſet ſeperari pondus vni⁹ libre: ⁊ tñ illa ponderarent
poſtea. tñ ſicut ꝑus abſq; additione alicui⁹ alterius.
ꝓñs falſum: ꝑbatur ꝓñtia: nam ſit pondus vnius libre
a. ⁊ eius medietates ſint. b. ⁊. c. tũc ſi. a. eẽt vna entitas di
ſtincta a. b. c. per ſeparationẽ. b. a. c. corrũpit. a. ⁊ remouet
pondus vnius libre. ſ. a. tunc. b. ⁊. c. equalr̃ poſtea ponde
rarent: q; due dimidie tantũ ponderant ſicut vna libra.
¶ 2° ſi totũ eſſet entitas diſtincta a ſuis partib⁹: ſequere
Tex. cõ. 82. tur q nulla mã eſſet ꝑpetua: ſ; hoc eſt ꝗ Alr. in iſto ꝓmo.
⁊ ꝓñtia ꝑbatur: quia quacũq; mã data ipſa eſt diuiſibi-
lis: ſed ſi totũ eſſet entitas ſupaddita ſuis partib⁹: illa per
diuiſionem totius corrũperetur: ⁊ per ꝓñs quelibet mã
eſſet corruptibilis cum ſit diuiſibilis ſi totũ ſit diſtinctu;
a ſuis partibus. ¶ 3° ſequeret q eſſet ꝓceſſus in ĩfinitu;
in totis: ſed hoc eſt falſu;: ꝑbat ꝓñtia: q; ſi totũ eſſet vna
entitas. 3ª reſultans ex partibus ſuis tunc ex iſto toto ⁊
ſuis partibus reſultabit 4ª entitas: ⁊ ex illa cu; ſuis par
tibus reſultabit quinta ⁊ ſic in ĩfinitu;. ¶ 4° illud nõ d;
fieri per plura: qd̃ pot fieri per pauciora: ergo. ¶ Beide
in ꝓñũ arguit aucẽtibus: ⁊ primo videt eſſe cõmẽtator pri
mo huius cõmẽ. 17. vbi dicit q partes ſimul ſumpte:
nõ ſunt aliud a toto: ſ; q̃libet pars ſit aliud a; toto. ¶ Se
cundo in ꝓñium videt eſſe. Alr. in iſto primo vbi dicit q
totũ eſt ſue partes: ⁊ in 4° vbi dicit q totu; nõ eſt aliud
a partibus: ⁊ in 5° metaphiſice vbi dicit q aliqua ſunt
Tex. cõ. 17. vnũ: q; ſunt ꝓtinua ſicut due medietates in ꝓtinuo non
p. phi° 7. ſunt aliud vnũ q̃ illud ꝓtinuũ totũ. Et Alr. in 2° de aia
Tex. cõ. 8. vbi dicit q ſicut oculus ⁊ pupilla ſunt vnũ ita corpus ⁊
5° metaph. anima ſunt vnum totu;. ¶ In iſta queſtione primo po-
Tex. cõ. 10. nam diſtinctiones. 2° concluſiones. 3° ſoluam rationes.

Quantum ad primũ ſit prima diſtinctio. hic ter
min⁹ totũ pot dupl̃r accipi: vnomõ
cathegorematice: alio mõ ſincathegorematice. Sincathegorematice valet tñ quãtũ hec oro: q̃libet pars: ⁊ ſm
hoc ſolet ꝓcedi q totus ſortes eſt minor ſorte. Tñ vlterius ſolet ꝓcedi q qñ tenet ſincathegorematice tũc termin⁹
diſcretus in orone: cui equalet diſtribuit ſolu; pro ptib⁹
integralib⁹ ⁊ nõ pro ptibus eſſentialib⁹. aliter enim hec
eſſet falſa totus ſortes eſt minor ſor. q; nõ quelibet pars
eſſentialis ſortis eſt minor ſorte. q; mã ſortis nõ eſt minor
ſorte: nec etiã forma eius: cũ illa nõ ſit quanta nec diuiſi-
bilis: mõ nõ qñtum ⁊ indiuiſibile quãto ⁊ diuiſibili: nec
dicit maius nec minus. Alio mõ accipit hoc nomẽ totũ
cathegorematice. ⁊ tũc equalet huic oroni ens hñs ꝑtes:
⁊ ſ; b̃ ſolet ꝓcedi q ĩ oculo meo eſt totũ qd̃ eſt in mũdo:
poſito q in oculo meo ſit vna feſtuca: que eſt vnũ totum
qd̃ eſt in mundo: cũ ſit ens hñs ꝑtes. ¶ Alia diſtinctio eſt
q qñ b̃ nomẽ totũ ponit a ꝑte ſubi tenet ſincathegore-
matice: ⁊ qñ ponit a ꝑte ꝑdicati tũc tenet cathegoremati
ce: ⁊ ſ; b̃ ſolet ꝓcedi iſta in oculo meo eſt totũ qd̃ eſt i mũ
do: ⁊ negatur iſta: totũ qd̃ eſt in mũdo eſt in oculo meo.
¶ 3ª diſtinctio q capiẽdo totũ cathegorematice. Duplex ẽ
totũ: quodã enim eſt cui⁹ oẽs ꝑtes ſunt diuiſibiles ſicut
equus lapis: vel lignũ ⁊ ſic de ſingulis. Aliud eſt totum
cuius nõ oẽs ꝑtes ſunt diuiſibiles ſicut hõ: quia aliqua
pars hois nõ eſt diuiſibilis ſicut aia intellectiua. ¶ 4ª di
ſtinctio q termini pluralis nũi ſicut ſunt hic terminus:
partes: vel ꝓſimiles aliqñ ꝑñt teneri diuiſiue: aliqñ col-
lectiue: ꝓmo° qñ ꝓpoſitio in qua ponit: exponit ꝑ vnã
copulatiuã ſicut hec. oẽs hoies currunt. exponitur ſic. hõ
currit ⁊ hõ currit: vel ſi dicat ꝑtes ſunt totũ. i. pars eſt to-
tum ⁊ pars eſt totũ. ¶ 2° mõ qñ ꝓpoſitio in qua ponit:
exponit ꝑ cathagoricã de extremo copulato. Verbi gra-
tia: iſti ferunt lapidẽ: poſito q neutro iſtor demonſtra
toru; ſe ſolo ſufficiat portare lapidẽ: ſed bñ cũ alio ⁊ tũc
iſta exponit per iſta; iſte ⁊ iſte ferunt lapidẽ: que eſt de
ſubiecto copulato. ¶ 5ª diſtinctio q ly oẽs aliqñ tenetur
collectiue aliqñ diſtributiue. Si ſcdo mõ tunc terminus
cui additur: ſupponit ꝑ ſuis ſignificatis copulatiue. Si
primo mõ tũc terminus cui addit ſupponit pro ſuis ſi-
gnificatis copulatim. Exemplũ ſecũdi omnes homines
currunt. exemplũ primi: omnes apoſtoli ſunt. xij. ẽ.

Quantum ad ſcdm ſit prima ꝓcluſio q totalitas
nõ eſt aliqua tertia entitas ſupaddi-
ta ſuis ꝑtibus: probat: q; ſi ſic vel eſſet ſba vel accidẽs nõ
primo mõ: q; vel eſſet ſba corporea vel icorporea: nõ cor
porea q; tũc ſequeret plura corpora quor vnũ nõ eſſet
informatiuũ alterius: nec informarent vnũ 3^m eſſe in eodẽ
loco: qd̃ eſt ꝗ Alr. 4° phiſicor. nec pot dici q ſit ſba incor
porea: q; tunc totum: ſicut lignum vel lapis eſſet ſba icor
porea: qd̃ eſt falſu;: ꝑbat ꝓñtia q; iſta ſba icorporea. ſ. to-
talitas nõ poſſet eſſe in alio loco q̃ in loco in quo ponũ
tur eius partes. ſ. mã ⁊ forma. ¶ Nec pot dici ſcdõ. ſ. q totalitas ſit qdãm accñs: q; tunc ſequeret q ſi vna gutta po
neretur in mari: q in qualibet parte gũ aretur aliqd̃ no-
uum: b̃ aut eſt falſu;: q; gutta aque pot addi mari abſq;
b̃ q fiat aliqua alteratio vel mutatio in partibus ipſius
maris diſtãtib⁹ ab illa gutta apposita p. c. leucas: ꝓñtia
ꝑbat q; ꝑ appoſitionẽ vnius gutte ad mare reſultat vnũ
aliud totũ: ⁊ per ꝓñs vna alia totalitas: que ſi ponat acci
dens ſupadditũ ipſis partibus inherẽs ſequit qd̃ dictũ
eſt. ¶ 2ª ꝓcluſio. totũ eſt ſue ꝑtes: ꝑbatur: nam quelibet
pars totius eſt ſue partes: ergo totũ eſt ſue ꝑtes: ꝓñtia te-
net quia totũ a parte ſubiecti poſitũ: valet idem qd̃ queli
bet pars. ſicut dictũ eſt in primo articulo: aſſ; p;: quia ſi
gnata aliqua aqua: quelibet pars illius aque eſt aqua ⁊
eſt ſue partes: quelibet enim pars aque eſt diuiſibilis in
partes ſupra quas illa pars nõ eſt aliqua entitas ſupad
dita: vt p; per primã ꝓnem. ¶ 3ª ꝓcluſio eſt: falſum eſt q
totũ nõ eſt ſue partes: ꝑbat: nam aſſignato aliquo toto
ad minus h; mãm diuiſibilẽ: vel que eſt diuiſibilis ⁊ que
eſt ſue partes: ergo quodlibet totũ eſt ſue ꝑtes ⁊ per ꝓñs
falſum eſt oppoſitũ. Et ꝓfirmat: nam iſta totũ nõ eſt ſue
partes eſt eius ꝗdictoria. Cum ergo ꝓma ſit vera ſequit
ſcda; eſſe falſam. ¶ Quarta ꝓcluſio a quolibet toto verũ
eſt dicere q totũ eſt ſue partes: ꝑbatur q; ſi nõ hoc maxi
me videret de hoie vt aliqui dicunt: q eſt falſum: q totũ
eſt ſue ꝑtes: ꝑbant q; ſequeret q quelibet pars hois eẽt
ſue partes: ſed hoc eſt falſum q; aia itellectiua nõ eſt ſue
partes: cum nõ hẽat partes: ſed hoc nõ valet q; ſicut di-
ctũ ẽ: ly totũ tentũ ſincathegorematice diſtribuit ſolũ ter-
minũ ſequentẽ pro ꝑtibus integralibus: ⁊ non pro par-
tibus eſſentialib⁹: ſicut eſt aia intellectiua reſpectu hois.
dico ergo. q nõ ſequitur. totus hõ eſt ſue partes: ergo queli
bet pars hois eſt ſue ꝑtes: ergo aia itellectiua eſt ſue ꝑtes.
Tex. cõ. 8.

ſed bene

sed bñ sequiť totus hō est sue ptes. g̃ q̃libz pars itegralis hois est sue ptes. vñ ly totū distribuit pro ptib⁹ integralibus: ⁊ nō pro ptib⁹ eēntialib⁹: pz: qr aliter non pcederet hoc sophisma: qd tū cōiter pcedit totus sortes est minor sorte: nā si distribueret pro ptib⁹ eēntialib⁹ sophisma esset falsuz ex eo q mā sortis nō est minor sorte. similr nec forma. g̃. ¶ 5ª pclusio tenēdo terminū pluralis nūi collectiue pcedendū est q partes sunt suū totū: pz per ꝯnem: qr totū nō supaddit aliquā entitatē tertiā supadditaz ptib⁹ simul sumptis. g̃. ¶ 6ª pclusio tenēdo terminū plālis nūi diuisiue nō est pcedēdū q ptes sint suū totū: pz qr signatis duab⁹ ptib⁹ alicui⁹ toti⁹ seqtur iste ptes sunt hoc totū: si ly iste partes teneret diuisiue. g̃ hec pars est hoc totū ⁊ ista: ⁊ sic de singulis: sed hoc est falsum: qr aliter mā hois esset hō. ¶ 7ª pclusio accipiēdo ly oēs collectiue: hec est cōcedēda. oēs ptes sunt totū. pz: qr dmr̃ato aliq̃ toto ⁊ oib⁹ ptib⁹ suis: q̃ sint. b. c. d. tūc argr̃. sic. b. c. d. sunt hō totū. g̃ oēs ptes isti⁹ sunt hoc totū tenēdo ly oēs collectiue: añs pz per primā ꝯnem: ⁊ pñtia pz qr qñ ly omnes teneť collectiue facit terminū stare pro oib⁹ suis suppositis copulatiz: g̃. ¶ 8ª pclusio tenēdo ly oēs diuisiue: hec nō est pcedenda oēs partes sunt suū totū. pbať: nā sit aliqd totū: cui⁹ ptes sint. b. c. d. f. tunc sic: si oēs partes illi⁹ totius essent hoc totuz: tenendo ly oēs distributiue: tūc due partes essent hoc totū ⁊ sic de alijs. mō hoc est falsuz: qr tūc due partes puta a. ⁊ b. essent hoc totū. hoc est falsuz: qr si a. ⁊ b. eēnt hoc totum tunc a. ⁊ b. essent a. b. c. d. f. ex quo per primā conclusionem hoc totum est a. b. c. d. f. ergo.

Ad rōnes pncipales. ad primaz negat pñtia pp hoc q ly totū nō distribuit indifferēter pro q̃libet parte: sed solū pro partib⁹ integralib⁹. g̃ bñ sequiť totū est sue partes. g̃ q̃libet pars integralis est sue partes. ⁊ nō valet instātia de aia: qr nō hz locū ibi. ¶ Ad scōam sequeret q totū nō eēt noti⁹ ⁊c. dico q si ly ptes teret diuisiue nego ⁊c. ⁊ sic nō est idē suis partib⁹: sed si teneť collectiue tunc pcedo q totū nō fit noti⁹ suis partib⁹: nā q̃zuis noti⁹ sit vna eius medietate tū nō est noti⁹. a. ⁊ b. medietatib⁹ qr hoc lignū est. a. b. medietates. ¶ Ad 3 am rōnem sequeret q idē ⁊c. negat pñtia. partes toti⁹ cōponunt totū cōcedo si ly ptes teneť diuisiue: si aūt collectiue nego. vl aliter: adhuc nego pñtiā. q ergo idē sit cōponēs seipm: ⁊ si arguiť demōstratis duab⁹ medietatib⁹ alicuius totius: ille medietates sunt componentes hoc totū: ⁊ iste medietates sunt hoc totum. ergo hoc totuz est componens hoc totum: dico q talis nō debet inferri conclusio: sed ista. ergo hec sunt componentia: ⁊ illaz conclusionem concedo: ⁊ ita potest dici ⁊ cōcedi: q aliquid est minus notū sibi q̃zuis non sit minus notū sibi. ¶ Ad 4am. ex simili radice concedo q totuz demonstrato aliquo toto non est minus: sed bene minora se. ¶ Ad quintā simili modo q totū non est prius se sed bene prioza se. ¶ Ad sextam sequeret q idem esset in se ipso: negat consequentia ⁊ quū dicitur partes sunt in toto: concedo si ly partes tenetur diuisiue: nec sic partes seipsum totuz: sed si ly partes tenetur collectiue: tunc dico q partes sunt ipsum totum ⁊ non sunt in toto. vel aliter dico q totuz non est in seipso. sed bene est aliqua quorū quodlibet est in seipso. ¶ Ad aliam: sequeretur q hec esset concedenda: materia ⁊ forma sunt homo: concedo: ⁊ quū dicitur. ergo materia est homo nego consequētiā: cōmittitur fallacia compositionis ⁊ diuisionis: quia arguitur a sensu composito vero ac si esset sensus diuisus: ⁊ quū dicitur tamen bene sequitur sortes ⁊ plato currunt: ergo sor currit ⁊c. dico q verum est gratia materie: non autē gratia forme. ¶ Ad 8am sequeretur q a. ⁊ b. ⁊c. concedo consequētiaz: tamen nec. a. esset homo nec. b. esset homo. concedo cōclusionem. ¶ Ad 9am sequeret q hō esset ⁊c. nego pñtiam: ⁊ quū dicit ista mā ⁊ ista forma sunt eterna: ⁊ illa materia ⁊ forma sunt homo: g̃ homo est eternus. dico q male infertur: dz enim inferri: ergo hō est eterna: ⁊ istā ꝯnem pcedo qr vera est. ¶ Ad 10am patebit solutio in qōne sequēti. ¶ Ad 11am pcedo q mā ⁊ forª vident. nego pñtiaz vt prius: ergo mā videt. ¶ Ad 12am pcedo ꝯnem: qr vera est. ¶ Ad 13am pcedo pñtiam ⁊ pñs. qr totum verum est. ¶ Ad 14am sequeret q. a. ⁊. b. essent duo ⁊c. dico q si ly quoz referť quadrata: tunc nō est incōueniens. a. ⁊. b. eē duo quadrata quoz quadratoz est quadratū. qr hoc implicat. sz si per ly quoz referť. a. ⁊. b. tūc bene cōcedo q nec. a. est quadratū nec. b. ¶ Ad 15am pcedo ꝯnem: qr vera est. ¶ Ad 16am sequeret q eadez essent paria ⁊c. concedo q̃zuis ꝑm aliam rōnem dicant paria ⁊ ꝑm aliā imparia. ¶ Ad 17am dico q si ly infinita sit pluralis nūi. bñ pcedo q magnitudo finita est singularis nūi. tunc nego q magnitudo finita: sit ifinita. Sed bñ pcedo q magnitudo finita est multitudo ifinita. ¶ Ad 18am negat pñtia. ⁊ quū pbať signato aliquo ptinuo ipm est quātitas ptinua cōcedo: ⁊ etiā est quantitas discreta: nego tū si pprie accipiť quantitas discreta: qr pprie accipiendo quātitatez discretam nō dicit nisi de actu separatis abinuicē nō facientibus actu vnū ptinuū: ergo due medietates alicui⁹ totius nō pprie sunt nūs: sz bñ impropie. Ad 19am pcedo conclusionē. ¶ Ad 20am dico q bñ eadem propositio vocalis pōt esse disiunctiua: ⁊ copulatiua: sed ista subordinať diuersis ppōnib⁹ mentalib⁹: quaz vna est vera: alia falsa: qbus ppōnib⁹ debeť veritas ⁊ falsitas: sicut vrine sanitas: vel egritudo. ¶ Et simili mō dico de ista oīs hō est aial ⁊ aial est oīs hō: qr q̃zuis sit eadez ppō scripta: tū qr subordinať diuersis pceptibus ⁊ ppōnib⁹ mentalib⁹: ipsa pōt eē vel vera vel falsa. Sz diceres: sequeret q eadem ppō eēt vera ⁊ falsa. dico q hoc nō reputo incōueniens de vocali ⁊ scripta: qr quelibet talis diuersis ppōnibus mentalib⁹ pōt subordinari in significato: nego tū hoc de ppōnib⁹ mentalib⁹. ¶ Deinde rūdeo: ad auctoritates: ad primā dico q nō vult plus nisi q sba cōposita distinguiť a mā seorsum assumpta ⁊ silr bñ distinguiť a forma seorsum assumpta ⁊ tū nō distinguitur a mā ⁊ forª simul sumptis. ¶ Ad 2am auctem: bis tria non sunt sex. dico q hec auctas de virtute sermonis est falsa: nihilomin⁹ de bonitate intell⁹: pōt pcedi ad istū itellm: q nō scōm eandem rōnem nūalem aliqua dicunt bis tria per ductum duoz in 3ª ⁊ sex. ⁊ quū dr bis tria p ductū duoz i tria ⁊c. sed nō sic dicunt sex. ¶ Ad 3am bñ concedo q ista syllaba ba. nō est. b. nec ēt. a. tū cū hō stat q sit. b. ⁊. a. ¶ Ad 4am dico q per hoc Arz. vult q in illo qd est p se vnum: sicut est hō lignū vel lapis ⁊c. est aliqd rōne forme cui⁹ dr vnuz: sz sic nō est in cumulo aliquoz lapidū aggregatorū: nam talis nō dr vnū per se: sed per aggregationē. ¶ Ad 5am dico q per istā nō pōt plus haberi nisi q ly partes accipiēdo diuisiue non sunt suū totū: ⁊ sic pz de questione.

Tex. cōmenti. xxj.

¶ Tanq̃z singulariter dicto vno aut ente ⁊c. Qō. viij.

Queritur octauo: vtrum ex addictione alicuius totius ad aliqd totū fiat aliud totū: ⁊ silr ex remotione alicui⁹ toti⁹ ab aliquo toto fiat aliud totum. Et arguiť primo q nō: qr sic sequeretur q musca posset gñare aliū mundum: hoc aūt est impossibile: pbatur pñtia qr musca pōt corrūpere vnā particulā mundi: nūc existentē: si ergo ex corruptione alicuius partis alicuius totius fiat aliud totum: sequitur q ista particula corrupta a musca fiat alius mundus. ¶ 2° sequeretur q in augmentatione nō esset idem ante ⁊ post: sed pñs est falsum ⁊ ꝑtra Arz. primo de

ad auctoritates.

Tex. cō. 33.

generatione: ⁊ probatur cõsequẽtia: q: esset aliud totum post augmentationem q̃z ante ex eo q̃ in augmentatione fit additio p̃existenti alicui⁹ partis noue. ¶ 3° sequeret q̃ augmẽtatio nõ esset mot⁹ vnus: ꝓñs falsum ꝑbat: ñã ad vnitatẽ motus requirit q̃ idẽ mobile maneat sub vtroq̃z termio illi⁹ mot⁹. mõ si per additionẽ alicui⁹ ptis fieret aliud totũ: tũc in augmẽtatiõe mobile nõ maneret vnũ. ¶ 4° sequeret q̃ null⁹ nr̃uz eẽt baptiçatus: sed hoc est falsuz ⁊ ꝓñtia ꝑbat: q: multe pticule sunt nobis additẽ. iõ q: sum⁹ maiores q̃z duz baptiçati sum⁹. si g̃ per additionẽ alicui⁹ partis ad totũ fiat aliud totũ: tũc sequit q̃ null⁹ nr̃m fit idẽ totũ qõ in iuuẽtute erat: ⁊ per ꝓñs nullus nr̃m est illud qõ baptiçabat. ¶ Quito sil'rõne: sequetur q̃ null⁹ nr̃m eẽt ille qui fuit nat⁹ de mr̃e sua sicut xps nõ fuisset idẽ hõ qui fuit in cruce suspẽsus ⁊ qui fuit natus de purissima vgine. ¶ 6° sequeret q̃ piret actio iniuria: ꝓñs est falsuz: ⁊ ꝓñtia ꝑbat: nã si aliquis faceret alicui nũc iniuria: ⁊ quũ imediate post hoc qlibet erit alius q̃z p̃us erat cũ qlibet augeat vel diminuat sequit q̃ nullus hz agere ꝓtra aliũ: q: nõ est iste qui patit iniuria nec ille qui itulit iniuriã. ¶ 7° seqret: q̃ nullus vr̃m p̃us vidisset me: ꝓñs est falsum: q: heri vidistis me: ꝑbat ꝓñtia: naz ex quo ali q̃ pticule sunt mihi addite vel ãmote mõque p̃us nõ erãt: sequit me nõ eẽ illũ qui prius erã: ⁊ per ꝓñs vos videtis me modo alium hominẽ q̃z heri vidistis ⁊c. ¶ 8° sequeret: q̃ in qualibet die generarent infiniti homines: ꝓñs falsum. ⁊ ꝑbat ꝓñtia: nam in q̃libet istanti cuilibet homini est aliqua particula addita vel deperdita: cũ nunq̃z homo in eodẽ statu permaneat. ex quo sequit quẽlibet hominẽ in q̃libet istanti esse aliũ q̃z prius fuit si questio esset vera: ⁊ per ꝓñs in fine diei verũ est dicere q̃ sor. sint infiniti homines in ista die. ¶ 9° sequeretur: q̃ hic terminus sortes. esset terminus cõmunis: ꝓñs ꝓtra grãmaticos ⁊ logicos: probatur ꝓñtia: nã significat plures homines nõ solũ successiue verũ etiã simul: ex eo q̃ partes sortis simul sumpte sunt sor. ⁊ similiter totum residuũ preter digitum est sor. sicut tangebatur in vno argumento precedentis questionis quod ibi promittebat soluti i ista qõne. ¶ 10° seqret q̃ nõ ꝓtingeret eũdẽ hoiez bis itrare fluuiũ sicut dicit eraclit⁹: ⁊ p ꝓñs Arz. male reprehendisset eũ in hac pte in p̃° de gĩatione. ⁊ corruptione.

In oppositum qõnis arguit auctoritate Senece ad Lucillũ dicentis: nõ idẽ sumus in iuuentute ⁊ senectute: nec de mane nec de vespere: imo rapimur ⁊ mutamur more fluuiorz. ¶ 2° i p̃cedẽti qõne dictũ est totũ eẽ suas ptes. cũ g̃ ita sit seqt̃ q̃ p additionẽ alicui⁹ ptis ad totũ vel p ablationez alicui⁹ ptis ab aliq̃ toto fiat aliud totũ ex q̃ est alia multitudo ptiũ: q̃ est ip̃z totũ. ¶ 3° ad idẽ nisi qõ eẽt va seqret q̃ nihil gĩaret successiue: ꝓñs falsũ: falsitas pz: q: ignis aer aqua ⁊ terra gĩant successiue: sed ꝓñtia ꝑbat: nã fit aliqs ignis cui ꝓtinue fiat additio: tũc si p additionẽ nõ fit ali⁹ ignis: sz ꝓtinue manet idez ignis: seqt̃ q̃ nihil gĩat successiue ⁊ ita de aere: aq̃ ⁊c. ¶ 4° si qõ nõ eẽt va seqret q̃ posset manere idẽ totũ p aliqd tp̃s ⁊ tñ i fine illd totũ nullã hzet ptẽ de illis ptib⁹: q̃s habuit i pn°: sz hz vr̃ eẽ icõueniẽs: pp hz q̃ totũ nõ ẽ aliud q̃z sue ptes. ⁊ ꝑbat ꝓñtia: nã sic vna nauis: de qua in p̃° anno auferat vni⁹ paries ⁊ reparet de alijs lignis: tũc adhuc p aduersariũ manet eadez nauis: deide i 2° ãno: auferat ali⁹ pies: ⁊ iterũ reparet: ⁊ de alijs lignis de nouo: tũc itez per aduersariũ manebit eadẽ nauis: deide i 3° ãno auferat fundus: ⁊ itez repet de alijs lignis: tũc adhuc p aduersariũ eẽt eadẽ nauis: q̃ fuit p̃mo ãno. ⁊ i 2°: ⁊ tñ nũc i ista naui nihil ẽ qõ p̃us erat i ea: anteqũz ei⁹ paries eẽt destruct⁹ ⁊ repat⁹: qõ fuit ꝑbandũ Sil'r posito q̃ eẽt vnũ doliũ plenũ vino: ⁊ iferius eẽt vnũ foramen: p qõ istud vinũ guttatim exiret: ⁊ supi⁹ vnũ aliud: p qõ tñ ifundat de vino sicut iferius gustati exit: sic q̃ ꝓtiue doleũ maneat plenũ: tũc tãdẽ totũ vinũ qõ p̃us fuit i vase exiuit: ⁊ si cõtinue maneat idẽ vinũ seqt̃ q̃ cõtinue maneat idẽ p horã: qõ tñ in fine hore nihil hẽbit de hz qõ hũit i pn°. ꝓsil'r pt argui de equo vel de asino sz nõ ẽ hoie pp aiam intellectiuã. ¶ 5° ad idẽ nisi qõ esset vera sequeretur q̃ corruptibile posset perpetuari: ꝓñs falsum ⁊ ꝓtra Arz. p̃° celi dicentis: q̃ omne corruptibile aliqñ corũpet. ꝓñtia pz ex exẽplo deducto de naui ⁊c. ¶ In ista qõne p̃° volo ponere vnũ modũ sẽdm quẽ possit teneri: q̃ per oblationẽ vel additionem alicuius ptis nõ resultaret aliud totũ: sed continue maneret idem. 2° dicã de qõne p̃m vnã distinctionẽ idẽtitatis nũalis posita in 5° meth^ce ⁊c. Tex. 2. t. 4

Quantũ ad p̃^m imaginor q̃ sicut supnãl'r vna res nũo ẽ pl'es res nũo. Ita nãl'r vna res nũo est successiue pl'es res nũo: ita q̃ vna res nũo corruptibil' q̃z uis nõ simul fit plures: tñ successiue. vñ nãl'r ẽ i possibile q̃ vna res simplex in nũo fit simul plures res in nũo: accipiendo nũm ꝑpre: tñ bene possibile est q̃ successiue. vnde si totũ residuũ p̃ter digitũ sortis sit a. ⁊ digitus sor. sit. b. ⁊ cras digitus sortis abscindat: q̃z uis mõ sor. fit. a. ⁊ b. tñ cras sortes erit solũ a. ⁊ ita q̃z uis. a. ⁊. b. modo sint. a. ⁊. b. tñ a. ⁊. b. cras erit solum a. Et ita etiã tenẽdo istũ mediũ non opz dicere q̃ per additionẽ vel ablationẽ alicuius ptis a toto resultet aliud totum. Et ad videndũ clarius de isto modo tãgenda ⁊ soluẽda sunt aliqua argumẽta in ꝓium. vñ primo põt argui sic ponẽdo casum q̃ totum p̃ter digitũ sor. sit a. ⁊ digitus sor. sit. b. ⁊ sit cras abscisus: tũc per te hoc erit cras. a. demonstrato sorte cuius digitus est. b. ⁊ residuũ est. a. tũc vltra hz est a. ⁊. b. ergo a. ⁊. b. erũt cras. a. ¶ Rñdet q̃. a. ⁊. b. erũt cras: sz. a. ⁊. b. nõ erũt cras. a. ⁊. b. sz. a. solũ. Vel sorte meli⁹ negãdo. g̃. a. ⁊. b. erũt cras: sed bene ꝓcedẽdo. a. ⁊. b. erit cras: hz est. qõ nunc est. a. ⁊. b. erit cras. s. sortes. sed erit cras. a. solũ. ¶ 2° posset simili modo argui de pte aliqua adueniente: nam sit iam aliquod totum: cuius omnes partes sint. a. ⁊. b. ⁊ imediate post hoc adueniat sibi aliqua pars que sit. c. tunc arguitur sic. hoc erit. a. b. c. demõstrato hoc toto ⁊ hoc est. a. ⁊. b. g̃ hz qõ est. a. ⁊. b. erit cras. a. b. c. ꝓcedo ꝓnem ⁊ si arguit. a. b. c. erunt hoc: ⁊. a. b. c. nõ erãt hz prius. ergo hoc non erat prius: negatur minor. imo. a. b. c. erant hoc prius sed nõ erant prius. a. b. c. sed. a. b. solum. ¶ 3° posito q̃ sor. fit mõ a. ⁊ adueniat sibi. b. vel. c. imediate post hoc: tunc arguitur sic. a. nunc est sortes: ⁊ imediate post hoc non erit sor. ergo desinit esse sor. Solutio concedo conclusionẽ ⁊ si dicat. a. desinit esse sor. ⁊. a. est sor. ergo sortes desinit esse sortes: negat ꝓñtia eo q̃ qõ mõ est. a. imediate post hoc erit sor. ¶ 4° posito q̃. a. ⁊. b. nũc sint sor. ⁊. b. corũpat: tũc arguitur sic. a. nũc nõ est sor. ⁊ imediate post hz erit sor. g̃. a. incipit esse sor. Solutio ꝓcedo ꝓnẽ. ⁊ si arguit. g̃ aliquid incipit esse: nego ꝓñtiaz: q: possibile est q̃ aliqd incipiat esse sor. absq̃z hoc q̃ aliquid incipiat esse: sicut possibile est q̃ aliquid icipiat esse albũ absq̃z hoc q̃ albedo vel aliquid hmõi incipat esse. verbi gr̃a. ponat q̃ hoc dicat albũ p̃m cõem modũ loquẽdi: cuius maior pars p̃m se ⁊ qõlibet sui est albũ ⁊ cũ hoc ponat q̃ sit vnũ scutũ: cuius vna medietas sit alba ⁊ alia nigra: ⁊ alia medietas ꝓdẽsit ⁊ medietas alba rarefiat: tũc illud scutũ incipit esse albũ ex eo q̃ imediate post hoc erit maior pars alba hz se ⁊ qõlibz sui absq̃z hoc q̃ albedo vel aliquod huiusmodi incipiat esse: sed diceret forte aliquis si aliquid inciperet esse sor. sequeretur q̃ sor. esset nomen cõnotatiuum sicut est ly album quod est falsum. ¶ Respondetur: q̃ bene verum est q̃ hoc nomen sor. nõ est mere absolutum sicut nomẽ rei permanẽtis p̃m permanẽtiam omnium suarz partium: nec etiam est mere nomen cõnotatiuum: sicut hoc nomen album. propter hoc q̃ hoc nomẽ sor. predicatur in quid: p̃m vnum nomen medio mõ se hñs ⁊c. ¶ 5° arguit sic: si ad eor positionẽ. b. a. inciperet esse sor. sequeret: q̃ esset

q eēt trāsmutatio sbalis. sed hoc est falsum ⁊ ꝓntia tenet
qꝛ mutare nomen sbale est transmutatio sbalis. ¶ Rñ-
deo ⁊ dico q bene eēt transmutatio sbalis si mutaretur
nomen sbale specificū: sed nō opꝛ si mutaꝛ nomen indi-
uidui. ¶ Quāuis iste modus loquēdi sit pbabilis: nō ta
mē oino videꝛ esse verus: qꝛ ꝑm hunc modum loquēdi
oporteret dicē sicut pri⁹ arguebaꝛ. q ꝓtiue i fine ⁊ in me
dio vnius hore esset idem totum ⁊ tamē in fine nihil ha
beretur de partibus quas in principio hūit ⁊ sic oporte-
ret concedere corruptibilia esse perpetua.

Quantum ad scōm est sciendum q aliquid dicit
idē nūo tribus modis: vno mō pro
prie cuius oēs ptes manent. ⁊ idē nō acqrit nec depdit ali
quas ptes: ⁊ sic celū dicit idē nūo qd erat añ mille ānos.
¶ 2° mō aliquid dicit idē nūo non totaliter sed partiali
ter ⁊ minus ꝑprie. s. cui⁹ ꝑncipalior pars manet idē nūe
ro vnde sepe denominamus totum denominatione par
tiū: nā dicimus hominē crispū qui hꝫ caput crispū: ⁊ sil'
dicimus hominē symū qui hꝫ nasum symum: sil' possu
mus dicere totū idē nūo ab idētitate ptis eius ꝑncipalis
⁊ isto mō dicimus hoiem eē idē nūo: modo: ⁊ ante decē
annos. ¶ 3° mō aliqd dicit idē nūo esse: bñ ip̄ꝛopꝛie pro-
pter ꝓtinuā successionē ptiū adinuicē pp quā continuaꝛ
successionē manet ꝓsimilis figura ⁊ ꝓsimilis dispositio ⁊
forma: ⁊ sic dicimus secanā esse eundem fluuiū q fuit iaꝫ
sunt centū anni q̄ꝫuis mō sint alie eius ptes q̄ꝫ erant ⁊c.
¶ His ꝑmissis: sit ꝑma ꝓclusio loquēdo de identitate nu
merali ꝑmo mō nulla res corruptibilis manet idē; nisi
per instās: vel nulla res manet eadē corruptibilis per tē
pus: semp intelligendo de identitate primo mō dicta. p-
baꝛ ꝓclusio: nā signata aliqua re corruptibili que per ad
uersariū pōt manere eadē nūo per tps. ⁊ sit illud tēpus
a. b. tūc quero an in fine illius tēporis illa res sit tante vir
tutis precise sicut in ꝑncipio: vel maioris vel minoris. si
scōm. sequit illā rem habere aliquas ptes: quas pri⁹ non
habuit: vel carere aliqb⁹: qbus pri⁹ nō caruit: sed quod-
cūq; istoꝝ deꝛ: sequit illā rem nō esse idem nūo qd prius
erat: loquēdo de identitate primo mō dicta. Si dicaꝛ q
sit precise tāte virtutis sicut in ꝑncipio sequit per illā vir
tutē adhuc posse durare per tantū tēpus. tunc sit illud tē
pus. d. e. ⁊ sit tante virtutis scōm q erat in fine tēporis a.
⁊ b. ⁊ sic ēt per tantū tēpus: ⁊ sic in ifinitū qd est ipossibi-
le: q tunc aliq̄ res corruptibilis posset ꝑpetuari. ¶ 2ª cō-
clusio respōsalis ad quesitū. q per ablationē vel additio
nē alicuius ptis nō manet idē totuꝫ identitate nūali pri-
mo modo dicta. hoc pꝫ ex descriptione identitatis nūa-
lis primo mō dicte. ¶ 3ª ꝓclusio loquēdo de idētitate mā
li 2° mō dicta manet idē. hō a ꝑncipio vite sue vsqꝫ ad fi-
nem. hoc pbaꝛ: qꝛ ꝑncipalior pars manet eadē. s. aia intel
lectiua: ⁊ ꝑm hunc modū loquēdi bene dicimus eundeꝫ
hominē eē in celo qui prius fuit in terra: sicut de sancto
Petro quē dicimus eē in celo: qd qlibet nō hꝫ dubitare.
Quia eius anima que est ꝑncipalior ps est i celo. ¶ 4ª cō
clusio loquēdo de ista identitate nō est idē equus nūo a
ꝑn° ⁊ in fine: qꝛ sicut nō manet eadē mā sic non manet ea
dē forma vtrūq; eni augeꝛ: sed sic nō est de forma hois. s.
de anima intellectiua. ¶ 5ª ꝓclusio loquēdo de identitate
3° mō dicta bene est idē equus nūo a principio vite vsqꝫ
in fine ⁊ eadē secana ⁊ idē fluuius nūc qui fuit ante mil-
le annos: pbaꝛ: nā pp ꝓtinuam successionē partiū adinu-
icem manet cōsilis forma ⁊ dispositio. pp quā aliquid
pōt dici idē nūo: sicut pꝫ ex descriptione idētitatis 3° mō
dicte. ¶ 6ª cōclusio pp ablationē vel additionē alicuius
partis nō tollit identitas nūalis 3° mō dicta vel 2° mō. ⁊
ꝑm has cōclusiones rōnes facte vadūt vijs suis preter q̄ꝫ
penultima que erat: sequeꝛet q hoc nomē soꝛ. eēt nomē
cōmune: negaꝛ ꝓntia qꝛ sufficit vt maneat idē; idētitate
nūali 2° mō vel 3° mō dicta. Et sic est in proposito: ⁊ quū
probaꝛ q nō solum significat plures hoies simul: verus
etiam successiue. hoc negaꝛ. ⁊ quū pbatur signeꝛ residuuꝫ
preter digitum sortis. tunc hoc est soꝛ. negaꝛ. imo ad hoc
q aliquid sit soꝛ. vel homo. requiritꝛ q ipsum sit p se seoꝛ
sum existēs. ⁊ nō existens pars alterius. ergo dicto digi-
to nō abscisso ⁊ residuo per imaginationē capto nō ē soꝛ.
q̄ꝫuis fiat soꝛ. nam quū digitus abscinditur fit vna sba p
se: seoꝛsum existens: nō existens pars alicuius alteri⁹ sub
stantie: nec alicuius qd est per se vnū: q̄ꝫuis bene sit pars
mundi: tū mundus nō dicit per se vnū. Et si diceret om
ne compositū ex mā ⁊ forma ⁊ anima intellectiua est hō:
sed tale. s. residuū preter digitū est hō: ergo dī negādo ma
iorem. Sed opꝛ addere q nō sit pars alicuius: qd est per
se vnū: tū melius dicit concedendo q soꝛ. preter digituꝫ
sit soꝛ. ⁊ homo. nec propter hoc soꝛ. est nomē commune:
vnde ad hoc q esset nomen cōmune requireretur ipsuꝫ
significare plura integralia ⁊c.

¶ Tex. cōmenti xxxv.

¶ Si igitur infinitum secundū q infini
tum: ignotum est ⁊c. Qō. ix.

Onsequenter quero vtrū co
gnitio toti⁹ de
pēdeat ex cognitione suaꝝ partiū. Et argui
tur q nō qꝛ de sensibili est cognitio: ⁊ tamē
nō dependet ex cognitione suaꝝ ptiuꝫ: pro-
batur: qꝛ in q̄libet sensibili sunt multe par-
ticule: que pp ipsaꝝ paruitatē sunt insensibiles: q̄ totius
cognitio ⁊c. ¶ Nec pōt dici q totius cognitio depēdeat ex
cognitione partiū que sunt sensibiles: qꝛ ptes taliuꝫ par-
tiū sunt insensibiles. mō si cognitio totius depēdet ex co
gnitione partiū: tunc cognitio partiū sensibiliū depēde-
ret ex cognitione istaꝝ partiū insensibiliū. Sed hoc non:
ex quo iste ptes sunt insensibiles: sūt incognite: ⁊ p ꝓns
ptes sensibiles: que habēt se sic totū respectu ptiū insensi
biliū erūt icognite: ⁊ p ꝓns si cognitio toti⁹ depēdet ex co
gnitiōe suaꝝ ptiū sequit nullū totū sensibile esse cognitū
a sensu: qd ē icōueniēs: ꝓntia tꝫ ex eo q sic pbatuꝫ est. nec
ptes sensibiles: nec ptes insensibiles pnt cogsci a sensu. ¶ 2°
sic totū est noti⁹ suis ptib⁹ vt ponit i phemio: q̄ cognitio Tex. cō. 4.
toti⁹ nō depēdet ex cognitiōe suaꝝ ptiuꝫ. imo magis eē.
¶ 3° seqreꝛet q ifinitū eēt cogscibile: vel q itell's nr cogsce-
ret ifinita: sꝫ h ē falsuꝫ. qꝛ itell's nr nō ē capacitatis ifinite
⁊ falsitas pꝫ p Alꝛ. in isto p. dicētē q ifinitū ꝑm q hui⁹ est Tex. cō. 35.
ignotū: ⁊ ꝓntia pꝫ: qꝛ ifinite sūt ptes i toto. s. i ꝓtinuo: q̄ cū
aliqs cogsciat illud ꝓtinuū: ⁊ si cognitio toti⁹ dependet ex
cognitiōe ptiū suaꝝ sequit q cogsces illud totū cogscit i
fin ita: qꝛ ifinite ptes sūt illi⁹ toti⁹. ¶ 4° sequeꝛet q eēt pro
cessus i ifinitū i cognitionib⁹. ꝓns ē falsuꝫ. pbaꝛ ꝓntia. nā
ad cognitionē toti⁹ reqrit cognitio sue medietatis: ⁊ cuꝫ
medietas se hēat tā q̄ꝫ totū: re^u suaꝝ ptiū: ⁊ sic reqrit cogni
tio medietatis: medietatis. ⁊ sic vltra i ifi^m. ¶ 5° seqreꝛet q
cognitio alicui⁹ toti⁹ dēpēderet ex cognitiōe sui ipsi⁹: ꝓns
ē falsuꝫ. qꝛ tūc idē depēderet a seipso: ꝓntia. pbaꝛ: nā hꝫ p
dicta totū nō est aliud q̄ꝫ sue ptes. Si q̄ totū dependet ex
cognitione suaꝝ partiū: seqtur cognitionē totius depen-
dere ex cognitione suiipsius: qd est falsum: q̄ ⁊c.

In oppositū est Alꝛ. i 2° capl'o hui⁹ tractat⁹: ne
cesse ē ēt. vbi disputat ō Anaxa.
dicētē. qdlz eē in q̄libet. ō quē Alꝛ. arguit dicens sic: tunc Tex. cō. 35.
nullū ens nāle eēt cognoscibile: ꝓns ē falsuꝫ: ⁊ pbaꝛ ꝓntia
qꝛ cognitio toti⁹ depēdet ex cognitiōe suaꝝ ptiū q̄ ē i ipo
ex qb⁹ ē: mō si tales eēnt ifinite: ⁊ cū ifi^m sit ignotū seqr nul
lū ens nāle eē cognitū: ista ē snia Alꝛ. q̄ꝫuis nō sūt ꝋba ei⁹
i ꝑpa foꝛa. ¶ In ista qōne ponēde sūt ꝋnes de q̄sito: q̄ꝫtū
ad cognitiōeꝫ sēsitiuā ō q̄ tāgebaꝛ i ꝑ arg. ¶ 2° ponēde sūt
ꝋnes q̄ꝫtū ad cogné itellectiuā de q̄ tangebaꝛ in 2° argo.

¶ 3° sũt ponẽde ꝯnes de cognitiõe ĩfiniti de q̃ in 3° arto

Quantum ad primũ pono istam ꝯnem: ad hoc q̃ aliquod totũ dicatur videri: non oportet q̃ q̃libet pars videat ⁊ exponat totuz. i. ens hñs partes: pbatur: naz video istã colũnã: ⁊ tñ, nõ video quãlibet eius partẽ in fundo. Silr bene vnus hõ videt aliũ: ⁊ tñ nõ videt quãlibet eius partem. ¶ Secõ si ad hoc q̃ aliqd, videret oporteret quãlibet eius partẽ videre: tunc nullũ corpus opacũ sicut est lignũ vel ferrũ videret: ꝯñs est falsum, pbat ꝯñtia: quia nullius talis q̃libet pars in fundo videt. ¶ 2ª ꝯclusio. Qñcũq̃z aliquod videtur: tũc alique partes in fundo vident: sed nõ quelibet: pbatur: qñcũq̃z est aliqd densum semp est capienda in isto denso aliqua pars in supficie ita tenuis q̃ est transparens: ⁊ sic tunc per istã pñt videri alique ptes versus fundũ. ¶ 3ª cõclusio: q̃ aliqñ partes alicui⁹ totius sunt ita parue: q̃ si essent separate a toto nõ viderent: ⁊ pbat: nam si essent separate a toto cãrent angulũ ita parũ in oculo q̃ sub isto nõ posset fieri visio sensui cuz ꝑm pspectiuos nõ sub quolibet angulo ꝯtingat fieri visionẽ. Sciendũ est tñ: q̃ q̃zuis alique ptes nõ possint videri in aliq̃ distãtia a visu: tñ per approximationẽ eoz ad visum: tunc viderent: qz tunc cãrent maiorẽ angulũ in oculo: est tñ verũ q̃ alique sũt ptes ita pue: q̃ si eẽnt sepate a toto nõ possent videri nisi p artificiũ speculoz ꝓcuoz. ¶ 4ª ꝯclusio: q̃ nulle ptes sunt ita parue: qz adhuc sepate adinuicẽ pp vicinitatẽ possent videri: ⁊ ꝓpinquitatẽ eoz: ⁊ hoc ad moduz eiusdẽ densi sicut pz de nube rotũda in qua sunt multe particule parue: q̃z pp ꝓpinquitatẽ taliũ ꝓticulaz adinuicem videnẽ quodãmõ ꝯsute admoduz cuiusdã densi quaz particularũ nulla posset videri in tanta distãtia: si nõ eẽt ita vicina ⁊ ꝓpinqua. ¶ 5ª ꝯclusio: q̃ nõ regrit cõiunctio partiũ taliũ ꝑm longitudinẽ: ad hoc q̃ simul videant. Sed regrit ꝯiunctio ⁊ ꝓpinqtas eaz: ꝑm latitudinem: pz nam si essent quatuor ꝓticule isensibiles seorsuz exñtes: si vna poneret retro aliaz vel ante aliam: nõ plus quelibet eaz videret q̃z ꝑus: si tñ vna poneret iuxta aliã sic q̃ cãrent vnũ angulũ totalẽ: maiorez in oculo q̃z vna eaz sola: tunc per talẽ ꝓpinquitatẽ ⁊ vicinitatẽ eaz adinuicez possent videri. ¶ Tũc pono ꝯnes de ꝓtib⁹ ꝯtinuis: ⁊ ꝯiunctis adinuicem: ⁊ sit ꝑª ꝯclusio q̃ in cõtinuo sunt ptes ita pue q̃ nõ videnẽ actu: pbat: nam in ꝯtinuo sunt alique ptes ita pue: q̃rũ si vna sola alteraret ꝺ albedie in nigredinẽ nõ ꝓciperet: ⁊ ꝑ nõ eẽt si ista actu videret. ¶ 2° nam si aliqd isensibile poneret iter visuz ⁊ visibile: ⁊ clazz est q̃ illud isensibile cooperiret ⁊ occultaret aliquã partẽ ipsius: ⁊ hoc visus nõ perciperet. Hoc tñ ꝓciperet: si talis pars visibilis cooperta ab isensibili actu videret: vel actu fuisset visa. ¶ 2ª ꝯclusio q̃libet pars supficialis ipsius visibilis q̃ non est in extremitate ipsi⁹ visibilis vbi derelinquit qdã lymbus nõ visus: videret in potẽtia ⁊ nõ accipitur videri in poª in ꝓposito qz est pars illius qd videt in actu: nam tunc q̃libet pars ifundo videret: ex quo q̃libet eaz est pars ei⁹ qd videt: sz dz videri in poª i ꝓposito q̃ est pars illius qd in actu videt: ⁊ cũ hoc causat partes ispẽi in visu: per quẽ videt illud totũ. pbat cõclusio. nam nisi quelibet partiũ supficialiũ ipsius visibilis: existentiũ extra lymbũ non visum videt mõ ꝑdicto: sequeret q̃ nihil videret: qd est falsuz: ꝯñtia tenet ex eo q̃ data aliqua parte: ꝓpter quã ꝓpinquitatẽ diceres nõ videri: eadẽ ratione vna alia sibi eq̃lis ⁊ tertia ⁊ quarta ⁊ sic vltra: ⁊ cuz tales ptes finite in nũo sint oẽs ptes isti⁹ totius sequeret nullas partes istius totius videri: ⁊ per ꝯsequens nec illud totũ videt: quod fuit probandũ. ¶ 3ª ꝯclusio: cuiuslibet visibilis circa extremitatem derelinquitur quidam lymbus nõ visus hoc est alique partes que nõ videntur patet quia aliter quadratũ distans a longe nõ appareret sphericũ cuius oppositũ docet experientia. ¶ 2° si aliqd sphericũ diminueret tantuz q̃ illi lymbi essent continui amplius nõ videret. ¶ Et sciendũ est q̃ q̃zto visibile est remotius tanto iste lymbus nõ visus est maior. ⁊ quãto ꝓpinquius: tanto est minor. ¶ 4ª ꝯclusio ceteris pibus quãto visibile est lucidius: tãto ille lymb⁹ est magis gracilis: ⁊ minor: patet: nã tanto plures partes visibiles possunt mouere visum sufficienter: ⁊ per consequens tanto pauciores derelinquentur non vise.

Quantum ad 2ᵐ sit hec ꝑª ꝯclusio: cognitio totius cõfusa nõ dependet ex cognitiõe suaz ptium: pz: nã aliquis põt cognoscere q̃ sor. est risibilis absq̃z hoc q̃ cognoscat partes eius. cognoscẽdo enim istã. ois homo est risibilis. hẽmus cognitionẽ de sorte cõfusaz: qui est rome: quez nunq̃z vidimus. q̃ ipe est risibilis: modo clarũ est q̃ partes sortis: quẽ nunq̃z vidimus nõ cognoscimus. ¶ 2ª cõclusio: notitia sciẽtifica alicuius totius depẽdet ex cognitiõe suaz partiuz: ꝑm tres terminos illius scientie: pz: qz nãlis dicit se hre scientiã de homine: qñ scit ex quib⁹ cõponit homo. similiter habemus sciam de triangulo qñ cognoscimus ex quib⁹ ⁊ qualib⁹ est triangulus. Et notanter dico ꝑm terminos illius scie qz mathematic⁹ nõ hz curare de triangulo vtrũ sit cõpositus ex mã ⁊ forma: ⁊ vtrũ sit calidus vel frigidus: qz isti termini nõ sunt scientie mathematice: sed scie naturalis. ¶ 3ª ꝯclusio in rebus ꝯtinuis hoc debet intelligi in partibus essentialib⁹ ⁊ integralib⁹ ⁊ etherogeneis: nullus diceret hre sciam de hoie nisi sciret q̃ homo est quoddã mixtuz ex quatuor elementis: ⁊ q̃libet tale est cõposituz ex mã ⁊ forma: similiter nõ hret pfectã sciam de homine nisi sciret q̃ esset cõpositus ex carne: ⁊ osse: ⁊ q̃ hret certa mẽbra: imo ad pfectã notitiã nãlem de homine opz cognoscere totã anotomiã hois: ⁊ dico in ꝯclusione q̃ debet ĩtelligi de partib⁹ integralib⁹ ⁊ eẽntialib⁹: ⁊ etherogeneis nã si sit aliqd totũ. qd careat talib⁹ partib⁹. sicut est materia: tũc cognitio talis nõ dependet ex cognitiõe partiuz suaz. ¶ 4ª ꝯclusio in discõtinuis ad cognitionẽ totius opz cognoscere nũm suaz partiũ: q̃zuis tales partes nõ sunt eiusdẽ rationis: pz: naz ad cognoscendũ totũ celum oportet cognoscere q̃ sũt ibi spere partiales. ¶ 5ª ꝯclusio est. ad cognitionẽ totius non oportet cognoscere omnes partes homogeneas: nec oẽs partes partiuz disticte: hoc patet: naz sicut arguebat prius: si hoc oporteret. tũc continuũ non posset cognosci. ex quo partes ipsi⁹ sunt infinite. ideo bene dixit Aristoteles vsq̃z ad elementa.

Quantum ad 3ᵐ articuluz sit prima conclusio. infinitiua possunt cognosci cõceptu vniuersali: patet per Aristotelẽ. infiniti fuerũt hoies ⁊ infiniti erunt homines: nã omnes istos cognosco cõceptu vniuersali: nam habeo vel hre possum cõceptũ specificũ hois in mente mea: qui est signũ oium istoz: ⁊ sic intelligit cõmentator. quũ dicit intellectus infinita itelligit vel cognoscit in ꝓpositione vli. ¶ 2ª conclusio ifinita possuz cognoscere conceptu singulari patet: nam istum lapidẽ possum cognoscere cõceptu singulari. ⁊ iste lapis est ifinita: qz infinite partes. ergo infinita possum cognoscere cõceptu singulari. ¶ 3ª cõclusio infinita possuz cognoscere qd est ꝑm numeruz determinatũ. patet: nam istos duos hoies possuz cognoscere q̃ sunt ꝑm numerũ determinatuz: qz duo: ⁊ isti duo sunt infinita. q̃ infinita possum cognoscere ꝑm numerũ determinatũ. ¶ 4ª ꝯclusio infinita quoz q̃libet est diuerse rõnis ⁊ diffinitiõis a quodlibet alioz possum cognoscere ꝑm rationẽ propriam patet: naz alia est ratio diffinitionis trianguli: ⁊ alia est rõ quadranguli: ⁊ sic in infinitũ: ⁊ infinitas hmõi figuras possuz cognoscere q̃zlibet ꝑm eius rõnem sibi ꝓpriam: ⁊ nõ tot quin plures. q̃ ⁊c. ¶ 5ª ꝯclusio. Infinitas cõclusionẽ demrabiles possuz scire: q̃zlibet demratiõe sibi ꝓpria. pz: nã sicut possuz demrare triangulũ hre tres angulos equales, duob⁹

equales duobus rectis: ita quadranguluz quatuor & sic in infinitum: & iste cõclusiones sunt diuersarũ rõnũ & qlibet est demõstrabilis demstratione sibi ppria. ¶ 6ª ꝗ: pro intẽtione Azr. ipse est me cognscere ifinita quodlibet ꝑm rationem sibi ppriã: pz: nã hec est ipossibilis: ego cognosco infinita quodlibet ꝑm rõnẽ sibi propriã: ex eo q̃ impossibile est me hre in mẽte mea infinitas rões: & cognitiões abinuicẽ distinctas: talẽ cõclusionẽ intendebat Azr. quũ dicebat infinitũ ꝑm q̃ huius est ignotuz. quũ arguebat ꝗ Anax. pbans q̃ impo^le est ifinita pn^a ꝑm spẽm esse in qualibet re nãli. nã si sic: tunc nullã rem naturalẽ possemus profecte cognoscere cẽ.

Ad rationes principales. ad pmã pz ex dictis: nã ad cognitionẽ totius nõ requrit cognitio oiuz ptiũ suaz sed solum essentialiũ & itegralium heterogeneaz & hoc quo ad cognitionẽ itellectiuã: quo autẽ ad cognitionẽ sensitiuam nõ requirit cognitio oium partiũ suaz: sed aliquaz: sicut ponit in prio articulo: vbi dicebat in prima cõclusiõe q̃ ad hoc q̃ totum videat nõ oportet quãlibet eius ptẽ videri. ¶ Ad 2^am quũ dz totũ est notius suis partibus cedit cognitione ꝗfusa: cognitiõe vero distincta est ecõuerso. ¶ Ad 3^am pz ex dictis. ¶ Ad 4^am similiter dictũ est q̃ ad cognitionẽ totius nõ opz cognoscere partes partium essentialiuz vel integraliũ homogeneoz ꝛz bene ptes heterogeneoz: ex quorũ cognitione depẽdet cognitio toti^9. ¶ Ad qntaz negat ꝗntia qr q̃zuis totũ sit omnes sue ptes: tñ ad cognitionẽ totius nõ requiritur cognitio oium ptiũ sil: sed aliquaz que nõ sunt idem toto & sic patet ꝗntiã non valere.

¶ Tex. cõmẽti. xxxviij.

¶ Adhuc autem si omne quidẽ corpus remoto quodam &c. Q. x.

Vtrum sit dare minimã mãm: de cuius potẽtia possit educi forma nãlis. & arguit pmo: q̃ nõ: nã sit a. minima mã: de cuius potentia põt educi forma asini. tunc sic. a. mã est minima: de cui^9 potẽtia põt educi forma asini: g̃ de medietate non põt educi: ꝗns est falsum: ꝗntia clara ẽ de se: sed falsitas cõsequẽtis pbat: nã sequit q̃ medietas mãe nõ põt recipere quãlibet formã. ꝗns est falsum & ꝗ cõmẽtatorẽ primo huius. Vbi dicit q̃ pprũ est mãe quãlibet formaz suscipere. ¶ 2° ad idẽ si questio eẽt vera tũc esset dare minimã carnẽ: ꝗns falsuz: pbat ꝗntia: nã ista caro eẽt minima: cuius mã esset minima: in qua posset forma carnis induci: sed falsitas ꝗntis pbat: nã quacũq̃ carne data: si applicret sibi aliquod agẽs corrũpens: pri^9 corrũperet partez p̃ pinquã q̃z remotã: sit g̃. a. medietas minime carnis ppinqua. & b. remotior corrupta: g̃. a. medietate carnis removeatur agẽs: tũc adhuc manebit. b. caro minor carne data: & per ꝗns data caro nõ erat minima: nec adhuc minima potens seorsum existere: sicut quidã volunt dicere ex quo. b. est minor pars potẽs seorsum per se existere. ¶ 3° data aliqua materia: quã tu dicis esse minimã: de cuius potẽtia põt educi forma aeris: tũc cũ forma aeris sit educta de illa mã: tunc ẽt forma aeris est educta de medietate ipsi^9 mãe. & silr de q̃rta pte: & silr de 8^a & sic in infinitum. ita q̃ nõ est ita parua mã de qua educta ẽ forma aeris q̃n adhuc de minori possit educi. ¶ 4° nã i scdo de gñatione dicit ex vno minimo aque gñant decẽ minima aeris & sic ecõuerso ex vno minimo aeris gñatur decima pars vni^9 minime aque. & sic tunc capiat vnũ minimũ aeris & fit. a. tũc vel ex illo potest generari aqua vel nõ: nõ põt dici q̃ nõ: quia ex quolibet elemento gñat aliud: si dicit q̃ sic tunc ex ipso non generat nisi decima pars minimi aq & per ꝗns de decima parte minime mãe ipsi^9 aque: que sic vocat minima educitur forma aque: vt iam dictuz est & ecõuerso. ¶ 5° sequeret q̃ esset dare minimã aquã que posset durare per aliquod tps in aliquo medio sine tẽdẽtia ad corruptionẽ: ꝗns est falsuz: pbat ꝗntia: qr sit illa. a. in medio. b. sibi equali vel minori actiuitate: tũc sit silr. b. aqua minor in alio medio hũte se i eadẽ pportiõe ad b. aquã: in qua se hz mediũ in. a. aqua ad. a. aquã: tũc põt durare sine tẽdẽtia ad corruptionẽ: g̃. a. nõ erat minima que poterat durare in aliquo medio sine tendẽtia ad corruptionẽ: & sic pbatũ est q̃ nec est dare minimã materiaz de cuius potentia potest educi forma substãtialis: nec est dare minimã mãm: sub qua potest manere.

In oppositum est Azr. in isto pmo tractatu capto scdo. s. necesse est autẽ. vbi dicit q̃ est dare minimã carnẽ: & cõfirmatur rõne q̃ sit dare minimã mãm de cuius potentia põt educi aliq̃ forma: nã si nõ: tunc sequeret q̃ non esset dare hoiem ita paruũ quin adhuc eẽt dare minorez: & q̃ sub quacunq̃ quãtitate quãtũcũq̃ parua posset eẽ homo. ꝗns ẽ falsuz qr talis hõ nõ posset exercere operatiões hois. ¶ In ista qõne pmo sciendũ est: q̃ aliud est querere vtrum sit dare minimã mãz: si qua de nouo potest gñari aliqua forma & vtrũ sit dare minimã mãm: in qua põt permanere aliqua forma: sic q̃ nõ in minori post q̃z ipsa gñata est: & de vtroq̃ istoz videndũ est in qõne ista. Et pmo quãtuz ad formã heterogeneoz. 2° q̃z tũ ad formã homogeneoz sicut sunt caro & os: ignis & aqua. ¶ Et adhuc pmo videndum est de forma hominis que ponit indiuidualis. 2° quãtũ ad formã alioz heterogeneoz sicut asinus & capra vnde pmo videndũ de expositione istoz terminorũ: minimũ: maximũ: minimũ q̃ nõ. maximũ q̃ nõ: vnde minimã mãz voco: sub qua põt aliqua forma gñari: & sub nulla minori: & maximã in quã sic voco: in quã põt & in nullã maiorẽ. Et minimã in q̃z nõ: voco illã in quã non potest: sed qualibet minori data dat maior: in quã põt. & maximã in quã non: voco illam in quã nõ: sed qualibet maiori data dat minor in quã fit. & sic segt articulus.

minimuz q̃ sic
maximuz q̃ sic
minimum q̃ nõ
maximuz q̃ nõ

Quantum ergo ad primũ sit pma suppositio: anima intellectiua ex quo est idiuidualis ipsa fit sbiecto. ex quo sequitur q̃ est dare primuz instãs sui esse ¶ 2ª suppositio: anima intellectiua nõ iformat in generatione hominis prius vnã partez materie hominis in esse: & demũ aliã: sed simul incipit omnes informare. ¶ 3ª suppositio: aia intellectiua nõ põt incipere informare mãz quãtũcunq̃ paruã: hoc pz: qr q̃z cito aia intellectiua incipit informare aliquã mãz: tã cito incipit esse aliquis homo. Sed ex quo homo nõ põt eẽ sub quãtacunq̃ parua quãtitate: sequitur animam intellectiuaz non posse informare materiã quãtũcunq̃ paruã. ¶ Ex his suppositionibus pono aliquas conclusiones: pma est hec: q̃ est dare minimã materiam in qua anima itellectiua potest generari: patet per primã suppositionem: quia non in qualibet materia potest generari anima intellectiua: fit ergo a. materia i qua nõ potest generari anima intellectiua propter eius paruitatem: & augeatur. a. materia continue: tunc clarum est q̃ in eius augmentatione tantum ista materia fit magna q̃ in ea potest generari anima intellectiua: vel ergo est dare primum instãs in quo est ita magna q̃ in eo potest generari anima intellectiua: vel vltimum in quo non: si dicatur primuz: sequitur q̃ ista materia in isto instanti est ita magna q̃ in ea potest generari anima intellectiua: patet quia continue ante hoc instans propter eius paruitatem non poterat generari anima intellectiua: ergo in hoc instanti in materia est materia in qua potest & propter hoc q̃ i eã potest & in nulla minori: si dicatur scdz tunc sequitur q̃ non sit dare primum instans anime intellectiue sed vltimũ instans nõ esse: cuius oppositũ dixit vna suppositio.

generat subito

p. q.

imo p. 3^am

vl. 2. a.

consequentia pbatur: naz illud istans in quo eēt verū dicere a. mām nō eē ita magnā q̃ in ea posset gīari aīa itellectiua: sed imediate post illud istans: eēt illud instans in quo eēt verū dicere aiam itellectiuā nō esse: sed imediate post illud istans aiam itellectiuā eē. ¶ Sz diceres ꝯ. sit a. mā minima: in qua tu dicis aiaz itellectiuā posse gīari: ergo medietas nō esset minima in qua posset gīari: ꝓs falsum: qz medietas. a. mäe ꝑus sufficiēter erat disposita ad capiendū aiaz q̃z. a. mā tota: g̃ aia ꝑus iformabat medietatē. a. mäe q̃z. a. mām totā. g̃ a. mā nō est minima mā: quā pōt ꝑ° iformare aia intellectiua. ¶ Rñdet q̃ imo. z quū dī medietas a. mäe prius erat disposita: ꝛcedit q̃ bene qualitatiue: sed nō quātitatiue: qz nō prius informabat aia itellectiua medietatez a. materie: q̃z a. mām totā: nec post q̃z oēs partes materie. a. sunt sufficiēter disposite qualitatiue: sufficit ad hoc q̃ informet ab aia itellectiua z in hoc est dissimilitudo de forma hois z de foia asini: qz forma asini est diuisibilis z extensa: propter qd̄ si vna pars materie est sufficienter, disposita q̃litatiue: statiz de eius po^a educit pars forme asini: lz nō forma totalis asini. ¶ Sz adhuc dices in gīatione hois qñ vna pars materie est sufficiēter disposita: ex qua tñ ꝓpter eius paruitatem nō pōt gīari forma hois: qua ergo aia ista pars materie iformat: donec mā sit sufficiēter disposita: q̃ aia itellectiua possit ipsam incipere informare. ¶ Rñdet q̃ interim informat forma preexistēti: qz nō duz est sufficienter disposita quātitatiue z qualitatiue simul sic q̃ aia itellectiua possit gīari. Uel aliter pōt dici q̃ in gīatiōe hois in semine est vnū agens itrinsecuz ꝓs cuilibet parti: qd̄ nō prius disponit vnā partē materie q̃z aliaz: sed simul omnes z eque sufficiēter dissposite sunt: vt iformētur ab aia itellectiua. ¶ Adhuc dices videt q̃ quantācūqz māz paruā hois aia itellectiua possit iformare: qz aia itellectiua est tota in toto: z tota in qualibet pte: z per ꝓs i qualibet parte materie est ipsa aia itellectiua. ¶ Rñdeo z dico q̃ post q̃z incipit iformare aliquā mām bene iformat mām quantācūqz paruā: sed dicit aiam itellectiuaz non posse iformare quantācūqz mām paruā solam: sic q̃ istā informet z nullā aliā cum ista. ¶ 2ª ꝛclusio q̃ nō est dare minimaz mām in qua aia itell'iua pōt manere post q̃z est in ea: pbatur: nam sic sequeret q̃ esset dare vltimuz instans rei permanētis in esse. ꝓs est falsuz z cōtra Ar. in 8° physicoz: pbat ꝓtia: nam sit mā minima per adversariū in qua pōt manere aia intellectiua. a. z incipiat diminui in aliquo istanti z fit hoc instans ꝓs: tunc imediate post hoc aia itellectiua nō iformabit a. mām: ꝓpter hoc qz. a. ante diminutiōez posita erat minima: sub qua poterat manere aia intellectiua: ergo imediate post hoc hō qui mō est: nō erit. z per ꝓs nūc vltimo est: z per ꝛsequens. a. istans est vltimū istans hois: qui ponit res permanens. ¶ 2° ad idē: si esset dare minimā mām: sub qua possit manere aia itellectiua: sic ergo ista a. sicut prius: tūc sequit q̃ possibile est aliquā rez permanentē nō diutius durare q̃z per istans: ꝓs est falsum: z ꝛtra nām rei pmanentis: ꝓtia probat: nō fit aliqua mā: que incipiat augeri ꝛtinue donec fit minima ex qua possit gīari hō: z qñ est tanta tunc ecōuerso diminuat tunc in illo istanti: qd̄ est finis augmentationis talis materie: est hō z imediate ante hoc nō fuit hō: nec imediate post hoc erit hō ex quo illa mā imediate post hoc erit minor cum in illo instanti ponat minima: sub qua pōt manere aia itellectiua: z per ꝓs homo ille nō durabit nisi per instans si est dare minimaz mām sub qua pōt manere aia intellectiua. ¶ Ex his duabus ꝯnibus sequit correlarie hoiem sub minori quantitate posse esse seu manere q̃z gīari: qz si modo predicto aliqua mā augeret donec ꝑus posset gīari homo: z imediate prius illud instans gīationis hois ecōuerso diminueret: tunc adhuc maneret hō. aliter enim esset dare minimā mām in qua possit manere aīa itellectiua. cuius oppositū dicit 2ª ꝛclusio. Ex q̃ ꝑz correlariū. ¶ Sed forte dices. qñ in casu ꝑdicto mā ecōuerso diminuit: z aia intellectiua adhuc eam iformat: talis mā est sufficiēter disposita qualitatiue: z quantitatiue: adhuc aia itellectiua ipsam informat: ergo videt q̃ sili mō: sicut in augmentatione eius deueniebat ad istaz dispositionē: q̃ sili mō aia intellectiua potuisset eaz informare z ex ea gīari. ¶ Respondetur negando ꝓtiam: z huius rō est: qz maior requirit dispositio sub qua pōt res gīari: q̃z sub qua pōt res manere: istud patet: qz nō in frigore ita intenso puer pōt gīari sicut in quāto possit pmanere post q̃z generatus est: nec aqua ex nā ita calida posset gīari: sicut potest manere post q̃z gīata est. ¶ 3ª conclusio est dare maximā mām: sub qua non pōt manere aia intellectiua: pbatur. nam est dare aliquā sub qua nō pōt manere: z qualibet maiori datur minor: sub qua pōt manere: z istam mām inueniemus in primo instanti non esse hois: qñ homo corrumpit ex ꝛtinua diminutione sue mäe. ¶ Ex his tribus ꝯnibus patet: q̃ est dare minimā quātitatē sub qua potest gīari homo: z tñ nō est dare minimā quantitatez sub qua potest manere: sed bene maximaz: sub qua non potest manere homo.

Quantum ad secundū sit ꝑma suppositio q̃ nihil alterat seipsum ab intrinseco primo: patet: qz tunc aliqd se disponeret ab itrinseco ad sui corruptionē: qd̄ est falsum ex eo q̃ qd̄libet ens diligit se permanere: z etiā quia dispositio alicuius ad sui corruptionem est sibi violenta: z per ꝓs est sibi ab extrinseco. Et notanter dico primo: qz heterogenea bene habent in se principiū sue alterationis: sed nō primo: qz vna pars bene alterat aliam: ꝑm q̃ vna est calidior alia: vnde in generatione aialis ex semine: vna pars bene alterat aliam: z ꝓpter hoc in generatione aialis requiritur semen viri z semen mulieris: quoz vnū est actiuū z aliud passiuuz. ¶ 2^a suppositio q̃ agens nāle prius agit in propinquū q̃z in remotū. ¶ 3^a suppositio q̃ forme heterogeneorum alioz ab homine sunt diuisibiles z extense ad extensionē materie. ¶ Tunc sit prima ꝛclusio: q̃ forma asini vel alicuius alteri^9 heterogenei ab homine generat successiue: hoc pbatur: qz est diuisibile: vt patet per vnā suppositionem. Et etiaz quia materia ex qua generat alteratur ab extrinseco: vt patet per primā suppositionez: z vna eius pars. s. que est ꝓpinquior agenti primo erit sufficiēter disposita q̃z alia: vt patet per 2^am suppositionez: z per ꝓs de ea prius educitur forma asini q̃z de alia: z cōsimiliter sic esset de forma hominis si poneretur esse diuisibilis: z tñ si pars forme asini prius educat de vna parte materie sequitur formā generari successiue: sicut probatum est de forma asini: sic posset probari de forma capre vel alicuius alterius heterogenei ab hoie. Sed diceret aliquis si generatio forme asini esset successiua sequeretur q̃ nō esset generatio simplex: nec generatio substantialis: sed hoc falsum. probatur ꝛsequētia: quia generatio accidētalis vel ꝑm quid fit successiue: sed generatio substātialis fit in instanti. ¶ Respōdet q̃ aliquā generationē fieri successiue pōt intelligi duplr. vno mō quo ad partes quātitatiuas subiecti: alio mō gradualiter: quo ad partes graduales: tunc dico q̃ gīatio ſbe nō fit successiue quo ad ptes graduales: ex quo ſba nō est itensibilis nec remissibilis. sz bñ gīatio ſbe fit successiue quo ad partes quātitatiuas ſbti: vt dictū est de gīatione forme asini cuius vna pars gīat post aliā. ¶ 2ª ꝛclusio nō est dare minimā māz de cuius potentia potest educi pars forme asini vel equi. probatur. nam ex quo forma asini generatur successiue per partem post partem: sequitur q̃ non est ita modica materia de cuius potētia nō educatur pars forme asini: quin sit minor de cuius potētia educatur minor pars forme.

¶ 3ª conclusio.

2ª. q.

Tex. cō. 69.

post.

3ª. q.

ꝑ. q.

2ª. q.

3.9. ¶ 3ª conclusio q̃ est dare minimã mãm: de cuius potentia pōt educi forma ſbalis asini seu foia sufficiens ad hoc q̃ cōpositũ ex mã ⁊ forma dicat asinus:, pbat: ⁊ p̃mo supponit q̃ nō sub quãtãcũqz modica quãtitate possit esse asinus. sub quãtitate enim grani milij nō posset exercere opationes debitas asini. ¶ 2° supponit q̃ in gñatiōe asini sit dare p̃mũ instãs in quo est verũ dicere asinus ē de asina gñatus. Istis suppositis capiat mã ita modica: q̃ ex ea nō possit eē asin⁹: ⁊ sit verbi gratia illa mã. a. quantitatis grani milij: augeat ista mã ꝛtinue donec possit ex ea gñari asinus. Tunc sic ex quo p scḋz suppositionē est dare primã instãs eē asini. sequit quãtitatē mãe: quã hz in illo instãti esse minimã quãtitatē asini: ex quo pōt: nã si ex minori potuisset gñari asinus: instãs datũ nō fuisset primũ instãs esse asini: tũc sic est dare minimã mãm: ex q̃ pōt gñari asinus ⁊ non ex minori pōt educi forma asini sufficiēs: ad hoc q̃ cōpositũ ex ea ⁊ mã dicat asinus: g̃ est dare minimã mãz: ex qua pōt gñari forma asini sufficiens ad hoc q̃ cōpositũ ex ea ⁊ mã dicat asinus. dices: nōne quodlibet cōpositũ ex mã ⁊ parte forme asini dicit asin⁹? dicit q̃ nō: imo nō omne cōpositũ ex mã ⁊ aia intellectiua dicit homo pz de digito capto in sorte. ⁊ sic est in asino. ¶ Sed diceres tu quodlibet tale est aial: sed non videt q̃ sit aliud aial q̃z asinus: ⁊ hoc de pede eius vel capite asini: nec caput hominis si est aial: est aliud q̃z homo aliqs: pz qr cuilibet cōpetit diffinitio aialis: cũ quodlibet illoꝝ sit ſba aiata sensibilis. Rñdet negãdo q̃ quodlibet illoꝝ sit aial: q̃z uis bene sit pars aialis: ⁊ cũ dicit q̃ cuilibet eorũ cōpetit diffinitio aialis: nego: ⁊ qñ dicit: diffinitio aialis est ſba sensibilis ⁊c. dico q̃ nō est ita itelligēda: sed ē substãtia aiata sensibilis totalis nō existēs pars alicui⁹ alterius: qd̄ sit vnũ per se. mō hoc nō cōuenit dictis partib⁹.

4ª.9. ¶ Quarta ꝛclusio nō est dare minimã mãm si qua pōt manere forma asini sufficiēs ad denominationem asini: seu q̃ cōpositũ ex ea ⁊ mã dicatur asinus, probatur qr aliter esset dare vltimũ instãs rei permanētis: qd̄ est falsum ⁊ ꝗ Az. 8° huius. ⁊ probat rōne qr data aliq̃ re corrũpenda: certũ est q̃ resistentia sua qua resistit suo ꝗrio hz latitudinē: seu est diuisibilis: ⁊ successiue corruptibilis: antecꝗ ergo illa res corrũpat illa res p̃manet: ergo quocunqz instãti dato: in quo illa res est: adhuc post illud instans illa res erit: ⁊ per ꝛñs nullũ est instãs rei permanētis: in quo illa vltimo sit q̃z uis bene sit primũ instãs: in quo ip̃a res p̃mo nō est: p̃ma ꝛñtia, pbat: nã data aliq̃ mã quã tu dicis minimã: sub q̃ potest manere forma asini sufficiens ad denominationem asini: ⁊ incipiat illa mã asini diminui in presenti instãti: tunc si imediate post hoc istãs adhuc manet asinus sequit mãm datã nō esse minimã: sb cuius quãtitate asinus pōt manere. si aūt dicat: q̃ imediate post hoc instãs asinus nō erit sequit istãs presens esse vltimũ instãs asini: qd̄ fuit pbãdus. ⁊ sicut arguit de vna mã q̃z aduersarij dicerent eē minimã: sub cui⁹ quãtitate pōt mãere forma asini: ita pōt argui de q̃cũqz alia: quã dicerent eē minimã. ¶ 5ª ꝛclusio est dare maximam mãz: sub cuius quãtitate nō pōt manere asin⁹: seu forma asini sufficiēs ad denominationē asini: pbat qr est dare vnã mãm de qua verꝝ est dicere q̃ sub eius q̃ztitate non pōt eē asinus ⁊ cuilibet maiori illa dat minor: sub cui⁹ q̃ztitate pōt manere: g̃ illa mã est maxima sub qua non pōt esse aut manere asinus: ꝛñtia tenet: p qd nois: maxima q̃ nō: positũ in p̃n° qōnis: post oppositũ: ⁊ illã mãm inueniemus cũ ex diuisione materie peruenitur ad istãs: in quo primo asinus nō est: inuenitur quãtitas materie que est maxima sub qua non potest manere.

5ª.9. **Quantum** ad tertiũ est videndũ de homogeneis sicut est os caro ⁊c. ⁊ sit p̃ma ꝛclusio q̃ nō est dare minimã mãm de cui⁹ po^a pōt educi forma carnis: hoc pz ex quo forma carnis est diuisibilis: ⁊ gñat successiue: per ptē post ptem: sequit q̃ nō de ita modica mã educat: qn de minori educat minor forma carnis: ⁊ p ꝛñs per qd nois minimũ nō est dare minimã mãm. ex quo sequit: q̃ nō est dare minimã quã titatem sub qua pōt gñari caro. ¶ 2ª cōclusio nō est dare minimaz mãm de cuius potentia pōt educi forma carnis sufficiens: ad hoc q̃ cōpositũ ex ea ⁊ mã dicat caro: hoc pbat: qr quacũqz data que est sufficiēs: adhuc minor illa est sufficiens qr quelibet est adhuc sufficiēs: eo q̃ caro est vnuz homogeneũ cuius quelibet pars nominat noie totius: naz quelibet pars carnis est caro: ⁊ in hoc differũt homogenea ab heterogeneis. ¶ 3ª cōclusio q̃ est dare minimã carnez nō tendentem ad corruptionez in medio specialiter adhuc circũstant^o: patet: qr posito q̃ sit aliq̃ caro in potētia sicut 2° ⁊ sit in medio sibi ꝗrio sicut 2°: tunc ista caro est in isto medio: ⁊ manet in eo nō tendēs ad corruptionez ex quo tãta est eius resistētia sicut est actiuitas medij circũstãtis per casum: sed quacũqz carne data minori ipsa non maneret in isto medio sine tendētia ad corruptionez: ex quo excederet a medio: g̃ caro ꝗrior data erat minima potēs manere in medio tali: nisi tunc alia ꝛcurrerēt ad eius corruptionē: sine tendētia ad corruptionē. ¶ 4ª cōclusio nō est dare minimã carnē nō tendentē ad corruptionez existentez in aliquo medio: loquendo de medio absolute: ⁊ nō circunstant^o probat: nã data aliq̃ carne nō tendēte ad aliquē corruptionē in aliquo medio: est dare carnem minorē in vno alio medio ēt minus actiuo nō tendentem ad corruptionē. sit enim caro vt duo in medio sicut duo: nō tendit ad corruptionē: nec caro: sicut vnũ in medio sicut vnũ nō tēdit ad corruptionē. ¶ 5ª cōclusio: nō est dare minimã carnē tendētem ad corruptionē: patet qr quacunqz carne data tendēte ad corruptionē est dare minorē puta eius medietatē tendētē ad corruptionē: g̃ qñ Az. dicit: q̃ est dare minimã carnē tunc loquit: p̃m Anaxago. vel p̃m q̃ est dare minimã carnē non tendētem ad corruptionez in medio ad hoc specialiter circunstant^o: vt superius declaratum est.

vtsupra

Ad rationes principales. ad primã cuius vis erat in hoc sequerē q̃ nō quecũqz mã eēt receptiua cuiuslibet forme educibilis de potētia mãe vel partis eius: mō aliq̃ mã posset esse ita parua q̃ q̃z uis nō posset recipere formã totalē asini: tũ pōt recipere ptē forme asini: ⁊ dico educibilis de po^a mãe ꝓpter aiam intellectiuã que est indiuisibilis: nec est educibilis de po^a materie: g̃ bñ cōcedo: nō qualibet mãm eē ipsius receptiuã: vnde aliq̃ mã posset eē ita pua: vt dicebat in p̃ articulo: q̃ nō eēt receptiua aie itellectiue: nec ēt ptis ei⁹: cũ ipsa sit idiuisibilis. ¶ Ad 2ᵃᵐ ⁊ ad 3ᵃᵐ pz qd sit dōz ex ꝗnib⁹ positis in 2° articulo. ¶ Ad 4ᵃᵐ dico: q̃ ipsa bñ pbat: q̃ ex minimo sensibili aque gñerē decē sensibilia aeris: ⁊ q̃ ex vno sensibili aeris gñerē decima pars minimi sensibilis ipsius aq̃: nec rō arguit de minimo simplr: sed de minimo sensibili bene. ¶ Ad 5ᵃᵐ dico q̃ bñ pbat q̃ nō est dare minimã aquã tēdentē ad corruptionez: in aliq̃ medio loquēdo absolute: cũ hꝰ tñ stat q̃ ē dare minimã aquã ñ tēdētē ad corruptiōez i medio spālr circũst^o.

Tex. cōmenti. xxxviij.

¶ Adhuc autez si oē qdē corpus remoto quodam ⁊c. Q. ō. xj.

Vndecimo querit vtrum cuiuslibet speciei sit dare maximã mãm sub qua pōt esse aliqd̄ idiuiduum illi⁹ spēi: ⁊ arguit q̃ nō: nã quãtuscũqz sit aliquis hō: adhuc iste homo pōt nutriri ⁊ augeri ⁊ fieri maior: g̃ sub quacunqz quãtitate est aliquis homo adhuc sub maiori pōt esse: ⁊ per

psequens non est dare maximaz quantitatem sub qua
pōt esse aliquis hō: ⁊ sic simili modo arguitur de asino ⁊
de equo ⁊ sic de singulis. ¶ 2°: nam si esset dare maximā
quantitatē sub qua pōt esse homo: sit igitur sor. sub illa
quantitate: tūc sic. sor. potest uerberari ⁊ ledi sic ꝙ tume-
scat: absq; hoc ꝙ moriatur: sed quū tumescit fit maior. er
go quantitas data nō erat maxima sub qua poterat esse
homo. ¶ 3° sequeretur ꝙ esset dare vltimuz instans rei
Tex. cō. 69. permanentis. ꝓnūs est ꝓtra Aristotelē in 8° huius. ⁊ pba
tur ꝓnūtia: qz sit sor. sub maxia quātitate sub qua pōt esse
homo ⁊ icipiat tumescere ꝓpter vbera: vel aliqd hō: tūc
instās in quo incipit tumescere est vltm instās esse sor. ex
eo ꝙ post illud istās mā sor. erit sub maiori quātitate q̄z
sit maxima quantitas: sub qua potest esse sor. vel homo.
¶ 4° non est dare maximā quantitatē: sub qua pōt esse
forma ignis. ergo q̄stio falsa: ꝓnūtia tenet: antecedēs pbat
Tex. cō. 41 ꝙ Cōmen^rem 2° de aia dicentē ꝙ ignis augmētaret in in-
finitum: si combustibile apponeret. ¶ 5° mundus est indi
uiduū alicuius spēi: ⁊ nō est dare maximaz quātitatem
sub qua pōt esse: ergo questio falsa. ꝓsequētia tenet: ante-
cedens pz quo ad primam eius partez de se: sed quo ad
2^am partem probatur: quia quacunqz materia data vel
dabili: adhuc sub maiori posset esse mundus si deo pla-
ceretur: ergo videtur ꝙ nulla sit maxima.

Tex. cō. 38. **In oppositum** videtur esse Arist. ca° secūdo
huius tractat^9: necesse est au
tem. ⁊ Cōmentator sup ꝑmo hui^9 cōmē. 28. dicēs ꝙ res
näles sunt terminate in magnitudine ⁊ paruitate. Silr
Tex. cō. 41 Az. 2° de aia: dicens oium natura ꝓstantiū est terminus
⁊ ratio magnitudinis: ⁊ augmenti. Ex quibus dictis vi
detur ꝙ de intentione Az. ⁊ Cōmēta. fuerit: res näles esse
determinatas: maxima quantitate: ⁊ minima: sub qua
possunt existere. ¶ In ista questione: primo ꝑsupposito
quid nois maximi ⁊ minimi: ex ꝑcedēte qōne ꝑmo po-
nam ꝓnes de heterogeneis: sicut sunt: hō. leo. capra. Se-
cundo de homogeneis: sicut sunt ignis aqua ⁊c. ¶ Quā
tuz ad primū primo ponā suppōnes: deinde ꝓnes: ꝑma
suppositio ꝙ nō sub quātitate quantūcūqz magna pōt
manere hō: aut generari: similr dico de asino ⁊ de alijs:
.p.sup.p. ista supositio videt esse de intentione Az. ⁊ Cōmē. 3° celi:
vbi ponit differentiam: inter mixta ⁊ elemēta dicens: ꝙ
mixta rōne formarū suarum determinant sibi certas fi-
guras: vnde homo non pōt esse specie figure oino: sed ele
menta rōne suaz formarū nō determinant sibi hō certas
figuras: ⁊ per ꝓnūs heterogenea determinant sibi certas
quātitates: ⁊ magnitudines: ⁊ per ꝓnūs non sub quanta-
cunqz posset esse hō: ⁊ hoc est qd supponit. ¶ 1^a suppositio
.2^a. ꝙ heterogeneor est dare ꝑ^m istās in quo est: ⁊ nunq̄z
ante illud ipm erat: ⁊ silr in generatione asini ⁊ alior cō-
similiū. ¶ 3^a suppō est ꝙ nullius rei pmanentis est dare
.3^a. vltimū instans sui esse: sed bn primuz nō esse: ista suppō
aliqualiter patet ex ꝑcedenti. ¶ Tunc sit ꝑma ꝓclusio ꝙ
.p.9. est dare maximaz quantitatē: sub qua pōt generari hō:
patet: naz per primā suppositionē: nō sub quātitate quā
tūcūqz magna pōt esse hō: ⁊ per ꝓnūs nec gnari: capiatur
ergo vna mā: ex qua ꝓpter eius magnitudinem nō pōt
gnari hō: ⁊ sit. a. ⁊ diminuat ꝓtiue donec ex ea possit gna
ri homo: tunc est dare ꝑ^m instās esse hois p 2^am suppo-
sitionem: sequit ꝙ quantitas illius materie: quam habet
pro illo istāti est maxima q̄ztitas: sub qua pōt gnari hō:
.2.9. qz sub illa ⁊ sub nulla maiori: quia sub maiori: tunc hō
prius fuisset gnatus: q̄z in illo instanti dato: ⁊ per ꝓnūs in
stans datum non fuisset primum instans hominis: qd
est ꝓtra positū. ¶ 2^a conclusio: ꝙ non est dare maximam
mām: vel quātitatē sub qua pōt manere hō: hoc proba-
tur: qz quacūqz data sub qua est homo: adhuc sub maio
ri pōt manere hō: qz si nō: seqret ꝙ esset dare vltm instās
esse hominis. quod est ꝓtra 3^am suppositionē: ꝓnūtia pro-
batur: naz sisit sor. sub maxima quantitate sub qua pōt
manere. ⁊ incipiat itumescere in istāti pnti. sequit ꝙ ime-
diate post hō istās nō erit: ⁊ sic in istanti pnti vltimo est: vt
ꝙ manebit sub maiori quātitate data: quā tu dixisti esse
maximā: sub qua potest manere homo. ¶ 3^a ꝓclusio est: 3.9
ꝙ est dare minimā quantitatē sub qua nō potest mane-
re homo: ꝓpter eius magnitudinez: hoc est inter omnes
quantitates: sub qbus nō potest esse nec manere homo:
propter earū magnitudines est dare minimā: ⁊ illā inue
niemus in ꝑ° istāti nō ee hois: quū corrūpitur ꝓpt eius
nimiā augmentationez sue materie: verbi gra: posito ꝙ
Sor. ꝓtinue augeatur tam diu ꝙ ꝓpter eius nimiā ma-
gnitudinē corrūpatur: tunc cū nō sit dare vltm instās esse
sortis: oportet dare primum instans nō esse sortis: tunc
q̄ztitas: quā habet mā pro illo istāti: est minima quāti-
tas: sub qua nō potest esse sor. nec aliquis hō: ꝓpter eius
magnitudinē: quia sub illa nō potest esse: ⁊ qualibet mi-
nori data datur maior. sub qua potuit ee: ergo per expo
sitionē: minimi ꝙ nō: ista est minima: sub qua nō potest
esse hō. similiter inter oēs quātitates sub quibus nō po-
test ee aliquis hō: ista est minima. ¶ Unde imaginādi sunt
duo termini quantuz sub quibus nō potest esse homo.
vnus ergo est versus summū gradū extensionis: qui sit
b. ⁊ alius terminus versus nō graduz extensionis qui sit
a. ⁊ sit verbi gra. b. quātitas decez pedū ⁊ a. quātitas vni
us pedis: sic ꝙ sub b. quātitate nō possit esse aliquis ho
mo ꝓpter eius magnitudinē: sed sub qualibet quātitate
minori b. que est inter b. ⁊ a. ⁊ silr sub nulla quātitate mi
nori a. possit esse hō: ꝓpter paruitatē eius: sed sub quali-
bet maiori a. que est iter b. ⁊ a. ¶ Ista imaginatio stante
potest poni 4^a cōclusio. que est bene vtilis: ꝙ quantitas 4^a.9.
media que est inter a. ⁊ b. media quidē proportionaliter
arithmetice vel geometrice est ꝓueniens quātitas ⁊ sta-
tura ipsius hois: ita ꝙ si aliquis homo in etate perfecta
esset talis quātitatis: ipse haberet quātitatē ꝓuenientissi
mā specei humane: sed qui recedunt ab illa quantitate
ꝑm excessuz dicūtur gigantes: qui vo minus propter de
fectū dicūtur nani. credo tamen ꝙ melius sit recedere ab
isto medio ꝑm excessuz q̄z ꝑm defectū: ⁊ est sciendū q̄z in
alijs ⁊ alijs regiōibus: in alijs ⁊ alijs partibus: hoies ali
quando magis aliquādo minus recedūt ab isto medio
aliquādo magis ꝑm abundantiā: aliquādo minus ꝑm
defectū: ¶ Nota ꝓsimili mō possunt poni ꝓclusiones de
equo: leone ⁊c. ⁊ pbari ꝓsimili mō: sic pbate sunt ō hoie. ꝑ.9

Quantum ad secundū fit prima ꝓclusio: ꝙ non
sub quacunqz quantitate potest esse
ignis nec q̄ztūcunqz quantitatē attingere p eius augmē
tationē: ⁊ ad pbandū istā ꝓnem suppono primo latera
celi nō plus distare pnt q̄z nunc distant. ¶ 2° suppono
ꝙ ignis nō posset stare sub tanta densitate: quāta est den
sitas aeris vel aq. ¶ 3° suppono: ꝙ ex vno pugillo aeris
gnant decē ignis: istis suppōnibus stantib^9 arguit sic: qz
sub tanta quātitate quāta est quātitas totius masse existē
tis in ꝓcauo orbis lune: nō pōt stare ignis: nec illam per
eius augmentationē attingere pōt: ergo conclusio vera:
ꝓnūtia bona: antecedens probat: naz sic sequeret ꝙ forma
ignis posset informare totaz massam materie prime que
nunc ꝑm aliquam eius partem informatur forma terre:
ꝑm aliam forma aque: cōsequens falsum: ꝓnūtia tenet de
se: sed falsitas ꝓnūtis pbat: nam dato ꝙ for^a ignis in foa
ret totalē massaz mae ꝑme: tūc ex vno pugillo aeris sunt
decē pugilli ignis p vnā suppōnē: sequtur ignē occupare
tūc maiorē locū in multo q̄z nūc occupat tota massa gna
biliū ⁊ corruptibiliū: ⁊ quū nūc occupat totū qd est infra
cōcauū orbis lune seqt si ignis occupat maiorē locuz: ꝙ
tunc latera celi magis recederent abinuicē: qd est ō vnaz
suppōnē. Si āt dicat ꝙ tūc ignis ñ occupat maiorē locū
q̄z nūc occupat tota massa gnabiliū ⁊ corruptibiliū seqt:
ꝙ tunc

q̃ tunc ignis hēbit oēm densitatē: quā modo ꝑnt mixta ⁊ alia elementa ab igne: ⁊ tunc per ꝓñs ignis staret sub maiori densitate q̃z modo stat aer vel aqua: qd̄ est iteruz ꝓtra vnā suppositionē. ¶ Juxta istam ꝗnez pōt iferri q̃ ignis in tantū pōt augeri q̃ nō sufficit agere in stupam ex quo latera celi nō pñt magis distare. sequit q̃ ex minima ei⁹ augmētatione ignis ꝓdensaret: ergo quāto plus augetur: tanto plus condensatur: ⁊ quanto plus condensatur: tanto plus violentat ⁊ quanto plus violentat: tanto plus debilitat ⁊ tandem ex nimia eius augmentatione fieret ita debilis q̃ nō ageret in stupa si sibi applicaretur: simili modo posset probari: q̃ terra nō posset stare sub tanta quātitate: quanta est q̃ztitas totius masse materie prime inter cōcauū orbis lune: nam tunc oporteret q̃ terra hēret omnē raritatē quā habent nūc alia elementa ⁊ mixta: nam etiā forma terre pōt informare totā massam materie prime: naz tunc oporteret q̃ derelinqueretur vacuum infra ꝓcauū orbis lune: vel q̃ terra staret sub tanta raritate: sicut est raritas aeris: vel aque: vel q̃ latera celi mouerent versus inuicez sicut latera vnius burse. ¶ 2ª ꝓclusio: q̃ nō sub quacūq̃z quantitate pōt manere ignis pz per p̄cedentē ꝗnem. ¶ 3ª ꝓclusio q̃ non sub quacūq̃z quantitate pōt ḡiari pz ex eadē. ¶ 4ª ꝓclusio q̃ non est dare maximā quantitatē sub qua pōt manere ignis pz: quia tunc esset dare vltimū rei pmanētis in esse sicut prius. ¶ 5ª ꝓclusio: est dare minimā quantitatē sub qua nō pōt manere ignis ꝓpter eius magnitudinē ⁊ illaz inuenimus in primo instanti nō esse ignis cuz ex nimia eius augmentatione corrumpitur ꝑm modū imaginādi ꝑus dictū: ſiē dictū est de igne ita dicat ⁊ de alijs homogeneis.

2.9.

Ad rationes principales rñdetur q̃ ꝑme quatuor probāt veruz: in quarta tñ assumitur q̃ ignis pōt augeri in infinitū per appositionem cōbustibiliuz: quod est ꝓtra dicta: dico q̃ hoc dz intelligi: q̃ igni nō repugnaret si esset locus receptiu⁹ sufficiens in quo libere posset dilatari quin per appositionē combustibiliuz posset augeri in infinitū: ⁊ tñ bene repugnat heterogeneis. Sed quia est defectus loci recipientis ignis nō est augmentabilis in ifinitū per appositionem combustibiliū. ¶ Ad quintā dico q̃ si placeret deo: faceret illud quod vellet: sed hoc nō esset nāliter. ¶ De auctoritatibus adductis in oppositu: dico q̃ ex eis nō habetur q̃ res terminant ad maximā quantitatem: sub qua possint manere: sed bene ex eis habetur q̃ sint terminata in magnitudine: ⁊ paruitate: ⁊ hoc vel maxima sub qua possint esse vel maxima sub qua nō: vel minima sub qua fic: vel minima sub qua non ⁊c.

Tex. cōmenti. xlij.

¶ Quod quidem igitur contraria quodāmō oēs faciūt p̄ncipia ⁊c. Q. ō. xij.

Queritur vtrum cuiuslibet trāsmutationis nālis sint principia contraria. Et arguitur q̃ nō: q: illuminatio medij est transmutatio naturalis ⁊ tamen illuminationis principia nō sunt ꝓtraria: ad illuminationem enim sufficit medium ⁊ presentia corporis luminosi: ergo. ¶ 2° augmētatio est transmutatio naturalis: ⁊ tamen principia eius nō sunt ꝓtraria. quod probatur. quia si sic hoc maxime videretur esse magnū ⁊ paruū: ⁊ hoc nō: quia magnū ⁊ paruum sunt in pñito quantitatis cui nihil videtur esse contrariuz: vt habetur in pñtis. ¶ Tertio descensus gratuis est transmutatio ⁊ nō est de ꝓrio in ꝓriū: qd̄ tñ oporteret si ꝑn^a talis trāsmutatationis eēnt ꝓria. aīs pbat: q: est sursum ad deorsum. mō surſuz ⁊ deorsuz non adinuicez ꝓriant: q: nō sunt adinuicē actiua ⁊ passiua. ¶ 4°

trāsmutatio: qua aliquid transmutatur de albedine in nigredinem: potest esse transmutatio naturalis: ⁊ tamē p̄ncipia ei⁹ nō sunt ꝓtraria: naz si sic hoc maxie esset ex eo q̃ talis trāsmutatio eēt de albedie in nigredinē tanq̃z de contrario in ꝓtrarium: sed probo q̃ non: quia albedo ⁊ nigredo non sunt ꝓria: quia nō sunt actiua ⁊ passiua ad inuicem. ¶ 4° contraria sunt: que eidē susceptibili vicissim insunt: sed qualibet albedine data vel nigredine: de eis falsum est dicere q̃ eidez susceptibili vicissim insunt propter quod hoc q̃ accidentia non possunt trāsmigrare de subiecto in subiectum. ergo. ¶ 5° probatur q̃ transmutationis sbalis principia non sunt ꝓria. nam trāsmutationis sbalis principia sunt substantie ex eo q̃ substātia non cōponit ex non substantijs: sed sbe nihil est ꝓtrariuz. per Aꝛ. in pñtis. ergo ꝑn^a trāsmutatiōis nālis nō sunt ꝓria. ¶ 6° per Aꝛ. in lra ꝑn^a trāsmutatiōis opz manere sil' post trāsmutationē: sed ꝓria non pñt sil' manere ex eo q̃ mutuo se expellūt. g̃ nulla ꝓria sunt ꝑn^a. ex quo nulla ꝓria pñt sil' manere: ⁊ p ꝓñs nulla ꝑn^a sunt ꝓria. Tex. cō. 50.

¶ 7° ꝓprietas p̄ncipioꝝ est q̃ nō fiant ex alterutris: sed ꝓria fiunt ex alterutris: vt ex albo fit nigruz: ⁊ ecōuerso. ¶ 8° ꝓprietas p̄ncipioꝝ est q̃ non fiant ex alijs: sed alia ex ipis: ſz hoc nō ꝗuenit ꝓrijs: q: ꝓria fiūt ex substātijs: g̃ nō pōt dici q̃ alia q̃ ꝓria sint ꝑn^a ⁊ eꝗ. g̃ vi q̃ qō sit falsa.

In oppositum est Arist. cap̄ primo hui⁹ tractatus. oēs ergo. vbi probat tam per testimoniū antiquoꝝ q̃z per rōnē cuiuslibet trāsmutationis nālis esse ꝑn^a ꝓria: ⁊ hoc pz: nam q̃ncūq̃z aliquid fit de nouo opz aliquid prefuisse qd̄ prius aliquo caruit: ⁊ qd̄ modo hz cū nihil fiat nec capiat esse de nouo ex nihilo. Et sil' quum aliquid fit de nouo aliquale: opz q̃ fit aliquale: ⁊ qd̄ prius nō fuit tale: q: si fic. tūc de nouo nō fieret tale. ¶ In ista qōne p̄ponā aliquas distinctiones. 2° ꝗnes. ¶ Quantū ad p^m fit p^a distinctio. Duplex est transmutatio nālis. Quedā est sbalis: ⁊ quedā accētalis. transmutatio substātialis est per quā fit rñsio p̄ noia de predicamēto sbe ad interrogationē factaz de aliquo: vt si iam fieret interrogatio de aliquo: ad qd̄ fieret ꝗuenīēter rñsio per nomē de pñito sube: ⁊ postea fieret interrogatio de eodē ⁊ ꝗuenienter fieret respōsio per aliud nomen de pñito sube q̃z prius erat. Verbi gra. si demonstrato aliquo querat quid est hoc: vt demōstrato soꝝ. ꝗuenīēter respondet hō: ⁊ postea querat quid est hoc: cōuenienter respondet cadauer. signum est q̃ tūc facta est transmutatio subalis puta corruptio. Et nota q̃ in ꝓposito de eodem seruo istum modū loquendi quo solemus vti cōmunit dicēdo rex Frācie est hic sepultus. ¶ Transmutatio autē occidentalis dz esse illa per quā fit qd̄ mutat responsio ad interrogationē factā de eodē per noia de p̄dicamēto q̃ztitatis: qualitatis: vel vbi. Si p̄ noia quātitatis: tunc vocatur augmētatio vel diminutio. Si per noia de p̄dicamēto q̃litatis: vocat alteratio. Si p̄ noia de pñito vbi: vocat motus localis: exempla patēt intuenti. ⁊ ita pōt intelligi hoc qd̄ dz q̃ ad quātitatem: ⁊ ad qualitatem ⁊ ad vbi est motus. ¶ 2ª distinctio. Transmutatio subalis: vel est generatio vel corruptio. Si est ḡiatio: tunc est acqsitio forme subalis. Si corruptio: tunc est deperditio forme subalis. ¶ 3ª distinctio ois transmutatio accidentalis: vel est diminutio vl' augmētatio: vl' alteratio: vel loci mutatio. ¶ 4ª distinctio: q̃ ꝑn^a intrinseca ḡiationi dicunt materia subiecta ḡiationi: ⁊ forma que acquirit per ḡiationeꝝ. Principiū aūt extrinsecū pōt dici forma que abijcit. Sz ꝑn^a intrinseca corruptionis pñt dici mā ⁊ forma que deperdit: ⁊ sil' augmentationis intrinsecum pōt dici illud qd̄ augetur: ⁊ quātitas: que ei acquirit: sed ꝑn^m extrinsecum est quantitas que ei deperditur: seu qua illud qd̄ augetur nō amplio⁹ denoiat. ¶ Alterationis aūt ꝑn^a itrinseca dñr illud qd̄ alterat: ⁊ illō qd̄ p̄ altera^ncm acqrit. Sz ꝑn^m Tex. cō. 42

extrinsecũ est qd̃ per alterationem depdit̃ sil̃r est de motu locali: ita q̃ cuiuslibet trãsmutatiõis: qua aliquid acquiritur: pn̄a itrinseca dñr sbm z terminꝰ ad quẽ illiꝰ trãsmutationis. Cuiuslibet aũt transmutationis: qua aliqd depdit̃: principia intrinseca dicunt sbm: z terminus a quo: z pn̄m extrinsecũ terminꝰ ad quez: z eꝗ: in transmutatione acqsitiua terminus a quo dr̃ pn̄m extrinsecũ. ¶ 3ª distictio q̃ ꝓrietas dr̃ q̃tuor modis: vno mõ put est inter q̃litates actiuas z passiuas: vl̃ iter q̃litates nõ potẽtes sil̃ ĩẽe eidẽ subiecto: pp hoc q̃ resultant ex alia z alia actione qualitatũ ꝓriaꝝ adinuicẽ: z sic solũ est ꝓrietas inter entia positiua. Et sic caliditas z frigiditas: z albedo z nigredo dicunt ꝓria. ¶ 2º mõ capit̃ ꝓrietas prout est inter ppositiones ꝓrias: qñ dicimus p põnẽ vniuersalẽ affirmatiuaz: ppositioni vl̃i negatiue esse ꝓriã. z sic vtrunqz extremuz talis ꝓrietatis opz esse ens positiuũ. ¶ 3º mõ capitur ꝓrietas: put est inter terminos significãtes formas ꝓrias contrarietate ꝑmo mõ dicta: z tali mõ ĩsti termini album z nigrũ dicunt ꝓrij: simili mõ calidũ z frigidum. ex eo q̃ si significãt formas ꝓrias nõ potentes sil̃ existere in eodẽ sbiecto: licet bene successiue: ideo ꝑdicti termini nõ sunt sil̃ de eodẽ verificabiles: sed bene successiue. ¶ 4º mõ dr̃ cõtrarietas put est inter terminos quosqz: siue significẽt formas ꝓrias adinuicẽ: ꝓrietate ꝑmo mõ dicta: siue nõ: duz mõ nõ sint simul: sz successiue verificabiles de eodẽ subiecto: z sic cecus z videns dicuntur ꝓria: qz non possunt simul: sed bene successiue de eodem verificari.

Quantum ad scõm sit prima ꝛclusio q̃ cuiuslibet gñationis pn̄a intrinseca: nõ sunt ꝓria: pbatur: qz ꝑncipia gñationis nõ sunt nisi materia z forma: que mãe acqrit̃: sed illa non sunt ꝓria: g. prima pars antecedẽtis pz: sed 2ª probat̃: qz mãe nihil est ꝓriuz: cũ ipsa sit sbm ꝓrioꝝ. hec ꝛclusio est vera q̃litercunqz sumat̃ ꝓrietas. ¶ 2ª cõclusio q̃ cuiuslibet corruptionis pn̄ cipia intrinseca nõ sunt ꝓria: hoc pz qz ipsa sũt mã z forma: que ꝑm prius dicta nõ sunt ꝓria. ¶ 3ª ꝛclusio q̃ nullius trãsmutationis sbalis simplicis ꝑncipia intrinseca sunt ꝓria. hoc pz per vnã distinctionẽ: q̃ oĩs transmutatio sbalis: vel est gñatio vel corruptio. Sed per primam ꝛclusionẽ generationis ꝑncipia intrinseca nõ sunt cõtraria: nec ꝑncipia intrinseca corruptionis: g. Et notãter dico transmutationis simplicis sbalis: qz si sumat̃ trãsmutatio pro duplici trãsmutatione: scilz pro gñatione z corruptione: tũc ꝑncipia intrinseca illius totalis transmutationis bene possunt esse ꝓria: eo mõ quo terminus a quo: z terminus ad quez dicunt ꝓrij. Quia tunc totalis trãsmutatio includeret terminũ a quo: z terminum ad quẽ: tanq̃ ꝑncipia intrinseca illi totali transmutationi: rõne eni corruptionis terminus a quo eẽt itrinsecus: sed rõne gñationis terminus ad quẽ esset ei itrinsecus: vt potest patere ex ꝑmo articulo. ¶ 4ª ꝛclusio q̃ nullius trãsmutationis simplicis accidẽtalis ꝑncipia itrinseca sunt ꝓria aliquo dictoꝝ modoꝝ. hoc pz qz cuiuslibet trãsmutationis ꝑncipia intrinseca sũt sbm: z terminus ad quez talis transmutatiõis. Sed subiecto nihil est ꝓriũ: ex quo est receptiuũ ꝓrioꝝ: z vnum ꝓrioꝝ nõ est receptiuũ alterius. ¶ 5ª ꝛclusio nullius trasmutationis simplicis ꝑncipia itrinseca sunt ꝓria: hoc pbat̃ per primã distinctionez cum adiutorio tertie z quarte ꝛclusionis. ¶ 6ª conclusio ad quãlibet transmutationẽ requirit̃ q̃ de subiecto qd̃ subijcit̃ trãsmutationi sint verificabiles successiue termini ꝓrij ꝓrietate 3º z 4º modo dicta. hoc pz in transmutatione substantiali z accidentali: quum enim de nouo generatur aliquis homo: oportet q̃ de materia subiecta illi generationi primo sit verificabile hoc predicatuz non informatum. a. z sit. a. forma generanda hominis: z postea de eadem materia sit verificabile hoc predicatum informatum. a. tunc, clarum est q̃ non informatum. a. forma: z informatum. a. forma sũt termini ꝓrij ꝓrietate 4º modo dicta: z hoc intelligit Az. quũ dicit q̃ in omni generatiõe: requirit̃ priuatio z forma: z sic hic terminꝰ. nõ informatum. a. forma. est nomen priuationis: reliquus autẽ nomen forme. Ex quo sequit̃ ꝑncipio intrinseco generationis aliquid esse ꝓriũ. Quia priuatio dicit̃ terminus. a. quo generationis: z forma terminus: ad quẽ. modo priuatio z forma: sunt ꝓria: hoc est nomen priuationis: z nomen forme sunt ꝓria. z priuatio ad hunc intellectũ dicit̃ terminus a quo gñationis: nõ q̃ sit entitas positiua a qua tanq̃z a termino a quo icipit̃ gñatio. Sz ad hunc itellectũ anteq̃z de mã sit uerificabile esse iformatuz a. forma: de ipsa prius verificabat̃: vel poterat vificari nõ informatũ. a. forma: hoc ẽt declaratur in transmutatione accidẽtali: qz cũ aliquid de nouo fit bipedale reqrit̃ de eo q̃ prius fuerit verificabile nõ bipedale q̃z bipedale: mõ nõ bipedale z bipedale sũt ꝓria quarto mõ dicta: hoc ẽt pz in alteratione: qz si aliqd de nouo fit albũ: opz q̃ prius de eo fuerit verificabile nõ albũ: q̃z albũ: vel qñ de nouo fit de nõ musico musicus: opz q̃ prius fuerit verificabile non musicus q̃z musicus: hoc ẽt pz in motu locali: qz ad hoc q̃ aliqd per motũ localez de nouo fit in ista domo: opz q̃ de eo prius fuerit verificabile nõ existẽs in ista domo: z postea existẽs in ista domo. Sic ḡ dz intelligi q̃ cuiuslibet transmutationis siue sbalis: siue accidẽtalis ꝑncipia sunt ꝓria. i. pn̄m extrinsecũ: qd̃ est terminꝰ a quo ꝑncipio extrinseco qd̃ est terminꝰ ad quẽ: sit ꝓriuz. z hoc si sit acqsitiua: si aũt sit depditiua tunc terminꝰ ad quẽ: qui est pn̄m extrinsecũ termino a quo: qui est pn̄m intrinsecũ ẽ cõtrarius: hoc est ad oẽm trãsmutationẽ faciẽdaz requirit̃ q̃ de eodẽ successiue: z non sil̃ sint termini ꝓrij verificabiles: z hoc de ꝓrietate 4º mõ dicta: ex his pz qual̃r ipsius transmutationis principia non sunt ꝓria. s. intrinseca: z ꝑncipia sunt ꝓria. s. vnũ itrinsecũ alij pn̄o extrinseco zẽ.

Ad rationes principales ad ꝑmã: scdãz: z tertiã dico q̃ bene pbãt q̃ trãsmutationis ꝑncipia intrinseca nõ sũt ꝓraria. z hoc est vez: sed cũ hoc stat q̃ ꝑncipia eoꝝ: quoꝝ vnũ est intrinsecuz: z aliud extrinsecũ: sint ꝓria ad intellectũ predictũ: z ꝑ aliqua ꝓrietate dictoꝝ modoꝝ. ¶ Ad q̃rtã in qua pbatur q̃ albedo: z nigredo nõ sunt ꝓria: qz nõ sunt actiua z passiua: dico q̃ nõ opz oia ꝓria esse actiua z passiua adinuicez imo aliqua dicunt ꝓria qz resultãt ex actione qualitatuz primaꝝ: alia z alia: in qua alia z alia aliud z aliud ꝓriorũ obtinet sup aliud: vnde in actione qualitatũ ꝓriaruz: ex qua resultat albedo: aliud ꝓrioꝝ actiuoꝝ obtinet aliõ z aliud in actione ex qua resultat nigredo. ¶ Ad confirmationẽ: in qua dicebat̃: signata vna albedine zẽ. bñ cõcedo: q̃ quacũqz albedine signata in aliquo subiecto: illa nigredo signata in alio nõ possunt succedere: sed bñ vna alia de nouo gñanda eiusdẽ spẽi cũ ista nigredine: z hoc sufficit ad hoc q̃ talis albedo z talis nigredo sint contraria. ¶ Ad qntã z sextaz dico q̃ bñ pbãt ꝑncipia itrinseca nõ esse ꝓria z hoc bñ ꝛcedit̃. ¶ Ad aliã: cuz dr̃ proprietas ꝑncipioꝝ zẽ. dico q̃ dz intelligi itrinsece z sbaliter: quia quodlibet ꝑncipioꝝ est sbaliter simplex: nihilominus tñ sũt ex alterutris: put ly. ex. dicit ordinẽ vel circunstãtiã subiecti: vnde ex priuatione bñ fit forma. i. postq̃z mã nõ est iformata. a. forma ipsa fit iformata. a. forma. z sic ex albo bñ fit nigrũ z ecõuerso. z sil̃r ex forma. a. fit materia vt ex subiecto. ¶ Ad vltimam cõcedo q̃ ꝑncipia nõ fiũt ex alterutris itrinsece: tñ pũt bñ fieri ex alijs: prout. ex. dicit circunstantiã ordinis vel subiecti: z sic patet.

¶ Tex. cõmẽti. lvj.

¶ Tria quidem igitur dicere eleměta esse zc. Q. ō. xiij.

¶ Tertiodecimo

Tertiodecimo querit vtr res nāliū sint tātū duo vel tria p̄n^a: ⁊ arguit q̄ nō: q: sūt duo ⁊ nō plura: g̃ nō sunt tria. ꝓnātia tz: ⁊ aīs p̄bat: q: p̄n^a res nāliū sunt duo ⁊ vnū: sz vnū est nō plā: g̃. ¶ 2° demōstratis duob^9 p̄ncipijs rerum naturaliū: tunc sic: ista duo vel tria sunt duo ⁊ non plura. Ista duo vel tria sunt omnia p̄ncipia. ergo oia p̄n^a rerum nālium sunt duo ⁊ non plura. ¶ 3° tria sunt paucioza tribus. si ergo p̄n^a rerum nāliū essent tria: ipsa essent paucioza tribus: antecedens p̄batur sic arguēdo. Ista duo vel tria sunt paucioza trib^9: ista duo vl tria sunt tria. ergo tria sunt paucioza tribus. Silogismus videtur esse expositorius: ⁊ per ꝓnātia bonus: maior est vera: q: duo sunt paucioza tribus: ergo duo vel tria sunt paucioza tribus. ꝓnātia tenet a simplici ad disiunctū a veritate cuius disiuncti illud est pars. ⁊ minor pz filr: nam tria sunt tria: ergo duo vel tria sunt tria. ¶ 4° hec est ipossibilis: tantū sunt tria p̄n^a: ergo falsum est principia reruz naturaliū esse tantū tria: ꝓnātia tenet: antecedens p̄bat: quia sequitur: tantū tria sunt principia: ergo sunt tria ⁊ nō alia a trib^9. Sed hoc est falsum si sunt tria tunc etiam duo sunt. ⁊ si duo: tūc alia a tribus. ex quo duo nō sunt
Tex. cō. 66. tria. ¶ 5° materia ⁊ priuatio sunt vnuz nūo. vt vī in lr̄a: ergo non videt q̄ sint plura p̄n^a q̄z duo. ſ. forma ⁊ mā. ⁊ per ꝓnātia nō sunt tria. ¶ 6° vna pprietas p̄n^o* est q̄ ma
Tex. cō. 50. neant in gnāto. Dicit Alx. in lr̄a opz p̄n^a manere. sz in generato nō manet nisi forma ⁊ mā: ergo videt q̄ non sint
Tex. cō. 68. alia p̄n^a q̄z mā: ⁊ forma. ¶ 7° nam dicit Alx. in lr̄a: q̄ solum alterū ōriozū. ſ. mā cum forma sufficiunt facere trāsmutationē: quātū ad eius p̄nātiā ⁊ absentiā. ¶ 8° nunq̄z sunt tria p̄n^a rerum nāliū: ergo questio falsa: ꝓnātia tenet: ⁊ antecedens p̄bat: q: qn̄ priuatio est: seu qn̄ mā est priuata a forma: nōduz forma est: ergo nunq̄z est simul forma ⁊ ei^9 p̄uatio: ergo videt q̄ nunq̄z sunt tria p̄n^a. ¶ 2° p̄bat. q̄ p̄n^a nālia sunt plura tribus. ⁊ hoc p̄^o sic. Sortis ⁊ Platonis sunt plura p̄n^a tribus: q: quatuor. ſ. due materie: ⁊ due for^e. Sed p̄n^a sortis ⁊ platonis sunt p̄n^a rerum nāliuz: q: sortes: ⁊ plato sunt res nāles. ¶ 2° p̄n^m ⁊ principiatū: dicunt relatiue adinuicez: sed principiata sunt plura q̄z tria: ergo p̄n^a sunt plura q̄z tria. Totū antecedens pz. ⁊ ꝓnātia tenet: q: multiplicato vno multiplicatur ⁊ reliquū. ¶ 3° si nominant p̄n^a nālia: vel dicunt esse tria: vel hoc intelligit solū de principijs itrinsecis: vel solum de principijs extrinsecis: vel de extrinsecis ⁊ itrinsecis simul. Si primo mō. illa sunt soluz duo: mā ⁊ forma ⁊ nō tria. Si 2° mō. illa sunt etiā duo: ⁊ nō plura. ſ. efficiēs ⁊ finale. Si 3° modo dicat: hoc nō valet q: nō sunt soluz tria: sed quatuor. ſ. mā ⁊ forma efficiēs: ⁊ finale. ¶ 4° infinite sunt materie ⁊ forme: ergo sunt plura p̄n^a q̄z tria: ꝓnātia tenet ⁊ antecedens p̄bat: q: infinite sunt partes ꝓportionales forme: quaz quelibet est forma: ergo. ¶ 5° si p̄n^a rerū nālium sunt tria: ⁊ cum principia sint res nāles: hīt enim esse nāliter: videt q̄ principioz nāliuz sunt tria p̄n^a ⁊ istoz: ⁊ sic vlterius in īfinitū. ¶ 6° cum dicitur rerum nāliū esse 3^a p̄n^a. vel solū nominant noia: vel res significate. Si secūdū: tūc duo solū. ſ. mā ⁊ forma^m: ex quo priuatio nō distinguit ab ipsa mā. Si primū hoc nō valet: q: illa noia significatiua p̄n^o* rerū nāliū nō sunt tm̄ tria. imo p̄nt esse īfinita: ergo sunt plura q̄z tria: ergo ⁊c.

Tex. cō. 56. **In oppositum** determinat Alx. in 2° capitulo huius tractat^9. oēs ergo principia ōria ⁊c. In ista qōne: primo videndū est vtrū cuiusq̄z rei nālis sint tm̄ tria p̄n^a ⁊ nō plura. Secūdo an cuiuslibet trāsmutationis nālis sint tria principia ⁊ nō plura. De primo ponā distinctiōes. De secō ꝓclusiones. ¶ Quātum ad primum sit prima distinctio: q̄ ens nāle pōt capi dupliciter. large ⁊ stricte. Primo modo: accipiēdo nō solum cōpositū ex mā ⁊ forma dicit ens nāle: sed etiam materia ⁊ forma ex qbus cōponit: ita q̄ large accipiendo extēdit se etiā ad nām. Secūdo modo solū cōpositum ex mā ⁊ forma dr̄ ens nāle: sicut est mixtuz vel elementum. ¶ 2^a distinctio q̄ rerum naturaliū quedā sunt principia itrinseca: sicut sunt illa que itrant cōpositionez ⁊ a qbus dependet ipsuz cōpositū ⁊ quelibet eius pars: sicut materia ⁊ forma de illis dixit Alx. opz p̄ncipia manere. Quedā aūt dicunt p̄ncipia extrinseca: que nō itrant compositionē: sic q̄ ab eis depēdeat compositū: ⁊ cuz hoc quelibet eius pars: sicut efficiens ⁊ finis. ⁊ p̄m q̄ etiā partes integrales p̄nt dici principia extrinseca sui totius: q: q̄z uis intrant cōpositū: nō tm̄ sic intrant: q̄ ab eis dependeat quelibet pars totius: ergo ⁊c.

Quantum ad secundū articulū sit p̄ma ꝓclusio: nullius materie sunt principia itrinseca: ratio est: quia cū principia itrinseca sint mā ⁊ forma: sequeret q̄ materie esset materia: ⁊ sic in infinitū. ¶ Cōfirmatur q: materie nō sunt aliqua p̄n^a cōponētia mām: sic q̄ ab eis depēdeat mā: ⁊ q̄libet pars eius: vnde q̄z uis partes itegrales ipsius materie intrant cōpositionē ipsi^9 materie: tm̄ ab eis nō dependet q̄libet pars materie: vna enim medietas materie nō depēdet ex alia: ⁊ per ꝓnātia nulla partiū itegraliū materie dicit p̄n^m itrinsecuz materie: sicut in ꝓposito accipit p̄n^m intrinsecū. ¶ 2^a ꝓclusio: nullius forme est p̄n^m itrinsecum: hoc p̄bat: sicut p̄batum est de materia. Ex his sequit mā ⁊ forma esse simplicia: simplicitate: que opponit cōpositioni ex principijs itrinsecis. vz. ex materia ⁊ forma: q̄z uis q̄libet eoz possit esse cōpositum exptibus itegralibus. Et est sciēdum q̄ principia itrinseca solent dici p̄n^a essentialia ⁊ cōpositio ex eis solet dici cōpositio essentialis. ¶ 3^a ꝓclusio q̄ nō cuiuslibet entis nālis. accipiēdo ens naturale large: sunt tria p̄ncipia itrinseca. hoc pz per ꝓnes p̄cedētes: nec materie: nec forme que dicūtur entia nālia large sunt p̄n^a itrinseca ⁊ per ꝓnātia nō tria. ¶ Sed dices imo videt q̄ alicui^9 forme
Tex. cō. 18. sint p̄n^a itrinseca. ſ. aie itellectiue. Quia per Cōmētatorez 3° de aia: qui dicit q̄ ipa componit ex itellectu possibili: ⁊ itellectu agēte. Dico q̄ Cōmētator fuit illi^9 opinionis: ⁊ nō est peccatū negare eum. Verūtm̄ pōt dici: q̄ aia itellectiua cōponitur ex intellectu agēte ⁊ possibili p̄m denominationē sic q̄ eadez substantia: p̄m q̄ est receptiua specierum intelligibiliū dicit itellect^9 possibilis. Secōm autē q̄ est productiua actuū itelligēdi: dicit itellectus agens. ¶ 4^a ꝓclusio: q̄ accipiēdo ens nāle stricte cuiuslibet entis nālis sunt duo p̄n^a itrinseca: ⁊ non plura: p̄batur: q: solum mā ⁊ forma sunt que manēt in ipso post eius generationē. ¶ 2° nam quodlibet ens nāle est genitū: ergo ex aliquo manente sub vtroq̄z termino trāsmutationis nālis. ⁊ hoc est materia: que nec est gnāta nec facta de nouo: nec esset trāsmutatio nisi aliqd esset factuz de nouo: ⁊ hoc est ipsa forma: ⁊ ista duo sufficiūt ad compositionez cōpositi. Sic ergo pz q̄ omne cōpositū est ex aliquo eterno. ſ. ex materia ⁊ ex aliquo de nouo facto. ſ. forma. ¶ 3° sicut est in artificialibus sic ꝓportionaliter est in nālib^9: sed ita est q̄ ad cōstitutionem rei artificialis sicut statue: sufficit materia. ſ. es ⁊ forma artificialis. ſ. dispositio talis vel talis ipsius eris: sic ergo debet esse de re nāli. ¶ Sed dices imo videt q̄ entis naturalis sint plura p̄ncipia q̄z tria: p̄batur: quia ipsius mixti elemēta sunt principia intrinseca que sunt quatuor. ¶ Rndet vno mō negādo q̄ elementa sint p̄n^a itrinseca entis nālis: q: elemēta nō manent formalr in mixto. ¶ Aliter pōt dici: bn̄ elemēta esse p̄n^a itrinseca mixti sed nō p̄ma. Sed cōclusio itelligebat de p̄ncipijs itrinsecis p̄mis: vn̄ nota q̄ elemēta se hīt in mixtis: sicut se hīt syllabe in dictione: ⁊ mā ⁊ for^a se hīt in eodē: sic lr̄e in dictione: mō sic lr̄e ⁊ nō syllabe sunt prius in dictiōe sicut mā ⁊ forma in mixto: ⁊ sicut ex litteris

componunt syllabe: ita elementa que ponunt in mixto: cōponunt ex mā ⁊ forma. ¶ Sed diceres sic: tūc elemēta nō essent simplicia. Rndeo ꝓcedendo q̄ nō sunt simplicia: simplicitate que opponit cōpositi oi ex mā ⁊ forma. Sunt tñ bñ simplicia simplicitate que opponit cōpositioni ex elementis ⁊ h oc trinsece. ¶ 5ª ꝓclusio: ꝑnª rerum nāliū sunt centū. probat: q̄ capiant. 50. res nāles: tūc per quartā ꝓclusionē cuiuslibet harū sūt duo ꝑncipia. ḡ illarū rerū sunt centum principia: sed q̄ ille sunt res nāles sequit rex nāliū eē cētū ꝑnª: ⁊ sic posset ꝓbari q̄ eēnt mille. ¶ 6ª ꝓclusio si ly omnia tenet distributiue. hec est falsa: omniū rerū nāliū ꝑnª sunt tria. Silr omnia ꝑnª rerum nāliū sunt quatuor. hoc pz: q̄ quatuor sunt ꝑnª rerū nāliū: sex sunt ꝑnª rerū nāliū. ⁊ sic vltra vt dicit precedēs cōclusio. ḡ falsū est: oia ꝑnª rex nālium esse q̄tuor vel sex: vel in aliquo alio nūo determinato nobis cognito. ¶ 7ª cōclusio q̄ si ly omnia tenet collectiue dubiū est in quo numero sint omnia ꝑnª rerum nāliū: hoc patet: q̄ dubium est de nūo rerū nāliū simul sumptarū. ¶ Pro scdo ꝑncipali est sciendū: q̄ ois ꝓceptus qui includit in diffinitione alicuius pōt dici illi ꝓceptui intrinsecus: vñ dicimus ꝓceptū generis esse intrinsecū ꝓceptui diffinitionis speciei. Silr ꝓceptum differentie: q̄ ꝓceptus diffinitionis spēi integrat ex ꝓceptu generis: ⁊ ex ꝓceptu differentie: ⁊ ex hoc dicimus genus esse principiū itrinsecū diffinitionis speciei: similiter ⁊ differentiā: sic ēt dicimus ꝓceptum sbe esse intrinsecum ꝓceptui diffinitioni sui proprij accidētis. ¶ Hoc notato sit ꝑma cōclusio rñsalis ad quesitū: q̄ cuiuslibet trāsmutationis sunt tria ꝑnª intrinseca: ⁊ nō requirunt plura: nec sufficiūt paucioza. s. mā ⁊ forma: ⁊ priuatio ad istū intellectū: q̄ in quolibet cōceptu diffinitiuo alicuius trāsmutationis includunt tres ꝓceptus scilz ꝓceptus quo ꝓcipit mā: ⁊ ꝓceptus quo ꝓcipitur forma: ⁊ ꝓceptus quo ꝓcipit priuatio. i. mā ꝑuata: ⁊ ita debet intelligi dictū Arx. probat: nā ꝓcipiendo transmutationē necesse est ꝓcipe terminū a quo est trāsmutatio: ⁊ terminū ad quē est trasmutatio: ⁊ sbm qd̄ est sub vtroq̄z termino: ex quo pz sbm trāsmutationis includere ꝓceptuz duorum terminorum. s. cōceptū trāsmutationis māe ⁊ forme: assumptū pz: tā in trāsmutatione sbali q̄z accidētali. Si enī ꝓcipio parietē trāsmutari de albedine in nigredinē: opz me ꝓcipere parietē: ⁊ cū hoc ꝓcipere parietez carere nigredine: ⁊ cū hoc paritez de nouo post hoc hīe nigredinē: pz hoc in trāsmutatione sbali: nā si ego cōcipio aliqd gñari opz me ꝓcipere mām ⁊ cū hoc mām carere forma gñanda: ēt postea hīe forma gñandā: pz ḡ q̄ ꝓceptus trāsmutationis nō pōt esse sine ꝓceptu māe: ⁊ ꝑuationis ⁊ forme. Et nota q̄ ꝓceptus ꝑuationis dī ꝓceptus: quo cōcipio mām carere forma: ⁊ ideo q̄z̄uis ꝓceptus ꝑuationis ⁊ ꝓceptus māe sint distincti: q̄ cōceptus priuationis est cōplexus. ꝓceptus aūt māe est incōplexus: notauit Arx. cū dixit mām ⁊ priuationē esse vnū in nūo: differre autez inuicē rōne. ḡ aliter rndendū est: si querat vtrum cuiuslibet rei nālis ꝑnª intrinseca sint tantū tria. Unde rndēdū est, q̄ nō: q̄ solū duo. s. mā ⁊ forma. Si querat vtrū ꝑnª rex nāliū sint tantū tria: iterū aliter rndēdū est. s. q̄ non: sz plura. dicim⁹ enī rerū nāliū sunt quatuor ꝑnª intrinseca: q̄ in minori nūo nō possunt eē res nāles: q̄z ī nūo binario: ⁊ sic tūc illarū rerū sunt q̄tuor ꝑnª itrinseca: ex quo cuiuslibet illarū sunt duo. Si aūt querat vtrū cuiuslibet trāsmutationis nālis ꝑnª intrinseca sint tantū tria: aliter rndēdū est. s. est dicendū: q̄ sunt tria ad intellectū cōnis posite. Sed diceres trāsmutatio. cū nō fit aliqd̄ accidens supadditū rebus pmanentib⁹: est vel mā: vel forma: vel cōpositū: ⁊ quodcūq̄z istorum datur nō sequit trāsmutationis eē tria principia. ¶ Rndet siue trāsmutatio ponat eē mā siue forma vel cōpositū: tū nullū cōcipit eē trāsmutatio: nisi ꝓcipiat mā: forma: ⁊ mām esse priuatam forma generanda: nunq̄z enim conciperem materiaz transmutari nisi conciperem eam ab aliquo ad aliquid transmutari: vel conciperem eam primo aliquo carere ⁊ cōcipere eam postea habere hoc.

Ad rationes principales. Ad primā q̄ñ dicit: principia sunt duo ⁊ non plura ꝓcedo: ⁊ nego ꝓñtiā: ḡ non sunt plura duob⁹. nam in antecedēte illa negatio nō tenet infinite: ⁊ ob hoc antecedens pōt esse verū. Jn ꝓsequēte aūt tenet negatiue: vnde accipiēdo antecedēs inquantū est vna cathegorica de copulato extremo: ⁊ silr ista negatione nō tenta infinite antecedens est ꝓcedēdū. ¶ Ad scdaz dico: q̄ q̄z̄uis discursus sit expositorius: nō tñ est bonus: pp hoc q̄ mediū in sillogismo expositorio debet esse terminus singularis: modo sic nō est in ꝓposito: nā mediū ē hoc totū: ista duo vl tria: mō hoc totū nō est terminus singularis ex eo q̄ est terminus verificabilis: de plurib⁹: hoc patet: nam aliqua duo sūt ista duo vel tria. Silr aliq̄ tria sunt ista duo: vel tria. ¶ Consiliū mō soluit 3ª rō. ⁊ cōsimili mō soluit talis discursus: iste hō vel iste asinus est hō. Jste idem hō vel iste idē asinus est asinus: ḡ asinus est hō. ¶ Ad quartam hec est ꝓpossibilis ⁊ cē. ꝓcedo: cū hoc tñ stat q̄ tātū tria sint ꝑnª trāsmutationis nālis: ad intellectū ꝑdictū: quib⁹ omnia alia equalent in significādo ⁊ hoc exponēdo ly tantū: rōne pluritatis: ⁊ non gra alietatis. ¶ Ad 5ᵃᵐ ⁊ 6ᵃᵐ dico q̄ bene, ꝓbat: q̄ cuiuslibet rei nālis sunt duo ꝑnª intrinseca ⁊ hoc bene ꝓcedit ⁊ cē. ¶ Ad septimaz dico q̄ bñ ꝓbat: q̄ in trāsmutatione nō sūt nisi duo ꝑnª. s. mā ⁊ forma: ⁊ cū hoc tñ stat q̄ in ꝓceptu diffinitiuo trāsmutationis includunt tres ꝓceptus. s. māe ⁊ forme: ⁊ priuationis: intelligēdo p priuationē mām priuatā. s. forma gñanda: q̄ non est alia res a mā. ¶ Ad octauā dico q̄ bñ, ꝓbat q̄ nullius rei nālis sunt plura ꝑnª q̄z̄ duo: nō tñ, ꝓbat q̄n possint eē plura trāsmutationis nālis. ¶ Deinde ad alias qb⁹ probabat q̄ essent plura ꝑnª q̄z̄ tria: q̄ ꝑncipiata sunt plura q̄z̄ tria: ḡ sunt plura ꝑnª q̄z̄ tria dico q̄ ꝓñtia nō valet: q̄ possunt eē plura ꝑncipiata q̄z̄ tria: q̄ tñ adhuc nō essent plura ꝑnª q̄z̄ tria ꝑm equiualētiā: ⁊ q̄ñ dicebat multiplicato vno ⁊ cē. Dico q̄ hoc debet intelligi q̄z̄tū ad significationē ⁊ nō q̄z̄tū ad significata: vnde hoc pz: q̄ q̄z̄uis pater ⁊ filius dicant adinuicē relatiue: tñ possunt eē plures filij q̄z̄ patres. ¶ Ad scdaz dico q̄ nominant solū intrinseca q̄z̄uis cuiuslibet rei nālis sint solū duo ꝑnª: tñ transmutationis sunt tria ad intellectū cōnis. ¶ Ad tertiā infinite sunt māe: dico q̄ ꝑtes ipsius māe: Arx. nō distinguit quo ad oē ꝑnᵐ intrinsecū ō māz: ⁊ ēt sicut dicebat in primo articulo ꝑtes māe nō dicunt ꝑnª intrinseca cōpositi: sed mā totalis: pp hoc q̄ a ꝑtib⁹ māe nō dependet totuz cōpositū: ⁊ quelibet eius ꝑs in esse: ⁊ silr dicat de partib⁹ ipsius forme. ¶ Ad quartā ꝑncipiorum ⁊ cē. nego. ⁊ q̄ñ dicebat ꝑnª rerū nāliū sunt entia nālia: nego: ⁊ hoc patet p Arx. 2° huius: vbi solū entia cōposita ex mā ⁊ forma vocat entia nālia. ꝑnª aūt: sicut sunt mā ⁊ forma: vocat nās. Tex. cō. 1.
¶ Ad aliam: vel solum nominantur nomina ⁊ cē. dico q̄ principia transmutationis naturalis quum nominātur solum nominantur nomina ⁊ quāuis illa sint plura q̄z̄ tria ꝑm numerum: sunt tamen tria ꝑm equiualentiam: sed cum nominantur principia rei naturalis: tunc nominantur res que non sunt signa. ⁊ ille sunt tantum due. Similiter quum nominant principia rerum naturalium similiter nominantur res: ⁊ iste ad minus sūt quatuor: sicut patet ex questione: ⁊ possunt esse in maiori numero q̄z̄ quatuor vt patet sequitur: ergo.

¶ Tex. cōmēti. liij.

¶ Unde ⁊ si aliquis priorem veram putabit esse rationem ⁊c. Qō. xiiij.

¶ Utrum

Vtrum sit possibile aliqd fieri de nouo nullo subiecto presupposito: ⁊ arguit ꝑmo q̃ sic: nam si nō: maxime eēt pp hoc: qr ex nihilo nihil fit: sed hoc est falsum: ⁊ ꝓntia pbat: nā ex aliquo nihil fit: ergo falsuz est q̃ ex nihilo nihil fit: ꝓntia tenet per legē ꝯdictoriorꝫ: antecedens pz: qr ex deo nihil fit qui est aliqd tanqz ex pte integrante itrinsece. ¶ 2° aliqd fit de nouo ex nihilo: g̃ possibile est aliqd fieri nullo subiecto ꝑsupposito: ꝓntia tenet: antecedēs pbat de aia itellectiua: que ex quo nō educit de po[a] māe ipsa fit ex nihilo. nō eni indiget ad factionē eius aliquo subiecto ꝑsupposito. ¶ 3° cōsimili mō pōt argui de formis educibilib⁹ de po[a] materie: nā vel ipsa ꝫ aliqd preexistit: ⁊ aliqd non vel tote ꝑexistūt in mā: si dicat scd̄m: tūc nō de nouo fiūt. Si primū tūc ad minus idē qd̄ non ꝑexistit in mā: capit esse ex nihilo. ¶ 4° omne quod fit: fit ex ente: vel ex non ente: si dicat scd̄m. tunc fit ex nihilo. Si dicat primū ꝯ: nā sicut ex aiali nō fit aial: tanqz ex subiecto ꝑsupposito: nec ex albo fit albū: ita ēt videt q̃ ex ente non fiat ens: ēt ens eēt anteqz esset. ¶ 5° mā fit ⁊ nō fit ex aliquo subiecto presupposito: ergo qō falsa: ꝓntia tenet. Sed prima ps antecedētis ꝓcedit ab Ar. ꝑmo huius: ⁊ scda ps pbat: nam si mā fieret ex subiecto ꝑsupposito: sequeret q̃ eēt processus in infinitū in materijs. ¶ 6° per diffinitionē generationis positā ab Ar. in predicamētis. s. gīatio est ꝓgressus a nō esse ad eē. g̃ videt q̃ illud qd̄ capit eē per gīationē capiat esse ex nihilo. ¶ 7° deus pōt facere aliqd de nouo nullo subiecto ꝑsupposito: g̃ qō falsa. Cōsequentia tenet: ⁊ antecedēs pbat: nā qzuis fit infinita distātia: iter nō esse ⁊ eē: tū deus est infinite virtutis ⁊ potētie: pōt reducere aliqd de nō eē ad eē ex nihilo. ¶ 8° deus est oīpotens: sed si nō posset aliquid facere ex nihilo non eēt omnipotēs: eo q̃ oīpotēs dr: q̃ omnia pōt. ¶ 9° quāto aliquod agens est pfectius: tāto minus ꝑsupponit in eiꝰ actione: ex quo deus est pfectissimꝰ: ⁊ multo pfectius sine proportione qz fit agēs nāle: sequit q̃ minus ꝑsupponit in eiꝰ actione qz agēs nāle. Cū ergo agēs nāle in eiꝰ actione puta in gīatione presupponat ens in potentia: sed nō possumus minus presupponere qz nihil: g̃ sequit q̃ deus in eius actione nihil ꝑsupponat. ¶ Decimo sicut se habet agens actuale ad artificiale: ita se videt hīe agens supnāle ad agens nāle: sed agens nāle in eius factione minus presupponit qz artificiale: qr nāle ꝑsupponit ens in potentia: Artificiale aūt ens in actu. g̃ ⁊c. Si ergo supnaturale ꝑsupponit minus qz nāle: sequit q̃ nō posset minꝰ ꝑsupponere qz nihil: ex quo agens naturale presupponit ens in pura potentia.

Tex. cō. 82.

Tex. cō. 53.

In oppositum est Ar. i isto tractatu. omnes ergo ꝯia ⁊c. ⁊ capitulo tertio eiusdē ⁊ est ꝑma ꝓclusio eiusdē capituli. q̃ in oī transmutatiōe opz aliquid subijci. Si g̃ oīs factio est trālmutatio: sequit q̃ in omni factiōe aliqd ꝑsupponatur. ⁊ p ꝓns nō est possibile aliqd fieri de nouo: nullo subiecto ꝑsupposito. ¶ In ista qōne primo videdū est quid est dicendū ꝑm Ar. ¶ 3° videndū est qd̄ est dicendū ꝯ veritatem. ¶ Quantū ad ꝑmū sciendū est iuxta istaz mām: vt dicit Cōmētator tres fuerūt opiniones: nā aliq̃ dixerunt q̃ aliqd bene fit de nouo: ⁊ sīlr quodlibet: qd̄ fiebat: fiebat ex nihilo. Alij aūt dixerūt: nihil fieri de nouo simplr ⁊ nihil fieri ex nihilo: sed ex aliquo ꝑsupposito. ita q̃ in omni factione alicuius de nouo ꝑexistebat aliqd: ⁊ aliqd de nouo acquirebat. Clarius videdo de ꝑma opinione videndū est: qd illi antiqui opinabant: qr ipsi opinabant: q̃ nihil eēt cōpositū ex partib⁹ essentialib⁹: sed solū ex partib⁹ quātitatiuis: ⁊ qñ aliquid fiebat de nouo: nihil ipsius ꝑexistebat: sed ꝑm se totū caperet esse ex nihilo. ¶ Sed dices. qūo posset hoc esse: cū tū Ar. dicit: oēs antiquos ꝓcessisse nihil capere eē ex nihilo. Rndet q̃ verum est: ꝓout ly ex denotat mām: vel put denotat ordinē. mō qzuis antiq dixerunt aliqd fieri ex nihilo. put ly ex denotat mām. tū bene dixerūt quodlibet fieri ex aliquo: put ly ex denotat ordinē. vnde dixissent qñ cadauer fit ex homine: hoc est ex coruptione hoīs: sic q̃ nihil qd̄ est in cadauere ꝑsuisset. Sed cadauer ꝑm se totū caperet eē ex nihilo. put ly ex denotat māz existētē in ipso: ⁊ que prefuit in corrupto. Sed forte diceret aliqs. Si solū concessissent aliqd fieri ex aliquo: put ly ex denotat ordinē: non oportuisset eos ꝓcessisse gīationē vniꝰ eē coruptionez alteriꝰ. ¶ Rndet q̃ imo: vnde quū cadauer gīat opz aliqd corrūpi. nō pp hoc q̃ aliquid in gīato fit qd̄ ꝑsuit in corrupto: sed iō vt cadauer de nouo gīatū habeat locū: pp nihil aliud posuerūt gīationē vnius eē coruptionē alterius: nisi qr coruptio ꝑexistētis faceret locuz illi qd̄ de nouo fit. ¶ Adhuc diceres: possibile est q̃ aliqd in tātū condēset q̃ illud qd̄ fieret de nouo haberet locū absqz coruptione cuiuscūqz ꝑexistētis. ¶ Rndeēt antiq: q̃ non: qr tandē fieret tāta ꝓdensatio: q̃ non possent manere entia nālia nec exercere opationes sibi debitas. ¶ De secta secūda. Qui posuerūt nihil fieri de nouo simplr ⁊ q̃ nihil fieret ex nihilo. ⁊ ꝑmo ꝑsupponebant q̃ nunqz aliqd dr fieri simplr: nisi qñ aliqd capit eē post qz nō fuit. ¶ 2° supponebāt q̃ mā pōt se hīe aliter nūc qz priꝰ. sicut pz de cera. que nūc est imago hoīs: ⁊ postea ē imago eq. ¶ 3° supponebāt. q̃ istud aliter se hīe illius māe esse posset: absqz hoc q̃ aliq̃ res sit noua in mā: que prius nō erat in ea: sicut pz de cera. Cera eni solū per motū localē suarū ptiuz est imago equi: ⁊ postea imago hoīs. ¶ 4° supponebāt q̃ omne qd̄ fit fit de nouo ex aliquo presupposito ⁊ ipsi imaginant q̃ nihil fit de nouo simplr: nā qzuis materia se habeat nūc aliter qz priꝰ: tū qr illud aliter se hīe nō est aliqua res supaddita māe p vnā suppositionē: g̃ non pp hoc opz eē aliqd gīatū simplr: nā p vnaz suppositionez nunqz aliqd fit simplr: nisi quū aliq̃ res de nouo est: que prius nō erat. Ulteriꝰ dicebāt q̃ quodlibet fieri nō eēt aliud qz mām aliter se hīe qz prius se hēbat: ⁊ ꝑm istaz opinionē dicerēt q̃ tota ꝓba rerū nāliū eēt mā. ¶ 2° dicerent totū qd̄ est infra cōcauū orbis lune eē vnū cōtinuum. s. vnā māz ꝓtinuā: que tū ꝑm alias eiꝰ ptes aliter se habet: pp qd̄ ꝑm vnā eiꝰ ptē vocat aq̃. ⁊ ꝑm aliā ignis. ⁊ ꝑm aliā terra. ⁊ ꝑm aliā hō ⁊c. sicut vnꝰ paries ꝓtinuꝰ ꝯz vnā ptez: dr albus: ⁊ ꝑm aliā niger. ¶ 3° ꝑm istā opinionē cōcederēt q̃ nihil eēt cōpositū ex ptib⁹ eēntialib⁹: sed solū ex ptibus quātitatiuis. ¶ 4° ꝓcederēt oīa ifra ꝓcauū orbis lune eē vnū. ¶ 5° ꝓcederēt hoc eē imobile: ⁊ quū Ar. arguebat ꝗ hīe ptes: ꝓcedebāt: ⁊ vltra: qñ arguebat: g̃ infra cōcauū orbis lune sunt multa. Rndebāt q̃ verū est: sed nō seorsum exūtia. Et nō est dubiū: gn hoc bñ concessissent antiq: q̃ sic est multa: qzuis posuerūt vnū ens seorsuz existēs: ⁊ sic q̃ illud nō erat ps alterius: ⁊ sic pz q̃liter potuissent soluisse rōnē Ar. ꝯ eos. Quapropter ex multitudine partiū multa eēnt: vnde nō fuerūt ita fatui q̃ posuissent oīa vnū idiuisibile: Sic g̃ vise sūt due vie iuxta māz qōnis.

Quantum ad scd̄m restat videre opinionē Ar. que tenet mediū. ¶ Pro quo ē sciēdū q̃ fieri dr pluribꝰ modis. Aliqñ eni fieri attribuit ꝓcedētib⁹ factionē: vt quū dicimꝰ hō fit musicꝰ: vel quū dicimus mā fit formata: tali vl tali foꝛa. Et qd̄ sic fit: pz q̃ nō fit ex aliquo: nā mā sic fit. ⁊ nō fit ex aliquo. ¶ 2° fieri accipit put attribuit sequētib⁹ factionē de his que ꝑmo mō fiūt. ¶ 2° notandū q̃ quū dicimꝰ aliqd fieri ex aliquo diuersimode ista dictione ex vtimur. ¶ Aliqñ eniz vtimur ea put notat agēs: vt quū dicimꝰ filiū fieri ex patre. Et sic accipiēdo ly ex nō est dubiū: gn oē qd̄ fit: fit ex aliquo agēte. ¶ Aliqñ vtimur ista dictione ex ꝓout denotat terminum a quo distinctū a subiecto. ⁊ sic accipiendo ly ex nō

quodlibet quod fit: fit ex aliquo: patet: naz lumen: quod fit de nouo in aliquo medio: nõ fit ex aliquo disticto ab aere ꝛc. ¶ Aliqñ vtimur hac dictione. ex. put parte integrantem notat. Et sic iterũ nõ qõlibet qõ fit: fit ex aliquo: nam forma fit: ꝛ nõ fit ex aliquo integrante ipsam: ex eo q̃ est essentia simplex ꝛ hoc pz maxime de aia itellectiua que ponit indiuisibilis. ¶ Aliqñ vtimur hac dictione: ex. put denotat sbm psuppositũ: ex quo vel in quo fit illud. Et sic accipiendo ly. ex. ponit ista cõclusio ꝑm Arist. Necesse est q̃ omne qõ fit fiat ex aliquo: patet: naz omne quod fit est substãtia: vel accidens. Si accñs: cũ accñs nõ possit eẽ sine sba: sequit q̃ ipm fit ex aliquo psupposito: capiendo ly. ex: quarto mõ. Si aũt est substãtia: tũc iterũ pz per inductionẽ q̃ omne qõ fit: fit ex aliquo. pz tam de simplicibus q̃z de mixtis. Si eniz fit aqua: vel fit ex aere: vel igne: vel terra: vl' ex aliquo alio. Si aũt est sba mixta: tunc iterũ fit ex aliquo: sicut pz de plantis: ꝛ de aialibus: que fiunt ex semine ꝛ nunq̃z visum est q̃ aliqua sba eẽt que nõ esset vel fieret ex aliquo psupposito. ꝛ semp visuz est de his que fiebant: q̃ ex aliquo psupposito fiebant: ergo ꝓcedendũ est omnẽ sbaz que fit ꝛ oẽ qõ fit ꝑm Arist. fieri ex subiecto psupposito: ꝛ ita arguendo sufficit in scientia nãli: nam simili mõ ꝛ nõ aliter possumus probare omnẽ ignẽ esse calidum: vt sic arguendo. Iste ignis quez sentio est calidus: ꝛ oĩs ignis: quẽ vnq̃z sensi erat calidus: nec vnq̃z experiebar oppositũ: ꝓcludo ergo q̃ oĩs ignis est calidus: vnde in ꝓbando ꝓnes in scia nãli: que capiũtur per experientiaz: opz sic arguere. Sic ergo concederet Ar. q̃ omne qõ fit: fit ex aliquo psupposito ꝛ nõ est dicẽdum aliquid fieri nisi ex aliquo presupposito.

Quantuz ad tertiũ suppono ꝑmo q̃ factio extendat se ad creationẽ: ꝛ ad gĩationẽ. ¶ 2ª suppositio q̃ dĩa sit inter gĩationẽ ꝛ creationẽ: silr inter annihilationẽ ꝛ corruptionez: vnde tunc aliqd dr̃ crearĩ: qñ scõm se totũ ꝛ qõlibet sui incipit eẽ de nouo. Et tunc dr̃ aliqd annihilari qñ desinit esse ꝑm se: ꝛ qõlibet sui: nec aliqd manet: qõ fuit eius pars: vel in quo fuit. Et tũc aliquid dr̃ corrũpi: qñ aliqd derelinquit: qõ fuit pars illius qõ corrũpitur: vel sbm eius: ita q̃ breuiter in descriptione quid noĩs illius term ini creatio ꝛ etiam annihilatio nõ includit nomẽ materie psupposite. Sz in descriptione gĩationis vel corruptionis: bñ icluditur. ¶ Tunc sit prima ꝓclusio: q̃ aliqd põt fieri: nullo subiecto psupposito: pbatur: nam aliqd põt crearĩ: ergo aliqd põt fieri nullo sbto psupposito: ꝓntia tenet ex quo fieri extendit se ad crearĩ. Antecedẽs pz: nam deus: cum sit absq̃ ꝓportione: potentior agente nãli: põt facere aliqd ex nihilo. ex quo aliquod agens nãle põt facere aliqd ex aliquo. ¶ 2° naz deus põt aliqd annihilare: ergo põt aliqd creare: ꝓntia tenet: antecedens ꝓbat: nam in prima parte ꝓportionabili alicuius horẽ põt aerem aliquẽ rarefacere ad duplũ ꝛ in 2ª parte ꝓportionabili illi⁹ horẽ ad quadruplũ ꝛ sic vltra vsq̃z ad finẽ illius horẽ: ille aer erit annihilatus: q̃ per talem rarefactionẽ factũ est vacuum. Et pro ista ꝓne pñt adduci rõnes posite ante oppositũ: qbus probatur Deum posse facere aliqd ex nihilo. ¶ 2ª ꝓclusio: q̃ nihil põt gĩari ex nihilo: pbatur ex quid noĩs gĩationis. Implicat enim ꝓdictionẽ: nam est sensus: aliqd gĩatur ex nihilo. i. aliquid gĩatur ex aliquo: sed a nullo põt fieri: qõ implicat ꝓdictionez. ergo ꝛc. ꝓntia tenet: 2ª pars antecedentis cõiter cõceditur. ꝛ prima pars pz ex suppositione vna. ¶ 2° impossibile est fieri transmutationẽ aliquã nisi aliqd psupponat: sz oĩs gĩatio est trãsmutatio: ergo ꝛc. maior est nota: nam si est trãsmutatio tunc ex quid noĩs transmutationis: aliqd transmutat manens sub vtroq̃z termino: ergo illud quod est: psupponit: vt pz de se. ¶ 3ª cõclusio est q̃ nihil põt corrũpi: nisi aliqd remaneat: hoc patet silr ex qd nominis corruptionis simplr. ¶ Quarta ꝓclusio q̃ deus nõ põt angelũ ab eo creatũ corrũpere: probatur: naz angelus est indiuisibilis: ergo si desinit eẽ nihil eius manet: ꝛ per ꝓns nõ corrũpitur: qr̃ oporteret aliquid manere ꝛ aliqd dimitti. s. mãm. ¶ 5ª cõclusio q̃ deus angelum ab eo creatũ põt annihilare patet: qr̃ põt eum facere nõ esse simpliciter sicut fecit ipsum.

Ad rationes principales. ad ꝑmã cõceditur q̃ ista est falsa. ex nihilo nihil fit. sicut probatur: sed ꝓceditur ad istum intellm ab Ar. ꝛ ab alijs: q̃ nihil. i. nulluz ens fit ex nihilo. ¶ Ad 2 am de aia intellectiua dico q̃ ista bñ probat aliqd fieri ex nihilo ab agente supnãli: nõ tñ ab agente nãli. ¶ Ad tertiã de alijs formis: dico q̃ oẽs fiunt ex aliquo. put. ex. denotat materiam. in qua vel ex qua aliqd fit: cum hoc tñ bene stat q̃ fiant ex nihilo: saltẽ aliq̃ eaz: put. ex. denotat terminũ a q̃ distinctũ a materia: de quo postea diffusius dicẽt. ¶ Ad quartũ dico q̃ fit ex ente: ꝛ qñ dicebatur: ens esset anteq̃z fieret: ꝓceditur: q̃ bñ est ens antea: sz nõ illud ens: qõ de nouo fit. ꝛ qñ dicebat ex aiali non fit aial: tanq̃z ex subiecto presupposito: ergo nec ex ente: nõ valet ꝓntia. ¶ Ad quintã mã fit. Quid sit dicendum: pz ex qõne. ¶ Ad 6am dico q̃ bene pbat q̃ aliqd fit ex nihilo terminatiue: cum quo tñ stat q̃ omne quod fit: fit ex aliquo presupposito: alie rationes patent.

Tex. cõmenti. lx.

¶ Determinatis igitur his ex omnib' que fiunt ꝛc. Questio. xv.

Queritur vtrũ cuiuslibet trãsmutationis mã: sit ꝑnm. Et arguitur q̃ nõ: qr̃ illud qõ nõ est: nõ est ꝑnm alicuius. Sed mã nõ est: ergo maior est nota: ꝛ minor pbatur. quia mã: nec est qd: nec quale: nec quantũ. per Ar. 7°. metaꝛc. Sed omne qõ est: est aliqõ istor: ergo. ¶ Cõfirmat illõ qõ taliter est qualiter: antichristus nõ est: sed mã est hõ: ergo maior est nota: eo q̃ antichristus nõ est: minor pz: qr̃ mã est ens in potentia: sicut antichristus: ergo. ¶ Confirmat 3° qr̃ si materia esset ens: sequeret q̃ ex ente per se fieret ens: ꝓns falsuz: ꝛ ꝓntia tenet: ex eo q̃ ex mã per se: fit aliquid: falsitas ꝓntis pbatur: qr̃ si ex ente per se fieret ens: tũc hec esset per se vera: ex ente fit ens: ꝛ cuz per se dicat de omni tũc ex omni ente fieret ens: ꝓns falsuz: ex eo q̃ ex deo nõ fit aliqd: licet bñ ab eo fiat aliquid. ¶ Confirmat 4°: naz illud: qõ est mediũ: inter esse: ꝛ nõ esse. nõ est ens. ex eo q̃ esse: ꝛ nõ esse ꝓtradicunt. ꝓdictio aũt est cuius scõm se nõ est dare mediũ. Sed mã ꝑm Cõmenta. est mediũ iter esse ꝛ non esse: ergo ꝛc. ¶ 2° ad principale arguit sic: nam ꝑm Cõmẽta. primo huius: ꝑnª rerum nãlium debent esse cõmunia oĩbus rebus gĩabilibus ꝛ corruptibilib⁹: sed sic nõ est de mã: qr̃ nõ est eadem mã oĩum gĩabiliũ ꝛ corruptibiliũ. Alia eniz est mã mea. ꝛ alia mã tua. ¶ 3° mã est gĩabilis: ergo mã nõ est ꝑnm: saltẽ subiectiuũ talis transmutationis: qua ipsa gĩatur: illud enim qõ fit gĩatur sicut forma: vel cõpositũ non est subiectiuũ ꝑnm talis gĩationis ꝛ factionis. antecedens pz per Ar. ꝑmo huius dicentẽ: in omni trãsmutatiõe: opz aliqd subijci qõ fit ꝛ ecõuerso. Et Cõmẽta. sup illo dicit q̃ mã est illud: qõ in rei veritate gĩatur. ¶ Quarto mã non est ꝑnm motus localis: ergo questio falsa: ꝓntia tenet: añs pbatur: nam celuz mouetur localiter in quo tñ nõ est materia: ex eo q̃ celuz est ingĩabile ꝛ incorruptibile: vt habet 2° de celo ꝛ mundo. ¶ 5° nam trãsmutationis accidẽtalis sicut est albefactio ꝛ calefactio mã nõ est ꝑnm: ergo non cuiuslibet trãsmutationis ꝛc. ꝓntia tenet. añs pbatur: nam mã nõ est illud: qõ albefit: vel frigefit: sz cõpositũ: ergo. ¶ 6° si questio esset vera: sequeretur q̃ cognitio trãsmutationis dependeret ex

Tex. cõ. 8.

Tex. cõ. 60.

Tex. cõ. 1.

penderet ex cognitione mãe: sed ꝗ̃ ꝗ mã nõ est per se cognoscibilis. Dicit enim Aꝛ. q̃ cognoscit̃ per analogiaꝫ ad formã: hoc est in cõparatione ad formaꝫ: ⁊ per ꝓñs nõ est p̃n̄ cognoscendi trãsmutatio: ꝓñtia tenet ex eo q̃ cognitio principiatoꝫ dependet ex cognitione p̃ncipioꝝ: g̃ ⁊c.

Tex. cõ. 60. **In oppositum** est Aꝛ. tractatu penultimo istius libri. ¶ In ista q̃one p̃mo videndũ est vtrũ mã sit ens: de quo tangebat in p̃mo argumẽto. ¶ 2° videndũ est vtrũ sit vna mã oium generabiliũ ⁊ coꝛruptibiliũ: de quo tãgebat in 2°. ¶ 3° vtꝛ mã sit gñabilis: de quo tangebat in 3°. ¶ 4° videndum est de q̃sito: de quo tangebat in 4°. ⁊ 5° argumẽto. ¶ Deinde in alia q̃one videbit̃ vtruꝫ materia sit per se cognoscibilis: de quo tangebatur in vltimo argumento principali. ⁊ sic consequenter sequitur ⁊c.

Quantum ad primuꝫ sit prima distinctio q̃ eẽ in actu intelligit̃ dupliciter. vno mõ esse in actu formali. Alio mõ in actu p̃sentie. i. q̃ p̃sentialiter sit. ¶ 2ª distinctio: q̃ aliquid dicit̃ esse in poª triplici ter: vno modo: qd̃ nõ est: sed põt esse: ⁊ isto mõ dicit̃ antichristus in poª ⁊ sil̃r forma gñanda: ⁊ hoc vocat̃ in potẽtia obiectiua p̃m antiquos. ¶ 2° mõ dicit̃ aliqd in poª receptiua alicui⁹ ex quo vna cũ ipso cõponit̃ aliquid: qd̃ ẽ hoc aliqd in actu: ⁊ ista vocat̃ poª subiectiua: ⁊ isto mõ dicimus mãm esse in poª. ¶ 3° mõ aliqd dicit̃ esse in potentia: qꝛ est pars alicui⁹ qd̃ est per se hoc aliqd. ⁊ per separationẽ ab illo põt fieri hoc aliqd: ⁊ isto mõ ptes quãtitatiue dicunt̃ esse in poª hoc aliqd. nã q̃ꝫdiu sunt in cõtinuo nõ sunt hoc aliqd: sed per separationẽ eaꝝ abinuicẽ: quilibet eaꝝ fit hoc aliqd in actu: qꝛ fit seoꝛsum existens: ⁊ q̃ñ est seoꝛsum existẽs: ⁊ nõ existẽs pars alicuius alteri⁹ tunc dicit̃ hoc aliqd. Unde notãdũ q̃ de nullo ppꝛie dicimus q̃ sit hoc aliqd: nisi de hoc qd̃ est seoꝛsum existens: ⁊ ẽ ista ⁊ sic est existens: qd̃ nõ est pars alteri⁹: qd̃ sit per se vnum. sicut est soꝛ. vel plato. vnde soꝛ. est sic existẽs q̃ non est ps alicuius alterius: qd̃ sit per se vnũ: ⁊ notãter dixi q̃ non est per se vnũ: nã soꝛ. q̃ꝫuis dicat̃ seoꝛsuꝫ existere: est tñ ps vniuersi seu mundi: qd̃ qdẽ vniuersum nõ dicit̃ p̃ se vnũ sed ens aggregatũ. Ex hoc pꝫ q̃ nihil qd̃ est ps alicuius: qd̃ est per se vnũ est hoc aliqd in actu: q̃ꝫuis aliqua taliũ bene sint hoc aliqd in poª: sicut sunt partes quantitatiue cõtinui: aliqua aũt nõ sunt hoc aliqd in actu nec in poª: nec possunt esse nãliter sicut mã ⁊ forma. ¶ Tunc sit prima ꝛclusio: mã est ens: pbat: nã aliquod ens cõponitur intrinsece ex mã ⁊ forma: mõ nullũ ens ĩtrinsece componit̃ ex nõ ente. ¶ 2ª ꝛclusio: mã nõ est hoc aliqd: pbat: nã quelibet mã est pars alicuius qd̃ est per se vnũ. g̃ mã nõ est hoc aliqd: ꝓñtia tenet per descriptionẽ de hoc aliquid ⁊ antecedẽs pbat: qꝛ nulla mã põt eẽ sine forma. Sed q̃ñ cunq̃ mã est cũ forma ex eis cõponit̃ vnũ qd̃ est hoc aliquid: cuius mã est ps: pꝫ per Aꝛ. volentem mãm nunq̃ꝫ esse sine forma. ¶ 3ª cõclusio: mã nõ põt esse hoc aliqd nãliter: pꝫ qꝛ nãliter mã nõ potest esse nisi sit pars alicuius totalis substãtie ⁊ per se seoꝛsum existẽtis. Sed q̃ꝫdiu sic se hꝫ: ipsa nõ est hoc aliqd: pꝫ per descriptionẽ de hoc aliquid. ¶ 4ª cõclusio si per imaginationẽ possibile ⁊ vel impossibile mã esset sine forma: ipsa esset hoc aliqd: pꝫ: nam ipsa esset tũc sic q̃ nõ eẽt pars alicui⁹ alteri⁹ vnde si p imaginationẽ a totali mã possent esse separate omnes forme totales: mã prima que est in ꝛcauo orbis lune esset ꝗ̃ aliquid ⁊ eẽt vnũ ꝛtinuũ: nã tunc ipsa esset vnũ ens: qd̃ nõ esset pars alicuius qd̃ est per se vnũ: ⁊ esset figure circularis: quã quidẽ nõ haberet a se: sꝫ haberet a ꝛtinẽte: ⁊ nisi hoc esset q̃ nã abhoꝛreret vacuũ: ipsa posset tũc cõprimi ⁊ ꝛdensari: nõ ad tam paruã quãtitatem quin minoꝛẽ sine aliqua resistẽtia pp hoc q̃ ipsa est infinite passibilitatis coꝛrespõdens primo agenti qd̃ est infinite actiuitatis ⁊ cũ cuilibet potẽtie actiue coꝛrespõdet potẽtia passiua.

Juxta istã imaginationem põt inferri q̃ q̃ꝫtuꝫ est ex pte mãe: omnia existẽtia infra concauũ orbis lune eẽnt cõtinuũ. ¶ Ulterius vltra istã imaginationem posset dubitari: posito q̃ tota mã eẽt nuda: ⁊ repleret totũ: qd̃ est infra cõcauũ orbis lune: ⁊ poneret vlterius q̃ sursum trahere tur ⁊ causaret vnũ graue simplex: vtrũ descenderet tanta velocitate: sicut in vacuo. ¶ Ad ꝗ̃ põt rñderi q̃ sic: pp hoc qꝛ ex quo mã est infinite passiuitatis: ipsa nullo mõ resisteret: ⁊ per ꝓñs illud graue descẽderet ita velociter per illud medũ sicut per vacuũ. ¶ 5ª conclusio: q̃ nulla forma gñabilis ⁊ coꝛruptibilis est hoc aliqd: nec põt eẽ hoc aliquid nãliter: pbat: nam nulla forma gñabilis: siue coꝛruptibilis: siue sit substãtialis siue accidentalis: est sine mã: nec potest esse sine mã: erg. onunq̃ꝫ est nec põt eẽ hoc aliquid antecedens cõcederet Aꝛ. ⁊ ꝓñtia tenet per descriptionẽ de hoc aliquid. ¶ 6ª ꝛclusio: mã non est ens in actu formali de se. pbat: nã mã quãtũ est de se: indifferens est ad omnẽ formã: ergo quãtũ est de se nõ plus est in actu formali p vnã formã: q̃ꝫ per aliã: ⁊ ipsam eẽ in actu formali ẽ ipam esse partẽ alicuius cõpositi: qd̃ ẽ de vna determinata specie substãtie: mõ hoc nõ hꝫ ex se: sed hꝫ ex forma. ¶ 7ª cõclusio: q̃ mã est ens in actu p̃sentie: pꝫ: naꝫ mã p̃ñtialiter est: ex quo est ens: ergo ꝛclusio vera. ¶ 8ª cõclusio: mã nõ est ens in poª obiectiua eo mõ: quo antichristus dicit̃ esse in poª: vel forma gñanda: nam mã est ppetua p̃m phm. Sed si esset sic in poª non esset perpetua: g̃ conclusio vera. ¶ 9ª cõclusio: mã est ens i poª receptiua forme generãde: pꝫ nã põt recipere formã gñandã: ex qua vna cuꝫ mã fit substãtia composita. Q̃ aũt quãcũq̃ꝫ formã gñandã possit recipere: pꝫ: qꝛ si non: tunc sua passiuitas eẽt terminata: ⁊ nõ eẽt infinita: qd̃ est ꝗ̃ dicta prius: ipsa enim cuiuscũq̃ꝫ forme est receptiua: cuius p̃ma cã est pductiua. ¶ Decima ꝛclusio: mã est ens in poª capiẽdo ens in poª 3° mõ: scilꝫ qd̃ est ⁊ potest esse pars alicuius cõpositi: ita q̃ mã dicat̃ in poª respectu forme: capiendo tñ in poª vt sit ps compositi. ¶ Notandũ tñ: q̃ mã sic nõ dicit̃ in poª sicut ptes quãtitatiue: cũ sint partes: nã ille q̃ꝫuis nõ sint hoc aliqd in actu: possunt tñ esse hoc aliquid in actu. ⁊ sic nõ est de mã: qꝛ mã nõ potest esse hoc aliqd nãliter vt dicebat̃: sed ipsa bene sic dꝛ ens in poª vt sit ps compositi: ⁊ oẽs iste rñsiones deberẽt itelligi de mã ppꝛie dicta: ⁊ hoc de p̃mo.

Quantum ad scõm sit p̃ma ꝛclusio: q̃ mã nõ est vna omniũ gñabiliũ ⁊ coꝛruptibiliũ: pꝫ: nã mã mea: nõ est mã tua: ⁊ nos sumus res nãles ⁊ coꝛruptibiles: ⁊ aliquãdo gñabiles. g̃. ¶ 2ª cõclusio: oium que successiue gñant̃ vnũ ex alio: mã est vna: pꝫ: naꝫ si ex igne fit aqua: tunc eadẽ mã: que prius erat ipsi⁹ ignis postea est ipsius aque. ⁊ sic vltra. Si ex aq̃ fiat terra: vl̃ aliquid aliud. Sed dices ꝗ̃. nã tunc esset possibile q̃ mã aliqua eadẽ esset successiue pluriũ hominũ: nam p̃mo posset eẽ mã vnius hominis: quo coꝛrupto esset mã cadaueris: quo coꝛrupto forte fieret mã alicui⁹ herbe: que comederet ab homine: q̃ coꝛrupta: fieret mã cineris: quo coꝛrupto fieret iterũ mã hominis. Sed falsitas pbat: qꝛ tũc in nouissimo die. s. in resurrectione mortuoꝝ. cum quilibet homo hꝫet mãꝫ suã ⁊ reciperet eam: plures hoies haberent eandẽꝫ mãm. mõ hoc est ipossibile: qꝛ quoũlibet pluriũ hominuꝫ sunt plures mãe. Breuiter de hoc phs se expediret: negãdo resurrectionẽ mortuoꝝ. Sed qd̃ de hoc dicerent theologi: de hoc me nõ intromitto. ¶ 3ª cõclusio est p̃m istũ modũ loquendi quo dicimus nos tangere parietẽ: quũ tãgimus aliquã eius ptẽ: põt ꝛcedi q̃ mã est vna in oibus: pꝫ: nã scõm talẽ modũ loquẽdi totalis massa mãe est in me: qꝛ p̃m aliquã ei⁹ partẽ ⁊ totalis in te: qꝛ p̃m aliã eius ptẽ. ⁊ est ꝛsimilis modus loquẽdi. sicut si sortes sit pro medietate in aqua: ⁊ pro medietate in aere diceremus soꝛ. esse in aqua: similiter diceremus ipsum esse in aere.

Quantũ ad 3m sciendũ est q̃ aliqd dr fieri vel generari tripliciter: vno mõ: qr ẽ ante nõ fuit. ¶ 2o mõ qr fit alicui9 pars de nouo cuius prius non erat. ¶ 3o mõ qr nunc est aliqua ei9 pars de nouo q̃ cuius antea fuerit ab eterno. ¶ Tũc sit p̃a ꝛclusio q̃ mã non est gñabilis nec factibilis p̃mo mõ: pz: qr mã est eterna. ꝛ ex alio: qr illud qd fit: fit ex mã p̃supposita per precedentẽ cõclusionẽ. mõ si mã fieret ex mã p̃supposita seq̃ret processus in ifinitũ in materijs. ¶ 2a ꝛclusio. mã bñ fit ꝛ generatur 2o mõ. patet: qr ipa de nouo fit pars alicuius cõpositi: cuius prius nõ erat pars. ¶ 3a ꝛclusio. mã nõ generat tertio mõ: patet qr nihil gnerat nisi substãtia cõposita ex mã p̃existenti eternalit: ꝛ ex forma de nouo generata seu genita. Iste tres ꝛclusiones solent poni sub his verbis. mã non est generabilis terminatiue. mã est generabilis subiectiue. mã non est gñabilis cõpletiue. vnde generari terminatiue attribuit forme. generari subiectiue mãe. generari aũt cõpletiue toti cõposito ꝛc.

Quantũ ad 4m sciendũ est q̃ hoc nomẽ mã capitur dupliciter: ppꝛie ꝛ ip̃ꝛopꝛie: ppꝛie capitur mã: de qua dictũ est per totũ diem: ip̃ꝛopꝛie mã dr que est subiectũ motꝰ localis isto mõ celũ potest dici materia. ¶ 2a distinctio: subiectũ transmutationis dr illud qd manet sub vtroq; termino trãsmutationis: ꝛ quoddã dr mediatũ: ꝛ qdã imediatũ. ¶ Tunc sit p̃a ꝛclusio q̃ nulla mã est subiectũ cuiuslibet transmutatiõis: patet qr que est parisius nõ est subiectũ illius que est rome. nec ecõuerso. ergo. ¶ 2a ꝛclusio: nõ cuiuslibet trãsmutatiõis accipiendo mãm ppꝛie mã est subiectũ imediatũ: patet: qr nec motus localis ipsius celi: nec ẽt motꝰ localis ipsi9 sol. mã est subiectũ imediatũ. ¶ 3a ꝛclusio: nec mã cuiuslibet transmutatiõis est subiectũ mediatũ: patet ex eo: qr nõ est motus localis ipsius celi ꝛc. ¶ 4a ꝛclusio q̃ materia ppꝛie accipiẽdo mãz cuiuslibet motus localis alteri9 a celo ipsa est p̃ncipiũ subiectiuũ mediatuz: patet ex eo q̃ quodlibet aliõ: qd mouet localiter hãc mãz ppꝛie dictã. ¶ 5a ꝛclusio q̃ cuiuslibet transmutatiõis sbalis: mã p̃mi dicta est subiectũ imediatũ. patet: qr ipsa est illud qd manet imediate sub vtroq; termino transmutationis. 2o: qr in cõceptu diffinitiuo transmutationis sbalis cõceptus materie ppꝛie dicte includit de quo prius dicebat. ¶ 6a ꝛclusio accipiendo mãz large cuiuslibet transmutatiõis mũdi: mã est principiũ: seu subiectũ subiectiuũ. patet: nã ois trãsmutatio nãlis vel est generatio vel corruptio: vel augmentatio: vel diminutio: vel alteratio: vel loci mutatio. mõ cuiuslibet transmutatiõis istoꝛ mã est subiectuz accipiendo mãz large: prout non solũ extendit se ad mãz ꝛopꝛie dictã: veruz etiaz ad mãz seu ad subiectũ motus localis. ex hoc patet itelligẽdo de p̃ncipio passiuo ꝛ subiectiuo ipsius transmutationis vel passionis ꝛc.

Ad rationes p̃ncipales. ad primã quãdo dicitur mã nõ est ens: negat. ꝛ quando dr nec est quid: nec quale: nec quantũ. dico q̃ debet itelligi q̃ mã non est hoc aliquid: nec de se qualis: nec de se quanta. hoc est q̃ nõ determinat sibi q̃ sit talis: vel talis: neq; sit tanta ꝛc. sed taliter a forma determinat: que recipit in ea: vnde materie quantũ est de se nõ repugnat nõ esse calidã: vel frigidã: vel pedalẽ: vel bipedalẽ: hmõi tũ hoc sibi repugnat rõne forme substãtialis. que recipit certã dispositionẽ i q̃litatib9 ꝛ certã magnitudinẽ ꝛ paruitatẽ. sicut dicebat i q̃one de maxio ꝛ minio. ita q̃ mã: nec est quid nec qualis ꝛc. idest non determinat sibi aliquã formã sbalẽ. nec aliquã formã accidẽtalẽ: sz ad quãlibet: quantũ ex parte sui est: ipsa est indifferens: cuz hoc tũ stat q̃ ipa sit ens. ¶ Ad 2as ꝛfirmationẽ. illud qd est in pura potẽtia: illud nõ est: verũ est: q̃ est in potentia obiectiua: sed tũ quod est in potentia receptiua bene est sicut materia: de qua dictũ est in q̃one. ¶ Ad tertiã ꝛfirmationem: tunc ex ente per se fieret ens: concedo: ꝛ qñ dicebat: tunc hec esset per se vera ex ente fit ens: negatur quãuis bene sequeretur: si ꝛcederetur ex ente fit ens per se. vñ p̃a est in sensu diuiso. 2a est in sensu composito. Unde q̃ cuius ex albo per se fiat musicum per se: tũ falsuz est q̃ ex albo per se fiat musicuz. Et q̃ p̃a sit vera pz qr ex musico fit per se musicũ. ꝛ si illud idez musicũ est albũ: tunc ex albo per se fit musicũ. ¶ Ad 4am ꝛfirmationẽ dico: q̃ cũ Cõmẽtator dicit mãm esse medũ inter ens: ꝛ nõ ens: intelligit mãm esse iter nõ ens simplr: ꝛ ens i actu. qr mã: nec est non ens simplr. nec ens in actu hoc aliqd. ¶ Ad 2am ꝛncipale qd fit dicẽdũ: pz ex sẽdo articulo. ¶ Ad 3am patet quid sit dicendum ex tertio articulo. ¶ Ad 4am ꝛ ad quintã patet quid sit dicendũ est 4o articulo. ¶ Ad 6am patebit solutio in sequenti questione.

Tex. cõmenti. lxix.

¶ Subiecta autem natura scibilis est ꝑm analogiam ꝛc. Questo. xvj.

Queritur sextodecimo vtrũ mã prima sit p se cognoscibilis: ꝛ arguit primo q̃ sic: qr si nõ: tunc videret esse, ppter hoc q̃ nõ esset tãte actiuitatis: q̃ posset manere ꝛ agere in itellectu in tũ: q̃ intellectus eam itelligeret: ꝛñs est falsum: ꝛñtia tenet: qr cõmuniter dicit mãm non esse per se intelligibilẽ, ppter hoc: qr tunc moueret itellm: ꝛ sic esset actiua: quod etiã reputatur falsum. Sed falsitas ꝛñtis pbatur: nam si mã prima nõ esset alicui9 actiuitatis: sed passiuitatis infinite: sequeret q̃ possibile esset: eandẽ materiã simul ꝛ semel esse in diuersis locis. Sed hoc est ꝛtra Aꝛ. in quarto huius ꝛ pbatur ꝛñtia: qr esse in loco est pati: ꝛ silr esse in duobus locis est pati. Si ergo est passiuitatis infinite tunc qõlibet posset pati: qõ esset in duob9 locis simul ꝛ semel. ꝛ silr tunc eadẽ posset esse mã sortis existentis parisius: ꝛ platonis existentis rome. ¶ 2o si mã non esset per se cognoscibilis: eẽt per formã: vt dicit Aꝛ. in lra. Tex. cõ. 69.
Sed hoc est falsum: qõ pbatur. nam mã est magis perfectius ens q̃ forma: sed q̃ mã cognoscit per formam: ꝛ p ꝛñs videt eẽ maioris actiuitatis q̃ forma: ꝛ videt: q̃ magis forma cognoscat per mãz. q̃ ecõuerso: assumptũ pz ꝛ probat: qr quacunq; forma data in mã põt esse sine ea. sed tamẽ illa forma nõ põt esse sine mã. Et ꝛfirmatur q̃ mã nõ sit cognoscibilis per formã: quia mã est poa: ꝛ forma est actus: mõ poa ꝛ actꝰ sunt opposita: sed vnũ oppositoꝛ nõ cognoscit per reliquũ: ergo. ¶ 3o illud quod nõ est: est per se intelligibile. ergo magis illud qd est: sz quia mã p̃ntaliter est. videtur q̃ sit per se intelligibilis. antecedens, pbatur: qr antichristus est per se intelligibilis. sed antichristus nõ est: ergo quod nõ est: est per se intelligibile. assumptũ, pbatur: qr aliqñ erit verũ dicere antichristꝰ intellgiiur per se. s. qñ antichristus est. ergo ab eterno: hec propositio fuisset vera: si fuisset formata: antichristus est per se intelligibilis. ¶ 4o de mã prima est scientia: ergo videt q̃ ipsa sit per se intelligibilis. añs est Aꝛ. in isto primo: ꝛñtia tenet: qr de nullo est scia quin sit per se intelligibile. ¶ 5o aliquis põt hẑe in intellectu suo ꝛceptum rẽ p̃ntatiuũ ipsius materie: ꝛ actualiter ꝑm illum ꝛceptum intelligere: qui ꝛceptus est causatus in itellectu tali fine discursu. ergo mã est p se itelligibilis: ꝛñtia tenet: qr omne qd intelligitur per ꝛceptum cãtum fine discursu: per se intelligitur: añs, pbatur: qr aliquis põt hẑe in itellectu ꝛceptum entis cãtum in eo fine discursu. Sed cõceptus entis: siue ꝛceptus cui subordinat ista vox ens in significando est repñtatiuus indifferenter cuiuslibet entis ꝛ cum mã sit ens sicut dictum est in p̃cedentibus: sequitur ꝛceptum entis esse repñtatiuuz materie prime. ¶ 6o intellectus fit

tellectus fit rōne similitudinis: sed mā est maxime similis intellectui: qz vtrūqz est in pura po^{a}: nā dicit in isto primo: q mā est pura po^{a}. z in 3° de anima dicit q intellectus possibilis est pura po^{a}. ¶ 7° sicut est in arte sic est in nā: cū ars imitet nām quātū pōt: sed mā artificialiū est p se cognoscibilis: g̃ filr mā rerū nāliū. z hoc est mā prima. ¶ 8° mā est principiū: vt pz ex dictis. z cū pncipia debeāt esse notiora principiatis: z cū aliqua principiata: quorū materia est principium sint per se cognoscibilia: sequit et mām per se esse cognoscibilē: ergo questio vera.

Tex. cō. 69. **In oppositum** est Alx. in pmo capl'o vltimi tractatus huius pmi. vbi dicit q mā nō est cognoscibilis nisi per analogiā ad formā: z auctores sic exponūt q mā non est per se cognoscibilis sed per formā: in ista qōne pmo videndū est vtrū mā prima sit passiuitatis infinite de quo tangebat in pmo argumēto. 2° videndū est an mā sit magis ens q̃z forma. 3° videndū est de quesito zē.

Quantum ad primū suppono pmo: q cuilibet potentie actue correspōdet po^{a} passiua. i. quātū aliqua po^{a} pōt agere: tantum vna alia po^{a} potest pati: seu recipere. ¶ 2° suppono vnā potentiā esse actiuā immobilē: z nullo modo esse passibilē: nec alicuius de nouo esse receptibilē: que est sic actiua: q nullo modo
8° huius Tex. cō. 83. passiua. z hoc est de mente Alx. 8° huius z 12° methaphysice. ¶ 3° suppono: q omnia que sunt inter māz pmaz: z pmū agens immobile: sunt aliquo modo actiua: z aliquo mō passiua. ¶ Tūc fit pma ꝛclusio: q mā prima est passiuitatis infinite z est sic passiua q nullo mō actiua. l̄ pbat: nā vna est potētia actiua: que nullo modo est passiua: vt pz p vnā suppositionē: sed cuilibet po^{c} actiue correspōdet vna po^{a} passiua: que tantū potest recipere: quātum illa po^{a} actiua potest agere: vt pz per primā suppositionē: sed po^{a} passiua correspondēs po^{c} actiue est mā prima: g̃ assumptū probat: nā p tertiā suppositionē: quodlibet qd̄ est inter potentiā primā actiuā: z primā mām aliquo mō est actiuū: z aliquo modo passiuū: z nullum est pure passiuū: qz nullū eorz correspōdet potētie pme actiue: sed po^{a} actiua est actiuitatis infinite: z est sic actiua q nullo modo est passiua: g̃ filr mā pma est po^{a} pure passiua: z nullo modo actiua: z cuiuslibet receptiua: cui^{9} prima cā est productiua: z p ꝛsis est passiuitatis infinite fic p^{a} cā est actiuitatis infinite. Ex hoc sequit q si prima causa actiua posset facere idē corpus simul z semel eē in diuersis locis: q mā prima posset hoc pati: z hoc pz qz cuiuslibet mā est receptiua cuius pma cā est productiua. ¶ 2° sequitur q si pma cā faceret eandē māz sortis esse rome: z māz platonis esse parisius: q nō posset annihilare sor. nisi destrueret platonē: vel faceret non esse platonez: hoc pz qz si annihilaret sor. tunc destrueret quelibet eius ps: cū annihilatio alicuius fit destructio illius ꝯ se z quodlibet sui. Sed cū mā sor. posita est esse mā platonis: sequit q cū destrueret māz sor. annihilādo ipsuz: et destrueret māz platonis: z per ꝛsis faceret platonē nō esse: qz plato non pōt esse sine sua mā. Sed dices. q cōsimiliter posset pbari q cōpositū esset passiuitatis infinite sicut sor. vel plato quia cuiuscūqz pma cā est productiua: illius sor. est receptiuus nego hoc: qz nō est receptiuus forme asini imo sibi ipsibile est: nec cā pma posset facere q eadē cera simul: ꝯ se totā, esset pmo figurata diuersis figuris: ita ipossibile est q idē hō esset homo z asinus. imo iplicat ꝯdictionē: vocando hoiez qui hz formā z figurā hoīs: z vocādo asinū qui hz figurā z staturā asini. Quare dico q sor. nō cuiuslibet est receptiu^{9} cui^{9} pma cā est productiua: qz nō est receptiuus forme asini: sed qz māe prime non repugnat q fit receptiua forme asini: z cuiuslibet alterius: cui^{9} prima causa est productiua: z sic sequitur materiam esse infinite passiuitatis.

Quantum ad scōz videt primo q mā sit magis ens q̃z forma: qd̄ pbat: qd̄ magis accedit ad p^{m} ens: est magis ens q̃z illud qd̄ min^{9}. Sed mā pma magis accedit ad p^{m} ens. cuz ipsa sit incorruptibilis z eterna: sicut ipsuz p^{m}: z forma sbalis min^{9}: cū sit corruptibilis. g̃. ¶ 2° illud qd̄ magis distat a nō esse: siue a nō gradu entis est magis ens: q̃z illud qd̄ min^{9}: sed mā prima magis distat a non esse q̃z forma: qz mā eternalr manet ens. sed forma solū tēporaliter. g̃. minor est nota. Sed maior pbat a filr: qz sicut albedo dr intēsior: qz plus distat a nō gradu albedinis. z illa remissior. quia minus distat. sic et videt q illud dicat magis ens: qd̄ plus distat a nō gradu entis: q̃z illud qd̄ minus. ¶ In ꝛriū illud est magis ens: qd̄ est ens in actu: q̃z illud qd̄ ē ens in po^{a}. sed forma ens in actu: z mā ens in po^{a}: g̃ videt formā magis eē ens q̃z māz. ¶ 2° illud est magis ens qd̄ dat ipsi cōposito esse determinatū in tali vel in tali spē: sed hoc est forma: ergo forma est magis ens q̃z mā. ¶ Rūdet ponēdo vnā distructionē: iuxta quā argumēta vadunt vijs suis. z est ista: q aliqd dr magis ens duplicīter: vno mō in sui nā: z nō fm q cōparat alteri: ita q nō rōne alteri^{9} entis dicatur magis ens: z sic incorruptibilia dicunt magis entia q̃z corruptibilia qz ipossibile est incorruptibilia nō esse: sed necesse est aliquādo corruptibilia nō esse: z sic mā prima absqz pportione est magis ens q̃z forma. ¶ Alio mō dr aliqd esse magis ens rōne alteri^{9}: qz vni alteri dat magis tale: vel tale eē: sicut de forma sbali: que magis dat eē cōposito tale vel tale q̃z ipsa mā: qz forma sbalis facit q cōpositū est in tali vel in tali spē: qz forma separat z distinguit: sed nō facit mā sic: forma bñ est magis ens q̃z materia: q̃zuis materia in sui natura sit incorruptibilis: z magis ens: z fm hoc patet ad rationes.

Quantum ad 3^{m} est sciendū q per se cognoscibile pōt dici tam de cōplexo q̃z de icōplexo: vnde dicim^{9}: q p^{m} pn^{m}. s. nō ꝛtingit idē simul esse z nō esse: est per se cognoscibile. z sic p se cognoscibile nō sumitur in proposito: sed p se cognoscibile sumit in proposito solū: put dicit de incōplexo. ¶ 2° distinctio q aliqd dicit per se cognoscibile: z aliquod p accidēs: primuz est qd̄ pōt cognosci sine discursu z causare spēm in intellectu mediāte sensu: vt sunt ista que sunt sensibilia p se: ꝯ scōz est qd̄ non potest cognosci sine discursu precedente. ¶ 3ª distinctio q aliquid dr cognoscibile vel ꝛceptu proprio: vel cōceptu cōi.]Proprio qdē qñ cognosco sor. cōceptu distincto a cōceptu quo cognosco platonē: sed conceptus cōis quādo cognosco sortē: ꝛceptu qui est indifferēs ad repꝛesentandū sortē: vel platonē: sed est sciendum: q in cōceptibus cōibus, sunt gradus: quorz quidaz sunt magis cōmunes: z qdā minus cōes. cōceptus enī indifferēs sor. z brunello est magis cōis: q̃z ꝛceptus qui est solū indifferēs sorti. z platoni z alijs hoib^{9}. ¶ Tunc fit p^{a} cōclusio: illud qd̄ nō est: est per se itelligibile: hoc pz: qz aliquid qd̄ nō est aliquādo per se intelligit in futurū: g̃ nūc est verū dicere: q illud est per se intelligibile. intelligibile enīz dr qd̄ pōt intelligi. ¶ 2ª ꝛclusio: mā est p se intelligibilis. hoc pz: qz hec ꝛpositio est per se vera: mā est intelligibilis per se qz est necessaria. ¶ 2° oē ens est intelligibile p se: sed mā est ens: g̃ zē. maior pz qz oē ens per se intelligit p me quū intelligo hanc oē ens est ens: qz quodlibet ens est significabile per subiectū illius ꝛpositionis: g̃ habendo in mente mea similitudinē cuiuslibet entis: est verum q habeo generalē: sed nō ꝛpriā. Ex hoc sequit q intelligēdo z sciendo hanc ꝛpositionē: omne ens est ens: intelligo z cognosco illud: qd̄ nunq̃z vidi: z illud: qd̄ nūq̃z audiui: qz intelligo istā ꝛpositionē: quodlibet ens: est ens: modo nō quodlibet ens vidi: z filr nō quodlibet ens audiui. ¶ 3ª cōclusio: q mā nō est per se cognoscibilis cōceptu ꝛprio. hoc pbat: qz mā non potest cognosci sine discursu:

eo q̃ nõ põt agere spẽm suã in sensum:pz hoc:qr nõ est sensibilis.¶2° tũc ipa esset actiua:z ageret in intellectũ: z hoc est falsum:qr vt dictuz est in p°ar° mã nullius est actiuitatis.¶4ª ꝛclusio est q̃ mã est per accidens cognoscibilis.hoc patet:qr ipsa est cognoscibilis discursu precedente:z nõ est cognoscibilis sine discursu: z hoc notauit Az.quũ dixit q̃ ipsa est cognoscibilis per analogiam ad formam:z pbat:qr arguendo.intellectus venit in cognitionez mãe:z aliter nõ.sic arguendo sicut est in arte.ita est in nã: sed notuz est nobis per sensuz in transmutatione artificiali:idez manere sub diuersis figuris successiue: vt eadem terra:aut aliquid hmõi.ergo sil̃r erit in transmutatione nãli.q̃ idem manet sub diuersis formis successiue.Et cum notũ sit.q̃ diuersa noia sbalia verificãtur de aliquo successiue: quare iõ arguimus q̃ diuerse forme substantiales succedant sibi inuicẽ successiue in eodẽ subiecto:z illud subiectum dicimus esse subiectuz transmutationis nãlis:sicut vnũ aliquid dicimus esse sbm transmutationis artificialis.Et isto modo per argumentationez:z discursum intelligimus.seu intellectus venit in cognitionẽ mãe:z forme:z tali argumentatiõe facta intellectus electiue cãt in seipam spẽz:z conceptũ incõplexuz propriuz ipsi° materie:sed qr ille nõ põt cãri in intellectu sine discursu p° ideo mã nõ di p se cõgscibilis:sz p accẽs.

Ad rationes ꝓncipales. Ad p^am dictum est in primo articulo. ¶Ad 2^am patet in 2° articulo.¶Ad 3^am quũ di.illud quod nõ est zc.cõcedo.ergo magis quod est.nego ꝓnaz:qr aliquod:quod nõ est:aliqñ erit per se in itellectu: sed mã nunq̃z erit per se intellecta saltem per eius conceptum proprium: nam q̃z uis aliquãdo intelligat per discursuz ꝛceptu proprio: tamen illum ꝛceptum:nõ causat mã in itellectu:sed vna alia ex quoz cognitione deuentũ est in cognitionem materie.¶Ad quartã dico:q̃ illa bene ꝓbat:q̃ est per accidens cognoscibilis:vnde nõ opz q̃ omne de quo est scientia sit per se cognoscibile.vnde de deo z de multis alijs est sciẽtia:que nõ sunt per se itelligibilia zc.¶Ad 5^am dico q̃ illa bene probat q̃ ipsa est per se cognoscibilis conceptu cõmuni:qr scõm ꝛceptũ cõmunẽ materie z alioz. z hoc bene ꝛcedit:nõ tñ est per se intelligibile scõm ꝛceptum eius ꝓpriũ:sed per accidens.¶Ad 6^am quuz dicit intellectus fit zc.dico q̃ hoc dz itelligi:q̃ vt itell's intelligat aliquaz rem requirit q̃ in itellectu sit aliqua species: z sil̃itudo talis rei.ex quo patet ad argumẽtũ.¶Ad 7^am bene ꝛcedo:q̃ aliquo modo:sed nõ to taliter:z quũ dicitur mã trãsmutatiõis artificialis est per se cognoscibilis: ergo mã trãsmutationis nãlis:nego ꝓntiã:ista enim nõ est per se sensibilis:nam si ois forma sbalis vel accidẽtalis seperaret a mã non plus sentiret q̃z deus. ¶Ad 8^am dico q̃ sufficit q̃ sit per accidens cognoscibilis:z postq̃z sic est cognita mediãte tali cognitione possumus de principiato siue de cõposito ex eo hie cognitionem ꝓpter qd: z non est impossibile q̃ in diuersis generibus cognitionum:principiũ sit notius minus q̃z principiatum:quia nõ est impossibile q̃ principiatum sit notius materia.z ecõuerso.vnde cognitione quia est:principiatum est notius z cognitione propter quid est:ecõuerso zc.patet ad questionem.

Questio.xvij.

Vtrum potentia recipiendi formaz: sit aliqua res distincta a mã: z arguitur ꝓmo q̃ sic:quecũq̃z sic se hñt q̃ vno corrupto reliquuz manet:sunt res distincte.Sed mã:z potentia ad formã generandam sunt hõ.ergo zc.maior patet:minor pbatur:quia generata forma sortis in mã: corrũpit potẽtia:que erat in illa mã:sed mã manet:ergo talis potentia erat res supaddita ipsi materie.¶2° quecũq̃z sic se habent:q̃ vnuz est substãtia reliquũ accidens:illa distinguunt:sz mã z po^a sunt hõ:ergo.maior est nota z minor pz:qr mã est in pñto substantie:z potentia in pñto accidentis:scilicet relationis.ergo.¶3° quecũq̃z sic se habent q̃ vno multiplicato:reliquũ nõ multiplicatur:ista sunt distincta.Sed mã z potentia sunt hmõi:ergo maior nota est:z minor pbatur:qr mã existente vna potentie sunt plures quod patet:qr si ignis gñetur ex aqua:tunc ignis generat in mãm aque formã ignis:z in eadẽ generat caliditatez:siccitatẽ z raritatẽ:mõ ad qõlibet istoz erat in potentia:ergo ante in mã erant plures potẽtie.¶4° illud quod est accidens materie distinguitur a mã:sed po^a est hõ:maior patet:z minor est Cõmẽta.in isto primo.dicentis q̃ materie accidit q̃ sit in po^a oẽs forme. ¶5° sicut se hñt potentie aie ad aiaz:sic se hñt potẽtie materie ad materiã:sed potentie aie distinguunt ab aia:ergo sil̃r potentie materie distinguunt a mã:maior pz:z minor pbatur: qr potentie aie dicunt partes anime: vt pz per phm in 2° de aia:modo partes distinguunt ab ipso cui^s sunt partes:cum pars non sit totũ.¶6° quecũq̃z sic se hñt:q̃ vni aliquid est ꝓriũ z reliquo nihil ista distinguunt. Sz mã z potẽtia sunt hmõi.ergo maior est nota:pbatur minor. qr potentie aliquid est ꝓrium:puta actus:materie aũt nihil est ꝓrium cum sit sba.¶7° nullum existens in mã est mã:sed potẽtia materie est existens in mã:ergo nõ est mã: maior patet qr nihil existit in seipo:minor est Az.in isto primo.¶8° omnis potentia:mã nõ est:ergo nulla potẽtia mã est:ꝓntia tenet:quia negatio postposita facit equipollere suo ꝓrio:antecedens patet:qr quacũq̃z potentia data materie.s.ipsa po^a nõ est:qr ipsa vna alia portio materie non est:quam tu dicis esse potentiam zc.

In oppositum arguit sic:in eternis non differt esse z posse. Sed mã est res ꝓpetua:ergo eius esse non differt ab eius posse:z per ꝓñs per locũ a ꝓiungatis eius essentia nõ differt ab eius potentia:ergo eẽntia materie est eius potentia.¶2° sicut se habet actus ad formam:sic se hz potentia ad mãm:sed act^s nõ distinguit a forma:ex eo q̃ forma est oio simplex ergo z potentia nõ distinguit a mã.¶3° si potentia esset in mã:tanq̃z accidens illi supadditum:tunc ex illa mã:z ex illa potentia cõponeret vnũ compositũ accidentale sicut ex albedine z homine fit hõ albus. Sz hoc est falsuz. quia cõpositio accidẽtalis ꝑsupponit compositionẽ eẽntialem:modo mã nullam cõpositionẽ essentialem ꝑsupponit:sed ad quãlibet cõpositionẽ essentialẽ presupponitur.¶Hec questio magis est metaphysicalis q̃z nãlis:qr ad metaphysicũ spectat determinare qõnes querẽtes de identitate vel diuersitate rerum:quia idem z diuersum: sunt passiones entis:de quo tanq̃z de subiecto adequato cõsiderat metaphysicus.¶In ista qõne primo narrabo opiniones de ista mã.2° ponã ꝛclusiones ꝑm opinionẽ que modo sustinet:ꝓtraria alijs opinionib ns:q̃bus positis patet responsio ad quesitum.

Quantum ad primũ sciendũ est q̃ aliqui preter qualitates primas disponẽtes mãm ad recipiendũ formã generandã:posuerunt in mã vnaz potentiã respectu forme gñande.tanq̃z accidens supadditam ipsi° materie:ad modũ sicut albedo supaddit parieti.z motiũ eoz erat q̃ postq̃z aliqua forma est gñata in aliqua mã:hec ꝓpositio desinit eẽ vera:mã est in potẽtia ad illã formaz:ꝓpter qd̃ crederunt:q̃ hoc esset ex eo: q̃ illa res:quã vocabant potentiaz desineret esse z corrũperetur in mã:z qr mã manet crediderunt illaz rem siue potentiã esse distinctã ꝓtra mãm.¶2ª opinio erat q̃ ois potẽtia materie esset in anima:z nõ esset res extra:z moti erant ex hoc:q̃ relatio non est: nisi conceptus z actus: quo anima cõsiderat aliqua vnũ in ordine ad aliud:cuz ergo potentia sit relatio sequitur potentiaz ipsius materie esse in anima:cum sit relatio.

¶Quantum

Quantũ ad scdm sit hec ꝓma cõclusio q mã ẽ potentia passiua: ꝑbat. Omne illud est potentia passiua: qd est ꝑn̄ trãsmutationis trãsmutãdi ab altero. Sed mã est hꝰ: g̃. maior est nota per diffinitionez potentie passiue: posita in 9° metaphysice: vbi dr q potẽtia actiua est ꝑn̄ trãsmutãdi alterũ inquãtũ alterz: sz potentia passiua est ꝑn̄ trãsmutandi ab altero: sed minor ꝑbat. nã mã est nã: nã autẽ est ꝑn̄ mouendi ⁊ quiescendi: sed qr mã nõ hz ꝑn̄ trãsmutãdi alterũ: sequit ipsum esse ꝑn̄ trãsmutãdi ab altero: assumptuz: qr nisi sic: tunc esset ꝑn̄ actiuũ: ⁊ eẽt alicuius actiuitatis: ⁊ per ꝓns non eẽt passiuitatis infinite: qd est ꝗ dicta in qõne preceden-
Tex.cõ.2. ti. ¶ 2° ꝓma cã: ⁊ ꝓma mã se habent adinuicẽ sicut pure actiuũ ⁊ pure passiuũ: sed qr ꝓma cã est pura potẽtia actiua: sequit mãm eẽ purã potentiã passiuaz: ex quo sequit statim q mã est potentia ab inferiori ad supius. ⁊ ex hoc pz rñsio ad quesitũ. ¶ 2ª cõclusio circũscriptis q̃litatibus primis disponẽtib⁹ mãm ad hoc vt possit recipe formã: nõ est aliq̃ alia potẽtia ponẽda in mã mãe distincta ⁊ hec cõclusio est ipꝛobatio prime opinionis: hoc ꝑbatur: qr sic tunc mã eẽt ad min⁹ in potentia subiectiua ad hãc potentiã: vel ergo seipsa: vel mediãte alia poª mãe supadditã: si seipsa cõsimili rõne posset dici q mã seipsa est in potẽtia ad formã gñandã: ⁊ tunc frustra supadditur talis poª: si mediãte vna alia poª ⁊ sic in infinitũ. ¶ 2° sic sequerẽt q in mã essent infinite res que tñ nõ essent ptes ei⁹: sed hoc est falsum: ⁊ ꝓntia ꝑbat. qr sicut ipsa est in poª ad infinitas formas generãdas sic oporteret ponere in ea infinitas res: siue potentias distinctas a mã. que quidẽ potẽtie nõ sunt partes mãe. ¶ 3° si oppositũ cõclusionis esset verum sequerẽt q aliqd eẽt ꝑpetuũ a pte ante: ⁊ nõ a pte post: hꝰ
Tex.cõ.125 tñ est ꝗ Ar. in ꝓmo celi: ꝓntia ꝑbatur: qr si ab eterno mã esset in potentia ad formã sortis. s. genitã nunc si nõ erat: g̃ si ista potẽtia ponit res distincta a mã ⁊ qd mõ corrumpat in gñatione sortis sequit illã rẽ ab eterno fuisse vsqz mõ: ⁊ post hoc eternaliter nõ eẽ: qr mã postq̃z recipit aliquã formã nõ amplius reciperet vel esset eadẽ nũo: quia aliter corruptũ posset idẽ nũo reuerti: qd est ꝗ nãm. ¶ 3ª cõclusio: nõ omnis poª est in aia ⁊ hec ꝓclusio est ꝗ scdaz opinionẽ: nec poª mãe est in anima: qd ꝑbat: qr mã ẽ potentia ꝑ correlariũ prime ꝓclusionis: sed mã nõ est in aia: ergo nõ ois poª est in aia: sed dices: qd g̃ dicis ad hoc: q ois relatio est in aia: cõcedo de relatione in creatis: ⁊ quũ dicit ois poª est relatio negat: vnde q̃z̃uis ꝓcept⁹: cui sub ordinat in significãdo hic terminus poª fit actus aie: quo aia ꝓsiderat ⁊ intelligit mãm in ordine ad formã: non tñ ista est ꝓcedẽda: ois poª est relatio qr q̃z̃uis ꝓceptus mentalis: cui subordinat in significãdo: hic terminꝰ hõ: ẽ spẽs nõ tñ ꝑ hoc: hec eẽt cõcedenda ois homo est spẽs: nec sz aliquos: ista hõ est spẽs: ita in proposito. ¶ Sed dices ex quo iste terminꝰ poª significat nõ solũ mãm: sed ẽt formã: videt q hec nõ debeat ꝓcedi: mã est poª: esset eniz dicere mã est mã ⁊ forma. ¶ Rñdet negãdo ꝓsequẽtiã: ⁊ do exẽplũ: nã q̃z̃uis albũ significat albedinẽ ⁊ subiectũ: tñ ista ꝑ positio lignũ est albũ nõ ꝑ hoc significat: q lignũ fit albũ ⁊ albedo: sed bene significat q lignũ hz. Ita in ꝓposito: hec ꝓpositio: mã est in poª: bene significat q mã põt recipere formã. ⁊ rõ negationis ꝓsequẽtie est: q terminus nõ pro omni illo supponit qd significat: sed soluz pro illo qd significat in recto: cũ ergo poª significet mãz in recto ⁊ formã in obliquo sequit hunc terminũ: potentia quũ ponit in propositione q solũ supponat pro mã ⁊ non ꝑ forma: vnde terminus hoc significat in recto: cui⁹ nomẽ ponit in nostro casu in diffinitione exprimẽte quid nominis talis termini. hoc autẽ significat in obliquo cuius nomen ponit in alio casu a nominatiuo in diffinitione exprimẽte: quid nominis talis termini. vnde diffinien-do hunc terminũ: albũ: est res hñs albedinez: ecce qualiter nomẽ subti ponit in recto: ⁊ nomẽ albedis põit i obliq̃.

Ad rationes principales. ad primã quũ dicit poª corrũpit ⁊c. nego: tñ bene cõcedo q mã definit eẽ potentia ad eam: ⁊ sic debet itelligi: quũ dicit potentia ad formã generandã: forma generata corrũpitur potentia. ¶ Ad secundã nego q potẽtia sit accidens: ⁊ quũ dicit potẽtia est in predicamẽto relationis: ꝓcedo de isto termino potentia: sed nõ de re significata ꝑ ipm. vñ res significata ꝑ ipsum ẽ vere sba: qr mã: ita q illa rõ nihil ꝑbat: nisi q mã: ⁊ poª differunt quãtũ ad eoz ꝓnotationes non quo ad eoz significata que significant in recto. ¶ Ad tertiã ꝓcedo maiorẽ ⁊ nego minorẽ: nisi ad hunc sensum q mã est potentia respectu pluriuz formarũ generandarũ: ⁊ sic debent exponi auctoritates: que dicunt mãm esse plures potentias respectu formaz generandaz. ¶ Ad quartã ꝓcedo maiorẽ: ⁊ nego minorẽ: ad ꝑbationẽ dico: q ipse intelligit q hec ẽ per accidẽs: mã potest recipere. b. formã: ⁊ ratio huius est: naz hec aliquãdo est vera: ⁊ aliqñ est falsa: ante eni gñationẽ. b. forme mã põt recipere. b. formã: ⁊ post gñationez. b. forme: mã nõ põt amplius recipe. b. formã. ¶ Ad quintã nego maiorẽ: intelligendo ꝑ potentias anime partes aie: sed si potentie anime capiunt pro partib⁹ aie. s. pro partib⁹ accidentalibus corporis requisitis ad exercendũ opera aie tunc dico cõcedendo maiorẽ: ⁊ dico vlteri⁹ q ẽt accipiendo potentiã isto mõ nõ est res supaddita aie: sed est ipsa aia potens exercere opatiões suas vitales: ⁊ alias. ¶ Ad sextã dico q nõ ꝑbat plus nisi mãm ⁊ potẽtiã differre q̃ ad eoz cõnotationes. vñ isti termino potẽtia bñ est vnꝰ terminus sꝗri⁹. s. actus: eo mõ: quo ꝗietas debet terminis de quo prius dicebat q quidã terminus nõ est ꝓtrarius huic termino mã. ¶ Ad septimã dico negando oẽs istas de virtute sermonis: poª est in mã: mã habet potentiaz ⁊ ꝓsimiles: sicut istas iustitia est in deo: deus hz iustitiã: vñ nihil hz seipm: sil' nec est in seipso. Si tñ predicte ꝓpositiones capiunt pro istis. deus est iustitia: mã est potẽtia: tunc ipsas ꝓcedo: ⁊ tũc patet solutio ad argumẽtũ. ¶ Ad octauã quũ dr ois mã ⁊c. concedo si ly mã supponat pro partibus mãe totalis: ⁊ nego ꝓsequentiã: ergo nulla mã potentia est: ⁊ ad regulã equipollẽtiaz dico q debet intelligi q negatio imediate sequat terminũ distributum. ⁊ nõ mediate sicut est in proposito: bene tñ ꝓcederẽ hanc ꝓntiã: omnis mã nõ est potentia: g̃ nulla mã potẽtia est: qr negatio sequitur imediate terminũ distributum.

¶ Tex. cõmẽti. lxxix.

¶ Tangentes quidẽ igitur ⁊ alteri quidam sunt ipsam ⁊c. Qõ. xviij.

Queritur decimooctauo vtrũ ꝑuatio sit res distincta a materia: ⁊ arguit q sic: nã manet mã: qñ ꝑuatio corrũpitur: g̃ priuatio nõ est mã: consequẽtia tenet: antecedẽs probatur: quia forma aduenientẽ: qua prius caruit mã: priuatio corrũpitur: materia autem manet. ¶ Secundo si nõ sequeretur q non essent tria principia transmutationis naturalis: qd est contra prius dicta: sed probatur ꝓntia. quia priuatio non distinguitur a materia sequitur solũ esse duo principia. s. materia ⁊ forma. ¶ 3° priuatio opponitur forme: sed materia non opponitur forme: ergo materia non est priuatio vel econuerso: ꝓntia tenet: ꝑma pars antecedentis patet per Aristotelẽ in isto primo di-
Tex.cõ.67 centem principia quodam modo esse ꝗria: ⁊ quodã modo nõ: nam forma ⁊ priuatio sunt contraria: mã autem nulli est contrariũ: sed est subiectum vtriusq̃z. Sed secunda pars antecedentis probatur: quia materia ⁊ forma manẽt in cõposito. mõ si materia opponeret forme hoc

non posset esse: qr tunc opposita essent simul. ¶ 4° cecus
r cecitas nõ sunt idẽ: sed diuersa: ergo eẽ priuatũ r priua
tio sunt diuersa: r per ꝓns quũ illius mãm dicimus esse
priuatã sequit mãm r priuationẽ esse distinctam: assum
ptũ patet p Aꝛ. in postꝑdicamẽtis: vbi dicit nõ esse idẽ
cecũ: r cecitas: qr aliter e quocũq; ꝑdicaret vere hõ nomẽ
cecus: de hoc vere ꝑdicaret hoc nomẽ cecitas: sed hoc ẽ fal
sum: qr de homine possum⁹ vere dicere: q hõ est cecus:
sed nõ possum⁹ vere dicere q hõ sit cecitas. ¶ 5° illud qd
accidit mãe est res distincta a mã: aliter eni aliqd accide-
Tex.cõ.66. ret sibi ipsi: sed priuatio accidit mãe vt pz p Aꝛ. in isto pri
mo. ¶ 6° ad min⁹ pbat q priuatio nõ sit mã: qr ꝑuatio
nihil est: sed mã aliqd est: ergo priuatio nõ est mã: ꝓna te-
net de se: r 2ª pars antecedẽtis patet ex dictis: sed ꝑma ꝑ
bat sic: qr ꝑuatio est mã carẽs forma: quã apta nata ẽ ha-
bere: sed mãm carere forma nihil est: qr nulla res est: nec
enim sba: nec accñs: sz quoddã significabile cõplexe. g̃ rẽ.

In oppositũ arguit sic: mã r priuatio sũt vnuz
nũo. g̃ priuatio nõ est res distin-
Tex.cõ.66. cta: ꝓntia tenet. aãs est Aꝛ. in ꝑmo huius: dicẽtis q mã
r priuatio sunt vnũ nũo: sed differũt rõne. In ista qõne
ꝑmo ponã vnũ moduz dicendi: qui ẽt põt applicari ad
potentiã mãe: sicut dicebat in alia qõne sicut ad ꝑuatio-
nẽ. 2° ponã aliũ modũ. 3° ponã dubia ꝗ illa r soluaz ea.

Quantum ad primũ posset dici q priuatio nõ
esset aliq̃ res incõplexa: que esset sba
vel accidẽs: sed est aliqd significabile cõplexe seu quidam
modus rei. s. ipsi⁹ mãe. Et sic requirunt tria ꝑncipia rerũ
nãlũ: quoꝝ duo essent vere res incõplexe. s. mã r forma.
3ᵐ vo est quidã modus sic se habẽdi ipsi⁹ mãe: seu quod
dã significabile cõplexe: r ita ẽt posset dici de potẽtia ma
terie. r quũ Aꝛ. dicit mãm r priuationẽ esse idẽ nũo intel-
lexit: q mã r priuatio nõ differũt nũo: tanq̃z due res in-
cõplexe: quaꝝ quelibet est sba vel accidẽs: r hoc est verũ:
nihilomin⁹ cũ hoc stat q priuatio siue modus se haben
di mãe nõ sit mã: r ita diceret de ceco r cecitate: r isto mõ
loquẽdi posset glosari dictũ Aꝛ. in postꝑdicamẽtis entis
quod iam allegatũ est: r simili mõ posset dici de appeti-
tu mãe: quo appetit formã q est quidã modus materie
seu quoddã significabile cõplexe. r q sic eiusdẽ rei cõple
xe essent plures modi: sed iste modus dicẽdi est valde an
tiquus: vt põt apparere in dictis antiquoꝝ expositorũ:
tñ nunc ab aliqbus recept⁹. nec põt bene demonstratiue
ꝑprobari: nec ẽt hoc ꝑtinet ad phm: sed magis ad meta-
physicũ: pp hoc q ad phm nõ ꝑtinet ꝗsiderare distinctio
nes vel identitates reꝝ: sed hoc metaphysicus debet ꝑsup
ponere r inuestigare: r ꝑm istum modũ loquendi rñdet
ad qõnẽ. s. priuationẽ nõ eẽ rẽ distinctã a mã: sed bñ esse
modũ ipsius materie seu significabile complexe.

Quantum ad 1ᵐ cõm suppono q oẽ qd̃ est: est sba
vel accidens: r nihil dicatur modus
rei: siue significabile cõplexe: nisi sit sba: vl accidẽs. ¶ Tũc
ponit ista cõclusio: q priuatio nõ est aliqd accidẽs super
additũ mãe: hoc pbat: qr illud qd̃ manet: quocũq; extrin
seco a mã circũscripto: nõ est accidẽs mãe. Sed sicẽ de ꝑ
uatione: g̃ rẽ. maior pz: minor pbat: quocũq; extrinseco
a mã circũscripto adhuc mã eẽt priuata forma: quã apta
nata est hẽre: r nõ sine priuatione g̃ adhuc esset priuatio: g̃
cũ quodlibet accidẽs mãe sit circũscriptũ: sequit ꝑuatio-
nẽ nõ esse accñs mãe. ¶ 2° si eẽt accidens mãe superadditũ:
sequeret q infinite res distincte eẽnt in mã quaruz nulla
esset ꝑs mãe. Sed hoc est falsum r ipossibile. Sed pbatur
ꝓntia: qr infinite ꝑuationes ifinitaꝝ formaꝝ giandaruz
sunt in mã: q̃rũ quelibet ponit res siue accidẽs superaddi
tũ mãe. ¶ 3° sequeret: q aliqd esset ꝑpetuũ a ꝑte ante qd̃
Tex.cõ.125 nõ esset ꝑpetuũ a ꝑte post: qd̃ est ꝗ Aꝛ. ꝑmo celi: ꝓna pba
tur qr ponam⁹ q in. a. mã gietur. b. forma tũc ab eterno
fuisset ista res i mã. s. ꝑuatio seu carẽtia: qr ista res caruit
b. forma que qdẽ res corrũpit introducta. b. forma. ¶ 2ª
cõclusio q hec est ꝓcedẽda: ꝑuatio est mã: pbat: qr priua
tio nõ est forma o, quũ opponit forma ꝑuatiue r ẽt nõ est
aliquod accidẽs supadditũ mãe. p ꝓclusionẽ precedentẽ:
r est aliqd. g̃ sequit q sit mã. r q sit aliqd: probat: naz ali
ter hec nõ eẽt ꝓcedenda ꝑuatio est ꝑn ᵐ: nec ista priuatio
est ꝑuatio: quã ꝓcedit Aꝛ. ꝓntia pbat: qr ois ꝑpositio af-
firmatiua est negãda cui⁹ sbm pro nullo supponit. quũ
ergo dr priuatio est aliqd: cũ hic termin⁹ priuatio suppo
nat pro aliquo: r nõ supponat p forma nec p cõposito:
nec pro accidẽte mãe: pro quo tñ magis videt: relinquit
q supponat p mã. r p ꝓns hec eẽt ꝓcedẽda: ꝑuatio ẽ mã.
r sicꝛ ista mã est priuatio. Et pro ista ꝓclusione est Aꝛ in
isto primo: dicẽs q mã r ꝑuatio sunt vnum nũo: r diffe
rũt ꝑm rõnẽ: r isti duo termini vocales distinctis ꝓcepti
bus subordinantur in significãdo: vel ꝗz rõnes. i. ꝗz diffi
nitiones exprimẽtes qd nominis. ¶ Et est sciẽdũ q si sor.
legeret scriberet r videret tũc eẽnt idẽ nũo sor. scribẽs le-
gẽs r videns. r tñ isti termini differũt ꝑm rõnes vt expos-
tũ est: vñ nihil ꝓhibet diuersa noia in cõnotatiõe dẽia si-
gnificare vnã r eandẽ rẽ nũo: r sic est in proposito: q ista
duo noia mã r priuatio significãt eãdẽ rẽ: nõ tñ sub eadẽ
ꝓnotatione. vñ hic termin⁹ ꝑuatio significat istã rẽ cõno-
tantẽ eã carere aliq̃ forma quã apta nata est hẽre in futuꝝ:
sed hic termin⁹ mã nõ ꝓnotat hõ: q̃z uis bñ eandẽ rẽ signi-
ficet: r iõ isti termini dicunt subordinati diuersis ꝓcepti
bus: quos possum⁹ hẽre de mã: qr possum⁹ cog̃scere mãz
absolute: r possum⁹ mãm cõcipe carere aliq̃ forma: quaz
apta nata est hẽre in futurũ: ꝑ cõceptu: qui est icõplex⁹ sub
ordinat termin⁹ q est mã. Et 2° cõceptui subordinat iste
termin⁹ ꝑuatio: qui qdẽ ꝓcept⁹ ẽ cõplex⁹ cõplexione tñ in
distãte: pp hoc q̃z uis sit cõplex⁹ nec est tñ ver⁹ nec falsus:
qd̃ tñ oporteret si eẽt cõplex⁹ cõplexione distãte. r sic põt i
telligi q ad trãsmutationẽ nãlẽ regrit forma r mã: r req
rit q mã sit carens forma: quã apta nata est hẽre p gẽiatio
nẽ: qr si nõ careret illa forma non fieret transmutatio nec
gẽiatio ad illã: r pro ista ꝓclusione est alia lra Aꝛ. que di
cit q mã r priuatio differunt ratione rẽ.

Quantum ad 3ᵐ dubitat sic in alia qõne de po-
tentia: qr si hoc nomẽ vocale vl scri-
ptũ priuatio significat mãz carere forma: quã apta nata
est hẽre tũc ita significaret formã: sicut mãz. r p ꝓns ita de-
beret ꝓcedi forma est priuatio: sicut mã est ꝑuatio. ¶ Rñ
det negando ꝓntiã: qr hoc nomẽ priuatio significat for-
mã in obliquo: r mãz in recto: qd̃ pz p diffõnẽ exprimẽ-
tẽ qd nois hui⁹ termini ꝑuatio: vt dicebatur in alia qõ-
ne rẽ. ¶ 2° dubitat si mã eẽt ꝑuatio: tũc idẽ eẽt priuatũ: r
ꝑuatio. ¶ Rñdet ꝓcedẽdo: sed statim dubitat vtrũ idẽ
sit eẽ ꝑuatũ: r ꝑuatuz. Et videt q nõ: qr Aꝛ. in 7° meta ᶜᵉ
dicit q in dictis ꝑm accidẽs nõ est idẽ ipm: r ipso esse: vt
nõ est idẽ eẽ albũ r albũ. musicũ r eẽ musicuz. Rñdeo q
Aꝛ. nihil aliud vult nisi q abstractũ significat vnã rẽ di-
stinctã ab illa. p q̃ supponit ꝓcretũ: r ad hoc vadũt exem
pla de albo r eẽ albũ: r de musico r eẽ musicũ: qr albedo
significat rẽ distinctã a re pro q̃ supponit hic termin⁹ al-
bũ: sed sic nõ est in ꝑposito de ly ꝑuatũ: r eẽ ꝑuatũ. qr hic
termin⁹ ꝑuatio nõ significat in abstracto vel in ꝓcreto rẽ
distinctã a re pro qua supponit hic termin⁹ priuatũ: qr
licet nõ sit idem esse albũ: r albũ: quia album est sba. r eẽ
albũ est sba r accidens. modo substãtia nõ est sba r acci-
dens. bene tñ est idem priuatũ r priuatio. sed dices. cecũ
r esse cecum non sunt idem. ergo similiter priuatũ r esse
priuatum non sunt idẽ: ꝓntia tenet a simili: antecedens
probatur. quia ponatur q aliquis amicus meus de no
uo sit factus cecus. r sit ille cathaldus. Tunc sic hic cecus
diligitur a me. hunc esse cecum non diligitur a me. ergo
hunc esse cecum non est iste cecus. Item hunc esse ce-
cum nunc primo est. Sed hunc esse cecum est iste cecus:
ergo iste

ergo iste cecus nunc primo est: cōclusio est falsa. quia iste cecus pus erat: ⁊ discursus est bonus: ergo aliqua pmissarum: nō maior: ergo minor. ¶ Rndet ad primā: quū dr hic cecus diligit a me: cōcedit: ⁊ quū dr: hunc esse cecum nō diligit a me: negat: qr aliquid qd est hunc esse cecū dr ligitur a me. s. ille diligitur a me. Sed dices hunc eē cecū diligitur a te: ergo diligit a te hunc esse cecū: qd est falsū: qr amicū tuum nō diligis esse cecum. Respondeo nego ptiā: qr q̄ cuis bene sequit dilectū a me est hunc eē cecū ⁊ hoc est bene verū: qr iste demonstrando amicū meum est hūc esse cecū: ⁊ iste diligit a me. ¶ Ad 2am nego maiorem. s. hunc esse cecū nunc primo est: sed bene pcedo nūc primo est hunc esse cecū: ⁊ est simule de isto: ⁊ de illo qd dicit: venientē cognosco: sed nō cognosco venientem: vt cōmuniter conceditur.

Ad rationes principales. ad primā: mā manet ⁊ puatio corrūpit: nego 2am partem: sed bene pcedit q corrūpitur priuatio. i. mā definit esse priuata forma: gnata qua prius caruit. ¶ Ad 2am tūc non essent tria pnia: negat ptia. imo adhuc sunt tria pnia trāsmutationis nālis quorū duo q hoc differant: rōnabiliter differunt etiā pm rōnem solū. s. priuatio que dicit esse priuatū transmutationis naturalis: ad hunc intellectum q in pceptu diffinitiuo transmutationis naturalis includit pceptus priuatiuus. ¶ Ad 3am priuatio opponitur forme: dico q si in ista ppositione termini supponunt psonaliter: ipsa est falsa: sed si materialiter ppositio est vera: ⁊ tunc esset sensus q hoc nomen priuatio: ⁊ hoc nomen forma: sunt priuatiue opposita. ¶ Ad 4am quū dicit Alx. ⁊c. dico q nō opz oia pcedere que Alx. dixit in ptis: nam plura dixit pm famositatē. s. q tūc famosum erat sic dicere ⁊ psuetū: nam multa que ibi dixit correxit alibi. ⁊ quū probabat q si idem esset cecus ⁊ cecitas: tūc de quocūq dicerek cecus ⁊c. dico q ita bene pōt dici homo est cecitas: sicut homo est cecus: licet nō sit ita consueta pdicatio ⁊c. ¶ Ad 5am quū dicit puatio accidit materie dico q per hoc Alx. ⁊ Cōmētator volunt: nō q priuatio sit vnū accidens superadditū materie. sed volunt: q hoc nomen priuatio sit pdicabile de materia in ppositione vera per accidens vnde hec est per accidēs vera: mā est priuata. a. forma: ⁊ ppter hoc erat prius vera per accidens mā est priuata forma a. nā postq mā nō habuit a formā hec est falsa mā est puata. a. forma ⁊ ppter hoc erat prius vera per accns. ¶ Ad 6am dico q imo priuatio est aliqd: ⁊ quū dicit q nō est aliqd ⁊c. nego: imo est mā: ⁊ si vellemus primū modū tenere: deberemus dicere: q q̄ cuis priuatio nō est aliqd: tū est aliqualr se hīe puta taliter eē: qualiter est: mā carere forma: quā apta nata est hīe ⁊c.

Tex. cōmentu. lxxx.

¶ Quidam aūt q nō est magnū ⁊ parum similiter ⁊c. Questio. xix.

Queritur vtrū cuiuslibet trāsmutationis forma sit pnm itrinsecū: ⁊ arguit p° q nō: qr alique sunt trāsmutationes qbus nō acquirit forma sbalis nec accntalis nec etiā deperdit forma: ergo taliū nulla forma est pnm itrinsecū: ptia tenet ex hoc: q ad hoc q alicui trāsmutationis fora sit pnm intrinsecū: regrit q p ipsa aliqua fora acgrat: vel aliqua deperdat. ans pbat: nam p rarefactionē ⁊ silr p motū localem nec fora acquirit ipsi mobili nec depdit: g ⁊c. ¶ 2° in trāsmutatione alicui medū a lumine ad tenebras nō acgrit aliqua forma: ergo talis trāsmutationis nulla fora est pnm intrinsecū: ptia tenet: ⁊ ans pbatur: naz nō pōt dici q forma. s. lumen qd abijcit sit pnm itrinsecum talis trāsmutationis: ex eo q opz pnia itrinseca manere: sz illud lumen nō manet: ergo nec pōt dici q sit aliqua alia forma: que sit pnm itrinsecū talis trāsmutationis: qr nulla forma acquirit per talē trāsmutationē. ¶ Tertio in illuminatione lune a sole nō est nisi sol ⁊ lumen: sed nulla illaruz formaz est pnm itrinsecū: ergo in illa trāsmutatione nihil est: cuius forma est pnm intrinsecū: ⁊ per ptis alicuius trāsmutationis forma: nō videt esse pnm intrinsecū. ¶ 4° forma met est ipsa trāsmutatio: ergo nō cuiuslibet trāsmutationis forma est pnm ⁊c. ptia tenet: qr fora forme nō est pnm itrinsecū: ans pbat per Alx. in quinto huius: vbi dicit motū esse de eodē gne cuz termino ad quē. ⁊ Cōmētator ibidē. q ire ad calorē est calor: modo forma est terminus ad quē transmutationis. ergo videt q transmutatio fit ip samet forma. ¶ 5° si alicui trāsmutationis forma esset pnm itrinsecū: vel ergo accipiēdo trāsmutationez pro mā vel pro forma vel pro quodā accidēte successiue: seu fluxu a quolibet illoz distincto. nō pōt dici pm: qr mā est simplex omni simplicitate que opponit cōpositioni cōpositi ex mā: ⁊ per ptis nō est pnm intrinsecū trāsmutationis: accipiēdo transmutationez pro mā. Nec pōt dici 2m: qr forma simili mō ē simplex. Nec pōt dici 3m: qr posito q transmutatio esset talis fluxus: siue tale accidēs successiuū forma nō diceret eius pnm intrinsecum: qr aliter includeret in se formā. tanq̄z partē eius pstituentē ipsum essentialr: sed dices. Dico q trāsmutationis: accipiēdo trāsmutationē pro cōposito ex mā ⁊ fora q fora est pncipiū intrinsecū: sed hoc nō valet: ostēdo q transmutatio nō dz sumi pro cōposito: qr cuiuslibet trāsmutationis mā est pnm subiectiuū: sed mā nō est pnm subiectiuū cōpositi: ex eo q cōpositū est per se exns nulli inherēs tanq̄z sbto: ergo trāsmutatio nō est cōpositum nec ecōtra. ¶ 6° illud qd est pncipiatū nō dz esse pnm: sed forma dr pncipiatū ergo: maior pz: qr pncipiatū dz esse pncipiatuz: ⁊ pnm dz esse pnm: minor pz quia forma hz pnm. s. mā: ergo dz dici pncipiatū. ¶ 7° illud qd est vltimo acquisitū nō dz dici pnm: sz sic est de fora: ergo maior ē nota: minor pz: qr forma est terminus trāsmutationis. ¶ 8° qū forma est trāsmutatio nō est: ⁊ qū trāsmutatio est fora nōdum est: ergo ptia tenet ⁊ antecedens pbat: nam formis ⁊ habitibus existentibus in materia cessat motus: ergo.

In oppositū est Aristoteles ⁊ Cōmētator in p° huius. In hac qōne p° distinguēdū est de forma. 2° de mā forme. 3° rndendū est ad quesitum. Tex. cō. 80.

Quantum ad pm sciēduz est q forma est duplex: sbalis: ⁊ accntalis. Item sbalis forma est duplex. quedā idiuisibilis ⁊ incorruptibilis: ⁊ imutabilis: vt est deus: ⁊ intelligētie celestes: ⁊ quedā diuisibiles ⁊ mutabiles ⁊ eterna: sicut celū: qr celū nō iformat mā: nec itrinsece hz mām: qd q̄dē celū est corporeū: ⁊ diuisibile nō tū p sepationē ptis a pte: sz p signationē ptis a parte: ⁊ est eternū p Alx. p° celi. ¶ Quedā aūt est fora: que est sba idiuisibilis ⁊ incorruptibilis ⁊ mālis: nō q sit educta de poa mā: sz qr iformat mā: cū sit creata in mā: sicut est aia intellectiua. Quedā aūt est fora diuisibilis ⁊ extēsa corruptibilis ⁊ mālis: qr est educta de poa mā: peragens nāle: sic g distinctū fit de fora sbali: siue de fora que est sba. ¶ De fora aūt accntali sit ista distinctio: q vno mō dr fora accntalis res inherens sbto nō mutās nomē eēntiale: nec diffōnez: vt est albedo vel nigredo vel sba: vel aliquid hō ¶ 2° mō pōt capi fora accntalis p mō se hndi alr q̄z pus: ⁊ sic sortē scribere: vel sortē eē in b. loco: pōt dici fora accntalis ex eo q corrndet vni pceptui cōplexo: cui subordinat vnus termin vocalis vel scriptus: ptingēter vel accntalr verificabilis de pnomine demōstrāte illā rez: que sic se hz alr q̄z prius se habuit: ⁊ vtrū modus sic se hndi sit illa res que sic se hz aliter: vl nō: pōt dici q sic: ⁊ pōt dici q nō: vt dictū fuit in pcedenti qōne. Sic ergo pz qualr hoc nomē forma dr equoce de forma sbali: ⁊ accntali: ⁊ sic pz articulus pmus. Tex. cō. 1.

Quantum ad secundũ est sciẽdũ q̃ de nã forme ſbalis educta de potentia mãe: ⁊ ſil' forme accidẽtalis est q̃ neutra eaꝝ põt existere sine subiecto: ⁊ q̃ eius seperatio a subiecto est eius corruptio: licet alique sint forme ſbales sicut est aia intellectiua ⁊ ſic ē celũ: ⁊ sicut est deus ⁊ intelligẽtie: que seorsum pñt existere ⁊ sine subiecto: q̃ꝫuis ergo aia intellectiua p tẽpus in subiecto sit: tamẽ post mortẽ est sine subiecto: sicut est deus ⁊ celũ. Alle igit dicunt forme a formãdo: forme autẽ corruptibiles ab informando. ⁊ tñ sciendũ q̃ forme corruptibiles se habẽt sicut littere ꝓsonãtes: forme autẽ incorruptibiles se habẽt sic lre vocales: vnde sic ꝓsonãtes nõ pñt sonare sine alijs: ⁊ vocales pñt: ita fore corruptibiles nõ possunt esse sine mã: forme aũt incorruptibiles pñt. ¶ 2ª ꝓprietas forme ſbalis educte de potẽtia mãe est q̃ cõpositũ capit ab ea nomen specificũ ⁊ eẽntiale: ⁊ in hoc differt a forma accidẽtali. qꝝ ab ipsa forma accidẽtali cõpositus nõ capit nisi nomen accidẽtale: vnde p albedinẽ sor. non dr hõ: nec aial: sed bñ dr albus: sed p formã eius ſbalẽ dr hõ: ⁊ iõ dicim⁹ acqſitionẽ forme ſbalis eẽ trãſmutatiõem ſbalem: ⁊ ex mutatione nois ſbalis arguim⁹ esse factam trãſmutationẽ ſbalẽ: per mutationẽ vo factã nois accidẽtalis. arguim⁹ trãſmutationẽ esse factã accidentalem. ¶ 3ª ꝓprietas est q̃ forme ſbales educte de po⁹ materie multiplicant ad multiplicationẽ portionũ mãe: ita q̃ ſic nõ pt esse aliqua portio cere quin aliquã figurã hẽat: ⁊ sicut nõ põt hẽre simul plures figuras ꝑm se totã: ita ẽt q̃libet portio mãe ꝑme hꝫ aliquã formã: ⁊ nõ plures simul. ⁊ ꝑm hꝫ ẽt forme ſbales differũt ab accidẽtali: qꝝ bñ plures forme accidẽtales possunt ſil' eẽ in eadẽ mã. sicut albedo ⁊ dulcedo in lacte: nõ tñ est possibile q̃ eadẽ portio ꝑ mãe hꝫ se totã ꝑmo sint plures forme ſbales: ⁊ rõ est: nã sicut fore ſbales sunt diuerse sic alias ⁊ alias requirunt dispõnes materie: qꝝ nõ simul ⁊ semel mã põt sic aliter ⁊ aliter esse disposita ī q̃litatib⁹ ꝑmis: sequit ipaꝝ nõ posse hẽre ſil' plures formas ſbales: quaꝝ quelibet sit educta de po⁹ materie: q̃ꝫuis forte possit hẽre plures formas: quaꝝ vna eẽt educta de po⁹mãe ⁊ alia nõ: vt dicunt qdã de hoie q̃ hõ habeat vnã formã nõ eductã de po⁹mãe: vt aiam intellectiuã: aliã vo eductã de po⁹mãe. sicut sensitiuã. Et tñ sciẽdũ q̃ q̃ꝫuis in eadẽ portione mãe nõ possunt simul eẽ plures forme: tñ possibile est q̃ in vna portione mãe hꝫ partes sint plures: vt in illa pte vna: ⁊ in alia alia: ⁊ sic de singulis: vt pꝫ de cera que ꝑm vnã ptẽ in tali figura ē figurata: ⁊ hꝫ aliã partẽ alia figura. ⁊ hꝫ hoc si qs vellet posset dicere q̃ ex oibus portionib⁹ mãe ꝓstituit vna mã: que replet totũ: qd̃ est infra cõcauũ orbis lune: sic ex oib⁹ formis existẽtibus in portionib⁹ mãe constituit vna forma totalis ⁊ ex illa forma totali ⁊ mã totali ꝓstituit vnuꝫ cõpositũ magnũ qd̃ vocamus mundũ accipiẽdo munduꝫ pro illo qd̃ est inter cõcauuꝫ orbis lune: ⁊ illa forma totalis dr aia mundi. ⁊ illa mã totalis dr mã mundi. Et ꝑm istã positionẽ põt ꝓcedi vnũ esse ⁊ nõ plura infra cõcauũ orbis lune. s. illud magnũ compositũ. ¶ 4ª ꝓprietas forme ſbalis educte de potentia mãe est q̃ ipsa sit terminus gñationis: siue trãſmutationis ſbalis: ⁊ ꝓprietas forme accñtalis ē q̃ ipsa sit termin⁹ trãſmutatiõis accñtalis ⁊c.

Quantum ad 3ᵐ articulũ ponunt ꝓclusiones. ⁊ ꝑmo de forma ſbali. 2° de forma accidẽtali. 3° de significabili cõplexe qui est qdã modus se habẽdi. De ꝑmo. sit ꝑm a cõclusio: q̃ in conceptu cuiuslibet trãſmutationis ſbalis: forma ſbalis est ꝑnᵐ intrinsecũ: hoc ꝓbat qꝝ in cuiuslibet transmutationis ſbalis conceptu: includit ꝓceptus forme ſbalis: ⁊ pꝫ qꝝ nõ possum⁹ cõcipere q̃ aliqd transmutet ſbaliter: nisi q̃ acquirat formã ſbalẽ: quã prius habuit vel depdat formã ſbalẽ: quã prius habuit: vt pꝫ ex dictis: ⁊ q̃litercũq; accipiatur trãſmutatio ſbalis: opꝫ semp ꝓcipere formã ſbalẽ. ¶ 2ª ꝗ est q̃ si hic terminus trãſmutatio supponat pro mã: nõ est ꝓcedendũ q̃ trãſmutationis ſbalis ꝑnᵐ intrinsecum ⁊ eẽntiale sit forma: hoc pꝫ qꝝ mã caret ꝑn° eẽntiali: nihilominus tñ cũ hoc stat q̃ nõ possum⁹ ꝓcipere trãſmutationis mãꝫ nisi cõcipiam⁹ formã. ¶ 3ª cõclusio q̃ si transmutatio capit pro forma nõ est ꝓcedendũ: q̃ trãſmutatiõis forma sit ꝑnᵐ intrinsecũ hoc pꝫ: qꝝ forma caret ꝑn° intrinseco: cũ hoc tñ stat q̃ nõ possumus ꝓcipere formã eẽ trãſmutationẽ: quin in tali ꝓceptu includat forma vel cõceptus forme in obliquo: ⁊ cũ hoc stat q̃ in eo includit cõceptus forme in recto. ¶ 4ª cõclusio est q̃ accipiendo trãſmutationẽ pro cõposito ꝓcedendũ est q̃ trãſmutationis ꝑnᵐ intrinsecũ est forma: hoc pꝫ qꝝ ꝑnᵐ intrinsecũ cõpositi est forma ⁊ cũ hoc ẽt cõcipiẽdo cõpositũ esse trãſmutationẽ: opꝫ ꝓcipere formã: ergo siue hoc nomen transmutatio supponat simpliciter: siue mãliter: siue ꝓsonaliter p cõposito ꝑnᵐ intrinsecũ est ꝓceptus forme vel forma ⁊c. ¶ De 2° possunt poni ꝓclusiones ⁊ prima: q̃ cuiuslibet cõceptus trãſmutationis accidentalis quo acqrit forma accidẽtalis: que est vera res forme accidẽtalis. i. cõceptus illius forme accidẽtalis est ꝑnᵐ itrinsecũ: pꝫ qꝝ nõ possumus ꝓcipere talẽ trãſmutationẽ: nisi cõcipiendo formaꝫ a qua vadit: vel ad quã vadit. ¶ 2ª ꝗ q̃ si hoc nomẽ trãſmutatio accidẽtalis supponat ꝓsonaliter pro ſbiecto: qd̃ trãſmutat negãdũ est q̃ forma accidẽtalis: que per illam transmutationẽ acqrit vel depdit sit ꝑnᵐ intrinsecuꝫ illi⁹ transmutatiõis: hoc pꝫ: qꝝ illud subiectũ est ſba: ⁊ illa forma accidẽtalis est accidẽs: modo ſba nõ cõponitur ītrinsece ex accidente. ¶ 3ª cõclusio est si hoc nomen trãſmutatio accidentalis supponat ꝓsonaliter p forma accidentali: nõ est ꝓcedendũ q̃ trãſmutationis accidẽtalis: forma accidẽtalis sit ꝑnᵐ intrinsecũ: hoc pꝫ: qꝝ forma accidentalis nõ cõponit ex forma accidentali. ¶ 4ª ꝓclusio si hꝫ nomen forma accidẽtalis siue transmutatio: supponat ꝓsonalit pro aggregato ex ſbiecto ⁊ forma accidẽtali ꝓcedendũ est: q̃ forma accidẽtalis illius trãſmutationis est ꝑnᵐ intrinsecũ: hoc pꝫ qꝝ si albefactio supponat p aggregato ex ſbiecto ⁊ albedine. s. p albo ꝓstat q̃ albefactionis albedo est ꝑnᵐ intrinsecũ. qꝝ aggregati ex subiecto ⁊ albedine albedo est altera ꝑs: cũ oibus istis stat q̃ nihil possumus ꝓcipe esse trãſmutationẽ accidẽtalẽ acqſitiuã vel depditiuã alicuius forme accidẽtalis: que est vera res: ⁊ nõ modus se habẽdi sicut alter ratio ꝓprie dicta qn oporteat concipe formã accñtalẽ. ¶ De 3° sit ista ꝗ accipiẽdo hꝫ nomen trãſmutatio put supponit simplr cuiuslibet trãſmutationis accidẽtalis acquisitiue vel depditiue forme accidẽtalis 3° mõ dicte: ꝓcept⁹ talis forme est ꝑnᵐ intrinsecũ: hoc pꝫ qꝝ in ꝓceptu transmutationis talis ꝓplicat talis forma accidẽtalis: vt pꝫ de cõceptu motus localis rarefactionis ⁊ augmẽtatiõis: ⁊ diminutionis. ¶ Et proportionaliter pñt poni adhuc tres ꝗnes vt posite sunt de forma accidẽtali primo modo dicta vt patebit.

Ad rationes ꝑncipales. ad ꝑmam ⁊ ad alias oẽs pꝫ solutio ex dictis put hic terminus trãſmutatio supponit simpliciter pro forma hodest conceptus forme est principium intrinsecũ ⁊ hoc vel forme substantialis vel accidentalis: primo vel secũdo modo dicte. Sed si sumatur hoc nomen transmutatio prout supponit ꝓsonaliter pro subiecto trãſmutationis vel pro forma que per illam transmutationem acqritur: vel deperditur: siue sit forma substantialis siue accidentalis: primo vel secundo modo dicta: tunc nullius transmutationis forma: ad quam est transmutatio: est principium intrinsecum: quia si transmutatio est substantialis: tunc eius subiectum est materia: cuius principium intrinsecum non est forma ſbalis: q̃ p illaꝫ trãſmutationeꝫ ſbalem acquiritur: vel deperditur. Similiter si est transmutatio forme accidentalis: tunc iterũ subiectuꝫ illius

illius transmutatiōis: qd̄ est sba cōposita forma accidēta lis: que per illam trāsmutationē acquirit vel deperdit: nō est ꝑncipiū intrinsecū: sed si trāsmutatio supponat ꝑsonalr ꝓ aggregato: siue cōposito ex sbto talis transmutationis: ⁊ forma que per illaz transmutationē acquirit. tunc talis transmutans forma que per illam acquirit est ꝑncipiū intrinsecū: ⁊ sic de singulis. ¶ Questio. 20.

Queritur vtrum forme generande ante eius generationez aliquid eius preexistat in mā: ⁊ arguit primo ꝙ sic: qz si nō tunc ante eius generationē nihil esset: qd̄ esset possibile fieri: sed hoc est falsum: sed ꝓnūs falsitas probat: nā si hoc esset verz ante generationē forme sequeret ꝙ nihil fieret: ⁊ per ꝓns nunq̄z aliqua forma generaret: qz ex quo tūc quod fit possibile est fieri sequitur ꝙ si nihil est possibile fieri ꝙ nihil erit: vel fiet: ꝓna ꝑ^a probat: qz mā non fit nec est qd̄ possibile est fieri: vt gñari simplr: si ergo forma anteq̄z generetur nullo mō fit: sequit ꝙ nihil est qd̄ possibile est fieri. ¶ 2° ad idē. forma est que nūc in actu est: ⁊ ꝑ^ius erat in po^a. ergo ad minus forma generanda ante eius gñationem habebat esse potētiale in mā. ¶ 3° si forma gñanda nullū hiet esse ante eius gñationē: sequeret ꝙ eadem forma post eius corruptionē iteruz posset generari. sicut ante generabat: sed ꝓns est falsuz: qz impo^le est corruptum idem numero reuerti: ꝓna probat: qz tūc forma nō plus hiet esse in mā ante generatiōez q̄z post corruptiōez: sicut ergo ante generationē poterat generari. sic post eius corruptionē poterit: qz non videt maior ratio de vno q̄z de alio. postq̄z vtrobiq̄z nullū hiet esse in mā. ¶ 4° si forma sbalis ante eius generationē nō hiet aliquod esse in mā sequeret ꝙ nō esset dīia inter inceptionē forme sbalis corruptibilis: ⁊ inter inceptionez aīe intellectiue: sed hoc est falsum: qz aīa intellectiua ītroducit: ⁊ incipit esse per creationē: sed forma sbalis corruptibilis educit de po^a materie ⁊ incipit esse per generationez: ꝓna tenet: qz vtrūq̄ caperet esse per gñationem. ergo nec valet dicere ꝙ talis est dīia: quia forma sbalis corruptibilis ꝑsupponit sbm: de cuius potentia educit: sed mā intellectiua non. ¶ 5° Alz. in 7° metab^ce ponit ꝙ forma nō fit: nā sic dicit ꝙ nec res fit: nec figura fit: sed figura certa fit. modo cuz fieri sit: mō esse: ⁊ prius nō fuisse: sequit ꝙ si forma ante generationē nullū hiet esse: ꝙ sibi attribueret fieri. modo hoc est ꝓtra Alz. ergo. ¶ 6° arguit auctoritatib^9: ⁊ primo cōmentatoris in. 8° metab^ce dicentis. agens nō largit multitudinē: sed perfectionē: mō hoc nō eēt si forma ꝑm se totā caperet esse de nouo: qz tunc ipm agens gñans largiret multitudinē. ¶ 7° auctoritate cōmentatoris 12° metab^ce dicētis: ꝙ gñans ꝑm. Alz. non aggregat inter diuersa ac si forma non esset aliquid nouū supadditū māe per gñationem. ¶ 8° auctoritate cōmentatoris ꝑ^o huius dicentis ꝙ generans nō facit formā ex quo videt ꝙ forma sbalis corruptibilis ante eius generationē habeat esse: sed nō nisi in mā postq̄z gñans nō facit eaz: sz extrahit^ea de po^a māe. ¶ 9° aūcte cōmentatoris quinto hui^9 dicentis ꝙ po^a rei in vnoquoq̄z ꝑdicamēto est eiusdē gñis cū illa re ad quā est po^a: cū ergo mā sit in po^a ad formā gñandā opz ponere in mā aliā eiusdē gñis: sed nullū tale videt esse: nisi ponam^9 for^am gñandā hie aliqd̄ esse añ ei^9 gñationem. q̄ ꝛc.

Tex. cō. 26.

In oppositū arguit sic: naz forma gñanda vel aliqd ei^9 preexisteret in mā ante ei^9 generationē: vel hoc fuisset: qz prefuisset i materia ab eterno: vel nō: si sic sequeretur ꝙ forma materialis vl aliquid eius esset ꝑpetuū. quod est contra Alz. si secunduz. ergo aliquando incepit esse: sic ꝙ nihil eius preexistebat in mā: ⁊ eadē rōne forma que gñatur pōt gñari absq̄z hō ꝙ ipa vel aliqd ei^9 ꝑexistebat in mā. ¶ 2° illud ꝑexistens: vel est eiusdē rōnis cū illo qd̄ gñatur: vel alterius: si dicat ꝙ fit eiusdē rōnis. tūc sicut illud qd̄ de nouo gñatur incipit eē in mā sic ꝙ nihil eius ꝑexistebat. ita for^a aggregata ex illo. qd̄ ꝑm se totū de nouo addit illi pōt incipere esse: ⁊ gñari absq̄z hoc ꝙ aliquid ꝑexistat in mā: ⁊ si dicat secunduz ꝙ ꝑexistens: ⁊ illud qd̄ de nouo ei addit sint diuersaz rōnū. hoc non valet: qz tunc forma eque de nouo addita siue genita esset forma heterogenea: qz cōponeret ex ꝑexistente ⁊ addito: que sunt diuersarū rōnum. ¶ In ista qōne sunt quatuor opiniōes: quarū quartā credo eē verioē alijs ꝛc. ¶ Prima opinio est Anaxagore. s. ꝙ qñ gñatur asinus tunc antea erat forma asini in mā: sed erat diuisa ꝑ minutas partes inter quas mediabāt particule aliaz formaz. Et ideo ante nō apparuit asinus: sed quādo particule forme asini erant segregate: ⁊ cōgregate ab alijs particulis aliaz formarū: tunc apparebat: ⁊ isti de ista opinione negant gñationē simplr: vnde nō ponunt gñationē eē aliud q̄z aggregationē partium eiusdem forme: ⁊ separationē earūdem partiū a partibus aliaruz formarū. Et corruptionē nō ponunt aliud q̄z segregationē partium eiusdem forme abinuicē: ⁊ cōmixtionē earūdez cum partibus aliarum formaz: ⁊ ꝑm hanc opinionē ponerctur etiam quodlibet esse in quolibet ꝑm spēz. Cōtra istam opinionez arguit Alz. in tex. quinq̄z rationibus: ⁊ adhuc potest argui cōtra eam sic: qz oporteret ipsum ponere: ꝙ totus ignis qui generaret ex aliquo ligno ꝑexistere in ipso ligno. Sed nō est verisimile ꝙ si tantus ignis prefuisset in aliquo ligno sicut ex eo gñat ꝙ illud lignuz nō prius calefaceret. ¶ 2° seqret ꝙ post gñationē ignis ex aliq̄ ligno residuuz magis deberet appere lignū q̄z ante: quia ab eo esset segregatus ignis: nam post segregationē tale residuū est magis purum ꝓpter minorez admixtionem impuri siue illius quod est alterius speciei: ab ipso: sed hoc nō videmus: quia post generationez ignis ex ligno: relinquunt cineres qui nō apparent aliquo modo esse lignum. ¶ 2^a opinio erat ista ꝙ in qualibet portione māe: quelibet forma ꝑexisteret quidditatiue ante generationem: sed nō eodem modo. quia ante illam generationem: illa eadem entitas habet esse potentiale: ⁊ per generationem capit esse in actu: ita ꝙ isti voluerunt dicere: ꝙ per generationez nō acquirit nisi modus essendi in actu ipsius forme. Iterum ista opinio nō valet: nam si valeret sequeret ꝙ hoc lignū quidditatiue esset aer: ⁊ quidditatiue eēt aqua. ⁊ sic de alijs: modo qd̄ est quidditatiue forma aque est aqua: ergo ꝛc. ¶ 2° tunc ꝑm istam opinionē non oportet ponere mām cōcurrere ad transmutationez substantialez: hoc est ꝓtra Alz. in littera: quia diceremus formā esse illud: quod transmutatur de modo essendi in potentia ad moduz essendi in actu: ita ꝙ in generatione diceremus istum modū essendi in potentia esse terminū a quo: ⁊ modum essendi in actu esse terminū ad quez: ⁊ formam diceremus esse illud: quod transmutatur: ⁊ manet sub vtroq̄z termino: vel ꝙ primo fuit sub vno: ⁊ postea sub alio recte: sicut dicim^9 de mā: ⁊ sic in ꝓceptu diffinitiuo trāsmutationis nō iplicat ꝓceptus māe: qd̄ est cōtra prius dicta: totū enim saluat per formā. ¶ 3° naz capiat modus eēndi in actu ipsius forme: ⁊ queraz vtrū talis modus essendi sit ipsa forma: vl aliqd aliud a forma. Si primū: tūc talis modus eēndi in actu nō de nouo capit eē: sic ꝙ nihil eius ꝑexistebat. Sic etiā videt eē dicēdū de forma ex quo vl oio eē idēipsi^9 forme. Si scōm: vel est sba vel accīs. si dicat ꝙ sit accīs: sequit ꝙ trāsmutatio ad ipm nō est trāsmutatio sbalis: sz accītalis. Si dicat ꝙ fit sba opz ꝙ fit mā vel cōpositū ex q̄ nō est for^a: sz nō mā: qz mā nō ponit esse termin^9 gñationis: nec cōpositū: qz sba cōposita nō est modus essendi ipsi^9 for^e in actu existente. ¶ 4° capiatur adhuc iste modus essendi in actu ipsius forme ⁊ queratur an ꝑexistat in mā añ gñationē vel nō: nō pōt dici ꝙ sic: qz tunc forma habuisset esse añ gñatio-

nē in actu: si non tunc eadē rōne ego dicam de forma: q ipsa de nouo capit esse in mā per generationē: sic q nec ipsa nec aliqd ipsi⁹ pexistebat in mā ante eius gīationē: z quecunqz rōnes fierent ꝗ me: eadem possent fieri ꝗ eos qui posuerunt modū essendi in actu ipsius forme: nō p existere añ eius gīationē: vel aliqd eius. ¶ Z^a opinio fuit Alberti magni: q añ generationē forme forma hēret esse in mā diminute z incōplete: sz per gīationē caperet esse pfectū z cōpletū: vñ imaginabat q añ generationē quū generās agit: illa forma p ei⁹ gīatiōe agit in mā coagēs illi agenti ad habēdū esse cōpletū z pfectū: z illā formam q̄ sic hz esse in mā añ gīationē dixit esse puationē: z mouebat ex hoc: qz principiū intrinsecum trāsmutationis nālis opz esse ens positiuū: sed cū priuatio sit pncipiū intrinsecū transmutationis nālis: z nō sit mā nec forma cōpleta: vt dixit: qz aliter non essent tria pncipia trāsmutationis nālis opz ponere priuationē añ formā generādā: q haberet esse diminutum z iperfectū in mā: quaz quidē formā habentē sic esse dixit: esse priuationē. ¶ Aliud motiū eius erat q nisi in mā poneret forma incōpleta q coageret ad eius completionē: sequeret q generatio forme substātialis esset trāsmutatio violēta: hoc aūt est falsū ꝗna pbat: qz oio esset a principio extrinseco si nō ponere tur forma incōpleta in mā coagens agenti extrinseco ad eius cōpletionē: nec sufficit dicere q esse nālis: qz fieret a principio intrinseco passiuo: qz cōsimili mō ois transmutatio esset nālis: qz quelibet pīsupponit subiectū: quod ē principiū passiuū intrinsecū talis trāsmutatiōis. ¶ Aterū ista opinio nō valet qz hac generatiōe facta queritur: si illud quod pexistebat maneat vel nō: si dicatur q maneat: z cū Albertus hoc pexistens ponat priuationē: sequit q priuatio maneat in generatione quod est ꝗ Ar^1cm. qz p hoc mā z forma differunt a priuatiōe: qz in generatione manet mā cum forma: sed nō manet priuatio. Et si dicat q illud pexistens corrumpat: z etiā cum per Albertuz coagebat agēti sequit q agebat ad corruptionē sui ipsi⁹ qd est falsum: qz nihil perse prio intendit corruptionem sui ipsius: cum quodlibet ens diligat se pmanere. ¶ 4^a opinio ē: z est vera q ante generationē forme sbalis: nec ipsa nec aliqd eius pexistebat in mā: z hoc pbatur: quia si aliqd pexisteret in mā hoc videt esse fm aliquē moduz triū alioz opinionū. sed hoc nō: vt probatū est. g. ¶ Ad rōnes pbātes opinionē Alberti: negat illud quod assumpsit. l. q priuatio sit aliquod ens distinctuz a mā: q quū dī aliter nō essent tria principia: qualiter est dicenduz pz ex dictis. ¶ Ad secdaz sequeret q ois transmutatio z̄c. negat ꝗntia z quū dī nō esset a principio intrinseco: negat. imo est a principio intrinseco passiuo hñte nālē inclinationē z appetitum ad formā generandā: qd qdē pn^m intrinsecū est mā prima: z quū dicebatur: cōsimili mō ois trāsmuatio esset nālis: negatur: rō est: qz quāuis cuiuslibet transmutatiōis principiū: sit aliqd ītrinsecū passiuū: nō tū pp hoc hz inclinationē naturalē ad illud: qd per illam trāsmutationē acquiritur. z ideo illa trāsmutatio dī violēt: a verbi gratia: sicut cum leue mouetur deorsuz: q̄zuis illud leue sit pn^m intrinsecuz passiuū talis motus: tū quia nō hz naturalē inclinationē z appetitū essendi deorsum: ideo talis motus illi dicitur violentus z non naturalis: ergo z̄c.

Ad rationes principales. Ad primā concedo q añ generationem nihil est qd po^le est produci vt probabatur: nā nec mā: nec forma corrumpenda: nec generans: z cum dicit: q nunq̄z aliqua forma generaret: negatur: vñ quāuis añ generationem nihil fit: qd possibile fit produci. tamen ante generationē bñ est aliquid po^le produci: vnde ppter ampliationem ille multum differunt: nihil est quod po^le est produci: z nihil possibile est pduci: recte sic iste differūt multū: nullus hō q ē: ē gīandus: z nullus hō est gīandus: z similr aliqs hō est gīandus: z aliqs hō qui est: est generandus. Unde in ista aliquid possibile est pduci. iste termin⁹ aliquid ampliat per ly possibile ad supponendum pro futuro: sed in ista aliquid est quod possibile est produci ly aliqd per hoc verbū est z mediāte sequēti restringitur p illo qd est: ad supponenduz solū: ex hoc ergo pz solutio. ¶ Ad 2^am id qd nūc est in actu prius erat in potentia: cōcedo ad hunc intellectū: q de illo de quo nūc est verū dicere q ipm est: prius erat verū dicere q ipm pōt esse: nec ex hoc sequit formā gīandā ante eius gīationem hīe aliquod esse in mā. ¶ Ad 3^am sequeret q eadē forma z̄c. nego ꝗntiā: naz q̄zuis ante gīationē ita modicū forme generande fit in mā: sic post corruptionez tū ante gīationē pōt generari: z post corruptionē nunq̄z: qz postea celum qd est causa gīationis hoz inferioz: postea hz eodē modo fm nūm: sicut ante: quo ad eius influentiā: q̄zuis forte ois ꝗsimilis forma forme corrupte possit generari: nū q̄z tamē corrupta eadē numero potest regenerari. ¶ Ad quartā sequit q nō esset differentia z̄c. negat ꝗntia. quia aia itellectiua icipit esse sic q primo creatur: z postea ponitur ab extrinseco in materiam: sic q aia intellectiua est prius tempore vel natura: q̄z fit in materia: z sic nō est de forma substātiali corruptibili: quia primo agens alterat z disponit materiā: z agit in ipsam: z sic materia disposita forma substantialis incipit esse in ipsa z absq̄z hoc q prius tempore vel natura fit ante q̄z fit in materia: z in hō est differentia inter gīationē z creationē: quo ad formā substantialē corporalē: z aiam intellectiuam. z ppter hoc dicimus q anima intellectiua inducitur in materiā: forma vero substantialis corporalis educitur de materia. z hoc intelligebat cōmentator per penultimā auctoritatez positā ante oppositū qōnis. ¶ Ad quintā dico q Ar. in 7°. metaphysice: quū dicit formā nō fieri: itelligit eam nō fieri tanq̄z quoddā ens: qd est per se existens seorsuz post generationē: naz sic fieri: debetur cōposito solū: nihilominus tamen bene fit accipiendo fieri pro hīe nūc esse z prius nō esse. ¶ Ad auctoritates: ad primā quū dī agēs z̄c. dico q cōmentator per hoc solū voluit z itellexit formaz nō ponere numeꝗ ꝗtra materiā tanq̄z aliquod ens seorsum existens: seu q est aliqd in actu: talem enim multitudinem nō largit agens per eius generationez in qua generat formā: nihilominus bene largit multitudinē. put multitudo est rerū differentiū fm essentiā: qualiter est de multitudine forme z materie. ¶ Consimili modo ad auctoritatem quinti metaphysice patet. ¶ Ad vltimā quuz dicitur potentia rei: dico q per hanc auctoritatē cōmentator intellexit q eiusdem generis est terminus qui predicatur de aliquo mediāte hoc verbo est: z qui pdicatur de eodem mediāte hoc verbo pōt: verbi gratia. Sor. potest esse homo: z sor. est homo. Sic ergo patet de predicamento substantie: z similiter hoc patet de pīto quantitatis: vt dicēdo sor. potest esse bicubitus. z sor. est bicubitus: z sic de alijs: z sic intelligendo auctoritatez pz q nihil facit per hoc q forma generanda ante eius generationem: fm se totam vel aliquid eius preexistat in materia: z sic patet ad questionem presentem z̄c.

Tex. cōmenti. lxxxj.

¶ Existente eniz quodaz diuino z optimo z̄c.

Questio. xxj.

Vltimo q̄rit vtrū qōlibz ens diligat se pmanere. z arguit q non qz sic sequeret: q ignis nunq̄z descēderet ad locuz siue corruptionis. sed hoc est falsum z ꝗtra Ar. z probat etiā rōne: nam si semper maneret sursum. tunc nunq̄z corrūperetur: sed hoc est

sed hoc est falsum: qz nullū compositū: z mā z forma est perpetuū: ꝓsequēcia hª ꝓbatur: qz ex quo se sursum est locus ꝓseruatiuus ignis in esse. z si quodlibet ens appeteret se permanere semp ignis pmaneret sursuz z sic nunq̄z descenderet: vel saltē nunq̄z appeteret descēdere. ¶ 2° nam fit aliquod lignum sursuz z sub eo fit ignis nō obstante adhuc descenderet z caderet in igne: z in locū sue corruptionis: mō si quodlibet ens appeteret se permanere. nullū ens appeteret moueri ad locum sue corruptionis: quod est falsum: vt iaz dictū est. ¶ 3° sequerēt q̄ nullum ens instinctu sue nāe seipm corrumperet: sed hoc est falsum. qz sicut legit de naturis aialium de fenice. q̄ cum diu vixerit aggregat ligna sicca: quib⁹ congregatis facit cum alis suis motū z ligna illa incendunt: quib⁹ accensis volat in ignem: z cōburit se. ꝓña tenet de se. ¶ 4° sic se quereť q̄ nullū ens haberet tediuz de suo viuere: seu de suo esse: sed hoc est falsum: de qbusdā vetulis: que dicunt se hīe tediuz de earū vita: ꝓsequentia tenet de se. ¶ 5° per Linconiēsez in tractatu suo de reflexionibus radioꝝ. vbi narrat q̄ circa vnū polum sunt quidam montes: super quib⁹ fit ita vniformis regulatio: z reflexio radioꝝ solis: q̄ ibi est tāta temperies q̄ hoīes ibi exītes viuūt. tā diu q̄ tandē habent tediū de vita sua: z saltāt in quendā fluuiū fluentē sub illis montib⁹: z submergunť: qd̄ nō esset: si appeterēt se permanere. ¶ 6° aliqui homines desperati suspendūt seipos. qd̄ non esset si appeterent se permare. ¶ 7° nā quidam appetunt disponentia ad eius corruptionē. vt pz de appetentibus nimiā abundantiā cibi vel potus: vel coitus: vel hmōi. ¶ 8° nam multi sunt homines ita virtuosi q̄ libenter vellent mori pro defensione reipublice. ergo. ¶ 9° mā prima nō appetit se pmanere: z tū large loquendo mā prima dī ens nāle. ergo non qd̄libet ens ꝛc. ꝓña tenet: añs probať: qz appetere est agere: modo mā prima nullo modo agit cum ipa nullius sit actiuitatis: sed passiuitatis ifinite. vt pz⁹ dicebať. ¶ 10° si mā prima appeteret aliquid: vel ergo appeteret hoc qd̄ hēt: vel illud qd̄ non hēt: non primuz ex eo q̄ appetitus fit rōne carentie: nec secundum qz hoc qd̄ appeteret maxime esset forma generanda: sed qz forma generanda nihil est. sequiť q̄ si appeteret ipsaz q̄ nihil appeteret: z appetendo appeteret: qd̄ implicat ꝑdictionē. ¶ 11° non qd̄libet ens cognoscit. ergo nō quodlibet appetit: z per ꝓns nō qd̄libet ens appetit se permanere: ꝓña tenet: qz appetitus fit cum cognitione: z est operatio virtutis cognitiue. ergo. ¶ 12° calor naturalis corrūpens humidum radicale agit ad suiipius corruptionez. ergo: ꝓña tenet: añs probatur: qz calor naturalis ꝓseruatur in humido radicali tanq̄z in sbto proprio. ergo illo corrupto corrūpitur calor naturalis: z per ꝓns si calor naturalis agit pro corruptione humidi sequitur q̄ pro corruptione suiipius. ¶ 13° sequiť q̄ nunq̄z ꝓrium ageret in suuz ꝓrium. hoc aūt est falsum: qz tunc ageret ad corruptionem suiipius. cum nō fiat actio ꝑtrarij in ꝓrium nisi fiat reactio: z hoc ambabus ꝓditionibus ad hoc requisitis seruatis. vt dī videri primo de generatione ꝛc. ¶ 14° sequerēt q̄ nulla esset corruptio naturalis: sed hoc est falsum: qz in primo celi dī q̄ aliqua est violenta: z aqua naturalis. ꝓñtia probatur: qz quelibet esset ab extrinseco z ꝑtra inclinationē nālem ipsius passi. ¶ 15° si questio esset vera: vel ergo appeteret se permanere per tempus finitum vel infinitum: nō 2° modo: qz ex quo nō pōt manere per tempus infinitum: sequitur talē appetitū esse frustra. vt pz primo celi. Nec primo mō: qz postq̄z maneret per illud tps nō amplius appeteret se pmanere: z per ꝓns nō qd̄libet ens ꝛc.

Tex. cō. 81. **In oppositum** sunt Aristoteles z cōmentator in fine huius primi libri dicentis q̄ nihil appetit suiipsius corruptionē. sed qd̄libet diligit se permanere. In ista qōne primo videndum est de appetitu aliqualiter diffinitiue: z diuisiue. ¶ 2° ponende sunt quedā ꝓclusiones de quesito. ¶ 3° descendā ad materiā de qua trangebatur ante oppositum.

Quantum ad primū sciendū est q̄ appetitus dī esse inclinatio alicui⁹ ad aliqd: vel ad aliqualiter esse: verbi grā: quū aliqua virga est aliqualiter incuruata per reflexionē: tunc dicimus ipsam appetere rectitudinē: ex eo q̄ inclinať ad esse rectā. ¶ Tunc fit prima distinctio q̄ appetitū quidā dicit nālis: z quidā aialis: nālis est qui fit sine cognitiōe illius qd̄ sic inclinať ad aliquid vel ad aliqualiter esse. sicut est de appetitu virge ad rectitudinem. vel appetitus grauis deorsum vel leuis sursum: sed appetitus aialis est qui fit cum cognitione ipsi⁹ appetitus: vt est appetit⁹ hois quo appetit taliter vel taliter esse. Et posset vlterius distingui q̄ duplex est aialis appetit⁹: quidā sensitiuus: quidā itellectiuus: prim⁹ est qui fit cum cognitione sensus: secūdus est qui fit cū cognitioni itellēctus ꝛc. ¶ 2ª distinctio q̄ sicut distinguiť duplex potentia. s. actiua z passiua: z ꝑz hoc duplex est appetitus. s. actiuus z passiuus: actiuus qui inclinat: passiu⁹ qui inclinať. Est tū sciendū q̄ satis ipropie z metaphorice appetitus passiuus dicitur appetitus.

Quantum ad 2ᵐ ponunť ꝓnes. prima: nullum ens cōpositū ex mā z forma pōt manere ppetuo. hoc probať: qz qd̄libet tale est cōpositū ex cōtrarijs vel saltē in ipso sunt aliqua que requirunť ad suū esse: cui aliqd est ꝓrium: ergo qd̄libet tale aliqū corrūpitur: ꝓñtia tenet: qz omne hñs ꝓriū est corruptibile: sed omne corruptibile aliqū corrūpeť: antecedēs pz: qz in quolibet cōposito ex mā z forma sunt q̄litates prime: vel eis silles: que requirunť ad eē talis cōpositi. ¶ 2ª ꝓclusio: q̄ nō eēt decor vniuersi q̄ qd̄libet ppetue maneret: hoc ꝓbať a simili in picturis: qz si parietes huius schole: oēs essent per totū colorati colore albo nō esset tanta pulchritudo hui⁹ schole: sicut si esset colorata colore albo z viridi: z sic de singulis. Et simili modo est in vniuerso: qz si omnia semp manerent nō esset tāta pulchritudo in vniuerso: sicut est mō: quū corrumpunť aliqua z generanť aliqua: hoc idē pōt declarari in sonis: qz si plures vociferarent eque alte: nō esset tāta delectatio in audiēdo: sicut si vnus cantaret alte: z alius basse: z sic de singulis. ¶ 3ª ꝓclusio q̄ nulluz corruptibile appetit se permanere ppetue: z hoc ꝑ indiuidum: hoc ꝓbatur: quia hoc est impossibile: vt patet per primā ꝓclusionem: modo entia nālia appetitu naturali nō appetunt impossibile: qz talis appetitus esset frustra: modo deus z natura nihil agūt frustra. Scēa entia naturalia non appetunt appetitu naturali: nisi illud quod vniuersum decorat z manet pulchrū: sed corruptibilia manere nō decorat vniuersum: vt patet per 2ᵃᵐ cōclusionem. ergo maior pz: qz deus z itelligentie que sunt rectores z gubernatores vniuersi: non inclinant naturalia: nisi ad illa que sunt pro decore vniuersi: sed entia naturalia nihil appetunt nāliter nisi ad quod inclinantur a deo: z ab intelligentijs. ¶ 4ª ꝓclusio: q̄ corruptibilia nō pñt manere per tempus infinitū: hoc patet per experientiam. ¶ 5ª cōclusio q̄ entia nālia corruptibilia nāliter appetunt se pmanere ꝑ indiuiduū per tps finitū: hoc patet: qz videmus entia nālia manere per tps finitū. Si ergo ipsa nō appeterent se pmanere per illud tps: sequeretur q̄ ipsa pmanere per illud tps esset ꝑtra inclinationem naturalem eoꝝ: quod videtur incōueniens. 2° naz videmus q̄ etiā naturalia entia: quū sunt extra loca ꝓpria in quibus pñt conseruari: mouenť ad ea si nihil fit prohibens: sed hoc nō esset: si non essent inclinata in illis locis essendum ꝓpter eoꝝ ꝓseruationem temporalē: per ꝓns hoc videtur esse signuz q̄ appetunt se pmanere per tēpus. 3° permanere est bonū z possibile entibus naturalibus: ergo naturaliter hoc appetunt entia naturalia:

pñtia tenet: qz omnia bonũ appetunt: añs pz: qz esse z p manere pueniũt p̃me cause. q̃rto nãlia entia nãlr appetũt: p qd possunt assimilari p̃ z optimo. sed pmanere p tps aliqualr assimilat p̃ z optimo qd manet ppetue: g̃. ¶ 6ª ꝛ q̃ q̃zuis entia nãlia appetunt se pmanere p tps p̃m indiuiduũ: z nõ ppetue: tũ ppetue appetunt se pmanere p̃m spẽm. hoc pz qz hoc est bonũ: z eis possibile: g̃ ꝶ appetunt. pñtia tz vt prius: z p̃ma ps maioris pz: p hoc assimilant p̃ z optimo. z 2ª ps ẽt pz. qz q̃zuis iste hõ non possit manere ppetue: tũ ppetue põt manere hõ qz ꝶ nõ ipedit aliq̃ ꝯrietas: nec p hoc ideozat vniuersuz: imo magis ornat ppetue manere hoiem p̃m spẽm. z hoc dicit cõmẽtator 2° de aia. s. q nã diuina vidit entia nãlia nõ posse ppetuari p̃m indiuiduũ: miserta est dãdo eis virtutez talẽ: q̃ pñt gñare sibi simile: z sic p̃m spẽz ppetuari ꝛc. pz.

Cõmẽ. 34.

Quantũ ad 3ᵐ articulum sit p̃ma ꝯ: q mã appetit formã: pbat: qz si nõ: sequeretur q queli bet gñatio eẽt violẽta: sed hoc est falsum: z ꝯ Aꝛ. p celi: cõsequẽtia pbat: qz eẽt a pncipio extrinseco: ad saluandam ergo gñationez nãlẽ opz ipsam eẽ a pn° intrinseco passiuo inclinato ad habẽdũ formã gñandã. ¶ 2° nã ex quo mã nõ põt eẽ sine foꝛma: ꝶz pdicta: z q entia nãlia nõ possunt manere ppetue p̃m indiuiduũ: vt dictũ est in 2° articulo: sed aliqñ corrũpunt: sequit tunc formã eoꝛ corrũpi in mã: z p ꝯñs sequit mãm hꝛe inclinationẽ ad aliaz formã: postq̃z nõ põt esse sine forma. ¶ 2ª ꝛ q mã nõ appetit formã appetitu aiali: pbat qz non cognoscit. ¶ 3ª conclusio mã appetit formã appetitu nãli. hoc pbat: qz hz inclinationẽ nãlẽ ad formã absq̃z cognitione eius. z confirmat qz vnũquodq̃z impfectibile appetit suã perfectionẽ appetitu nãli: sed mã est pfectibilis: z forma est perfectio eius: g̃. ¶ Quarta ꝛ: mã appetit formã: quã hz p moduz cõplacẽtie: pbat: qz illud qd ab aliquo appetit postq̃z illud hz: placet sibi ꝶ hꝛe: sed mã ante q̃z habuit formã: quã mõ hz: appetebat eã: g̃ postq̃z eã hz: appetit eã appetitu cõplacentie metaphorice dicte. ¶ 5ª ꝛ: q mã appetit formã gñandã per modũ desiderij. hoc pbat: qz qñ aliquis nõ hz adhuc aliquã rẽ: sed appetit eã hꝛe dicimus talem desiderare illã: z sic in pposito: mã appetit formã: quam nõ hz: sed apta nata est hꝛe per moduz desiderij appetit eã: sed dices: qũo est ex quo mã est pure passiua q appetit formã: cũ appetere sit agere. ¶ Rñdeo q non appetit eã appetitu actiuo: qui est inclinare. sed passiuo solũ: qui est inclinari z taliter inclinat a celo z intelligẽtijs z a deo. ¶ 2° dico q mã qñ est informata vna forma pfecta: z fit ita pfecta q nõ possit hꝛe pfectionẽ q̃re nõ est saciata illa sed adhuc est inclinata ad habẽdũ vnã aliã: que est impfectior: dico q hoc est pp decorẽ z pulchritudinẽ vniuersi: vt dictũ fuit. Sed dices que res est appetitus mãe: vel est mã: vel aliqd superadditũ mãe: dico z est 6ª ꝛ: q appetitus mãe nõ est aliq̃ res mãe supaddita: hoc pbat: quia sic vel eẽt forma sbalis. vel accidẽtalis: sed quecunqz dat: vel mã appeteret illud qd est appetitũ vel tanq̃z habitũ: vel aliquid habendũ: z tũc de illo appetitu quo appeteret illũ appetitũ quererẽ an eẽt mã: vel res supaddita materie. si dicat p̃mᵐ standũ erat in p̃mo: si scõm erit pcessus in infinitũ. ¶ 7ª ꝛ est: q q̃zuis hic terminꝰ mã z iste terminꝰ appetitus supponãt p eadẽ re. s. p mã: differũt tũ in cõnotatione: vt pz in diffõnibꝰ exprimẽtibus qd nois hoꝛ terminorum: z ideo solet dici q materia z appetitus sunt idem realiter: differunt tamen ratione ꝛc.

Ad rationes pncipales. ad p̃mam sequeret q ignis ꝛc. negat pñtia: qz ad hoc inclinat a celo cũ ignis nõ possit ppetue manere: z si maneret in loco suo nãli nõ corrũperet. ¶ Ad secundã dico q si aliqd lignũ descenderet tũc nãliter appetit esse deorsum: sed si cadit ad ignẽ: hoc ẽ a casu. ¶ Ad tertiã de phenice dico q q̃diu senix est: tam diu appetit se pmanere ex quo nõ dat vltimum instãs eẽ fenicis. sed qñ sentit ex quodã instinctu nãe se nõ posse manere p̃parat z disponit ad hoc vt sic fiat: vt possit ad minus pmanere p̃m speciẽ: z tunc aggregat ligna z ea incẽdit: z cõburit. z forte. si nõ cõbureret nõ diutius viueret: nec tũc alia fenix ex ea gñaret. ¶ Ad quartaz de vetula: dico q q̃zuis ipa dicat ore se hꝛe tediũ de vita sua: hoc tũ corde non optat. ¶ Ad qntã auctoritatẽ Linconiẽsis: dico q illi hoies in illa terra tm̃ viuunt q forte incipiunt hꝛe miserias z dolores z mẽbra eoꝛ reddunt tandẽ ita dura z inepta q nihil boni possunt facere: z tũc appetentes eoꝛ miseriã nõ esse cadunt ad fluuios z se submergũt. ¶ Ad sextam ꝯsilr dico illis qui suspendunt se: q non appetunt se non eẽ: sed eorũ miseriã nõ eẽ: z sic faciũt seipsos nõ eẽ: vnde si aliquo mõ possent facere eoꝛ miseriã nõ eẽ sine hoc q facerent se nõ eẽ: faceret: imo libẽtissime: vel põt dici: q bñ aliqui appetũt se nõ eẽ: nõ appetitu nãli: sed appetitu vili z corruptiuo sensuali z itellectuali. ¶ Ad septimã dico q bñ aliqui appetũt aliq̃: que disponũt ad eoꝛ corruptionez: z ad que sequit eoꝛ corruptio. vnde bñ ẽ possibile q aliquis appetat añs alicui⁹ pñtie: z tũ non appetat ꝯñs: qz nõ appetit pñtiã esse bonã: vnde aliqui bñ appetũt multũ supponere qui tũ nõ appetunt mori: qd tũ sequit ad multũ supponere: nec appetũt pñtiã eẽ bonã. s. illã: multũ supponit ergo morit. ¶ Ad octauã dico q hoies: qui pugnã p defensione rei publice vsqz ad mortẽ nõ appetunt mori: sed appetũt defensionẽ rei publice ita q ẽt appetunt añs alicui⁹ pñtie: z tũ nõ appetunt ꝯñs. ¶ Ad nonã: quũ dicit appetere est agere: dico q pz solutio ex dictis in q̃one. ¶ Ad decimã vel appeteret ꝛc. dico q vtrũq̃z tz nõ eodem mõ: vt dictũ est in q̃one. z quũ dicebatur nõ illã quã hz: qz appetitus est rõne carentie: z pcedo de appetitu qui est p modũ desiderij: sed non de illo qui ẽ p modũ cõplacẽtie: z quũ vlterius dicebat. nõ appetit formã gñandã: qz illa nihil est. cõcedo. ergo appetẽs formaz gñandã nihil appetit: nego pñtiã. Sed bñ cõcedo q appetẽs formã gñandã nihil est qd appetit saltez illo mõ: quo appetit formã gñandã. cũ quo ad hoc stat q appetens formã gñandã appetat aliquid: qz hoc verbũ appetit ampliat ad supponendũ p eo qd est: vel qd potest eẽ. ¶ Ad vndecimã dico q bñ pbat q nõ quodlibet ens appetit pmanere appetitu aiali sed nõ naturali. ¶ Ad 12ᵃᵐ dico q calor corrumpẽs humidũ radicale pncipaliter intendit suũ augmentũ: sed ad corruptionẽ humidi radicalis: sequit corruptio caloris nãlis: et calor nãlis appetit añs alicuius pñtie: nõ tũ ꝯñs: qz non appetit pñtiaz esse bonã. ¶ Ad 13ᵃᵐ quũ dicit ꝯriũ nõ agit in ꝯriũ: nõ appetit repati a ꝯrio in qd agit: ꝶz appetit illud corrumpere z sibi assimilare: siue gñare sibi simile. ¶ Ad 14ᵃᵐ sequeret q nulla eẽt corruptio: negat. imo est nãlis adhuc ex pte mãe vel ex pte forme gñande q̃zuis sit violẽta ex pte forme corrupte vel corrũpẽde. ¶ Ad 15ᵃᵐ dico q appetit se pmanere p tẽpus finitũ: z quũ dicit ergo illo elapso non appetit se pmanere: pcedit: qz tunc non est: nihilominus tamẽ in quolibet instanti intrinseco illius hoꝛe in q̃ manet appetit se vlterius pmanere: qz non datur vltimũ instans eẽ eius: z sic est finis huius primi libri.

Finis primi libri physicorum.

¶Questiones super 2° physicorꝫ eiusdeꝫ magistri Alberti de Saxonia incipiunt.

Tex.cõmenti.j.

¶Eorum que sunt:alia quideꝫ sunt natura ꝛc̃. Questio.j.

Circa scd̃m librum physicorꝫ magistri Alberti ꝓsequenter queriꝫ.Utrum qd̃libet ens nãle habeat i se ꝑncipiuꝫ actiuũ ꝛ passiuũ sui motus ꝛ quietis nãlis:ꝛ arguiꝫ ꝑmo q̃ nõ: qꝛ celũ est ens nãle:ꝛ tñ nõ hꝫ i se ꝑn^{m} sui mot^{9} actiuũ:qꝛ ꝑn^{m} actuum motus celi est ipsa itelligentia separata:que nõ est i celo:ꝛ simil̃r nõ hꝫ ꝑn^{m} passiuũ sui motus:qꝛ nihil diciꝫ hꝫ seipsum ꝛ cum celuꝫ sit met ꝑn^{m} passiuũ sui motus ꝛc̃.¶2° mã ꝑma est ens nãle ꝛ nõ hꝫ in se ꝑn^{m} actiuũ sui motus vel quietis: ergo questio falsa:ꝓtia tenet:ꝛ ꝑma pars antecedẽtis pꝫ qꝛ mã ꝑ^{a} nõ est ens artificiale:mõ de nũo eoꝝ que sunt: aut est artificiale aut nãle:2ª pars antecedẽtis pꝫ ex eo:q̃ mã i sui nã ẽ simplex oi ꝑn° eẽntiali carẽs:saltẽ q̃ sit ꝑn^{m} eẽntiale sui.¶3° pot argui de aia itellectiua ꝛ de itelligẽtijs ꝛ de alijs formis sbalib^{9} ꝛ accũtalib^{9}:que oia cũ sint simplicia: nõ hñt in se ꝑn^{a} actiua ꝛ passiua sui motus ꝛ quietis:ꝛ q̃ñqꝫ vocant res nãles.¶4° mot^{9} grauis deoꝝ sum est res nãlis:qꝛ nõ artificialis:ꝛ tñ non hꝫ in se ꝑn^{m} motus ꝛ quietis:qꝛ aliter motus esset mot^{9}:ꝛ ad motuꝫ esset mutatio:qd̃ est ꝓtra Aꝛ.qnto hui^{9}.¶5° celũ ꝛ ignis in spera sua sunt entia nãlia:ꝛ tamẽ nõ hñt in se ꝑn^{m} sue Tex.cõ.19. getis:pꝫ qꝛ nunq̃ qescunt:sed ꝓtinue mouent:q̃ eoꝝ nõ est quies ꝛ per ꝓñs nullũ est ꝑn^{m} getis:qꝛ eius qd̃ nõ est: nullũ est ꝑn^{m}.¶6° totalis terra semp qescit in medio celi:ꝛ nunq̃ mouet:cũ ergo eius nõ est motus:seqꝫ nullũ esse ꝑn^{m} sui motus:ꝛ tñ est ens nãle.ergo nõ qd̃libet ens nãle hꝫ in se ꝑn^{m} sui mot^{9} ꝛ quietis.¶7° descẽdat aliqd̃ graue:tũc interim q̃ descẽdit nõ hꝫ in se ꝑn^{m} quietis: qꝛ tunc eius quies nõ est:qꝛ illius qd̃ nõ est:nullũ est ꝑn^{m}:ꝛ per ꝓñs nõ est ꝑn^{m} quietis:ergo questio falsa:cuꝫ sit ens nãle:ꝛ sil̃r cũ aliqd̃ ens nãle quiescit:tunc eius nõ est ꝑn^{m} sui motus:qꝛ eius motus nõ est.ergo ꝛc̃.¶8° motus rei nãlis ꝛ sil̃r ges nõ sunt aliud nisi ipsa res met nãlis:mõ qꝛ nulla res nãlis hꝫ in se ꝑn^{m} actiuũ ꝛ passiuũ sui ipsius sequiꝫ nullã rem hꝫ ꝑn^{m} motus ꝛ quietis.¶9° idem nõ hꝫ in se ꝑn^{m} oppositorum. Sed motus ꝛ quies sunt opposita ergo ꝛc̃.¶10° qd̃libet ens nãle hꝫ in se ꝑn^{m} actiuum sui motus ꝛ getis:sed aliqd̃ ens artificiale hꝫ ẽt in se ꝑn^{m} mot^{9} ꝛ getis:seqꝫ aliqd̃ ens artificiale eẽ ens nãle.maior est Aꝛ.sed minor est vera:qꝛ statua vꝫ ens artificiale: ꝛ si ponit sursum descẽdit a ꝑn° itrinseco pp grauitatẽ:ꝛ cũ discursus sit bon^{9} ꝛ ꝓclusio sit falsa.ꝛ minor vera:opꝫ maiorẽ eẽ falsam.¶11° motus:quo aqua calefacta redit ad frigiditatẽ est nãlis aque:ꝛ tñ nõ vꝫ eẽ a ꝑn° itrinseco: Cõmen.1. naꝫ vt dicit Cõmẽtator circa ꝑn^{m} hui^{9} secũdi q̃ simplicia sunt sicut elementa nõ hñt in se ꝑn^{m} sue alterationis.

Tex.cõ.1. In oppositũ arguiꝫ:ꝛ est Aꝛ.in ꝑmo tractatu hui^{9} secũdi: ponens dñiaꝫ inter nãlia:ꝛ artificialia:dicens:q̃ ens nãle:in q̃tuꝫ nãle hꝫ in se ꝑn^{m} actiuuꝫ ꝛ passiuũ sui mot^{9} ꝛ getis.sed artificialia inq̃tũ artificialia nõ hñt in se ꝑn^{m} sui motus ꝛc̃.mõ cũ dictio reduplicatiua reduplicet de oi spẽ:seqꝫ q̃ hec est vera omne ens nãle hꝫ in se ꝑn^{m} mot^{9}:ꝛ quietis. ¶In ista qõne primo ponende sunt diuisiones.2° conclusiones.

Quantum Ad ꝑ^{m} sit hec prima distinctio q̃ ens nãle capiꝫ duplicꝫ stricte ꝛ large:stricte solum ens nãle dicꝫ per se seorsum exñs:vt est homo vꝫ lapis vel aliquod huiusmodi:ꝛ isto mõ:nec mã:nec forma:nec accidens dicuntur entia nãlia q̃ꝫuis bene dicatur nã:siue entia ꝑm naturã.Ens nãle large dicꝫ prout extendit se non solũ ad sbam per se seorsum existentem:sed etiã ad ꝑncipia eius:ꝛ cãs ꝛ accidẽtia:ꝛ opationes nãles eius:ꝛ isto mõ bene dicimus mãm ꝛ formã esse ens nãle sed hoc ꝓprie.modo in titulo qõnis capitur ens nãle stricte:ꝛ per hoc soluiꝫ rõ facta de aia :ꝛ de mã:ꝛ de alijs nõ per se subsistẽtibus:qꝛ illa stricte non sunt entia nãlia ¶2ª distinctio q̃ ꝑncipiũ passiuũ motus ꝛ quietis.diciꝫ tripl̃r vno modo diciꝫ pro illo nõ quod subijciꝫ motui: ꝛ quieti:sed pro illo : qd̃ nominaꝫ moueri vel quiescere verbi gr̃a:vt est homo vel lapis:duꝫ mouet:vel quiescit. ¶2° modo diciꝫ illud quod subijciꝫ motui vel quieti:ꝛ sic dicimus mãm esse ꝑncipiũ passiuuꝫ tale. ¶3° modo tale principiũ passiuuꝫ quod resistit motui : verbi gr̃a si esset aliquod mixtũ descẽdens.quod hꝫet in se duos gradus leuitatis ꝛ quatuor grauitatis.tũc illi duo gradus leuitatis ꝑñt dici ꝑn^{m} intrinsecum passiuũ talis motus:ꝛ accipiendo sic ꝑncipium passiuũ.quoddã est intrinsecũ: vt iam exemplificatũ est:ꝛ quoddã est extrinsecũ sicut est medium:nam hoc etiã resistit ascendenti ꝛ descendenti: ꝛ sic accipiꝫ ꝑn^{m} passiuũ.quum diciꝫ velocitatem motus attendi penes proportionẽ agentis ad passuꝫ vel ꝑncipium passiuũ. ¶3ª distinctio q̃ ꝑncipiũ actiuũ dupl̃r accipitur.vno modo pro forma sbali inclinante ad motum: vel ad quietem.2° modo pro forma accidẽtali.que est tanq̃ instrumẽtũ mediante quo forma sbalis agit talem motum vel quietem:ꝛ ꝑm hoc solet distingui q̃ duplex est ꝑncipiũ actiuũ motus ꝛ quietis:quoddam est ꝑncipale vt est forma sbalis:quoddam vero instrumentale.vt est forma accidentalis verbi gr̃a:ꝑm q̃ ꝑncipiũ actiuũ ꝑncipale descensus ipsius grauis est forma substãtialis illi^{9} grauis:sed instrumentale est ipa grauitas:ꝛ similr̃ principium actiuũ ꝑncipale augmentationis:vel nutritiõis est ipa aia:ꝑncipiũ autem instrale est ipe calor naturalis. ¶4ª distinctio q̃ motuũ quidam est nãlis:quidaꝫ violentus:ꝛ quidaꝫ preter naturam:motus nãlis alicuius dicꝫ esse ad quem tale mobile inclinatur per suam nãm ꝓpter salutem ꝛ perfectionẽ talis rei:vnde nutritio est pp salutem ꝛ ꝓseruationem illius quod nutritur.Augmentatio vero pp perfectionẽ,descensus grauis:ꝛ ascensus leuis pp ꝓseruationem:nam per talem motum entia naturalia veniant ad loca sua naturalia in quibus ꝓseruãtur:sed motus violentus dicꝫ qui est contra nãlem inclinationem ipsius mobilis:sicut est ascensus grauis:ꝛ descẽsus leuis.ꝛ ꝓportionabil̃r dicatur de quiete.motus autem qui est alicui preter nãm nec inest illi a natura intrinseca sicut est motus circularis ignis in spera sua:istũ enim nõ habet a natura.s.a forma sbali:nec est sibi nãlis ex eo q̃ tunc eidẽ simplici naturaliter iessent plures mot^{9} simplices distincti specie:quod est ꝓtra Aꝛ.ꝑmo celi:nec etiam motus iste est illi violentus:qꝛ tunc illi motui mot^{9} ignis esset ꝓtrarius:sed hoc est contra Aꝛ.primo celi qui ponit.q̃ motui circulari nullus motus sit ꝓtrarius:cõsequentia tenet per Aꝛ.ibidem:vbi dicꝫ q̃ motui violento alicuius mobilis semper motus nãlis eiusdem est cõtrarius.i.inclinatio ad motum nãlem.motus ergo circularis ignis in spera sua inest ei preter nãm ꝛ est ei ipertinens: qꝛ nec sibi repugnans nec ad ipꝫ sequitur.questio ergo intelligitur solum de motu locali nãli. ¶5ª distinctio q̃ celum potest sumi dupl̃r: vel cum inclusione motoris: vel cũ exclusione motoris ꝛ sic de distinctionibus.

Tex.cõ.9.

Tex.cõ.24

Quantū ad scōm: sit prima cōclusio accipiēdo ens nāle large: nō quodlibet ens nāle habet in se pncipiū sui motus ⁊ quietis: hoc pz de aia intellectiua: de mā: de intelligētijs ⁊ hō. ¶ 2ª cōclusio q̄ accipiēdo ens nāle stricte: hec est falsa quodlibet ens nāle habet in se pncipiū sui motus ⁊ quietis nālis: hoc pbat: q̄ posito q̄ aliquod graue proijciat sursuz tunc interim q̄ ascendit: nec mouet nec quiescit nāliter ⁊ per ꝓñs interim non hz pn^m sui motus nālis: nec ēt quietis nālis q̄ illius: q̄d nō est: nō est aliquod pn^m intrinsecū. ¶ 3ª cōclusio accipiēdo celum excludēdo motorē nō hz in se pn^m actiuū nec passiuū sui motus: hoc pbat q̄ nō actiuū. q̄ tale est motor: ⁊ talis mō est exclusus: nec passiuū: q̄ hoc est ipmmet: nihil aūt hz seipsum. ¶ 4ª cōclusio accipiendo celū cū inclusione motoris: ipm hz in se pn^m actiuū principale: ⁊ pncipiū passiuū sui motus: hoc patet q̄ sic aggregat in se ista duo. s. motorē: ⁊ sbm motus illius. s. istā sbam simplicez: que mouet. ¶ 5ª cōclusio q̄ ipsum celū sic accipiēdo non hz in se pn^m instrumētale actiuū nec passiuum 3° modo sumptū. s. pro eo q̄d resistit mouenti: pz hoc q̄ intelligētia nō mouet celū mediāte aliquo instro sed immediate: sed sic non est de forma sbali grauis: q̄ illa mouet graue grauitate: ⁊ sīlr in celo nihil resistit mouenti: q̄ mouetur absq̄z omni resistētia ex hoc pōt inferri q̄ celū mouet sine fatigatione ⁊ pena: vnde quātū eēt ex pte potētie ⁊ resistentie: vna potētia quāta esset potētia vni⁹ musce posset mouere celū circulariter q̄d nullo mō resisteret. ¶ 6ª 2ª elemēta simplicia tā sbaliter q̄z qualitatiue nō habent in se pn^m passiuū, p illo q̄d resistit mouenti: hoc pz q̄ aliter nō essent simplicia qualitatiue. Cū hoc tū stat q̄ in eorūz motu nāli bene est pn^m passiuū extrinsecū sic accipiendo pn^m passiuū: pz nā hoc est ipsummet medū: verūtamen si ascenderet: vel descēderet: plus descēderet in vacuo: nō esset ibi pn^m intrinsecū nec extrinsecū: accipiendo pncipium passiuū mō pdicto. ¶ 7ª cōclusio: quodlibet ens nāle hz in se pn^m actiuū ⁊ passiuū sui motus ⁊ quietis naturalis. vel ipmmet est ipsum pn^m passiuū siue moueat siue quiescat. Sed dices: hec ꝓclusio ꝗdicit scē. Rñdeo ⁊ dico q̄ nō est sibi ꝗdictoria q̄ multum refert dicere hoc hz in se pn^m motus ⁊ dicere hoc hz in se pn^m actiuū motus: q̄ posito q̄ a. mobile nō moueat tunc adhuc hz in se pncipiū actiuū sui motus: q̄ hz aliquid in se q̄d ipm potest mouere: mō hoc nō sequit si actu moueret: nā hoc vbuz pōt ampliat pro futuro vel possibili: sed q̄ includit in ly passiuū: actiuū ergo ꝓ simili mō ampliat: sed sic nō est de isto termino pn^m se solo sumptū: q̄ aliqū hec est vera. a. mobile hz in se pn^m actiuū sui motus: aliqū tū hec ē falsa a. mobile hz in se pn^m motus. sicut hec aliqū est vera. sor. est gīandus. q̄z̄uis hec sit falsa: sor. est hō. Sed diceret aliquis. a. hz in se pn^m actiuū sui motus: ḡ. a. hz in se pncipiū motus: tenet ꝓntia ab inferiori ad superi⁹ affirmatiue: ⁊ per ꝓñs prima nō pōt eē vera nisi scda sit vera si formenī. ¶ Rñdet negādo ꝓntiā. q̄ arguit a termino sumpto cū ampliatione ad eūdē sumptū sine ampliatione ⁊ est similis modus sicut si argueret sic: sor. est hō mortuus. ergo sor. est homo: ibi arguit ab inferiori ad supius: simili mō dicat de pn^o passiuo: q̄ ipz dicit q̄ potest pati: vt moueat: vel quiescat: sic patet q̄ hec conclusio non repugnat scē q̄z̄uis hoc nō intelligentib⁹ logycā appareat: ⁊ ista ꝓclusio pbat sic: omnis motus nālis est sursuz vel deorsum: vel circularis: vt pz per Arz. pmo celi: sed quodcū q̄z ens nāle q̄d mouet aliquo istoz motuū nāliter. hz i se aliquid q̄d subijcit illi motui. s. illō q̄d mouet ⁊ illud q̄d facit illū motū: ⁊ hoc patet tam de mixtis q̄z de elemētis simplicibus q̄z de celo accipiēdo celū cū inclusione motoris: sed accipiēdo celū sine inclusione motoris: tunc ipsuz met est pn^m passiuū sui motus: pp q̄d notāter dixi in cōclusione vel ipm met. Sic ergo dictū est de motu: proportionaliter: dicā de qete. vnde pro maiori intelligētia sciēdum est q̄ q̄z̄uis forte iā totalis terra quiescat: tū hz in se pn^m actiuū motus: q̄ hz in se formā sbalez: que q̄z̄uis de facto nō moueat ipsaz: tū pōt ipaz mouere: q̄ potest esse extra locū suū pm se totaz: vel pm aliquā eius partem: ⁊ tunc forma moueret ipsaz: ⁊ per ꝓñs erat ante verū dicere illā formā posse mouere ipaz: sīlr q̄z̄uis aliquod graue iā descendat. ⁊ nō quiescat. Tū hz in se pncipiū passiuū vel est illud met q̄d pōt pati q̄ qescat: sic ergo pz qualiter refert multū dicere mobile: vel ens nāle hīe in se pncipium motus ⁊ qetis: ⁊ dicere q̄ hēat in se pn^m actiuū mot⁹ ⁊ quietis: vel passiuū vel esse illud met q̄d mouet: vel qescit. ¶ 8ª cōclusio: q̄ quodlibet ens nāle: q̄d nutritur vel auget: hz in se pn^m actiuū ⁊ passiuū nutritionis ⁊ augmentationis: ⁊ adhuc si nō actu nutriret: vel augeret haberet in se pn^m q̄d posset augeri vel nutriri siue facere nutritionē: vel augmētationez: ⁊ sīlr pn^m: q̄d pt hoc pati: de motu vo alterationis videbit in questione sequenti.

Ad rationes principales. ad primā ⁊ ad alias vsqz ad octauā inclusiue apparet solutio in 2° articulo. ¶ Ad octauā ꝓcedo q̄ mot⁹ ⁊ qes nō distinguunt a rebus nālibus. ⁊ igit bñ ꝓcedo hanc eē falsam motus: vel quies est pn^m actiuū: vel passiuū: nam quū aliquod mobile diu fuit: ⁊ tunc mouet vel quiescit: falsum est q̄ illius motus vel quietis sit pn^m actiuuz vel passiuū: nihilominus tū est cōcedēdū: q̄ aliquod est pncipiū actiuū talis motus vel quietis: ⁊ sīlr passiuū: ⁊ ratio huius est: nā q̄z̄uis forma sbalis talis entis nō sit pncipiū actiuū eiusdē: tū facit ⁊ agit q̄ illō ens taliter se hz: vel q̄ mouet: vel quiescit ⁊c. ¶ Ad nonā dico q̄ qes nālis nō opponit motui nāli eiusdē mobilis: sed bñ quies violēta opponit motui nāli: pp q̄d forma sbalis que est pn^m actiuū quietis vel motus nālis: nō est pn^m quietis: motus violēti: que quies est termin⁹ a quo: mot⁹ nālis: ⁊ quies nālis est termin⁹ ad quē eiusdē motus. ¶ Ad decimā dico q̄ ibi est multiplex peccatū q̄ ibi arguitur in 2ª figura ex puris affirmatiuis. ¶ 2° q̄ ꝓclusio ibi reputat falsa: que tū nō est falsa: pmuz pz de se. 2^m declarat: q̄ hec reputat esse falsa ens artificiale est ens nāle: mō ista est vera: nā ista statua est ens nāle q̄ lapis: vel ens: ⁊ ista eadez statua ē ens artificiale: ergo ꝓcludit expositorie q̄ ens nāle est ens artificiale: q̄ aūt Arz. dixit distinguēdo ens nāle ꝗ artificiale: debet itelligi q̄ ista duo noia artificiale: ⁊ nāle distictis ꝓceptib⁹ in mēte subordinātur in significādo: in quoz vno includitur hīe pn^m actiuū ⁊ passiuum motus ⁊ quietis in se. in alio vo nō: q̄ ad ꝓcipiendum aliquā rē nālē opz concipe illā rem hīe in se pn^m actiuū ⁊ passiuū motus ⁊ qetis. Sed ad ꝓcipiendū aliquā rez eē artificialē nō opz hoc ꝓcipere: vnde pōt aliqs imaginari locū: vel aliquid eē locū nō imaginādo hoc eē graue vel leue: nec nāliter mobile motu circulari: sed nō pōt imaginari aliquod eē ens nāle nisi ꝓciperet ipsuz eē graue: vel leue: vel nāliter mobile motu circulari: mō si cōcipio ipz esse graue opz me cōcipere hīe in se pncipiū mot⁹ deorsum actiuū ⁊ passiuū. Et si ꝓcipio ipm eē leue opz cōcipere ipm hīe in se pncipiū actiuū motus ascensus: ⁊ sic proportionat si cōcipiā aliquid eē mobile motu circulari. ¶ Ad vltimā patebit in sequenti. Qō. ij.

Queritur secūdo, vtrū aliquod corpus mixtum vel simplex habeat in se pncipiū itrinsecū sue alterationis: ⁊ arguit primo q̄ nō: per vnuz dictū Cōmētatoris circa pncipiū huius secūdi libri: vbi dicit q̄ elemēta nō habent in se principia sue alterationis: sed bene habent in se principia sui motus localis: sed mixta bñ habent in se principium sue alterationis ⁊ sui motus localis. ¶ 2° videt q̄ nullū corpus mixtū habeat in se pncipiū actiuū sui motus

Tex. cō. 5.

Cōmēto.

motus: qz sic sequeret: q aliquod ageret in seipsum: z simul esset in actu z in potentia. Sz hoc est ipossibile: ergo ꝓñtia ꝓbatur: qz motis nobis mouent oia que in nobis sunt: sequeret q in aliquo corpore eet aliquid qd moueret ipsuz corpus: tunc hoc moueret se ipm: z esset in actu in qztuz mouens: z in poa in qztum motũ: z respectu sui ipsius: z sic idem ageret in se ipsuz. ¶ 3° si aliqd hiet in se pnm sue alterationis: seqret q hiet in se pnm actiuuz sue gñationis vel corruptionis. Sed hoc est falsuz. nõ enim pnm sue gñationis: pz qz post qz aliqd est semel gñatum amplo gñari nõ põt q et nõ habeat pnm sue corruptionis pz: qz quodlibet ens diligit se pmanere: vt pus dictũ est: qd nõ esset si hiet in se pnm sue corruptionis actiuuz. ꝓñtia probat: qz quelibet alteratio ordinat in gñationẽ: vel corruptionẽ: ergo bñ dicit Ar. in p° de gñatiõe: q si gñatio est impossis: alteratio est ipossis: si ergo aliqd hiet in se pnm actiuũ sue gñationis: z si non hz in se pnm sue gñationis nec corruptiõis: tũc etiã nõ hz in se pnm sue alterationis. ¶ 4° sequeret q aliqd hiet in se ꝓria. Sed hoc est falsum: z cõtra diffinitionẽ ꝓrioꝝ: qz nõ insunt eidem nisi vicissim: ꝓñtia tenet: qz alteratio nõ est nisi inter ꝓria. ¶ 5° si qstio esset vera maxime de aqua calefacta que p se ipsaz alterat a caliditate in frigiditatẽ: sz hoc nõ est veruz qz tũc sequeretur q a ꝓportione minoris inequalitatis pueniret actio: sed hoc est falsum: z ꝓbat ꝓñtia: qz aqua põt esse tñ calida: q illius multo plus est de caliditate qz de frigiditate: mõ si ab aliquo itrinseco reduceret ad frigiditatẽ: hoc nõ videret nisi a frigiditate: quã adhuc hz: que corrũpit illã caliditatẽ: z cum illa sit minoris potentie: qz caliditas: sequit ꝓñs illatũ. ¶ 6° si aqua reduceret ab itrinseco ad frigiditatez: sequeretur: q aliquid ageret vltra gradũ proprũ: sed hoc est falsum: z ꝓñtia ꝓbat: qz frigiditas ibi manens calefactione aque ageret itensiorẽ frigiditatẽ in illam aquã: qz ipsamet esset.

Tex. cõ. 1.

In oppositum arguit pmo de mixto q clarum est q in mixto sunt alique partes que sunt calidiores: z alique minus calide: sicut in hoie coz est magis calidũ qz cerebruz: z qz magis calidum agit in minus calidũ itendens ipm assimilare sibi: naz ista est lex z nã actiuoꝝ z passiuoꝝ: ex quo sequit mixta hie in se pna actiua z passiua sue alterationis. de simplicib9 probat et qz videmus: q aqua calefacta ammota a caliditate ecõuerso redit ad eius frigiditatẽ: z nõ põt dici q hoc faciat ꝓtinens ex eo q redit ad frigiditatẽ intensiorẽ qz sit frigiditas ꝓtinentis: cuz ergo nihil agat intensiorẽ gradũ: qz ipmmet habeat: sequit q continens nõ reducat aquã ad intensiorẽ frigiditatẽ qz ipmmet habeat. ¶ Pro ista qõne pmo ponẽde sunt alique distinctiones. 2° alique ꝓnes. 3° quedam dubia.

Quantum ad primũ sit ista prima distinctio q omne corpus mixtũ vel simplex: vl est homogeneũ: vel heterogeneũ. ¶ 2a distinctio q corporum homogeneoꝝ quedaz sunt homogenea ratione similitudinis figure suaꝝ partiuz vel rõne silitudinis suarum qualitatũ in gradu suarũ partiũ. vel rõne vtiusqz simul. Verbi gra: sicut est de aqua: vel de igne puro: naz ignis purus vel aqua pura: dr homogeneũ: qz nulla pseoꝝ determinat sibi distinctã figurã a figura alteri9 ptis: z silr qlibet pars eius hz qlitates. s. caliditatẽ: z frigiditatem ita intensam sicut alia pars. z hec est homogeneitas taz rõne silitudinis figure partiũ: qz etiã rõne qualitatũ. ¶ 3a distinctio q corpoꝝ heterogeneoꝝ. qdã sunt talia ratione dissimilitudinis qualitatũ primaꝝ suaꝝ partiuz: z quedam dissimilitudinis figure eaꝝ: z quedam ratione vtriusqz simul. verbi gra. posito q esset aliquod aial: quod per totum vniformiter esset calidum. illud diceretur heterogeneũ rõne dissimilitudinis figure suaꝝ partium: sed non ratione qualitatum in gradu. Exẖpluz sedi ficut si esset vna aqua: cuius medietas eet calida z alia frigida. tũc illa aqua diceret heterogenea rõne dissimilitudinis qualitatum: sed non rõne dissimilitudinis figure suaꝝ partiũ. Exemplum tertij. sicut homo vel aliud aial quod est heterogeneuz tam rõne dissimilitudinis figure suaꝝ partiũ: qz rõne dissimilitudinis qualitatum suaꝝ: qz oes eius partes nõ sunt silis figure. cũ caput sit alteri9 figure qz pes: z similiter non oes partes sunt consimiles in qualitate: qz coz est calidius qz sit cerebrũ. vel qz aliqd aliud membrũ: sic ergo patet quomodo homogenea. vel heterogenea pñt attendi vel penes figuraz partiũ. vel penes qualitates. Nota tñ q in ista questione volo vti homogeneis prout attẽdunt ex parte qualitatũ: z nõ ex pte figuraꝝ. ¶ 4a distinctio q aliquod mixtũ põt dici dupliciter sbaliter. vel accidentalr siue qualitatiue. sbaliter sicut in quo sunt quatuor elementa vel qualitates similes quatuor elementoꝝ adinuicez: sicut homo vel aliqd aliud mixtuz simile: mixtũ autẽ qualitatiue dicit elementuz remissum in suis qualitatib9 actiuis z passiuis. verbi gra. vt si frigiditas aque remitteret. tũc aqua diceret mixta qlitatiue: qzuis esset simplex sbaliter simplicitate. que opponit mixtioni sbali. ¶ 5a distinctio q aliquid põt dici hie in se principiũ sue alterationis dupliciter de per se pmo: z de per se non pmo. primuz dicit tale: cuius quelibet pars alterat quãlibet partẽ illius: z quelibet pars alteratur. ¶ 2° modo dr illud cuius vna pars alterat aliã: sed non quelibet: sicut est in mixto pfecto. vt in homine: cuius vna pars alterat bene aliã non tñ quelibet quãlibet: coz eniz non alterat seipsuz. vel si esset vna aqua. cui9 vna medietas esset calida z alia frigida. vna alteraret aliam. non tñ quelibet quãlibet: qz medietas frigida non alteraret seipsaz: z tale voco hie in se pncipiũ actiuũ sue alterationis per se non pmo. si autẽ est aliquid cuius nulla pars alterat aliaz nec aliquid est in ipso quod alteret eas: nec dr habere in se principiũ actiuũ sue alterationis per se pmo: nec per se nõ p°. sic pz ex supi9 declaratis z c.

Quantũ ad scdm. premitto quasdã suppositiões: prima est q quelibet res nãlis determinat sibi vnã dispositionem que est sibi optima: z cum in ista est. optime est sibi: hoc est ita bene sicut potest sibi esse quantum est ex parte capacitatis sue nature: sed quũ recedit ab ipsa dispositione sibi nãlissima male est sibi z incipit infirmari z tendere ad corruptionẽ: verbi gra. Luz ignis habet caliditatem in sũmo: z siccitatem in gradu debito igni. tunc ignis est in optima sui dispositione: sed qñ eius caliditas remittit. tunc declinat ab illa dispõne z incipit infirmare z tendere ad corruptionẽ. vnde elemẽta pñt dici infirma sicut mixta aiata: z pñt medicari per contrariam remotionem remittentes qualitates alteri9 elementi. z similr sicut est de elementis. ita est de mixtis. s. q determinant sibi vnam dispositionem eis nãlissimã: z quũ sunt in ea: sunt optime. quuz aũt recedunt ab illa incipiunt infirmari: z tandem corrumpi. Et est sciendũ q non est eadem dispositio nãlis oibus mixtis: imo illa que est nãlis homini non est nãlis equo: nec econuerso. ¶ 2a suppositio q quodlibet ens nãle appetit se permanere nãliter in sua naturali dispositiõe quũ est in ea: hoc patet: qz omne ens nãle: nãliter appetit se permanere vt prius dicebat: cum ergo in ista dispositione sibi optime est. sequit ergo. ¶ 3a suppositio q qdlibet ens resistit trahenti ipsuz extra eius dispositionem nãlem. vt patet: qz quodlibet tale habet inclinationem nãlem manendi in illa. vnde lapis habet nãlem inclinationem ad essendi deorsum: z resistit volenti ipsuz trahere sursum. ¶ His premissis sit prima ꝓclusio. q nullum ens nãle habet in se pnm actiuuz sui motus alterationis per se primo a sua nãli dispositione: hoc probat: qz quodlibet ens nãle determinat sibi vnã dispositionem nãlem: vt patet per pri

maz suppositionem sub qua appetit manere per scdam: z resistit cuilibet volenti ipsum trahere ab illa dispositione: vt pz per tertiaz suppositionē. ergo quodlibet trahēs ipsum ab illa nāli dispositione violenter traheret ipm: z per ꝓns non est sibi intrinsecuz. ¶ 2° nos videm⁹ q grave quum est in loco suo nāli: z similiter leue: nunq̃z mouent se ab illo loco. ergo similiter quū corpus mixtū: vel simplex est in sua nāli dispositione: nunq̃z mouet se ab illa: z per ꝓns non habet in se pncipiū alterandi se ab illa dispositione. ¶ 3° nos videmus q virga cum inclinata sit ad rectitudinem nunq̃z mouet se ab illa rectitudine ad curuitatē: sed cuilibet volēti ipsaz mouere de rectitudine ad curuitatē ipa resistit sibi. ¶ 4° si aliquod ens nāle haberet nāliter ab intrinseco inclinationē a sua dispositione nāli sibi ꝓuenienti tunc appeteret suiipsius corruptionē. qd̃ est falsuz. ¶ 5° tale pn^m actiuū a tali nāli dispōne: vel esset mā: vl' for^a: nō mā: qz nō est actiua: nec for^a: qz illa determinat sibi talem dispositionē. ergo non appetit recedere ab illa. ergo. ¶ 2^a conclusio q quodlibet ens nāle: quū est extra suam nālem dispositionē habet in se pncipium alteratonis ad illaz dispositionē nālem: hoc probatur pmo: qz quodlibet ens habet nālem inclinationē permanere: z cuz ī illa dispositione maxime possit manere. ergo alterat se ad illaz: si est extra illam. ¶ 2° nos videmus quū lapis ponitur sursum a pn° intrinseco mouetur ad locuz sibi nālem. ita ꝓsimili modo quodlibet ens si est extra suam naturalē dispositionē mouet se ipsuz ad illā si remouetur impedimentū extrinsecū. ¶ 3° si aliqua virga incuruat: que habet nālem inclinationē ad rectitudinem seipsaz mouet. ergo similr in proposito videt esse. ¶ 4° hoc apparet de aqua calefacta q si impedimentuz extrinsecū remouet ecōuerso redit ad frigiditatez z non nisi ab intrinseco pp hoc q aliquando redit ad frigiditatem intensiorez: multo plus q̃z sit frigiditas cuiuslibet extrinseci circunstantis. ¶ 3^a ꝓclusio q qōlibet ens nāle heterogeneū rōne qualitatis suaꝝ partium habet in se pncipium sue alterationis per se non pmo: patet: naz propter hoc q vna pars est alterius qualitatis ab alia agit in eaz econuerso: nā homo vel aliquod aliud extrinsecū habet bene in se principiū actiuum alterandi se z sua dispositione nāli z hoc per se non primo: quia ex quo vnū membrū est calidius alio agit in aliud: z per ꝓns trahit a sua nāli dispositione: naz tam cito aliqd̃ membruz hominis duz non est in sua dispositione nāli: tā cito nec est homo. ¶ 4^a conclusio q nullum ens naturale homogeneum prout homogeneitas attendit penes qualitatem: habet in se principium actiuuz sue alterationis a sua dispositione nāli nec per se primo: nec per se non primo. q non per se pmo patet ex pma cōclusione: q nec per se nō primo: etiam patet ex quo quelibet pars eius est similis qualitatis in gradu cuz alia: sequit q neutra alterat aliam. ergo. Ex his sequit q heterogeneuz pōt corrūpi dupliciter: vno mō ab intrinseco. s. per se nō primo. alio mō ab extrinseco: etiā secūdo sequit q homogeneuz pōt corrumpi solū vno mō. s. ab extrinseco. 3° sequit q aliquod homogeneū put dixi in pn° si poneret in vacuo pmaneret ppetue ibi: naz tunc nullū corrūpens eēt sibi applicatum: qz nulluz corrūpens hz intrinsecū: sed sic nō esset de heterogeneis qz adhuc posset corrūpi ab itrinseco: lz hoc nō sit per se primo: ergo z c.

Quantum ad tertiū dubitandū est primo: quia dictū est q qōlibet ens nāle: quū est positū extra nālem dispositionē suam sibi z c. Peto vtrū quodlibet moueret se econuerso ad illa extrinsecum cōtrarium sibi remoueretur. ¶ Secundo dubitat ex quo aqua calefacta nāliter redit ad frigiditatē: vtrū reducat se vltra gradū frigiditatis: quā pmo habuit: z videt q sic: qz talis est motus nālis qui in fine est velocior q̃z in pn° videt: ergo se mouere vltra gradū prioris frigiditatis ei⁹ recte: sicut si terra esset pforata: z lapis descēderet versus centrū: tūc ex quo in lapide sic descendente acquirit quidam ipetus moueret se vltra centrū tamdiu quousq̃z impetus sit corruptus: z tūc lapis redit ecōuerso versus cētrum. vbi etiā acquirit vnus paruus impetus: quo iterꝝ mouet se vltra centrū: sed non tantū quantuz prius: z sic quasi titubando tandē quiescit: sic similr videt esse de aq̃ calefacta cum redit ad frigiditatē pstinaz. ¶ 3° quid in tali reductione aque ad frigiditatem sit agens: z quid patiens. ¶ 4° si celum poneret extra nālem sui dispositionē vtrū reduceret se ad dispositionē porem sibi nālez. ¶ Rūdeo ad pmū z dico q homogeneū est sicut elementatuz quantū deducat a sui dispositione nāli: dumtamen maneat: z impedimentū extrinsecū remoueat: reducit se ad dispositionē nālem suam. sicaūt non est dicendū de heterogeneis: sicut est de homine vel de equo: imo illud tantuz pōt trahi a sua dispositione naturali sibi q quantū cunq̃z impedimenta extrinseca remouerent: nunq̃z reduceret se ad pristinam dispositionem: z hoc qz partes in se quodāmodo sunt ꝓtiarum dispositionū. dicūt ergo aliqui medici q posito q sor. esset in dispositione sibi ꝓuenientissima z nālissima si fieret infirmus q nunq̃z amplius reduceret vel rediret ad dispositionem sibi nālem talem: qualez primo habuit. ¶ Rūdeo ad 2^m: z dico q si ponatur aqua eē frigida in sūmo quū est in nālissima dispositione: tunc dico q cū aqua reducit se ad frigiditatem nō trāscendit gradū sūme frigiditatis: z vlterius dico q nec hoc obtinet: q in motu alteratiōis nō acquirit talis ipetus: q̃lis acqrit ī motu locali: verūtū si ponerem⁹ aquā nō hie frigiditatē sūmā cuz eēt in sūma sua dispōne ꝓuenientissima possemus dicere q in motu alterationis aque acquirit impetus: quo aqua trāscēdit ad frigiditatē summā: z iterū redit nāliter ad illā que est sibi naturalis recte sicut diceretur de graui. ¶ Ad tertiū dico q agens in tali alteratione aque a caliditate ad frigiditatē: est frigiditas virtualis aque: vnde q̃zuis in aqua calefacta non sit frigiditas actualis que sentit: tū ibi est frigiditas virtualis: que nō sentit: vnde q̃zuis piper nō sentiat actualiter calidū: tū est virtualr z c. principale ergo agens est forma sbalis z passiuz receptiuū z subiectiuū seu sbm forme. ¶ Ad quartū dico q si celū moueret extra suā naturalē dispositionē nō rediret z esset defect⁹ ex parte materie: qz celum nō hz mām: m ō cuz idē nō possit eē agens z patiens respectu sui ipsi⁹ celū nō posset reducere se ad dispositionem sibi conuenientem: z igitur conclusiones prius posite debent intelligi de corporibus compositis ex materia z forma.

Ad rationes pncipales: ad p^am quū dixit Cōmētator eleūta sūma nō hie z c. conceditur a dispositione nāli eor: nihilominus tamen bene hūt pn^m intrinsecū actiuū sue alteratiōis ad dispositionē eor nālem: quū sunt posita extra illam: z de mixtis dico q intelligit q hūt in se pn^m sue alterationis a dispositione eor naturali: per se nō primo: lz nō per se primo. ¶ Ad 2^am sequeret q idem esset in actu z in potētia: dico q hoc nō est incōueniens respectu diuersor: q idez compositū respectu forme pōt esse agens: z respectu materie patiens. ¶ Ad 3^am dico q illa bene probat: nullum corpus hie principium in se actiuū sue alterationis a dispositione eius nāli per se primo: z hoc bene conceditur: pōt tamen habere pncipium sue alterationis a dispositione eius nāli per se non pmo: vt dictum est in questione. ¶ Ad quartaz bene cōcedo q idem bene pōt habere in se aliquo modo ꝓtia: nam mixta habent in se partes diuersarum qualitatū: z similr aqua calefacta habet caliditatem actualē: z frigiditatem virtualē: que aliquo modo pūt dici contraria: qz frigiditas virtualis est productiua frigiditatis

ctiua frigiditatis actualis, que est ꝓtraria actuali calidi-
tati. ¶ Ad quintam nego ꝙ a proportiõe minoris ineq̃-
litatis prouenire motus: qr quãtũcunqz aqua sit calida
dũ tamen maneat frigiditas virtualis est maioris poten
tie q̃z sit ista caliditas actualis: ¶ Ad sextã nego ꝙ aliqd
agat vltra gradum propriũ: qr adhuc manet ibi frigidi-
tas virtualis tanti gradus sicut prius: ergo ꝛc.

¶ Tex. cõmenti. ij.

¶ Lectulus autem ꝛ indumentũ: ꝛ si ali
quod huiusmodi ꝛc. Qõ. ij.

Queritur tertio vtruz figura sit res
distincta a re figurata: ver-
bi gratia vtrum es ꝛ eius figura sint res di
stincte: ꝛ arguit primo ꝙ sic: qr albedo disti
guitur ab albo ꝛ anima ab animato. ergo
figura a figurato. ꝓnntia tenet qr isti duo ter
mini figura ꝛ figuratũ: habẽt se sicut abstractũ ꝛ cõcretũ:
sicut ẽt isti termini albedo ꝛ albũ: g̃ sicut albedo ꝛ albuz
significant ꝛ supponũt pro diuersis: sic ẽt figura ꝛ figura-
tum. ¶ 2° figuratũ est sba ꝛ figura est accidens: g̃ sunt res
distincte. ꝓnntia tenet: prima pars antecedẽtis, pbat: nã es
est sba: ꝛ idẽ est figuratũ: ergo figuratũ est sba: sed ꝙ figu-
ra sit accidens pz: quia nomina figurarum sunt statua: le-
ctus ꝛc. sunt de quarta spẽ q̃litatis: g̃ res significate per
ipsa videnꝯ esse qualitates: siue accidentia: vt pz. g̃. ¶ 3° fi-
guratũ sicut est statua cõponit ex ere ꝛ figura: sed figura
non sic cõponit: g̃. ¶ 4° si figura nõ eẽt aliqua res super-
addita figurato: sequereꝯ ꝙ statue factor vel domificator
nullã rem nouã faceret supadditã rebꝰ figuratis: sed hoc
est falsuz: qr tunc nõ esset premiãdus: ꝓnntia tenet postq̃z
figura nõ est res supaddita figurato. ¶ 5° sequereꝯ ꝙ hec
eẽt cõcedenda: sigillũ regis est rustici: posito ꝙ vnus rusti
cus haberet aliquã cerã in qua fuisset impressum sigillũ
regis. ꝓnntia, pbat postq̃z talis figura ꝛ dispositio non est
res distincta ab illa cera: ꝛ cũ illa sit sigillũ regis: sequereꝯ
hanc esse ꝓcedendã: sigillũ regis est rustici postq̃z illa ce-
ra est rustici. ¶ 6° si figura ꝛ figuratũ essent idez sequereꝯ
ꝙ homo posset nutriri de triãgulis ꝛ quadrangulis: sed
hoc est falsum: ꝛ ꝓnntia tenet: qr carnes ꝛ panes figurati
sunt figure triãgularis ꝛ q̃drãgularis ꝛc. ꝛ p te sũt idẽ g̃.

In oppositum arguit sic: quicquid est illud
qõ termino vl terminis clau
dit est figura. sed quelibet res figurata termino vel termi
nis claudit. ergo maior ẽ nota: qr diffinitio figure data a
mathematico est ista: figura est que termino ꝛc. vt prius:
mõ de quocunqz predicat diffinitio ꝛ diffinitum: minor
patet ex eo ꝙ nõ est aliqua res figurata: qn claudat termi
nis. ¶ In ista qõne ꝑmo ꝑmittunt quedã suppositiões.
2° ponende sunt conclusiones. 3° notandum est vnum
dubium: ꝛ soluendum.

Quantum ad primũ sit ista suppositio ꝙ quoti
enscũqz ꝓtingit ꝙ de aliquo põt ve-
rificari aliquis terminꝰ pp solũ motũ localem factuz in
ipso vel in alio: qui quidẽ terminꝰ nõ poterat priꝰ veri-
ficari de ipso: tunc talis terminꝰ nõ significat aliquã rem
distinctã vel supadditã illi: de quo est de nouo verificabi
lis: verbi gratia: sicut hoc ꝑdicatũ: platone mihi eẽ dextz
põt de nouo de pnomine demõstrãte verificari de me so
lo motu locali facto a me vel a sorte: nam si sor. qui mihi
prius erat a dextris vadat ad sinistrã: tunc hec est vã: sor.
est mihi sinister. ꝛ tũ sinistrũ nõ significat aliquã rẽ super
additã ab ipso: qñ aũt aliquod predicatũ nõ ẽ de aliquo
verificabile de nouo pp solũ motũ localẽ factũ in ipo vel
in alio: sed pp motũ alterationis, pprie dicte vel gñatiõis:
vel corruptionis: tũc talis terminꝰ sic de nouo verificabi
lis de aliquo significat vnã dispositionẽ de nouo super-
additã illi de quo est de nouo verificabilis: verbi gratia:
hic terminꝰ albũ non põt pp solũ motũ localem factũ de
nouo verificari de aliquo: sed vt debeat de nouo de aliq̃
verificari: requirit ꝙ ꝑcesserit aliꝰ motus q̃z solus motꝰ
localis: ꝛ ideo iste terminꝰ dicit significare aliquã rem de
nouo supadditã illi rei que significat per illũ terminum
de quo de nouo hic terminꝰ albũ vel calidũz verificatur.

Quantum ad scõm sit ꝑma ꝓclusio ꝙ nomina
figurarũ nõ significant res distictas
a sba hoc pbat: qr noia figuraz possunt de nouo verifica
ri de sba pp solum motũ localẽ factũ: g̃ nõ significant res
distinctas a sba: ꝓnntia tenet per suppositionẽ: antecedens
arguit: qr de eadẽ cera põt modo verificari ꝙ est spica pp
solũ motũ localẽ ꝛ alium situ ptiuz: ꝛ põt verificari ꝙ sit
triãgularis: ꝛ p ꝓns spericitas ꝛ triangularitas: non sunt
res supaddite cere successiue. Ex ista conclusione sequit fi
gurã nõ esse rẽ supadditã figurato: pz ex eo ꝙ spericitas
non est res supaddita cere sperice: nec triangularitas cere
triãgulari. hoc ẽt aliter pbat: qr figura nõ videt eẽ aliud
q̃z supficies: qr res figurata: nõ dicit aliter ꝛ aliter figura-
ta nisi ꝑm ꝙ eius supficies aliter ꝛ aliter disponit. Sz su-
perficies nõ est aliq̃ res supaddita figurato: qõ probat qr
supficies est terminꝰ de pñto quãtitatis. sed quũ prius di
ctũ tales terminos nõ significare rẽ distinctã a sba ꝛ quã
titate: cũ g̃ omne figuratũ est sba vel quãtitas: sequit sup
ficiẽ nõ esse rẽ distinctã a figurato: g̃. ¶ Itẽ si figura eẽt res
distincta a figurato: sequereꝯ ꝙ quecũqz figura posset an
nihilari manẽte figurato: sed hoc est falsum: nã tunc esset
vel esse posset figuratũ: absqz hoc ꝙ eẽt aliq̃ figura: sz hoc
videt implicare ꝓdictionez ꝙ aliquod corpus. sit figura
tũ absqz figura: ꝓna ꝑncipalis, pbat: nã quascũqz res di-
stinctas ab inuicẽ: quaz vna nõ est ps alteriꝰ: vnam eaz
deus põt ꝓseruare: ꝛ aliã annihilare: qr vnã illaz esse fi-
ne alia nõ implicat ꝓdictionẽ: mõ si figura ponat res sup
addita figurato: quecũqz figura põt annihilari figurato
tũ manẽte. ¶ 2ª cõclusio esse spericuz vel esse triangulare
vel esse figuratuz: ꝛ sic de alijs nõ oino nihil est: hoc pbat
qr si sic tunc hec est falsa esse spericũ est eẽ figuratũ: ꝛ sic de
alijs: sed hoc est falsum: falsitas pz: qr hec est ꝑdicatio qd-
ditatiua. ꝓnntia tenet: qr omnis ꝓpositio est falsa cuiꝰ sbm
p nullo supponit: mõ si eẽ spericuz omnino nihil est: tũc
sbm illius ꝓpositionis: esse spericuz est eẽ figuratũ: p nul
lo supponeret: ꝛ sic predicta ꝓpositio esset falsa: ꝛ sic non
põt dici ꝙ esse spericũ supponat pro ista propositiõe spe
ricũ est: ꝛ esse figuratũ supponat pro illa: figuratuz est: qr
tunc ẽt illa esset falsa esse spericũ est esse figuratũ: qr signi-
ficaret ꝙ hec ꝓpositio spericũ est: esset ista propositio figu
ratum est: sed hoc est falsum: ergo ꝛc.

Quantum ad 3ᵐ dubiũ est: qr dictũ est ꝙ figura
non est aliud q̃z figuratũ dubitatur:
vtz figuratũ ꝛ esse figuratũ sint idẽ nũo: ꝛ videt ꝙ non p
Az. in 7° metaphysice qui dicit ꝙ in dictis ꝑm accidens Tex. cõ. 10.
nõ est idẽ ipm ꝛ ipm esse: ex quo videt ꝙ nõ sit idẽ figura
tũ ꝛ esse figuratũ: spericũ ꝛ esse spericũ. ¶ Rñdet ꝙ figu-
ratũ ꝛ esse figuratũ nõ sunt res distincte tanq̃z sba ꝛ acci-
dens vel sicut accidens ꝛ sba: q̃z uis bene possit sustineri
ꝙ distinguit sicut res ꝛ modus rei: quẽ quidẽ modũ rei
nunc tpis vocamus significabile cõplexe: ꝛ quũ dicebat
in dictis ꝑm accidẽs ꝛc. bene ꝓcedo in dictis ꝑm accidẽs
vbi abstractũ significat rem supadditã illi pro quo sup-
ponit ꝓcretũ: sed vbi in dictis ꝑm accidẽs abstractũ non
significat rẽ supadditã illi rei pro qua supponit ꝓcretuz:
nõ opz ipm ꝛ ipm esse distingui realiter. vbi gratia albe-
do significat rẽ supadditã rei pro qua suppõit hic termi-
nus albũ: sequit ꝙ nõ est idẽ albũ ꝛ esse albũ: qõ pz: quia
forte albũ est sor. vel plato. sed esse albũ ẽ sor. ꝛ eiꝰ albedo
ꝛ aliquod tale: sed qr figura nõ significat rẽ supadditam
figurato: vt dictũ est: ideo figuratũ ꝛ esse figuratum non

distiguūt abinuicē. ¶ Et ex hoc pōt poni vna conclusio q figura: ⁊ esse figuratū nō distiguunt: hoc pbat: qr illō idem qd est figuratū est esse figuratū: vt iaz dictuz ē: ergo figura ⁊ figuratum non distinguuntur realiter: ergo cōclusio vera ⁊ verissima.

Ad rationes principales. ad primā negat consequētia ⁊ rō est qr albedo significat rem distinctā ab albo sed nō sic figura a figurato: qr nomina figurarū possunt successiue verificari de aliquo pp solum motū localē factū: sed albedo ⁊ eē albū nō solū enim qr ptes alicui⁹ rei aliter situant: ideo res aliter ⁊ aliter figurat. ¶ Ad scōdz dico q nō obstat q aliqui termini significāt eandē rem: quoz vn⁹ est in pdicamēto vno: ⁊ alius in alio pp hoc: qr vnus forte est cōnotatiu⁹ ⁊ ali⁹ nō: vel forte ambo sunt ꝓnotatiui: sed nō eadē ꝓnotatione. ¶ Ad tertiaz dico q est falsa de virtute sermonis statua cōponit ex ere ⁊ figura: sed ad hunc intellectū ꝓcedit q in ꝓceptu diffinitiuo statue includit ꝓcept⁹ cui subordinat hoc nomen es: ⁊ sil'r cui subordinat hoc nomen figura. ¶ Ad quartā dico: q domificatoꝛ pp hoc nō ē premiandus qr aliquid de nouo pducit: sz qr disponit ipaz rem taliter qualiter nō erat prius disposita. ¶ Ad quintā dico talē esse cōcedēdā: nego tñ illā esse ꝓcedendā sigillum regis est sigillū rustici q̄zuis sigillum regis sit rustici: nō tñ est sigillū rustici: sed bñ cera rustici. ¶ Ad sextā concedo q trianguli ⁊ quadrāguli possunt nutrire hominē sed nō possunt nutrire ꝑm illā rōnē: ꝑm quā dicunt triāguli ⁊ quadranguli: sed scōz illā ꝑm quā dicunt posse restaurare deperditum: ergo ⁊c.

Qō. iiij.

Queritur vtrū res artificiales distinguant a rebus nālibus. ⁊ arguit primo q sic: qr dom⁹ est res artificialis ⁊ nō est res nālis: g̃ distinguit a re nāli: ꝓñtia est clara. Sed 2ª ps antecedētis pz qr nulla res nālis est dom⁹: g̃ per ꝓuersionē simplicē nulla domus ē res nālis: antecedēs pz: qr quodlibet ens nāle est vnū: sed nulla dom⁹ est vnū sed plura. s. lapides ⁊ ligna. ¶ 2° statua est res artificialis ⁊ nō nālis g̃: ꝓñtia tenet: ꝑma ps antecedētis pz ⁊ 2ª ps probat: naz si statua esset ens nāle: tunc ipsa esset es vel aliqd ho sed hoc est falsum: qd pbo: qr bñ dicimus q statua est erea: sed nō dicim⁹ es est ereū: qr nihil predicat de seipso denominatiue: naz falsum est dicere q albedo est alba quare igit de statua est verificabilis aliqd pdicatū: qd nō est verificabile de ere: ideo videt q es ⁊ statua nō sūt idē. ¶ 3° secare est motus artificialis ⁊ nō nālis mot⁹: ⁊ cū motus nālis sit res nālis: si g̃ secare nō est motus nālis videt q nō sit res nālis ⁊ p ꝓñs aliqd artificiale nō est nāle. ¶ 4° faber faciens cultellū: facit aliqd aliter se hie q̄z pus se habuit: sed aliter se hie nunc q̄z prius nō pōt esse sine diuersitate entis. g̃ videt q quū faber facit cultelluz facit aliqd diuersum ab ente qd pri⁹ erat: sed hoc qd faber facit dicitur res artificialis: ⁊ preexistēs dī res nālis: g̃ videtur q res artificialis sit distincta a re nāli. ¶ 5° illud qd de nouo fit nō est idē cū illo qd prius erat. Sed res artificialis vt est cultellus de nouo fit: g̃ videt nō eē idē cū ferro qd pri⁹ erat: g̃. ¶ 6° illa differūt abinuicē: que sic se habēt: q aliq̄ eoꝛ seu que sunt ab vna pte: habēt in se ꝑnm mot⁹: ⁊ qetis: alia aūt que sunt ab alia parte nō habēt: sed sic est de reb⁹ nālib⁹ q habēt in se ꝑnm sui motus ⁊ qetis: artificialia aūt nō: vt pz p Aꝛ. in li'a. ¶ 7° auctoritate Aꝛ. in littera dicentis q eoꝛ que sunt: alia sunt a nā: alia vo ꝓpter alias causas: ⁊ dicit Cōmētatoꝛ q p causas intellexit itellectū ⁊ volūtatē: ⁊ artē: ⁊ sil'r auctē cōmētatoris dicētis q forme artificiales sunt accidētia substātijs nālib⁹: nō accidētia distinguunt ab illis: quoꝛuz sunt accidētia.

Tex. cō. 1.

In oppositū arguit: naz multe res artificiales sunt p solū motū localē. s. p ablationē aliquaz ptiū: vel p aliā situationē ptiuz: g̃ tales res artificiales nō sunt distincte a reb⁹ nālib⁹: antecedens pz de se: ꝓñtia pz p pcedentē ꝓclusionē: nā ibi dicebat q per solū motū localē aliqua sunt artificialia: ⁊ p talē situationē nihil supaddit rei nāli ēxistenti: ⁊ per ꝓñs res nālis post illā factionē est res artificialis. ¶ 2° arguit expositorie. s. demōstrādo hanc statuaz: hec res est nālis: qr lapis vel es: ⁊ hoc idē est res artificialis qr statua: g̃ res naturalis est res artificialis p conuersionē simplicē. ¶ 3° auctoritate Aꝛ. qui ꝓcedit istā: nālia inq̄ztū sunt artificialia nō hie in se ꝑnm sui mot⁹ ⁊ quietis: mō in ista implicat nālia esse artificialia: ⁊ ista artificialia inquātuz nālia bñ habēt in se ꝑnm sui mot⁹: implicat artificialia eē nālia. Et similiter Aꝛ. bñ ꝓcedit istas: archa ē lignū: statua est es: ex quo sequit ꝓcedere res artificiales esse nāles cum archa ⁊ statua dicant res artificiales. ¶ In ista qōne primo ponā conclusiones: deinde respondebo ⁊c.

Quantum ad primū sit ꝑma ꝓclusio. q nō quelibet res artificialis est res naturalis hoc pbat: qr domus est res artificialis ⁊ nō est res nālis. qr nullū ens nāle est domus: sed plura entia nālia sūt domus. Sed dices domus est res artificialis: sequitur g̃ q domus est: si ꝓcedit dom⁹ est: g̃ domus est ens. g̃ sba vel accidēs: nō accidēs: vt patet qr est per se seoꝛsum: existēs p aggregationē pluriū entiū: g̃ est sba: si est sba: vl' ergo mā: vel forma: vel cōpositū: sed quodcūqz istoꝛ dat ad min⁹ dom⁹ est nāle: vel ens nāle. ¶ Rñdet q nō sequit dom⁹ est: ergo dom⁹ est ens q̄zuis bñ sequat dom⁹ est: g̃ domus est ens vel entia. Ex quo sequit corelarie q ista a. est: nō debet ꝓueri in istā ens est a. sed in istā: ens vel entia est a vel sunt a. ¶ Sed dices omnis ppositio de est: de scōo adiacente pōt resolui in vnā ppositionē: in qua hō vbū est: est copula: ⁊ ei⁹ ptcipiū. s. ly ens. est predicatum: sicut ista: soꝛ. ē pōt resolui in istā: soꝛ. est ens. Rñdeo ⁊ dico negando assumptū. s. q oīs ppositio de 2° adiacēte ⁊c. sz bene ꝓcedo q pōt resolui in vnā ppositionē: in qua hō vbū est: est copula: ⁊ hoc vel ens vel entia est predicatum: sed dices: qūo est q ꝓcedis istā domus est, ens artificiale ⁊ negas istā dom⁹ est ens: dico q hoc nomē ens est equiuocū ⁊ de aliqb⁹ est verificabile simplr: hoc est sine additione: sicut de illis que sunt sbe: verbi gratia: homo est ens: sz de aliqb⁹ nō est verificabile simpliciter: sed cū additiōe ⁊ tūc dicit verificari de terminis ꝑm qd: sicut de terminis accidentalib⁹ significatiue sumptis. ⁊ hoc est qd notat Aꝛ. 7° metaphysice: quū dicit q accidentia nō sunt entia sed entis. i. de plurib⁹ terminis accidētib⁹ significatiue sumptis nō verificat hoc nomen ens sine addito: sed bñ cū addito: ⁊ ideo dī q q̄zuis hec sit falsa dom⁹ est ens: tñ hec est bene vera dom⁹ est ens artificiale: ⁊ si arguit dom⁹ est ens artificiale: g̃ dom⁹ est ens: negāda est ꝓñtia qr arguit a. ꝑ qd ad simpliciter: ex quo infero q dom⁹ nihil est: eo q nullum ens est domus: cū quo bñ stat q dom⁹ fit ens artificiale: ⁊ sil'r q soꝛ. moueri nihil est: bene tñ concedo q soꝛ. moueri est: qr q̄zuis soꝛ. moueri nō sit aliqd: tñ soꝛ. moueri est aliq̄: ⁊ hoc sufficit: vt hec sit vera soꝛ. moueri est: sed q sortē moueri sit aliq̄: pz qr sortē moueri est sortes: ⁊ spacū sup quo mouet: ⁊ locus quē acquirit per motum: ⁊ ista sunt aliqua: si vero tenet q sortē moueri sit significabile cōplexe: ⁊ quidā modus rei: adhuc hec esset ꝓcedenda sortē moueri est: sed hec esset negāda. sortē moueri est aliquid: sed bene esset ꝓcedenda sortē moueri est aliquid acquirere vnam partem spacij successiue post aliā: ⁊ si infertur: ergo est aliquid: negāda est consequentia: quia arguitur a. ꝑm quid ad simplr. ¶ 2ª ꝓclusio q quelibet res artificialis est ens nāle vel entia nālia: hec pbat sic. pro cuius tamen probatione: suppono primo q rerū artificialium quedam fiunt per coniunctionē pluriū rerū nāliū vt est domus: quedā vo per ablationem aliquarū ptiuz sicut sunt

sicut sunt sculpture ⁊ imagines ⁊ quedã per solã trãspositionem siue aliam situationẽ ptiũ: sicut figura cere p impressionẽ sigilli. Tunc probat cõclusio de illis que p conuunctionẽ partiũ pluriũ rerum nãliũ: naz in factione tãliũ: nulla res de nouo giat: ergo tales res artificiales nõ distinguunt a reb⁹ naturalib⁹. ꝓntia tenet ⁊ antecedẽs ꝓbatur: quia in factione dom⁹: si aliqua res de nouo ꝓducetur: aut eẽt forma artificialis: aut accidẽtalis reb⁹ nãlibus: ⁊ hoc scõm ponẽtes res artificiales differre a rebus nãlib⁹. Sed hoc non: qꝛ talis est figura que per ꝓcedẽtez questionẽ: nõ ponit res distincta a reb⁹ figuratis. Ꝓtẽ ꝓbatur: nam talis forma artificialis. sicut est figura vel domus: vel eẽt tota in toto cuius est: ⁊ tota in qualbet pte: vel tota in toto: ⁊ pars in pte: non potest dici primũ ex eo q̃ nulla forma mãlis ⁊ extensa potest eẽ tota in toto: ⁊ tota in qualibet parte: nec põt dici scõm. s. q̃ in pte domus sit pars figure dom⁹: seu talis forme supaddite: nam vel in ista parte dom⁹ ante factionẽ fuisset ista pars forme: vl' non: si ꝓtefuisset tunc in factione domus: nõ de nouo fieret ⁊ haberet ꝓpositũ: si dicatur q̃ anteq̃z dom⁹ fit in parte domus nõ est ꝑs forme domus: sed qñ domus ꝓmo est: tunc ꝓmo in qualibet pte dom⁹ est ꝑs forme domus: non valet: nã mirabile est: si lapidi existenti in fundo domus: qui est ꝑs deberet de nouo acquiri aliq̃ res inerẽs ei eo q̃ tectum poneret supra parietes: deinde iterũ probatur conclusio de rebus que sunt solum per motum locale: nam sicut prius dicebat: quãdo aliquis termin⁹ est verificabilis de aliquo de nouo ꝓp solũ motũ localez factũ in ipso vel in alio q̃ talis termin⁹ nõ significat aliq̃z rem supadditã de nouo rei de cuius pronomine demõstrante ipsam talis termin⁹ est de nouo verificabilis ⁊ sic sequit q̃ termini significãtes dispositiones artificiales factas per solũ motum localẽ nõ significant nec supponũt pro reb⁹ distinctis a reb⁹ nãlibus. ex ista cõclusione sequitur: q̃ eadẽ res est es ⁊ statua: sil'r eadẽ res vt lapides ⁊ ligna que sunt res nãles: sunt vnũ artificiũ vel ens artificiale. Tz ꝓclusio. nõ obstant isti termini es ⁊ statua ⁊ sil'r de alijs qui habẽt diuersas diffinitiones exprimẽtes qd nominis: ⁊ subordinãtur distinctis ꝓceptib⁹ in significãdo: hoc ꝑz qꝛ hoc nomen es de ꝑdicamẽto sbe est: sed hoc nomẽ statua de ꝑdicto qualitatis ⁊ in 4.ª spẽ sicut sũt quecunq̃z noia figurarũ ꝓnotantia taliter esse res figuratas: vt sunt ista noia domus sperica: ⁊ hꝰ: ⁊ ex hoc sequit q̃ si ab aliquo querit qd est hoc demõstrãdo sperica mãle: rñdet scãnũ qꝛ hic terminus scãnũ: cũ sit de predicamẽto accidentis nõ est ꝑdicabilis in qd de sba sz in q̃le ⁊ sic dicat ꝓportionabiliter de hoc noie statua ⁊ alijs similibus.

Ad rationes principales. ad primã ꝓcedo illõ qõ. ꝑbat: qꝛ est pro vna cõclusione. Ad scõdaz dico q̃ statua erea nõ est aliud q̃z es: ergo ita hec est ꝓcedenda es est ereũ sicut statua est erea ꝓcedo: licet nõ sit ita. ꝓpria: ⁊ quũ dicit nihil dz ꝑdicari de seipso denominatiue: dico q̃ qñ ꝓcretũ ⁊ abstractũ significant distinctas res ⁊ supponunt pro distinctis reb⁹: tunc concretũ nõ potest vere predicari de abstracto. nec econuerso ideo hec est falsa: albedo: ẽ alba: ⁊ ẽt hec: albũ est albedo: eo q̃ iste terminus albedo significat vnã rem supadditã rei hñti albedinẽ: sed qñ ꝓcretũ ⁊ abstractũ non sic se hñt: vnũ illoz bñ ⁊ vere põt predicari de alio sicut est hec: homo est humanitas: ⁊ humanitas est homo: ⁊ qꝛ sic in ꝓposito est: q̃ ly es ⁊ ly ereũ eandẽ rem significant: ⁊ ꝓ eodem supponunt: ideo sequit ipsa posse de se inuicẽ ꝑdicari vel verificari. Ad tertiã secare nõ est motus nãlis ꝓcedo: ⁊ quũ dicit motus nãlis est res nãlis negat ẽt supposito q̃ concederet: non valeret consequentia: secare nõ est motus ⁊ res nãlis: ergo secare non est res nãlis: ꝓpter hoc q̃ arguitur ab inferiori ad superius negatiue fit nõ sequit tu nõ es asinus: ergo tu nõ es animal. Ad q̃rtã de cultello dico q̃ faber faciendo cultellu: facit aliquid scilicet ferrũ aliter se habere q̃z prius se habuit. ⁊ quũ dicit: g̃ est ibi diuersitas que prius nõ erat: ꝓcedo? ⁊ vlterius dico q̃ illa est inter ptes ferri: que aliter se habẽt adinuicẽ: quo ad sitũ ⁊ distantiã q̃z prius se habebãt: tũ non est imaginãdũ: q̃ illa diuersitas sit aliqd de nouo factũ iter ferrũ ꝑexistens. Ad quintã ens artificiale de nouo fit: sed nullum ens nãle de nouo fit: ergo ens artificiale non est ens nãle: dico q̃ hec de virtute sermonis est falsa: ens artificiale de nouo fit: sed tamen ad bonũ intellectũ concedi debet. s. ad hunc sensum: q̃ aliquãdo aliqs termin⁹ cõnotans dispositionem artificialem de nouo est verificabilis de pronomine demonstrãte aliquã rez: quando tamen terminus significans illam rem sub ratione qua est naturalis: non de nouo est verificabilis de pronomine demonstrante eandem rem verbi gratia: demõstrato aliquo ligno potest de nouo verificari: hoc nomẽ statua: quando non est de eo de nouo verificabile hoc nomẽ lignum. Ad sextã dico q̃ imo ista artificialia habent in se ꝓncipium sui motus ⁊ quietis naturalis sicut naturalia: nec Aristoteles dicit oppositũ sed bñ ꝓcedit illaz reduplicatiuam: nãlia inquantum nãlia habent in se ꝓncipium sui motus ⁊ quietis: artificialia vo inquãtũ artificialia non. i. in cõceptu quo cõcipio aliquam rem esse naturalẽ: includitur conceptus principij intrinseci motus: ⁊ quietis: sed in conceptu: quo concipio res artificiales: nõ includit cõceptus principij motus ⁊ quietis: qꝛ nõ possem concipere ipsam habere in se principiũ sui motus ⁊ quietis: nihilominus tamẽ possem concipere aliquã rez esse artificialem: absq̃z hoc q̃ cõcipiam ipsaz hꝛe in se ꝓncipium sui motus ⁊ quietis. Ad aliaz dico q̃ per hoc Aꝛ. voluit intelligere tantũ: q̃ rez naturalium quedam habent suas figuras ab arte sicut es: quũ facta est statua: ⁊ lapides ⁊ ligna que sunt facta domus. Ad auctoritatem cõmentatoris dico q̃ ꝓ hoc ipse vult q̃ ꝓpositiones in quibus ponunt termini ꝓnotantes dispositiones artificiales sunt vere ꝑ accidens: vnde hec aliqñ est vera: es est statua: ⁊ aliqñ falsa: adhuc ere remanente: ergo ⁊c.

Tex. cõmẽti. iij.

Est igitur natura ꝓncipiũ alicuius ⁊ cã mouẽdi ⁊ quiescendi ⁊c. Qõ. v.

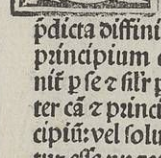

Ueritur vtrũ diffinitio nãe posita ab Aꝛ. in isto secundo sit bona. s. nã ẽ ꝓncipiũ ⁊ cã mouendi ⁊ quiescendi eius in quo est primo ꝑ se ⁊ non ꝑm accidẽs. Et arguit primo q̃ nõ: oratio nugatoria nõ est bona diffinitio: sed sic est de ꝑdicta diffinitione. g̃ maior ꝑz: minor probat: qꝛ omne principium est ꝑ se: quũ ergo dicit principiũ frustra ponit ꝑ se ⁊ sil'r ꝑ se ⁊ nõ ꝑm accidens sunt idẽ: ergo ⁊ similiter cã ⁊ principiũ idem sunt: g̃ sufficeret dicere solũ principiũ: vel solum cã: quum vero dicit principiũ ⁊ cã videtur esse nugatio: g̃ sic videt q̃ triplici de cã ꝑdicta oratio sit nugatoria. Tꝛ° ꝑdicta diffinitio nõ est ꝓprie ꝓpria natura: g̃ non est bona: ꝓsequentia tenet: quia bona diffinitio alicuius debet eẽ ꝓuertibilis cum diffinito: ⁊ ꝓprie propria diffinitio: añs probat: quia ꝑdicta diffinitio nõ conuenit omni nature: nec conuenit soli nature: nec conuenit ei semꝑ: ergo non est ꝓprie ꝓpria natura: ꝓsequẽtia tenet ꝑ descriptionẽ ꝓprie ꝓpriũ positaz a Porphirione prima ꝑs antecedẽtis probat: quia nõ ꝓuenit nature celi. qꝛ q̃z uis natura celi sit principiũ mouendi nõ est tamen principiũ quiescendi. qꝛ celum nunq̃z quiescit nec est aptum natũ quiescere. ⁊ sil'r non cõuenit nature terre totalis. que q̃z uis sit principiũ quiescendi nõ tũ est ꝓncipium mouendi. qꝛ nunq̃z totalis terra totaliter mouet:

sed semp quiescit: cuz fit in medio mūdi: scōa pars antecedentis, pbat q nō conueniat soli nāe qr ꝓuenit etiā calori nāli: z silr grauitati z leuitati: sed ista nō sunt nāe: qr il le nō sunt sbe: oportet aūt nām esse sbam p Az. in isto 2° z assumptū, pbatur qr grauitas est ꝑn^m mouendi graue deorsum: in quo est: z silr leuitas est ꝑn^m mouēdi sursuz eius in quo est. z silr calor nālis: qui est intrinsecus aiato est ꝑn^m nutritionis z augmētationis: que quidē sūt motus nāles: z silr ars cantandi que est in habētibus artez est ꝑn^m talis motus: qui est cantus z talis fractionis notarū: silr ars saltandi: est ꝑn^m motus. s. salt^o: z est intrinsecū saltanti: tū nec ars saltandi: nec ars cātandi sunt nature: pp hoc qr sunt accidentia. 3^a ps antecedentis, pbat: q predicta diffinitio nō ꝓueniat semp nāe: nā quādo lapis proijcitur sursum: tunc nec nā lapidis est ꝑn^m mouendi: nec quiescendi: naz tunc ille lapis nō quiescit: nec mouendi: nā talis mot^o sicut est motus sursum: qualem tunc habet lapis: nā lapidis non est ꝑn^m pp hoc q talis motus lapidis sic est violētus. ¶ 2° sba non debet diffiniri per accidēs: nā per Az. 7° metaphysice diffinitiōes sbarū non debent dari per additamentū: sed mot^o z qes sunt accidētia nā autē sba. ergo diffinitio nature non debet dari per motū: z quietē. z per ꝓns cū predicta diffinitio sit data per hō sequit zē. ¶ 4° nullū absolutū dz diffiniri per respectiuū: sed nā est quid absolutū: z principium est quoddā respectiuū: ergo maior ē vera ex eo q respectiuū nec est genus nec differentia z essentiale absoluti: sed q nā sit absolutū: patet qr omnis nā est sba: z hocē quoddā absolutū: principiū aūt dr relatue ad ꝑncipiatū: ergo. ¶ 5° nullū positiuū debet diffiniri p priuatiuū: sed nā est quoddā positiuū: quies aūt priuatiuū: est eniz ꝑuatio motus: ergo nā nō debet diffiniri per quietem: maior est nota ex eo q diffinitio debet dari p notiora 6° thopi. sed priuatio nō est notior positione: qr habit^o non cognoscit per priuationē: sed ecōuerso: ꝑuatio p habituz cognoscit. ¶ 6° nullū idem est ꝑn^m oppositorz: qr idez in quantū idē semp natum est facere idē: sed quies z motus sunt opposita: g nā existens eadē nō est ꝑn^m motus z qetis. Et ꝓfirmat: nā impossibile est q idē inquantū idem moueat z quiescat: g impossibile est q nā simul sit principiū mouendi z quiescēdi zē. ¶ 7° illud qd est finis nō est ꝑn^m: nā enim est forma: que est finis gnationis: z per cōsequēs nō est ꝑn^m mouendi z quiescendi: cuius oppositū dicit in diffinitione nāe. ¶ 8° quies nihil est: g nihil ē ꝑn^m eius: nec p ꝓns aliqd est ꝑn^m quiescēdi: cuius oppositum iam dictum est in diffinitione nature: g zē.

Tex. cō. 7.

In oppositū arguit sic est Az. in isto 2° tractatu primo. In qōne ꝑmo videdū est de expositione diffinitionis nāe. 2° videndu est quomodo predicta diffinitio conueniat nature celesti z ꝑm hoc erunt duo articuli zē.

Quantum ad primū sciendū: qzuis hoc nomē nā supponat pro sba. s. pro mā z forma: nō tū est in pūto sbe: qr nō significat sbam absolute sed in ordine z in respectu ad motū: z quietē nālez cuius talis sba est ꝑn^m actiuū z passiuū: z pp hoc nā est in pūto ad aliquid sicut est hoc nomē pater. Ex hoc sequitur: q hec predicatio nō est quidditatiua: sba ē nā: sicut nec ista: sba est pater: sed est denominatiua. Ex hō sequit q ad desinitionē filij: pater desinit esse pater: z ad definitionē posse moueri: z posse quiescere nā: desinit esse nā. Ex quo vlterius sequit q si per imaginationē forma lapidis ꝓseruaret separata a lapide: q ipsa desineret esse nā: qzuis nō desineret esse pp hoc qr desineret esse ꝑn^m intrisecū actiuuz z passiuuz quiescendi z mouendi: verūtamē accipiendo hoc nomē nā large prout nā alicuius dr essentia eius: seu eiusdē: tunc illa forma separata bū diceret nā: eo mō quo dicerem^o deū esse nām: sed hoc est large accipiendo hō nomen nā: isto mō accedam^o ad expositionē z declarationē pdicte diffinitionis: pro quo est sciēdū q in pdicta diffinitione dr ꝑn^m z cā: z rō potest assignari dupliciter: z primo qr qzuis ista duo noia idē significēt: tū qr forte significatio vni^o est notior significatione alteri^o ipse ponit ista duo noia acsi vellet vnū exponere p reliquū z ex hoc pz qliter sine nugatione pōit ꝑn^m z causa. ¶ Alia rō potest esse q p ista noia Az. vult nobis exprimere duplicē nāz s. mām z formā ita q per ꝑn^m vult exprimere māz: z per cām formā: z si dicat: q nulla nā sit mā z forma: nec opz exponere p z: sed per vel: ita q dicat nā est ꝑn^m vel causa: z cū omne ꝑn^m vel cā sit actiua vel passiua: bonū est exprimere ly actiuū z ly passiuū: ita q dicat nā est ꝑn^m passiuū vel cā actiua mouēdi z quiescendi: z hoc bū notat p ista pticipia mouendi z quiescēdi futuri tēporis: ex hoc soluent tunc alique instantie: que fierent: quuz lapis ꝓijcit sursum: nā lapidis nō est ꝑn^m mouendi nec quiescendi: ex eo q pōt mouere lapidem nāliter z facere quiescere lapidē nāliter: z vlteri^o sciendū q in pdicta diffinitiōe ponit ly eius: in quo est: ad differentiā mouētiū extrinsecorū: sicut est pijciens lapidē sursuz: nā qzuis tale sit ꝑncipium mot^o isti^o lapidis: nō tū pp hoc est nā lapidis: qr non est in lapide seu in illo qd mouet: sed est extrisecū ei^o: silr quū dr per se: hoc dicit ad differentiā causarz per accidēs mot^o nālis vel quietis: z quū dr ꝑmo: ponit ad differentiā qualitatū motiuarz: sicut sunt grauitas z leuitas: que qzuis sint cause per se mouendi z quiescēdi eius in quo sunt: nō tū sunt cause prime nec ꝑncipales: sed instrumētales: cā aūt principalis est ipsa nā: puta forma sbalis vel mā ipsius grauis: vel leuis: ita q p ly primū ꝓhit ly p se z hoc aggregatū p se ꝑn^m: deinde ponit: nō ꝑm accidens qd debet eē determinatio illi^o qd est p se: z ponit ad differentiā quarundā artū: que qzuis sint ꝑn^m mot^o illius: in quo sunt: tū qr sunt in illo ꝑm accidēs iō nō dicunt nāe illius: sicut ars medicinalis: aliqs enī habēs medicinam pōt p illā seipsum sanare: sed qr ars medicine est illi^o ꝑm accidēs qzuis sit cā illius sanationis: nō tū est nā illi^o: qr nō inest ei per se: qd tū requireret ad hoc q diceret nā: sic igit exposita diffinitione nāe: pōt sic exponi explicite: nā est ꝑn^m per se: z ꝑn^m actiuū z passiuū mouēdi z quiescēdi eius in quo est p se: z nō ꝑm accidēs. Quia diffinitiōe sic declarata: pz q nō est nugatoria: qr illa mēbra que vidēt in dicta diffinitione facere nugationez nō referunt ad idē: sed ad diuersa: vt declaratū est. ¶ Tunc fit p^a cōclusio: ista predicta diffinitio nāe est ꝓuentēter data: p genus s. p ly ꝑncipiū: z per differentias. s. per alia posita in diffinitione nāe: que sufficiēter nām distinguūt a quocunqz alio. cū quo dicit ꝓuenire. confirmat: nā predicta diffinitio explicat totum ꝓceptū nature: z per ꝓns est bona: antecedens patet: nā in cōceptu cui subordinat hoc nomen nā: nō plura includunt: nec pauciora: qz sint expressa per dictam diffinitionem: sicut patet faciliter cōsideranti circa conceptum ipsius nature.

Quantū ad secundū sciendū est q tripliciter capitur naturale: vno mō prout distinguit cōtra supnaturale: z sic nō accipit in proposito. ¶ 2° modo accipit, put distinguit ꝗ volūtariū z sic iterū nō accipitur in ꝓposito. ¶ 3° mō capitur, put distinguit ꝗ violentū: z nō ꝗ illud qd inest alicui preter nām sicut motus circularis inest igni ꝑter nām in spera sua. ¶ 2° nota q celuz sumit dupl^r: vno mō excludendo motorē: alio mō cum inclusione motoris. ¶ Tunc fit prima cōclusio q accipiēdo celū secūdo mō motus celi est nālis accipiendo naturale 3° modo z cū hac conclusione patet predictā diffinitionē vere cōpetere nature celi: pp hoc q eius motus est nālis: sed nō esset nālis nisi esset a nā que est ꝑn^m mouendi z quiescendi per se ꝑmo: eius in quo est: non ꝑm accidens: hoc igit probat: qr motus celi est actiue a motore intrinseco

intrinseco celi accipiendo celū cum inclusione motoris: cuius ꝑn^m passiuū est ipm celū: accipiendo celū cū exclusione motoris: est tū sciendū q̃ nā motiua celi nō solum est ꝑn^m mouēdi celū circulariter: sed ēt est ꝑn^m quiescendi celū in loco suo: in quo est ⁊ nunq̃ recedit: vnde celuz totale semp manet in eodē loco q̃ꝫuis ꝑm eius ꝑtes mutet locū. ¶ 2° ꝓbat ꝓclusio. motus celi est ꝑpetuus: g̃ non est violētus: qz nullū violentū ꝑpetuū ꝑmo celi: g̃ est nālis: ꝑut nāle distinguit ꝑ violentū. ¶ 3° motus celi ē sine omni resistētia ⁊ violētia: g̃ est nālis. ¶ 4° motus celi est imediate a nā nō cū instrumēto itermedio: vnde motor celi imediate mouet celū ⁊ nō mediāte aliqua qualitate motiua: sicut mouent grauia ⁊ leuia. ¶ 5° motus celi ꝑncipaliter intendit a nā: sed in istis inferiorib⁹ nō intēdit ꝑncipaliter motus: sed ꝑncipaliter intēdit quies: ⁊ motū ꝑ quietē: g̃ motus celi est maxime nālis accipiēdo nāle ꝑdicto modo: sed dices: sic sequeret q̃ i fine deberet eē velocior q̃ꝫ in ꝑn°: negat ꝓntia: qz motū nālez velocitari in fine solū ꝓuenit motib⁹ nālibus rectis: sicut sunt motus sursum ⁊ motus deorsum: sed non naturalibus circularibus: sicut est celi.

Tex.cō.12.

Ad rationes ad primā: patet ex qōne solutio: quū ostendebat ꝑdictā diffinitionē nō eē nugatoriā. ¶ Ad 2^am: negat antecedēs: ⁊ quū probat: q̃ nō cōpetit nāe. imo dicit q̃ sic: sicut iā dicebat nā celi non est solū cā mouendi: sed quiescendi in loco in quo mouet circulariter a quo nunq̃ recedit: ⁊ quū dicebat de nā terre totali: dico q̃ nā eius est ꝑn^m actiuuz sui motus: ⁊ nō solū quietis: ⁊ quuz dicebat semp quiescit: nego: vnde magis credo q̃ semp moueatur: vnde imaginor: q̃ cū medietas terre sit eque grauis vt est altera ⁊ cuz vni earū fit ablatio: q̃ tunc vna earū fit grauior: ⁊ mouebit pellendo aliā tam diu q̃ centrum totius grauitatis fiat mediū mundi: qz alique ꝑtes terre cū fluuijs currētibus ad mare fluūt ⁊ portāt de terra ex vna parte ad mare: tunc terra ex vna ꝑte fit grauior tantuz: q̃ semp alia ⁊ alia pars terre est in medio mundi: ⁊ pellit versus nos: in tantū q̃ aliquādo terra que erat in centro: nunc est in supficie ⁊ ecōuerso. ¶ Ad ꝓbationē scde ꝑtis: dico q̃ non ꝓuenit grauitati: nec leuitati: nec calori nāli q̃ꝫuis hec oia sunt ꝑn^m intrinsecū motus ⁊ quietis: nō tū sūt principia ꝑncipalia: sed instrumētalia: ⁊ hoc notabat per ly ꝑmū: in diffinitione nāe. de arte vero cātandi ⁊ saltandi dico q̃ nō sunt ꝑncipia motuū sed bene sunt principia talis modi mouēdi: vnde ꝑn^m ꝑncipale est forma: sz talis modi cantandi ⁊ talis modi saltādi ꝑn^m: bñ est ars. ¶ Et tūc ad ꝓbationē tertie partis: dico q̃ q̃ꝫuis nā nō fit semper ꝑn^m motus: ⁊ quietis: est tū semp ꝑn^m actiuū ⁊ passiuum motus ⁊ getis: ⁊ hoc notauit per ly mouendi ⁊ quiescēdi: que particule sunt participia futuri tēporis. ¶ Ad tertiā ꝓcedo sbam nō debere diffiniri per accidētia: ⁊ cuz dicit omnis nā est sba: ꝓcedo: tū stat hoc nomen nā esse de predicamēto accidētis: qz est nomen ꝓnotatiuū: vt prius dicebat: ⁊ ideo eius diffinitio pōt dari per noia de ꝑdicamento accidentiū. ¶ Ad quartā ꝓcedo q̃ nomē absolutum debet diffiniri per respectiuū: ⁊ tunc dico q̃ hoc nomen nā nō est absolutū: sed respectiuū: vnde dictuz fuit q̃ꝫuis bene supponat ꝑ re que est significabilis ꝑ nomen absolutū. ¶ Ad 5^am dico q̃ nomē priuatiuū nō est prius notum q̃ cui priuatiue opponit: nihilominus tū pōt eē notius aliquid positiuo: cui tū priuatiue opponit: ⁊ sic ē in ꝓposito de quiete: ⁊ nā: qz quies: q̃ꝫuis sit minus nota motu cui priuatiue opponit: est tū notior nāe cui nō priuatiue opponit. ¶ Ad sextā dico q̃ motus alicui⁹: ⁊ ges nālis eiusdē nō sunt opposita: quorz nā est ꝑn^m: q̃ꝫuis bene quieti nāli motus violentus opponat: ⁊ quieti violēte motus nālis. ¶ Et ad ꝓfirmationē dico q̃ q̃ꝫuis non sit possibile. idē se totū simul mouere ⁊ quiescere: tū in eo pōt esse ꝑn^m actiuū ⁊ passiuū motus ꝑm suas ꝑtes: ⁊ getis ꝑm se totū: sicut dictū est de celo. ¶ Ad septimaz dico q̃ q̃ꝫuis nā sit finis vnius mutationis: tū pōt esse principiū alterius: scōm q̃ est de forma. ¶ Ad octauaz dico: q̃ qcqd dicat de quiete: vtrū fit aliqd: vel nihil saltez nā est ꝑn^m ⁊ cā eius q̃ aliqd quiescat in suo loco naturali.

¶ Tex. cōmēti. iiij.

¶ Naturā aūt habēt: quecunqz huiusmodi habēt ꝑncipiū ⁊c. Q.ō. vj

Queritur nunc 6° vtruz nā bene diuidat in mām ⁊ formaz: ⁊ arguit ꝑmo q̃ nō: qz nulla nā diuiditur in mām ⁊ formā: g̃ qō falsa: ꝓntia tenet: antecedens ꝓbat: qz nec mā diuidit in māz ⁊ formā: nec forma: sed omnis nā est mā: vel forma: g̃. ¶ 2° cōpositū diuidit in mām: ⁊ formaz: sed cōpositū nō est nā: g̃ ꝓntia tenet qz nihil aliud a cōposito est diuisibile in mām ⁊ formā: cuz nihil aliud a cōposito: sit cōpositū: ex mā ⁊ forma: nihil aūt est in aliquo diuisibile quin ex illo cōponat: antecedēs patet de se quo ad vtrāq̃ parte. ¶ 3° si sic tunc illa diuisio nō videret eē alia q̃ꝫ ꝑ diuisionē vocis in sua significata: sed hoc nō est qz tūc videret q̃ hoc nomen nā esset equiuocū: sed hoc est falsuz: qz significat mām ⁊ formā sub eadē rōne. s. q̃ vtrunqz eorū est ꝑn^m mouendi ⁊ quiescendi eius in quo est per se ⁊ nō ꝑm accidens. ¶ 4° nec mā: nec forma est nā: g̃ qō falsa: antecedēs ꝓbat: qz nā dicit quasi nascentia reruz: siue gīatio rerū: ergo. ¶ 5° si nā diuideret in mām ⁊ formaz: hoc esset in mām sbālē: ⁊ formā sbālē: sed hoc est falsuz qz forma sbalis non magis videt esse res distincta a mā: q̃ꝫ forma artificialis: vnde sicut forma artificialis ē tota sba artificialiū: ita videt q̃ mā nāliū sit totalis sba nāliuz: q̃ aliter ⁊ aliter est formata: absqz hoc q̃ in ipsa mā generetur aliqua res noua: multo magis videt q̃ agēs nāle possit mām facere diuersimode esse figuratā absqz ꝓductione alicuius rei de nouo: puta forma substātialis.

In oppositū est Az. in isto 2° capitulo huius tractatus. ¶ In ista qōne primo pono aliquas propositiones. secūdo mouebo aliqua dubia: ⁊ soluam. Tex.cō.4.

Quantum ad primū sit ista ꝓclusio ꝑma: q̃ mā est nā: quę ꝓbat sic: māe cōpetit diffinitio nāe: ergo ꝓntia tenet: antecedens ꝓbat qz mā est cui cōpetit ꝑn^m intrinsecū passiuū sui mot⁹ ⁊ getis ei⁹ in quo est ꝑ se ꝑmo. ⁊ nō ꝑm accidēs: qz ens nāle qd̄ mouetur: ⁊ quiescit rōne māe que est sbm mot⁹ vel quietis. ¶ 2^a cōclusio q̃ forma sbalis est nā: hoc ꝓbat qz est ꝑn^m mouēdi ⁊ quiescēdi ꝑ eius in quo est ꝑ se ⁊ nō ꝑm accidēs: g̃ ꝓclusio vera: ꝓntia tenet ꝑ diffinitionē nāe. ¶ 2° illud est nā: ꝑ qd̄ agens nāle est hoc aliqd in actu: sed forma est hoc: ergo maior est nota: minor patet: nā ꝑ aliqd̄ intrinsecū eēntiale ens nāle est hoc aliqd in actu: sed nō semp ꝑ māz: ergo per formā: qd̄ nō ꝑ mām ⁊ patet in ꝑ huius. Sz dices videt q̃ forma nō sit nā: qz si sic hoc videt ꝓp ꝑ qz ipsa est principale actiuū motus ⁊ quietis illius cuius est: sed ꝑ est falsum: qz principale principiū cuiuslibet mot⁹ ē ipse deus: rñdeo q̃ forma est nā non ꝓp hoc q̃ est principale actiuū motus ⁊ quietis: modo q̃ꝫuis primus motor sit principale principiū cuiuslibet motus: ⁊ quietis: nontamen est principiuz intrinsecū: sed extrinsecū: nā ꝑm⁹ motor cuiuslibet qd̄ mouetur vel quiescit est principium extrinsecum. ¶ 3ª cōclusio priuatio quedā est nā: ꝓbat cōclusio: qz forma est natura per conclusionē precedentem: sed priuatio quedā est forma: qz forma que est imperfectior dicit priuatio respectu forme perfectionis ꝑcedētis vel sequentis ipsam in materia: ergo. ¶ 4ª cōclusio nihil

aliud a mã: ⁊ a forma est nã: hoc probat qz nihil aliud est p̃m intrinsecũ mouendi ⁊ quiescendi ei⁹: in quo est p̃mo ⁊ per se: ⁊ nõ p̃m accidens: g̃ nihil aliud est nã: ⁊ semp intelligẽdo de forma ſbali. ¶ Iste quatuor cõclusiones ſũt de mente Ar. in isto 2° capitulo predicto: in quo ostẽdit de quo dicit hoc nomẽ nã: vbi solũ mãm ⁊ formã vocat nãm: sed cõposita vocat nãlia vel hũtia nãm ⁊ accidẽtia vocat entia p̃m nãm. ¶ Ex hoc sequit quita cõclusio: q̃ nã bene ⁊ sufficiẽter diuidit in mãm ⁊ formã nõ intelligendo de diuisione ꝓpie dicta: sicut est diuisio alicuius integralis in suas ptes: sed intelligẽdo de diuisione mathematice dicta: prout hic vocamus diuisionez qñ aliq̃ significantur per duo nomina diuisim que significant p vnũ nomen coniunctim: ⁊ talis diuisio est in proposito: nã due res que significant per hoc nomen: nã ꝯiunctim significantur per ista duo noia diuisim. ſ. mãm ⁊ formaz. ¶ Ex predictis sequit: q̃ nullũ accidens est nã. ⁊ est 6ª cõclusio: que probat: nam nullũ accidens est ſba vt dictum est: ergo nullũ accidens est nã. ¶ 2° nullũ accidẽs est pars essentialis alicuius entis: ergo nullũ accidẽs est natura. ¶ 3° qua rõne vnum accidens esset nã: eadẽ rõne quodlibet aliud: ⁊ per ꝯñs sequeret q̃ forma artificialis eẽt nã: ⁊ per ꝯñs artificialia inquantũ artificialia haberent in se p̃ncipiũ motus ⁊ quietis qd̃ est cõtra Ar. in isto 2°. vlterius sequit q̃ nullũ accidens est principiũ intrinsecũ p̃ncipale passiuum nec actiuũ motus ⁊ quietis: patet qz nullum accidens est nã: sequitur vlterius q̃ nullũ accidens est principale productiuuz alicuius effectus: neqz forme substantialis: neqz accidentalis: nã sic tunc esset principium principale actiuũ alicuius motus: cuius oppositum dictum est: sequit vlterius q̃ caliditas nõ est p̃ncipale p̃ductiuũ caloris nec frigiditas frigiditatis.

Quantũ ad secundũ: fit prima dubitatio: nã videtur q̃ accidens possit esse principale actiuum alicuius motus: nam si caliditas esset separata per imaginationem: adhuc ageret: ⁊ cũ non videtur eẽ aliud principale principiũ actiuuz preter agentia superiora q̃z caliditas: modo qua ratione tunc eẽt principale agẽs: eadem ratione nunc quando erat in subiecto: ergo. ¶ 2° videtur q̃ esse principale subiectum motus: naz posito per imaginationem q̃ grauitas eẽt separata a subiecto ⁊ poneretur sursum: ipsa descenderet: vt videt: ⁊ talis descensus: non videt esse aliud ſbm quã illa grauitas: ergo ⁊c. ¶ 3° lumen est productiuũ caloris: sed lumen est accidẽs: ergo accidẽs est productiuũ alicuius. ¶ 4° albedo est accidens: ⁊ est principale agens speciei visibilis in oculo: ergo. ¶ 5° nã dicitur q̃ ignis inquãtũ calidus calefacit: modo hoc nõ esset verũ: vt videtur: nisi caliditas eẽt p̃ncipale agens calefactionis: g̃. ¶ 6° nam dicit Ar. in 2° de gñatione: q̃ qualitatum primarũ quedã sunt actiue. ⁊ quedam passiue: modo hoc nõ videt esse verũ nisi accidentia essent principalia agentia alicuius actionis. ¶ 7° sic illd̃ est principale agens alicuius effectus cui tales effectꝰ assimilantur: sed sic est de aliquibus accidentibus qd̃ patet: quia quum ignis agit caliditatem in aquam: ⁊ caliditas aque assimilatur caliditati ignis ⁊ non igni: g̃. ¶ 8° sic illud est principale alicuius actionis: ad cuius augmentationez intendit velocitas actionis: sed sic est de quibusdam accidentibus: qz ad augmentationẽ caliditatis alicuius agentis intendit velocitas ipsius agentis: g̃. ¶ 9° illud est principale agens in aliqua actione penes cuius proportionẽ ad resistentiã attenditur velocitas actionis: sed sic est de accidentibus: qd̃ patet: quia si aliquid calidum agit in aliquod frigidum velocitas talis actionis attendit penes proportionem caliditatis ad frigiditatẽ ¶ 10° si sic non esset sequeret q̃ idem simul frigefaceret ⁊ calefaceret: ꝯñtia patet de forma ſbali aque illa enim calefacit: ex quo caliditas inducte caliditatis nõ est agẽs p̃ncipale ⁊ illa ita frigefacit: qz reducit aquã calefactã ad frigiditatem ⁊c. ¶ Ad ista respondet: pro quo notandum q̃ solet distingui duplex agens: p̃ncipale: ⁊ instrumẽtale: modo in omni actione p̃ncipale agens est ſba: instrumentale autẽ põt esse aliqua res supaddita ſbe sicut ẽ caliditas in actione ipsius ignis: vel potest esse quidã motus se habẽdi ipsius ſbe. sicut est acuties ipsius cultelli: dicimus enim q̃ cultellus incidit inquantũ acutus: si enim non esset acutus nõ scinderet: vel saltez nõ bñ. ¶ Isto notato dico ad primũ argumentũ q̃ impossibile est naturaliter q̃ talis grauitas separaret a ſba: sed cum hoc contingat miraculose: tunc talia nõ sunt accidẽtia qz ex quidnominis accidẽtis implicat contradictionẽ accidens esse sine subiecto: sed tunc illa habẽt se ad modũ substantie: ⁊ tunc separans ea a substãtia suppleret vicem substantie: que deberet esse principale principiũ actiuũ: vel passiuũ talis motus: vel quietis: ex hoc patet quid sit dicendum ad primã ⁊ secundã rationẽ. ¶ Ad tertiam de lumine dico q̃ non est agens principale sed instrumentale caloris. ¶ Ad quartã similiter dico q̃ albedo nõ est principiuz adhuc productiuũ speciei: sed ſba mediãte albedine: tanq̃z mediante instrumẽto. ¶ Ad quintã ⁊ sextã dico similiter ⁊c. ¶ Ad septimaz dico q̃ nõ oẽ hoc qd̃ est agens p̃ncipale: cui similatur effectus vnde aliquãdo effectꝰ fabri assimilatur instrumẽto sicut qñ cuz malleo fabricat malleũ. ¶ Ad octauã dico q̃ nõ opz omne hoc esse agẽs p̃ncipale ad cuius augmentationẽ velocitatur actio: sed sufficit q̃ sit instrumẽtale: vnde cũ acuties cultelli intẽditur melius scindit: non pp hoc acuties est agens principale. ¶ Ad nonã dico: q̃ nõ opz hoc esse agẽs p̃ncipale penes cuius proportionẽ ad resistentiã attendit velocitas; sz sufficit q̃ sit agens instrãle. ¶ Ad vltimã dico q̃ nõ est icõueniens idem frigefacere vnũ: ⁊ calefacere reliquũ ⁊c.

Ad rationes principales ad primaz cõcedo q̃ nulla nã diuidit in mãz: ⁊ formã: cũ hoc tñ stat: q̃ illa que significant p hoc nomẽ nã ꝯiunctim: significant p ista duo noia diuisim. ſ. mã: ⁊ forma: ⁊ ita dz itelligi quũ dz: q̃ nã diuidit in mãm ⁊ formã ⁊ ex hoc pz ad scdaz rõnẽ. ¶ Ad tertiã dico q̃ nõ pp hoc ſ̃ nomen nã est equiuocũ: nã hoc nomẽ aial: q̃z uis diuidatur in aſnũ ⁊ hoiem tñ est vniuocũ: sed itelligẽdo de diuisione: metaᶜᶜ dicta. ¶ Ad q̃rtã dico: q̃ tã mã: q̃z forma ẽ rez nascẽtia: nã quodlibet eoz est gñatio. dictuz est in p̃ huiꝰ: q̃ gñatio aliq̃ accipit p mã: aliq̃ p forma. ¶ Ad qntaz dico q̃ nõ est sile de forma cultelli artificialiuz: ⁊ de foia nãliũ: nã pp mutationẽ forme artificialis: nõ mutat interrogatio seu rñsio facta ad qõnez p qd sicut bñ mutat ad mutationẽ forme ſbalis: ⁊ qñ dz agens artificiale põt disponere mãz: sic q̃ oino appareat alia q̃z prius absq: pductiõe alicuiꝰ de nouo ꝯcedo: g̃ hoc põt facere agens nãle: ꝯcedo: sed tñ nõ hoc facit: vñ nõ semp põt rez disponere taliter q̃ mutet rñsio facta ad interrogationẽ p qd nisi p̃ducat aliquã rẽ de nouo in mã puta formã ſbalem ⁊c.

¶ Tex. cõmẽti. xvij.

¶ De his quidem igitur negociatur ⁊ mathematicus ⁊c. Q. ō. vij.

Veritur cõsequẽter vtr̃ differẽtiã quã assignat Ar. iter sciẽtiã nãlẽ: ⁊ mathecam sit bñ assignata. ſ. q̃ scia nãlis diffinit p motũ: mathecã aũt nõ: ⁊ arguit p̃: q̃ iter sciaz mathecam: ⁊ nãlẽ: nõ sit aliq̃ dẽia assignãda: ⁊ ſ̃ fic: mathecã nõ differt a scia nãli. pbat: nã oĩs scia: saltẽ hũana ẽ a nã puta ab itellũ. ⁊ ꝯfirmat: nã mathecã est de magnitudine nãli: g̃ ẽ scia nãlis: ꝯñtia tenet: nã hoc videt sufficere ad hoc q̃ sit nãlis: aſs pbat: nam omnis magnitudo est nãlis: ex eo

ſbm q̃

q̃ ꝗ q̃ dictũ ē p̃ hui⁹ magnitudo nõ distiguit: seu nõ ponit res disticta a re magna: deinde pbat: supposito q̃ scia nalis ⁊ mathematica essent scie distincte q̃ adhuc mathematicus nõ differret a nali. nam posito q̃ eēt idē hõ qui hiet sciaꝫ nalem: ⁊ mathematicã: tunc ille hõ esset mathematicus: ⁊ nõ differret a nali: ex eo q̃ etiã est nalis q̃ hꝫ sciam nalem. Et ꝓfirmat: ois hõ est nalis: mathematicus est hõ: ergo est nalis: ergo non differt a nali: discursus est bonus: ꝑmisse sunt vere: de minori notuꝫ est de se: sed de maiori ꝓbat. nam ois hõ est cõpositus ex mã: ⁊ forma: ⁊ per ꝓns ois hõ est nalis. ¶ Deinde pbat q̃ mathematicus diffiniat per motũ nam mathematicus diffiniens circulũ: dicit q̃ circulus est figura plana: in cui⁹ medio est punctus. a quo ois linee ducte ad circũferẽtiã sunt equales. ecce qualr in ista diffõne ponit hic termin⁹ ducte qui est terminus ꝓnotans motũ. Deinde ꝓbat q̃ non semp nalis diffinit per motũ: nam nalis ꝓsiderat aliqua imobilia sicut p̃m motorẽ. q̃ est oino ĩmutabilis: ergo diffiniens motorẽ: nõ dꝫ diffinire ipm per motũ: silr nalis primã mãꝫ cõsiderat: que nullũ motũ sibi determinat: ergo diffiniens ipsam nõ dꝫ eã diffinire per motuꝫ: silr nalis ꝓsiderat de substãtijs nalibus: cuꝫ ergo mot⁹ sit accidens: ⁊ substãtie nõ debeant diffiniri per accidentia: sequitur naturalem non semper diffiniri per motum.

Ex. cõ. 18. **In oppositũ** vult Alꝫ. in isto. 2° tractatu. capo p°. ¶ In ista qõne ꝑ p° ponaꝫ aliquas ꝓpõnes pro expositione terminoꝝ. 2° ponã aliqs ꝓclusiones ex qbus patebit responsio.

Quantum ad p̃m supponẽdũ est q̃ nõ est ipossibile de eadẽ re hie distinctas notitias istud clare pꝫ: nam de eodẽ posset hã notitia: q̃ sit librarius ⁊ ignorare q̃ sit scriptor: ita de eodeꝫ possit hãi notitia q̃ sit scriptor: ⁊ ignorare q̃ sit librarius. Isto supposito dico p̃mo q̃ ad hoc q̃ aliq̃ scia dicat nalis: nõ sufficit q̃ sit a nã: pꝫ hoc: nam si hoc sufficeret: tũc ois huamana scia esset a nã. s. ab itellectu. ¶ 2° dico q̃ ad hoc q̃ aliqua scia dicat nalis: nõ sufficit q̃ ꝓsideret de reb⁹ nalibus: nã si sic tũc scia mathematica deberet dici nalis. Sed hoc est falsum: ꝓntia tenet ex eo q̃ scia mathematica ꝓsiderat de oibus reb⁹ mũdi. ꝓsiderat enim terminos pro oib⁹ reb⁹ mũdi supponẽtib⁹ sic sunt termini nales. ¶ 3° dico q̃ ad hoc q̃ aliqua scia dicat nalis: requirit ⁊ sufficit: q̃ de rebus illis de qbus ꝓsiderat: consideret aliqua quoꝝ nã est p̃nm sicut mot⁹ ⁊ operationes nales. i. q̃ ꝓsideret de terminis supponẽtib⁹ pro reb⁹ nalibus: ⁊ iuestigat terminos ꝓnotantes motũ: ⁊ operationes nales: ⁊ hoc est cõsiderare de rebus nalibus: p̃m q̃ sunt nales. i. nõ ꝓsiderat de eis p̃dicata ꝓnotantia extensionẽ: ⁊ mensurã: ⁊ ex hoc sequit q̃ oes illi termini dñr termini nales: qui ꝓnotant motũ: vel in cui⁹ ꝓceptu ĩcludit ꝓceptus ipsius motus. Illi ãt termini dñr mathematici qui nõ ꝓnotant motũ: sed ꝓnotant magnitudinẽ ⁊ mensuram.

Quantũ ad 2m: sit p̃a ꝓclusio q̃ ois termin⁹ ptinẽs ad scientiam nalem: si pfecte dꝫ diffiniri oportet q̃ in eius diffinitione exprimẽte qd nois ponat aliquis terminus exprimens motus vel mutatiões: probatur: nam sicut iaꝫ dictũ est: ois terminus naturalis vel pertinens ad ꝓsiderationẽ scie naturalis est ꝓnotatiuus motus: ⁊ qꝛ sic est sequit q̃ nunq̃ eius significatio exprimitur nisi in eius diffinitione exprimẽte quid nominis exprimat termin⁹ significãs motũ vel mutationẽ: ſz ꝓtra hoc istat sic. Primus motor est de ꝓsideratione scie nalis: ⁊ tũ in eius diffõne nõ ponit ille termin⁹ mot⁹: qꝛ est oino ĩmobilis: sequit q̃ in eius diffõne non dꝫ exprimi aliqs termin⁹ ꝓnotãs motũ vel mutationẽ. ¶ Rñdet q̃ q̃ꝫ prim⁹ motor sit ĩmobilis: tũ qꝛ mouet opꝫ q̃ in eius diffinitione exprimẽte quid nois exprimat mot⁹: ⁊ hoc pꝫ: nam nalis volens describere istũ terminũ: p̃mus motor: describit eum sic: primus motor est principiuꝫ mouens imobile: modo clarum est q̃ in ista diffinitione exprimẽte quid nominis: exprimit terminus ꝓnotatiuus mot⁹. Et nota q̃ si aliqui termini absolute ꝓsiderant a pbo naturali: illi nõ ꝓsiderant absolute: sed respectiue ad motũ ⁊ ad operationes nales: ⁊ ꝓpter hoc etiã naturalis diffiniens terminos nõ diffinit eos per p̃dicata quidditatiua. Sꝫ hoc ptinet ad metaphysicũ: ſz per p̃dicata ꝓnotãtia: vñ diffiniens hoiem nõ diffinit eũ sic: hõ est animal rõnale mortale: ſz sic: homo est qõdam cõpositus ex aia ⁊ corpore: ſz si mathematicus deberet diffinire eundẽ: hoc esset per p̃dicata ꝓnotantia extẽsionẽ: seu magnitudinẽ: ⁊ ideo q̃ꝫ idẽ terminus a plurib⁹ artib⁹ posset describi: tũ hoc eēt per terminos alterius: ⁊ alterius ꝓnotationis recte a sim̃ili: sicut si diceret prius: q̃ de eodẽ hoie habeo notitiã q̃ sit librarius ⁊c. volẽs: ergo describere eũ addã officiũ quod ptinet ad librarios: vel scriptores. ¶ 2ª ꝓclusio. Termini mathematici ad hoc q̃ pfecte describantur: nõ opꝫ q̃ in eoꝝ diffõnibus exprimant termini ꝓnotantes motũ: ⁊ operationes nales: imo nõ debent per huius modi terminos describi: pꝫ: nam sicut dictũ est termini mathematici nõ cõnotant motũ: ⁊ ideo: qꝛ in eoꝝ conceptu nõ icludit ꝓceptus motus: sequit q̃ nec in diffinitionibus dꝫ exprimi terminus significans motũ: vel aliquid in ordine ad motuꝫ: imo tales termini exprimunt. ¶ 3ª cõclusio si termini mathematici deberent pfecte describi oporteret q̃ in eoꝝ diffinitionibus exprimerent termini significantes magnitudinẽ: vel mensurã: hoc pꝫ: nam in eoruꝫ conceptibus includunt significatiui figure: vel magnitudinis: ꝓpter quod si in eoꝝ diffinitionibus huius modi termini nõ exprimerentur tunc eoꝝ diffinitiones eēnt iperfecte ⁊ diminute. ¶ 4ª cõclusio: sciẽtia mathecª ⁊ scia nalis nõ sunt distincte: pp hoc q̃ ꝓsiderãt de distinctis reb⁹: pꝫ hoc: nã ex quo q̃libet eaꝝ de oib⁹ reb⁹ ꝓsiderat: sicut iaꝫ dictũ est in p̃n° hui⁹ p̃mi seqr ipsas nõ pp hꝫ eē distinctas: qꝛ sunt de distinctis reb⁹: ⁊ tũ sunt distincte. ¶ 5ª ꝓclusio: nec pp hꝫ sunt eedẽ: qꝛ de eisdẽ reb⁹ ꝓsiderãt: pꝫ hoc: nã de eadẽ re: bñ pñt hãi notitie, disticte sicut p̃us dicebat. ¶ 6ª ꝓclusio scia mathecª: ⁊ scia nalis distiguunt: qꝛ nalis ꝓsiderat terminos ꝓnotãtes motũ: ⁊ opationes nales: vel aliq̃ in ordine ad motuꝫ: mathecª vo ꝓsiderat terminos nõ ꝓnotãtes motũ ⁊ sic est declaratũ. ¶ 7ª ꝗ: cũ hoc stat: q̃ nalis differat a mathecᵒ: posito q̃ aliquis hõ hẽat sciam nalẽ: ⁊ nihil de mathecª: vel mathecᵃᵐ ⁊ nihil de nali. tunc pꝫ ꝗ de se ⁊c. ¶ 8ª ꝗ nalis non differt a mathecᵒ: posito q̃ aliqs hõ hiet sciaꝫ nalẽ: ⁊ ẽt mathecᵃᵐ pꝫ de se. ¶ 9ª ꝗ q̃ꝫ idẽ hõ sit mathecᵘˢ: ⁊ nalis: tũ isti termini mathecᵘˢ ⁊ nalis: hñt diuersas diffõnes exp̃mẽtes qd nois: pꝫ qꝛ i diffõne hui⁹ termini nalis: exp̃mit hic termin⁹ sciaꝫ: significãs nalẽ: ⁊ nõ sciaꝫ mathecᵃᵗ. Sꝫ i descriptiõe hui⁹ termini mathecᵒ⁹ est ecõuerso: ⁊ hꝫ ē qõ solet dici sub his verbis: lꝫ isti termini: mathecᵘˢ: ⁊ nalis supponant pro eadẽ re: hñt tũ diuersas diffõnes qd nois ⁊c.

Ad rationes principales: ad primaꝫ pꝫ q̃ nõ pp hoc dicit scia nalis: qꝛ fit a nã vt dictũ est. ¶ Ad 2ᵃᵐ pꝫ ex dictis. ¶ Ad aliã de dꝛia inter mathecᵃᵗ ⁊ nalẽ pꝫ silr ex ꝓnib⁹. ¶ Ad aliã: qua argueba tur mathematicus ⁊c. dico q̃ nõ diffinit p motuꝫ ꝓprie sicut nalis: ſz solã imaginarie. Unde mathecᵘˢ nõ curat vtrũ de centro circulari vere sint ducte linee vel nõ: ſz sufficit sibi q̃ imaginat. ¶ Ad aliã qua ꝓbat q̃ nalis ꝓsiderat de p̃° motore: de hꝫ dictũ est in qõne. Sꝫ de mã prima dico q̃ q̃ꝫ ipsa sit indñs ad quẽlibet motũ: tũ nalis de ipsa ꝓsiderans: nõ ꝓsiderat de ea p̃m q̃ est termin⁹: sed hoc ptinet ad methaphysicũ: ſz ꝗ ea ꝓsiderat pꝫ q̃ est p̃nm passiuũ mot⁹ ⁊ getis nalis. accipiẽdo motũ large: put se extẽdit nõ solũ ad mutatões successiuã: vel ẽt subitã. Sic ergo pꝫ: qualr nalis ꝓsiderat mãꝫ i ordine ad motũ: ⁊ silr

Tex.cō.18. alia: mathematicus vero nō. Et ꝑ notauit Aꝛ. 2° huius: quū dicit mathematicus abstrahit a motu: nālis aūt nō.

Tex. cōmenti. xx.

¶ Demonstrant aūt ex quo magis physica q̄z mathematica ꝛc. Questio. viij.

Queritur octauo vtrū scie medie inter mathematicas puras ꝛ nāles puras: magis sint nāles q̄z mathematice. Et arguit p° q nō sunt alique scie medie: iter ꝑdictas scias: qꝛ si sic: vel eēnt medie p abnegationē: vel eēnt medie per participationē: nō pōt dici q p abnegationē: naz cū scie medie ponant speculatiue: seqt q Aꝛ. in 6° metha^ce nō sufficienter diuisisset sciam speculatiuā in mathe^cam ꝛ nālez post q̄z scie medie dūr medie per abnegationē iter sciam nālem: ꝛ mathematicā: nec sunt medie p participationē: nam tūc hērent partim de vna: ꝛ partim de alia: sz ꝑ est falsuz: ex quo q̄libet eaꝛ ponit eē hitus simplex. ¶ 2° termini mediaꝛ sciaruz vel ꝓnotant motū vel nō: si sic tunc sunt pure nāles: ꝛ tūc nō debent dici medie: si nō: tūc dūr mathe^ce pure ꝛ tūc etiā nō sunt medie. ¶ 3° ꝓbat q sint magis mathematice: q̄z nāles: nā enumerant iter mathematicas: quū enim nūant mathematice: nūantur iste. ſ. Arithmetica: Geometria: ⁊ Musica: pſpectiua. Astrologia ecce qualr vltime tres: que dūr medie nūant cū scientijs mathematicis sicut prime due. ¶ 4° scie medie subordinant sciētijs pure mathematicis: ergo vident esse magis mathematice q̄z nāles: ꝓntia tenet ex eo q scie subordinate dūr eē eiusdez gēris: vt vr: aūs ꝓbat: nam scie medie vtunt eisdē principijs sciaꝛ pure mathematicarū: qd nō facerent nisi eis subordinarent. ¶ 5° scie medie capiūt certitudines a ꝑncipijs sciaꝛ pure mathematicaꝛ: g̃ etiā vr q denoiationē: ꝛ p ꝓs magis debēt dici mathematice: q̄z nāles: aūs ꝓbat: qꝛ scie medie vtunt ꝑncipijs scientiarum pure mathematicarum: ergo ꝛc.

Tex.cō.20. In oppositu vult Aꝛ. i isto 2° tractatu cap. p° vbi vr dicere scias medias eē magis nāles q̄z mathematicas. ¶ In qōne p° ponēde sunt aliq distinctiōes. 2° q̄dā ꝓnes. 3° rūdēt ad questuz.

Quantum ad p^m sciēdū est vt dicebat in alia qō ne. qdā termini dūr nāles. i. scie nālis vt sunt illi in quoꝛ diffonib^9: quid nois exprimunt termini ꝓnotantes motū: vel aliqd in ordine ad motum: ꝛ quidā sunt termini mathematici ꝑ est scie mathe^ce. sicut sunt illi in quoꝛ diffonib^9 exprimētib^9 quid nois exprimunt termini nō ꝓnotātes motū: nec aliqd in ordine ad motū: sed quātitatē: vel mensurā: vel aliqd hꝰ: vel aliqd in ordine ad hec. ¶ 2^a distinctio q ꝓpositionū q̄dā sunt cōposite ex terminis nālib^9 in qb^9 non ponunt termini mathematici: ꝛ ille ꝓpōnes dūr pure nāles: sicut est ista: cōpositū ex mā ꝛ forma: est corpus. Quedā vero ꝓpōnes cōposite sunt ex terminis mathematicis: in qb^9 nō ponitur aliqs termin^9 nālis: ꝛ ille ꝓpōnes dūr pure mathe^ce sicut ista triangulus hz tres angulos equales duob^9 rectis. Alie sunt ꝓpōnes: que sic se hnt: q cōponunt ex vno termino nāli ꝛ alio mathematico: sicut est ista: celū est sperīcum: ꝛ tales ꝓpōnes dūr medie iter ꝓpōnes pure nāles: ꝛ pure mathematicas ꝛ sicut distinctū est de ꝓpōnibus: ita pōt distingui de oꝛonib^9: que nō sunt ꝓpōnes: vñ quedā est oꝛo pure nālis sicut est ista: cōpositū ex mā ꝛ for^a. ꝛ quedā pure mathematica: sicut est ista triangulus hz tres angulos ꝛc. Quedā est oꝛo media sicut est ista linea visualis: ꝛ ista nūs sonoꝛus: vñ ille scie quarū ſbta adequata dūr oꝛones medie dicunt scientie medie sicut est de perspectiua: vnde subiectū adequatū scie perspectiue dicit linea visualis. Subiectū aūt adequatū musice: dicitur nūs sonoꝛus. Ecce qualiter ſba illaꝛ sciaꝛ: sunt composita ex vno termino math^co ꝛ alio nāli. ¶ 3ª distinctio q ꝓpōnuz quedam dicunt principia quedā ꝓclusiones. ¶ 4^a distinctio q principioꝛ quedaz sunt innata. ita q statim intellectus cognoscens significationes terminoꝛ assentit eis: sicut est hoc ꝑncipiū non ꝓtingit idem simul esse ꝛ nō esse: ꝛ similr sicut sunt ꝑncipia pure mathematicalia: sicut est hec si ab equalib^9 equalia demas: que remanent sunt equalia. ¶ Quedā sunt ꝑncipia: que non sunt inata: sed habent per experientiā: sicut sunt ꝑncipia scie nālis. sicut est hoc ꝑn^m: omnis ignis est calefactiu^9. Et sicut est hoc omne compositū ex mā ꝛ forma est corruptibile. Et est sciendū q talia sunt ꝑn^a sciarum mediaꝛ. verbi grā est enim ꝑn^m in perspectiua q omnis radius multiplicat secundū rectū: ꝛ notitia huius non pōt probari nisi experientia: similiter q diapason cōsistit in dupla ꝓportione non potest haberi: nisi experientia.

Quantum ad scōz sit prima ꝓclusio. ꝓclusio pure nālis non potest demonstrari nisi per principia pure nālia: pz exemplariter: nam ille lapis sursum positus descendit deoꝛsuz: nō pōt ꝓbari per aliqua prin^a mathematicalia: ꝛ similr patet cōclusio ituenti phiam nālē: qualr eius ꝓnes nō deducunt nisi ex principijs pure nālibus. ¶ 2^a ꝓclusio: ꝓnes pure mathematice nō pnt demōstrari nisi per ꝑn^a pure mathematicalia: pz exēplariter de illa ꝓne. Triāgulus hz tres angulos ꝛc. Silr pz intuenti sciam pure mathematicaz: qualr ꝓnes nō demōstrant: nisi p ꝑn^a pure mathematicalia. Et de ta lib^9 itendit Aꝛ. in p° posterioꝛ. Cū sic demōstrāt nō cōtingit descēdere de gēre in gen^9 ꝑ est demonstrantā ꝓnez pure nālē nō ꝓtingit eādē demōstrare p alia ꝑn^a: q̄z ꝑn^a pure nālia silr demōstratā ꝓnē pure mathematicalez nō ꝓtingit eā demonstrare p alia ꝑn^a q̄z p ꝑn^a pure mathematicalia. ¶ 3^a ꝓclusio: ꝓ media pōt demōstrari per ꝑn^a seu ꝑmissas: quaꝛ q̄libet est nālis: pz hoc: nā ista celuz est sperīcū pōt sic demōstrari: nobilioꝛ figura debet nobilioꝛi corpori: sz iter oia corpora celuz est nobilius corpus: ꝛ inter oēs figuras: figura sperica est nobilioꝛ: g̃ figura sperica debet celo: ꝛ p ꝓs celū est sperīcū: q̄libet illaꝛ nō est mathe^ca ex eo q mathematicus nō ꝓsiderat de nobilitate: vel ignobilitate: de bonitate: vel malitia corporis: vl figuraꝛ: pp ꝑ q mathematici: nō est bonuz: nec finis: hoc est mathe^cus nō diffinit p terminos ꝓnotātes bonū vel finē. Et silr q̄z uis ista ꝓpō: figura sperica est nobilioꝛ: cōponat ex vno termino mathematico: qꝛ tñ ille ponitur a parte ſbti: ꝛ nō a pte ꝑdicati: illa ꝓpō: dē nālis: ꝛ nō mathematica: ex eo q nō capit denoiationē q̄ztum ad ꝑ: nisi ad pñtū: qd vocet media: ꝛ ꝑ qñ termin^9 ponit a parte ſbti: ꝛ mathematicus a pte pñti. ¶ 4ª ꝓclusio est. ꝓclusio media: pōt demōstrari p ꝑmissas quaꝛ vna est mathe^ca ꝛ alia media solū capiēs euidētiā p experientiā: vbi grā: ipm celū est sperīcū: ꝛ ꝑ sic: oē illud est sperīcū: in cui^9 medio est punct^9 a quo oēs linee ducte ad circūferentiā sunt equales: sz celū est hꝰ: ergo maioꝛ est pure mathe^ca: ꝛ minoꝛ est media. ¶ 5^a ꝓclusio: ꝓnes medie nō pnt demōstrari per ꝑn^a pure mathematicalia: istud pz iductiue ispicētī scias mathematicas: q̄ semp ad ꝓbādū aliquas suarū ꝓnū assumunt sibi aliqd ꝑn^m: cuius euidentia capit per experientiā: vnde semp in ꝓbando suas ꝓnes assumunt maioꝛē pure mathematicā: ꝛ minoꝛē mediam. Quequidem minoꝛ media ꝑm predicta solum habet euidentiaz per experientiam: ergo ꝛc.

Quantū ad 3^m p° suppono q scia dz capere denominationē quo ad certitudinē a suis ꝑncipijs: pz ꝑ qꝛ capit euidētiā ab eisdē. ¶ 2^a suppō: q ꝓnes illatū ex accnte nō maioꝛē pt cape euidētiā q̄z sit euidēs illud aūs. ¶ 3^a suppō q coplatiua nō pt eē euidētioꝛ q̄z sit ei^9 pars ꝑ pz: naz si eēt vna copulatiua: q hēt mille ptes euidentissimas

euidētissimas: ⁊ vnā dubiā: ipsa esset dubia: ⁊ igit si hīet plures partes euidētissimas: ⁊ vnā minus euidētes ipsa non esset euidētior q̄z sit illa pars minus euidens. ¶ 4ª suppositio. q̄ in aliq̄ silogismo totale añs est copulatiua cōposita ex maiori ⁊ minori. ꝛsequens est ꝛclusio. Tunc sit p̄ma ꝛclusio q̄ nulle ꝓposiōes medie pñt esse magis certe q̄z nāles: ꝓbat: nam in demōstratiōe taliū ꝛclusionuz oportet ad minus assumere vnā minorē. Cuius euidentia non habet nisi per experientiā: p̄m q̄ dicebat in 2° articulo. Cum g̃ ꝛclusio capiat euidentiā ex suis principijs per vnā suppōnez: ⁊ cū añs nō possit euidētius eē añte per vnā aliā suppōnē sequit copulatiuā: que est añs totale ad ȝnē mediā demōstrādaz nō eē euidētiorē q̄z sit minor p̄missa ad p̄dictā ȝnē: cū illa sit min⁹ euidēs maiore: pp hoc q̄ maior est innata: minor v̄o capta p experiētiaz. Ex quo segt vlteri⁹ ȝnē mediā nō posse hīe maiorē euidentiam nec certiorē q̄z hēat minor: ex qua sillogiçat: ⁊ p añs segt ipsam ȝnē nō posse hīe maiorē euidētiaz q̄z pōt hīe p experientiā ⁊ tantaz posse hīe ȝnes nāles: ergo ȝnes medie sunt equales in certitudine ⁊ euidentia. Ex quo segt 4ª ꝛclusio ⁊ rñsalis: q̄ scie medie debēt dici nāles magis q̄z mathematice. ꝓz qz scie medie nō sunt eq̄lit̄er certe cum scientijs mathematicis: ⁊ p̄m certitudinem maiorē vel minorē sciētie debēt capere denominationē.

Ad rationes p̄ncipales. ad primā dico q̄ dñr medie ꝓpter certitudinem nō q̄ scie medie sint magis cōposite q̄z scie nāles. Sz qz earum ꝓpōnes sunt cōposite ex vno termino nāli ⁊ alio mathematico. ¶ Ad 2ᵃᵐ dico q̄ aliq̄ termini sciaz mediaz ȝnotant motū: ⁊ aliq̄ nō: sz ȝnotant magnitudinē: ⁊ mēsurā ⁊ pp hoc nō dñr pure mathematice: nec pure nāles: sz medie. ¶ Ad 3ᵃᵐ dico q̄ enumerant iter scias mathematicas nō q̄ sint magis mathematice q̄z nāles: sz qz antiquitus ꝛsueuerāt eas addiscere cū sciētijs pure mathematicis ante scias nāles. ¶ Ad 4ᵃᵐ dico q̄ nō opz scias subalternatas eē eiusdē gīis: nā sic oēs scie mathe^cc eēnt eiusdez gīis pp hoc q̄ scie mathe^cc quodāmō subalternant. ¶ Ad vltimā dico q̄ bñ verū est q̄ scie medie vtunt p̄ncipijs gīalib⁹ sciaz pure mathe^caz: sz p̄n^a ispālia mediaz sunt filia icertitudine p̄ncipijs scie nālis: pp qd scie medie magis dicunt capere denominationez a p̄ncipijs eaz specialibus q̄z generalibus.

Tex. cōmenti. xxviij.

¶ Ano quidez igit mō causa dicit: ex quo fit aliquid ⁊c. Questio. ix.

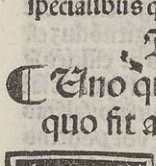

Queritur nono cōsequēter vtrū cuiuslibet rei nālis sint quatuor cause ⁊ nō plures neq̄z pauciores. s. cā mālis: cā forālis: efficiēs: ⁊ finalis: ⁊ arguit p° q̄ sint plures q̄z quatuor: nā alicui⁹ effectus nālis pñt eē ifinite cāe. Cā. n. quare fuit nat⁹: fuit pīia. celū pz: vir: volūtas pīis: g̃ nō tm̄ q̄tuor cāe ⁊c. ¶ 2° mā ⁊ forālia sunt res nāles: nō. n. sunt artificiales: ⁊ tm̄ māe nō est mā: vel for^e for^a: g̃ ⁊c. ¶ 3° nā celū dō ens nāle: ⁊ tm̄ ei⁹ nō sunt q̄tuor cāe: nō. n. hz for^am: ex quo eniz ip̄mmet est for^a: nec hz mām: qz tūc eēt corruptibile. ¶ 4° accñtia: sicut sunt caliditas ⁊ frigiditas sunt res nāles: ⁊ tm̄ talia nō hñt mām ex qua fiunt: pp hoc q̄ accñtia carent mā: ex qua: cuz sint forme simplices q̄z uis bñ hñt mām in qua. ¶ 5° nā itelligētie vident eē res nāles: ⁊ tm̄ intelligentiaz nō vident eē quatuor cause p̄dicte: neq̄z. n. hñt mām: neq̄z for^am. ¶ 6° entia mathematicalia nō hñt oēs cās suas: sz eadē sunt entia mathematicalia ⁊ nālia: g̃ nō oiuz entiū nāliū sunt quatuor cāe: añtia tenet: p̄ª pars añtis est cōmēta. i isto 2°. ⁊ alia pars pz. ¶ 7° mā nō ē cā. alicui⁹: ex hoc eni q̄ aliq̄ res nālis cōponat ex mā: nō oz dici q̄ hēat cām mālē: añtia tenet: añs ꝓbat: qz mā nihil cāt: pp b̄ q̄ cāre est agere: mā aūt nihil agit: ergo. ¶ 8° frustra fit p plura: qd pōt fieri p paucioza: ergo cuz vna cā sicut deus se sola possit ꝓducere quēlibet effectū ꝓducēdū: segt q̄ frustra ponunt plures cāe. ¶ 9ª ꝛclusio nulla res est cā alteri⁹: g̃ añtia tenet: añs ꝓbat: nulla res dependet ab alia cui⁹ oppositū tm̄ oporteret si aliqua res eēt cā alterius: pp hoc q̄ effect⁹ dependet in eē a suis causis: añs ꝓbat: nā gbuscūqz reb⁹ distictis datis vna pōt eē sine alia: qd nō eēt si dependeret ab alia i eē: assūptū ꝓbat: qz postq̄z ñ iplicat ȝdictionē q̄rūcūqz rez distictaz vnā eē sine alia.

In oppositū vult Arz. in isto 2° capl'o p̄mo. tertij tractatus. ¶ In qōne p̄° videdum est de causis in hñ ali: ⁊ postea de aliquib⁹ in spāli. ¶ Quātum ad p̄ᵐ videndū est quid sit cā. 2° videndū est de nūo eaz. 3° de ꝓditiōib⁹ ipsaz. 4° rñdendū ad q̄sitū. Tex. cō. 28.

Quantū ad primū sciēdū est q̄ b̄ nomē cā est vnū nomē relatiuū cui⁹ correlatiuū ē b̄ nomē effect⁹: ⁊ significat rez ꝓnotādo ad ipsaz seq̄ aliud: pp qd ei⁹ descriptio est ista. cā ē ad cui⁹ esse segt aliqd. s. effectus. ¶ Tūc sit p̄ª ȝ: q̄ aliqd est cā alteri⁹. ꝓz: qz aliqd est ad cui⁹ eē segt aliud: g̃ aliqd ē cā alteri⁹: añtia tenet p descriptionem cause: antecedens cōmuniter conceditur. cause descriptio

Quantū ad 2ᵐ sit p̄ª ꝛclusio: q̄ quatuor sunt gīa cārū: ad istū itell'm q̄ maxim⁹ nūs cāruz nō coincidētiū i significādo est nūs q̄ternari⁹: q̄ qdē gīa sunt ista: mālis cā forālis efficiēs ⁊ finalis: vel ista si volumus ea noiare icōplexe mā: ⁊ forma: efficiēs: ⁊ finis. ꝓbat ꝛclusio: maxim⁹ nūs iterrogationū i significādo: mediātib⁹ qb⁹ q̄rim⁹ de cāis alicui⁹ est nūs: q̄ternari⁹: ergo ꝛclusio v̄a: añtia tz ex eo q̄ nūs iterrogationuz maxim⁹ dz eē eq̄lis maxio nūo terminoz significantiū cās: q qdē termini cōiter pñt rñderi ad iterrogatōez: q qdē termini dñr gīa cārū vel ꝓtenti sub eis: añs arguit: qz nō plures sunt iterrogationes seu qōnes q̄rentes de cāis alicui⁹: nisi que fiunt p ly ex q̄ res ē: vel p ly p qd: vl' p ly a q̄: vel p ly pp qd est: nā ex quo q̄rit de mā. p qd q̄rit de forma a quo q̄rit de efficiēte pp qd q̄rit de fine: g̃ nō sunt plures iterrogatiōes nec qōnes q̄z ille q̄tuor: ad que ꝛueniēter possit rñderi p nomē significās cām: vr̄ ēt q̄ nō sint plures cāe q̄z q̄tuor: sicut nec plures qōnes q̄rētes de cāis q̄z q̄tuor. ¶ 2° oīs cā vel est itrinseca vel extrinseca: si itrinseca vel est po^a: sic ē mā: vel est act⁹: sic est for^a: si est extrinseca vel p̄cedit effectū: sic est efficiēs: vel segt: sic est finis. Ex ista ȝne sequit q̄ si eēnt ifinite cause alicui⁹ rei q̄libet illaz reducerēt ad aliquā istaz cārū. i. noiarēt aliquo istoz noium. s. mā. forma: efficiēs finis: ex hoc pz solutio p̄mi arguēti.

Quantū ad 3ᵐ articulū sit ista p̄ª ȝ: q̄ aliq̄ cāe sunt bñ sibi iuicē cāe: pz: nā mā ē cā for^e. ⁊ ecōuerso: for^a cā māe. mā. n. ē cā sb̄tiua: ⁊ determiatiua ip̄si⁹: for^e. for^a āt ē cā pfectiua ip̄si⁹ māe. filr efficiēs ē cā finis: ⁊ ecōuerso finis ē cā efficiētis: nō tm̄ q̄ ad eē. sz q̄ ad agere: finis. n. ē cā q̄ agēs agit: nā aliqs ambulat pp sanitatē: sanitas. n. ē cā ambulatiōis: ex quo pp eaz fit ambulatio ⁊ ecōuerso ambulatio est causa sanitatis: sz diceret aliquis. Si hoc eēt verū seq̄rēt q̄ idē eēt cā sui ipsi⁹: sz b̄ est falsuz añtia ꝓbat: qz qcqd est cā cāe: est cā cāti: si g̃ for^a est cā māe ⁊ ecōuerso: mā est cā for^e: segt for^am eē cām sui ipsi⁹. ¶ 2° sequeret q̄ demōstratio circularis eēt possibilis ⁊ adhuc pp qd qd̄ est ȝ p̄m p° posterioruz: añtia ꝓbat: qz postq̄z cāe sunt sibi iuicē cāe: vna pōt demōstrari p aliā: ⁊ vtraq̄z est demōstratio pp qd p cām: g̃ ⁊c. ¶ Rñdet ad p̄ᵐ negādo q̄ segt. idē eēt cā sui ipsi⁹: ⁊ qñ dicebat qcqd est cā cāe est cā cāti: dico q̄ b̄ dz itelligi in eodē gīe cāe. mō cāe q̄z uis possint sibi iuicē eē cāe: tm̄ b̄ nō est in eodē gīe cause. ¶ Ad aliud argumētum dico q̄ demonstratio pp quid circularis non est ipossibilis in diuersis gīib⁹: q̄z uis sic nō debeat fieri per idem genus cāe: ⁊ ita intellexit Arz. in

p̄ posterior. ¶ 3ª ꝛclusio: aliq̄ cāe coincidūt: ⁊ aliq̄ nō
pz: nam finis ⁊ agens coincidūt: idē eni est finis sicut for
ma sbalis ⁊ efficiens operationū sequentiū filr cā prima
est finis ⁊ agēs: agit eniz pp se. ¶ 2° similr forma ⁊ agens
coincidūt: eadē eni est forma ⁊ mouens lapidē deorsum.
¶ 3° similr forma ⁊ finis coincidūt respectu diuersor: idem
eniz est forma cōpositi: ⁊ finis gnātiōis. sic ergo pz qualr
cāe coincidūt que erat p̄ma pars ꝛclusiōis: sed 2ª pz. vz. q̄
aliq̄ cāe nō coincidūt: declarat: nā capiendo mām p̄
prie nunq̄z coincidit cū forma: ex quo mā est passiua: for
ma vero actiua: verūtamē acciptēdo mām proprie pro
sbto alicui⁹ accidentis: bū mā ⁊ forma coincidunt: pz: nā
idē puta aia sortis est forma sortis: ⁊ mā scie sortis. ¶ 2°
similr mā ⁊ efficiens nō coincidūt accipiendo mām pro
prie: pp hoc q̄ mā est nullius actuitatis. verūtā accipien
do mām ip̄proprie eo mō: quo obm alicuius virtutis co
gnitiue dr mā: circa quam versat ꝛsideratio talis virtu
tis: mā potest dici efficiens pp hoc q̄ sic accipiēdo mām
agit spēm ⁊ similitudinē suā in virtutē cognitiuā cuius
dr obm. ¶ 3° similr mā ⁊ finis nō coincidūt semp accipi
endo mām ꝛpprie: pz: qr mā prima nō est finis alicui⁹ g̃ ⁊c.

Quantū ad quartū: dico q̄ accipiēdo nālē rez pro
prie pro composito ex mā ⁊ forma: dico
q̄ ad cuiuscūq̄z rei nālis productionē ꝛcurrūt quattuor
cāe ⁊ non plures neq̄z pauciores. i. ad cuiuscūq̄z rei nālis
p̄ducionē ꝛcurrūt aliqua de quib⁹ verificat hoc nomen
efficiens: respectu illius qd̄ p̄ducit: ⁊ aliqua: vel aliquid
de quib⁹ de nouo verificat hoc nomē forma: ⁊ aliquid
de quo de nouo verificat hoc nomen finis: ⁊ nihil ꝛcur
rit ad p̄ductionē alicuius rei nālis quin de ipso verifice
tur aliquod nomen predictor. Ex hoc pz q̄z̄uis infinite
cause vel infinite res ꝛcurrunt ad p̄ductionem alicuius
rei. Verū est tñ dicere q̄ ad cuiuscūq̄z rei p̄ductionem nō
ꝛcurrunt nisi quatuor cause. s. mā: forma: efficiens: finis:
⁊ nō plures neq̄z pauciores: ex quo pz solutio p̄mi argu
menti: ꝛclusio p̄batur: nam quecūq̄z res nālis p̄ducit: ab
aliquo p̄ducit: nihil enim a se ipso p̄ducit: ⁊ hoc est effi
ciens: filr quecūq̄z res p̄ducit: ex aliquo producit: ⁊ hoc
est mā: vt patuit primo huius ⁊ cum qd̄libet agens nāle
agat p̄pter aliquē finem sequit q̄ ad cuiuslibet rei pro
ductionez ꝛcurrit finis: ⁊ quū agens nāle p̄ducit aliqd:
ponit ip̄m in aliqua determinata specie entium: ⁊ cum
hoc nō possit fieri nisi per formā: sequit q̄ ibi ꝛcurrit for
ma: ex his pz q̄ ad nālem p̄tinet determinare de omni
gne cause. p̄pter hoc q̄ ad cuiuscūq̄z rei nālis p̄ductionē
ꝛcurrit qd̄libet genus cause: ad intellectū p̄dictum. ¶ 2ª
ꝛclusio si cā efficiēs capit pro efficiēte p̄ducēte nō cuiusli
bet rei nālis est causa efficiens: patet: quia non quelibet
res naturalis p̄ducit: imo multe sunt qui diu erant p̄
ducte: mō postq̄z semel p̄ducte sunt amplius nō p̄ducun
tur: ex hoc sequit q̄ nō cuiuslibet rei nālis sunt quatuor
cause: quāuis ad cuiuslibet rei p̄ductionē ꝛcurrant q̄tu
or cāe ad itellectū p̄dictū. ¶ 3ª ꝛclusio accipiēdo efficiens
pro efficiēte ꝛseruante cuiuslibet rei nālis siue cuiuscūq̄z
alterius a p̄ma causa est causa efficiēs: patet qr quelibet
res alia a p̄ma ꝛseruatur in ipsa recte: sicut lumen in me
dio ꝛseruatur per p̄ntiaz corporis luminosi. Unde ima
ginandus est q̄ sicut cum luminosum desinit eē presens
alicui medio: qd̄ erat causatuz ab ipso luminoso: desinit
esse: ita si prima cā retraheret suā influentiā: qua ꝛseruat
alia oia preter ipsam desinerent eē. ¶ Quarta ꝛclusio: sic
accipiendo cām efficientē cuiusq̄z rei nālis sunt quatuor
cause sicut patet clare ex dictis.

Ad rationes principales. p̄ª soluta est. ¶ Ad
2ᵃᵐ dico q̄ mā ⁊ forma non di
cunt p̄prie res nāles: sz nature. ¶ Ad 3ᵃᵐ de celo dico q̄ si
celū accipit excludendo motorē: tunc celū nō est ens nā
le: sed nā. Si aūt capit cuz iclusione motoris pōt dici en
nāle: tunc eius sunt quatuor cause: sicut alia⁊ rerū nāliū.
¶ Ad 4ᵃᵐ dico q̄ accntia nō sunt res nāles: sz entia p̄m
nām. ¶ Ad 5ᵃᵐ dico q̄ itelligētie nō sunt entia nālia: sed
sunt nature: qr forme: accipiendo hoc nomē nā aliqualr
extense seu large. ¶ Ad 6ᵃᵐ dico q̄ Cōmentator ipse itel
lexit q̄ mathematicus nō demonstrat per oia gnia causa
rum: cum hoc tñ stat q̄ cuiuscūq̄z rei nālis sint quatuor
cause eo mō quo dictuz est. ¶ Ad 7ᵃᵐ dico q̄ mā dr cā: ⁊
quū dicit ois cā causat: nego: vnde dico q̄ cā non dicit a
causare: nec diffinitio qd nois cause dz ex primi per cau
sare: sz cā dicit ad cuius eē sequit aliud. ¶ Ad 8ᵃᵐ dico q̄
Alr. negaret q̄ qualibet rem: quā prima cā p̄ducit medi
ante secūda: posset facere se sola: verūtā hoc ꝛcedēdo dici
tur q̄ q̄z̄uis p̄ma cā hoc possit: nō tñ eo mō quo p̄ducit
a cā 2ª: sepe enim a cā 2ª fit aliqd male: ⁊ tñ a prima cā ni
hil pōt fieri male: sed semp bonū ⁊c. ¶ Ad vltima rōnez
dico q̄ nō quecūq̄z res pōt esse sine alia: nam alique sunt
due res: quarū vnā esse sine alia iplicat ꝛdictionē: implic
cat enim aliqd̄ totū eē sine ei⁹ medietate: vel sine eius par
te ⁊ ad hoc sequit q̄ esset totū: ⁊ nō eēt totū qd̄ implicat.
Et similiter cōpositū ex mā: ⁊ forma nō pōt eē sine mate
ria sua: ⁊ sine forma eius.

Tex. cōmenti. xxix.

¶ Amplius vnde principium mutatio nis primum ⁊c. Questio. x.

Vtrum omne efficiens sit cā illius cu
ius est efficiens: ⁊ arguit pri
mo q̄ nō: causa ⁊ effectus sunt simul: ⁊ non
semp sunt: sz sic nō est semp de efficiēte: ergo
nō semp efficiēs est cā illius cuius dicit effi
ciens: ꝛntia tenet: prima pars antecedētis
est Alr. ⁊ 2ª pars declarat: naz pr̄ est efficiēs respectu filij: ⁊
filius effect⁹: ⁊ tñ nō semp pr̄ ⁊ filius simul sunt: aliqñ pr̄
mor̄it ante q̄z filius gnit. ¶ 2° si efficiēs est cā sui effectus:
vel qñ agit: vel qñ nō agit: nō pōt dici q̄ qñ nō agit: naz
tunc nō causat: ⁊ per ꝛns tunc nō est cā: qñ enim domifi
cator nō agit: non est cā domus. Nec pōt dici q̄ qñ agit:
nam qñ agit effect⁹ nō est: sed agit. ⁊ per ꝛns tunc efficiēs
nō dicit cā efficiēs: nā si sic tūc relatiue diceret ad ip̄z: ⁊ sic
sequeret q̄ ista ꝛntia eēt bona efficiēs est: ergo effect⁹ est:
sed hoc est falsum: ꝛpter hoc q̄ qñ efficiēs agit nōduz est
effectus. ¶ 3° si oē efficiēs est cā illius: cuius dr efficiēs se
queret q̄ oē efficiēs: eēt nobilius suo effectu: sz hoc est fal
suz: ꝛntia tenet: qr ois cā est nobilior suo causato: falsitas
ꝛntis pz duplr p̄mo in gnātione vniuoca vbi p̄ducens
⁊ p̄ductū sunt eiusdē spēi. Silr in gnātiōe equiuoca: vbi
p̄ducens ⁊ p̄ductū nō sunt eiusdē specieī: sicut in genera
tione vnius ex aliquo per putrefactionē vbi producēs:
sicut calor: vel aliqd̄ hō est vili⁹: ⁊ ignobili⁹ q̄z p̄ductū: eo
q̄ p̄ductū est aiatū: p̄ducens vero inanimatū: quare ⁊c.

In oppositū vult Alr. i isto 2° tractatu. In qō- Tex. cō.
ne primo videndū est de diffone
qd nois efficiētis: ⁊ cū hoc si est aliqd̄ efficiēs: quo viso ap
parebit rñsio ad quesitū. 2° videdū est de qbusdā noibus
efficientis in alia questione.

Quātū ad p̄m dico q̄ efficiēs dr a q̄ alter ē. Unde Alr.
dicit efficiēs ē vñ ē mot⁹. Tūc sit vna suppō
q̄ qñq̄z ē aliqd de nouo: vñ euidēs ē nobis saltē euidētia
q̄ sufficit i scia nāli: q̄ aliqñ fiūt gnātiōes: ⁊ corruptiōes:
⁊ aliqñ aliqd ē qd̄ p̄us nō erat: q̄z̄uis h̄ forte nō sit nobis
euidēs: euidētia sūma: nā q̄z̄uis nobis aliq̄ mō appareat
eē de nouo: nō tñ h̄ eēt nobis euidēs euidētia sūma q̄ h̄
de nouo fit: qr q̄z̄uis h̄ ō nouo nobis appareat: forte p̄us
fuit: q̄z̄uis nobis appeat tali euidētia q̄ sufficit i scia nāli.
¶ 2ª suppō q̄ nihil p̄ducit de nouo a se ipso i eē. ¶ Tūc
sit p̄ª ꝛclusio: aliqd est efficiēs alterius: p̄bat: nā aliqd est
de nouo per

de nouo per primã suppositionẽ: & nihil est a seipso per secundã. ergo. ab altero: ergo ex quid nominis efficiẽtis illud alterũ est efficiens eius. Et cum omne efficiẽs sit cã sequit illud esse cãm illius: & non est maior ratio de vno efficiẽte respectu sui effectus: q̃z de alio. ergo qlibet efficiens est cã sui effectus: ex quo pz rñsio ad quesitũ. ¶ 2ª. Conclusio de aliquo effectu bene est nobis euidẽs euidẽtia näli q̃ ei⁹ est aliqd efficiẽs non tñ, est nobis euidẽs qd sit illud: patet: q̃ si aliquis inciperet mouere de nouo cui⁹ cãm ignoramus: sciremus q̃ illius motus esset aliqd efficiens: & tñ nesciremus: qd illud esset vtrũ hõ vel asinus. ¶ 3ª Conclusio de aliquo effectu est nobis euidens euidentia näli. q̃ eius est aliqua cã efficiens. & cũ hoc est nobis euidens euidẽtia näli q̃ sit illa pz: q̃ si aliquis calefacit se ad ignez scimus q̃ illius effectus est aliqd efficiẽs & non nisi ignis. ergo. ¶ Istas conclusiones pono pp hoc q̃ aliqui dicũt nullius effectus cãm efficientẽ eẽ nobis notã.

Quantum ad scdm: sciendũ est q̃ dupl'r dr̃ efficiens producẽs. & nõ conseruans. vt carpentarius põt dici cã efficiens domus: nõ tñ conseruans: sicut est corpus luminosuz respcũ luminis producti in medio ab eo. ¶ De efficiẽte conseruante nota q̃ capitur trib⁹ modis. quor duo primi sunt improprij: tertius vero proprius. vnde primo modo dr̃ aliquod conseruans: non q̃ aliquid agat in conseruatũ: sed conseruatũ in eo diutius durat: pp quod ibi existens est magis elongatũ a suis contrijs corruptibilibus isto modo: locus dr̃ conseruans: & hoc est dum est locus näli locati. Scdo modo dr̃ conseruans alicuius: quod prohibet corruptiua illius: & ministrat cõuenientia istius: & isto modo gubernator nauis dr̃ conseruans nauẽ. ¶ 3º mõ accipiẽdo pprie conseruãs dr̃ eẽ illud a quo effectus dependet in esse: & continue influit ad ei⁹ effectus conseruationẽ i tñ: q̃ illo conseruãte amm oto: vel illa influentia attracta effectus ille desinit esse. Isto mõ luminosuz videt conseruãs respectu luminis acti in medio ab eo: ita prima cã dr̃ conseruans respectu alior oium ab ipso: & sic accipiẽdo conseruãs sit ista pma conclusio: q̃ tale conseruãs: vel tale efficiẽs nõ mouet: ex eo q̃ conseruat: pz hoc: naz ex eo q̃ corpus luminosuz conseruat nõ opz q̃ moueat. ¶ 2ª Conclusio: nec opz q̃ effect⁹ moueat: ex eo q̃ conseruat: pz de lumine a corpore luminoso: ex his pz q̃ conseruatio nõ est motus: nec conseruare est mouere: nec conseruari est moueri. ¶ 3ª Conclusio est: tale agens proprijssime est cã: pz hoc: q̃ a tali agente nõ solũ dependet effectus in fieri: sz etiã in facto esse. ¶ 2ª Conclusio: nõ est possibile q̃ talis effectus producatur ab vno agẽte & ab alio cõseruet: pz hoc de lumine: nõ enim est possibile q̃ idẽ lumen producatur ab vno corpore luminoso: & ab alio conseruat: sz ab illo met. ¶ 5ª Conclusio tale agens nõ agit suũ effectũ per motũ. quantũ est de se: pz hoc: naz si aliqd corpus luminosum: crearet de nouo in aliquo medio: tunc circa ipm eẽt aliqd lumen: imo talia agentia sunt talis nature: q̃ ad eor productionẽ est effect⁹ pñs: si sint agentia per voluntatẽ. ¶ Ex hoc sequit q̃ illuminatio medij: quantũ est ex pte actionis corporis luminosi: & etiã ex pte luminis: fieret subito: nisi aliunde fieret seu pueniret successio. ¶ 6ª Conclusio: talis effectus in primo instanti in quo causat nõ magis dependet ab illo agente: q̃z continue post: pz de lumine: naz nõ maiorẽ conatum hz a corpore luminoso conseruari in primo istanti: q̃z post: si r mundus in pmo istanti: in quo causabatur: nõ magis dependebat ab eo: q̃z nunc dependeat. ¶ 7ª Conclusio: q̃ possibile est: imo de facto est q̃ aliqd eternũ dependeat sic ab aliquo agẽte: pz sic de itelligẽtijs: que fz p hm sunt eterne: & sic dependent a prima cã: pz per vnam auctoritatez: que dicit esse august. Si pes stetisset ab eterno in puluere: ab eterno fuisset cã vestigij: sic q̃ illud vestigium ab eterno dependisset a pede: si pes stetisset in puluere. ¶ De agente vero non conseruante & producente sit prima conclusio. Non est ita pprie cã: sicut cã conseruans: pz ex eo q̃ ab illo solũ dependet effect⁹ in fieri: & nõ in facto esse. ¶ 2ª Conclusio rerũ successiuarũ: si alique sunt tales: idẽ est agẽs producens: & nõ conseruans pz de motu. ¶ Adhuc ergo notandũ est de cã agẽte producẽte: & conseruante: vnde sciendũ est q̃ producens & nõ conseruans: & producens & conseruans: sic differunt q̃ causa producens nõ conseruans producit effectũ suuz successiue: vt patere põt de quolibet tali: disponit eniz pmo mãm: & postea producit effectũ: causa aũt producens conseruans producit suũ effectũ absqz hõ successione: vnde corpus luminosum: non agit successiue lumen in medio: sic q̃ primo disponat mediũ. & postea agat lumen: sciendũ tñ q̃ cũ agẽs conseruãs producit aliquẽ effectũ cũ agẽte producente nõ conseruãte: tũc bñ agit successiue: sicut qñ pma cã cũ domificatore agit domũ. ¶ Alia est differẽtia: q̃ producẽs: & efficiẽs nõ conseruãs pcedit suũ effectũ in tpe: hoc tñ nõ opz in agẽte conseruante: si eniz aliqd corpus luminosuz de nouo crearet in aliquo medio: tũc ita cito sicut ipm eẽt ita cito lumẽ eẽt productũ in medio exñte ppe ipm: ista dñia pz ex prima dñia: q̃ agens producẽs nõ conseruans: agit effectũ suũ cũ motu: & successiue: agẽs aũt conseruans nõ. ¶ 3ª dñia est q̃ agẽs conseruans põt producere effectũ eternũ: sed agens producẽs nõ conseruãs: nõ. pz ex 2ª dñia: nam ex quo agens conseruãs nõ pcedit effectũ tpe: sequit q̃ possit eẽ effect⁹ eternus: si eẽt aliqd agẽs conseruãs eternũ: sz cã efficiẽs producẽs nõ conseruans: pcedit suũ effectũ tpe: sequitur effectũ ei⁹ nõ posse eẽ eternũ: pp hoc q̃ illud qd producitur ab aliq̃ in tpe nõ est eternũ. ¶ 4ª dñia q̃ semp agens producẽs nõ conseruans: qñ agit: tũc agit in virtute alterius agẽtis puta cõseruãtis: sic aũt nõ est de agẽte conseruãte: q̃ agens conseruans põt producere aliquẽ effectũ: absqz hoc q̃ ad talis effectus productionẽ ocurrat agens in productione nõ conseruante. ¶ 5ª dñia q̃ effectus põt manere corrupto agẽte producẽte nõ conseruãte: sz nõ põt manere agente ipm conseruante corrupto: pz: q̃ filij⁹ põt manere corrupto patre: hm q̃ pz: sed lumen nõ põt manere in medio corrupto corpore luminoso &c.

Ad rationes principales rñdet. Ad pmã quũ dicebat cã & effect⁹ sũt simul: & nõ semp sunt: hõ itelligit de cã efficiẽte conseruante & de effectu imediato ipsius efficiẽtis. mõ filij⁹ nõ est effect⁹ imediat⁹ ipsius pãis: nec pr̃ est efficiẽs conseruatiuus filij: vñ pr̃ multos facit motus & actiones mediantib⁹ qb⁹ fit dispositio ad gñationez filij. Quor motuũ pr̃ magis fuit imediata cã q̃z filij. ¶ Ad 2ᵃᵐ dico q̃ conseruans & efficiens est cã qñ agit nõ continue a cã efficiẽte fit: sed efficiẽs producẽs nõ conseruans est causa efficiẽs: & qñ effect⁹ nõ est: & qñ illud efficiens adhuc agit: & qñ dicebat q̃ cã & effect⁹ dñr adinuicẽ correlatiue: sequit q̃ qñ cã est: & effect⁹ est: nego: sz bñ est vel erit & hõ sufficit ad hõ vt dicant correlatiua adinuicẽ. ¶ Ad 3ᵃᵐ quũ dicebat q̃ efficiẽs dz eẽ nobili⁹ effectu: hõ dz itelligi de effectib⁹ pncipalib⁹: hm q̃ sunt celũ &c. Qõ. xj.

Queritur vtrũ de aliquo sit euidẽs q̃ ipm sit efficiẽs producẽs: verbi gra: vtrũ de igne sit euidẽs q̃ sit producens calorẽ: quẽ sentio quũ suz circa ipm: & arguo pmo q̃ nõ: nã de alio calore dubiuz est mihi an pãs erat: seu an sit producẽs: vel nõ: g̃ de qcũqz est mihi dubiũ an ipz sit efficiẽs illi⁹: pñtia nota: añs probat: nã nõ obstãte q̃ ille calor de nouo appareat eẽ: tñ dubiũ est an ipe pãs erat: imo an ipe ab eterno erat: nã nõ: sequit hõ pãs nõ apparuit esse: g̃ hõ pãs nõ erat: multa. n. pñt eẽ absqz hõ q̃ appeant eẽ &c. Cõsimili mõ probaret nõ eẽ nobis euidẽs aliqd gñari vel corrupi: diceret tũc aduersari⁹ quãcũqz rez ab eterno fuisse: vel i eternũ durare q̃z uis aliqñ sit apparẽs: & aliqñ occulta & absconditа. ¶ 2º naz adhuc processo q̃ sit aliqs effect⁹ product⁹ de nouo q̃z uis sit bñ nobis euidẽs q̃ est aliqd efficiẽs producẽs illi⁹

effectus: tñ adhuc quocũq; ente demonstrato dubiu est nobis an ipm sit hoc qd est efficiens ꝓducens illius effectus: verbi gratia: q̃ꝫ uis bene sciam ꝙ aliquis te gñauit: tamen de nullo scio ꝙ genauit te: ⁊ per ꝓsequens dubium est mihi ⁊c.

In oppositum arguit per dicta in questione ꝑcedẽti. Ista questio mota est: vt videant adhuc qdaz modi cause efficiẽtis: in precedenti qõne visa erat vna diuisio efficiẽtis. s. ꝙ efficiẽtis qdam est ꝓducens non ꝓseruans: quoddã ꝓducens ⁊ ꝓseruans. Nunc aũt in ista qõne restant videri alij modi cause efficientis: qui apparent ex quadruplici diuisione. Unde est vna diuisio: ꝙ causarũ efficientiũ: quedã dicit efficiens principalis: ⁊ quedaz minus principalis ⁊ hoc causaz essentialr ordinataruz: ⁊ vocant cause efficientes essentialr ordinate: iter quas est vna prima: virtute cuius ille agunt: ⁊ qua cessante agere: alie cessant agere: sed non ecõuerso. mõ illa que est ꝑma iter illas dr cã efficiẽs principalis ⁊c. Alie dicunt cause efficiẽtes minus ꝑncipales: ⁊ posset adhuc exemplificari: sicut si eẽnt decẽ rote se adinuicem ꝓcludentes: sic ꝙ mota prima: moueret 2ª. ⁊ mota 2ª: moueret tertia: ⁊ sic vltra: ⁊ 2ª nõ mota, adhuc posset prima moueri: ⁊ sic moueri: ⁊ sic vltra ꝓportionabiliter: sicut se hñt iste rote: quantũ ad mouere ⁊ moueri. ita imaginãdũ est se hẑe causas eẽntialr ordinatas: iter quas prima dicit principalis: alie vero minus principales: silr posset exemplificari sicut si aia moueret manũ: ⁊ manus moueret lapidẽ ⁊ lapis moueret aerem. ¶ 2° sciendũ ꝙ causaz agentiũ: quedã sic se hñt: ꝙ cuiuslibet earũ virtus concurrit ⁊ attingit ad effectuz: ⁊ omnes iste solent vocari cause agẽtes principales: q̃ꝫ uis tñ ꝑm magis ⁊ minus: ita ꝙ vna earũ vocatur magis principalis: alia vero minus: verbi gra: in descẽsu grauis: forma sbalis ipsius grauis ⁊ supcelestia dicunt cause principales: supcelestia dicunt cause magis principales: forma vero sbalis dr causa minus principalis. Alie sunt cause agentes: quaz virtus nõ ꝓcurrit: nec attingit ad effectũ: sicut instrm: isto mõ dicimus ꝙ cultellus est cã efficiẽs silr instralis: est enim instrumentũ: mediante quo cã: vel agentia principalia faciunt graue descendere. Et sic duplex est instrm. s. separatum: sicut cultellus: ⁊ ꝓiunctũ sicut acuties eius: ⁊ similiter grauitas ipsius grauis: ita silr dicunt cause efficiẽtes instrales. s. ꝓiuncte ⁊ seperate. ¶ 3° sciendũ ꝙ iter causas essentialr ordinatas: omnes cause agentes: ꝑeter primaz dicunt quẽadmodũ istrales: dicunt tñ principales respectu agentiũ mere instraliũ: verbi gra: q̃ꝫ uis aia dicat causa efficiens instralis quodãmodo respectu cause prime: dr tñ causa efficiẽs principalis respectu caloris nãlis: qui est causa efficiẽs mere instralis ipsi⁹ digestionis. ¶ Tunc fit prima cõclusio ꝙ in causis agẽtibus eẽntialr ordinatis: omnes ꝑter primã agunt in virtute ꝑme: pz per Aꝫ. in 8° hui⁹ ⁊ in 2° meta^ca. ⁊ de hoc posset imaginari sicut dictũ est de rotis: ⁊ etiam sicut dictũ est de lucido lumine primario: ⁊ lumine secũdario in virtute corporis lucidi. ¶ 2ª ꝓclusio ꝙ iter oẽs causas vniuersi ꝑma causa est cã efficiẽs ꝓseruationis in fieri ⁊ in facto esse: tam causaz q̃ꝫ effectuũ. ꝑbatur: nam aliter: nõ oia alia dependerent ab ea: qd est ꝓtra Cõmentatorẽ ꝑmo celi. ⁊ silr cõtra Aꝫ. qui dicit ꝙ a primo quidẽ ente oia deriuata sunt: eẽ ⁊ viuere his quidẽ clarius: his quidẽ obscurius ⁊c. ¶ 3ª ꝓclusio: prima cã aliquẽ effectũ põt agere sine alijs: alie nõ pũt sine ea: pz qꝛ agit primũ motũ absq; hoc ꝙ ad hoc alie cause ꝓcurrant: alie aũt cause nihil agunt: nec agere pũt sine prima cã recte: sicut lux bene potest videri sine colore: color aũt nõ põt videri sine lumine: ex eo ꝙ ꝓducit ⁊ ꝓseruatur a lumine. Ex hoc sequit ꝙ q̃ꝫ cito prima cã suspenderet actionẽ suaz: tam cito oẽs alie cause desinerent agere ⁊c. Ex predictis sequit ꝙ iter oẽs cãs essentialiter ordinatas q̃ꝫ to aliqua est ꝑpinquior ꝑme: tãto est nobilior ꝑpter hoc ꝙ nõ agit in virtute causaz sequentiũ: sed cause sequẽtes agunt in virtute illius. Sequit vlterius ꝙ inter oẽs causas de istis causis inferioribus volũtas humana est cã nobilior: pz qꝛ imediate dependet a prima cã: ⁊ non est subiecta corporibus supcelestibus sicut sunt alie cause inferiores. Sequit vlterius ꝙ q̃ñq; causa principalis nõ põt agere cessante instrali: ꝑpter hoc tñ nõ dependet ab ea. Verbi gra: absq; instro aliquis nõ põt: ⁊ tamẽ ꝑpter hoc nõ dependet ab eo: ⁊ est sciendũ: ꝙ nõ opz semp effectũ assimilari cause principali: sed vt plurimũ assimilatur cause minus principali. Verbi gra sicut cuz ignis ꝓducit ignẽ: effectus nõ assimilat ꝑme cause. sed cause secunde ⁊ minus principali puta igni. silr effectus aliquãdo assimilat causc instrali que est mere istrumẽtalis: sicut q̃ñ ignis ꝓducit caliditatẽ: tunc effectus non assimilatur igni. sz caliditati ignis: que dicit effectus mere instralis. ¶ Isto viso restat videre de vna alia diuisione efficiẽtis: ⁊ est ꝙ cause efficiẽtes: quedã vniuersales: q̃dam particulares. Uniuersales vero nõ dicunt vniuersales ꝑdicando: sed in cãlitate. nec ad hoc ꝙ aliqua dicat cã vlis sufficit ꝙ sit pluriũ effectuũ: nam ignis bñ est cã pluriũ effectuum. s. calefactionis ⁊ deficcationis ⁊ mouẽdi sursum. Et tamẽ nõ dicit causa vlis: sed particularis. Causa autẽ efficiens dicit vlis: qꝛ est ꝓductiua pluriũ effectuum indifferenter: sed ꝙ ꝓducit vnuz effectũ: ⁊ nõ alium ad hoc determinat per vnã aliaz cãm. Verbi gra: ꝙ celestia corpora ꝓduxerunt te in eẽ: ad hoc determinabant per patrem tuũ: qui te genuit ⁊c. Cause aũt efficiẽtes particulares dicunt per quas fit hꝰ determinatio. Ex isto sequitur aliquã eẽ causam vniuersalẽ ⁊ ꝑticularez respectu diuersorum. Verbi gra: sicut itelligẽtia aliqua citra ꝑmã dicitur causa vlis respectu istoz inferior ⁊ dr ꝑticularis respectu motꝰ lui orbis. ¶ Tunc restat alia diuisio. q̃daz dicunt cause efficientes imediate alicui⁹ effectus. ⁊ quedaz mediate imediate dicunt: inter quas ⁊ effectuz nõ est aliqua cã efficiens media: seu que iter oẽs cãs efficientes alicuius effectus incipiendo a prima cã: est vltima sicut lux dicit causa efficiens imediata luminis: qꝛ post lucem nõ sequit alia cã efficiẽs ꝓductiua luminis: sed cause efficiẽtes mediate dicunt tripliciter: vno mõ: qꝛ nõ est localiter ꝓiuncta effectui. ¶ 2° qꝛ de se est indeterminata ad ꝓductionẽ talis effectus: sed determinat ad hoc per vnã aliaz causaz. ¶ 3° qꝛ eius actiuitas nõ attingit vsq; ad effectũ: sed mouet aliam cãm: ⁊ post alia mouet aliam: nec tamẽ in virtute illius. ¶ Tunc fit prima ꝓclusio ꝙ celũ ⁊ itelligentie sunt cause efficientes istoz inferior mediate: ꝑmo ⁊ 2° modo: patet quia nõ sunt ꝓiuncte istis inferioribus per alias causas ꝑticulares. ¶ 2ª cõclusio accipiẽdo imediate ꝓut distinguit ꝓtra mediate tertio mõ accepte. Intelligẽtie ⁊ celũ dicunt eẽ cause imediate suoz inferiorũ: pz quia virtus: ⁊ actiuitas istoz attingit vsq; ad ista inferiora: verũtñ nõ debent dici esse imediate ꝓ causis: iter quas ⁊ eoz effectus nõ sunt alie cause sequẽtes ⁊c. ¶ 3ª ꝓclusio alique sũt cause efficiẽtes mediate: accipiẽdo mediate tertio mõ: pz: qꝛ talis est cã efficiẽs ignez applicans ⁊ ponẽs ligna ad ignẽ: ⁊ talia dñr entia nõ influentia in effectũ. ¶ Tunc restat talis diuisio cãe efficientis: q̃daz dicitur causa totalis: q̃daz ꝑtialis. Unde dico ꝙ q̃ñ plures cause subordinate ꝓcurrunt ad ꝓductionẽ alicuius: quelibet illarum causaz dicit causa totalis illius effectus: patet qꝛ a qualibet illaz causaz depẽdet ille effectus ⁊ hoc a qualibet illaz in suo ordine. ⁊ ex hoc sequit ꝙ si ignis ꝓducat aliũ ignem: tunc ignis ꝓducens dicit totalis causa ignis ꝓducti q̃ꝫ uis ad hoc etiã concurrant alie cause: quaruz quelibet dicit causa totalis effect⁹. ¶ 2° dico ꝙ si plures cause nõ tñ subordinate ꝓcurrunt ad ꝓductionẽ vnius effectus: ille effect⁹ totus depẽdet a qualibet illaz causarum:

cause eẽntialr subordinate dicunt

causarũ: sed nõ totaliter: sed partialiter nõ demõstando partes effect⁹: sed ptes cause: verbi grã: si decem hoies trahunt nauez: nõ est imaginanduz q̃ vna pars nauis trahatur ab vno hoie: ⁊ alia ab alio: sed imaginanduz est q̃ quelibet pars nauis trahat a quolibet istoꝝ: nõ q̃ q̃libet virtus eoꝝ sit tota virtus trahens nauẽ: sz quelibet istoꝝ est pars totalis per quã trahit nauis: sil̃i mõ esset si decez hoies leuarent vnũ lapidez quẽ neuter eoꝝ solus posset leuare. ¶ 3° dico q̃ si plures cause efficiẽtes ꝓcurrunt ad aliquẽ effectuz nõ subordinate: nec tũc vna pars effectus dependet ab alia: verbi grã: sicut qñ vna medietas ignis ꝓducit ab vno igne: ⁊ ab alio alia. Sic ergo visuz sit sufficienter de aliqbus modis cause efficẽtis: quantuz est de rõne ad quesituz potest dici sicut dicebat in alia q̃one: q̃ q̃z uis hoc nõ sit nobis euidẽs: euidentia sũma: tũ hoc est nobis euidẽs euidẽtia nãli: seu euidentia que sufficere dz nãli. ¶ Ad auctoritates quid sit dicenduz patet ex dictis in questione.

Questio xij.

Queritur duodecimo vtrũ ꝓsimilis sit ꝓportio effectuũ adinuicẽ qualis est ꝓportio cãrum agentiũ adinuicẽ. Et arguit p̃mo q̃ nõ: nam si sic tunc si. a. ignis eẽt duplex ad. b. tunc etiã effectus. a. eẽt duplus ad effectuz. b. Sed hoc est falsum: qz possibile est q̃. a. agens sit duplũ ad. b. agens: absqz hoc q̃ effect⁹. a. agẽtis: sit duplus ad effectũ. b. agentis: qd̃ pbat: qz ꝓportio velocitatũ que gdem velocitates sunt effect⁹ agentiũ: nõ sequtur ꝓportionẽ agentiũ adinuicem: sz magis ꝓportionez agentiũ ad suas resistentias: vt hz videri septimo huius: vnde sit agens. a. vt sex. ⁊. b. agens: vt tria: ⁊ vtriusqz resistentia sit vt vnũ: tũc. a. est duplũ ad. b. ⁊ tñ velocitas: qua a. agit in. c. resistẽtiaz nõ est dupla ad velocitatẽ: qua agit. b. in ꝓsimilẽ resistentiã ꝓp̃ hoc q̃ ꝓportio. a. agẽtis ad. c. resistentiam nõ est dupla ad ꝓportionẽ. b. agẽtis ad cõsimilem: sed minor q̃z dupla: qd̃ pz: qz ꝓportio sex ad vnũ: cõponit ex ꝓportiõe sex ad tria: ⁊ triũ ad vnũ: mõ qz ꝓportio sex ad tria est minor q̃z sit ꝓportio triũ ad vnũ: qz prima est dupla: 2ª tripla: ergo ꝓportio sex ad vnũ est minor q̃z dupla: ad ꝓportionẽ triũ ad vnũ: qz q̃ũcũqz aliqd̃ totũ cõponit ex duab⁹ ptib⁹: quaꝝ vna est minor: ⁊ alia maior: tunc illud totũ ad partẽ minorẽ est plus q̃z duplum: ⁊ ad partẽ maiorẽ minus q̃z duplũ. Ex quo finaliter cõcludit ꝓportionẽ sex ad vnũ nõ esse duplã: ad ꝓportionem triũ ad vnũ: sed minus q̃z duplã: ⁊ per ꝓñs velocitatem qua sex agunt in vnũ nõ eẽ duplã ad velocitatẽ: qua tria agunt in vnũ: ⁊ per ꝓñs nõ eẽ ꝓsimilem ꝓportionẽ effectuũ inter se: qualis est ꝓportio causarũ iter se ergo ⁊c.

In oppositum arguit. si ignis duplus ad aliqd̃ calidũ subduple caliditatis assimilando sibi effectũ: ꝓducit duplũ effectũ: ad effectũ quẽ ꝓducit calidũ subduple caliditatis assimilãdo sibi effectũ: ergo p̃cise est tanta ꝓportio effectuũ ꝓductorum: quãta est ꝓportio causaꝝ agentium. ¶ In questione primo ponam aliquas distinctiones. 2° ꝗnes.

Quantum ad primũ est sciendũ q̃ agentia p̃nt adinuicẽ cõparari: vel penes eorum intensionẽ: vel penes eoꝝ extensionẽ: vñ p̃nt hic vnã proportionẽ adinuicẽ penes intensionẽ: ⁊ aliã penes extensionem: ⁊ sil̃iter est dicẽdũ de effectibus: ⁊ p̃m hoc questio põt intelligi vno mõ vtrũ sit ꝓsimilis ꝓportio effectuũ in itẽsione: qualis est ꝓportio agẽtium in intensione. 2° põt intelligi vtrũ sit ꝓsimilis ꝓportio effectuũ in extẽsione: sicut est ꝓportio agẽtiũ in extẽsione: ⁊ de vtroqz videdũ est in q̃one. ¶ Est distinctio: q̃ effect⁹ põt sumi dupliter: vno mõ ꝓ actione vel mõ ꝓducẽdi: quo formaliter ipm̃ agẽs agit rez aliquã ⁊ sic velocitas ipsius mot⁹ dz effect⁹ illius agẽtis. ¶ 2° mõ põt capi effect⁹ pro re que p̃ illũ effectũ ꝓducit: ⁊ sic dicim⁹ q̃ caliditas est effect⁹ illius calidi: ⁊ de vtroqz istoꝝ ponunt ꝗnes. ¶ Est 3ª distinctio q̃ tripliter posum⁹ imaginari fieri actionez: vno mõ oio sine resistẽtia: sicut forte est actio celi: qua ifluit i ista iferiora: vñ nõ põt dici q̃ tali ifluentie resistat densitas: qz si sic talis ifluentia nõ multiplicaret vsqz ad iteriora terre ita in ꝓfundum: sicut multiplicat. ¶ 2° mõ põt imaginari actio cũ resistentia: que tñ nõ corrũpit per hanc actionẽ sicut est illuminatio medij: nam densitas talis medij in ista actione est resistẽtia ⁊ nõ corrũpit per talẽ actionẽ: nisi hoc sit accidentaliter seu cõsecutiue: sic ⁊ forte lumẽ ꝓducat calorẽ cuius est rarefacere: vñ si aliqd̃ lumen ꝓduceret in aliquo medio absqz hoc q̃ illud lumen cãret calorẽ: tũc illud medium nõ fieret minus densum: ꝓp̃ hoc q̃ in ipso ꝓduceret hoc lumen. ¶ 3° modo põt imaginari fieri actio cum resistẽtia: que corrũpit: vrbi grã: si aliqd̃ agẽs calidũ ageret in aliqd̃ frigidum: tũc in tali actione illa frigiditas resisteret: ⁊ p̃ hãc actionẽ illa frigiditas corrũpet: sic ergo finaliter: quedã est actio sine resistẽtia: ⁊ quedã cuz resistẽtia que nõ corrumpitur: ⁊ quedã cum resistentia que corrumpitur: ⁊ sic patent distinctiones.

Quantum ad 2ᵐ pono ꝗnes p̃mo de itensione. 2° de extẽsione. Est p̃ma cõclusio: q̃ in actione agẽtiũ: que oio fit sine resistẽtia ꝓsimilis est ꝓportio effectuũ in itensione: qualis est ꝓportio causaruz agẽtiũ in itensione: hoc pz: qz si aliqd̃ calidũ vt quatuor ageret in aliqd̃ passum sine resistẽtia nõ ageret plus q̃z caliditatẽ: vt quatuor eo q̃ nõ ageret vltra gradũ ꝓprium: ⁊ ꝓsil̃iter aliqd̃ agẽs calidũ sicut duo ageret sine resistẽtia in aliquod passuz etiã vt duo: nõ ageret nisi gradũ caliditatis: vt duo: qz etiam nõ ageret vltra gradũ ꝓprium. Ex quo pz q̃ eẽt oio ꝓsil̃is ꝓportio effectuũ in itensione: qualis est ꝓportio agentiũ in itensione. ¶ 2ª conclusio: q̃ in actione vbi est resistẽtia: que tollit ⁊ corrũpit in tali actione nõ est eadẽ ꝓportio effectuũ: loquẽdo de effectu p̃mo mõ dicto qualis est ꝓportio cãrum agẽtiũ: hoc pz quia si calidũ: vt sex: ageret in frigidum vt vnũ: vt deductũ fuit in argumẽto principali. ¶ 3ª ꝓclusio est q̃ etiã loquẽdo de effectu primo mõ dicto: sicut est actio vel velocitas in actione vbi est resistẽtia: que non corrũpit sicut est in illuminatione medij nõ semp' ꝓsimilis est ꝓportio effectuz: sicut est ꝓportio causaꝝ agẽtiuz: hoc pz quia semp in tali actione effectus sunt equales: pz: qz ex quo talis actio fit subito: vna est ita velox sicut alia: sz nõ semp agẽtia sunt equalia: seu equaliter sunt itensa: vñ quamuis vnũ luminosum fit in duplo itensius reliquo: tñ ita cito luminosum sub duplũ ꝓducit suũ effectũ: sicut duplũ: ex quo q̃libz illoꝝ agit suũ effectũ subito: vt nunc supponit. ¶ 4ª cõclusio q̃ ꝓprie loquẽdo de effectu 2° mõ in actione cum resistẽtia: siue in tali actione resistentia tollat: siue nõ: non semp est ꝓsimilis ꝓportio effectuum in itẽsione: sicut est ꝓportio agẽtiũ in itensione: hoc pz p̃mo in actione cũ resistẽtia vbi resistẽtia tollit: qz si sex agerent in vnũ: ⁊ etiaz tria agerent in vnũ nõ eẽt ꝓsimilis ꝓportio effectuũ sicut causarũ: ⁊ hoc pz: qz si ageret sine resistẽtia: sic eẽt cõsimilis ꝓportio: ergo si agũt cuz resistẽtia vtrobiqz equali tũc nõ esset ꝓsimilis ꝓportio effectuũ: ⁊ ꝓsil̃iter hoc idẽ pz in actione que fit cũ resistẽtia que tñ non tollit. Quia sint. a. ⁊. b. corpora luminosa ⁊ sit a. duplũ ad. b. in itensione: ⁊ agãt in duo media vniformia ⁊ equalia in densitate: tũc ꝑ̃ q̃z. a. definat agere lumẽ i medio. c. b. definit agere lumẽ in medio. d. ꝓpter hꝰ itensionem densitatum illoruz mediorum: modo si ꝓtinue per horã talis itensionis densitas mediorũ ꝓpter lumen ipsius. a. fuisset duplu ad lumen ipsius. b. sicut agẽtia: tũc ita cito per huiusmodi intensiõez ⁊ remissionẽ luminis. a. definet ita cito agere i. b. quod tamen est falsum: ꝓñtia tenet: qz si sint duo quãta vnum duplum ad aliud: ⁊ incipiant descendere versus

nō quātum in prima parte pportionab ili alicuius hore: quodlibet ad subduplū ⁊ in secūda filr: ⁊ sic vltra: illa eque cito icipiunt eē nō quāta: ⁊ nō vnū pus q̄z aliud: vt pz intuenti: ⁊ sic similiter: si lumen ab. a. actū per horā ꝓtinue remissionis: lumen duplū ad lumē actuz. a. b. ita cito. a. desiuisset agere sicut. b. ¶ Tunc pono aliquas conclusiones de extēsione: ⁊ prima est q̄ quo ad extēsionem nō est ꝓsimilis pportio effectuū: vt est pportio causarum agentiū: hoc pz: qz si aliqua supficies circularis pōt videri ab aliqua distātia: opz q̄ illa que videt a duplo maiori distātia habeat sub equali angulo in duplo maiorem diametrū ⁊ si sic sequit q̄ ipsa eēt quadrupla in extēsione ad primā: ⁊ per ꝓnūs nō est eadē pportio effectuum in extēsione sicut est cārum agētiū: ex quo pportio effectuū est dupla in extēsione: ⁊ pportio cārum est quadrupla. Oz aūt oporteat talē supficiem circularē eē quadruplam ad aliam: cui⁹ dyameter est in duplo: minor: pz per vnaz ppositionem duodecimi geometrie que dicit: q̄ que vel qualis est pportio dyametroꝝ: talis est pportio circulorum duplicata. ¶ Et est sciendū q̄ quū dixi effectuz esse duplū in extēsione ad aliud: itelligo lineā mensurantez extēsionē ipsius effect⁹: sicut est dyameter totius effectus: accipiēdo ipsoprie agēs. ¶ 2ª ꝓclusio est: q̄ pos̄ē est: q̄. a. ⁊. b. sint duo agētia: ⁊. a. sit duplū ad. b. in itensione: ⁊ q̄ a. agat ad duplā distantiā ad quā agit. b. hoc pz: quia sit a. vnū corpus luminosum spericum: cuius dyameter sit bipedalis quātitas: ⁊ sit duplū in itensiōe ad. b. corp⁹ luminosū: ⁊ nō curo cui⁹ quātitatis sit. b. tūc pz q̄. b. tm̄ pōt diminui in extēsione: nō tm̄ in q̄litate q̄. a. agēs agat in duplo remoti⁹ q̄z agat. b. posset enim tm̄ diminui q̄ vix ageret ad tantā distantiā quāta est distātia vnius grani milij: ⁊ si sic impossibile est q̄ posset tm̄ diminui in extēsione: ⁊ nō in itensiōe seu in luce a diminuto: nec in extēsione nec in itensione q̄ ipsum agat ad duplam distātiā q̄z agat. b. a existente duplo itēsiue. ¶ 3ª ꝓclusio est q̄ si. a. agit ad duplam distātiam: ad quam agit. b. q̄ tunc effectus. a. est octuplus ad effectū. b. hoc pz: quia tunc. a. agit vnū effectū sperīcum: cuius dyameter est duplus ad dyametrū effectus acti ab ipso. b. ergo effectus. a. est octuplus ad effectū. b. ꝓnūtia tenet: qz qualis est pportio dyametroruz talis est pportio sperarū illarū dyametroꝝ triplicata: ergo est octupla sicut tripla duple: que cōponit precise ex tribus duplis: sequit pportionē taliū effectuū esse octuplam: post q̄z pportio dyametrorū est pportio dupla ⁊c. Ex his ꝓnibus sequit q̄ possibile est q̄. a. agens sit duplum itensiue ad. b. agens: ⁊ effect⁹. a. agētis sit octuplus in extēsione ad effectū. b. agētis: de quo alias erat sermo. Sed dices tu. bñ ꝓcederē si effectus taliū agētium essent sperici: sed si sunt orbiculares. tūc nō ꝓcluderes aliquid placet mihi: sed mō possibile est q̄ effectus taliū agētium sint sperici ⁊ nō solum orbiculares: quod declarat sic: capiat vnū corpus trāsparens sicut est cristallus: tale nō solum agit orbem imo sperā: ⁊ pz ex hoc: qz talis corporis inter te ⁊ me ego video ptes que sunt versus te sicut partes versus me. ⁊ tu similiter vides partes propinquiores mihi: sicut illas que sunt propinquiores tibi. Ex quo sequitur partes illius corporis nō solū multiplicare suas species circa illud corpus: verūetiaz in illo corpore: ⁊ per illud corpus: quare si ad imaginationē totalis effectus sicut totalis species acta ab ipso corpore ꝓseruaret corpore illo destructo: esset vna spera ⁊ nō solum orbis: quia igitur nō fuit illud corpus esset species sicut alibi: ⁊ qua ratione ille effectus esset sperīcus: ⁊ non orbicularis illo agente corrupto. Eadem ratione sic erit illo agēte existente: ⁊ per ꝓsequens aliqua agētia sunt agentia: nō solum effectus orbiculares: verūetiā sunt aliqua que agunt effectus sperales: ⁊ vos bene scitis vt suppono differentiaz inter speram ⁊ orbem: rationes vadunt vijs suis.

Tex. cōmenti. xxxj.

¶ Omnes autē nūc dicte cause in quatuor incidunt modos ⁊c. Q. ō. xiij.

Verum finis sit causa. arguit q̄ non: qz si eēt cā. tunc esset cā actionis que fit ꝓpter finez: sed hoc nō: qz qñ illa actio est: nō duz finis est: ⁊ per ꝓnūs nō est causa illius actionis: qñ illa actio nō est: qz qd̄ nō est: eius nō est cā. ¶ 2° si sic: vel hoc eēt finis qui est in re extra: vel qui est in itentione: nō p̄mum: quia finis qui est in re extra: nōdum est cum fit actio: nec 2° mō: qz actio nō fit ꝓpter hoc q̄ est in mēte. ¶ 3° sic nulla res pōt esse sine cā eius p̄ncipali. sed multe res sunt sine fine earū. ergo finis nō est cā principalis rei. pz maior: qz nulla res pōt eē sine sua mā: ⁊ filr sine sua forma: qz tales sunt cause p̄ncipales rei. minor probat: qz multe sunt res que nō attingunt fines suos: sicut multi sunt homines: qui nō attingunt felicitatem. ¶ Quarto sic oīs cā dz esse p̄nm: sed finis nō est p̄nm: qz finis est vltimū: vltimuz aūt nō potest esse p̄nm: ergo finis non est cā. ¶ 5° sic causa debet eē prior causato: sed finis nō est prior causato: imo posterior: qd̄ probat: qz sanitas est finis ambulationis: ⁊ propter quod fit ambulatio: mō patet q̄ ambulatio precedit sanitatem: que per ambulationez acquiritur. ¶ 6° sic. causa debet eē nobilior suo effectu: sed finis sepe nō est nobilior suo effectu: quia aliquando finis est accidens ⁊ res cuius ille finis est: est substantia: modo accidens non est nobilius substantia.

In oppositum arguit sic: p̄m Az. qui dicit finez esse cām causarū. Et probatur rōne q̄ fit causa: naz illud est causa per qd̄ ꝓueniēter respondet ad iterrogationē factā ꝓpter quid est: sed finis est hꝰ ergo ⁊c. maior pz: minor declarat: quia si queratur ꝓpter quid sor. ambulat post prandiuz: respondet ꝓuenienter ꝓpter sanitatē ꝓseruandā. De q̄one nō est dubium quin cōmuniter oēs cōcedunt finem fore cām: sed difficultas stat in hoc quomodo illud qd̄ nō est dicat cā alicuius. ¶ Ad solutionē quesiti est primo sciendum: q̄ vno mō aliqd dicit eē cā alterius a quo dependet in eē: ⁊ sine quo illud nō pōt eē ⁊ sic corpus luminosuz dī cā luminis ⁊ sbm cā accntis: ⁊ mā cā forme. ⁊ non ecōuerso: qz lumen dependet a corpore luminoso: ⁊ nō pōt esse sine eo: ⁊ similr accidens non pōt esse sine sbto: ⁊ forma sine mā. ¶ 2° modo aliquid dī cā alicuius: nō qz illud dependeat ab illo in esse: sed in esse tali aut tanto: vel in aliquo modo se habendi: ⁊ sic forma est cā materie: nā q̄ mā fit talr informata: vel talr extensa hoc habet a forma: ⁊ similr albedo est cā parietis quo ad esse albū: qz albedo est causa quare formalr paries est albus. ¶ 3° modo aliquid dī esse cā alterius non a quo res dependeat in esse: nec in tali esse: sed a qua res dependeat in fieri. ⁊ sic dicimus de domo nō solū qñ fit: sed etiam qñ est q̄ eius cā est domificator. ¶ 4° modo aliquid dī esse cā alteri⁹. s. a. est cā. b. c. nō qz. c. dependet in esse: vel in fieri ab. a. sed qz. c. dependebat in fieri ab. a. ⁊ vlterius. b. dependebat in fieri ab. a. ⁊ sic dicimus patrem esse cām filij. nō qz filius in fieri dependeat imediate a patre: qz forte quū filius gīabat: pater poterat esse mortuus: mā postq̄z statim semen a patre est decisum: potuisset esse intrinsecus: sed filius in fieri dependebat a semine: ⁊ vlterius semen dependebat a pre: sic ergo pz qualr aliqñ de aliquo termino significatiue sumpto verificat hoc nomen cā alicuius. qui quidem terminus nullā rem: que est significat. sed bñ rem que fuit. ¶ 2° pono ꝓclusiones ⁊ prima est q̄ ꝓcedenduz est tanq̄z p̄nm finem esse cām. pbatur: qz hoc cōiter concedit ab oibus q̄ nō esset nisi intellect⁹ inclinaret nāliter ad assentiendū q̄ finis est

Tex. cō 31.

non est

finis est cā & ideo q̃ sic cōiter ꝓcedit ex nāli iclinatione intellectus ꝓcedendū est hoc tanq̃ p̄n̄m: nec posset demonstrariue p̄bari: q̄ hoc oporteret esse per aliq̄d notiꝰ: modo cōiter ꝓcedit q̃ eo nihil est notius. ¶ Est sciendū & videndū q̄o ista questio hēat veritatē. q̃ finis sumit multipliciter vno modo pro termino alicui⁹ rei sicut dicim⁹ punctū esse finē linee: & sic dicim⁹ aliqua sepe hīe finez bonum: & aliqua finem malū: & sic nō semper finis est optimus. ¶ 2° modo sumit finis pro illo termino ꝓpter quē fit actio: & qui mouet ip̄m agens ad taliter agendum. Et de isto fine est vlterius distinguendū: quia aliquādo sumitur finis pro illo quod ꝓducit per actionem: fine q̄d est terminus illius actionis que fit ꝓpter finez. ¶ 2° modo sumitur finis nō pro illo q̄d est terminus illius actionis: sed pro illo ꝓpter quod finaliter & vltimate ꝓducit hoc. s. finem primo modo dictū: per talem actionē: verbi grā. Medicus quū agit sanādo infirmū agit vno modo ꝓpter finem: primo mō dictū: & hoc est sanitas que ꝓducit in illo qui infirmabat: sed nō agit ista sanitatē pro pter se ipsam: sed ꝓpter se ip̄m: sed ipsam ꝓpter se ip̄m: vel ꝓpter aliqd aliud: q̄d ꝓcessit eius actionē: & direxit & mouit ip̄m ad taliter agendū. Et hec distinctio finis solet poni sub his verbis: finis quidā est quo: quidaz est grā cuius: vt innuit Cōmentator. 2° celi vbi dicit q̃ quidam est finis dictus primaria intentione: & quidā secūdaria: & exemplificat sicut intelligētie mouent corpora celestia ꝓpter duplicē finē: quoꝝ vnius est finis vltimatus: & principalissimus: ꝓpter quez primaria intentione mouent. s. primū p̄n̄m vt deus. Alter est finis ꝓpter quē mouet secūdaria intentione. & hec sunt ista iferiora: vñ sicut domificator agit ꝓpter domū: sic itelligentie mouent orbes pro pter ista inferiora: & sicut domificator nō solū agit ꝓpter domū: sed ꝓpter domū vt defendat nos ab imbribus & corruscationib⁹: sic etiā intelligētie mouent ꝓpter ista inferiora: dirigendo vltimate actionē eoꝝ in primum p̄n̄m tanq̃ in finem principalē intentum. ¶ 2ª ꝓclusio q̃ finis dictus secūdaria intentione ꝓprie loquēdo: nō est causa ipsius agentis: hoc ꝓbat. q̄ si sic sequit q̃ ista inferiora essent cause itelligentiarū: sed hoc nō est ꝓcedendū: quia ista iferiora nō sunt priora: sed posteriora superioribus: mō si essent cause itelligentiarū deberent eē priores eis: q̄ causa debet esse prior illo cuius est cā. ¶ 3ª conclusio est q̃ quadam denominatione extrinseca per modū cuiusdaz attributionis: nos solemus dicere q̃ dici pōt q̃ finis dictus secūdaria itentione est cā recte sicut solemus dicere q̃ vrina est sana: q̄ est aialis hītis i se sanitatē: & sic finis dict⁹ secūdaria itentione dī cā q̄ est illud ad q̄d ꝓducēdū finis supior & vltimatus determinat sibi agēs ad talē vel talē agēdū. ¶ 4ª ꝗ est q̃ finis dict⁹ p̄maria itentiōe oiuz est p̄maria cā: hoc pz: q̄ illa q̄libet agēs dirigit & sibi cōcurrit in eiꝰ actiōe: vel ad eius effectꝰ ꝓductionē: sz q̄ vulgus nō ꝓcipit talē directionē: vt talē motionē cuiuslibet agētis p̄ipz p̄n̄m nō dicit p̄n̄m eē finē oiuz: sz magis illud ad cuiꝰ ꝓductionē dirigit actio ipsiꝰ agētis: finalē credit vulgus: q̃ illud p q̄d actio ꝓducit fuisset p̄n̄ale mouēs ip̄m agēs ad agēdū: mō ḡ nō ē vez: ḡ & de isto fine p̄n̄ale ē vez q̃ est cā cārū & q̃ est nobilius cāto: & q̄d ꝓcedit cām & multalie ꝓditiones. Et per ꝓdicta patet ad rationes.

Tex. cōmenti. lij.

¶ Manifestū itaq̃: q̃ fortuna causa sit p̄m accidens &c. Q. cō. xiiij.

Veritur vtrum diffinitio fortune data ab Az. sit bona: scilicet. Fortuna est cā per accidens extra semper & frequēter p̄m propositū eoꝝ que pro pter hoc sunt. Et arguitur primo: q̃ fortuna nō debeat diffiniri. naz illud de quo nō est scientia: nec potest eē: nō debet diffiniri. Sed fortuna est huiusmodi. ergo. maior est nota. minor ꝓbat. quia fortuna est ens per accidens: & de tali nō est scientia: per Az. in 6° metha^ce. ¶ 2° ꝓbat: q̃ fortuna nō pōt diffiniri: quia illud quod est ignotum & icertum nō debet diffiniri. Sz fortuna est huiusmodi ergo: maior patet minor est Az. in littera. ¶ 3° ꝓbat q̃ predicta diffinitio nō sit bona: quia nulla oratio nugatoria est diffinitio bona: sz sic est de predicta diffinitione: que ponitur esse diffinitio fortune ergo: maior patet: minor ꝓbat: quia in predicta diffinitione dī q̃ fortuna est causa per accidens: & cum hoc dicit p̄m propositū eoꝝ que ꝓpter hoc sunt: mō ista videnē repugnare. s. q̃ fortuna sit causa per accidens effectus fortuiti & q̃ fortuna sit cā agens p̄m ꝓpositū effectus fortuiti: & si fortuna est agens effectū fortuitum p̄m propositū: tunc effectus fortuitus est intentus a fortuna agente: & per consequēs fortuna nō est eius causa per accidēs: sed causa per se. Et similiter si effectꝰ fortuitus est de numero eorū que ꝓpter hoc sunt: videt q̃ ꝓpter effectuz fortuitum agens agat tanq̃ ꝓpter intentū ab agēte: & tunc etiā agens fortuitum nō est per accidens causa effectus fortuiti: sic ergo videt q̃ ista membra repugnent. s. causa per accidens ex vna parte & ly p̄m ꝓpositum eoꝝ que ꝓpter hoc sunt ex alia parte. ¶ 5° diffinitio competit alīs a fortuna ergo non est bona diffinitio fortune: p̄ñtia tenet: q̄ diffinitio nō debet cōpetere alīs a diffinito^m: antecedens ꝓbatur posito q̃ sit aliquis domificator: qui sit musicus & intendat facere domū & faciat eam: tunc musicus est causa per accidens illius domus extra semper est frequenter p̄m propositum eoruz: que ꝓpter hoc sunt: & tamen musicus nō est fortuna: nec domus facta a musico in isto casu est effectus fortuitus. ¶ 6° ꝓbat q̃ fortuna nō sit causa per accidens: nam fortuna est natura per Az. in littera: q̄ est itellectus: qui est natura: sed natura est causa per se suorum effectuū ergo. ¶ Et confirmat: naz hec est per se: fortuna est causa effectꝰ fortuiti: ergo videt q̃ fortuna sit cā per se & non per accidens ergo &c.

In oppositum vult Az. in isto 2°. tractatu quarto. vbi ponit predictā diffinitionē fortunē tanq̃ bonam. & nō opz ammouere nisi ly p̄m propositū: & tunc est diffinitio casus ita q̃ diffinitio fortune super diffinitionez casus addit ly p̄m propositum. ¶ In ista questione primo ponēde sunt distinctiones. 2° conclusiones: ex quibus apparebit diffinitio quid nominis fortune. & hec est rñsio ad quesitum. 3° videndū est que res sit fortuna: & que casus. ¶ 4° ad quod genus cause reducatur. Tex. cō. 52.

Quantum ad primū sit prima distinctio: q̃ effectuū ꝓuenientiū ab agentibus: quidam sunt intenti: quidaz non intenti. sed euenīt preter intentionem agentis. verbi grā: si aliquis iret ad forum & intenderet emere panem: & qui intenderet emere panē inueniret thesaurum: quā tñ iuentionē nō itendisset: tūc illa emptio panis diceret effectus intentus ab agente: & inuentio thesauri diceret effectus non intentus ab agēte. Et est sciendū: q̃ ipsum agens respectu intenti dī causa per se. respectu vero effectus non intenti dicitru causa per accidēs. Consimilimodo exemplū posset poni in nālibus: vt si natura intēderet producere hominē cū quiqz digitis in vna manu: & produceret cum sex: primus effectus diceret intētus & respectu illius nā diceret causa per se. secūdus effectus diceret nō intentus & respectu illius

nā dicere causa per accidens. ¶ 2ª distinctio q effectuuz nō intentor quidam eueniūt semp vel frequenter cum effectibus intentor. verbi gra. quū aliquis in hieme intenderet ire ad hallas pro emptione carniū nō intenderet maculare sotulares suos: z tamē vt plurimū macularet. in tali casu maculare sotulares est effectus nō intentus qui semp vel frequenter accidit cū effectu intēto: sed si aliquis eundo ad forum inueniret thesaurū preter intentionē: talis effectus diceret nō intentus eueniēs extra semp z frequenter. ¶ 3ª distinctio q adhuc effectuū non intentor. quidā sunt notabilis bonitatis vel malitie: sicut est inuentio thesauri: vel fractio tibie quidā nō sunt notabilis bonitatis vel malitie sicut est inuētio vnius pisi: vel casus vnius pili in fractione barbe. modo sciendū est q illi effectus nō intēti. qui sunt notabilis bonitatis vel malitie dicuntur de numero horuz: qui propter hoc sunt: nam tales effectus si prescirent eēnt digni vt ppter eos fieret actio: puta fuga: aut persecutio. effectus autem nō intēti: qui nō sunt notabilis bonitatis vel malitie: dicunt de numero eor: que nō propter hoc sunt: qui si prescirent nō essent digni vt propter eos fieret actio: nunq̄z enim est dignuz vt aliquis vadat ad forum z inueniat vnū pisum: vel q aliquis dimittat fricare barbaz pp casum vnius pili. ¶ 4ª distinctio q agentium: quedā dnr agentia fm propositū: sicut sunt agentia per intellectum z rōnem perfectā: quedā autem dnr agentia non fm propositum: sicut sunt agentia carentia ratione: z intellectu.

Quantum ad scōm sit pma conclusio q ab effectibus non intentis qui proueniūt vt in pluribus non dnr fortunati: vel non fortunati: pz ex cōi vsu loquendi: naz pp hoc q aliquis vadat in hyeme ad forum: cā emendi panem: z maculat sotulares preter intentionē: ex hoc nō sequit q sit fortunatus: vel infortunatus. ¶ 2ª conclusio ab effectibus nō intentis: qualitercū qz eueniūt qui nō sunt notabilis bonitatis vel malitie: non dicunt fortunati: vl' infortunati: pz similr ex cōi vsu loquendi: sicut prius dicebat de piso z fricatione barbe. ¶ 3ª conclusio. ab effectibus non intentis: qui proueniunt nō in pluribus: z sunt notabilis bonitatis: vel malitie: fiunt ab agente fm ppositum z habente intellectū z rōnem pfectam: aliquis dr fortunari: vel infortunari: patet similr ex cōi vsu loquēdi de inuentiōe thesauri z de fractione tibie. ¶ 5ª conclusio effectus agentiū nō a proposito nō dicuntur fortunati vel infortunati nisi valide methaphorice: nā aliter in inanimatis z carentibus rōne contingeret q aliqua agerent a forma: modo hoc nō est nisi ex cōi vsu loquēdi: nō dicimus eni ligna z lapides esse fortunata: nisi valde improprie z metaphorice. vnde si dicimus lapidē positū in altari esse fortunatū: z lapidē positum in pede esse infortunatū hoc est valde methaphorice. Similr in aiatis carentib' rōne: sicut est de equo: z asino ex cōi modo loquendi: non dicimus aliqd eis accidere fortuite: sed bene causalr: z similr in infantibus: cum nō agūt a ppposito. ¶ Quinta conclusio diffinitio fortune posita ab Az. est bona: pbat qz explicat conuertibiliter cōceptus istius termini fortuna per suū genus: z per suas drias: z per respectū ad effectū fortuitū respectu cuius dr fortuna: pz hoc: naz ibi ponit hoc nomē cā tanq̄z genus. z ponit ibi ly per accidens ad ostendēdū q nō dr fortuna respectu effectuū per se intentor: z dr extra semper: z frequenter ad ostendēduz q nō dr fortuna: respectu nō intentor qui frequenter accidūt cum effectibus intētis: z qd dr fm ppositum ad ostendēduz q agentib' nō fm propositū nō inest fortuna: z dr eor que pp hoc sunt ad ondendum q effectus respectu quorū dr fortuna vel infortuna debēt esse notabilis bonitatis vel malitie. Et sic ista diffinitio est declarata ita dimitēdo ly fm ppposituz residuū erit diffō casus: z declarat ei' mēbra sic fortūa z c.

Quantū ad tertiū articulū posset queri que res sit casus: z que res fortuna: fortuna enīz est intellectus z volūtas: z casus est natura: que nō est intellectus. vnde vtrūqz est nā: sed fortuna est agentis fm propositū. casus autē est natura nō agentis fm propositū: z hoc nō accipiēdo casuz put distinguit cōtra nām: z prout est genus ad fortunā z ad casum in ppria sua significatiōe acceptū: sed est sciendū q q̄z eadē res sit intellectus z fortuna tū differūt fm rōnem. i. habent diuersas rōnes exprimētes quid nois. vnde hoc nomen fortuna significat eandē rem: quā hoc nomē intellectus significat: sed sup significationē huius termini intellectus: hoc nomen fortuna cōnotat q illa res est agens fm ppositū alicuius effectus: z pter eius intentionē pducit vnū alterū notabilis bonitatis vel malitie: qui est de numero eorū: qui extra semp: z frequēter solent euenire. Sformiter pōt dici de his nominibus casus z fortuna. vt patet per Az. in littera z pluribus locis z c.

Quantū ad quartuz dico q casus z fortuna sunt cause: pz pmo ex diffinitioib' eor in quibus ponit b nomē cā: pbat etiā rōne: qz queniēter rūdet ad iterrogationē factā pp qd. vt quū dicam' pp quid est hoc: dicim' a cā z a fortuna: vt si aliqd querat: pp qd fregisti tibi tibiā. rūdet pp casuz z ifortuniū. ¶ 2° dico q casus z fortuna nō sūt cāe mālēs suor effectuū: qz nō iter cōpositiōez effectuū: opz eni mām intrare cōpositiōez illi' cuius est mā. ¶ 3° dico q nec casus: nec fortuna sunt cā formalis suor effectuū: pbat sili rōne sic pri'. ¶ Quarto dico q casus z fortuna nō sunt cause finales suor effectuū: pbat: nā tūc effectus fortuiti essent effectus intenti: intendēs eni finē: intēdit ordinē ad illū: sed b est contra dicta. Et ex alio: nā intellect': vel nā est finis effectuū fortuitor: sed ista sunt casus z fortuna. g. ¶ Quinto dico q casus z fortuna sunt cāe efficiētes suor effectuū: pbat: naz: qz sunt cāe per p^m dictū. z nō sunt cāe mālēs per scōz: nec finales per tertiū: nec formales per quartū: g sunt cāe efficiētes: pntia tenet: qz nō sunt plura gēa cārum istis ātuor: sz dices tu effect' fortuiti sunt ifinite cāe: sz nulli' effect' sunt ifinita agētia: g. ¶ Dico q quū Az. dixit q effectuū fortuitor sunt infinite cāe: nō intellexit q effectuū fortuitor eēnt infinite cāe: quaz q̄libet eēt fortuna. capiēdo fortunā pro aia vel pro volūtate: sed capiēdo pro intētiōe sicut nō tot gn cū plrium q̄libet pōt esse efficiēs fortuiti. i. nō cū tot gn cū plib' itētis pōt accidē effect' fortuit'. g z c.

Ad rationes pncipales. ad pmā quū dicebat q fortuna nō dz diffiniri: qz fortuna est ens per accidēs: dico q de ente per accidēs nō est scia: nec hoc est contra dicta: q̄z eni fortuna contingēter fiat: tū de fortuna pnt formari onēs scibiles. ¶ Ad scōam dico q imo fortuna est nobis nota: sicut pz ex cōne: sed pro intētiōe Az. dico q intellexit q effect' fortuit' nō pscia tur euenire. ¶ Ad tertiam dico q nō frustra addit extra semp z frequēter: nā aliq bn eueniūt per accidēs ab aliq cā: que tū nō eueniūt extra sp z frequēter: sicut pz de sotularib' ió ly extra sp z frequēter est ocū per ly per accidēs. ¶ Ad q̄rtā dico q nō iplicat: nā nō scōm idē dr cā per accidēs z agēs fm ppositū: qz dr agēs fm ppositū respectu effectus intēti: sed agēs per accidēs respectu nō intenti: similr effect' fortuit' nō dr pp hoc fortuitus q agēs agat pp ipm: sed dr pp hoc ad intellectū pdictū q si pscirēt dignuz eēt vt pp ipm fieret actio. ¶ Ad qtaz dico q per accidēs capit dupli: vno mō vt notat nō intentionē: alio mō vt notat ppōnez contingēter verā: pmo mō dr q fortuna est cā p accidēs sui effect' fortuiti z nō scōo mō: z mus' in casu pdicto nō dr cā p accidēs: accipiēdo accidēs p^o mō: sz bn dr cā p accidēs: accipiēdo per accidēs 2° mō: qz hoc est p accidēs music' est cā dom': sic g pz qualr in pdicto casu diffō fortūe nō conuenit alijs q̄z diffinito: ex eo q in diffinitione

in diffinitione ly per accidens capitur prout denotat nõ intentionem. ¶ Ad sextaz ꝓcedo: q casus ⁊ fortuna sunt cause per se ⁊ hoc effectuũ itentoꝝ: sed nõ sunt cause per se respectu effectuũ casualiũ: sed per accidẽs. Ulterius qñ dicebat hec est per se: fortuna est cã effectus fortuiti: ꝓcedi tur cum hoc tñ stat q sit cã per accidens: put hoc per accidens notat nõ intentionẽ agẽtis q̃ꝫ nõ fit cã effectus fortuiti per accñs: put ly per accidens notat ꝓpositionez esse contingenter veram.

Questio. xv.

Queritur vtruz aliquid fiat a fortuna ⁊ casu. ⁊ arguit primo q nõ. nihil fit malũ in nã: sed aliqui effect casuales sunt mali: ergo tales nõ sunt a natura. maior est nota ex eo q deus ⁊ nã nihil agunt fustra seu mali. minor probat: qz monstra que dicunt eẽ effect casuales dñr peccata ⁊ mala in nã. ¶ 2° nã nõ abundat in supfluis: nec deficit in necessarijs: vt dicit 3° de aia: mõ si aliq fierent effect casuales: sicut monstra: q hõ gñaret cum trib pedib: vel cuz vno tunc nã abundaret in supfluis: vel deficeret in necessarijs. ¶ 3° nihil fit pter itẽtionẽ: ergo nihil fit a casu: ñtia tenet per diffinitionẽ casus: añs pbat: qz omne qd fit: fit a prima causa. que nihil agit pter itentionẽ: ad cuiuslibet enim effectus pductionẽ ꝓcurrit prima cã efficiens. ¶ 4° in celo nihil fit a casu. ergo nec in istis iferioribus: ñtia tenet ex eo q ista iferiora regũt a celo. añs pbat q ex eo q motus celestes qui fiunt in celo fiunt cõsimiliter nõ extra semp ⁊ frequẽter. ¶ 5° si aliqd fieret a casu vel ꝶ eẽt pp hoc q fieret raro vel q causis eius sufficiẽter applicatis talis effectus ab eis pducit: nõ potest dici primuz nam tunc alique ꝓiunctiones planetarum: sicut iste que fiunt raro dicerent fieri a casu ⁊ a fortuna: qd est falsum: nec potest dici scdm: ex eo q quotienscũqz cause alicuius effectus sunt sufficiẽter applicate ad illum effectũ: nec ẽio sequitur ille effectus. ¶ 6° naz si aliquid fieret a casu per diffinitionẽ casus. hoc eẽt illud quod fieret raro: ⁊ omne tale a casu fieret raro. Sed hoc nõ: nam hoiem nasci cuz sex digitis i vna manu est casuale: ⁊ tñ nõ fit raro: ex quo semp est aliqs cum sex digitis in vna manu: si nõ hic forte alibi: sicut patet euidenter.

Tex. cõ. 45

In oppositum est Az. de cuius itentione est aliqd fieri a casu ⁊ a fortuna. ¶ In ista qõne ꝑmo videndũ est an aliqd fiat a casu. 2° videndũ est qualr aliqd dicat fieri casu. ⁊ silr suo modo videndum est de fortuna.

Quantum ad primũ sciendum est: q erant due opiniones extreme de ista mã ⁊ vna media. prima erat q nihil fieret a casu: ⁊ illa dixit hoc eẽ ideo: quia oia ex necessitate euenũt. ¶ Illa opinio erat que dixit q omnia fierent a casu ⁊ mouebantur ab isto ꝑn°: quia oia que fiunt pter intentionẽ agẽtis fiunt a casu. sed oia que fiunt in nã fiunt pter itentionem agẽtis ex eo q si fierent cum itentione agentis oporteret q natura pducens cognosceret finem pducendũ: sed hoc nõ: cum enim lapis descẽdit nõ cognoscit finem: qui acquirit per eius descensum: ⁊ ideo dicit ista opinio q lapis descendit a casu. Et cõsimilr dicit ꝓsimiles effect: qui fiunt a nã fieri a casu: ⁊ silr ista opinio dicit q necessitas operationum ⁊ dispositionũ rerũ nãliũ nõ puenit ex parte finis. sed ex parte materie: vnde dicunt q nõ pluit ppter herbas: qz pluuia aliqñ nocet herbis sicut prodest. sed pluit ppter hoc q prius vapor calefactus eleuat sur um: ⁊ postea ꝓuersus in aquã ppter grauitatẽ descendit: ⁊ fit pluuia. ¶ Cõtra istas opiniones ꝑm opinionẽ mediã ponũtur ꝓnes: prima q aliqua fiunt a casu ⁊ aliqua nõ: ꝑmũ pz: qz aliqua fiunt pter itentionez agẽtis. vñ artifex sicut si aliqñ itendit scribere. a. scribit. b. cõm pz: naz nõ est verisimile q motꝰ celestes fiãt casualr postq̃ꝫ ita regulariter fiunt: pz hoc q diffõnẽ casus: illa enim que fiunt a casu: nõ fiunt semp ⁊ frequẽter. ¶ Ad rõnes: g opinionũ ꝓriaruz rñdet ad rõnem primẽ: q nõ oia de necitate euenunt: p hoc enim tolleret libertas liberi arbitrij. ¶ Ad rõnẽ secẽ cum dicebat. illa que pducit nã pducit pter itentionẽ: respondet q verũ est si itentio capit pro cognitione: lapis enim quũ descẽdit nõ cognoscit finẽ. ppter quẽ descẽdit: si vo itentio caperet proiclinatione nãli: tũc negat q oẽ qd fit a nã fit pter itentionẽ: vñ quũ lapis descẽdit: q̃ꝫ descẽdat pter cognitionẽ: tñ nõ descẽdit pter iclinationez nãlem. mõ cũ dr casualia sunt: que fiunt pter itentionem agentis: itelligit pter iclinationez nãlem: ergo quũ lapis descẽdit ⁊ frãgit ollam descẽsus ille nõ est casualis: qz ad illum iclinat lapis ex sui nã: sz fractio olle dr casualis: qz ad illã nõ iclinat ex sui nã: ⁊ vlterius: qñ dicebat ista opinio q non plueret pp herbas: negat: ⁊ qñ dr q aliqñ nocet herbis: dicit q hoc est a casu. ¶ Isto viso pz q aliqua fiunt a casu: videnduz est mõ pp qd aliqd dr fieri a casu. Ad qd rñdet: q iõ fit a casu: qz fit pter itentionẽ ⁊ inclinationem naturalem ipsius producentis ⁊c.

Quantum ad 2m suppono ꝑmo q in istis inseriorib ad cuiuscũqz effect pductionez ꝓcurrũt plura agẽtia pticularia: vñ ad cuiuscũqz effectus pductionẽ ꝑma cã effectiue ꝓcurrit. ¶ 2° suppono q q̃libet talia agẽtia plura sunt vnuz sub alio vel ambo sub tertio: ita q inter oia ista est dare vnũ primũ: ista suppositio pz ex 2° ⁊ 3° metace. ⁊ 4° huius. ¶ 3° suppo q inter illa agentia agẽs primũ agit mediantib alijs tanq̃ꝫ mediantib instrñs: dirigens ⁊ regulans actiones illoꝝ agentiũ: cognoscẽs quẽcũqz effectũ pducendũ a se cũ illis causis ptialib: pz hoc: nam nõ videt verisimile q deus seu illud primũ pducat aliquẽ effectũ quẽ nõ cognoscat pducendũ: ⁊ quẽ pducat pter eius itentionẽ. ¶ Tunc fit vna distinctio q aliqd dicim posse fieri a casu duplr. s. simplr. ⁊ ꝑm qd. Illud dr fieri a casu simplr qd fit pter intentionẽ cuiuslibet agẽtis ipm pducẽtis ita q nullũ agẽtiũ ipm pducentiũ itendat. Sz illud pot dici fieri a casu ꝑm qd qd fit a plurib agentibus: ⁊ fit pter itentionẽ aliquoꝝ de nũo illoꝝ agẽtiũ: sz nõ oium: vbi gra: si aliquis effectus pduceret fil a sorte ⁊ a platone: ⁊ pduceret a sorte pter itentionẽ: ⁊ a platone cum itentione. Tunc ille effectus diceret fieri a casu. ꝑm qd: vbi gra. Si sortes iret ad secanã: illa itentione q vellet trahere nauem ⁊ plato iret eodez illa itentione vt vellet se balneare: ⁊ tũc cogeret ad trahendũ nauẽ cuz sorte. tũc illa tractio nauis posset dici casualis ꝑm qd: qz in ordine ad platonẽ licet nõ in ordine ad sortẽ. ¶ Tũc fit ꝑma ꝓclusio. In nã aliqd pot fieri a casu. 2° mõ pbat qz pole est q aliqs lapis descendat ⁊ in descẽsu frãgat vnã ollam. Silr pole est: q agẽs nãle intẽdat aliquẽ finẽ puta pducere fibi fil: ⁊ pducat fibi dissimile: puta monstrũ: ergo ꝓclusio vera: añs pz de se ñtia pbat: naz hõ effect: sicut fractio tibie ⁊ pductio monstri: sunt effectus casuales respectu noiatoꝝ agẽtium postq̃ꝫ fiunt pter nãlẽ inclinationẽ: ⁊ itentionem ipsoꝝ. ¶ 2° in arte aliqñ aliqua fiunt a casu: ita etiaz in nã: ñtia tenet ex eo q sicut est in arte ita ẽt in nã cũ ars sit imitatiua natura. ¶ 2a ꝓclusio nihil fit a casu simplr pbat: qz oẽ qd fit: fit a plurib agentib ꝓcurrentib per ꝑam suppõnẽ: iterque vnũ est ꝑm p 2am q effectũ pducendũ cognoscit: ⁊ pp illũ agit: vel pducit p 3am: g talis effect nõ fit simplr a casu: tenet ñtia qz illud dr fieri simplr a casu qd fit pter intentionẽ cuiuslibet pducẽtis. ¶ 2° arguit ad idez aucte linconiẽsis ⁊ eius exẽplo: sup isto 2°: vbi dicit: q si pr familias suũ bouẽ sciret cecidisse ad puteũ ⁊ mittat sortez ⁊ platonẽ filios suos ad puteum: auferẽdo aquaz: ⁊ mittat eos sic: q vnus nesciat de alio qd sibi cõmittit: ⁊ credat eos simul venire ad puteũ: ⁊ quũ videt bouẽ extrahunt euz a puteo: ⁊ talis extractio bouis nõ est casualiter respectu

mittentis: sed bñ respectu missorum. ita q̃ sil'r in cuiusq̃ effectus ꝓductiõe sic se hẽt: q̃ q̃zuis aliquis talis effectus sit bñ casualis respectu aliquar cãrũ ꝑticulariũ: nõ tñ respectu ꝑme. s. dei. ¶ 3° ad idez: hoc omne q̃d fit: fit a ꝑma cã: sed nihil fit a ꝑma cã ꝑter eius intentionẽ. g̃ nihil fit casual'r i ordine ad ꝑn^m: z per ꝓñs nihil fit casual'r simpl'r: maior est nota ex suppositionib^9: minor ꝑbat: ex eo q̃ si ista que dicimus fieri casual'r respectu cãrum ꝑticulariũ etiã fierent casual'r respcũ ꝑme cãe: sequeret q̃ postq̃z illa eẽnt facta nõ ꝓseruarent a prima cã postq̃z fuissent facta ꝑeter eius intẽtionẽ: sed ꝓñs est falsum de mõstris que ꝓducta sunt in esse: z ꝓseruant a ꝑma cã. ¶ Quarto auctoritate boetij dicentis. quecũq̃z veniũt sunt debite ordinata z bñ facta: z iõ nihil inordinat in nã. sed si aliqd d' inordinatũ: hoc est solũ ad n'ram apparẽtiã nõ deuiãdo ab ordine nãe vl'is: sed bñ ꝑticularis. Ex ista ꝓclusione sequit ꝑmo: nihil eẽ casual'r simpl'r: vnde nõ sequit hoc fit ꝑter intẽtionẽ agẽtis illi^9. g̃ fit ꝑter intẽtionẽ agẽtis ab inferiori ad supius negatiue: sic etiã nõ sequit hoc est casuale respectu illi^9 agẽtis. g̃ est casuale respectu agẽtis: q̃z hoc nomẽ casuale icludit negationẽ. 2° seq̃t q̃ aliqua ꝑñt dici magis z min^9 casualia: nã q̃ fiũt ꝑter pluriũ agẽtiũ intentionẽ ista magis casualia dñr q̃z illa q̃ nõ fiunt ꝑter itẽtiones tot agẽtiũ ipsa ꝓducẽtiũ. 3° seq̃t q̃ pp̃ b̃ q̃ lateat nos cã alicui^9 effect^9 ꝓducẽs cognitiue vel ꝓductiue nos dicimus aliquos effect^9 tũc casuales simpl'r q̃zuis nõ sint recte: sicut in sil'i si aliqs q̃ p^a facie videat aliqd horologiuz credit horologiũ vel pulsationẽ horologij eẽ casualẽ: sed quũ videt rotas sic moueri: que sunt cãe talis pulsatiõis cognoscit talẽ pulsationẽ eẽ ab arte. ¶ Ad rõnes dico q̃ bñ ꝑbant: nihil fieri a casu simpl'r: cuz hoc tñ stat q̃ fiant multa a casu ꝑm quid.

Questio. xvj.

Vtrum casus z fortuna repiant i cõtingẽtib^9 equal'r: z arguit p° q̃ nõ: sit aliqd agẽs ꝓtingẽs equal'r: nam si sic: tũc seq̃ret q̃ dõia quã Aꝛ. in isto. 2° ponit nõ eẽt sufficiẽs. s. eoꝝ que sunt aliq̃ sunt pp̃ aliq̃: frequẽter aliq̃ raro. s. ex̃ semp z frequẽter: mõ ibi nõ ponit hoc mẽbrũ ꝓtingẽter equal'r: vl' ad vtrũlibet qd idẽ est: ergo si p̃dicta diuisio Aꝛ. eẽt sufficiens: vl' q̃ nõ sit aliqd ꝓtingẽs equal'r: seu ꝓtingens ad vtrũlibet. ¶ 2° respectu po^e actiue: nõ est aliqd ꝓtingẽs equal'r: nec respectu po^e passiue: ergo: ꝓñtia tenet: nã si eẽt aliqd ꝓtingẽs equal'r: hoc videret eẽ respectu po^e actiue vel passiue: p^a pars añtis pz per Lõmen. sup isto. 2° qui vult q̃ respectu po^e actiue: nõ sit aliqd ꝓtingẽs equal'r: z hoc ꝑbat: nam si sic sequeret q̃ aliqd ꝓduceret opposita Postq̃z eẽt indifferẽs z nõ magis determinatũ ad ꝓducẽdum vnum q̃z aliud. 2ª pars añtis pz ex quo cuilibet po^e actiue corrũdet vna passiua ꝑm Aꝛ. nono metha^ce: sequeret: si nõ eẽt ꝓtingẽs equal'r respectu po^e actiue sicut iam dicebat: z nõ eẽt ꝓtingens: equal'r respectu po^e passiue: tunc ẽt eẽt aliqd agens qd posset illud equal'r ꝓducere in po^a passiua z c̃. ¶ 3° ꝑbat q̃ casus z fortuna reperiant in ꝓtingentib^9 equal'r: nam sortẽ lucrari ad taxillos vel nõ lucrari est ꝓtingẽs equal'r: z cũ lucret hoc dicimus eẽ cõtingẽs equal'r. ¶ 4° si tripes cadat ꝓtingẽs ad vtrũlibet est q̃ cadat sup pedes: vel non: quod dicimus esse a casu.

Tex. cõ. 2.

In oppositũ arguit ꝑmo q̃ est aliqd ꝓtingẽs equal'r. q̃z sortẽ sedere z sortẽ nõ sedere est ꝓtingẽs equal'r. ergo. ¶ 2° nam sortẽ ludere ad taxillos est ꝓtingẽs equal'r lucrari: vel nõ lucrari. ¶ 3° nã Aꝛ. in ꝑmo prior ponit aliqd eẽ ꝓtingens ad vtrũlibet: mõ idẽ est ꝓtingẽs equal'r: z ꝓtingẽs ad vtrũlibet. Deide ad ꝓpositũ q̃nis est cõmẽta. qui negat casum z fortunã reperiri in ꝓtingẽtib^9 equal'r: vñ sortẽ sedere: vel ambulare est ꝓtingens equal'r z nõ dicimus q̃ sortem sedere vel ambulare fiat a casu: z a fortuna. ¶ In q̃one ꝑmo videndũ est de supposito q̃nis. Uz si fit aliqd ꝓtingẽs equal'r 2° videndum est de quesito.

Quantum ad primũ sciendũ: q̃ ꝓtingens capit aliqñ ꝑ oi eo q̃d potest euenire isto mõ: dicim^9 q̃ solem oriri est ꝓtingẽs. Alio mõ accipitur prout distinguit ꝓtra necessariũ z impossibile. s. pro illo quod põt fieri: z potest nõ fieri: z sic accipiẽdo cõtingens distinguit tripliciter: nam quoddã est ꝓtingens in pluribus: z quoddã est ꝓtingens: vt in pauciorib^9: z quoddã dicit cõtingens equaliter. seu ꝓtingens ad vtrũlibet z c̃. Cõtingens vt in plurib^9 dicit q̃d magis aptum natũ est euenire q̃z suum oppositũ: vt canescere in senectute: quia vt in pauciorib^9 z raro hoies canescunt in iuuentute. sed frequẽter in senectute: Cõtingens equaliter est quod nõ magis nec minus est aptũ venire q̃z suum oppositũ: vt sortẽ sedere vel nõ sedere. ¶ Alia distinctio est q̃ ꝓtingens aliquod dicit ꝓtingens equaliter in ordine ad totuz tempus: vel in ordine ad suas causas. ꝓtingẽs in ordine ad tempus dicit quod nõ magis aptum est euenire vno tempore: q̃z alio: sicut est sortẽ currere: vnde indifferẽter in vno tempore põt currere sicut in alio dũtamen requisitũ ad currẽdũ: cõsimiliter se habeat. Cõtingens aũt equaliter in ordine ad suas causas ad hoc distinguitur: nam quoddã est contingens in ordine equaliter ad eius causam mãlem: z quoddã est in ordine ad causas agẽtes. ¶ Adhuc distinguit: q̃ quoddã est ꝓtingẽs in ordine ad causas agentes equaliter que nõ sunt actiue ꝑm proposituz: sicut sunt agẽtia mere naturalia: seu agẽtia que agũt sine deliberatione. Et quoddã dicit cõtingens equaliter ad causas agẽtes ꝑm propositũ: sicut sunt agentia voluntaria: que agunt ex proposito. ¶ Tunc fit prima ꝓclusio: q̃ aliquod est cõtingens equaliter in ordine ad causam materialẽ: hoc patet: nam caliditas cõtingit equaliter q̃ recipiat in materia: vel non recipiat in materia: similiter forma sibi opposita. s. frigiditas: z causa huius est: quia materia de se indifferens est ad quãcunq̃z formaz recipiendam: z notanter dico de se: quia aliquando ꝓpter dispositiones sibi superadditas determinat magis ad recipiendã vnam formaz q̃z aliam: sicut simili modo de thesauro abscondito in terra ꝓtingit equaliter q̃ inueniat: z q̃ nõ. de se enim est indifferens ad hoc: z etiã notanter dico de se: naz si nõ esset absconditus in terra profunde: sed bene alte vbi homines ꝓtinue foderent ꝓpter illud se haberet nõ equaliter ad inueniendum: vel non ad inueniendum. ¶ 2ª ꝓclusio: q̃ aliquod est cõtingẽs equaliter in ordine ad potẽtiam passiuam z actiuam nõ comparando potẽtiam actiuã ad aliquod determinatuz passum z itelligẽdo de potẽtia actiua nõ agente ꝑm propositum: patet hoc quia aggregare vel seggregare est cõtingens equaliter z in ordine ad ignem quod est agens nõ ꝑm propositũ: tamẽ nõ comparat in ordine ad aliquod determinatum passum. Similiter producere ranas vel muscas est cõtingens equaliter in ordine ad celum: non quum comparat ad determinatam materiã: seu passuz per quod determinetur ad producẽdum ranas. ¶ 3ª cõclusio q̃ respectu potentie actiue nõ agentis ꝑm propositum: quũ determinat ad aliquod determinatũ passum nõ est ꝓtingens equaliter: patet hoc: quia quũ ignis applicat alicui passo disposito ad agendum ignis nõ est indifferens nec equal'r se hñs ad igniẽdum illud vel illud: vel ad igniẽdũ illud. vñ in potestate eius nõ est illud passum ignire vel nõ ignire. sil'r cuz influentia celestis alicui passo applicatur ad hoc q̃ ex eo generent nusce nõ est in potestate influentie celestis ex eo nõ generare muscas: sed per illud passum determinata est ad agendũ z generandum muscas: z alibi per vnũ aliud determinat ad generandũ ranas: sil'r quũ ignis applicat homogeneis seperatis abinuicẽ nõ est in potestate eius n õ seggregare ea.

Sic ergo

Sic ergo agentiũ que agũt nõ ꝑm propositũ p passa determinata inclinat ad determinatos effectus ꝓducẽdos: ad quos ꝓducẽdos bñ tñ erãt indifferẽtia: ⁊ eqliter se habẽtia quũ nõ erãt cõparata ad determinata passa. Et sic intellexit cõmẽtator ꝓtingẽs eqliter eẽ respectu po^e actiue scilz nõ agẽtis ꝑm ꝓpositũ: applicato passo cõmẽtator dixit vez ⁊ q̃ vi bñ sonare rõ sua facta in 2° arti^o ꝓncipali scilz q̃ nihil ꝓduceret vel opposita. ¶ 4ª ꝓclusio bene est aliqd ꝓtingẽs equalr respectu po^e actiue agẽtis ꝑm ꝓpositum: patet hoc: nam si non sequeretur q̃ voluntas mea non esset libera respectu suorum effectuum: ꝙ hoc si nõ esset equaliter potẽs ꝓducere actũ: ⁊ nõ ꝓducere. Et vltẽrius si nõ eẽt libera ⁊ indifferẽs respectu suoꝝ effectuuz: nõ essem^9 laudãdi: nec vituperãdi ex actib^9 volũtatis: qd̃ est ꝗ oẽs phos morales. ꝓñtia tenet ex eo q̃ illa que non sunt in ptãte nostre volũtatis nec libertate: nec sum^9 laudãdi nec vituperãdi. Et silr hoc appetimur i nobis ipis vnde ad hoc si essem^9 bñ inclinati ad faciẽdũ vnũ magis q̃z aliud adhuc per libertatẽ nre potestatis possum^9 facere oppositum illi^9: ⁊ ad qd̃ sumus inclinati ⁊ dimittere ⁊ nõ facere illud ad quod sumus inclinati: ⁊ sic patet qualiter equaliter est cõtingens.

Quantum ad 2^m suppono ꝑ q̃ agẽtia nãlia pluries ⁊ frequẽti^9 ꝓducũt effect^9 intẽtos q̃z nõ intẽtos: ꝙ hoc nã pluries ꝓpucit hõ: cũ quinqz digitis in vna manu q̃z cũ plurib^9 vel pauciorib^9: silr pluries ꝓducit vitulus cũ vno capite q̃z cũ plurib^9. ¶ 1ª suppositio q̃ agẽtia: que agũt ex ꝓpositũ: pluries ꝓducũt effectus notabilis bonitatis: vel malitie quos intendũt q̃z q̃ producunt effectus quos nõ intẽdũt: videmus enim illos frequenter ditari qui laborãt: ⁊ itẽdũt pro diuitijs: q̃z illos qui nõ laborãt pro ipsis. verũtñ agentia ꝑm propositũ plus deficiunt ab eoꝝ intẽto q̃z agẽtia pure nãlia nõ agẽtia ꝑm ꝓpositũ: ⁊ hui^9 ratio est: nã agentia naturalia: agũt solũ pp bonũ: agentia autẽ ꝑm propositũ agunt pp bonũ apparens. ¶ 3ª suppositio: q̃ casus ꝓprie loquẽdo: tunc accidit quũ ꝓducit aliquis effectus nõ intẽtus: seu preter intẽtionẽ: ⁊ inclinationẽ agẽtiũ nãliũ non ꝑm ꝓpositũ. Et notãter dico agẽtia ⁊ nõ agẽtia: q̃ q̃zuis eclypsis lune fit ꝑter intẽtionẽ ipsius motoris: pp hoc q̃ eclypsis lune est defectus lune: mõ motor nõ intẽdit defectuz sui orbis mobilis. Et q̃zuis eclypsis lune fiat raro: nõ tñ dicit fieri a casu pp hoc q̃ nõ fit ꝑter intentionez suaꝝ cãrũ agentiũ simul ⁊ nõ agẽtiũ. Patet hoc ẽt ex alio q̃ nõ fiat a casu: nã eclypsis lune põt ꝓsciri: sz casualia ⁊ fortuita nõ possunt ꝓsciri. dicit enim Az: casum ⁊ fortunã eẽ icertam. ¶ 4° suppono q̃ tũc accidit fortuna ꝙñ aliqs effectus notabilis bonitatis vel malitie accidit alicui agenti ꝑm ꝓpositũ ꝑter eius intẽtionẽ: ex ista suppositiõe sequit q̃ illi qui pauciora precogitãt ⁊ intẽdũt plura accidunt eis fortuita: ꝙ hoc q̃ oẽs effect^9 boni q̃ eis accidũt dñr effectus fortuiti: q̃ euenũt eis fortuite pp hoc q̃ accidunt eis ꝑter intẽtionẽ eoꝝ: ⁊ pp hoc cõiter dr: vbi maximus intellect^9 ibi minima fortuna: qd̃ nõ itelligitur q̃ magis sapiẽtib^9 minus de bona accidat: sed intelligit q̃ magis sapiẽtib^9: qui de multis puidẽt pauciores effect^9 dicunt fortuiti: ⁊ min^9 sapiẽtib^9 plures effect^9 dñr fortuiti. Et totũ dr pp hoc q̃ hic terminꝰ fortũa ꝙnotat aliquez effectũ fieri vel accidere ꝑter ei^9 intẽtionẽ. s. illi^9 cui accidit. ¶ Tunc fit ꝑ 3ª ꝓclusio q̃ accipiẽdo casum ꝓprie sicut iã dictuz est: casus reperit in ꝓtingentib^9 raro: ꝙ hoc: naz per tertiã suppositionẽ: tunc casus dicit accidere: qñ ꝓducitur aliqs effectus ꝑter intentionẽ agentiũ nãliũ: sed hoc est raro ⁊ nõ in cõtingentib^9 equaliter: ꝑ primã suppositionẽ: q̃ casus reperit in ꝓtingẽtib^9 raro: ⁊ nõ in ꝓtingẽtibus equaliter. ¶ 2ª ꝓclusio accipiẽdo fortunã ꝓprie sicut dictũ est nõ reperit in ꝓtingẽtib^9 equaliter: ꝙ hat: nã per quartã suppositionẽ: tunc accidit fortuna: qñ euenit aliquis effectus notabilis bonitatis vel malitie ꝑter intentionẽ agentis ꝑm ꝓpositũ: sed hoc est raro ꝑ secundã suppositionẽ ⁊ nõ equaliter: q̃. ¶ 3ª cõclusio accipiẽdo fortunã ímpropie aliter q̃z dictũ est casus ⁊ fortuna reperiũtur in cõtingentibus equaliter: imo adhuc ita large accipiunt casus ⁊ fortuna: q̃ aliquẽ effectũ intẽtũ dicim^9 eẽ fortunã: vnde aliquẽ ludentẽ ad taxillos: si lucratur dicimus hoc eẽ a fortuna: nõ obstãte q̃ intẽdebat lucrari. nã cõmẽtator qñ dixit casum ⁊ fortunã nõ reperiri in ꝓtingentibus equaliter intellexit hoc casum ⁊ fortunã accipiendo proprie: sicut iam exponebatur.

Ad rõnes principales: ad primã qñ dr q̃ diuisio Az. nõ esset sufficiẽs nego: q̃ itẽdebat de illis: que fiũt in ordine semp ꝓsilr mõ. ⁊ q̃dã raro mõ: q̃ aliq̃ dicunt fieri eqliter: nõ est in ordine ad intẽtionez agẽtis. ¶ Allie rõnes ad ducte hincinde vadũt vijs suis.

¶ Tex. cõmẽti. lxxxij.

¶ Peccatũ autẽ fit ⁊ in his: que sunt ex artem ⁊c. Q̃. xvij.

Queritur an nã itẽdat ꝓducere mõstrũ: ⁊ arguit ꝑmo q̃ sic: mõstrũ intẽdit ꝓduci a nã. q̃. Cõsequentia: vi esse bona: añs ꝓbat: aliqñ hec erit vera: mõstrũ intendebat ꝓduci a nã: q̃ aliqñ hec erit vera mõstrũ intendit ꝓduci a nã: ꝓñtia nota est de se: añs ꝓbat: nã posito q̃ iaz ꝓduct^9 sit vn^9 hõ mõstruosus: tũc arguit sic: hoc dẽ mõstrãdo istũ hominẽ intẽdit ꝓduci a nã: sed hoc est mõstrũ: q̃ mõstrũ intẽdit ꝓduci a nã: ꝓñtia bona: q̃ syllogism^9 expositor^9: ⁊ minor est vera. sic ꝙ p casum: q̃ maior sit vera ꝙ q̃ hoc est eiusdẽ spẽi cũ ꝓducẽte: q̃ nõ minus intẽdit ab ipso: q̃z si non eẽt mõstrũ. ¶ 2° ad cuiuscũqz monstri ꝓductionẽ ꝓcurrit ꝑma cã: sed ista nihil ꝓducit ꝑter ei^9 intẽtionẽ: q̃ ad min^9 ipsa intẽdit illud. ¶ 3° mõstrũ est ens nãle: sed quodlibet nãle quũ ꝓducit intẽdit a nã q̃ ⁊c. q̃ mõstrũ sit ens nãle ꝙ: q̃ est cõposituz ex mã: ⁊ forma: ⁊ tale noiatur nãle: q̃. ¶ 4° in ꝓductione monstri mã disponit p nãm: ꝑ gñatione mõstri: q̃ monstrũ intendit a nã: ꝓñtia tenet: q̃ nisi ex hoc posset ꝓbari intẽdi a nã videlicet: q̃ nã disponit per nãm ad gñationẽ mõstri: cõsilr mõ nõ possum^9 ꝓbare nãm agere pp finẽ. vnde pp hoc q̃ nã disponit mãm dispositionib^9 ꝓueniẽtibus fini gñando: nos dicim^9 siue arguimus q̃ nã agat pp finẽ. ¶ 5° nisi monstrũ intẽderet a nã sequeret q̃ postq̃z esset ꝓductũ nõ amplꝰ hꝰet curaz de eo: ꝙñs falsum: salsitas ꝙ: q̃ nos videmus postq̃z aliqs hõ est gñat^9 cũ sex digitis in vna manu: nã ita bñ nutrit ⁊ auget sextũ digitũ sicẽ alios qd̃ nõ eẽt: si nõ hꝰet curã de eo. ¶ 6° mõstra nõ sũt gratis imo fiũt aliqñ pp finẽ: q̃ vi q̃ itẽdãt a nã: ꝓñtia ꝙ: añs ꝓbat: q̃ mõstra fiũt ad denotãdũ euenire aliqd futuꝝ: ꝙ lꝰ p Romanos qñ nascebant eis mõstra offerebãt hec dijs eoꝝ: vt auferrẽt ab eis illud malũ futuꝝ: cui^9 mali illõ mõstrũ erat ꝓnosticatio.

In oppositũ arguit sic: pctñ ⁊ malũ nãe nõ itẽdit a nã: sz mõstrũ dr pctñ nãe: q̃. ¶ 2° mõstruositas est dispositio discõueniẽs ⁊ inãlis iparũ rerũ mõstruosaꝝ: q̃ nã nõ itẽdit ea pp hoc q̃ nã nõ itẽdit discõueniẽtia ⁊ inãlia rerũ nãliũ. ¶ 3° q̃ nã ꝓducat monstrũ: hoc est a casu: qd̃ aũt fit a casu fit ꝑter intentionẽ illi^9 respectu cui^9 dr ille casus. q̃ cũ mõstra dicant casualia respectu nãe ꝓticularis sequit q̃ nã nõ intẽdit ipsorũ defectũ. ¶ 4° sicut est de monstris in arte: ita est ẽt de mõstris in nã: sed sic est: quum artifex facit ea preter intentionem faciendi ea: ergo etiã sic est de monstris naturalib^9: maior videtur etiam vera: minor patet: nam quum aliquis intendit scribere vnam orationem veram: ⁊ scribit vnã falsam: hoc est ꝑter eius intẽtionẽ: ꝙ hoc: q̃ postq̃z

est scripta statim delet eã: qñ videt eã eẽ falsam. ¶ In ista qõne ꝑ videdũ est de qd nois hui⁹ termini ⁊ mõstrum. 2° videdũ est de causis ĩ gñali gñatiõe mõstri. 3° de quesito.

Quantũ ad ꝑmũ sciẽdũ est ꝙ monstrũ dr̃ euenire in nã ꝓter cõem ⁊ solitũ cursum nature ad aliqd futurũ designãdũ: vnde antiq ſic designabat in 6° articulo ꝑ mõstra genita in tali vel tali regione, ꝓnosticabant talia vel talia futura euenire in tali vel tali regno: ita ꝙ hic termin⁹ mõstrũ: est termin⁹ ꝓnotatiu⁹: qui supponẽs ꝓ sbto: ꝓnotat ipm esse factũ ꝓter cõem: ⁊ solitũ cursum nãe ⁊ ꝓnotat ipm habere quãdaꝫ difformitatẽ in ordine ad effect⁹ nãles ꝓsuetos, pduci q̃ꝫuis nõ in ordine ad totũ vniuersum: vnde mõstrũ licet sit q̃dã difformitas ad effectus nãles seu ad aliquos effectus: nõ tũ in ordine ad totũ vniuersum: vñ q̃ꝫuis hõ cũ duob⁹ capitib⁹ sit quedã difformitas in specie humana: nõ tamẽ ad totum vniuersum: ex hoc ꝙ totum vniuersum decoratur ⁊ fit pulchrius per mõstra.

Quantum ad 2ᵐ articulũ sciẽdũ est ꝙ gñatiões mõstrorꝫ: aliqñ fiũt ex pte mãe vt qñ est nimis multa: vel nimis pauca: vñ dicit Albert⁹ ꝙ semel gñabat vna puella cũ mãmis pẽdẽtib⁹: ⁊ hꝫ pp abũdãtiaꝫ seminis: sed qñ gñant hoies sine pedib⁹: vel cum vno pede. hoc est pp paucitatẽ mãe. Aliqñ et mõstra fiũt ex pte ꝓtinẽtis: vñ aliqñ pp strictitudinẽ matricis vel pp rupturã: vel ĩdebitã inuolutionẽ violẽtã gñant mõstra aliter: ⁊ aliter dispoſita. Aliqñ etiã gñant ex pte agẽtis: ⁊ hoc ex pte gñantis istralis sicut sũt q̃litates prime: vnde aliqñ pp nimiũ defectũ calorꝫ vel aliqd hꝫ gñantur viri maleficiati: qui possunt dici mõstra: qr̃ nõ possunt hie vsum cũ mulierib⁹ sicut cõiter solẽt viri. Aliqñ aũt ex pte agẽtis ꝑncipalis: verbi gr̃a si ꝓ aliquo tpe eẽt cõstellatio ꝓueniẽs ꝓ gñatiõe porcorꝫ ⁊ plus in vno tpe q̃ꝫ in alio: tũc forte per illã ꝓstellationẽ gñaret hõ habẽs multũ magis lõgũ q̃ꝫ ꝓsuet⁹ est esse vultus hois: qr̃ illa ꝓstellatio voluit pducere vultũ porci: ⁊ gñans vultũ hois: ille ꝗ cause ꝓcurrẽtes refrangẽtes se adinuicẽ simul producunt vultum hominis longum: ⁊ longior ẽ q̃ꝫ cõmuniter solent esse vultus hominum: ergo ⁊c.

Quantũ ad 3ᵐ articulũ sit ꝑᵃ distinctio: ꝙ duplex est nã vniuersalis ⁊ pticularis. sicut pri⁹ dicebat: per nãm vniuersalẽ itelligit ꝑma cã. ¶ 2ª distinctio nãm aliqd in ordine itẽdere: pot̃ itelligi dupliʳ: vno mõ ꝑncipaliter: tanq̃ꝫ meli⁹ ⁊ optimũ in ordine itẽtiõis. Alio mõ min⁹ ꝑncipaliter: ⁊ quodãmõ minus ꝑncipaliter ꝓditionaliter: vbi nõ pot̃ obtinere optimuꝫ: vbi gr̃a: vt si aliqs iret ad curiã Romanã: ⁊ itẽderet pcurare ẽpatum: ⁊ in casu vbi nõ obtineret ẽpatũ vellet ipetrare vnã dignitatẽ aliã. ſ. preposituram: tũc ꝑncipaliter itẽderet ẽpatum: ⁊ min⁹ ꝑncipaliter itẽderet ꝓpositurã vel aliqd tale ſi ʳ quũ aliqs lapis descẽderet ꝑncipaliter itẽderet descẽdere per lineã rectã: ⁊ min⁹ ꝑncipaliter: ꝑ lineã obliquaꝫ: nã si caderet supra aliquã tabulã trãsuertibiliʳ positã antẽq̃ꝫ descẽderet: descẽderet per lineam obliquaꝫ si posset. ¶ 3ª distinctio ꝙ mõstrũ vno mõ capit ꝓ subiecto alicuius: alio mõ ꝓ mõstruositate seu difformi dispositione subiecti. ¶ Tũc aliqui ponũt istas ꝓclusiones: prima ꝙ nã particularis bñ intẽdit pducere mõstruꝫ accipiẽdo mõstrũ ꝑ sbto: seu ꝓ illa re que est mõstruosa: pbat: nã pducto aliquo mõstro: arguit sic: hoc itẽdit a nã: ꝗ ꝑ conuersionẽ simplicẽ itẽdit nã hoc. Sed hoc est mõstrũ: accipiẽdo mõstrũ ꝑ sbto vel absolute: nõ prout iste termin⁹ mõstrũ notat mõstruositatẽ. ¶ 2ª ꝓclusio nã particularis nõ intẽdit mõstrũ intẽtione ꝑncipali: prout hic termin⁹ monstrũ supponit ꝓ tali dispositione: pꝫ: qr̃ in tali intentione intẽdit ꝙ melius est: mõ talis dispositio nõ est melior. ¶ 3ª cõclusio nã particularis bñ intẽdit mõstruꝫ accipiendo monstrũ ꝓ tali dispositione intentione minus ꝑncipali: pꝫ: quia postq̃ꝫ melius est pductio sub dispositione ẽt indebita quã si omnino nõ produceret: seqr̃ ꝙ appetat producere magis q̃ꝫ oino nõ pducere: ꝗ talis dispositio indebita intẽdit minus ꝑncipaliter. ¶ Breuiter nõ curando de istis cõclusionib⁹ aliter pot̃ saluari qõ ꝓ qua supponendũ est ꝙ aliqua sunt verba sicut sunt ista intelligere cognoscere: scire intẽdere appetere: que terminos sequentes se restringũt ad supponẽdũ ꝓ his, ꝑ quibus supponũt nõ absolute: sed cũ appellatiõe rõnis: nã cõceptus ꝑm quẽ tales accusatiui significãt ea que significant cũ casu accusatiui vel nominatiui ipsorꝫ: si precedũt: talia verba: nõ restringerẽt ad supponẽdũ ꝓ his ꝓ qb⁹ supponũt cũ tali appellatione ⁊ hoc est qd̃ solet dici: predicatũ appellare suã formã ⁊ nõ sbm. Et pp hoc in casu solet ista ꝓcedi venientẽ cognosco: ⁊ nõ cognosco venientẽ: posito casu qui cõiter ponit: ⁊ isto mõ concedit: ꝙ deũ trinũ ⁊ vnũ cognouit Aꝫ. ⁊ tũ Aꝫ. non cognouit deũ trinũ ⁊ vnũ. ¶ Isto supposito sit ꝑma ꝓclusio nã pticularis nõ intẽdit pducere monstrũ: pbat: monstra dicũtur fieri a casu in ordine ad nãꝫ particularẽ: ꝗ nã pticularis ꝑter intẽtionẽ pducit monstra: ⁊ ꝑ ꝓns nõ intẽdit pducere mõstrũ. ¶ 2° nã intẽdit pducere sibi ſilẽ ⁊ nõ dissimile: mõ quũ pducunt mõstra pducunt dissimilia ĩ dispositionibus pducentib⁹. ¶ 2ª ꝓ: mõstrũ intẽdit a nã ꝓ bat ꝑ ꝑmã rõnẽ positã in ꝑncipio qõnis ita ꝙ virt⁹ conclusionũ stat in hoc ꝙ pducto aliquo mõstro nã pticularis bñ intẽdebat pducere hoc sed nõ intẽdebat pducere hꝫ sub tali rõne mõstruosa. ¶ 3ª ꝓ: mõstrũ intẽdit a nã vniuersali: ⁊ nã vlis intẽdit pducere monstrũ: pꝫ: nã ꝙ sunt monstra: hoc est ad decorẽ vniuersi: sed oẽ tale intẽdit nã vlis. Ex alio nã vlis bñ prescit ipm fieri talis dispõnis: ꝗ nõ pducit ipm tale ꝓter itẽtionẽ. ⁊ sic ꝑ ꝓus dicebat in ordine ad ꝑmã cãꝫ: nõ fiũt aliq̃ casualia: sed oia q̃ pducit: ⁊ q̃litercũq̃ꝫ pducit cũ intẽtiõe. ꝗ nã vlis ita intẽdit pducẽ mõstra sic mõstra itẽdũt ab ea. Et imaginãduꝫ ẽ hꝫ: qr̃ sic i arte aliqñ magr̃ opis pcipit subdito suo: vbi gr̃a de arte pigẽdi facias ibi talẽ imaginẽ turpẽ: ita ꝙ ille sbdit⁹ nesciẽs ad quẽ finẽ: vñ dolet ꝙ dr̃ facẽ talẽ imaginẽ: recte facit eã ꝗ itẽtionẽ: vñ postq̃ꝫ circa illã imaginẽ facte sũt alie imagines: tũc ꝑ diuersitatẽ taliũ imaginũ totũ aggregatũ reddit valde pulchrũ: ⁊ hꝫ bñ sciebat magr̃ opis: q̃ꝫuis hꝫ nõ ꝑsciebat subdit⁹. ita recte ẽ i nã quũ pducũt mõstra cã vlis bñ ꝑscit ꝙ ex hꝫ vniuersuꝫ reddit valde pulchrũ: ꝗ intẽdit principaliter monstrum.

Ad rõnes dico ꝙ oẽs rõnes adducte hicide: aliq̃ bñ pbãt ꝙ nã particularis nõ itẽdit mõstrũ: sꝫ ꝙ mõstrũ itẽdit ⁊c. Et aliq̃ bñ pbãt ꝙ nã vlis itendit mõstrũ ⁊ eꝫ: ⁊ nõ ꝙ ista, ꝑ mõstrũ itẽdit a nã particulari: nõ ꝓuertit in istã qd itẽdit a nã est mõstrũ: sꝫ in istaꝫ qd intẽdit a nã particulari est vel erit monstrum.

¶ Tex. cõmẽti. lxxxviij.

¶ Sed tamen nõ sine his quidez facta sunt nõ tamẽ ꝑ hec ⁊c. Qõ. xviij.

Queritur vltimo vtrũ i dispõnib⁹ ⁊ opõnib⁹ nãlib⁹ necessitas sit ex fine: vel ex mã: vbi gr̃a ꝙ dẽtes anteriores sint acuti: ⁊ posteriores sint obtusi. an sit ꝫ exigẽtiã mãe: sic qdã antiq dixerũt ꝙ eẽt pp paucitatẽ mãe vel multitudinem mãe dentiũ ante ⁊ retro. Vel an hoc sit pp finẽ: nam si seꝫ quereꝫ ꝙ agẽs nãle qd agit hꝫ dispositiones cognosceret finẽ: sed hoc est falsum ex eo: ꝙ multa sunt agentia nãlia que nõ cognoscũt finẽ: probat ꝓntia: qr̃ aliter agentia naturalia nõ viderentur agere hꝫ dispositiones nãles nisi a casu. ¶ 2° sicut est in arte ita videtur esse in natura ex eo ꝙ ars est imitatrix nature: sed in arte necessitas capit ex materia

mā ⁊ nō ex fine: assumptū, pbat: qr in cōstitutione domꝰ
ꝑmo ponūtur lapides: qui sunt grauiores: deinde ligna
que sunt iterū minꝰ grauia. mō talis situs ⁊ dispositio do
mus nō fit pp finē ipsius domus: sed fit pp exigentiā ipi
us materie domus. ¶ 3° nā qd pluit nō fit pp aliquēz fi
nem: sed ꝑm exigētiā mātē: g nō cuiuslibet operationis ⁊
dispositionis nālis necessitas puenit ex fine: sed ex mate
ria. ꝓntia tenet: ꝑma ps antecedētis pz: nā si plueret ppter
aliquē finē: hoc videret esse pp cremētū herbarū ⁊ frumē
tor: sed hoc est falsum: qr aliquādo ita nocet sicut pdest:
2ª pars antecedētis pbat qr qd pluit fit ex eo q vapor ca
lefactus calore extrinseco puta solis eleuat sursum vsqz
ad mediā regionē aeris: ⁊ tunc ibi ex frigiditate medie re
gionis aeris ꝓdēsatur in nube: ⁊ puertit in aquā: ⁊ nāli
ter grauis descēdit ⁊ tūc pluit: ex isto sequit q pluuia fit
ꝑm exigētiā mātē ⁊ nō finis. ¶ 4° sepe fiunt operationes
⁊ dispositiones nāles quū tū nō attingit finis: sicut fit in
gnātione monstri: g videt q taliū opationū ⁊ dispositio
nū necessitas fiat ꝑm exigentiā mātē. ¶ 5° demōstrationes
pp quid necessario fiūt per cāz mālē: igit necessitas dispo
sitionū ⁊ operationū nāliū videt eē attribuēda materie:
ꝓntia tenet: nā aliter per terminos significātes mātē nō
vident fieri demōstrationes necessarie: ānſ pz qr demō
strationes nāles que fiunt per oēs cās: fiunt per materiā:
ergo. ¶ 6° illud est cā necessitatis dispositionū ⁊ opatio
nū nāliū ad qd ꝓueniēter rndet ad interrogationē factā
per qd: g necessarie sunt tales dispositiones ⁊ operatiōes
nāles sed hoc ē mā: g maior est nota ⁊ minor: qr qn que
rimus pp qd est hō corruptibilis rndetur qr hz materiā.

Tex. cō. 87. 2. 88. **In oppositū** Ar. in fine huius scdi: vbi vult q
necessitas dispositionū ⁊ opatio
nū nāliū sit ex fine ⁊ nō ex mā: verbi gratia: vt q serra ē
sic vel sic disposita: nō est pp māz sed pp finē serre: puta se
care dura. Silr q dentes anteriores sint acuti: ⁊ posterio
res obtusi nō est pp hoc q in dētibꝰ posteriorib⁹ sit plus
de mā. Sed pp hoc q dētes anteriores debēt diuidere ci
bū: ⁊ dētes posteriores debēt conterere ipm. Silr q ocu
lus est de mā dyaphona puta de aq: est pp hoc q possit
recipere formas ⁊ spēs visibiliū mediātibus qbꝰ pōt fie
ri visio. ¶ In ista qōne ꝑmo videndū est an nā agat pp fi
nem: secundo de quesito.

Quantum ad ꝑmū pono istā cōclusionez q nā
agēs aliquā dispositionē agit illam
pp finē: probat: agens nāle in omni actione sua intendit
finē: g pp illū agit: ānſ pbatur qr si non sequeret q in nā
nihil fieret a casu: sed hoc est falsum: ⁊ ꝗ ea que dicta sūt:
ānſ pbat: qr nihil fieret ꝑter itētionē agētis nālis: post qz
in actione eius nihil itēderet. s. nullū finē tūc ēt nihil pre
ter eius itētionē accideret: ⁊ per ꝓns nihil fieret a casu nā
ꝑm ꝓdicta. ad hoc q aliqd dicat a casu fieri requiritur q
ipm eueniat ꝑter intētionē agētis ꝑticularis ex quo pdu
cit. Et itelligo per itētionē agētis ꝑticularis cognitionez:
vel iclinationē nāe qua iclinat ⁊ dirigit ab itelligētia co
gnoscēte. ¶ 2° ad idē: qr videmus q effectus ⁊ dispositio
nes rerū semp vel frequēter fiunt consimili mō: pz vt q
oculus situat i capite ante ⁊ nō retro ⁊c. qd nō eēt si agēs
nāle in eius actiōe nō itēderet finē. ¶ 3° ad idez si agēs in
sua actione nō itēderet aliquē finē sequeret q oia que p
duceret: pduceret a casu: sed hoc est falsum: probatur cō
sequētia ex eo q nihil eorum que produceret: pduceret
cum intentione sed ꝑter intentionem: ergo ⁊c.

Quantum ad scōm artic ulū pono ꝑmo vnam
distinctionē. ⁊ est q quātū sufficit in
ꝓposito: quoddā dr necessariū simplr: verbi gratia: deuz
esse est necessariū simpliciter. Allio mō dr necessarium ex
suppositiōe: verbi gratia: si aliqs debet diu viuere neces
se est vt habeat alimētū. 3° mō capit pro vtili: verbi gra
tia. Si sortes debet esse ⁊ viuere: necesse est q habeat ve
stes. i. vtile. ⁊ si sortes debet viuere necesse est vt sit oculus
taliter dispositus: qliter est dispositus: tūc ꝑm hoc posset
intelligi qō: vtrū necessitas. i. vtilitas dispositionū nāli
um sit ex fine: vel ex mā. ¶ Isto viso ꝑm intētionem Ar.
pōt rnderi ad qōnē duabꝰ cōclusionibus: quaz ꝑma est
ista: ad hoc q dispositiones ⁊ operatiōes naturales sint
necesse est eē mātē: probat: qr impossibile esset dispositio
nes ⁊ opationes fieri: nisi eēt mā ex qua fierēt: silr nec eēt:
nec posset fieri serra nisi eē mā: silr nec eēnt nec possent fie
ri dentes anteriores acuti: ⁊ posteriores obtusi nisi eēt ma
teria. ¶ 2ª cōclusio: q cā necessitatis. i. vtilitas dispositio
num rerū nāliū est finis: pp quē dispositiones taliū rerū
sunt necessarie: pbat: illud est cā dispositionū rerū nāliū:
per qd ꝓueniēter rndet ad interrogationē factā pp qd: ta
les dispositiōes rerū nāliū sunt necessarie: sed hoc ē finis
⁊ nō mā g: maior nota: minor pz: naz quū querit pp qd
serra est ex mā taliter disposita. Rndet q pp secare du
ra: qzuis ad hoc q sit serra necessariū est q sit ferrū: ⁊ cuz
talis necessitas sit opus ⁊ finis ipsius serre. ¶ 2° sicut i de
monstratione ꝑmisse se habēt ad ꝓclusionē ita in nālibꝰ
finis se hz ad ea que ordinātur ad finē: sed in demonstra
tione necessitas ꝑmissaz est cā necessitatis cōclusionis: er
go in nālibꝰ finis est cā necessitatis eoz que sunt in finez:
maior est nota: qr sicut in demōstratione ꝑmisse ꝑus co
gnoscunt qz ꝓclusio: ⁊ sunt ꝑores in intētione: ita in nāli
bus finis est ꝑus in intētione: qzuis sit posterius in exe
cutione: minor pz pp hoc q si ꝑmisse sunt necessarie ꝓclu
sio est necessaria. ¶ 3° dispositiones rez nāliū fiunt hz exi
gentiā finis: ⁊ nō ꝑm exigētiā mātē: g cā necessitatis rerum
nāliū videt esse finis: ꝓntia tenet: ānſ probat: qr si non fie
ret ꝑm exigentiā finis: sed ꝑm exigētiā mātē: sequeretur q
in gnātione corporū nāliū: ⁊ in entibꝰ nālibꝰ semper ma
gis grauia deberēt situari inferiꝰ: ⁊ magis leuia superiꝰ:
⁊ medio mō se habēt in medio: sed hoc est falsuz ex eo q
postqz semp dispositiones ⁊ situs rerū nāliū fierēt hz exi
gentiā mātē. falsitas ꝓntis pz. nam tūc qd est inferiꝰ in ho
mine deberet eē os: ex eo q ossa sunt magis grauia ⁊ ter
restria: ⁊ totū qd est supra deberet eē spiritus: ⁊ sanguis:
ex eo q ista sunt de nā magis leui: ⁊ totū qd est in medio
deberet esse caro: de mā medio mō se habēt igrauitate ⁊
leuitate inter mātē ossiū ex vna pte: ⁊ mātē sanguinis ex
alia pte: igit recolligēdo ꝓclusiones positas ad hoc q dis
positiones rez nāliū ⁊ ipse res nāles sint: necesse ē eē māz
rei nālis: ⁊ cā talis necessitatis ē finis. qd pz: qr q serra sit:
necesse ē eē ferrū. ⁊ cā talis necessitatis ē finis serre s. diui- Tex. cō. 52.
dere dura silr q oculus sit necesse ē vt mā dyaphona sit.
⁊ talis cā necessitas est finis ipsiꝰ oculi. s. videre. Et 2ª ꝗ in
telligit de dispositiōibꝰ ⁊ opatiōibꝰ saluti: nō aūt de no
ciuis ⁊ corruptiuis: fiē sūt mors: ⁊ senectꝰ: vñ talia non
sūt necessaria simplr propter materiam.

Ad rationes ꝑncipales: ad ꝑmā nō qōcunqz
agēs ⁊c. admittat g nō qōcūqz i
tēdit finē negat ꝓntia: qr itētio finis nō semp sumit p itē
tiōe. s. cognitiōe finis: sz aliqn p iclinatiōe nāli ipiꝰ agētis
ad pducēdū talē: vel talē finē. ¶ Ad 2ᵃᵐ dico q talis finis
⁊ dispositio nō solū fit hz exigētiā mātē: sz ēt pp finē: naz in
factiōe domꝰ sup ligna ponūt grauiora: fiē sūt latera pp
custodiā lignoz vt nō destruāt a pluuia: ⁊ h appet: qr ar
tifex nō solū facit talē situū ad dispōnē illaz rez nāliū ꝑm
exigētiā mātē: vez ēt hz exigētiā finis. ¶ Ad 3ᵃᵐ de pluuia
dico q imo pp cremētū herbaz: sz si aliqn nocet herbis. h
est a casu. ¶ Ad 4ᵃᵐ dico q nō semp opz q attigat finis.
si dispōnes ⁊ opōnes sūt pp finē: qr aliqn agēs nāle bn i
pedit i eiꝰ actiōe nō obstāte q itēdebat finē determiatū.
¶ Ad 5ᵃᵐ dico q ē p ista ꝗne. ¶ Ad vltimā dico q bn ar
guit q dispositionū: ⁊ opationū nāliū corruptibiliuz ne
cessitas capit ex mā: nec h est ꝗ dicta supius.

¶ Et sic ē finis 2ᵈ libri phycoz magri Alberti de Saxonia.

Tertius physicor

¶ Questiones sup 3m librum physicorum eiusdem Magistri Alberti incipiunt.

¶ Tex. cōmēti. j.

¶ Quoniā autē natura est principiū motus ⁊ mutationis ⁊c. Qō. j.

Onsequenter circa textū tertij libri physicor q̄rit a reuerēdo magro Alberto An ignorato motu necesse sit ignorare nām. Et arguit primo q̄ nō: naz valet istā cōditionalem: si ignorat motus necesse ē q̄ ignoretur nā: que est falsa g̃: ꝓnūtia tenet de se: sed p̄ma ps antecedentis pz: nā illa oratio in q̄ ponunt duo ablatiui in designatione ꝓnūtie: hz exponi p vnā ꝓditionalē: verbi gratia: sole oriēte fit dies: exponit sic: si sol orit fit dies: 2a pars antecedētis pbat: nā illa cōditionalis est falsa cuius añs pōt esse verū ꝓnūte existēte falso: sed sic est de ista si ignorat nā necesse est ignorare motum. nā antecedēs pōt esse verū ꝓnūte existēte falso: nā pōt ignorari motus ⁊ tñ non necessario sed ꝓtingēter ignorat nā. ¶ 2o nām esse est p se notū: g̃ cognitio nāe nō depēdet ex cognitione motus: ⁊ p añs nō opz ignorato motu ignorare nām: añs est Arz. ꝓnūtia nota est de se. ¶ 3o nā est sba: ⁊ motus est accnūs: sed mō cognitio sbe nō depēdet ex cognitione accnūtis: ex eo q̄ sba est prior accnūte: tpe ⁊ nā per Arz 7o metha ce. ¶ 4o cognitio effectus depēdet ex cognitione cause: sed nā est cā motis: g̃ cognitio motis dependet ex cognitiōe nāe ⁊ nō ecōuerso: alias eni eēt circulatio i his cognitiōibus: qd est ꝓ Arz. vt vi: nō opz g̃: vt ignorato motu sit necesse ignorare nāz: sed magis ecōuerso. ¶ 5o nā pōt esse nō exnte motu: g̃ nā pōt cognosci non cognito motu añs clarū est de se: postq̄z nā ⁊ motis distinguunt: ꝓnūtia tenet ex eo q̄ fiē res se hz ad esse: ita se hz ad cognosci: ergo. ¶ 6o nā pōt cognosci p qetē: g̃ non opz q̄ ignorato motu ignorēt nā: ꝓnūtia vi eē nota: postq̄z qes vi posse supplere defectū motis in cognitiōe nāe: añs pz qr nā est p̄nm motis sicut ipsis qetis: ⁊ ecōuerso: ⁊ iō cū vtrunqz eorz sit effectus nāe: ⁊ cū effectus possit ducere in cognitionē cāe: vi q̄ ita p qetē possit cognosci fiē p motū. ¶ 7o si motus eēt p̄nm cognoscēdi nām: tūc eēt p̄nm essendi ex eo q̄ eadē sunt p̄na essendi ⁊ cognoscēdi: sed ꝓns est falsuz: motis enim non est p̄nm essendi nāe: ex eo q̄ nā ē p̄or motu: g̃. ¶ 8o si sic sequerēt q̄ nō posset cognosci nā nisi cognosceret motis: sz hoc est falsum: qr tūc intellis simul plura intelligeret: qd videt esse cōtra Arz. in. 4. methaphysice dicentem: qui vnū nō intelligit nihil intelligit: ergo ⁊c.

Tex. cō. 4.

Tex. cō. 10.

Tex. cō. 1.

In oppositū est Arz. in isto 3o dicēs q̄ necesse ē ignorato motu ignorare nāz: pz hoc: qr in diffōne nāe poit motis sic pz in 2o vbi diffiniebat nā p motū: mō nulla diffō pōt cognoscere: nisi oia q̄ ponunt in illa diffōne cognoscant. ⁊ nullū diffinitū pōt pfecte cognosci nisi p eis diffōnē: g̃ nō pt cognosci nā: nisi cognoscat motis. ¶ Sed aduertēdū est q̄ iste ppositiones multū differūt ignorato motu necesse est ignorare nām: ⁊ necesse est ignorato motu ignorare nāz: p̄a est diuisa: 2a cōposita ⁊c. ¶ Adhuc iste multū differūt necesse est ignorato motu ignorare nāz: ⁊ necesse est motu ignorato ignorare nām: qr in p̄a iste terminus motis supponit distributiue: postq̄z sequit istū terminū ignorato includentez negationē: ⁊ in 2a hic terminus motis non supponit distributiue: postq̄z nō sequit aliquē terminū ipm distribuentē. ⁊ adhuc iste multum differūt: necesse est ignorato motu ignorare nām: ⁊ necesse est ignorato motu nām ignorare qr in p̄ma iste terminus nā nō suppōit p re quā significat absolute sed cū appellatiōe rōnis vel ꝓceptis istis termini nā. In 2a aūt supponit p illa re quā significat absolute sine tali appellatione. ⁊ ad videdū ista clarius: p̄ suppono aliquas suppositiōes logycales. 1o ponā ꝓnes de quesito.

Quantum ad p̄m fit p̄a suppositio: oēs negatiōes: vel oēs termini icludētes negationē ꝓfundūt terminū sequētem se mobiliter nisi aliqd̄ sincathegorema ipediat: pz ista suppositio ex logyca. ¶ 2a suppositio q̄ hoc vbū ignoro icludit negationē: pz qr ignoro est idē qd̄ nō cognosco ecce clare negationem. ¶ 3a suppositio q̄ ista vba cognosco: intelligo ⁊c. sacūt terminuz sequētē se supponē nō absolute p re quā significat sed cū appellatiōe rōnis vel ꝓceptis illis termini pp h̄ dz cōcedi ista in casu veniētē cognosco: ⁊ negari ista cognosco venientē: qr aliqs hñs in mēte sua ꝓceptū entis cōez oibus entibus p istū ꝓceptuz quodlibet ens mūdi cogscit ⁊ p ꝓns p istū ꝓceptū veniētē cognoscit: ⁊ tñ si talis nō cogscēt diffōnē veniētis: ille nō cogsceret veniētē q̄zuis veniētē cogsceret: vñ ista cognosco veniētē significat q̄ cognoscā aliqd̄: qd̄ est veniēs: p̄m aliquā rōnē: p̄m quā dz veniens. ¶ 4a suppō q̄ ly necesse aliqñ reddit sensuz diuisuz: aliqñ sensum cōpositū ⁊ qñ sic vel sic pz ex logyca. ¶ 5a suppō propositio in q̄ ponunt duo ablatiui in designatiōe cōi consequētie pōt exponi per vnā cōditionalē sicut ista. ignorato motu ignoratur natura: ⁊ hoc de primo principali.

Quantū ad 2m artim fit hec p̄a ꝓ q̄ hec ē falsa ignorato motu necesse est ignorare nām: pz h̄ qr valet vnā ꝓditionalē cuis añs pōt eē verū ꝓnūte existēte falso sic dicebat in illo argumēto. ¶ 2a ꝓ q̄ hec ē falsa necesse ē motu ignorato ignorare nāz: pz h̄: qr aliquē motū q̄ forte fit rome possum ignorare: ⁊ tñ cogscere nāz p vnū aliū motuz: g̃ falsum est q̄ necesse fit motu ignorato ignorare nām. ¶ 3a ꝓclusio: necesse est ignorato motu ignorare naturā: pz hoc qr hec est necessaria si nō cognoscit mots nō cognoscit nā ⁊ ecōuerso pz: nā q̄ cognoscit nā ē per diffinitionez nāe: in qua ponit mots. si illa nō pōt cognosci nisi cognoscat motus: g̃. Ecce qūo differūt necesse est motu ignorato ignorare nām: ⁊ necesse est ignorato motu: ignorare nām: in p̄ma ly motu nō distribuit. In 2a autē distribuit patet qr ly ignorato per vnā suppositionez includit negationē: ⁊ per aliā omnis terminus distribuibilis sequens terminum includentem negationem distribuitur: nisi aliud sincathegorema ipediat: modo hic nullum aliud sincathegorema ponitur precedens. ¶ 4a conclusio non est necesse ignorato motu naturam ignorare: patet hoc quia postq̄z cognita est natura: per motum potest dimitti cognitio motus: ⁊ natura vlterius cognosci ⁊ de ea cōsiderari: ⁊ finaliter virtus vltimarū duarum conclusionum stat in hoc: q̄ ad hoc q̄ ista sit vera cognosco naturam requiritur q̄ cognoscam aliquā esse naturam ⁊ in mente mea sit conceptus nature: hoc ē cōceptus cui subordinatur iste terminus natura ad placitum institutus in significando: sed in isto conceptu includitur conceptus motus: ergo nō possum habere ꝓceptū nature perfectum: nisi habeam cōceptum motus: ⁊ per ꝓsequēs nō possum cognoscere nām: nisi cognoscaz motum: nihilominus nām possuz cognoscere absq̄z hoc q̄ cognoscā motum: qr ad hoc q̄ hec sit vera: nām cognosco: nō requiritur q̄ in mēte mea sit ꝓceptus nature hoc est ꝓceptus cui hic terminus nā subordinat in significādo. nām eni possum cognoscere nō conceptu cui hic terminus natura subordinatur in significando: sed per vnum alium conceptum: cui hic terminus ens: vel hic terminus sba: vel aliquis alius terminus nō connotans motum subordinaretur

subordinaret in significando. Ex hoc infero q̃ hec ꝓnntia est negãda: si nõ cognoscit motus: nã nõ cognoscit: patet qz possibile est q̃ nõ cognito motu nã cognoscatur q̃zuis tñ nõ cognoscat esse nã. ¶ 2° infero q̃ ista ꝓnntia est bona: si nõ cognoscit motus nõ cognoscit nã: patet: nã ꝓz dicta nõ cognito motu nõ cognoscit aliqd esse nã pp hoc q̃ ly cognoscit facit istũ terminũ nã stare pro re quã significat nõ absolute: sed cũ appellatiõe rõnis seu ꝓceptus huius termini nã: in qua icludit ꝓceptus ipsius mot⁹: z igitur nõ possum⁹ ignorare aliqd eẽ nãz nisi in ordie ad motuz.

Ad rationes principales dico q̃ ꝑma est ꝑ ꝑma ꝓclusiõe. ¶ Ad 2ᵃᵐ q̃zuis nãz eẽ sit per se notũ: hoc est: nõ est difficile ad iuestigandũ: tñ ad hoc q̃ cognoscat aliqd esse nã: opz q̃ cognoscat motus: ita q̃ quum Arz. dicit nãm esse per se notũ intelligit q̃ nõ est difficile iuestigare nãm eẽ. ¶ Ad 3ᵃᵐ illa bñ probat q̃ nã põt cognosci nõ cognoscẽdo motũ zẽ. ¶ Ad q̃r tã dico q̃ q̃zuis effect⁹ sint notiores suis causis cognitione: qz est: tñ cause sunt notiores cognitione pp qd: z ita ex cognitione qz est effectũ possum⁹ deuenire in cognitionem pp quid effectũ: z talis circulatio in diuersis generibus cognitionũ nõ est impossibilis zẽ. ¶ Ad qntã dico q̃ bñ pbat q̃ nã põt cognosci nõ cognoscẽdo motum: sed tñ nõ cognoscit nãm eẽ nãm: quia cognoscat motus. ¶ Ad sextã dico: q̃ hic termin⁹ quies ꝓnotat motum ex eo q̃ quies est carẽtia motus cũ aptitudine ad motuz: z nõ põt cognosci nã per quietẽ nisi cognoscat ꝑ motũ: ex eo q̃ nõ põt cognosci quies nisi cognoscat motus: q̃zuis quies possit cognosci nõ cognoscẽdo motum. ¶ Ad 7ᵃᵐ ꝑncipia cognoscẽdi sũt principia eẽndi: verũ est ꝑncipia cognoscẽdi pp qd: mõ motus nõ est ꝑn^m cognoscẽdi nãz pp quid: sed solũ qz est: sed nã bñ est ꝑn^m cognoscẽdi motũ pp quid. z igit nã bñ est ꝑn^m essendi motus: nõ eni existẽte nã existeret motus. ¶ Ad octauã qñ dicit: qui vnuz nõ itelligit nihil itelligit: itelligit qui ad minus nõ itelligit vnũ nihil itelligit recte: sicut qui nõ hz vnũ denariuz: nullũ denarium habet: z ita itelligit Arz. zẽ.

¶ Tex. cõmẽti. vj.

¶ Diuisio autem ꝑm vnũquodqz ꝓns hoc quidem esse zc. Q. cõ. vj.

Queritur 2° vtrũ diffo mot⁹ sit bõa scilz motus est act⁹ entis in po⁹: ꝑm q̃ i po⁹. Et arguit q̃ nõ: qz motus nõ est aliqua diffo bõa: ꝓnntia tenet: antecedẽs pbat: qz motus est de gẽe accidẽtis: sed ꝑ Arz. 7° methaphysice solũs sbe est diffinitio. ¶ 2° ꝓfirmatur hoc: cuius est demõstratio illi⁹ nõ debet eẽ diffo: sed ipsius mot⁹ est demõstratio: est eni passio ipsius mobilis demõstrabile de ipso: g̃ ipsius motus nõ est diffo: maior est nota: ex ꝑ posteriorz: z minor iam declarata est. ¶ 3° illud qd nõ est i aliquo vno gẽe nõ debet diffiniri motus est hz: g̃ maior nota ẽ ex eo: q̃ ois diffinitio bõa debet ꝓstare ex gẽe: z dzia: minor pz: nã mot⁹ est i trib⁹ gẽib⁹. s. i quãtitate q̃litate: z vbi. Sic g̃ pbatuz est q̃ mot⁹ nõ dz diffiniri. ¶ 2° pbat q̃ diffo ꝑdicta nõ ẽ bõa: qz bõa diffo debet eẽ ꝓuertibilis cũ suo diffinito: sz ꝑdicta diffo nõ ẽ ꝓuertibilis cũ motu: g̃ maior est topica z cõiter ꝓcedit: minor pz: qz ꝑdicta diffo alijs a motu cõpetit: pz: nã cõpetit aĩe. aia eni est act⁹ entis i po⁹. est enim act⁹ corporis physici organi vitã hñtis in po⁹. ¶ Silr cõuenit albedini remisse: que tñ nõ est mot⁹: nã albedo remissa isti⁹ subiecti ẽ act⁹ entis qd qdẽ ens est i po⁹ ad albedinẽ itẽsam: silr ꝓuenit tẽpori: silr ꝓuenit doctrinatiõi. z assensui ꝑ Arz. in lra: q̃ tñ nõ est mot⁹. ¶ 2° illa diffo nõ ẽ bona: in qua ponuntur opposita: sed ista diffinitio est hz: patet hoc: qz i ea ponũtur act⁹: z po⁹: que sũt opposita: sic g̃ dupliciter pbatũ est: q̃ ista diffo nõ est bona: motus est act⁹ entis zẽ. ¶ Deide 3° pbat q̃ mot⁹ nõ sit act⁹: nã per Arz. in 2° de aia actus z pfectio sũt idẽ: sed mot⁹ nõ est pfectio: g̃ ẽt nõ est actus. assumptũ pbat ex eo q̃ motus est tẽdẽtia ad pfectionẽ. ¶ 2° nã mobile mouet vt fiat in actu: mõ si motus eẽt act⁹ mobilis. nõ oporteret q̃ mobile mouerẽt vt fieret in actu: postq̃z iaz est in actu ꝑ motũ. ¶ 4° pbat q̃ mot⁹ nõ sit actus entis in po⁹: nã si fic: tunc ens in po⁹ sicut est mã ꝑma posset esse sbm mot⁹: sed hoc est falsum: falsitas pz ex eo: q̃ opz q̃ sbm sit ens in actu: per hoc eni mot⁹ differt a trãsmutatiõe nãli: ꝓnntia tenet postq̃z eẽt actus entis in po⁹. ¶ 2° qz motus est act⁹ entis in actu: g̃ nõ in po⁹: ꝓnntia videt tenere: postq̃z nõ est idez ens in actu: z ens in po⁹ antecedẽs pz qz ens est act⁹ mobilis: sed mobile est ens in actu: cũ sit cõpositum ex mã z forma. ¶ 5° pbat q̃ nõ sit actus entis in po⁹ ex eo q̃ ly hz qd est reduplicatiuũ: z cũ reduplicatio reduplicet de omni sequeretur q̃ motus esset actus entis in omni potẽtia quod est falsum: ergo zẽ.

In oppositũ vult Arz. in isto 3° vbi dicit predicta diffinitionẽ esse bonã. ¶ In ista qõne ꝑ premittã aliqs suppõnes. 2° rñdebo ad q̃sitũ. Tex. cõ. 6.

Quantũ ad ꝑmũ: sit ista ꝑma supposito q̃ ad omnẽ motũ requirit mobile: z euz hoc aliq̃ dispositio hz quã illud mobile se habeat aliter z aliter hz prius z posteri⁹: hoc pz inductiue: z de mobili alterationis z diminutionis z de motu locali. ¶ 2ª suppositio q̃ mobile põt se hẽe ad illã dispositionem tripliciter: vno mõ: q̃ simplr careat illa dispositione: ita q̃ nihil adhuc habeat de ea. 2° mõ q̃ habeat illã dispositionẽ complete. 3° mõ dr esse in actu pmixto potẽtie per talẽ dispositionẽ ex eo q̃ iã hz aliqd in actu de illa dispositiõe: z est in po⁹ ad reliduũ: verbi gratia: sicut qñ aq̃ simplr frigida nullũ habẽs gradũ caliditatis dr esse in pura po⁹ ad caliditatẽ qñ vo hz totã latitudinẽ caliditatis dr eẽ in actu cõpleto per caliditatẽ: qñ vo est tepida dr esse in actu pmixto potentie per illã caliditatẽ: quã tunc habet. ¶ 3ª suppositio q̃ qñ aliqd mobile est in pura potẽtia ad aliquã dispositionẽ: nõdum dr mot⁹: ꝑm illã dispositionẽ: vnde quãdo aqua est in pura potentia ad caliditatẽ nõdũ dicit calefacta: nec calefieri ꝑm eã: nec moueri: similiter quando aliquod mobile est in actu cõpleto per aliquã dispositionem ẽt nõ dicit moueri ꝑm illã: verbi gratia: vt quando aliquod subiectũ hz caliditatẽ in summo non dicit fieri nec moueri: ꝑm illaz caliditatẽ. ¶ 4ª suppositio: q̃ quũ aliquod mobile habet partez de aliqua dispositione: hz quã potest esse motus: põt se habere dupliciter. vno mõ q̃ nõ fit in cõtinuo acquiri plus z plus de ista dispositione: verbi gratia: vt quãdo aliquod sbm habet gradũ caliditatis z quiescit sub illo: sic q̃ nõ est in continuo acqri plus z plus de caliditate tunc iterum illud subiectum nõ dicit moueri ꝑm illam qualitatem. Alio modo q̃ illd subiectum habens partem de illa dispositione continue sine interruptione: habet plus de ista dispositione: tunc illud subiectũ dr moueri ꝑm istam dispositionẽ: nã tunc illud subiectũ cõtinue se hz aliter z aliter ꝑm istaz dispositionem ꝑm prius: z posterius. Et notanduz est q̃ ad finem q̃ iste dispositiones posite extendunt se non solum ad motum deperditionis: sed etiã ad motũ acquisitiõis debet capi dispositio: prout extẽdit se nõ solũ ad dispositiones positiuas: verum etiam priuatiuas.

Quantum ad sedm pono istam questionem q̃ predicta diffinitio motus est bona: probatur: quia per eam explicite ostenditur totus conceptus: cui subordinatur hic terminus motus in significando: patet hoc: nam per hoc q̃ dicitur motus est actus entis in po⁹ exprimit q̃ mobile nõ dr moueri i illã dispositionẽ ad quã est in po⁹ pura: z pp hꝰ dr act⁹: talis eniz

dispōsito nō dī actus ipsi⁹ mobilis: postq̄z mobile est ad huc in pura po⁹ ad istā dispōnē. ¶ Silr exp̄mit q̄ mobile fīz illā dispōnē nō dī moueri qñ dī eē in actu cōpleto: ⁊ hoc notat p lī q̄ dī act⁹ entis in po⁹: vnde ad hoc q̄ aliqd mobile dicatur moueri p̄m aliquā dispositionē: requiritur q̄ partim sit in actu p̄m istā dispositionē ⁊ ad residuum in potētia: per hoc autē qd dicit p̄m q̄ in potentia exprimit: q̄ ad hoc q̄ aliquid dicat moueri p̄m aliquā dispositionē: non sufficit q̄ ptim sit in actu p̄m illā dispositionē: ⁊ ptim in potentia: sed cū hoc requirit: q̄ quuz hīz ptem de illa dispositione sit in ꝓtinua tendētia ⁊ in continuo acquiri plus: ⁊ plus de illa dispōne: quia ergo p predictā diffinitionē motus: sufficiēter pōt cognosci: qñ aliquid dicat moueri p̄m aliquā dispositionē: ⁊ qñ non. ergo videt q̄ predicta diffinitio sit valde bona. vñ quuz dī motus est actus entis in potētia: p̄m q̄ in po⁹ valet tātum dicere qñ aliqd mouet actu: hīz aliquaz dispositionē: ⁊ caret aliqua eiusdē generis: cū ista imediate post lī acqrenda: ⁊ hīz aliquā: qua imediate ante hoc caruit: vel magis ꝑprie loquēdo imediate ante hoc caruit aliq̄: quā mō hīz: ⁊ imediate post hoc habebit aliquā: qua mō caret. ¶ Notandū est q̄ sīqs vellet istā diffinitionē extēdere ad generationē: ⁊ corruptionez ꝑprie dictā: pōt dicere q̄ generatio est actus entis in po⁹: p̄m q̄ in po⁹ p̄m q̄ illud ens in potentia. s. mā ante hoc imediate caruit isto actu: puta forma: quā modo hīz: ⁊ corruptio esset act⁹ entis in potentia: p̄m q̄ caret aliquo actu: quem imediate ante hoc habuit. ¶ Credo tū q̄ ꝑprie p̄m intentionem Arz. extendat ad imitationes tēporales diuisibiles fīz q̄ sunt augmētatio: diminutio: alteratio: mot⁹ localis ⁊c.

Ad rationes principales: ad p̄maz solius sbe debet esse diffinitio: intelligitur de diffōne pure qdditatiua: cū hoc tū bene stat q̄ terminorz de gīie accidentis possunt eē diffōnes exprimentes quid nois: ⁊ talis est diffinitio motus. ¶ Ad scdāz cuius est demonstratio ⁊c. dico q̄ alicui⁹ dicim⁹ esse demōstrationē: vno mō sicut conclusionis: ⁊ sic illi⁹ cui⁹ est demonstratio nō debet esse diffinitio. Alio mō tanq̄z termini in cōplexi demonstrabilis de aliquo: ⁊ sic cuius est demonstratio bñ est diffinitio: saltē exprimēs qd nois. ¶ Ad aliam dico q̄z uis motus sit in trib⁹ generib⁹: tū bene habet vnū genus sup analogū. s. actus: vnde in predicta diffōne ponit ly actus loco gīiis. ¶ Ad aliam dico q̄ imo illa diffinitio est ꝓuertibilis cū motu. ⁊ qñ dī de anima dico q̄ q̄z uis anima sit act⁹ entis in potentia non tū p̄m q̄ in ꝓtinua tendentia ad aliud eiusdē generis cū anima acqrendū: ⁊ sic deficit sibi hoc mēbruz: p̄m q̄ in potentia: silr albedo remissa subiecti qescentis sub ea nō dicit motus: ⁊ pp defectū illi⁹ mēbri p̄m q̄ in potentia. ¶ Ad aliā dico q̄ cū actus ⁊ potentia nō referunt ad idē nō sunt opposita: ⁊ sic est in predicta diffōne motus: vñ mobile mouetur p̄m aliquā diffōnē: tunc dicit esse in actu p̄m dispositionē: quā hīz: sed dicit esse in potētia p̄m dispositionem acquirendā eiusdē generis cum dispositione acquisita. ¶ Ad aliā dico q̄ mot⁹ q̄z uis sit tendentia ad perfectionē cōpletam: tū bene est perfectio incōpleta: ⁊ sic ēt actus incōplet⁹. ¶ Ad aliā dico q̄ mobile bene mouet vt sit in actu cōpleto. cū hoc tamē stat q̄ cū mouetur est in actu incōpleto. ¶ Ad aliā illa bene probat q̄ mot⁹ nō est act⁹ entis in pura potentia: sicut est mā prima: sed bene est act⁹ entis in potētia p̄mixta modo quo dictū est. ¶ Ad aliaz dico q̄ bene verū est q̄ mot⁹ est actus entis in actu sbali: sicut ipsi⁹ cōpositi: cū quo bene stat q̄ idē ens est in potētia ad dispositionē actualē: qua caret. ¶ Ad aliaz dico q̄ illa bene producet si ly secundum non teneretur specifice specificat ⁊ denotat motū ēt actū entis in potentia p̄m q̄ est in vlteriori tendentia ad aliquid acqrendū eiusdē generis: cū illo qd iam hīz: ⁊ per qd iam est in actu.

¶ Tex. cōmēti. xv.

¶ Et motus quidem actus videtur eē: imperfectus autem ⁊c. Q. ō. iij.

Tertio quero vtrū de nūo eorūz que sunt: alia sūt permanētia: alia successiua: ⁊ arguit p̄mo: q̄ nihil sit permanens: sed quodlibet sit successiuū ꝑter p̄mā cām: quia sicut prius dicebat omnia preter primā cām dependent in fieri a prima cā ⁊ in cōseruari: sicut lumen a corpore luminoso: sed modo sic est q̄ cōtinue fit aliud ⁊ aliud lumē a corpore luminoso. ⁊ nullū est pmanens: g̃ quodlibet preter primā cāz fit continue a p̄ma cā: ⁊ q̄ nullū sit permanēs idez in nūo: sed bene p̄m spēm. ¶ 2° probat q̄ nullū sit ens successiuū nihil est cuius ptes nō sunt: sed entis successiui ptes non sunt: g̃ maior nota est ex eo q̄ ad cuiuslibet entis esse req runt partes eius esse: ⁊ hoc si habeat ptes. ¶ Minor pz: qa successiui vna pars est ꝑterita alia futura: mō qd preteritū est nō est: silr qd futurū est nō est. ¶ 3° nihil qd fit ē: dicit eni qd fit non est: sed que dicunt entia successiua continue fiunt ex eo q̄ eorz esse: est eorz fieri: g̃ nulla entia successiua sunt. ¶ 4° omne qd est in instanti pñti est: sed entibus successiuis repugnat esse in istāti pñti propter hoc q̄ repugnat partibus eius esse simul: qr vna est preterita ⁊ alia futura: mō preterito ⁊ futuro repugnat simul eē: ⁊ confirmatur qr entia successiua nunq̄z sunt nisi qñ fiunt: ergo si entia successiua possunt esse in instāti: ēt possunt fieri in instāti cqd est contra illam diffinitionez motus. s. motus est acquisitio partis post partem in tempore ⁊c.

In oppositū est Arz. in isto 3° vbi vult: q̄ quedā sunt entia permanentia sicut lapis ⁊ lignū: ⁊ quedā successiua: sicut dies ⁊ annus. In ista qōne p̄mo ono distinctiones. 2° cōclusiones. ¶ Notandū tū: q̄ notanter formo qōnē sub hac forma. Utruz de nūo eorz que sunt alia sint pmanētia: ⁊c. non sub hac. Utrū de nūo entiū: quedā sint permanētia ⁊c. qr non de omni termino significatiue accepto de quo est verificabile esse: est verificabile ens statim patet hoc de noie exercitus significatiue accepto bene verificat esse sed nō ens: qr q̄z uis hec sit vera exercitus est: tū hec est falsa exercitus est ens: ⁊ ita ponentes motū nō esse aliud a reb⁹ pmanentibus: sed esse ipsas res pmanētes taliter ⁊ taliter se hīe ad inuicē nō cōcedunt: motus est ens: q̄z uis bene ꝓcederent de nūo eorz que sunt: sed nō de nūo entiū ⁊ forte talē diferētiā denotās Arz. sepe dicit de nūo eorz que sunt ⁊ nō de nūo entiū: quā differētiā multi nō aduertētes capiūt indifferēter vnū modū loquendi pro alio: ⁊ ita silr bene cōcederem esse qd est ens: est sba vel accidēs: ⁊ negarē istā omne qd est: est sba: vel accidēs: nā significabile complexe est: ⁊ tū nec est sba nec accidēs: nec hoc est ꝗ Arz. ex eo q̄ nō ponit istam diuisionē: omne qd est: est sba vel accns: ſz istā: oē qd est ens: est sba: vel accidēs: ⁊ hec bona est.

Quantum ad p̄mū sit prima distinctio q̄ aliqd esse permanēs possumus imaginari tripliciter: p̄mo mō esse pmanēs simplr: tam p̄m ei⁹ sbaz totaliter q̄z p̄m eius dispositionē: isto mō forte nihil est pmanēs: nisi p̄ma cā. 2° aliqd pōt imaginari esse pmanēs totaliter p̄m eius sbam: sed nō p̄m eius dispositionem: sicut celū: q̄z uis totaliter manet idē: p̄m eius sbam: tamen qr ꝓtinue mouet: dicit nō manere idē: hīz eius dispositionem. 3° pōt imaginari aliqd esse pmanēs partialiter p̄m eius sbam: sed nō totaliter: nec ēt p̄m eius dispositionem vt aialia ⁊ plante: que augent: ⁊ diminuuntur: ⁊ consimilia. ¶ 2ª distinctio aliquid potest imaginari simpliciter successiuū: tam p̄m sbam q̄z p̄m eius dispositionē: verbi gratia: sicut sor. a prima cā fieret: ⁊ fieret recte ad modū ad quem

ad quē secana ꝓtinue fluit.ita q̃ nihil de preexistenti maneret. Allio modo pōt imaginari successiuū: p̃m qd: vt qd p̃m aliquā eius partē maneret ⁊ p̃m aliā corrūperet: ⁊ fieret sicut in casu augmentationis: vel diminutionis animalis vel plante: vel aliquid huiusmodi.

Quantū ad 2ᵐ: sit p̃ma ꝓclusio q̃ nō iplicat ꝓtradictionē: q̃ ſba aliqua sit simplr successiua: hoc est q̃ de termino ſbali successiue significatiue accepto verificet ly ens simplr successiuū: p3 q: non implicat ꝓdictionē: imo forte ita est q̃ sor. ꝓtinue fit: vel producit a p̃ma cā recte sicut lumen vel spēs colōris: vel visibilis ꝓtinue est alia ⁊ alia imago: seu spēs: sic ꝓtinue sor. ē aliꝰ ⁊ alius hō ita q̃ p̃m istā cōnē: sicut dependet in cōseruari a p̃ma cā: ita dependet in fieri: nihilominꝰ tenendo sic cōiter solet teneri: q̃ q̃zuis quodlibet ens qd̄ est a p̃ma causa cōseruet ab ea: tñ nō ꝓtinue fit ab ea: sed postq̃z factuz est semel: amplius ꝓseruat in sui esse. ¶ 2ª ꝓclusio: q̃ nulla ſba est simplr successiua: pbat: nā omnis ſba vel est ꝑpetua vel aliqñ incepit esse: si dicat primū: tunc nō est simpliciter successiua: si secōm: tunc incipit per gñationē: tunc fuit terminus gñationis: ⁊ per ꝓñs si eēt simplr successiua: tunc post illā gñationē: q̃ incipit esse cōtinue fieret ⁊ gñaret: ⁊ sic nō fuisset terminꝰ completus gñationis: qd̄ ē falsum. ¶ 3ª ꝓclusio eodē mō aliqua accidētia nō sūt simpliciter successiua: p3 hoc: q̃ aliter nō terminaret motus: ⁊ mutationes qd̄ est falsum de caliditate: ⁊ frigiditate ⁊ huiusmodi: nā postq̃z agens: puta calidū: assimilat sibi aliquod passum: nō amplius ista caliditas pducta in passo pducit: sed pmanet absq̃z hoc q̃ cōtinue adhuc fiat: ⁊ fiat. ¶ 4ª ꝓclusio: multe ſbe sunt successiue p̃m qd p3 de aīalibꝰ ⁊ plantis: quū augent: ⁊ diminuunt ⁊c. ¶ 5ª ꝓclusio filr aliqua accidentia sunt successiua p̃m qd: p3: si aliq̃ albedo: vel caliditas: ex vna pte fieret ⁊ ex alia pte defineret. ¶ 6ª ꝓclusio: q̃ aliqua accidentia dicuntur simplicia simpliciter successiua: p3 hoc de sono: q̃ sonus est vna q̃litas sensibilis: que cōsequit motū: ⁊ nō gñatur nisi mediante motu: ⁊ sic se hz: q̃ pars p̃mo gñata: nō manet cū sequente recte sicut pars motus ꝑterita nō manet cū futura: filr sic est de curuitate quū aliqs baculus incuruat plus ⁊ plus est alia ⁊ alia curuitas: nec ꝑexistens manet cū sequente. ¶ 7ª ꝓclusio q̃ in aliqbꝰ pmanētia sunt eiusdem spēi cū successiuis: q̃ si aliqua curuitas eēt pmanēs sicut sunt multe: illa esset eiusdē spēi cū curuitate successiua. ¶ 8ª ꝓclusio: q̃ aliq̃ sunt successiua: que nō habēt aliqua eiusdē spēi pmanentia: p3 hoc de motu: sono: ⁊ tempore: nullus enim motus est permanēs: nec tempus: vnde tempus sic fluit q̃ impossibile est arestare: ergo ⁊c.

Ad rōnes principales ad primā p3: qd̄ sit dicendum p̃m ꝓclusiones positas. ¶ Ad secūdā hoc non est ⁊c. dici pōt q̃ aliqd nō est: cuius partes nō sunt: p3 hoc de deo: ⁊ intelligentijs: vnde deus est: ⁊ tñ nulla eius pars est. verū aliter dī de habēte partes q̃ ad hoc q̃ de entibꝰ pmanētibꝰ verificet esse: requirit q̃ ptes eoꝝ sint. sed ad hoc q̃ entia successiua sint: nō requirit q̃ ptes eoꝝ sint: sed q̃ vna succedat aliā sicut ꝑteritū futuꝝ. Ex hoc ad argumētū aliter pōt dici: q̃ dato aliquo successiuo: sicut vna die: cuius vna medietas: sit a. ⁊ alia b. p totū diem: cōcederē q̃ a. ⁊ b. sunt: ⁊ tñ neganda est ꝓñtia. ergo per totū diē ꝓcedendū est a. esse: ⁊ b. esse: puta medietates. ¶ Ad 3ᵃᵐ: qñ dicit: qd̄ fit nō est: h̄ intelligit de pmanentibꝰ: vnde quū domus fit nō est: nō aūt in successiuis vnde ad hoc q̃ aliq̃ entia successiua sint requirit q̃ cōtinue fiant q̃zdiu sunt: vñ eoꝝ esse ꝓsistit in eoꝝ fieri. ¶ Ad quartā. oē qd̄ est in instāti presens est: Rñdet q̃ ly instās presens: pōt denotare aliquod indiuisibile: vel aliquod diuisibile eo modo quo dicimus diē esse presentē: tunc dico negando dicit qd̄ est: est in instāti pñti: accipiēdo instans p̃mo modo. Sed accipiendo presens 2° mō: prout denotat aliquod diuisibile quātū placet magnū vel parum ꝓcedendū est q̃ oē qd̄ est in instāti pñti est. ⁊ sic ꝓcedendum est q̃ motus est in instanti presenti ⁊c.

¶ Tex. cōmēti. xvj.

¶ Mouetur autem ⁊ mouens omne: sicut dictum est ⁊c. Qō. iiij.

Queritur cōsequēter 4° vtrum ista sit ꝓcedenda: motus ē: arguit p̃mo q̃ nō. hoc nō est cōcedenduz: ad qd̄ sequit ꝓdictio: sed ad istā motus est: sequtur ꝓdictio: q̃ maior nota: minor pbat: naz sequit motus est: q̃ motus factus est: vñ de quocunqz est verū dicere q̃ est ⁊ q̃ nō fuit ab eterno: verū est dicere q̃ ipsum factū est: ⁊ sequit vltra motus factus est: ergo motus nō est: ⁊ sic ad motū esse sequit ip̃m esse: ⁊ nō esse: ⁊ q̃ ista ꝓñtia teneat: motus factus est: q̃ motꝰ nō est: p3 q̃ de successiuis sicut est motꝰ. ⁊ oratio q̃z cito est verū dicere q̃ facta sunt: tā cito nō sunt. vnde q̃z cito est verū dicere lectio est facta: vel sermo est factus: tū cito nō ē. ¶ 2° sequit motus est: q̃ motꝰ fit: ꝓñtia tenet: q̃ entia successiua sicut sunt motus nō sunt nisi qñ fiūt: ⁊ vltra: motus fit q̃ motus definit eē: ꝓñtia tenet ex eo q̃ qñ entia successiua tendūt ad eē simul tendūt ad nō esse: sicut p3 de tēpore: ⁊ vltra motus definit eē: q̃ motꝰ non est: ꝓñtia tenet ex eo q̃ definit debet exponi per remotionē de presenti: ⁊ p positionē de ꝑterito: ⁊ sequit a p̃mo ad vltimū motꝰ est: q̃ motꝰ nō est: ꝓñtie intermedie pbate sunt esse bone. ¶ 3° nā sit c. vnus motus cuius vna medietas sit a. ⁊ alia b. tūc si aliqñ verū est dicere: q̃ c. motꝰ est: tunc ēt aliqñ est verū dicere: q̃ a. ⁊ b. sunt: ꝓñtia tenet ex eo q̃ a. b. nō sunt aliud q̃z c. p casum: sed ꝓñs est falsum. ex eo q̃ nunq̃z qñ erit b. erit a ex eo q̃ a. ⁊ b. sibi inuicē succedūt: q̃ qñ a. prima medietas est adhuc nō est b. 2ª sed adhuc est futura. ⁊ filr qñ b. est: nō est a. sed est ꝑterita. ¶ 4° nullus totꝰ motus est: sed oīs motꝰ est totꝰ motus: q̃ nullus motus est: ⁊ per ꝓñs nō est ꝓcedendū tanq̃z verū: q̃ motꝰ est: maior est nota: ex eo q̃ nullius totꝰ motꝰ vna ps est cū alia: minor p3 ex eo q̃ motꝰ est quoddā ꝓtinuū: vnde oīs motꝰ ē de nūo ꝓtinuoꝝ. ¶ 5° nihil mouet: q̃ nullus motꝰ est: ꝓñtia tenet: añs pbat: q̃ si aliqd moueret: vel moueret i loco i quo eēt: vel in loco in quo nō eēt. nō pōt dici p̃ᵐ: ex eo q̃ motꝰ saltē localis est qñ mobile acqrit sibi locū: quez non hz: nec ēt pōt dici 2ᵐ: ex eo q̃ nihil mouet in illo in quo nō est. ¶ 2° nā dicit Alz. in 4° physicoꝝ tractatu de tpe: q̃ de tpe nō habemꝰ nisi nūc. mō q̃ nō ē possibile motū eē in nunc sequit: q̃ hec nō est ꝓcedenda motus est: ergo.

In oppositū est Alz. in hoc 3° vbi vult q̃ motꝰ est actus mobilis mō qd̄ est actꝰ mobilis est simplr: siue motꝰ ponat aliud eē a rebꝰ pmanētibꝰ siue nō: vī q̃ ꝓcedendū fit: q̃ motꝰ fit: sic ꝓcedit q̃ res pmanēs est: filr aūt si ponit q̃ fit aliud a rebꝰ pmanētibꝰ puta fluxus: vel aliqd hz: nō minꝰ ꝓcedēdū ē de motu q̃z ꝓcedimus de tpe q̃ fit: sed de tpe ꝓcedimꝰ q̃ fit: ꝓcedimꝰ eni ista dies est: septimana est: mō oīuz istaꝝ ꝓpositionū subiecta: sunt noīa tēporꝝ ꝑterita: nō minꝰ ꝓcedendū est: q̃ motꝰ est: posito adhuc q̃ motꝰ fit qdā fluxus distinctꝰ a rebꝰ pmanētibꝰ q̃z fit ꝓcedendū q̃ oratio est: ſz de oratiōe ꝓcedimꝰ q̃ est. g: maior est nota: q̃ ista oratio est ens successiuū. nec ptes eiꝰ sunt fil sēz q̃: nec ptes motus: qñ eni pferet subiectū nōdū, pferet ꝑdicatū: ⁊ ecōuerso: mō ſbm ⁊ ꝑdicatū sunt ptes orationis: minor p3: naz cōiter ꝓcedimꝰ aliquā orationē esse falsam: ⁊ aliquā verā: sed h̄ nō eēt ꝓcedendū: si nulla oratio eēt: ⁊ iō ad videndū qualiter de terminis rerū successiuarū: significatiue acceptis: verificat hoc ⁊bū est 2° adiacēs: verū est q̃ hoc verbuz est significat instās indiuisibile vel tēpus ꝑsens: vñ aliq po-

Tex. cō. 16.

fuerũt in tpe esse instãs idiuisibile: ꝑm alios: hoc vbũ. est. ꝓsignificat illud instãs: sed qz ponere talia indiuisibilia est fictitiũ: vt postea videbiť io ꝓcedendũ est: q verũ est q hoc vbũ est ꝓsignificat tps ꝑsens: qd sic se hz: q quũ conuertim⁹ nos sup vnã ptẽ ei⁹: aliã dicim⁹ eẽ futurã vel preteritã: sed quũ ꝓuertimus nos sup totũ illud tps: dicim⁹ quãlibet eius ptẽ eẽ pñtẽ. verbi gratia. sit c. dies hodierna: z sit a. ꝑ ei⁹ medietas: z b. 2ª: tũc si nos ꝓuertim⁹ nos sup a. dicim⁹ b. esse futurã. Si vo sup b. dicim⁹ a. eẽ ꝑteritã. Si vo sup totũ c. dicim⁹: tam a. q̃z. b. esse pñs: z ꝓz hoc ꝓcedẽdũ est: q in eodẽ tpe sor. currit. z sor. nõ currit: ꝓz tũ diuersas ptes illi⁹ tpis z tali tpe pñti possum⁹ vti quãtũlibet magno: vel quo fiẽ pz ꝑm oẽm modũ loquẽdi: vt sicut dicimus in pñti die: aliq̃ in pñti septimana: z sic de alijs aliq̃ dicim⁹ in pñti tpe: vel in isto tpe viget talis: vl' talis opinio: vnde ibi pñs tps capiť pro maiori tpe q̃z fit annus: vel sint duo anni. Nota tũ quo ad nostrã loquelã solem⁹ capere tps pñs pro isto tpe: pro quo pserim⁹ aliquẽ sermonẽ vel orationẽ q̃zuis ꝑ maiori q̃z tũlibet posset capi. ¶ Isto notato pono istã ꝓclusionez: q siue mot⁹ sit fluxus distinct⁹ a reb⁹ pmanẽtib⁹ siue nõ ꝓcedendum est q mot⁹ est: pz qz si nõ videreť ex eo eẽ: q ptes eius sibi inuicẽ succedũt nec vna manet cũ alia. s. prior cũ posteriori: sed nõ pp hoc: qz q̃zuis ẽt sic sit de tpe: tũ ꝑm cõez modũ loquẽdi bñ ꝓcedim⁹: q tps est: sicut dictũ est. ¶ 2° nã Arz. cõcedit q motus est sensibile cõe: mõ hoc nõ eẽt: nisi esset ꝓcedendũ motũ esse: nã qd nõ est: nõ est sensibile cõe. ¶ 3° calefactio est: g̃ mot⁹ est: ꝓñtia tenet ab iferiori ad superi⁹ affirmatiue: añs pbať: nã calefactio est actio: vel passio: naz genus vere ꝑdicať de sua specie affirmatiue: sed actio z passio est gen⁹ ad calefactionẽ: g̃ ꝓcedendũ ẽ q calefactio est actio: vel passio: z per ꝓñs ꝓcedẽdũ est q calefactio est: ex eo q a vbo est. 3° adiacẽte ad vbũ est 2° adiacens affirmatiue est bona ꝓñtia: qñ nõ est ꝑpedimẽtum alicui⁹ determinationis diminuẽtis vel distrahẽtis: ꝓz sic est in ꝓposito: g̃. ¶ 4° nã in phya nãli supponẽdũ est: q aliqd mouet z q aliqd est motũ: sed ad hoc sequiť: q in phia nãli supponiť q mot⁹ est: nã sicut sequiť albũ est: g̃ albedo est: ita sequiť motuz est: g̃ mot⁹ est. g̃ fiẽ supponiť vnũ: ita reliquũ. ¶ 5° si nullus mot⁹ esset: nihil moueret: ꝓñs falsum: nã cõiter ꝓcedim⁹: q celũ mouet: añs pz a simili: qz si nulla eẽt albedo: nihil eẽt albuz. ¶ Adhuc ista q̃ nõ querit vtrũ mot⁹ dicat aliquã entitatẽ distinctaz a reb⁹ pmanẽtib⁹ vel nõ: vel vtr ꝓcedendũ sit q mot⁹ dicat aliquã entitatẽ successiuã: puta fluxũ: vel nõ: ꝓz visuz est q motus est qualiter cunqz sit z̃c.

Ad rationes ꝑncipales z̃c. ad ꝑmaz nego istaz ꝓñtiã: motus est: g̃ mot⁹ fact⁹ est: sed bñ ꝓcedo istã: mot⁹ est g̃ mot⁹ fit: vnde p hoc successiua differũt a pmanẽtib⁹: qz pmanẽtia qñ facta sunt: tũc sũt: licet nõ qñcũqz fiunt: tũc sunt: vñ post q̃z hõ fact⁹ est tunc: est: sed sic non est de successiuis: quia quaz cito facta sunt nõ sunt: fiẽ dicebať de oratione: z de sono: vñ sonus q̃z cito fact⁹ est: nõ est: sed entia successiua qñ fiunt tũc sunt: vñ esse mot⁹ in ꝓtinuo fieri: est vnũ post aliud. ¶ Aliter põt dici mot⁹ est. g̃ mot⁹ fact⁹ est: verũ est ꝑm ptẽ: sed nõ ꝑm totũ: vnde qñ dicim⁹ mot⁹ est: tunc ꝓuertẽtes nos sup vnã ptẽ eius z nõ sup aliã dicim⁹ illã aliã esse ꝑteritã vel futurã factã vel fiendã: si eni ꝓuertim⁹ nos sup posteriorẽ: dicimus priorẽ eẽ factã: si aũt ꝓuertim⁹ nos sup priorẽ: dicimus posteriorẽ esse fiendã: si vo sup totalẽ motũ dicim⁹ tam priorẽ: q̃z posteriorẽ esse vnã post aliã. ¶ Ad secũdã mot⁹ est: g̃ mot⁹ definit eẽ: nego ꝓñtiã: qz non dicim⁹ motum definere esse: nisi qñ ꝑmo totaliter factus est: z quando dicebať q fiẽ mot⁹ tendit ad esse: ita tẽdit ad nõ eẽ: cõcedať: z negať. g̃ definit eẽ: qz ita pbareť q anteq̃z res incideret eẽ: desineret eẽ: qz sicut tendit ad esse. ita tẽdit ad nõ esse: post eẽ: vnde sicut antichristus tendit ad esse: vel sicut est terdentia antichristi ad esse: ita est tẽdentia antichristi ad nõ esse post eẽ: z tũ nõ dicimus iam q antichrist⁹ desinat esse. Aliter põt dici: ꝓcedo motus est: g̃ motus desinit eẽ: verũ est ꝑm ptem: sed nõ ꝑm totũ: nec ex hoc ꝓcludiť q mot⁹ fit: z nõ fit. ¶ Ad tertiã cõcedo q a. z. b. sunt ꝑncipaliter z b. tũ post a. Et qñ dicebať qñ a. est: nõ est b. dico imo qz isto totali tpe in quo est c. mot⁹: tam a. q̃z. b. sunt: verũtũ si capiam⁹ partẽ illius tpis in qua est a. medietas adequate pro tpe presenti: tũc bene ꝓcedim⁹ q a. z b. nõ est: z econuerso de b. z suo tpe si a. capiať totale in quo est totali c. motus: dico q cõcedendũ est q tam a. q̃z b. est: licet vnũ post aliud. ¶ Ad quartã nullus tot⁹ motus est: nego: naz capiať totale tẽpus in quo est totalis c. motus: pro tẽpore pñti: dico q in illo tẽpore ꝑncipaliter est motus c. Et si diceret eẽ motus: stat in continuo fieri vnũ post aliud: dico q si ly post denotat aliquod tẽpus: vltra illud: tẽpus in quo est c. motus totalis: nego q tũc c. mot⁹ est in cõtinuo fieri vnuz post aliud. Si tũ post denotat mihi tempus intrinsecũ tẽporis mensurãtis c. motum totalem: bene cõcedo: nec est cõtra dicta. ¶ Ad qntã nihil mouet: nego: z qñ dicit vel in loco z̃c. dicit q in loco totali in quo est per totale tẽpus mensurans motuz: verbi gratia: si sor. cras iret ad curiam Romanã per. 10. dies: tunc moueret in illo totali spacio ꝑm longitudinẽ: qd est infra hinc z curiã romanã: z tunc vlterius diceremus: q per illud totale tẽpus sor. occuparet illud totale spaciũ per partes tũ post partẽ. vlterius dicerem⁹ q si cõtinue eẽt in motu: cõtinue eẽt in loco maiori se: z nunq̃z in loco sibi equali: aliter eni quiesceret z nõ moueret nec in scda: z sic de alijs: ex hoc pz ad scõm argumẽtũ de quo plus patebit postea. ¶ Ad vltimã q̃liter sit intelligẽdũ. s. de tpe nõ hẽmus nisi nunc: videbiť postea in 4° huius.

¶ Tex. cõmẽti. xxiij.

¶ Quid qdẽ igitur motus sit: z vniuersaliter: z ꝑm ptẽ z̃c. Dõ. v.

Ueritur nunc 5° vtrũ motus alterationis sit res distincta a qualitate que acquiriť: z a q̃litate que deperditur: z ab alterabili cui talis qualitas acquiritur: vel depdiť. Et arguiť ꝑmo q sic. Illa que sic se habẽt q vno corrupto reliquum manet distinguuntur abinuicẽ: sed sic est de alteratiõe z predictis: z aliquo eorz: g̃ maior nota: z minor, pbať: qz in calefactione aque: calefactio que est alteratio corrũpiť: quũ caliditas acqsita manet: z fit ꝑm cui talis caliditas est acqsita. ¶ 2° ens successiuũ z ens pmanẽs distinguũtur abinuicẽ: sed alteratio cum sit ens successiuũ: qualitas autẽ ad quã est alteratio: est res pmanens: z fit alterabile: g̃ maior nota: minor, pbať: qz in calefactione aque calefactio dicit ens successiuũ: caliditas aũt z aqua dicunt entia pmanẽtia. ¶ 3° calefactio est gñatio caliditatis: immo gñatio caliditatis nõ est alterabilis. nec ẽt caliditas: quia aliter gñationis esset gñatio. qd est cõtra Arz. 4° huius. Tex. cõ. 10.
¶ 4° nam proprie dicimus alteratio est velox vel tarda: sed nõ ꝓpria dicimus qualitatem: ad quam est alteratio esse velocem vel tardam: nec ẽt ipm alterabile esse velox vel tardum. ergo. ¶ Quinto nisi alteratio diceret rem⁹ distinctam a qualitate z ab alterabili: sequitur alterationẽ nõ differre a creatione: mõ hoc est falsum: falsitas patet: sed consequentia probať: nam alteratio z creatio nõ differunt penes habere subiectũ presuppositũ: z nõ habere ꝑm presuppositũ: nã aliqua creatio ꝓz bene ꝑm ꝑsuppositũ: sicut aliqua creatio anime intellectiue: illa eni presupponit corpus humanum presuppositum: nec etiam differunt penes hoc q alteratio est temporalis: creatio non: sed sicut alteratio fit in tempore ita creatio potest fieri in tempore:

ri in tpe: vnde si deo placeret ipse posset creare vnã rem successiue: ⁊ tpaliter: creando vnam eius partẽ post aliã. ergo vbi in alteratiõe nõ poneret fluxus superadditus: qui nõ poneret in creatiõe: nõ videret eẽ distinctio inter alterationez: ⁊ creationẽ. ¶ 6° arguit auctẽ cõmẽtatoris. qui distiguẽs motũ: dicit q motus põt capi duplr: vno mõ pro forma: seu pfectiõe ad quaz est mot⁹: seu que per motũ acquirit. Alio mõ pro fluxu vel via ad istaz for^am: vel ad istã pfectionẽ: ⁊ dicit vlteri⁹ q p̃ncipalis acceptio motus est verior. scõa est famosior. Et dicit vltra q mot⁹ in p̃^a acceptiõe est in trib⁹ p̃dicamẽtis. s. quãtitate: q̃litate. ⁊ vbi: In 2ª aũt acceptiõe eius est in p̃dicamẽto passiõis. Ex his dictis cõmẽtatoris videt q motus alteratiõis fit qdaz fluxus supadditus ⁊ distinctus a pfectiõe seu for^a: que per motũ alterationis acquirit seu abijcit: vel a sb̃to cui talis alteratio acquiritur vel deperditur.

In oppositum arguitur sic: auctẽ Ar. ⁊ alia auctẽ cõmẽtatoris. s. ire ad calorez quodãmõ est calor. Ex quo videt calefactionẽ nõ eẽ aliaz rem a calore qui acquirit. ¶ 2° auctẽ Ar. in isto tertio mot⁹ nõ est aliqd pter res ad quas ẽ mot⁹. ¶ Rñdeo ad istã qõnez ponẽdo talẽ ꝓnem q ad alterationẽ nõ requirit aliquis fluxus distinctus a q̃litate: que acquirit vel abijcit: ⁊ a sb̃to cui talis q̃litas acquirit: vel abijcit. verbi gr̃a ad calefactionẽ nõ acquirit res distincta: que fit fluxus distinct⁹ a caliditate ⁊ ab alterabili. pbat sic calefactio põt saluari absq; omni fluxu supaddito. g̃ ꝓclusio vera ꝓñtia. tenet ex eo q frustra saluat per plura qd̃ põt saluari per paucioza: per Ar. p̃° hui⁹: añs p; q: quacũq; re circunscripta a sb̃to: ⁊ a caliditate posito hoc solo: q caliditas acquirat illi sb̃to per partẽ post partẽ: saluatur calefactio que est hmõi alteratio. g̃ non est necesse ponere talẽ fluxũ supadditũ q̃litati ⁊ alterabili. ¶ 2° ad idẽ: nam si poneret talis fluxus supadditus: hoc marime videret pp hoc q sine tali fluxu: nõ posset saluari successio in motu alterationis: sed ostẽdo q põt: ⁊ per ꝓñs frustra ponit talis fluxus: vñ talis successio potest saluari posito hoc solo q alterabile imediate tm̃ hocaliquã q̃litatẽ habuit quã modo non habet ⁊ imediate post hoc habebit aliquã q̃litatez eiusdẽ gñis: quã mõ nõ habet. modo ad hoc nõ requirit aliquis fluxus superadditus: q̃ hoc potest saluari solo posito q alicui subiecto ꝓtinue per partez post partẽ acquirat. ¶ 3° ad saluandũ mutationẽ subitam nõ oportet ponere aliquid tale supadditũ forme: ⁊ materie. ergo nec hoc oportebit ad alterationez: ꝓñtia tenet: q̃ non videt maior esse ratio hic ⁊ ibi: añs pbatur: nam hoc solo posito: q mã non habeat aliquã formaz: quã imediate ante hoc habuit saluat mutatio subita. ꝓpter hoc: q hoc solo posito saluatur materiã aliter: ⁊ aliter se habere: per aliquod ꝑm se totum acquisitũ primo: q̃z imediate ante hoc se habuit. ¶ Quarto si ad alterationem: sicut ad calefactionem requireret talis fluxus distinctus a caliditate que acquirit ab alterabili: ille de nouo produceretur: sicut caliditas. ergo sicut talis fluxus requitur ad productionẽ caliditatis: ita ad productionem talis fluxus requiritur vnus alius fluxus. ⁊ sic in infinitũ. si autem dicatur q talis fluxus ꝓducitur absq; alio fluxu sibi supaddito: ita dicam: q in alteratione sicut in calefactiõe caliditas: que ꝓducit etiã põt sine tali fluxu ꝓduci: ⁊ per ꝓñs nõ requirit talis fluxus supaddit⁹ ad alterationem. ita q sine hoc q ponamus huiusmodi fluxum posset saluari: q subiectum alteratur continue alit ⁊ aliter se habet per formam: que sibi per partem post partem acquiritur: non est necessariuz ponere huiusmodi fluxum. sed forte quia aliquo casu posito non implicante contradictionem non videtur hoc posse saluari motu locali talem fluxum superadditum: non autem in motu alterationis: de hoc postea videbitur clarius.

Tex. cõ. 4.

Ad rõnes p̃ncipales. ad primã qñ dicit mot⁹ alterationis corrũpitur: dico q ista debet exponi: q hec ꝓpositio definit eẽ vera: mot⁹ alterationis est: qñ tñ hec nõ definit esse vera: alterabile: est nec sil̃r hec qualitas est. verbi gratia in calefactione aque q̃zuis qualitas. s. caliditas que partibiliter acquirit fit illa calefactio. tñ illa qualitas manebit qñ ipsa nõ manebit calefactio: ⁊ ideo nego istã de virtute sermonis calefactio corrũpitur: qñ caliditas manet: q̃ caliditate manente ipsa bene definit eẽ calefactio: postq̃z ante erat calefactio. ⁊ igitur tunc hec definit esse vera: calefactio est q̃zuis illud qd̃ erat calefactio: nõ desinat esse. ¶ Ad secundã cuz dicit: q calefactio est res successiua ⁊c. dico q hoc debet itelligi q hoc nomen calefactio: significat aliquã rem nõ absolute: sed cõnotando vnã eius ptẽ cõtinue acquiri post aliaz: sed q̃ hic terminus caliditas nõ hz talẽ ꝓnotationẽ: nos dicim⁹ q calefactio est ens successiuũ: ⁊ caliditas supponit pro eadẽ re: ⁊ iõ solet dici q caliditas ⁊ calefactio bñ sunt idẽ realiter: non tñ ꝑm diuersas diffinitiones exprimẽtes qd nois: ⁊ cõsimili mõ glosant auctes si que fiant cõtra dicta significãtes ens successiuũ differre a pmanente. ¶ Ad tertiã: calefactio ⁊c. cõcedo q gñationis bñ ẽ generatio: ⁊ vlterius dico q Ar. in 5° physicoꝝ nõ negauerit talẽ ꝓpositionẽ tanq̃z falsam: sed tanq̃z impropriã: sic negaret ista: figura est res figurata. pp hoc q̃ est predicatio denominatiua: ⁊ tñ predicatũ nõ ꝓnotat aliqd aliud q̃z cõnotat sb̃m: qd̃ tñ requirit ad predicationẽ denominationis propriã. ¶ Ad quartã dico q caliditas hz istaz rõnẽ: ꝑm quã dz caliditas: nõ ꝓprie dicit velox vel tarda sed bñ ꝑm istã rõnẽ: ꝑm quã dz calefactio: nec hoc est contra dicta. ¶ Ad qntã dico q absq; hoc q ponam⁹ talem fluxũ supadditũ: adhuc alteratio differet a creatiõe: q̃ alteratio est q̃litas q̃ per partẽ: ante ptez ab agẽte nãli educit de potẽtia mãe. creatio autẽ nõ fit ab agẽte nãli sz supnãli: nec per eductionẽ alicuius de po^a mãe: sed per iductionẽ ⁊c. ¶ Ad auctẽ cõmẽtatoris q aliqñ accipit motus pro forma. dico q ipse non notauit aliud nisi q res ad quas dz eẽ mot⁹: possunt significari p noia nõ ꝓnotãtia illas res ꝓtinue per ptẽ post partẽ acquiri: ⁊ talia nomina quedã sunt de pñto q̃litatis: ⁊ quedã quantitatis. Quedaz vo vbi. Alio mõ q ille res possunt significari p noia cõnotantia q per ptẽ post ptẽ ꝓtinue ille res acquirunt ⁊ talia noia sunt in p̃dicamẽto passionis: vel etiam actionis: mõ cũ ista significãt nõ significãt esse talẽ fluxuz rem supadditaz rebus pmanentib⁹: vbi gratia. illa res ẽt que est caliditas põt significari per hoc nomen caliditas: vel per hoc nomen calefactio: quãdo significat per hz nomen caliditas: tunc nõ denotat q sit in cõtinua tendẽtia ⁊ acquisitione vni⁹ ptis post partẽ in aliquo sb̃iecto: sed qñ significat per hoc nomen calefactio: tũc denotatur q sit in ꝓtinuo fluxu: ⁊ acquisitione vni⁹ ptis post aliã: seu q cõtinue successiue: ⁊ nõ sic vna pars eius cõtinue acquratur alicui subiecto. ⁊ hoc cõmentator notauit per p̃dictam auctoritatem. ⁊ non plus ⁊c. Qõ. vj.

Consequenter quero: vtrum ꝑm Ar. ⁊ eius cõmẽtatorẽ ad hoc q aliqd moueatur localiter requirat aliq̃ res: que sit qdaz flux⁹ distinctus a mobili ⁊ loco. Et arguit p̃mo sic: ⁊ spãliter q sit res distincta a mobili p̃: naz Ar. dicit 3° huius: q motus est in fieri vnũ post aliud: sz hoc ita ꝓuenit motui locali sicut alijs motibus: mõ nec mobile: nec locus est in fieri vnũ post aliud: ergo ex Ar. nullũ istoꝝ ẽ motus localis: ⁊ p ꝓñs: q̃ aliqd mouet localiter acqrit aliqd distinctũ ab ipso mobili ⁊ loco. ¶ 2° nã per Ar. ⁊ cõmẽtatorẽ: motus localis ẽ ens successiuũ: sed nec mobile: nec locus est ens successiuum: ergo. ¶ 3° motus localis mensurat tẽpore per Ar. ⁊ cõmentatorẽ

Tex. cõ. 15.

quarto huius: sed locus ⁊ mobile non mēsurantur tempore: ergo qꝛ partes eorꝛ nō diuidunt partib⁹ temporis. ¶ 4° ꝑm Arꝛ. ⁊ cōmētatorē mobile ⁊ loc⁹ sunt in instāti: sed mot⁹ nō est in instāti ꝑm eos: ⁊ ꝑm veritatem: g. ¶ 5° mot⁹ localis fit a mouēte: sed nec loc⁹: nec mobile fit a mouente: g mot⁹ localis: nō est mobile: nec locus: maior pz: quādo aliqs pūcit aliquē lapidē sursum. ¶ 6° nā ꝓz Arꝛ. in isto 3° motus est actus entis in po⁹: nō hoc est verum de motu locali: sicut de alijs motib⁹: sed nō nec loc⁹: nec mobile est act⁹ entis in po⁹: g. ¶ 7° ꝑm Arꝛ. 2° de anima: motus localis est sensibile cōe: modo nec mobile nec loc⁹ est sensibile cōe: g. Ex his videt q̄ quū aliqd mouet localiter: q̄ ꝑm intentionē Arꝛ. ⁊ cōmentatoris: mobili acquirat aliqua res: que nec est mobile: nec locus. Deinde pbatur spāliter: q̄ ꝑm intentionē Arꝛ. ⁊ cōmētatoris mot⁹ localis nō sit ipm mobile ꝑmo: qꝛ ꝑm eos: motus est actus mobilis nihil aūt est actus suiipsius: g. ¶ 2° qꝛ ꝑm cōmētatorē: motus est de essentia termini ad quē: hoc eni dicit in qnto huius: sed mobile: nō est de essentia termini ad quē: g. ¶ 3° nam ꝑm Arꝛ. ⁊ cōmētatorē motus localis est in mobili subiectiue: mō nihil est in seipso subiectiue: g. ¶ 4° nō ponat q̄ aliqd̄ graue puta terra pūciat sursum: tunc pbo q̄ iste mot⁹ nō est illa terra: nā iste mot⁹ est violentus terre ꝑm Arꝛ. sed terra nō est violenta sibi ipsi ꝑm eundem: g terra nō est ille motus. plures rōnes pūt fieri: quarꝛ solutiones patebūt ex solutionib⁹ argumentorꝛ factorꝛ. ¶ Deinde pbat ꝑm veritatē: q̄ motus nō sit mobile: nec locus: nā posito q̄ forma quecunqz separet a mā: ⁊ tunc illa mā moueret localiter: tunc si ille motus eēt illa mā: ⁊ cū motus sit actus entis in po⁹ sequeret: q̄ materia esset actus: sed hoc est falsum: qꝛ ponit pura po⁹: nec ēt pōt dici q̄ ille motus sit locus: qꝛ ille mot⁹ esset subiectiue in illa mā. sed locus nō: qꝛ locus est extrinsec⁹ locato. ¶ 2° nā posito q̄ mūdus fieret vnū ꝓtinuū: quo facto deus volueret illd̄ circulariter: ab oriēte vsus occidens: vel moueret ēt totū mundum motu recto: tunc ex quo mūdus mouet: ⁊ nō alio motu q̄z motu locali: ⁊ adhuc q̄licunqz motu: oporteret q̄ aliter se haberet q̄z prius se habuit: sed nō aliter se haberet ad aliqd̄ extrinsecū: sicut patet de se: cū nullum tale sit: g oporteret habere se aliter ad aliquod intrinsecum: ita q̄ nūc hꝛet aliqd̄: qd̄ prius non habuit in casu ꝑdicto: hoc non posset saluari: nisi poneremus aliquē fluxū inherentē ei de nouo acquisitū: per quē se haberet aliter q̄z prius. ex eo q̄ nihil pōt se hꝛe aliter in se ipso: nisi aliquid sit deperditum: vel acquisitum.

In oppositū arguit sic si ad hoc q̄ aliquid moueret localiter ⁊c. sequeret q̄ motus esset mot⁹ ⁊ ali⁹ ⁊ alius: ⁊ sic in infinitum: pbat ꝓntia: qꝛ talis fluxus poneret in mobili subiectiue: cum motis nobis mouent oia que in nobis sunt: talis mot⁹ moueretur localiter sicut ipm mobile cū adhoc q̄ aliquid moueat localr: regrat talis flux⁹ supadditus mobili: tūc talis mot⁹ moueret mediāte alio motu: ⁊ sic in infinitū: g videtur: q̄ nō sit ponēdus talis fluxus distictus a mobili: nā sic nō implicat ꝑdictionē res quarꝛ vna est in alia vnam cōseruare: ⁊ aliā annihilari: mot⁹ localis pōt ꝓseruari: tā mobili q̄z loco annihilato: ⁊ sic eēt mot⁹ localis: ⁊ tamen nihil moueret localiter. ¶ 3° deus pōt aliquā rem de nouo creare: qua creata pōt ipsam mouere localiter absq; ꝓductione alicui⁹ rei noue: mō hoc nō posset si semper ad hoc q̄ aliqd moueat localiter requirat fluxus inherens mobili. ¶ 4° nā dicit cōmētator q̄ mot⁹ est de eēntia termini ad quē: mō in motu locali: nō est aliqs termin⁹ ad quē: q̄z locus: g videt q̄ mot⁹ localis nō sit res distincta a mobili ⁊ loco. ¶ 5° quies nō est res distincta a re quescente: g nec mot⁹ a mobili: ꝓnā ꝓcederet Arꝛ. ⁊ cōmētator. ⁊ ꝓntia vi tenere a fili: qꝛ ex quo ita quies est sensibile cōe sicut motus; videt q̄ sic nō est res distincta a quiescibili: nec motus a mobili. ¶ 6° nō est ponēda pluralitas entium sine necessitate: per Arꝛ. p̄ huius peccatū est fieri p plura ⁊c. sed nos possumus saluare motum localē: absq; hō q̄ ponamus hō fluxū supadditū mobili: g. ¶ 7° ad hoc q̄ aliqd moueat localiter: nō regrit: nec debet poni hō fluxus: g assumptū pz qꝛ per hoc q̄ mobili successiue est in alio loco: possum⁹ saluare q̄ ipm moueat localiter absq; supadditione talis fluxus: g ⁊c. de ista qōne forte aliter pt dici ꝑm ista que essent admittēda: ꝑm Arꝛ. ⁊ cōmētatorē. ⁊ ꝑm ista que essent admittenda ꝓz veritatē: de p̄ videbimus nūc: de sēdo videndū ē in qōne sequēti imediate ⁊c.

Quantū ad p̄m opꝛ ante oia supponē qd nois moueri: ⁊ qd nois moueri localiter: vñ moueri est ꝓtinue ⁊ successiue aliter se hꝛe nūc q̄z ꝑus se habuit moueri vō localiter est successiue ⁊ ꝓtinue eē in alio loco supposita imobilitate loci: quā ꝓcedit Arꝛ. in 4° huius. Isto supposito sciendū est q̄ de ista qōne aliq tenuerunt q̄ ꝑm Arꝛ. ⁊ cōmētatore nō pōt aliqd moueri localiter sine fluxu distincto a mobili ⁊ loco. Alij aūt tenēt q̄ posset sine hō fluxu: ⁊ de nūo istorꝛ qdā dixerūt: q̄ ad hoc q̄ aliqd dicat moueri localiter: sufficit q̄ ꝓtinue se habeat aliter ⁊ aliter ad vnū aliud corpus. ¶ Alij aūt dixerūt q̄ ad hoc q̄ aliqd moueat localiter requirit ⁊ sufficit q̄ mobile fiat in alio loco q̄z ꝑus. sed ambo isti modi dicēdi deficiūt: ꝑm⁹ eni deficit: qꝛ ita sequeret q̄ ita quiescens moueret: sicut illud qd̄ in rei veritate mouet. sed hoc ē falsum ꝓntia pbat: qꝛ sit a. vnū corpus qescēs. ⁊ sit b. vnū corpus qd̄ moueat: tūc ita se hꝛ aliter a. ad b. sicut b. ad. a. g si ex hō aliqd̄ corpus diceret moueri. q̄ aliter se hꝛet ad aliud corpus q̄z ꝑus se habuit: ita a. qescēs moueret sic b. Nec secūdus modus dicēdi sufficit: q̄ aliqd̄ corpus posset esse: mō in vno loco: ⁊ postea in alio loco: absq; hoc q̄ moueret localiter: q̄z uis bñ muteē localiter: vnde deus posset ponere vnū corpus nūc in vno loco: ⁊ postea ipm̄ mouere ⁊ ponere in alio loco absq; motu locali: dico g aliter: vt mō mihi apparet: ponēdo istā ꝓnē: ꝑ illā ꝑmam opinionē: que ponit hō fluxū supadditū. ¶ Et sit ista ꝓ. q̄ ꝓz illa que admisissent Arꝛ. ⁊ cōmentator ad hō q̄ admoueat requiritur ⁊ sufficit mobile. ⁊ loc⁹. ⁊ mouēs. non tū ista absolute: sed q̄ mobile cōtinue ⁊ successiue sit in alio. ⁊ alio loco supposita imobilitate loci. quam supponerent Arꝛ. ⁊ cōmētator: nec regrit talis flux⁹ supaddit⁹: ⁊ arguo p rōnem eorūmet: que pbāt: q̄ i motu alterationis possumus saluare sine tali fluxu mobile ꝓtinue aliter ⁊ aliter se hꝛe q̄z ꝑus se habuit. g in motu alterationis nō ē ponēdus talis flux⁹ supadditus mobili ⁊ forme que acgrit vel depdit. ita arguā in ꝓposito: cū aliqd moueat localr possumus ꝓtinue saluare q̄ ipm aliter ⁊ aliter se hēat absq; tali fluxu supaddito: g nō opꝛ ponere talē fluxū supadditū añs pbo: ⁊ suppono q̄ ad oēm motū localē regrat mobile. 2° q̄ ad cōem motū localē regrat loc⁹: oēs iste suppositiones patēt ex qd nois moueri localiter: istis duob⁹ positis: mobile p hō q̄ ꝓtinue est in alio ⁊ alio loco: hꝛ se ꝓtinue aliter: ⁊ aliter absq; hō q̄ ponat talis flux⁹: g ⁊c. Sed dices vltima spera mouet localr: ⁊ tū nō possum⁹ saluare: q̄ ꝓtinue se hēat aliter ⁊ aliter: pp hō q̄ fit in alio ⁊ alio loco: ex quo nō ē i aliquo loco: g vi q̄ si hēat alr p fluxū talē: sc. Et ad hō dico: q̄ vltima spera nō mouetur localr ꝑm se totā collectiue sumptū: pz hō: qꝛ ꝓtinue manet i eodē loco: nihilominus sic sibi cōpetit eē in loco: ita ⁊ ēt sibi cōpetit moueri localr rōne ptiū. mō sit ptes mouent localiter ⁊ ꝓtiue se hnt alr ⁊ alr nō p aliquē fluxū eis supadditū: ꝓz pp hō q̄ ꝓtis sūt i alio ⁊ alio loco: ⁊ sic pz ad rōnē illā.

Ad rōnes ꝓncipales. ad p̄mā mot⁹ ē in fieri: dico q̄ p hō Arꝛ. nihil aliud voluit dicē nisi q̄ quū aliqd moueat ꝓtinue se hꝛ alr ⁊ alr q̄z ꝑus se habuit: vt si aliqd moueat localr ꝓtinue ē in alio ⁊ alio loco: ita q̄ p istā auctē bñ ꝓuincit q̄ ad positionem loci ⁊ mobilis absolute

Tex. cō. 6.

Tex. cō. 18. tertij phy.

Tex. cō. 41

Tex. cō. 41

absolute nõ dicim⁹ aliqd moueri. sed ad positionẽ mobilis successione exñtis in alio ⁊ alio loco dicim⁹ aliqd moueri. ¶ Ad 2ᵃᵐ mot⁹ ẽ ens successiuũ ⁊c. dico q̃ Aꝛ. per ꝶ noluit dicere: q̃ mot⁹ sit talis flux⁹ supaddit⁹: sz voluit dicere p ꝶ tñ q̃ qñ aliqd mouet: tũc ipm successiue se hz aliter: ⁊ alr nũc q̃z prius. ¶ Ad 3ᵃᵐ: mot⁹ ꝯdiuidit tpe per ꝶ voluit q̃ quũ aliqd mouet in vna pte tpis acqrit aliqd: ⁊ in alia pte tpis aliud. nõ q̃ sit talis flux⁹: sz q̃ sit de pñto quãtitatis: vel q̃litatis: vel vbi. accipiendo eẽ in pñto de cui⁹ pnoie demõstrãte ipm vificat gñalissimũ talis pñti. ¶ Ad 4ᵃᵐ dico q̃ imo si ponerent istãtia indiuisibilia: ⁊ hoc ad itellũz ad quẽ ponunt: hec ẽ ꝯcedẽda mot⁹ ẽ in istãti p̃m dicta: sic hec ẽ ꝯcedẽda mobile ẽ in istãti. sz tam ẽ hec est negãda: mot⁹ ẽ mot⁹ in istanti: sic ista ẽ negãda mobile mouet in istanti. ⁊ istã itellexit Aꝛ. quũ dixit nõ esse motũ in istanti. ¶ Ad 5ᵃᵐ dico q̃ ita mot⁹ fit a mouẽte sic mobile ⁊ loc⁹: sed bñ ꝯcedo: q̃ mot⁹ fit mot⁹ a mouente: hoc ẽ q̃ mobile fit alr ⁊ alr se hñs: ꝶ est a mouẽte. ¶ Ad 6ᵃᵐ mot⁹ ẽ act⁹ ⁊c. dico q̃ Aꝛ. p ꝶ intellexit: q̃ quuz aliqd mouet: tũc actu hz aliqd alicui⁹ gñis ⁊ adhuc ẽ in po⁹ ad aliud: ⁊ imediate post ꝶ hẽbit illud. ¶ Ad aliã dico q̃ p hoc Aꝛ. noluit plus dicere: nisi q̃ a plurib⁹ sensib⁹ pot p cpi: q̃ aliqd mouet: tactu eniz possum⁹ pcipe q̃ aliquid mouet silr visu. ¶ Ad rõnes alias que pbãt q̃ mot⁹ esset mobile: ad p̃mã qñ dicebat q̃ mot⁹ est act⁹ mobilis: dico q̃ ꝶ nõ itelligit q̃ mot⁹ sit aliq̃ res distincta a mobili que sit act⁹ mobilis: sed itelligit q̃ qñ mobile mouet actu: hz aliqd qd̃ p̃us nõ habuit: vel actu caret aliq̃: quo pri⁹ nõ caruit. ¶ Ad aliã dico q̃ mot⁹ dz eẽ de eẽntia termini ad quẽ: dico q̃ mot⁹ nõ accipit p eo qd̃ mouet sed p illo qd̃ successiue mobili acqrit vel depdit: nec ex hoc sequit aliqd ꝯ dicta. ¶ Ad aliã mot⁹ est subtiue in mobili dico q̃ ibi nõ capit in eẽ sic accñs in subto: sz ibi capit in eẽ p denoiatiue pdicari. vñ mot⁹ esti mobili. i. mot⁹ ẽ pdicabilis denoiatiue de mobili: vbi gra mobile mouet. ¶ Ad aliã pñciat vn⁹ lapis sursuz: tunc ibi ẽ mot⁹ violẽt⁹: dico q̃ p motũ violẽtũ terre nõ dz itelligi aliqs flux⁹ iherẽs: violẽt sz dz itelligi q̃ terra talr mouet ꝶ ẽ a motore extriseco: ita q̃ ꝶ totũ: mot⁹ violẽt⁹: cã breuiloquij ponit loco vni⁹ alteri⁹ longe oratiõis mobile. s. ptinue alr ⁊ alr se hz: ⁊ ꝶ est a motore extrinseco. ¶ Deinde ad rõnes: q̃ nõ sũt nãles: sed ꝶ veritatẽ ⁊ fidẽ pbãtes motũ localẽ non eẽ mobile: nec locũ. ¶ Ad p̃mã quum arguebat põat q̃ forma denudet a mã: ⁊ mãeat sine aliq̃ forma istũ casuz nõ admitteret Aꝛ. nihilomin⁹ si admitteret: pp ꝶ nõ oporteret ꝯcedere q̃ ad ꝶ q̃ aliqd mouerẽt localr: ponerẽt flux⁹ talis: qꝛ sine tali fluxu posset saluari q̃ mã se hẽt alr: ⁊ alr pp ꝶ q̃ ptinue eẽt in alio ⁊ alio loco. ¶ Ad aliam dico q̃ nec Aꝛ. nec cõmẽtator admisissent aliq̃ mõ q̃ tot⁹ mũdus fieret vnũ ptinuũ: ⁊ silr q̃ mouerẽt ab oriẽte ⁊c. nec silr admisisset q̃ de⁹ posset mouẽ istũ mũdũ motu recto: verũtã si isti p̃ casus admitterẽt nõ pp ꝶ ꝯcedẽdũ eẽt q̃ mundus mouerẽt localr pp ꝶ: q̃ ad ꝶ q̃ moueat localr: regrit q̃ mutet locũ: seu q̃ p̃us fuerit i vno loco: ⁊ postea in alio: mõ qꝛ tot⁹ mũdus collectiue sũpt⁹ nõ ẽ i loco ex eo q̃ nihil ẽ ex seipz: segt q̃ nõ pot moueri localr. nihilominus istis casib⁹ ꝯcessis bñ eẽt ꝯcedẽdũ: q̃ mouerẽt: sz nõ eẽt ꝯcedẽdũ q̃ mouerẽt localr. finalr g̃ dico: q̃ volẽtes loq ⁊ ꝯcedẽ q̃ ꝯcessisset Aꝛ. nõ cogũt ad ponẽdũ: q̃ ad motũ locale: seu ad ꝶ q̃ qd dicat moueri localr: regrat talis fluxus supaddit⁹. eo q̃ sine tali posset saluari aliter ⁊ aliter se haberi. ⁊ in alio ⁊ alio loco. Nõ. vij.

Trum admittentes casus diuinos oporteat ꝯcedẽ q̃ mot⁹ localis sit alia res a mobili ⁊ loco: ⁊ arguit p̃ q̃ nõ p rõnes fcãs p 2ᵃ pte qõnis precedentis.

In oppositũ argr: nã admittẽtes hꝰ casus hñt admittẽ q̃ de⁹ oia alia a se posset ãnihilare pter vnũ mobile: ⁊ illõ mouere ab oriẽte vsus occidẽs: vt vbi gra spa lũe: tũc ꝶ admisso. s. ꝯcũq̃z extriseco spere lũe ãnihilato: ⁊ ipsa sit mota: qꝛ mouet ptinue: se hz alr ⁊ alr: q̃z prius: sz nõ se hz alr ⁊ alr ad aliqd̃ extrisecũ: ex eo q̃ qd̃libet extrisecũ ẽ ãnihilatũ pter sperã: g̃ opz dicere: q̃ se hz alr ⁊ alr reᵘ itrinseci: sz ꝶ nõ possem⁹ saluare nisi põerem⁹ motũ ipsi⁹ eẽ qd̃dã supadditũ: ad qd̃ pti⁹ se hz alr: hz q̃ vna vice hz vnã pte illi⁹ mot⁹: ⁊ alia vice aliã: ⁊ q̃ rõne oibus annihilatis mouet tali fluxu supaddito: eadẽ rõne vi q̃ ⁊ pri⁹. Sz tũc isti admittẽtes casus diuinos cogũt alr rñdere: q̃z nõ volẽtes admittẽ casus diuinos: sic eẽnt solum volẽtes loq ⁊ admittẽ in pson Aꝛ. ¶ Nos igit volentes admittẽ casus diuinos suppõim⁹ p̃ q̃ moueri ẽ alr ⁊ alr se hẽ p̃m pri⁹ ⁊ posteri⁹ ptinue. ¶ 2° suppõim⁹ q̃ de⁹ posset facẽ totalẽ mũdũ. s. orbes celestes ⁊ ista iseriora vnum ptinuũ ⁊ ipm voluere ab oriẽte vsus occidẽs: vel alr p̃m velle suũ. ¶ Tũc sit p̃ª q̃ mũdus nõ dz moueri pp ꝶ q̃ ptinue se hz alr ⁊ alr reᵘ alicui⁹ extrisecũ: pz ꝶ. ex eo q̃ nullũ est extrisecũ. nã oia facta sũt vnũ ptinuũ p casum. ¶ 2ª q̃ mũdus nõ dz moueri pp ꝶ q̃ ptinue se hz ad aliqd̃ extrinsecũ si eẽt: pbat p descriptionẽ moueri. nã ad ꝶ q̃ aliqd actualr se hẽat p̃m p̃us ⁊ posteri⁹ alr ⁊ alr nõ sufficit q̃ ꝯditiõalr se hẽat alr ⁊ alr: sed dices. q̃ solus mũdus i isto casu se hz alr ⁊ alr ꝯditiõalr ⁊ nõ actualr: dico tñ q̃ mũdus mouet solũ ꝯditiõalr: ⁊ nõ actualr qd̃ ẽ ꝯ casuz. ¶ 3ª q̃ mũdus dz iõ moueri: qꝛ ptinue se hz alr ⁊ alr itrisece: pz ꝶ: qꝛ ad ꝶ q̃ aliqd moueat: regrit q̃ se hẽat alr ⁊ alr p p̃mã suppõnẽ: g̃ si mũdus mouet p scẽdam suppõnẽ ptinue se hz alr ⁊ alr: sed nõ ꝶz extrisecũ sic pz p p̃maz ꝯnẽ: g̃ p̃m aliqd̃ itrisecũ. ¶ 4ª q̃ illud itrinsecũ nõ ẽ illud mobile lz fit aliqd sibi iherẽs: pz ꝶ: qꝛ mobile ad semetipz nõ pot se alr hẽ q̃z p̃us: ex eo q̃ ad alr ⁊ alr se hẽ regrit q̃dã diuersitas: mõ mobile p̃m suã ꝶaz nõ ẽ diuersum ⁊ seipso accepto ꝶz eãdẽ ꝶaz. ¶ 5ª q̃ illud itrisecũ ꝶz qd̃ mobile alr ⁊ alr se hẽt est ipse mot⁹: seu flux⁹: pbat qꝛ si mũdus sic mouerẽt: nihil aliud sibi acqrit nisi fit talis mot⁹ vñ de⁹ pot totalẽ mũdũ mouere absq̃z ꝶ q̃ acqrat sibi aliq̃ alia distinctio a motu. ¶ 6ª q̃ mot⁹ talis ẽ res distincta a mobili: pz ex 4ª ⁊ 5ª q̃ne. ¶ 7ª q̃. in oi mobili qd̃ localiter mouet volẽtes admittẽ casus diuinos opz põere fluxũ seu motũ iherẽtẽ mobili q̃ successiõe illi mobili acqrit: p bat: qꝛ tales hñt admittẽ: q̃ de⁹ posset mouere aliqd̃ mobile quocũq̃z extriseco ãnihilato pfili motu in spẽ: absq̃z pductiõe alicui⁹ rei: que nec ipsa nec sibi filis pẽristebat i illo mobili. sed ꝶ nõ posset si ab oib⁹ annihilatis illõ mobile mouerẽt aliq̃ fluxu: sibi supaddito: ⁊ nõ pri⁹ sic pz in tuẽti: g̃ ⁊c. vñ si diceremur q̃ si aliqs lapis descẽdat: sz nõ fluxu sibi supaddito: sz si oia pter ipm eẽnt annihilata ⁊ tũc descẽdẽt: ꝶ eẽt mediãte fluxu supaddito: sz ꝶ nõ vz: qꝛ tũc oportẽt q̃ oib⁹ ãnihilatis pter extrisecũ si debẽt moueri pfili motu i spẽ: sic pri⁹ mouebat: q̃ aliq̃ res: siue flux⁹ de nouo i ipso pduceret: q̃ res nec sibi filis pẽristebat i ipso: cui⁹ opp^m facẽt de⁹. ¶ Sz aliqs dubitaret posito q̃ aliqs lapis sic descẽdat: ⁊ qñ icipit descẽdẽ adhuc nõ qd̃libet extrisecũ ei fit ãnihilatũ: tũc mãifestũ ẽ q̃ mouet localit: ⁊ põat vlteri⁹ q̃ iteriz q̃ sic descẽdit: q̃ oia sibi extrisecã ãnihilẽt: puta locus ⁊ pfilia: qb⁹ annihilatis adhuc lapis mouet q̃ talis mot⁹ lapidis debeat dici localis dico q̃ nõ qꝛ nõ ẽ ad locũ: nec talis lapis mutat loca: pp ꝶ q̃ glibet loc⁹ ãnihilat⁹ p casuz. ¶ Ex ꝶ segt: q̃ si loc⁹ eẽt ens pmanẽs ꝶ posset ꝯcedi mot⁹ localis ẽ qñ nõ ẽ localis: pz qꝛ de motu talis lapidis: q̃ p̃ ẽ localis ⁊ postea nõ ẽ: ex ꝶ vlteri⁹ segt q̃ possent eẽ duo mot⁹ eiusdẽ spẽi quoꝝ vn⁹ ẽ localis ⁊ alter nõ: pz de motui lapidis i loco ⁊ de motu eiusdẽ nõ i loco. ¶ 2° pz ꝶ idẽ de motu vltie spe q̃ nõ ẽ localis: pp ꝶ q̃ nõ ẽ i loco: ⁊ tñ ẽ eiusdẽ spẽi cuz motu pfili q̃ eẽt i loco: vñ si ad imaginationẽ circa vltimã sperã crea

ret vn loc: vltia spa voluerek: motu eode q mõ mouek: z tñ tũc diceret moueri localr: ꝗz ptes ei in quexo: ꝑm q nũc nõ dr moueri localr. Sz diceres: ex istis dictis seqtur q nõ ois mot ẽ localis vl alterationis: z sic de silib qd est falsuz. ¶ Rñdemur: ꝓcedẽdo ḃ: ꝗz tñ dic q nõ pp ḃ seqt q plres sint spes mot q̃z tres cõputãdo motũ augmẽtationis z diminutionis sil: qr ois mot mobilis ẽ eiusdẽ spei cũ motu locali: vl alterationis: vel diminutionis: vñ cuz totalis mũdus fact vnũ ꝓtinuũ mouerek ab oriẽte: vsus occidẽs q̃zuis mot ei nõ fit localis. tñ ẽ eiusdẽ spei cũ motu locali: vñ ly locale ẽ q̃dã denoiatio extrinseca ipsi mot: sic albũ: vl nigrũ ipt sbe: vñ posito q sor. ñ eẽt aliq̃ colore: colorat z plato eẽt alb adhuc sor. z plato essent eiusdẽ spei sic i pposito: motus totalis mũdi sic facti vnũ ꝓtinuũ q̃zuis ñ fit local: ẽ tñ eiusdẽ spei cũ motu: quẽ vocam localẽ.

Ad rõnes ad ꝑmã. seqrek q mot eẽt mot. z sic in infinitũ: negak ꝓñtia: z quum dicebak: si mot eẽt talis flux tũc eẽt i mobili: ꝓcedo: z quũ diceba tur: g̃ moueret: ꝑt dici q sic: ꝗz ḃ eẽt p accñs. s. pp ḃ q mobile i q̃ ẽ mouek: z pp ḃ nõ opz motũ sibi supadditũ eẽ q mouek. ¶ Ad 2am dico q ñ magis ẽ icõueniẽs q mot localis ꝓseruek mobili z loco ãnihilato: q̃z q albedo ꝓseruek z nihil fit albũ: nec ex ḃ seqt motũ localẽ eẽ mobili. z loco ãnihilato: ꝗz bñ seqt motũ eẽ q pri fuit localis. z mõ nõ mobili z loco ãnihilato. ¶ Ad 3am de pt creare aliq̃z rẽ de nouo. z illã mouere abſq; oi ꝓductione alteri rei de nouo: nego ḃ: qr iplicaret ꝗdictionez q de mouẽt aliq̃z rẽ p moueri eiusdẽ spei cũ moueri localr abſq; ꝓductione alicui rei noue: mõ de pt facẽ qcqd fieri nõ implicat ꝗdictionẽ: ꝗz nõ pt facẽ qd iplicat ꝗdictionez fieri. ¶ Ad 4am mot z tẽ. rñdek ḃ p distictionẽ cõmẽtatoris itelligẽdo ipaz sic vba sonãt: q mot accipit dupli: vno mõ. p fluxu foie fluẽtis. Alio p foia fluẽte: p mõ ñ ẽ de eẽntia termini adquẽ: ꝗz bñ 2o mõ: vñ i motu locali foia fluẽs dr locus seu spaciũ: cui vna ps acqrit post aliã. In motu aũt alterationis foia fluens dr q̃litas q̃ successiue acqrit alterabili: z in motu alterationis: idẽ ẽ flusus z foia fluẽs: ꝗz nõ i motu locali: vt pz ex ꝓcedẽtib. ¶ Ad 5am dico q nõ est sile de gete z de motu: ges eni ẽ puatio. mot aũt quoddã positiuum. ¶ Ad vltmã dico: imo necesse ẽ pocre hꝰ saltẽ volẽtes admittere casus diuinos: z quõ fit necesse patet ex dictis.

¶ Tex. cõmẽti. xxviij.

¶ Et dubiũ aũt manifestũ est: q est motus in mobili ꝛc. Qõ. viij.

Queritur 8o vtꝛ mot fit subtiue in mobili: vl i mouẽte: z arguit p q i mouẽte: qr i illo ẽ mot: qd mouek: z mutat: ꝗz oẽ moues quũ mouet: vl incipit mouẽ mouek: vl incipit moueri: g̃ maior ẽ nõ: z minor, pbat: qr quũ aliqd moues mouet ꝓtinue se hz alr z alr: ex eo q p facẽ ipz mobile eẽ i vno loco: z postea i alio. cõsil mõ argt de mouẽte alterãtiue sil quũ aliqd moues incipit mouẽ: tũc incipit alr se hẽ ex eo q tũc nõ mouet: ꝗz pmouebit: cũ g̃ moueri sit ꝓtinue alr z alr se hẽ vi q mouek moues. ¶ 2o sic se hz ges ad gescẽs: ita se hz mot ad moues: ꝗz ita ẽ q ges hz se i gescẽte subtiue: g̃ mot i mouẽte subtiue: g̃ nõ i mobili. ¶ 3o mot ẽ i illo: qd denoiat: ꝗz mot denoiat moues: g̃ mot ẽ i mouẽte: g̃ nõ i mobili. maior ẽ nõ a sil: qr albedo ẽ i pariete quẽ denoiat: minor pz: qr dicim q moues mouek. ¶ 4o act ẽ i eo cui ẽ act: ꝗz mot ẽ act mouẽt: g̃. ¶ 5o actõ ẽ i agẽte z nõ i passo. g̃ mot ẽ i mouẽte z nõ i moto: ꝓñtia tz ex eo q p Az. i isto 3o actio ẽ isepabilr cũ motu: z silr p auctorẽ sex pnõ ois actio ẽ i motu. añs pbat: qr actio denoiat agẽs: z nõ passum: ergo est in agẽte z nõ i passo pp hoc q sic denoians est in eo qd denominat: ergo z tẽ.

Tex. cõ. 18. **In oppositũ** ẽ Az. i isto 3o q vult q mot ẽ sbiectiue i motu. i. in eo qd mouek. Et silr dicit ꝓor: q mot ẽ bñ mouẽtis: ꝗz nõ i eo. Et pbat rõne: qr mot nõ ẽ i mouẽte ꝑm q moues: qr sic seqrek: q oẽ moues mouerek: ꝗz ḃ ẽ fim: qr ẽ dar moues imo ic: ꝓñtia tz ex eo q ly ꝗz reduplicat d oi: ex ḃ reliquit q moues ẽ i mo it: z nõ i mouẽte ꝗz q moues. ¶ Ad qõne po vidẽdũ ẽ d q aliq̃lr tãgebat i po arg: vtrũ i q̃lz agẽte oporteat ponere disponem supadditam. 2o vidẽdũ est de quesito.

Quantũ ad pm sciẽdũ: q qddã ẽ agẽs imuta ic z in corporeũ: qddã vo mutabile z corporeũ. ¶ Alia distictio agẽtiũ mutabiliũ z corporeũ qddã ẽ qd i agẽdo nõ repatit: sicut ẽ celũ. sol illuminãs ista iferiora: qddã vo ẽ qd i agẽdo repatit: sic calidũ: frigidũ: z hmõi. ¶ Tũc sit pa ꝗ: ad ḃ q agẽs imutabile agat: nõ opz i ipz ponere aliquã disponẽ supadditã ꝑm quã agat: pz ḃ de pa cã: q̃ agit aliqd absq; ḃ q poat aliqd sibi supadditum: ex eo q ẽ ẽntia: oino simpler. ¶ 2a ꝗ: ad ḃ q agẽs mutabile corpeũ: qd i agẽdo nõ repatit agat: ñ opz ponẽ i ipo aliq̃z disponẽ sibi supadditã pz de sole: q nõ agẽt i ista iferiora illuminãdo: nisi i ipo poẽret lux q ẽ q̃dã q̃litas sibi supaddita: z ꝗz quã diffũdet circa se lumẽ. ¶ 3a ꝗ: ad ḃ q tale agẽs agat nõ opz ponẽ i ipo aliq̃z nouã disponẽ q̃z pri nõ hũit: pz ḃ: nã q sol suo lumie calefaciat ista iferiora nõ opz q aliq̃z hẽat disponẽ nouã: q̃ pri caruit: vñ ad ḃ suffiẽ sol lux z calefactibilia. z q debite sint approxima. Sz dicẽt aliqs ꝗ poat q sor. de nouo sit gñat: z calefiat a sole: tũc sol alr se hz q̃z pri se hũit eo q mõ calefacit sor. z pnõ calefeẽ ipz. mõ nõ pt alr se hẽ q̃z p se hũit: nisi sit aliqd sibi supadditũ: vl sibi ãmotũ: ꝗz clarz ẽ q nihil ẽ amotũ a sole: g̃. ¶ 2o nã sol nõ calefac ista iferiora nisi moueat localr: ꝗz mot local ẽ dispo supaddita: g̃. ¶ Rñdet ad pm q nihil itrisece se pt hẽ alr z alr q̃z pn nisi fit sibi aliqd supadditũ: vl aliqd ab eo remotũ: nihilominꝰ pt se hẽ alr z alr q̃z p denoiatione extrinseca nõ qr ipz fit mutatũ: ꝗz aliqd alid ab ipo: z tũc nõ opz ponẽ aliquã disponẽ supadditã illi. qd alr dr se hẽ extrisece: vñ ista colũna ẽ mihi a sinistris si vertã me erit mihi a dextris nõ pp ḃ opz ponẽ aliq̃z mutationẽ factã i me: z sic silr de aliqũ creat: aliqũ nõ: nõ tñ pp ḃ opz ponẽ aliquã mutationẽ i deo factaz: ꝗz bñ i creatura. z sic silr mõ: sic arguebat i p argũẽto: dico q cũ talis motor mouet aliqd z pri nõ mouebat nõ pp ḃ opz ponẽ mutationẽ eẽ in ipso mouẽte: ꝗz bñ i ipso mobili: qr q̃z moues alr se hẽat q̃z pri: ḃ tñ ẽ ꝑm denoiationẽ extrisecã: z ex ḃ pz ad pm. ¶ Ad 2am istãtiã dico negãdo q sol nõ posset illuminare nisi moueret: vnde si sol qescẽret adhuc illuminaret: z mediãte suo lumine calefacẽt ista iferiora. ¶ 4a ꝗ: silr ad ḃ q agẽs mutabile corpeũ qd i agẽdo repatit agat: opz ponẽ in ipso aliquaz disponẽ sibi supadditã ꝑm quã agat: pz ḃ qr calidũ non ageret nisi in ipso eẽt caliditas. ¶ 5a ꝗ: in tali agẽte quuz repatit: opz ponere aliquã disponẽ nouã: sed verũ est q ꝑm illã nõ dr agere: sed pati: sic g̃ pz q ad ḃ q aliqd agat nõ opz q in ipso fit aliq̃ dispositio noua q̃ nõ pri erat in ipso: nisi tũc poneret q aliqd in mouẽdo moueret seipz localiter. z q mot localis eẽt flux supaddit mobili z tẽ.

Quantũ ad 2m. fit pa distictio: de eẽ i sbto. s. q vno mõ eẽ in sbto dr aliqd ꝑm realẽ inherentiã: eo mõ q̃ dicim q albedo inest parieti. ¶ Alio mõ ꝗz pdicationẽ: isto mõ solem dicẽ pdicatũ iesse sbto: qr vere z affirmatiue pdicat de ipso. Tũc sit pa ꝗ. q si mot localis nõ ponit res distincta a mobili: nõ ois mot ẽ in mobili tanq̃z in sbto: z ḃ ꝑm realẽ inherẽtiã: ḃ pz qr nihil qd nõ est distinctũ ab alio est in ipso: ꝑm realẽ inherentiã: z per ꝓñs si mot localis nõ ponit res disticta a mobili nõ ẽ in ipso ꝑm realẽ iherẽtiã z tẽ. ¶ 2a ꝗ si mot localis nõ ponit res disticta a mobili: tũc dr eẽ in mobili ꝗz pdicationẽ: pz ḃ qr ly mot localis ẽ vificabilis affirmatiue: z denoiatiue d mobili. vbi gra dicẽdo: mobile mouek localr. ¶ 3a ꝗ mot alterationis ẽ i alterabili: ꝗz realẽ iherẽtiã: pz ḃ qr motus localis alterationis nõ ẽ aliud q̃z forma accñtalis: que ipsi alterabili

ipsi alterabili successiue acqrit: sz talis ē ī alterabili ꝓz realē iherētiā. ¶ 4ª ꝯ si motꝰ localis ponit res distincta a mobili: ē ī mobili ꝓz realē iherētiā: pz ꝶ q: nō eēt ī mouēte ex eo q alr nō posset aliqd agēs mouere de nouo nisi de nouo itrinsece hiet se alr: qz pus: mō ꝶ est ꝯtra pus dicta in pmo Alg. ⁊ q: pmus motor mouet pm mobile: absqz hoc q ponat aliqd in ipso de nouo. ¶ 5ª ꝯclusio: siue motus localis ponat res distincta a mobili siue nō: ois motꝰ est in mobili subiectiue: vel pm realē inherētiā: vel ꝓz pdicationē: hoc satis pz ex dictis in questione ⁊c.

Ad rationes prima soluta est: ad 2am quis est in gescēte: dico q ges est gescens vno mō actiue sicut tenens aliū. ⁊ gescēs ipm: ⁊ sic accipiendo gescens ꝯcedo q sicut se hz ges ad gescens sic se hz motus ad mouēs: ⁊ sic vlterius dico q quies nō est in gescente. Alio mō dī quiescēs idem qd quietatū passiui gīis: ⁊ sic accipiēdo bñ ꝯcedo q ges est in gescēte saltē ꝓz pdicationē: ⁊ denoiationē: ⁊ vlterius sic accipiēdo: nego q sicut se hz motus ad mouēs: sic ges ad gescēs. Sz bñ cōcedo q sicut se hz motꝰ ad motū sic se hz quies ad gescēs. i. quietatuz. ¶ Ad 3am: motꝰ est in eo qd denoiat: dico q aliqñ capit: est in: sicut effectꝰ ī suo efficiēte. aliqñ vo sicut accīs in suo sbto: mō motꝰ bñ iest mouēti: sicut effectꝰ est efficiēti notū: sicut accīs in subiecto. ¶ Ad 4am ⁊ quintā simili modo.

Questio. ix.

Queritur nono vtrum ois actio sit passio: ⁊ arguit ꝑ° q nō: actio ⁊ passio sunt pdicamenta distincta: g vnū eoz nō est verisile d alio affirmatiue: añs pz ex eo q eēntie pdicamētoz sunt ĩpermixte: ⁊ ꝯfirmat: nā Alg. in ꝑ° posteriorum dicit q ppōnes negatiue sunt ĩmediate in qbꝰ vnū gīalissimū vniꝰ pdicamēti negat de gīalissimo alterius pdicamenti. ¶ 2° arguit auēte Lōmē. ꝑ metace. dicētis q qdditates pdicamētoz sunt diuerse: ⁊ p ꝯñs vnuz pdicamentū nō est verificabile affirmatiue de alio. ¶ 3° effectꝰ nō est idē cū illo cuiꝰ dī effectꝰ. sed passio est effectꝰ actiōis g. maior est nota: ⁊ minor pbat p auctorem sex pn°ꝝ dicētem passio est effectꝰ illatio qz actiōis. ¶ 4° naz dī 5° metha^ce. quecūqz sunt diuersa gīe: sunt diuersa spē: ⁊ qcūqz sunt diuersa spē: sunt diuersa nūo. sz qcūqz sunt diuersa nūo vnū illoz nō ē aliud: g actio nō est passio. ¶ 5° actio est passio: g agere ē pati ⁊ p ꝯñs agēs ē patiēs: ꝶ aūt ē falsum: nā multa agunt que nō patiunt. ⁊ ꝯñtia tz p locū a ꝯiugatis. ¶ 6° distinctaꝝ poª^ꝝ actꝰ ppriꝰ sunt distincti: sz poª actiua ⁊ passiua sunt poᵉ distincte ⁊ actio est ppriꝰ actꝰ poᵉ actiue. ⁊ passio poᵉ passiue. g actio ⁊ passio distinguunt abinuicez. maior est nota: ex eo q distinctio poª^ꝝ capitur penes distinctionē suoz actuum. ergo.

Tex. cō. 12.

Tex. cō. 18.

In oppositum videt esse Alg. in isto 3°. dicit eni q idē ē actꝰ motiui ē actio: ⁊ actꝰ mobilis est passio: g idē est actio ⁊ passio. ¶ 2° nā p Alg. 2° de gia: idē est actꝰ sensibilis ⁊ sensitiui: idē. n. est visio qua visus videt: ⁊ visibile vi: sz ꝶ nō eēt nisi actio eēt passio. ¶ 3° naz dicit Lōmē. 5° metha^ce. q iter agēs ⁊ patiēs est distātia ĩtrinseca: que in ordine ad agēs dī actio: ⁊ in ordine ad patiens dī passio. ¶ 4° vtrūqz eoz est motꝰ ⁊ vtrūqz eoz ꝯcedit a mouēte: sz nō sunt motꝰ distincti: sz vnꝰ: g actio ē passio: ⁊ eꝗ ꝯñtia tz: pª ps añtis pz de se: sz 2ª ps añtis declarat. s. q nō sunt motꝰ distincti: nā si sic: tūc agēs: qñ ageret in passuz oportet ꝯducere ĩpm duos motꝰ qz vnꝰ eēt actio ⁊ aliꝰ passio: sz ꝶ est falsuz: sufficit. n. vnꝰ. ¶ In ista qōne ꝑ° distinguendū est de actione ⁊ passione: 2° ponēde sunt ꝯnes.

Quantū ad ꝑm distinguēdū ꝑ° est de ꝶ noīe actio: vñ actio aliqñ sumit ꝓ oi actu: isto mō dī 12° metha^ce. q deꝰ est actio pura. ¶ 2° mō accipit ꝓ eo qd est significabile p modum actꝰ scdī: isto mō accipit quū dī q itellectio ⁊ volitio sunt actꝰ ipsiꝰ dei. ¶ 3° mō ꝶ nomē actio restringit ad opationes electiuas que ꝯcedunt ex electione: ⁊ isto mō distinguit actio ꝗ factionē ⁊ scie factiue ꝗ actiuas. ¶ 4° mō actio dī opatio ipsiꝰ agētis: ⁊ sic nō distinguit ꝗ factionez: ⁊ sic accipiēdo ponitur vnū pdicamētū de decē. ¶ Deide distinguēdū est de hoc noīe passio: vno mō accipit idifferenter ꝓ quacūqz fora accītali. isto mō accipit quū dī turpitudinē: vl pulchritudinē eē passiōes corpis ⁊ scias ⁊ virtutes eē passiōes aie. ¶ 2° ꝶ nomē passio restrigit ad q̄litates sensibiles: isto mō qualitates de 3ª spē dñr passiōes. ¶ 3° mō capit p motibus ⁊ actibꝰ appetitꝰ ⁊ maxīe sensitiui: ⁊ isto mō ꝶ nomē passio accipit ꝓ moralibꝰ: vñ scia moralis dz refrenare hꝰ passiones. ¶ 4° ꝶ nomen passio restringit ad motus nociuos: ⁊ ad corruptiones: ⁊ isto mō accipit: quū dī q ifirmus patit. ¶ 5° mō dī passio in ordine ad sbz: vñ qñ cūqz sunt duo termini supponētes p eadē re vnus eorū addit aliquā ꝯnotationē: q vocat passio: ⁊ reliquꝰ vocat sbm: ⁊ isto mō iste terminꝰ visibile vocat passio: ⁊ hic terminꝰ hō vocat sbz: ⁊ ita accipit passio in libro posterioꝝ. ¶ Ultio mō passio dī opatio agētis put recipit in passo: ⁊ isto mō. ꝶ nomē ponit vnū pdicamētū ⁊ vltimo mō accipiēdo passionē accipitur in titulo qōnis.

Quantū ad 1m sit ꝑª ꝗ: pole est actionē esse absqz ꝶ q sit passio: pbat: q: pole ē q deꝰ creet vnā albedinē absqz ꝶ q creet eā ī aliq sbto: sz tūc eēt actio ⁊ ñ passio ex eo q ista actio nō recipet in aliq sbto: sil ī mō si crearet vnā portionē mātē ptē añ ptē. ¶ 2ª ꝗ: ipole ē eē passionem nisi fit actio: pbat q: ipole est q aliqd pijciat surs uz: ⁊ trāsmutet nisi ab aliq pijciat: sz si ab aliq pijcit: tūc aliqd agit: ⁊ si agit vt tūc est actio: g si aliqd patit opz esse actionē: ⁊ p ꝯñs passio nō pōt eē nisi fit actio. ¶ 3ª ꝗ: ois actio nālis ē passio: pbat: cuiuslibz agētis nālis actio recipit ī aliq: g cuiuslibet agētis nālis actio ē passio: ꝯñtia tz ex eo q passio dī opatio agētis put recipit ī passo: añs pz ex eo q nullū agēs nāle agit nisi ī aliq psupposito: p ꝶ. n. differt ab agēte supnāli: q: agēs supnāle pōt agere nullo sbto psupposito ī qd agat. ⁊ ī q eiꝰ actio recipiat. ¶ 4ª ꝗ: ois motꝰ ē actio ⁊ passio: pz q: ois motꝰ ē opatio pducta ab agēte: ⁊ recepta ī passo. Sz ꝶ nomē actio ꝯnotat illaz opationē eē ab agēte: ⁊ ꝶ nomē passio ꝯnotat eādē rez eē receptā ī passo: g ita ē: q ista duo noīa actio ⁊ passio supponūt p eodē re. s. p eadē motu: vel p eodē p q supponit ꝶ nomē motꝰ: sz ꝶ nomē actio ꝯnotat ꝶ eē pductū ab agēte: ⁊ ꝶ nomē passio ꝯnotat ꝶ idē eē receptū in passo: sz ꝶ nomē motꝰ significat ꝶ idē: nō ꝯnotādo: q recipiat ī passo: nec q pducat ab agēte. Ex q segit q actio ⁊ passio sunt passiōes motꝰ. q: sic dicebat iste terminꝰ dī passio reᵗ alteriꝰ: q: supponit cū eodē p eadē: sz vltra addit quādā ꝯnotationē extraneā: mō sic se hz iste terminꝰ actio ad hūc terminū motꝰ: ⁊ sil ī hic terminꝰ passio ad eādē: g vtrūqz eoz dī passio motꝰ. ⁊ ꝶ voluit Alg. in isto 3°: quū dixit actio ⁊ passio nō hnt oino eādē significationez: ⁊ quū dixit actio ⁊ passio sunt motui. Ulī q: vnus hz aliā ꝯnotationē q̄z aliꝰ nō dī hīe oino eādē significationē: ⁊ quū dixit actio ⁊ passio sunt motui: q: sunt passiones motꝰ dñr ī ne motui nō qdē p realē iherētiā: sz p pdicationē denoiatiuam.

Ad rōnes ad primā actio ⁊ passio sunt distincta pdicamēta: ꝯcedo: ⁊ vlteriꝰ dico q cuz ꝶ stat q vnū eoz pt de alio affirmatiue pdicare: nec ex ꝶ eēntie pñtoz sūt pmixte: vñ pillā auētē: nō itelligit plus nisi q̄z terminꝰ vniꝰ pñti nō ē vificabilis de termio alteriꝰ pñti pdicatiōe essentiali ⁊ qdditatiua: nihilominꝰ bñ est pdicabilis de eo pdicatōe denoiatiua vñ q̄zuis hic terminus albū sit de pñto q̄litatis: tñ pdicabilis ē ī q̄le de sba: cuz ī p se sit verificabilis de isto termino hō: qui est in predicamēto sbe: sed ꝶ est in pdicatiōe denominatiua: ⁊ nō essentiali ⁊ qdditatiua. ¶ Ad ꝯfirmationē: quū dī ꝯposi

tiões negatiue in qb⁹ gñalissimũ vni⁹ pdicaméti ꝛc. dico q̃ per hoc nõ itelligit: quin possint aliquo mõ de se inuicez pdicari affirmatiue: sed per hoc itelligitur q̃ non possint de se pdicari inuicez affirmatiue: ꝛ quidditatiue: ꝛ q̃ nõ hẽamus mediũ pbandi q̃ vnũ gñalissimũ possit de alio pdicari in qd: ꝛ ho supponit: sed bñ hẽmus mediũ pbandi q̃ terminus de vno pdicaméto: qui nõ est gñalissimus nõ pót pdicari in qd de termino alteri⁹ predicaméti: vnde licet nõ hẽamus mediũ pbandi q̃ hec nõ sit qdditatiua pdicatio: ſba est quãtitas: tñ bñ hẽm⁹ mediũ pbandi q̃ hec nõ sit qdditatiua pdicatio. hõ ẽ linea: vel hõ est bicubitus: ꝛ hoc intẽdebat Aꝛ. p̃° posterioꝛ. ꝓſir ad ſcdam dicit. ¶ Ad tertiaꝛ exponat auctoꝛitas ꝑm illa que dicta sunt i qõne. ¶ Ad q̃rtã dico q̃ q̃zuis isti termini actio ꝛ passio sint distincti gñe: cũ hoc tñ fiat q̃ ſupponãt pro eadẽ re: vñ q̃zuis isti termini hõ ꝛ album bñ sint diuersoꝛ geneꝛ: tñ bñ supponũt pro eadem re: vnde idẽ est homo ꝛ albũ. ¶ Ad quintã si actio ꝛc. Rñdet negando ꝓntiam: ꝛ quũ pbatur per locũ a coniugatis: dicit q̃ talis locus nõ tenet in pdicatiõe denominatiua: sed bñ quidditatiua: vnde nõ sequit hõ ẽ albũ: g̃ hũanitas ẽ albedo: sed bñ sequit hõ est aial. g̃ hũanitas est aialitas. ¶ Ad vltimã dico q̃ bñ diuersaꝛ po⁹ ꝛ. ſ. actiue ꝛ passiue est idez actus: qui in ordine ad actiuã vocat actio: ꝛ in ordine ad passiuã vocat passio: sed distinctaꝛ potẽtiaꝛ passiuaꝛ: ꝛ distinctaꝛ potẽtiaꝛ actiuaꝛ bñ ꝓcedẽdum est q̃ possunt idẽ eẽ actus ſaltẽ in nũo: ꝛ taliũ po⁹ distictio adiuicez. ſ. passiuaꝛ ad passiuã: ꝛ actiuaꝛ ad actiuaꝛ bene capit ꝑm ſuoꝛ actuũ distinctiõez: ſz nõ distinctio po⁹ actiue ad potẽtiã passiuã: ex eo q̃ illaꝛ potẽtiaꝛ ſic dictũ est: ẽ idẽ act⁹.

¶ Tex. cõmẽti. xxiiij.

¶ Quoniam autẽ de natura ſcia est circa magnitudines ꝛc. Q. ō. x.

Queritur decio vtrũ ad nãlẽ ptinet determinare de infinito: ꝛ arguit p̃° q̃ nõ: qꝛ ad mathematicũ ptinet determinare de infinito. g̃ nõ ad nãlem: ꝓntia tenet ex eo q̃ mathematicus ꝛ nãlis sunt diuersi artifices: sed diuersoꝛ artificũ debẽt esse diuersa ꝓsiderata. g̃ añs pbat: ad mathematicũ ptinet determinare de quãtitatib⁹: sed qꝛ finituꝛ ꝛ infinitũ sunt passiones quãtitatis: ꝛ eiusdẽ artificis est determinare ſbto ꝛ passionib⁹ eiꝰ. ¶ 2° ad solũ metaphisicuꝛ ptinet ꝓsiderare de infinito. g̃ ꝓntia tenet: añs pbat: qꝛ ad solũ metaphysicũ ptinet ꝓsiderare de deo. mõ cũ solus deus sit infinitus. g̃. ¶ 3° Aꝛ. in p̃° celi determiat de infinito. g̃ ad minus Aꝛ. nõ dz determiare de eo in isto tertio: aliter enĩ vna determinationũ esset supflua. ¶ 4° ad nãlem nõ ptinet determinare nisi de ꝓtento ꝛ de reducibili ad ly ens mobile. mõ infinituꝛ nõ est hmõi. g̃. maioꝛ est nota ex eo q̃ ens mobile ponit ſbm ꝓpriuꝛ scie nãlis: mioꝛ pz ex eo q̃ infinitũ si eẽt nõ eẽt mobile. ¶ 5° q̃ nõ ẽ ỏ illo nõ est scia: nec de eo ptinet determinare ad nãlem: ſz infinitũ nõ est. g̃ maioꝛ est nota ex p̃° posterioꝛ: nõ ens nõ ꝓtigit scire: mioꝛ pz per Aꝛ. in isto tertio: vbi pbat q̃ nõ est aliqd̃ corp⁹ actu infinitũ. ¶ 6° infinitũ est ignntũ. g̃ de ipso nõ ptinet determinare ad aliquã sciam: cuz nõ possit agnosci: nec per ꝓñs ad nãlem: añs pz qꝛ infinitum ꝑm q̃ huius est ignotum: primo huius. ergo ꝛc.

Tex. cõ. 45
Tex. cõ. 24 hui⁹ tertij.

In oppositum est Aꝛ. in B tertio ꝛ in p̃° celi. ¶ In ista qõne p̃° ponaz aliquas distinctiões de ifinito vl'es omnibus sequentibus questionibus. 2° respõdebo de quesito.

Quantum ad p̃m sciendũ q̃ ly infinitũ: aliqñ solet capi cathegoꝛematice: aliqñ sincathe⁰ quando capit cathegoꝛematice: tunc equaliter huic oꝛioni non hñs finẽ. vñ quũ dico tale corpus est infinitũ: significo q̃ tale corpus nõ hz finẽ: ꝛ sic accipiẽdo dicit ab in q̃ est nõ: ꝛ finitũ. vñ infinitũ: quasi nõ finituz. ¶ Sed qñ capit sincathegoꝛematice dicũt aliq̃ q̃ dz sic expõi. verbi gꝛa infinitũ corpus est: nõ est tñ tãtũ corp⁹ qn maiꝰ ita q̃ in ꝓtinuis exponũt ly infinitũ tentũ sincathegoꝛematice per istã oꝛionem nõ tantũ qn maius: ſz in discretis exponũt per istã oꝛionẽ nõ tot qn plures: ſz illud nõ videt verũ: nã ꝑm istã expositionẽ eẽt ꝓcedẽdũ q̃ infinita pars eẽt in ꝓtinuo: qd̃ cõiter nõ ꝓcedit: ꝓntia pbat: quia nõ tãta pars qn maioꝛẽ in ꝓtinuo: ex eo q̃ nõ est dare maximã partẽ isti⁹ ꝓtinui. ¶ 2° sequeret q̃ hec eẽt ꝓcedẽda infinitũ põdus sortes pót portare qd̃ iterũ nõ ꝓcedit: ꝓntia pbatur: ex quo po⁹ sortis nõ terminat ad minimũ põdus: qd̃ soꝛ. pót portare q̃zuis bñ ad minimũ: qd̃ non sequit: q̃ quocũq̃z põdere dato qd̃ soꝛ. pót portare: adhuc est aliud qd̃ pót portare: ꝛ per ꝓñs: si ly infinitũ eẽt exponendũ per ly nõ tñ: qn maiꝰ: restringẽdo ad terminos ꝓpositionis in qua ponit: hec eẽt ꝓcedẽda: infinitũ põdus soꝛ. pót portare. ¶ Alij aũt exponũt sic: ꝛ in discretis vbi gꝛa infiniti hoies currũt: duo hoies currũt: tres hoies currũt: ꝛ sic nõ tot qn plures: sed in ꝓtinuis sic infinitũ corp⁹ est: sic corp⁹ pedale est: corp⁹ bipedale est: ꝛ sic in ifinitũ: sed iterũ hoc nõ sufficit: nã posito q̃ viginti hoies trahãt vnã nauẽ: ꝛ triginta vnã aliã: ꝛ sic in ifinitũ: ita q̃ pauciores: q̃z viginti trahãt vnã nauẽ: hec est ꝓcedẽda: ifiniti hoies trahunt nauẽ: ꝛ tñ hec est falsa: duo hoies trahũt nauẽ: ꝛ hec etiã: tres hoies trahũt nauẽ. ꝛ sic vltra vsqz ad viginti. Itẽ posito q̃ ifinita eẽnt corpora: quoꝛ vnũ nõ eẽt pars alteri⁹ iter que vnũ min⁹ eẽt. x. pedũ: ꝛ aliud viginti pedũ: ꝛ aliud triginta: ꝛ sic in ifinitũ ascẽdẽdo ꝑ ꝓportionẽ duplã: hec eẽt ꝓcedẽda ifinitũ corp⁹ est: ꝛ tñ ex hoc nõ sequit pedale corp⁹ est bipedale: corp⁹ est: ſic pz ex casu. ¶ Dñsumus g̃ aliter exponere ly ifinitũ tẽtũ sincathegoꝛematice. ſ. per istã oꝛionẽ aliquãtũ: ꝛ quãtũlibet maiꝰ: vbi gꝛa: infinitũ corp⁹ est: idest aliquãtũ corp⁹ ẽ: ꝛ q̃ztũlibet maiꝰ ꝛ ꝑ hoc: hec eẽt falsa ifinitũ põdus soꝛ. pót portare: naz equalet isti oꝛioni: aliquãtũ põdus soꝛ. pót portare: ꝛ q̃ztũlibet maiꝰ illo soꝛ. pót portare pp hoc ẽt est falsa: ista ifinita ps est. in isto corpore: qꝛ valet istã copulatiuã aliquãta pars est in isto corpore: ꝛ quãtũlibet maioꝛ est in isto corpore. mõ etiã 2ª ps isti⁹ copulatiue est falsa: vñ q̃zuis q̃cũq̃z pte data i isto corpe maioꝛ sit in ipo nõ tñ q̃ntũlibz maioꝛ: ſz bñ ꝓcedẽdũ est ifinite ptes sunt in isto corpe: qꝛ aliquot: ꝛ quãtũlibet plures sunt in isto corpe: ita q̃ ifinitũ tẽtũ sincathegoꝛematice: exponit p aliquot: ꝛ quãtũlibz plures vel plura: ſz in ꝓtinuis exponat: p aliquãtũ: ꝛ quãtũlibz maiꝰ. ¶ Sciẽdũ est q̃ quũ aliqs termin⁹ qui solet aliqñ teneri sincathe⁰: aliqñ cathe⁰: si ponit eẽ ſbm ipsi⁹ ꝓpoꝛtiõis: tũc solem⁹ eo vti solũ sincathe⁰: qñ vo ponit a pte pdicati. solem⁹ eo vti cathe⁰. Et iõ qñ hic termin⁹ ifinitũ ponit a pte ſbti: tũc ꝓpositio de cõi vsu dz exponi: exponẽdo ly ifinitũ sincathe⁰: qñ vo ponit a pte pdicati: tũc ꝓpositio de cõi vsu dz expõi exponẽdo ly ifinitũ cathe⁰: ꝛ pp hoc solitũ est negare istã. ꝓtinuũ est diuisibile in infinitũ: ꝛ ꝓcedi istã. in infinitũ ꝓtinuũ est diuisibile: nã p̃° ſignificat q̃ ꝓtinuũ est diuisibile in aliqd̃ qd̃ nec est hñs ptez: nec terminũ. mõ hoc est falsuz: qꝛ ꝓtinuũ est diuisibile in ptes: quaꝛ q̃libet est finita termiata: ſz ſcda significat q̃ in aliq̃s ptes ꝓtinuũ est diuisibile: ꝛ in quãtũlibet plures ꝓtinuũ est diuisibile. mõ hoc est verũ. ¶ Alteri⁹ notãdũ est q̃ ꝓpõnes in quaꝛ vna ly ifinitũ tenet sincathe⁰: ꝛ alia cathe⁰ sunt ſibi iuicẽ ipertinẽtes. vñ nec vna sequit ad aliã: nec repugnat alteri. ꝛ pp hoc nõ sequit in ifinitũ ꝓtinuũ est diuisibile. g̃ ꝓtinuũ est diuisibile in ifinitũ: in ꝑma enĩz ly ifinitũ tenet sincathe⁰: ꝛ in ſcda tenet cathe⁰ ꝛ ꝓpter hoc etiaz non sequit infinita sunt finita. ergo finita: sunt ifinita: vnde ꝑma est vera: ꝛ ſcda falsa: falsitas secunde

cunde clara est: veritas aūt prime pz: nam ista valet ĩtraz: aliqua entia sunt finita: ⁊ quantūlibet plura sunt finita. Sicēt ꝓcedendū est: q ifinitis finita sunt plura: naz aliqbus entibus finita sunt plura ⁊ quātūlibet plurib⁹ finita sunt plura: silr ꝓcedendū est: q ifinitis finita sunt paucioza: nam aliqb⁹ entib⁹ finita sunt paucioza: ⁊ quātūlibet plurib⁹ finita sunt paucioza. Ulterius sciendū est q a ppōnibus de futuro: ⁊ a ppōnibus de ꝑterito: in qbus ponit ly ifinitum sincath^ce tentū: ad ppōnem de pñti in qua ponit ifinitū sincath^ce cum ly veruz: nō valet pñtia. Uñ nō sequit: ifinitū corpus fuit: ergo aliqñ hec est vera infinitū corpus est: nec ēt sequit ifinituz corpus erit: ergo aliqñ hec erit vera infinitū corpus est: pz hoc: nā si in ꝑma parte ꝓportionali alicui⁹ hore deus faceret vnū corpus pedale: ⁊ i 2ª eiusdē annihilaret hoc ⁊ crearet vnū aliud bipedale: ⁊ in 3ª illud annihilaret: ⁊ faceret vnū quadrupedale: ⁊ sic vlteri⁹ pcedēdo ꝑm ꝓportionē duplam: ꝑm alias ptes ꝓportionales hore: vsqz in finē hore verū esset dicere infinitū corpus fuit: q aliquātū fuit ⁊ quātūlibet maius: ⁊ tñ in nulla pte ꝓportionali hui⁹ hore verū erat dicere infinitū corpus est: cōsilr mō arguit de futuro. Uñ notādū est q ēt nō seqt ifinitū corpus est: g̃ aliqd corpus est ifinitū: pz hz: naz in ꝑma pte ꝓportionali alicui⁹ hore de⁹ creet vnū corpus pedale: ⁊ in 2ª eiusdē de⁹ creet vnū corpus bipedale nō tñ ꝓtinuū ꝑ^o: ⁊ in 3ª vnū quadrupedale: ⁊ iterū nō ꝓtinuū scdo. ⁊ sic vltra pcedēdo vsqz ad finē hore: ⁊ ꝓseruaret ista corpora vnū cū alio hec ēt ꝓcedēda infinitū corpus est: q aliquātū corpus est: ⁊ quantūlibet maius illo est ⁊ tñ ista ēt negāda: aliqd corpus est ifinitū: ex eo q ei⁹ ꝗdictoria ēt ꝓcedēda. s. nullū corpus est ifinitum: nec. n. pedale est ifinitū: nec bipedale: nec quadrupedale vsqz in ifinitū: sic g̃ dictū est de ifinito tento sincath^ce.

¶ De ifinito vo tento cath^ce est sciendū q ipm multiplr pōt imaginari: vno mō in pmanētib⁹: alio mō in successiuis: sicut si aliqs ēt mot⁹: cui⁹ velocitas vel tarditas ēt ifinita. ¶ In pmanētib⁹ aūt pōt imaginari: vel in quātitate: vel in qlitate: vl in duratōe: vel i vtute: vel in vtroqz silr: sicut est de⁹: vñ de⁹ est ifinit⁹ in virtute ⁊ in duratione ⁊ virtute solū sicut si deus crearet vnā caliditatē infinitā: in duratione solū: sicut est celuz. In qualitate solū: sicut si deus crearet aliquā qualitatē ifinitam: tūc illud corpus esset ifinitū in qualitate: lz ēt finitū in quātitate. In quātitate solū sicut si deus crearet vnū corpus ifinitū in quātitate. In vtroqz simul sicut si deus crearet vnū corpus infinitū cū quātitate ifinita. ¶ Ulterius notādū q ifinituz in quātitate pōt imaginari: vel ifinituz ꝑm extēsionē: vel infinitū ꝑm multitudinē: ⁊ hz est qd solet dici: q quoddā est infinitū in magnitudine: ⁊ quoddā ꝑm multitudinē. Ulterius ifinitū in multitudine pōt imaginari: vel ifinitum in multitudine partiū actualr separataz abinuicez: vel ifinitū in multitudine partiū ꝓunctaz ⁊ nō separataz: sed sepabiliū abinuicē per diuisionē: vel signationē. ¶ Ulterius ifinitū ꝑm extēsionē pōt imaginari: vel ifinitum: ꝑm aliquā dimēsionē: vel ꝑm aliquā nō. vt si ēt aliqd ifinitū ꝑm longitudinē: finitū aūt ꝑm latitudinē: ⁊ profunditatē: vel ifinitū ꝑm omnē dimensionē. s. taz ꝑm longum: q̃z ꝑm latū: q̃z etiā ꝑm pfundū. Ulterius pōt imaginari vsus oēm dīā pōnis: vt imaginat tā ifinitū vsus orīēs: q̃z vsus occidēs tā vsus septētrionalē: q̃z vsus meridianū: tā vsus polū antarcticū: q̃z versus polū antarcticū ¶ Alio mō pōt imaginari ifinitū: nō versus oēm dīam pōnis: sz versus aliquā: ⁊ aliquā nō. verbi grā: vt si imaginarēt ifinitū versus orīens: finitū tñ versus occēs. Ulterius possumus imaginari infinitū sine aliqua cōcauitate: vel cū ꝓcauitate: vt si imaginat: vnū ifinitū totalr tota res: puta celū: vlterius vlterius ꝓtensum in infinitum

Quantum ad 2^m pono hanc ꝓclusionez q questio est vera ⁊ probatur sicut eaz probat Az. in isto tertio.

Ad rationes ad primum dico q mathe^cⁱ omnes quantitates quas ipse ꝓsiderat sunt finite: q̃z uis infinitum etiam sit passio quantitatis: ipse tamē nō considerat de quantitate: ꝑm q infinita sed ꝑm finitū: vnde nō oportet artificē cōsiderare omnes passiones sui subti. ¶ Ad 2^am dico q bene ad meth^cum ptinet ꝓsiderare de ifinito in virtute: sicut est de⁹ cuz quo stat q nālis pōt determinare de alio ifinito. ¶ Ad 3^am dico q differēter Az. determinat hic de ifinito: ⁊ in ꝑ^o celi: q̃ quū determinauit hic in isto tertio de ifinito: nōdum inuestigauit q ēt ponēdum aliud corpus a corporibus mobilib⁹ motu recto. ⁊ igit. in isto tertio pbauit nullu infinitū eē mobile motu recto: sz q̃ in ꝑ^o celi inuestigauit vnū esse corpus mobile nālr: motu circulari aliud a corporib⁹ mobilib⁹ motu recto: ipse pbauit ibi vlr q nullū esset corpus infinitum: nec mobile motu recto: nec motu circulari: sic g̃ pz determinatio Az. de ifinito ꝑ^o celi: que supaddit aliquā determinationē de ifinito in isto tertio. ¶ Ad 4^am dico q q̃z uis ifinitū si ēt: nō esset mobile localiter: tñ reducibile ad ens mobile: sicut ens finituz sicut priuatio ad habitū: ⁊ hoc sufficit. ¶ Ad 5^am q nō est ꝛc. dico q p hoc itelligit q ppō falsa nō est scibilis: ita q nō est: capit ibi pro falso: cū quo tñ stat: q q̃z uis nō sit aliqd corpus ifinitū: tñ de ifinito est scia. nō p ppōnes affirmatiuas: sz negatiuas: vñ Az. demonstrauit istā negatiuā: nullū corpus est ifinitū: ēt de ifinito bñ est scia p ppōnes affirmatiuas ꝓditiōales: vt si ifinitū eēt: nō tñ p ppōnes cathegoricas. ¶ De 5° i quo tangit de cognitiōe ifiniti dictū est in ꝑ^o hui⁹ vbi ex vno arti^o. vni⁹ qōnis tractat: vtrū infinitum ꝑm q huius sit cognitum.

¶ Tex. cōmenti. xl.

¶ Rationaliter qdē igit speculantibus ex huiusmodi ꝛc. Qō. xj.

Vtrum aliqd sit corpus actu ifinitu3 sensibile. ⁊ argit. ꝑ q sic: mot⁹ ⁊ tps sunt ifinita: g̃ est aliqd corpus ifinitū: añs pbat: p Az. 8° hui⁹: vbi oñdit q mot⁹ ⁊ tps nūq̃z iceperūt eē: pñs pbat p hz q Az. in 8° hui⁹ oñdit q magnitudo: ⁊ tps ⁊ mot⁹ sūt eiusdē rōnis q̃ ad finitatē: vel ifinitatē. Et ꝓfirmat: nam tps ⁊ mot⁹ sunt passiones magnitudini: g̃ si tpi ⁊ motui ꝓuenit ifinitas: ⁊ magnitudini. ¶ 2° dato aliquo corpe sensibili: pbo q ipm sit ifinitū ⁊ hz ficifinite sunt ptes i ꝓtinuo. s. corpe. g̃ ipm est ifinitū: añs pz: q̃ alr nō ēt in ifinitū diuisibile: pñs pbat: q̃ due ptes aliqualē extēsionē faciūt: ⁊ tres maiorē. g̃ vr q ifinita faciāt extēsionez infinitā: ⁊ p añs qōlz corpus vr eē ifinitū. ¶ 2° ꝓfirmat: dato aliq corpore bipedali: pro bo q ipm sit ifinituz i tali corpore sunt ifinita pedalia: ergo tale corpus est infinitū: pñtia derelinquit eē nota de se: sed añs pbat. naz diuidatur per signationē tale corpus in duas medietates. s. a. ⁊ b. ⁊ q. c. sit punctus medius. tūc cum inter. a. ⁊ b. sunt infinita puncta seu ifinite partes ꝓportionales ad quaruz qualibet: ad quēlibet punctū iter. b. ⁊ c. spatium est pedale. sequit q in corpore bipedali dato sint ifinita pedalia. Cōsimili rōne posset pbari q aggregatuz ex vno anno ⁊ vna hora esset infiniti anni. ¶ 3° nisi mā ꝑma esset ifinita sequeret q nō perpetue manerent generationes ⁊ corruptiones: sed hoc est falsuz: ⁊ ꝓtra Az. in 2° de generatione: pñtia probat ex eo: q qōlibet generatuz capit portionem de materia ꝑma: mō cuz omne finitū per ablationē tandē ꝓsumetur: sequit materia prima tandez ꝓsumi ⁊ sic ꝓsumpta cessant gnationes ⁊ corruptiones. ¶ 4° dato aliquo corpore qd esset finitū: arguit sic. hoc corpus est finitū: ergo finitū ad aliud: tūc de illo alio querit: vtrū sit

finitũ: vel infinitũ si infinitũ habeꝫ ꝓpositũ: si finitũ: tunc verũ est finitũ ad vnũ aliud. ⁊ sic in infinituꝫ: ⁊ sic totum aggregatũ ex his esset infinitũ. ¶ 5° si qlibet corpus sensibile esset finitũ: tunc finitas eẽt vnũ de per se accntibus corporib⁹: sed hoc est falsum: falsitas pz: nam sic tũc exprimi deberet in diffinitione corporis: sz hoc est falsuz: quia diffinitio corporis est hec: q̃ est vndequaqz extensum. s. tam deorsum: q̃z sursum: tam a sinistris q̃z a dextris taz ante q̃z retro. modo hic nõ exprimit finitas: sequit ergo ipsum debere esse infinitũ. ¶ 6° nos possumus imaginari corpus ifinitũ: ergo corpus ifinituz est: aũs notũ ꝓntia pbat: qz nõ possumus aliqd imaginari: nisi imaginatio nra ab aliquo moueat. Sed si imaginatur corpus ifinitum videt q̃ extra sit hꝰ corpus ifinitum: qꝰ hz mouere imaginationem ergo ⁊c.

Tex. 9. 40 hui⁹ tertij

In oppositum est Ar. in isto tertio ⁊ in primo celi. hic eniz pbat q̃ nullũ corpus sensibile sit ifinitũ. In primo celi pbat vlr nulluz esse ifinitũ. ¶ Nota sicut tangebat ialia qõne: q̃ Ar. intendit pbare q̃ nõ sit corpus aliqꝰ sensibile actu ifinituz itelligit sensibile sensu tactus: seu q̃ nullũ corpus est infinitũ de illis que sunt mobilia motu recto: verũtũ in isto tertio nõ pbat: q̃ nõ sit aliqꝰ corpus ifinitũ sensibile alio sensu a sensu tact⁹ nec pbat hic q̃ nõ sit corpus infinitũ mobile circulariter: sz hꝰ pbat pꝰ celi. Ex quo pz qũo determinat hic de infinito ⁊ qũo in pꝰ celi ⁊c. ¶ Rñdeo mõ ad qõnem: sit pma ꝯclusio ista: nullũ corpus sensibile. i. tãgibile simplex est ifinitũ: ⁊ itelligit hic de ifinito: in extẽsione: pbat: nã talia corpora sensibilia sunt quatuor ⁊ nõ plura. s. terra. aqua. aer. ignis: mõ pbo q̃ nullũ istorum est ifinitũ: nã sic sequeret q̃ illud alia corrũperet: ex quo illud alijs ꝓziat: ⁊ sic nõ hꝰem⁹ nisi vnũ corpus simplex. Cuius tũ oppositũ videm⁹: ꝓntia pbat: qz ex quo in maiori corpe est maior virt⁹: tũc in illo corpe simplici: quod eẽt ifinitũ: esset ifinita virt⁹ ⁊ p ꝓns sua virtute alia destrueret. Sz diceret aliqs: negãdo q̃ in maiori corpore sit maior virtus: nã in paruo igne eẽt ita magna virt⁹ sicut in multo aere: q̃ posset poni aer ifinit⁹: absqz hꝰ q̃ alia eleméta corrũperet. Breuiter hꝰ nõ valet: naz q̃zuis in paruo igne bñ sit tanta virt⁹ sicut in multo aere: tũ posset capi tantũ de aere q̃ in isto aere eẽt maior virtus q̃z in isto igne: sit q̃ in duplo maior aer: in ipso dupla erit virt⁹: si igit capiat in duplo: dupla virt⁹ erit in ipso. q̃ si capiatur aer ifinit⁹: erit in eo virt⁹ ifinita: ⁊ sic staret argumentũ sicut prius: q̃ si aliqꝰ corpor simpliciũ eẽ infinitũ in ipso esset virtus ifinita. Verũtũ de ista ꝓntia est dubiũ: si in ipso esset virtus ifinita: tunc alia destrueret. hoc nõ videt se qui: pp hoc q̃ illud corpus ifinitũ nõ ꝑm qualibet partẽ ageret in alia simplicia: qz nõ ageret ꝑm ptes distantes a corporib⁹ simplicib⁹: vñ agẽs quũ agit in aliqꝰ passum nõ videt agere ꝑm se ⁊ qlibet sui. nam si sic tũc seqret q̃ quũ aliqs poneret manũ suã ad mare itensius man⁹ sua deberet frigefieri q̃z si poneret eã i vno vase pleno aque: mõ hoc est falsuz: ꝓntia tz: ex eo q̃ mare ꝑz maiores ptes ageret in manũ q̃z aqua frigida in manu: ⁊ iõ rõ ꝑdicta q̃zuis sit Ar. tũ nõ videt oio demõstratiua. ¶ 2° q̃ si eẽt aliqꝰ corpus simplex ifinitũ: tũc sibi cõpeteret diffinitio aggregata ex diffone corporis: ⁊ diffone ifiniti: vñ diffo corporis est: corpus est qꝰ est vndiqz extẽsum. Diffo aũt ifiniti est carẽs termino: mõ diffo aggregata ex his ẽ corpus vndiqz extẽsum: sine termino ⁊ mõ. Ista diffo nõ cõuenit alicui corpori simplici: nã si sic tũc nõ eẽt nisi vnum corpus simplex. mõ hoc est falsum: ⁊ ꝓntia tz: qz corpus vndiqz extẽsum sine termino nõ cõpatit secuz aliud corpus. Nota q̃ ista ratio bñ pbat q̃ in mũdo nõ sit aliqꝰ corpus simplex ifinitũ: nõ tũ q̃ nõ sit extra mundũ: nam extra mũdũ põt eẽ vnũ corpus ifinitũ: puta aer vel aliqꝰ hꝰ nõ distãte q̃ eẽnt in mũdo quatuor eleméta quorꝫ qꝰ libet eẽt finitũ: nec rõ pbat oppositũ. ¶ 3° si eẽt aliqꝰ corpus tangibile simplex ifinitũ: tũc ẽt eiꝰ locus eẽt infinitꝰ ꝓns falsum: ꝓntia tz ex eo: q̃ locus dz esse equalis locato. Sed falsitas ꝓntis pz: qz si esset locus ifinitus in tali loco nec esset sursum nec deorsum. modo hoc est falsum: cum sursum ⁊ deorsuz sint differentie loci. Et confirmatur: nã talis locus postq̃z esset locus corporis simplici esset vniformis in omnibus suis partib⁹. ⁊ per ꝓns si poneret aliqꝰ corpus in illo loco hic vel vbiqz gesceret ⁊ nõ mouere tur: pz hoc ex eo q̃ nõ eẽt maior rõ quare gesceret in vna parte q̃z in alia: nec eẽt ratio quare plus moueret in vna pte loci q̃z in alia: postq̃z oẽs ptes illiꝰ loci eẽnt eiusdẽ rõnis: q̃ vel sp moueret: vel sp gesceret i hꝰ loco illꝰ corpus. ¶ 4° si aliqꝰ eẽt corpus simplex tãgibile ifinitũ: vl hꝰ eẽt ꝑz se totũ graue: vl ꝑz se totũ leue: vl ptim graue ⁊ ptim leue: nõ põt dici pm ex eo q̃ sic: nulla eẽnt leuia: nec põt dici 2m qz sic nulla essent grauia: nec 3m: qz grauia ⁊ leuia hñt ordinẽ adinuicẽ: mõ si poneret illud corpus partim grave ⁊ partiz leue: vel ergo vtraqz partiũ poneret finita: vel vtraqz ifinita: vel vna finita: ⁊ vna ifinita: non potest dici primũ: qz sic nõ componeret ex eis vnũ ifinitum: quia ex duobus finitis nõ resultat vnũ ifinitũ: nec põt dici secm ex eo q̃ duo infinita nõ hñt ordinẽ ⁊ pportionẽ adinuicez: vnũ enim infinitũ nõ est maius alio: nec minus: nec equale ei sicut postea videbit: nec põt dici tertiuz ex eo q̃ finiti ad ifinitũ nullus est ordo vel pportio. ¶ 2ª ꝯclusio nõ est aliqꝰ corpus sensibile ifinitum nec cõpositum nec mixtũ ex diuersis corporib⁹ simplicib⁹: nam si sic: vel hoc esset cõpositũ ex corporib⁹ simplicib⁹ ifinitis ꝑm multitudinem quorum quodlibet esset finitum ꝑm magnitudinem: ⁊ hoc nõ: qz tunc ifinita eẽnt ꝑn⁹ rerũ nãlium: cuius oppositũ ostẽsum est in primo huius: vel esset cõpositu ex finitis ꝑm multitudinẽ quorꝫ qꝰlibet esset finituz ꝑm magnitudinẽ: ⁊ hoc nõ qz ex talibus nunq̃z resultaret infinitũ: vel eẽt compositũ ex finitis ꝑm multitudinẽ: quorꝫ quodlibet esset infinitũ ꝑm magnitudinẽ: ⁊ hoc nõ: quia plura infinita ꝑm magnitudinem non possunt se cõpati: ex eo q̃ vnũ ifinitũ totũ occupat: vel eẽt cõpositu ex finitis ꝑm multitudinẽ: quorꝫ vnũ esset ifinitũ ꝑm magnitudinem: reliqua vo finita ꝑm magnitudinẽ statim alia corrũperet. ¶ 3ª ꝯclusio nullũ est corpus sensibile actu ifinitũ: pbat: nã oẽ corpus sensibile: vel est simplex: vel mixtũ ex simplicib⁹: mõ nullũ istorꝫ est ifinitũ sicut pbatuz est per ꝓnes positas: ergo. ¶ 2° nullũ corpus figuratũ est ifinitũ. pz ex eo q̃ figuratuz est qꝰ terminis claudit: mõ omne corpus est figuratum. ergo ⁊c.

Ad rõnes ꝓncipales. Ad pmã ꝯcedo q̃ sicut motus ⁊ tps sunt ifinita ꝑz durationẽ ita ꝯcedendũ est q̃ aliqꝰ corpus est ifinitũ ꝑm durationẽ: sz nõ ꝑm extensionẽ: ⁊ eodẽ mõ ad ꝓfirmationẽ. ¶ Ad 2am infinite sunt partes ⁊c. admitto: ergo tale corpus est infinituz: negat ꝓntia: ⁊ quũ arguebat due ptes faciunt aliqualẽ extensionẽ ꝯcedo: ⁊ tres faciunt maiorẽ: verũ est si qlibet eaꝫ est equalitas vni rei: vel illis duab⁹: vel maior. si tũ minor q̃zuis sint tres: tũ faciunt minorẽ extẽsionẽ: vñ due fabe faciunt maiorez extensionem q̃z facerent quatuor grana milij. ¶ Ad ꝓfirmationẽ bñ ꝯcedo q̃ in corpore bipedali sunt ifinita pedalia: sz ista sunt cõicantia. s. q̃ nõ qlibet eorꝫ est ꝑm se totuz extra aliud. hꝰ tũ oporteret si ex eis deberet ꝓstituí corpus ifinitũ: sz bñ ex ifinitis pedalibus nõ cõicantib⁹. ¶ Ad 3am dicit q̃ q̃zuis mã pma nõ sit infinita in extensione: nihilominus possunt perpetuo manere gñationes: ⁊ corruptiões: qz q̃zuis gñatum capiat aliquã portionẽ mãe tũ ista prius erat mã vni⁹ alterius: ⁊ postea erit mã vnius alteri⁹: nec est imaginãdũ q̃ ipsa corrũpat ad corruptionẽ cõpositi. Et sic pz q̃ per hoc q̃ eadẽ portio mãe est successiue sub diuersis formis: potest saluari

pōt saluari q̃ ppetue manebit gñatio ⁊ coruptio absq̃ hoc q̃ tota massa mãe prime fit infinita extensiue. ¶ Ad 4ᵃᵐ dico q̃ tandẽ deuenit ad aliq̃d corpus sicut ad vlti maz sperã qd̃ finit ⁊ terminat nõ ad aliud corpus: sed se ipso. ¶ Ad 5ᵃᵐ dico q̃ q̃ꝫuis in diffinitione corporis nõ exprimat finitas: nec cã finitatis: tñ illa bñ exp̃mit in diffinitiõe corporis sensibilis. mõ in pposito nõ est absolute sermo de corpore: sed de corpore sensibili mobili motu recto: seu de corpore tãgibili sicut sunt mixta ⁊ elementa. ¶ Ad 6ᵃᵐ nos possumꝰ ⁊c. nego ꝓntiam: naz possum imaginare montẽ aureuz: absq̃ hoc q̃ mons aureꝰ fit: ⁊ hoc isto mõ q̃ hẽo p prius spẽm mõtis deinde spẽm auri: ⁊ deinde per cõpositionẽ istoꝝ ꝓceptuũ hẽntiuz correspondẽtiã in re imaginoꝝ montẽ aureũ: sed talis ꝓceptꝰ cõplexus corñdentiã nõ hz in re q̃ꝫuis partes eius bñ hẽant similr: qꝫ ꝓcipio corpus: ⁊ ꝓcipio terminũ: deinde facio diuisionẽ huiꝰ ab illo ⁊ ꝓcipio corpꝰ sine termino: ⁊ talis ꝓceptus cõplexus nõ hz corñdentiam in re q̃ꝫuis ptes eius hẽant: ⁊ talis ꝓceptus est ꝓceptus infiniti: imaginãdo ergo corpus infinitũ nõ mouet ab aliquo extra qd̃ sit infinitũ: sed mouet ab alijs rebus per quarũ spẽs diuidẽdo eas abinuicẽ imaginat infinitũ: ita q̃ intellectus hñs tales spẽs in seipso pōt formare tales ꝓceptus cõplexos nõ hñtes corñdentiaz in re: sicut est conceptus vacui in infiniti: chimere ⁊ huiusmodi alia.

¶ Tex. cõmẽtu. lvj.

¶ Quod quidem igitur actu corpus nõ sit infinitum. Qõ. xij.

Vtrum aliq̃ dimensio sit infinita. Et arguit p̃° q̃ sic: aliq̃ linea est infinita. g̃ aliqua dimẽsio est ifinita: ꝓntia tenet ex eo q̃ ois linea ẽ dimẽsio: añs pbat: naz infini ẽ sunt linee giratiue in ista colũna: quaꝝ qd̃libet est maior aliqua certa data. g̃ linea cõposita ex oibus est infinita: ꝓntia tenet: nam qd̃libet tale est infinitũ: qd̃ est cõpositũ ex infinitis nõ cõmunicantibꝰ quoꝝ qd̃libet est tantũ sicut aliqd̃ certũ datum: añs pbat: naz sit ista colũna in spissitudine vniꝰ pedis ⁊ imaginemur q̃ a supiori pte istiꝰ colũne descendat vna circuẽs: ⁊ girãs medietatẽ istius colũne: tũc clarũ est q̃ ista gira est maior q̃z circũferẽtia cingẽs istã colũnã: deinde descendat vlterius circuẽs scdam ptem ꝓportionalez istius colũne: deinde vlterius descẽdat girãdo per tertiã deinde per q̃rtã ⁊ in infinitũ: ⁊ de q̃libet gira arguat sicut arguebat de p̃ᵃ. ⁊ cũ ifinite sint ptes huiꝰ colũne sequtur ifinitas eẽ giras: sz qꝫ sicut ostẽsuz est q̃libet istarũ girarũ est maior aliq̃ certa data: sequit totalẽ lineaz giratiuaz corporis colũnaris ex oibus his cõpositã eẽ infinitã. ꝓsimili mõ posset pbari q̃ supficies giratiua. s. supficies intercepta inter duas lineas giratiuas corporis colũnaris esset infinita. Et sic similr posset pbari q̃ corpus giratiuũ interceptũ iter q̃ttuor lineas giratiuas corporis colũnaris sit ifinitũ. ¶ 2° aliqua supficies est ifinita. g̃. ꝓntia tenet: añs pbat: qꝫ angulus rectus planus est quedã superficies: sed pbo q̃ talis sit ifinita iste angulus est ifinitus qui est cõpositꝰ ex ifinitis angulis nõ cõicãtibꝰ: quoꝝ qlibet est maior vno certo dato: sz sic est de angulo recto: est enim cõpositꝰ ex infinitis angulis acutis: nõ cõicantibꝰ: quoꝝ qlibet est maior angulo ꝓtingẽtie: qui est angulus datus: pz hꝫ ex tertio geometrie Euclidis: vbi dr̃ q̃ angulus ꝓtingentie est oiuz angulorꝝ recti lineorꝝ acutorꝝ acutissimus. ¶ 3° aliqd̃ corpus est eq̃le corpori cõposito si eẽt ex ifinitis corporibus nõ cõicantibꝰ quoꝝ qd̃libet est tantum sicut aliqd̃ certum datũ: sed tale eẽt ifinitũ. g̃ de facto est aliqd̃ corpꝰ ifinitũ: añs pbat: nõ si eẽnt ifinita corpora quoꝝ qd̃libz eẽt sicut vnũ ouũ: tũc pbo q̃ ex oibꝰ his fine rarefactiõe ⁊ sine ꝓdensatiõe pōt fieri vnũ corpus infinituz: nã sint talia corpora flexibilia: ⁊ sic fit ad imaginationez q̃ in p̃ᵃ pte pportiõali alicuiꝰ hore vnũ eoꝝ fiat latũ: ⁊ circũflectat sup vnũ de illis: tũc clarũ est q̃ illud circũflexuz est finite spissuz: capiat in 2ᵃ pte pportionali eiusdẽ hore vnũ aliud: ⁊ circũflectat toti aggregato ex p̃mis duobus: tũc corpus 2° circũflexũ est minus spissuz q̃z corpus priꝰ erat circũflexũ: pp hoc q̃ circũflectit maiori. Deide in tertia pte pportionali eiusdẽ hore capiat iterũ vnũ de illis corporibꝰ: ⁊ circũflectat aggregato ex illis corporibꝰ: tũc iterũ corpꝰ tertio circũfluxũ est minus spissuz: q̃z corpus 2° circũflexũ: ⁊ hoc ꝓtinuet vlteriꝰ per singulas ptes pportionales illiꝰ hore: ifinite hore sunt infinita corpora sic circũflexa: q̃ sic se hñt: q̃ p̃ᵐ spissius. 2° ⁊ scdm spissius. 3° ⁊ sic vltra. g̃ videt q̃ totalis spissitudo ex his aggregata sit ifinita recte sicut aliqd̃ corpus est ifinitũ: cuius p̃ma pars est maior scda: ⁊ 2ᵃ maior tertia: ⁊ sic vltra. Et etiam ex alio: q̃ si sunt ifinita hñtia se in ꝓtinua pportiõe sicut inter que p̃ᵐ est maximũ totũ aggregatũ ex his est infinituz: sicut pz de ptibꝰ pportionalibꝰ cõtinui: inter que p̃ᵐ est maximũ. sic g̃ videt q̃ oẽ quãtũ ex infinitis corporibꝰ eq̃libꝰ nõ cõicãtibꝰ sine rarefactiõe sine ꝓdẽsatiõe factũ sit vnũ corpus infinituz. ¶ 4° ex duobꝰ corporibꝰ pedalibꝰ pōt fieri per solũ motũ localẽ corpus infinitũ vniformiter latũ: vniformiter pfunduz. g̃ videt de facto esse aliqd̃ corpus infinitũ: ꝓntia tenet ex eo q̃ per solũ motũ localẽ nõ acquirit aliq̃ res noua: añs pbat: nã capiat p̃° vnuz corpꝰ pedale ⁊ diuidat vna medietas ⁊ ponat ante illud p̃m longũ: deinde diuidat residuũ medietatis. iterũ vna illaꝝ partiũ ponat ante totũ aggregatũ sic vlteriꝰ hz ptes pportionales alicuiꝰ hore in fine hore factũ est vnuz corpus infinitũ p̃m lõgitudinẽ difformiter latũ. deinde fiat cõsimili mõ de alio corpore pedali: quo facto ista corpora ponant sic q̃ vbi sunt ptes latiores vniꝰ: ponant ptes strictiores alteriꝰ: q̃ facto ex illis duobꝰ vr̃ resultare vnũ corpꝰ ifinitũ: p̃m lõgũ vniformiter latũ: vniformiter profundũ: sz ex tali hz q̃ postea dicet. iterũ vlteriꝰ p solũ motum localem posset fieri infinituz simpliciter: ideo potest declarari in figura ⁊ habetur propositum.

In oppositũ est Aꝛ. in isto 3° ⁊ i p̃mo celi. In ista q̃one p̃° videdũ ẽ: an ista ꝓntia valeat: ifinita dimẽsio ẽ. g̃ aliqua dimẽsio ifinita. 2° videdũ est: an hec sit ꝓcedẽda: ifinita dimẽsio est. 3° videndũ est an aliqua dimensio sit infinita. Tex. cõ. 56.

Quantũ ad p̃ᵐ sit hec p̃ᵃ ꝓclusio: ista ꝓntia nõ valet respcũ vbi d̃ pterito. s. q̃ nõ sequit ifinita dimẽsio fuit. g̃ aliq̃ dimẽsio fuit ifinita: nã si deus in aliq̃ parte pportionali alicuiꝰ hore faceret vnã quãtitatẽ pedalẽ: ⁊ in scda destrueret illam: ⁊ faceret vnã bipedalez: ⁊ istã in 3ᵃ destrueret: ⁊ faceret vnã q̃drupedalẽ: ⁊ sic vltra ascẽdẽdo p̃m pportionẽ duplã in fine hore verũ eẽt dicere ifinita dimẽsio fuit: qꝫ aliquãta dimẽsio: ⁊ quãtũlibet ea maior fuit ⁊ tñ falsuz est q̃ aliq̃ dimẽsio fuit ifinita ex eo: q̃ nec ista que fuit in p̃ᵃ parte pportiõali: nec illa que fuit in 2ᵃ. sic in ifinitũ. ¶ 2ᵃ ꝓclusio nec valet respcũ vbi de futuro: pz hoc vt in p̃dicto casu ante p̃nᵐ illius hore verũ erat dicere infinita dimẽsio erit: ⁊ tñ falsuz erat q̃ aliqua dimẽsio erit ifinita. ¶ 3ᵃ ꝓclusio nec valet respcũ verbi de pñti: nã posito q̃ deus circa mũdũ creet vnũ illud corpꝰ ⁊ circa illd̃ iterũ vnũ aliud: ⁊ sic i ifinitũ: sic tñ q̃ ista corpora nõ eẽnt ꝓtinua adiuicẽ hec eẽt vera ifinita dimẽsio est: vel ifinitũ corpus est: ⁊ tñ hec eẽt falsa aliqd̃ corpꝰ est ifinitũ: ex eo q̃ nullũ de illis corporibꝰ ẽ ifinitũ. ¶ 4ᵃ ꝓclusio. adhuc supposito q̃ ꝓtinuant adiuicẽ. adhuc eẽt hec ꝓcedẽda: ifinituz corpꝰ est: vt pz de se: ⁊ hec eẽt negãda aliqd̃ corpꝰ est ifinitũ pz ex eo: q̃ q̃cũq̃z corpore dato vel demonstrato ipsum est infinituz. Vnde Aꝛ. in isto tertio dicit: q̃ infinitum non est: sicut hoc aliquid vnum ⁊c. Tex. cõ. 58.

Quantum ad scōm sit ista prima conclusio oīs dimēsio capiēda est ꝑm lineaz rectā: pz hoc: nā. 10. metaᶜᵉ dicit q mēsura rei capiēda est ꝑm lineam breuissimaz: mō ista est linea recta: z cor primo celi dicit q dimēsiones sunt tres linee recte. Ex hoc sequit q linea curua nō ꝓprie dz dici longitudo cuz per eam nō est mēsurabilis lōgitudo vel latitudo nec ꝓfunditas. vnde ꝓprie loquēdo solū linea recta dz dici lōgitudo. sz dices. hoc nō videt verū: qz cōiter dicimꝰ arcū eē lōgiorē corda: z tū arcus est linea curua. Rūdet q hoc est verū cōditionalī: vt si arcus rectificaret eēt longior q̄z sua corda. ¶ 2ª conclusio nō est concedendū q infinita magnitudo recta sit: pz hoc qz diameter mūdi est maxima magnitudo recta. ¶ 3ª conclusio bñ concedendū est q infinita magnitudo curua est: pz hoc tā de linea giratiua: q̄z de supficie giratiua z de corpore giratiuo corporis colūnaris: naz aliquāta linea giratiua est z quātūlibet maior: linea giratiua est. vnde gira cōposita ex gira prima z gira 2ª partis ꝓportionalis illius columne dupla est ad giraz prime partis proportionalis: z gira composita ex prima 2ª 3ª gira tripla est ad eandem: z sic vltra: cōsimili nō de superficie z corpore giratiuo est arguendū consequenter zc.

Quantum ad 3ᵐ pono primo istā ꝓnē q q̄zuis infinita magnitudo curua sit: tū nulla magnitudo. siue sit recta: siue sit curua est ifinita: pbat qz hoc maxime videret de linea giratiua: vel de supficie: vel corpore girante: sed hoc nō: qz si aliqua linea giratiua esset infinita: vel illa giraret omnes partes ꝓportionales corporis colūnaris: vel terminaret citra terminuz colūne: nō pōt dici ꝑmū ex eo q nulle ptes sunt oēs partes ꝓportionales colūne: z per cōs nulla gira girans oēs ptes est ifinita: nec pōt dici ꝑm ex eo q q̄libet talis est finita: ergo nulla talis est infinita: ergo conclusio vera.

Ad rationes principales: ad primaz pz ex dictis vnde q̄zuis infinita sit linea giratiua: nulla tū linea giratiua est ifinita: nec est aliqua linea cōposita ex omnibꝰ giris. ¶ Ad 2ᵃᵐ dico q ratio bene concluderet z aliter nō: si angulus rectus esset cōpositus ex infinitis angulis nō cōmunicantibꝰ: quoz quilibet esset maior aliqua quantitate certa data: que tū esset eiusdem speciei. mō sic nō est de angulo acuto: z angulo cōtingentie fiunt enim anguli diuersaz speciez. ¶ Ad 10. solutione tertie rōnis dico q nō est possibile q ex infinitis corporibus equalibꝰ nō cōicantibꝰ: fiat aliqd corpus ifinitū deducta rarefactione z condēsatione: z quū dicebatur q infinite sunt ibi spissitudines circūflexe: inter quas maxima est finita admitto: z quū dicebat spissitudo ex illis aggregata est infinita bene concederem. Sed aliter nō si ille spissitudines haberent se adinuicē in cōtinua ꝓportione: mō nō est sic: non eo mō habet se ꝑma ad 2ᵃᵐ: sicut 2ª ad 3ᵃᵐ z hec est dissimilitudo inter illas spissitudines: z partes ꝓportionales alicuius ꝓtinui. nam partes proportionales ꝓtinui se habēt in ꝓtinua ꝓportione: ita q qualis est ꝓportio prime partis ad 2ᵃᵐ talis est ꝓportio secūde partis ad 3ᵃᵐ: z sic vltra: sic aūt nō est de illis spissitudinibus. ¶ Ad 4ᵃᵐ dico q in situatione taliuz corporum nō resultat ex eis vnum corpus ifinitū vnifoꝛmiter latum: sed inter illa corpora intercipit infinitū vacuum: vel aer infinitus: si hoc foret in aere infinito signato ad locum ꝑm ꝓcauitates illoꝝ duoꝝ corporum: sicut pōt patere volenti inspicere.

Nō. xiij.

Vtrum sit possibile eē aliquā magnitudinē actu ifinitā: z etiā an possibile sit eē aliqd spatiū actu ifinituz. Et arguit primo q sic: nam possibile est q in prima parte proportionali alicuius temporis deus creet vnum lapidem pedalem: z possibile est q in 2ª creet vnum alium ad primum: z sic vltra de alijs partibꝰ ꝓportionalibꝰ illius hore: ponat ergo q in qualibet parte ꝓportionali alicuius hore deus creet vnum lapidē pedalem in fine hore aggregatū. ex oībus illis lapidibus est infinitū: ergo pōse est q sit aliqua magnitudo actu infinita. ¶ 2° magnitudo est in ifinituz augmētabilis: ergo videt q sit possibile eē magnitudinē actu infinitaz: quū enim est aucta in ifinitum: videt q sit actu ifinita: antecedens ꝓbat: qz sint a. b. due magnitudines z illud qd diuidit ab. b. addat ad. a. tūc sic. b. est diuisibile in ifinitū: ergo. a. est augmentabile in ifinitū: cōtia videt tenere ex eo q per idez per cuius partis ablationē b. diminuit. a. augetur: sz qz per eius diuisionem diminuitur ad subduplū ad subquadruplum: z sic in infinitum: videt q. a. auget ad duplū: ad quadruplu z sic in infinitū. ¶ Deinde ꝓbat q sit spatiū de facto ifinitū: z ly extra celū: nam nō minus est ibi spatiū finitū q̄z infinitū: sed ibi est spatium finitū: qd ꝓbo sic. deus posset creare extra mundū vnā fabam: qua creata posset ipsaz ꝑm lineā rectam elongare a celo q plus distaret q̄z prius distabat: sed hec nō essent possibilia nisi ibi esset vacuū vel distātia ergo. ¶ 2° deus extra istū mundū posset creare tres alios ita q eēnt quatuor mundi: qui se tangerent ꝑm puncta: tunc latera intercepta inter illa. s. puncta. nō se tangerent: sed distarent: z per cōs eēt iter illa distantia: z spatiū mō nō minus poneret ibi spatiū finitū: q̄z ifinituz. ergo. ¶ 3° arguit sic nō minus iam ponit extra mundū spatiuz: q̄z poneret inter latera celi: si oia essent annihilata que sunt infra concauum orbis lune: sed si sic esset adhuc iter latera celi esset spatiū: z distantia. ergo. assumptū: qz nō pp hoc latera celi se tangerent sicut latera burse vacue: si ergo latera celi adhuc distarent: tunc iterū inter ipsa esset distantia: z per cōs spatiū. Et confirmat hoc: qz oībus infra celum annihilatis deus posset creare de nouo vnū lapidē tangentē latus celi: z illum mouere ab isto latere: z mouere ipsuz ad aliud latus: tunc in tali motu ꝓtinue plus z plus distaret ab vno latere celi: plus z plus alteri appropinquaret: sz hoc nō posset saluari: si nō poneremus ibi spatium z distantiam.

In oppositum est Az. qui dicit q nec est: nec est possibile eē aliquaz magnitudinē infinitā: z vlterius dicit q nec extra celuz est aliqd spatiū: vnde dicit q ꝓpter diffinitionem loci z spatij quis nō posset extendere manū vltra vltimā speram posito q quis esset prope vltimā sperā. ¶ Respondeo ad qōnem ponēdo istam qōnem q nō est, possibile aliquā magnitudinē circularē esse infinitā: imo hoc implicat cōtradictionez: q aliqua magnitudo circularis sit infinita: pbat: naz data aliqua magnitudine circulari infinita ipsa esset figurata: quia circularis: z vltra: ipsa esset figurata: ergo termino: vel terminis clausa. pz hoc ex eo q figura termino vel terminis claudit. z vltra ipa est termino vel terminis clausa: ergo terminata z finita: z per cōs nō ifinita. ¶ 2° ad idem dato opposito ꝓnis: verbi gra: q sit aliquis circulus infinitus in cuius circūferētia signent duo pucta distantia abinuicem per lineaz pedalez: z sint illa puncta. a. z. b. a qbus trahantur due linee. s. ab. a. ad. c. z. ab. b. ad. c. ꝓcurrētes z faciētes angulū in centro eius circuli: tunc si ista sunt possibilia: tūc sequeretur q possibile sit angulū rectilineū esse acutissimū: sz hoc est falsum: z cōtia ꝓbat: qz si ab. a. z. b. punctis trahant due linee: que ꝓcurrant nō remote a punctis. a. z. b. ille linee causarent angulū aliqualī acutū: z si ꝓcurrerent remotiꝰ cārent angulū acutioreē: ergo si remotissime cārent angulum acutissimū: sed quū ꝓcurrunt in puncto. c. cōcurrūt remotissime a punctis. a. z. b. ex quo intercipitur spatiuz infinitū inter. c. a. z. b. z per cōs angulus. c. esset acutissimus: z cuz sit rectilineus: ꝓbata est cōtia: sed falsitas cōsequētis ꝓbatur: qz vel latera illius anguli distarent: vel nō distarent

nō distarēt si distarent ⁊ nō distātia indiuisibili sequerēt
q̄ illa latera possent esse ꝓpinquiora: sz tūc cārent angu
lum ꝗacutiorē: ergo angulus ꝗdat⁹ nō est acutissim⁹: si aūt
latera nō distarent: tūc vnū iaceret sup alio: ⁊ tūc nō face
rent angulū acutissimū. ¶ 3° nam si est posse aliquā ma
gnitudinē circularē esse infinitā sequerēt duas lineas nō
eque distātes trahi versus eandē partē per spatiū infini
tum anteq̄z ꝓcurrerent: sz ꝗ̄ est falsum: ⁊ ꝓtra descriptio
nem lineaꝝ nō eque distātiū: ꝑbat ꝓnātia q: si traheretur
a. ⁊. b. punctis signatis in circūferentia circuli ifiniti due
linee recte que ꝑmo ꝓcurrunt in centro. c. illi⁹ circuli: ille
linee nō essent eque distantes ⁊ trahentes per aliquantū
spatiū anteq̄z ꝓcurrerent ⁊ p spatiū quadruplū ad illud
anteq̄z ꝓcurrerent ⁊ per quātūlibet spatiū: ergo traherē
tur per spatiū infinitū anteq̄z ꝓcurrerent: ꝓnātia tenet: an
tecedēs ꝑbat ex eo q̄ inter. c. ⁊ puncta. a. b. intercipit spa
tium infinitū. ¶ 4° ad idem: si esset aliquis circulus infi
nitus: sequerēt q̄ eiusdē circuli plura essent centra q̄ est
ꝓtra tertiam geometrie euclidis: ꝓnātia ꝑbat: nam in tali
circulo plura possent assignari p̄ncta a quibus linee ducte
ad circūferentiā nō essent inequales: oēs enim eēnt infi
nite: sz vnū ifinituz nō est inequale alteri: mō ille punct⁹
est centrū circuli a quo oēs linee ducte ad circūferentiam
nō sunt inequales: ⁊ talis circulus ifinitus si eēt sic se hēret
q̄ vbiq̄z esset eius centrū circūferētia eius nusq̄z. ¶ 5° ad
idem sic: naz sit aliquis circulus ifinit⁹ per aduersariū: sz
signent in eius circūferētia duo puncta sicut prius. s. a. ⁊.
b. ⁊ ꝑtrahat vna linea recta ab. a. ad. b. per moduz corde:
tunc querit: vtrū corda distet ab arcu: vel non: si dicat q̄
nō: hoc est falsum ex eo q̄ tunc corda ⁊ arcus essent vna
linea. Si aūt dicat q̄ distant ⁊ nō distātia idiuisibili cuz
nulla talis sit: ergo distātia diuisibili: ⁊ cū posset dari cir
culus equalis finitus in quo iter tm̄ arcū ⁊ tantā cordaz:
cadit equalis distātia: sequit circulū finitū equalē esse cir
culo ifinito: q̄d est falsum. ¶ 6° si posse eēt aliquē circuluz
esse infinitū sequerēt q̄ eius dyameter eēt infinitus: ꝓnātia
falsum: ꝓnātia nota est de se: sed falsitas ꝓnātis ꝑbat: naz sit
ille dyameter iter. a. ⁊. b. puncta sibi opposita in circūferē
tia illius circuli: ⁊ incipiat Sor. moueri ab. a. puncto ver
sus. b. sic q̄ in ꝑma parte ꝓportionali alicui⁹ hore ꝑtran
seat pedare: ⁊ in 2ª tm̄: ⁊ sic de singulis: ⁊ plato incipiat mo
ueri. a. b. versus a. sup eandē dyametrū: equali velocitate
sicut sor. mouebat: tunc clarū est q̄ sor. ⁊ plato sibi obuia
bunt sup illa dyametro: ⁊ nō in istanti terminante exclu
siue illā horā: naz tūc q̄libet eoꝝ est sup vno termino illi⁹
dyametri puta sor. sup. b. ⁊ plato sup. a. g̃ obuiabunt sibi
in aliq̄ istāti itrinseco illi⁹ hore: sz i q̄libet istāti itrinseco
isti⁹ hore a q̄libet eoꝝ est ꝑtrāsitū solū finitū: ⁊ cuz duo fi
nita nō ꝓstituant vnū ifinituz: segt q̄ ista duo spatia ab
eis ꝑtrāsita nō ꝓstituant dyametrū infinitū: ⁊ cū illa duo
spatia sint duo semidyametri illius circuli ifiniti: sequit
totalē dyametrū illius circuli eē finitū: q̄d fuit ꝑbandu z
¶ Per istā rōnē vlr pōt ꝑbari: q̄ nō est posse aliquā esse
magnitudinē rectā ifinitā iter duos terminos clausam.
¶ 2ª ꝓclusio: nō est posse eē aliquā magnitudinē quadra
tam ifinitā ꝑbat p 3ª ⁊ vltimā rōnē ꝑme ꝓnis ⁊c. ¶ 3ª
ꝓclusio vlr nō est posse aliq̄d corpus figuratū eē ifinitum:
ꝑbat pro rōnem ꝑme ꝓnis. ¶ 4ª ꝓclusio nō est posse ali
quā eē magnitudinē infinitam. ¶ Pro ista ꝓne p° pono
aliquas rōnes que mihi nō facūt magnā fidē: deide po
no vnā rōnem que mihi vr demonstrare ꝓnem: ⁊ ista so
lum facit mihi fidez. ¶ Prima ratio est ista: dato opposito
ꝓnis sequerēt q̄ eēt posse q̄ aliq̄d corpus opacū obijcere
tur alicui corpori luminoso: ⁊ tm̄ nō faceret vmbraz: ꝓnātia
falsum: ꝓnātia ꝑbat: nam per aduersariū sit vnuz corpus
luminosum ifinitū: ⁊ obijciat sibi corpus quadratū peda
le: ꝑbo q̄ nō facit vmbrā: pro quo suppono q̄ quilibet
punctus medij illuminat qui est retro corpus opacum:
ad quem attingit aliqs radius rectus ab aliquo puncto
corporis luminosi. Deinde suppono q̄ illud corpus lu
minosuz sic se habeat q̄ ꝓportionali ꝑm q̄ puncta eius
plus distant a corpore opaco ꝓportionali habeant plus
de lumine: in tm̄ q̄ qlibet punctus illius corporis lumi
nosi possit radiare vsq̄z ad corpus opacū. Tūc arguo sic:
q̄libet punct⁹ medij retro corpus opacū illuminat: ergo
illud corpus opacū nō facit vmbrā: ꝓnātia tenet: ānā ꝑba
tur: naz quocūq̄z puncto medij dato retro corpus opacū:
ille distat a corpore opaco: ergo ad quēlibet talē punctuz
pōt puenire radius rect⁹ ab aliquo puncto corpis lumi
nosi: absq̄z hoc q̄ ipse impediat per corpus opacū: ergo
per vnā suppōnez: quilibet punctus medij retro corpus
opacū illuminat: q̄d erat ꝑbandū. ¶ 2° arguit sic. si posse
esset aliquā magnitudinē infinitā esse tūc posse esset q̄. a.
per vnā totā horā esset finitū: ⁊ in istanti termināte exclu
siue illam horā eēt infinitum: ⁊ tm̄ in isto istanti nihil sibi
adderet q̄d videt eē incōueniēs: ꝑbat ꝓnātia: naz fit a vnū
pedale: q̄d in prima parte ꝓportionali crescat ad dupluz
⁊ in dupla ad quadruplū: ⁊ sic vltra: tunc in q̄libet par
te ꝓportionali illius hore est finitū: sz in istanti termināte
exclusiue illā hora est infinitū: ex quo tunc est cōpositum
ex infinitis quātis nō cōmunicantib⁹: quorū q̄libet est
tm̄: sicut aliq̄d certū datum: ⁊ tm̄ pro isto instanti nihil si
bi additur: pp hoc q̄ positū est q̄ augeat vsq̄z ad illud in
stans exclusiue: sic fit i modo sequit q̄ eēt posse q̄ aliq̄d p
vnam totā horā esset ifinitū: ⁊ tm̄ in istanti terminante ex
clusiue illā horā eēt pedale: ⁊ tm̄ in isto istanti nihil ab eo
remoueretur q̄d iterū videt incōueniens: pz ꝓnātia: naz si
a. quod factū est infinitū ecōuerso diminuat per partes
ꝓportionales alicuius hore: sicut augebat vsq̄z ad istans
terminans exclusiue illam horā sequit cōclusio ꝓposita.
¶ 3° ad idē: dato opposito ꝓnis: sequit q̄ esset posse q̄. a.
⁊. b. per vnā totā horā essent equalia: ⁊ in istanti termināte
exclusiue illam horā nō eēnt equalia: ⁊ tm̄ in illo istanti
a nullo illoꝝ remoueret aliquid: nec alicui illoꝝ adderet
aliquid: hoc iterū videt incōueniens: ⁊ ꝑbat ꝓnātia: nam
sint. a. ⁊. b. duo quāta pedalia: ⁊ augeant i aliqua hora sic
q̄ in prima parte ꝓportionali hore q̄libet illoꝝ augeat
ad duplū ⁊ in scda ad quadruplū: sic semp vsq̄z ad finez
hore: tunc per totā horā. a. b. manent equalia: ex quo per
totam horam sunt finita ⁊ in ꝑn° erant equalia: ⁊ equa
liter augent: ⁊ tm̄ in instāti termināte exclusiue illaz horā
nō erunt equalia ex quo in fine hore q̄libet illoꝝ est infi
nituz: sed iter infinita nō est equalitas nec inequalitas p
Cōmē. 3° hui⁹. ¶ 2° ad idem sequit q̄ per totam horaz
a. eēt maius. b. ⁊ i fine hore nō: ⁊ tm̄ i fine hore nec. a. nec. b.
aliq̄d adderet: nec aliq̄d ab eis remoueret. hoc iterū vide
tur eē incōueniēs: ꝑbat ꝓnātia: nam posito q̄. a. fit duplū
ad. b. ⁊ augeat in hora: sic q̄. a. ꝓtinue maneat duplū: ad
b. ⁊ q̄ in prima pte ꝓportionali. b. augeat ad duplū: ⁊ in
2ª ad quadruplū: ⁊ sic vltra: in fine hore nihil additur. a.
nec remouet ab. a. ⁊ sic est d. b. ⁊ tm̄ in fine hore. a nō ē ma
ius. b. postq̄z taz. a. q̄z. b. est infinitū: mō vnū infinitū nō
est maius alio. ¶ 5° sequerēt q̄ sor. plato mouerent p ho
raz: sic q̄ in qualibet parte proportionali illius hore sor.
ꝑtransiret dupluz ad illud q̄d pertransiret plato. ⁊ tm̄ in
fine hore ꝑtransitū a sorte nō est maius ꝑtransito a plato
ne: ꝑbat ꝓnātia posito q̄ sor. in ꝑ̄ pte ꝓportiōali alicuius
hore ꝑtrāseat bipedale: ⁊ plato pedale: ⁊ in 2ª q̄drupeda
le: ⁊ plato bipedale: ⁊ sic vltra eundo: sz proportionē du
plam: tunc clarū est q̄ in qualibet parte ꝓportionali hu
ius hore sor. ꝑtransiuit dupluz ad illud quod pertāsiuit
plato: ⁊ tm̄ in fine hore ab vtroq̄z est ꝑtransitū infinitum:
mō vnū ifinitū non est mai⁹ alio nec minus alio. ¶ Iste
rōnes nō facūt mihi magnaz fidem pro ꝓclusione: imo
si quis vellet ꝓcedere q̄ possibile esse magnitudinez infi
nitam esse: ꝓcederet omnes istas rōnes: sed nūc volo face

re vnã rõnem que mihi facit fidem: pro quo suppono q̃ nõ sit possibile esse vltimã ptem ꝓportionalẽ alicuius cõtinui: tunc arguit sic: nõ est possibile q̃ in qualibet parte ꝓportiõali alicuius hore deus faciat vnũ lapidẽ: ⁊ ipm ꝓseruet cum factis ⁊ fiendis. ergo nõ est possibile esse infinitum: ꝓñtia tenet ex eo q̃ ex quo iam de facto nõ est aliquod infinitum sicut dictũ est ꝑ⁹. si possibile esset aliqd̃ esse: hoc fieret per istum modũ q̃ in qualibet parte ꝓportionali deus faceret vnũ pedale quod ꝓseruaret cũ factis ⁊ fiendis: ⁊ q̃ tunc in fine illius hore ex oibus illis resultaret magnitudo infinita: añs demonstrat sic: nam dato opposito añtis: faciat deus vnũ lapidẽ pedalẽ tangentẽ a. pũctũ manentẽ fixum: deinde in secũda parte ꝓportionali eiusdẽ hore remoueat illũ lapidem ab. a. puncto per spaciũ pedale: faciatq̃ inter ipm ⁊ a. pũctũ secundum lapidem pedalem: deinde in tertia pte ꝓportiõali eiusdẽ hore remoueat illud aggregatũ ex illis duob⁹ pedalib⁹. itez ab. a. puncto manenti fixo per spaciũ pedale: ⁊ creet tertiũ lapidẽ inter illud aggregatũ. a. punctum: ⁊ sic continue per alias partes ꝓportionales illius hore vsq̃ ad finem eiusdem hore si est possibile. tunc clarum est. q̃ in fine hore aliquis lapis pedalis tangit. a. punctum fixum. ergo ille lapis erat vltimus in creatiõe infinitorũ lapidũ creatorũ ꝑm infinitas partes ꝓportionales hore: sed cum per casum cuilibet lapidi correspondet vna pars ꝓportionalis hore: sequit q̃ lapidi vltimo tangent. a. punctũ in fine hore correspõdet vltima pars ꝓportionalis hore que est vltima inter omnes sicut ille lapis est vltimus inter omnes lapides creatos. Et cuz tempus sit de nũo cõtinuorũ: sequit esse vltimaz ptem ꝓportionabilẽ alicuius ꝓtinui quod est ꝓtra suppositionẽ. ¶ Contra istã rõnem pono aliquas ꝓclusiones: ꝑma est q̃zuis non sit possibile: sicut iaz ꝓbatũ est. q̃ in qualibet pte ꝓportionali alicuius hore deus facit vnũ lapidem pedalẽ: tñ bene possibile est q̃ in qualibet parte ꝓportiõali: deus faciat vnũ lapidẽ: ꝓbatur nam possibile est q̃ deus in vna hora cõtinue ⁊ successiue faciat vnũ lapidem ita q̃ in fine hore lapis factus a deo sit pedalis: tũc cũ quelibet pars lapidis sit lapis: sequit q̃ in q̃libet parte ꝓportiõali illius hore deus faciat vnũ lapidẽ: q̃ facit ptem lapidis. ¶ 1ª cõclusio quãuis nõ sit possibile q̃ in qualibet parte ꝓportionali alicuius hore deus faciat vnuz lapidẽ pedalẽ: tñ in qualibet parte alicui⁹ hore deus põt facere vnũ lapidez pedalẽ. ꝓz hoc: q̃ in prima pte ꝓportionali deus põt facere vnũ lapidẽ pedalẽ: ⁊ in scda deus põt facere vnuz lapidẽ pedalẽ: ⁊ nõ est dare instantiã in aliquo. q̃ in qualibet pte deus põt facere vnũ lapidez pedalẽ: ⁊ si arguit in qualz pte ꝓportiõali deus põt facere vnũ lapidẽ pedalẽ. q̃ possibile est q̃ faciat ⁊c. negãda est ꝓñtia ex eo q̃ arguitur a sensu diuiso ad sensum cõpositũ falsum. vñ nõ sequitur quãlibet ptem istius põderis soꝛ. põt portare. q̃ possibile est q̃ quãlibet plem portet. vñ sit vnũ põdus vt 8. in grauitate qd̃ sit. a. ⁊ sit potẽtia. soꝛ. etiã vt. 8. tũc clarũ est q̃ quamlibet partem. a. ponderis soꝛ. potest portare ⁊ tamẽ impossibile est eum portare quamlibet partem: quia tunc. a. pondus esset portare: sed hoc est falsum: quia aliter fieret actio a proportione equalitatis: ⁊ hoc est quod alias dixi: deus in qualibet parte proportionali potest condensare. a. ad subduplum: ⁊ non potest hoc in qualibet parte proportionali quod videtur aliquibus mirabile. ¶ 3ª conclusio etiam iuxta rationem factam: ⁊ cõclusiones positas est ista: q̃ aliqua est vniuersalis ipossibilis. cuius quelibet singularis est possibilis ⁊ quelibet cuilibet earz cõpossibilis: ꝓz: nã hec est ipossibilis: in q̃libet pte ꝓportiõali de⁹ creat vnũ pedale: ⁊ tũ q̃libet ei⁹ singularis est possibilis ⁊ q̃libet alteri cõpossibilis: q̃ nõ est reperire aliquam: que non sit possibilis: nec aliq̃s que nõ sint cõpossibiles. ¶ Sed dices ex quo oium singularũ alicuius vniuersalis possibilitas nõ sufficit: ad possibilitatem vniuersalis nec earũ cõpossibilitas: quid ergo sufficit ad possibilitatem vl'is dico q̃ requiritur ⁊ sufficit q̃ oẽs eius singulares sim ul eẽ veras sit pos'e. i. q̃ hec sit possibilis: oẽs eius singulares sunt vere. ⁊ ꝓformiter dicam de possibilitate copulatiue. Sz dices ꝓtra. ꝓbo q̃ hec sit possibilis: in qualibet parte ꝓportionali deus facit vnũ lapidem pedalẽ. ꝓbat: nam primã eius singularẽ esse veram est possibile. ⁊ scõm eius singularẽ esse verã est possibile. ⁊ nõ est aliqua singularis: quin ipsaz esse verã sit possibile: ergo oẽs eius singulares esse veras est possibile. ⁊ sic ipsa est possibilis ꝑm dicta. ¶ Rñdeꝰ ꝓcedendo totuz añs: sed negat ꝓñtia: vnde ꝓñs est oio impertinens antecedẽti: vñ si ꝓñtia valeret: ex quo videꝰ arguere iductiue: ꝓñs deberet esse vna ꝓpositio vl'is: sed hoc nõ: ex quo est vna ꝓpõ cõposita de possibili. vñ oẽs istas singulares eẽ veras est possibile. ita modicum est vl'is: sicut ista omnez hominẽ esse aial est possibile: mõ talis nõ est vl'is: sed est indefinita: sicut ꝓz ex logica. ¶ Ad 2ᵐ solutione aliquarũ rationũ. pono istam ꝓnem: q̃ si deus annihilaret totum qd̃ est infra latera celi tunc hec esset falsa. spatiũ est infra latera celi: patet hoc: q̃ hec eẽt affirmatiua cuius ꝑm pro nullo supponit: mõ quelibet talis affirmatiua est falsa sicut ostensum est alibi. dices tu: imo adhuc iste terminus spatiũ. supponit pro aliquo: q̃ pro spatio: tunc arguitur sic: vel illud est aliqd: vel nihil: si nihil hẽtur ꝓpositũ: si aliquid tunc deus nõ totum annihilauit qd̃ est inter latera celi. quod est ꝓtra causatũ positũ: ⁊ ista ꝓclusio ꝓz intelligi de spatio recto: ⁊ hoc notanter addo quod est inter latera celi: q̃zuis iter partes celi nõ sit spatiũ rectũ: tñ adhuc bene inter eas est spatiũ circulare: ꝓz hoc: nam adhuc iter a. ⁊. b. puncta signata in ꝓcauitate celi esset spatiũ circulare. Ex ista ꝓne sequit: q̃ si totũ quod est iter latera celi eẽt annihilatũ q̃ partes celi non distarent distãtia recta: sed bene distantia curua: ꝓz hoc: q̃ sicut album nõ est sine albedine: ita nõ est possibile aliq̃ distare sine distantia: modo quia tunc inter latera partis celi nõ esset distantia recta sequitur ipsa nõ distare ꝑm distantiã rectam. ¶ Sed ꝓtra si nõ distarent distantia recta: nec inter ea eẽt spatiũ rectum: sequereꝰ q̃ latera celi se tangerẽt: sicut latera vni⁹ burse vacue. ¶ Respondeꝰ negãdo ꝓñtiaz: dico q̃ nec distant: nec se tangunt q̃zuis Az. hic nõ ꝓcederet istuz casuz eẽ possibilẽ quẽ opz nos cõcedere ꝑm fidem. ¶ Ulterius dico q̃ si totũ qd̃ est inter latera celi annihilareꝰ excepto vno lapide: qui primo tangeret vnũ latus celi: dico q̃ si deus moueret ipsum in tantũ q̃ tangeret aliud latus celi: nõ ꝓpter hoc in tali motu elongareꝰ a primo ⁊ approximaretur secũdo: q̃ elongatio ⁊ approximatio nõ pñt fieri sine distantia: ꝓz modo positum est q̃ nulla sit ibi distantia neq̃z spatium. ergo.

Ad rationes principales. ꝓ. ad primaz nego q̃ possibile sit q̃ deus ⁊ c̃. ⁊ in hoc stat vis arguméti. ¶ Ad 2ᵃᵐ magnitudo põt diminui in infinitũ per diuisionẽ: ergo per oppositionẽ istarz partiũ ad aliã illa est augmentabilis in infinitũ: nego ꝓñtiam: q̃ cum aliqua magnitudo per ablationẽ sue medietatis diminuat ad duplũ: tunc aliqua equalis sibi per additionem illius soluz augereꝰ ad sexquialterũ: ⁊ sic nõ tñ augereꝰ vna magnitudo alicuius qd̃ re'ecatur ab vna alia: quantũ illa diminuit a quo resecat. ¶ Ad 3ᵃᵐ dico: q̃ extra celum nõ est aliqd̃ spatiũ: ⁊ si deus crearet ibi vnã fabaz: tunc etiã crearet spatiũ extra celũ tñ quanta est ipsa faba. ⁊ illud spatiuz est ipsamet faba. ¶ Ulterius dico q̃ si deus moueret illam fabam a celo: nõ ꝓpter hoc illa distaret a celo recte sicut dicebat de lapide moto ab vno latere celi ad aliud: omni annihilato qd̃ est infra latera celi. ¶ Ad aliam dico q̃ si deus crearet extra istuz mundum tres mundos ad istum: tunc inter ꝓuexa istorũ mundorũ non esset

nõ esset distantia recta: sed bene curua. ¶ Ad aliam patet ex dictis in questione

¶ Tex. cõmẽti. lviij.

¶ Relinquitur igitur potentia esse infinitum ꝛc. Qõ. xiiij.

Queritur quartodecimo vtrũ ifinite partes sint in ꝓtinuo: ꝛ arguit q̃ nõ: naꝫ sic seqrẽt q̃ nõ essent plures partes in toto q̃ꝫ in eius medietate: nec plures partes in celo q̃ꝫ in grano milij: sed hoc est falsum: falsitas pꝫ: naꝫ quecũq; partes sunt in parte sunt in toto, ꝛ cũ hoc alique sunt in toto que nõ sunt in parte: ergo videt q̃ quacũq; parte alicuius totius data pauciores sunt in ea q̃ꝫ in toto: ꝓñtia ꝓbatur: nã post q̃ꝫ alicuius totius ꝓtinui pars est ꝓtinua sicut illud totũ sequit ifinitas partes esse in ea: sicut in toto: ꝛ vna multitudo infinita nõ est maior alia: sequit tãtam esse multitudinẽ partiuꝫ in parte sicut in toto: ꝛ per ꝓñs nõ pauciores essent partes in parte q̃ꝫ in toto, silr arguerẽt de grano milij ꝛ de celo. ¶ 2° sequerẽt q̃ tale continuũ eẽt ifinitũ: ſz hoc est cõtra dicta: ꝛ ꝓñtia ꝓbat ex eo q̃ due partes faciunt aliqualẽ extẽsionẽ ꝛ tres maiorẽ: ꝛ quatuor maiorẽ: ꝛ sic in ifinitũ: q̃ si ifinite eẽnt in ꝓtinuo illud ꝓtinuũ esset ifinitũ extẽsuꝫ ex eo q̃ ifinite ptes videtur facere infinitã extensionẽ. ¶ 3° si in isto ꝓtinuo essent infinite partes: cum illud ꝓtinuũ in tpe finito ꝓtingat eẽ ptransitũ sequerẽt q̃ infinita ꝓtingeret esse ptransita: mõ hoc est falsum ꝛ ꝓbat ꝓñtia: qꝛ illud ꝓtinuũ nõ ꝓtingeret esse ptransitũ: nisi partes eius eẽnt ptransite: si ergo infinite ptes eẽnt in ꝓtinuo tunc ipm nõ ꝓtingeret esse pertransitũ: nisi ifinita eẽnt ptransita q̃d erat ꝓbandũ. ¶ 4° sequerẽt q̃ ifinita esset multitudo rerũ separatarũ ꝛ distãtium abinuicẽ: mõ hoc reputat impossẽ: ꝓbat ꝓñtia: qꝛ si infinite essent partes in isto ꝓtinuo: ꝛ cum tertia pars distet a prima: secũda itermediat: ꝛ silr quarta distat a scda qꝛ tertia intermediat ꝛ sic vltra infinita essent in isto cõtinuo separata: ꝛ distãtia abinuicẽ. ¶ Quinto est dare vltimam partẽ ꝓportionalẽ istius ꝓtinui: ꝛ cũ etiaꝫ sit dare primã sequit q̃ nõ ifinite partes sunt in isto ꝓtinuo: ꝓñtia tenet ex eo q̃ vbi datur primũ ꝛ vltimũ: ibi nõ datur infinituꝫ: añs ꝓbatur: nam in primo huius: ꝛ 2° metaᶜᵉ dicit Aꝫ. vbi est dare primũ: ibi etiã est dare vltimũ: ergo si est dare primã partẽ ꝓportionalẽ sicut est in veritate sequit q̃ etiã sit dare vltimã. ¶ 6° si infinite essent partes in ꝓtinuo vel in eo eẽnt in actu: vel in potẽtia nõ põt dici q̃ in actu: qꝛ tunc esset dare multitudinẽ actu infinitã: quod negat Aꝫ. nec etiã in potentia ex eo q̃ continuũ est ens in actu. ergo quelibet pars eius est in actu. ergo si infinite sunt partes in ꝓtinuo: sequit quãlibet earũ esse in actu: ꝛ nõ soluꝫ in potẽtia. ¶ 7° oĩs nũs est finitus: ergo numerus partiũ ꝓportionalium est finitus: nõ ergo infinitus: nõ ergo sunt infinite partes in ꝓtinuo: añs pꝫ: qꝛ oĩs nũs est nũabilis: ꝛ q̃libet tale est finitũ: qꝛ nũs binarius est finitus: ꝛ nõ cõtingit reperire aliquã instantiam de aliquo numero. ergo. ¶ 8° si infinite essent partes in ꝓtinuo: vel hoc esset verũ de partibus eiusdẽ quãtitatis: vel de partibus eiusdẽ ꝓportionis. Si primũ tunc tale ꝓtinuũ esset infinitũ: ex eo q̃ ex infinitis partibus eiusdem quantitatis resultat infinitũ: si dicatur scõm adhuc erit infinitũ: ex eo q̃ partes eiusdem proportionis: sicut eiusdeꝫ quantitatis: vnde si diuido vnũ ꝓtinuũ in duas medietates: deinde quãlibet earuꝫ in duas: sicut sunt ibi ptes eiusdẽ ꝓportiõis ita sunt ibi ptes eiusdẽ quãtitatis: naꝫ due pᵇ medietates sunt eiusdẽ quãtitatis: ꝛ sic vltra.

Tex. cõ. 6.

In oppositum arguitur sic: nisi ifinite eẽnt partes in cõtinuo; sequerẽt q̃ in diuisione ꝓtinui cõtingeret stare. Sꝫ hoc est falsuꝫ: ꝛ ꝓtra pbum in isto 3° ꝛ in 6° huius: vbi vult q̃ in diuisione continui ꝓtingit semp vltra accipere: ꝓñtia tenet postq̃ꝫ solum in nũo finito essent partes ꝓtinui. ¶ 2° in isto cõtinuo sunt due medietates ꝛ tres tertie: ꝛ quatuor quarte ꝛ sic semp: ergo ifinite sunt partes in isto ꝓtinuo: tota ratio pꝫ. ¶ 3° in isto cõtinuo sunt aliquot partes ꝛ quantũlibet plures. ergo. ¶ In ista qõne ꝑmo videndũ est de quesito: ꝛ de aliquibus tangentibꝰ quesituꝫ. 2° videt vtruꝫ plures sint partes in toto q̃ꝫ eius medietate:

Quantum ad primũ sciendũ est quid intelligat per partes ꝓportionales. vnde sciendum q̃ dicunt partes ꝓportionales a ꝓtinua ꝓportionalitate: ꝛ igit deberet dici partes ꝓtinue ꝓportionales: sed ly ꝓtinuũ breuitatis cã dimittit. ¶ Deinde est sciẽdũ q̃ ꝓportionalitas dicit similitudo ꝓportionũ: sicut patet ex quinto euclydis: ꝛ est ꝓportionabilitas ꝓtinua q̃ũ est equalis ꝓportio primi ad secundũ: sicut secũdi ad tertiũ: ꝛ ideo inter ista quatuor duo: vnũ est proportionalitas ꝓtinua: qꝛ qualis est proportio quatuor ad duo: talis est ꝓportio secundoꝛ ad vnũ. Et qꝛ ꝓportionabilitas est similitudo ad minus ad ꝓportionalitatẽ ꝓtinuam requiruntur tres termini. sicut etiã pꝫ ex quinto iaꝫ allegato. Ex quo sequit q̃ improprie dicit due partes proportionales: vel vna pars ꝓportionalis: nisi intelligendo q̃ sunt due vel vna de partibus ꝓportionalibus. ¶ 2° sciendũ est q̃ si sunt continue ꝓportionales ꝑm ꝓportionez equalitatis: tũc dicunt partes eiusdẽ rõnis quãtitatis: q̃ũ vo sunt ꝓtinue ꝓportionales ꝑm ꝓportionẽ inequalitatis: tunc dicunt partes eiusdẽ quantitatis ꝓportionis. ¶ 3° sciendũ q̃ partes eiusdẽ rõnis quãtitatis sunt duplices: quedã sunt que dicunt cõmunicãtes: ꝛ quedã nõ cõmunicantes. Nõ cõmunicantes dicunt quarũ vna est totaliter extra aliam: nec ꝓñt aliquaꝫ partẽ eis cõem sicut due medietates alicuius ꝓtinui. Partes vo cõmunicãtes dicunt que ꝓñt aliquã partez cõmunẽ q̃ est pars vtriusq̃: verbi gꝛa: sicut si vnũ pedale eẽt: cuiꝰ vnũ extremũ eẽt. a. ꝛ reliquũ. b. ꝛ punctꝰ medius esset. c. punctus inter. b. ꝛ. c. esset. d. ꝛ punctꝰ medius inter. c. ꝛ. d. esset. e. tunc. b. e. d. e. essent partes quãtitatis cõmunicantes qꝛ. e. d. esset pars vtriusq̃ꝫ. silr. a. ꝛ. c. ꝛ. c. ꝛ. d. essent partes eiusdẽ quãtitatis cõicantes: cõicant enim in parte. e. c. que est vtriusq̃ꝫ cõis. Sed. a. ꝛ. c. ꝛ. c. ꝛ. b. essent ptes nõ cõicantes: eo q̃ nihil q̃d est pars vnius esset pars alterius. ¶ Tunc sit prima ꝓclusio q̃ partes ꝓportionales solent accipi ꝑm ꝓportionez duplam: ratio huius est: qꝛ ꝓportio dupla est magis nota. ¶ 2ª ꝓclusio q̃ etiã ꝓñt capi ꝑm alias ꝓportiones: pꝫ hoc: naꝫ ptes ꝓportionales alicuiꝰ ꝓtinui: ꝓñt sic capi q̃ totũ ꝑter eius tertiaꝫ partẽ: sit ꝑma pars ꝓportionalis: ꝛ q̃d totũ residuũ ꝑter eius tertiã sit 2ª pars ꝓportionalis: verbi gꝛa: si eẽt aliq̃d ꝓtinuuꝫ triped ale possemus capere pro ꝑma parte ꝓportionali duos pedes: ꝛ pro 2ª parte ꝓportionali duas tertias vnius pedis. ꝛ sic vltra. silr possemus capere partes ꝓportionales alicuiꝰ ꝓtinui: sic q̃ prima eius pars ꝓportionalis eẽt totũ ꝑter eius quartam: ꝛ 2ª pars ꝓportionalis eẽt totũ residuũ quarte: ꝑter eius quartã: ꝛ sic vltra ꝛ sic simili modo ꝑm ꝓportiones denominatiuas ab alijs numeris possent capi ꝑtes proportiõales ꝓtinui. ¶ 3ª ꝓposito q̃ eẽnt due magnitudines. a. ꝛ. b. ꝛ ptes ipsiꝰ. a. capent ꝑm ꝓportionẽ duplaꝫ: ꝛ ptes ipsiꝰ. b. capere sic q̃ ꝑ ꝑ ꝓportiõalis ipsiꝰ. b. eẽt totũ ꝑter eius tertiã ptez: vel millesimã sicut placet ꝛ caperẽtur partes ꝓportionales tpis ꝑm diuisionem cõem. s. ꝑm ꝓportionẽ duplã: ꝛ sint. c. ꝛ. d. duo mobilia. ꝛ moueat. c. super. a. ꝛ. d. super. b. sic q̃ in ꝑma pte ꝓportionali tẽporis. c. ptranseat ꝑmã ptem ꝓportionalẽ ipsius. a. s. medietatem ꝛ. d. primã ptem ꝓportionalẽ ipsius. b. s. totũ ꝑter eius tertiã ptem: ꝛ moueant sic ꝓtinue: q̃ corrñdeant ista

mobilia:in ptibus pportionalib⁹ tēporis ptranseāt ptes
suaꝝ magnitudinū:eque cito ille magnitudines eēnt p
transite ab istis duobus mobilib⁹:pz hoc qz eque cito in
finite ptes sunt pertransite ab vno sicut ab alio:in quas
diuise sunt sufficienter hꝫ magnitudines. ¶Sed dices
ꝓtra ꝓtinue.d.est ante.c.g citius ptransibit suam magni
tudinem q̄z.c.suam:assumptū ꝑbat:naz posito q̄ queli
bet istaꝝ magnitudinū sit triuz pedū:tūc qñ.c.ptransiuit
vnū pedē cū dimidio:tūc.b.ptransiuit duos pedes:ex eo
q̄ assignando ptes pportionales ꝑm pportionē duplā:
vnū cum dimidio est ꝑma pars pportionalis triuz:assi
gnando autez ptes pportionales:sic q̄ ꝑma pars ppor
tionalis sit totū preter tertiā.tūc prima pars pportiona
lis est duo.cum g̃ positū sit q̄ in ꝑma parte pportionali
tēporis:qd̄libet eoꝝ mobiliū ptranseat ꝑmā ptem ppor
tionalē sue magnitudinis opz q̄ in fine ꝑme ptis ppor
tionalis:vnū ex eoꝝ vadat ante:z ita in scda z in tertia z
sic de alijs. ¶Rñdet q̄ nō est incōueniēs duo mobilia
simul icipere mouerī sup duas magnitudines equales:
z istas magnitudines eē eque cito ptransitas ab eis:non
obstante q̄ vnū mobilium istoꝝ est ante aliud:z ꝓtinue
plus est ptransitū ab vno q̄z ab alio.verum est tñ q̄ hoc
nō pōt esse:si eque velociter mouerenē.verumtñ hoc pōt
esse qñ vnuz recupat in velocitate in alia pte tēporis qd̄
nō habuit in ꝑma.z relinquū.perdit in velocitate.vnde
illud pz de duob⁹ quātis in vna equilibra z alia ꝯodiaci
de quibus dicit auctor spere q̄ eque cito incipiūt oriri
z eque cito sunt porte nō obstante q̄ continue plus eri:
portuz de vna q̄z d̄ alia. ¶4ª cōclusio infinite sunt ptest
in ꝓtinuo pportionales:pz hoc:qz aliter in infinitū cōti
nuū nō esset diuisibile. ¶5ª cōclusio nulle ptes continui
sunt omnes partes ꝑ portionales:pz qz quibuscūqz da
tis adhuc sunt plures.g̃ nulle sunt oēs:vñ nec due sunt
oēs:nec tres z sic de alijs.Sed ꝓtra due medietas alicui⁹
ꝓtinui sunt ifinite partes ꝓtinui.ergo alique partes cō
tinui sunt infinite:ꝓñtia tenet:añs ꝑbat:qz due medieta
tes continui sunt tres tertie:quatuor quarte:z sic vltra.g̃
due medietates sunt infinite ptes. ¶2° due medietates
sunt omnes ptes ꝓtinui.g̃ alique ptes cōtinui sunt oēs
eius partes:ꝓñtia nō est de se.z añs pz:qz nō sunt plures
partes in cōtinuo q̄z due medietates. ¶Ad ista respon
detur ad ꝑmaz negando istam ꝓñtiam: due medietates
sunt tres tertie z eedē medietates sunt q̄tuor q̄rte z sic de
alijs.g̃ due medietates sunt ptes ifinite:sz bñ sequit.g̃ in
finite ptes sunt due medietates recte:sicut nō sequit ꝓti
nuū est diuisibile in duas ptes:z idē ꝓtinuū est diuisibile in
tres ptes:z sic vltra.g̃ ꝓtinuū est diuisibile in ifinitū:pp hꝫ
q̄ ly ifinitū a pte ꝑdicati tenet cathe^ce:sz bñ sequit.g̃ in ifi
nitū cōtinuū est diuisibile:z hꝫ est ēt illud qd̄ solet dici:nō
d̄bere fieri iductiōez a pte ꝑdicati:sz a pte ꝑbti. ¶Ad aliaz
quū dicebat: due medietates sunt oēs ptes alicui⁹ ꝓtinui:
hoc nego: qz sint ille due medietates.a.b.vel g̃ due capit
disiūctiue:vel collectiue:si disiūctiue: tūc sequit due me
dietates sunt oēs ptes illi⁹ ꝓtinui.g̃.a.est oēs ptes illi⁹ cō
tinui z.b.medietas:est oēs ptes illi⁹ continui:mō q̄libet
istaꝝ est falsa.g̃.si aūt ly due tenet collectiue:tūc hec est fal
sa:due medietates sunt oēs ptes illius ꝓtinui:vñ sic acci
piendo due medietates non sunt ptes illi⁹ ꝓtinui:sz sunt
idē qd̄ ipm totū. ¶7ª ꝓclusio.ifinite sunt ptes eq̄lis quā
titatis cōicātes in isto ꝓtinuo: pz hꝫ:qz ifinite sunt ptes
in isto ꝓtinuo eq̄lis q̄ntitatis:quaꝝ vna est ꝑs alteri⁹.g̃
ꝓclusio vera:ꝓñtia tz per qd nois cōicatū:añs pz:naz ca
pto aliquo continuo bipedali cuius vnum extremum
sit.a.z aliud.b.z medius.c.z punctus medius inter.a.z.c.
sit.d.punctus z medius inter.a.z.d.sit.e.deinde punctus
medius iter.c.z.d.sit.f.z pūctus medius iter.b.z e.sit.g.z
sic vltra. ¶8ª ꝓclusio in nullo ꝓtinuo sunt ifinite ptes eq̄
les ꝑm ꝓēm dimēsionē nō cōicātes:pz hꝫ nā tūc tale eēt ifi
nitū:sicut pz ex ꝑcedētib⁹. ¶9ª ꝓclusio in ifinitas ptes ꝑt
diuidi ꝓtinuuz:ꝑbat:qz in duas ptes potest diuidi:z in
tres:z q̄tuor:z sic vltra. ¶1°ª ꝓclusio in ifinitas ptes pōt
eē ꝓtinuū actu diuisuz:pz:qz in duas ptes pōt eē ꝓtinuū
actu diuisuz z in tres:z nō in tot qn in plures.g̃ in ifini
tas ptes pōt ꝓtinuū eē actu diuisuz. ¶11ª cōclusio nō est
possibile:q̄ in ifinitas ptes ꝓtinuū sit actu diuisuz:ꝑbat
nā hec nō est possibilis in ifinitas ptes ꝓtinuū est actu di
uisuz:qz alr eēt dare multitudinē actu separatoꝝ z diuer
soꝝ nō exñtiuz pars alicui⁹ ifinitā:qd̄ est ipossibile. ¶Sz
dices si hec ē vera in ifinitas ptes ꝓtinuū pōt eē diuisuz:
tūc sibi cozrñdet vna de iesse possibilis:sed hec nō est nisi
ista in ifinitas ptes ꝓtinuū est diuisuz:mō istā dicis esse
ipossibilē per vltimā ꝓnez. ¶Rñdet q̄ imo hec est vera
in ifinitas cōtinuū pōt eē actu diuisum:z quū dicebat.g̃
dz sibi z̄c.dico q̄ nō solū vna:sz ifinite de iesse sibi cozrñ
dent.s.ista:in duas ptes ꝓtinuū est actu diuisuz:z in tres
ptes ꝓtinuū est actu diuisum:z sic vltra:z q̄libet istaꝝ est
possibilis z̄c. Et simile sicut de ista oē astrū possuz videre:
q̄ue est vera q̄z̄uis hec non sit possibilis:oē astrū ego vi
deo:nec hoc regrit ad veritatē isti⁹ nihilomin⁹ q̄libet ista
rum est possibilis:hoc astrū video: z istud astrū video:z
sic vltra.vñ ꝓpositioni de possibili vniuersali non cozrñ
det solū vna de iesse possibilis:sz plures.quaꝝ q̄libet est
possibilis:sed adhuc dices:si q̄libet istaꝝ est possibilis:in
duas ptes ꝓtinuū est actu diuisum:z in tres cōtinuū esse
actu diuisuz:z sic semp sequeret hāc eē possibilē in ifini
tas ptes ꝓtinuū est actu diuisuz qd̄ est ꝓtra vltimā ꝓnez:
ꝑbat ꝓñtia sic:qz illa vniuersalis est possibilis cui⁹ q̄libet
singularis est possibilis:z cū hoc q̄libet eaꝝ cuilibz cōpos
sibilis:sed sic est de singularib⁹ isti⁹ vlis: que sunt iste:in
duas medietates ꝓtinuū est diuisuz:z in tres ptes ꝓtinu
um est diuisum z̄c.vñ q̄libet istaꝝ est possibilis:z cū hoc
q̄libet cuilibet cōpossibilis. ¶Rñdet ꝑcedēdo aliquam
vlem eē ipossibilē:cui⁹ tñ q̄libet singularis est possibilis:
z cuz hoc q̄libet cuilibet cōpossibilis sicut est ista:in ifini
tas ptes ꝓtinuū est actu diuisum.vñ ad hoc q̄ ꝑdicta sit
possibilis:nō sufficerēt ꝑdicta:sed cuz hoc requirit q̄ hec
sit possibilis: oēs singulares sunt simul vere.mō ista nō
est possibilis:ex eo q̄ nulle sunt oēs singulares illius.

Quantū ad scōm:fit hec ꝑma ꝓclusio:nō sunt plu
res ptes in toto q̄z in eius medietate:nec
in celo q̄z in grano milij:ꝑbat:nā capiam⁹ circulū egno
ctialē:z capiam⁹ circuluz circa polū.i.parū:sicut est gra
nuz milij.tūc ꝑbo q̄ in isto circulo magno:nō sunt plu
res ptes:q̄z in isto circulo paruuo.pro quo suppono:q̄
ambo isti circuli circūuoluant in vna die nāli:z q̄libz cir
cūuoluat sine iterruptione per getem:z tūc arguit sic nō
sunt plures ptes in isto circulo magno q̄z sint partes diei
naturalis nec sunt plures partes diei naturalis q̄z sint
partes in isto circulo paruuo.ergo nō sunt plures partes
in isto circlo magno:q̄z in isto circulo puuo::ꝓsequētia
tenet:añs q̄ ad ꝑmā eius ptem:pz ex eo:q̄ cuilibet pti il
lius circuli magni cozrñdet vna pars diei nālis:z similr
2ª pars pz:ex eo q̄ cuilibet parti diei nālis cozrñdet vna
ꝑs illi⁹ circuli pui:nihilomin⁹ q̄z̄uis nō sint plures ptes
in toto q̄z in ei⁹ medietate:tñ sunt plures ptes eq̄les vni
quātitati certe date in toto q̄z in ei⁹ medietate:ista sit scda
ꝓclusio:pz ipa:nā aliter totū nō eēt maiꝰ sua pte. Ad pri
mā ꝓnem vadit dictū cōmētatoris.d.q̄ ifinituz infinito
nō est maiꝰ:nec eq̄le:nec minus.cū g̃ infinite sint ptes in
medietate sicut in toto:sequit nō plures esse ptes in toto
q̄z in ei⁹ medietate.sed dices:si vnū ifinituz nō est maius
alio:sequit q̄ nō plures ꝑcesserunt dies q̄z anni suppos
ta eternitate mūdi:mō hoc videt falsuz:ꝓñtia tenet ex eo
q̄ ifiniti ꝑcesserūt anni:sicut z dies. ¶Rñdet q̄ suppos
ta eternitate mūdi z nō plures ꝑcesserūt dies:q̄z anni:ni
hilominus q̄cūqz tēpore finito in isto sunt plures dies
q̄z anni

q̃z anni ꝛ tñ in totali tempore infinito a parte ante non.

Ad rationes p̃a soluta est. ¶ Ad 2am pcedo q̃ due partes faciunt aliqualē extē sionē ꝛ q̃ si tres fuerint equales illis duab9: bñ faciūt maiorē: si vo ille tres fuerint minores illis duab9: ꝶ nō opz: vñ due medietates faciūt tantā extēsionē sicut tres tertie: pp ꝶ q̃ q̃libet illaꝝ tertiaꝝ: ꝛ filr q̃libet illaꝝ quartaꝝ est minor illa medietate. ¶ Ad 3am dico q̃ infinita bñ pñt per trāsiri in tpe finito: que tñ faciūt vnū ꝓtinuū: ꝛ sunt ptes vni9 sicut est de ptib9 ꝓtinui: q̃ꝫ nō sit pole finita ptrā siri separata abinuicē ꝛ nō exñtia ptes vni9. ¶ Ad 4am dico q̃ nō est ipole q̃ infinita sint separata abinuicē distātia ꝓtinuata tñ alicui ītermedio: ꝛ exñtia ptes vni9: q̃lr est de ptib9 vni9 ꝓtinui de qb9 arguit: ex ꝶ pz ad argumentuz. ¶ Ad 5am dico q̃ vbi ē dare pm simplr: q̃ ibi ē dare vltm: mō dico q̃ in ꝓtinuo nō est dare pam partē simplr: sz bñ primā pm signationē pcedēdo pz certā pportionē. ¶ Ad 6am dico q̃ infinite sunt ptes in ꝓtinuo in actu: sed qñ Aꝝ. negat infinitū in actu i multitudine itellīgit negare infinitū in actu separatoꝝ abinuicē: nō ꝓstituentiū aliqd vnū: ēt dico q̃ infinite ptes ī ꝓtinuo in poa ad istū sensuz q̃ quot quot acceptis pole est plures accipe. ¶ Ad 7am pcedo q̃ omnis nūs est finit9: ꝛ vlteri9 pcedo: q̃ nūs ptiū pportionaliū ꝓtinui est nūs finit9: nā nūs trinarius est nūs triū partiū pportionaliū cōtinui: ꝛ nūs quaternarius quatuor ꝛ sic vltra. ¶ Ad 8am dico q̃ infinite sunt ptes incōtinuo eiusdē pportionis q̃ꝫ iter illas infinite sint eiusdē quātitatis: nō tñ infinite sunt eiusdez quātitatis vni certe date ꝛ signate: vñ si sic tūc tale ꝓtinuū eēt infinitū: dūtñ ille partes nō eēnt cōmunicantes: cum hoc tñ stat q̃ infinite sint partes in continuo ꝛc.

¶ Tex. cōmenti. lxix.

¶ In magnitudinibus autem contrarium est ꝛc. Q. ō. xv.

Ueritur vltimo vtrū oi magnitudine data cōtingat dare maiorez: ꝛ omni nūo dato contingat dare maiorē. Ad primū arguit: aūcte mathcor: qui ꝶ supponūt: vñ dicūt q̃ oi magnitudine data ꝓtingit dare maiorem. ¶ 2o si deo placeret posset creare vnā nouā sperā circa mūdū: ꝛ cras iterū vnā aliaz: ꝛ sic semp vltra. ergo. ꝓntia tenet ex eo q̃ magnitudo cōposita ex toto mundo ꝛ ex spera de nouo creata est maior isto mūdo. ¶ Deide arguit ad 2m aūcte Aꝝ. vnde dicit: q̃ quocūqz nūo dato ꝓtingit dare maiorem ex eo q̃ nūs causat ex diuisione continui: cū ergo in infinitū ꝓtinuū sit diuisibile: sequit q̃ in ifinitum numerus est augmentabilis.

Tex. cō. 69. **In oppositum** arguit pmo de magnitudine aūcte Aꝝ. in isto 3o dicentis: quātūcūqz ꝓtingit eē magnitudinē in poa: tantā ꝓtingit eē in actu: sz nō ꝓtingit magnitudinē eē infinitam in actu: ergo nō ꝓtingit magnitudinē eē infinitā in poa: ꝛ tñ si omni magnitudine data ꝓtingeret dare maiorē: tunc cōtingeret eē infinitā in poa: ꝛ q̃ꝫ opposito mō sit de motu ꝛ de magnitudine: quātū ad hoc tñ pōt argui de nūo sic quātūcūqz nūz ꝓtingit eē in poa: tm ꝓtingit eē in actu: sed nō ꝓtingit ipm eē infinitū in actu. g nō cōtingit ipm eē ifinitū in poa: minorē cōcedit Aꝝ. ꝛ tūc vltra cū ipm cōtingeret eē ifinitū in actu ꝓtingeret ipm eē infinitū in poa: si quocūqz nūo dato cōtingeret dare maiorē: sequeretur oppositū. ¶ In ista questi one videndū est de magnitudine. secūdo de numero.

Quantum ad primū sciēdū est q̃ aliqd pōt fieri maius: vel per additionē alicui9 ad ipsum: vel p solā rarefactionē: filr aliqd pōt fieri minus: vel per remotionē alicuius ab ipso: vel per solā pdensationez. ¶ Tunc fit prima pclusio: q̃ nō oi magnitudine data est dabilis maior: ꝛ hoc per poam nālē ꝛ hoc p additionem alicui9 ad ipm: pbat: nam capiat tota massa: seu tota magnitudo aggregata ex oib9 speris celestib9 ꝛ istis iferioribus. tūc arguit sic: ista magnitudine nō est dabilis maior p additionē alicui9 ad ipm: p poam nālē ergo: ꝓntia tenet: añs pbat: qꝛ ex quo iaz tota massa mūe est occupata: si huic mundo deberet fieri additio oporteret q̃ aliqd corpus de nouo fieret: ꝛ nō posset dici q̃ hoc fieret ex mā: ex quo iam tota mā est occupata sicut dictū est. ergo oporteret q̃ fieret ex nihilo: qd est ꝓtra oēs phos: isto mō pbat Aꝝ. pō celi: nō posse eē plures mūdos: nec posse fieri nouū mūdū ab isto distinctū. ¶ 2a pclusio q̃ nō oi magnitudine data est dabilis maior p rarefactionez p poam nālē: pbat de mūdo: qui nō est rarefactibilis pm se totū: ex eo q̃ celū nō est rarefactibile: qꝛ rarefactio cōsequitur actionē qualitatū primaꝝ abinuicez: que sunt caliditas frigiditas ꝛc. hꝰ qualitates nō sunt in celo nec ēt totalis massa ifra pcauū orbis lune est rarefactibilis pm se totā: pz ꝶ qꝛ nō posset pm se totaz rarefieri: nisi occuparet maiorē locū: sz nō pōt occupare maiorem locum: nisi latera celi recederēt abinuicē: sz hoc est icōueniens. g ꝛc. nihilominus massa que est ifra cōcauū orbis lune: bñ pōt rarefieri pm ptes: sz tūc opz q̃ cōdensēt pm aliā partē: g si aliqd rarefieret: necesse est aliqd condensari: pp ꝶ q̃ totalis massa ifra pcauū orbis lune nō pōt eē in maiorī loco: pp ꝶ q̃ latera celi nō pñt venire ppinqus: ꝛ ēt qꝛ nō est pole esse vacuū: ideo si aliqd cōdensat: neče est ēt q̃ aliqd rare fiat: vt semp massa predicta maneat in eq̃li loco. ¶ 3a ꝯ q̃ nō oīs magnitudo pōt diminui nec p remotionē alicui9 ab ipsa: nec p cōdensationē: sicut nec oīs magnitudo pōt augeri pbat de magnitudine: que ē mūdus: ista nō pōt diminui p remotionē alicui9 ab ipa: qꝛ sicut mā est ingīabilis: ita ēt est icorruptibilis: ꝛ p ꝓns nō minorabilis p ablationē: ꝛ corruptionē alicui9 ptis ab ipsa: ꝛ p ꝓns nec mūdus: quo ipsa est apphēsa: nec ipsa est cōdensabilis p cōdensationē: qꝛ celū nō est cōdēsabile pp ꝶ: q̃ nō ꝶz qualitates primas que sunt caliditas frigiditas ꝛc. ad quarū actiones seqt densitas: nec ēt totalis massa ifra cōcauum orbis lune ꝓtenta est pdēsabilis: pm se totā: lz bñ ꝶz ptez: sicut pz ex dictis. ¶ 4a ꝯ quantā ꝓtingit eē magnitudinē in poa tantā cōtingit eē in actu: pz ꝶ ex eo q̃ actu est tāta magnitudo quantā pole est eē. pz: qꝛ iaz mūdus est: q̃ est tāta magnitudo: quāta pōt eē: ꝛ ꝶ semp itelligit ꝶz poam nālē. ¶ 5a ꝯ his nō obstātib9 pm poam supnālez: quacūqz magnitudine data pole est dare maiorez: sicut arguebat 2a rō in pnō qōnis. ¶ 6a ꝯ: q̃ꝫ sit dare maximā magnitudinē: puta mūdū nō tñ est dare minimā magnitudinē inexistentē toti: pz ꝶ: qꝛ quacūqz magnitudine data: eius medietas est minor: ꝛ sic in ifinitū. Ex ꝶ seqt q̃ in ifinituz parua magnitudo est: ꝛ ꝶ itelligēdo de magnitudine inexistēte toti: pz ꝶ: qꝛ aliquāta magnitudo est ꝛ in duplo minor: ꝛ in quadruplo ꝛ sic in ifinitū. ¶ 7a pclusio q̃cūqz magnitudine data neče est eē minorē: qꝛ q̃cūqz magnitudine data neče est ipsaz hīe ptē: q̃libet est minor q̃z sit magnitudo data. ¶ 8a ꝯ hec est falsa: quacūqz magnitudine data cōtingit dare minorē: accipiēdo ꝓtingit: pro contingit ad vtrūlibet: pbat: nā p pcedentē ꝯnē q̃cūqz magnitudine data neče est dare minorē: sz qd est neče nō est cōtingens ad vtrūlibet ex eo q̃ ꝓtingēs ad vtrūlibet est qd nec est nečiū: nec ipole. ¶ 9a ꝯ q̃cūqz magnitudine data pōt dari minor seorsuz existēs: pz ꝶ: qꝛ ipsa pōt diuidi: ꝛ tūc p diuisionē ei9 est minor: sic seorsum exñs ꝛc. ¶ 10a pclusio falsum est q̃ q̃cūqz magnitudine data de facto sit minor seorsum: pz ꝶ de facto est minimuz ens nāle: ēt sic tūc actu eēnt ifinita seorsum exñtia: qd est falsum: ꝛ ꝯ Aꝝ. ex hīs seqt q̃ q̃ꝫ in ifinituz parua magnitudo inexistēs

toti posset eē: tñ ipse est q̃ in ifinitu3 parua magnitudo p se seorsum exñs sit. finaliter ergo ex his habet q̃ nō oi magnitudine data sit dare maiorem ꝛc.

Quantum ad 2m p̃mo est sciēdū q̃ nūs capitur dupliter: vno mō p distinctiōe actualiter separator abinuicē nō faciētiū vnū ꝓtinuū sicut est nūs decē hoiu3: vel decē equor. Alio mō p distictiōe nō actu separator: sz bñ separandor abiuicē faciētiū vnū cōtinuū: sicut est nūs ptiū in ꝓtinuo: p mō dicat nūs ppriē: 2° mō vo ipropriē. ¶ Tūc sit ꝑa ꝗ: q̃ loquēdo ipropriē de nūo nullo nūo cōtinuor dato pōt dari maior q̃z ipse erat añ. pz hoc: qr libet talis est ifinit9: capiēdo ifinitū sincathe^ce vñ ifinit9 nūs est hoc lignu3: qr nūs binarius sicut sunt medietates isti9 ligni sunt hoc lignū: ꝛ nūs ternarius: sicut sunt tres tertie ꝛ sic in ifinitū: sic g̃ accipiēdo nūm concedendū est q̃ vnitas est nūs: imo ifinit9 nūs est vnitas: qr sicut ia3 dictū est ifinit9 nūs est: hoc lignū. qcqd est hoc lignū q̃dā vnitas. ¶ 2ª cōclusio sic accipiendo nūm ipropriē per diuisionē cōtinui nō fit maior nūs q̃z ante: pz ꝶ qr si p diuisionē hui9 ligni i centū ptes fit nūs centenarius: tātus nūs erat ante accipiēdo nūm ipropriē ꝛc. sil'r si p diuisionē hui9 ligni in mille ptes: qr iste erāt ante mille ptes: sicut mō: q̃z uis mō sint separate ꝛ prius continue ꝛ ꝛ mō faciētes nūm ppriā dictū. ¶ 3ª cōclusio loquēdo de nūo ppriē dicto actu est maxim9 nūs: pz hoc: qr actu est maxima multitudo separator abinuicē hoc pz ex eo q̃ fm Arz. nō est dare multitudinē actu ifinitā separator abinuicem nō faciētiū vnū ꝓtinuū. ¶ 4ª ꝛclusio sil'r est actu minimus nūs: pz qr nō est minor nūs q̃z sit nūs binarius. ¶ 5ª ꝛclusio quocūqz nūo dato pōt dari maior: pz ꝶ qr quacūqz magnitudine data pōt dari minor p diuisionē magnitudinis: sicut pz ex primo articulo. ꝛ qr nūs causatur ex diuisione ꝓtinui: seqr ex quo in ifinitū vadit diuisio: q̃ in ifinitū pōt ire nūs. siue augmētatio nūi: ꝛ igit sicut quacūqz magnitudine cōtingit dare minorē: ita quocūqz nūo dato ꝓtingit dare maiorē. ¶ 6ª ꝛclusio nō quocūqz nūo dato pōt dari minor: semp loquēdo de nūo ppriē dicto a tertia ꝗne hucusqz pz hoc qr iter oēs nūos: nūs binarius est minimus: si vnitates binarij diuidant per fractionē. s. vna vnitas in tres tertias: vel in quatuor quartas ista diuisio nō est nūi diminutio: sed magis nūi augmētatio. Ex oibus his colligit q̃ opposito mō se hz magnitudo ꝛ nūs: vñ nō q̃cūqz magnitudie data ē dabilis maior p po^9m nālē: sz quocūqz nūo dato loquēdo de nūo ppriē dicto est dabilis maior per potentiaz nālem.

Ad rōnes principales. ad primā dico q̃ nō repugnat imaginatiōi quacūqz magnitudine data dare maiorē: ꝛ hoc sufficit mathematico: sed tñ hoc repugnat ꝛ ipertinēs est nāe. ¶ 2ª rō est pro quinta ꝗne p̃mi articuli. quū aūt dr ad oppositū q̃ nō quacūqz magnitudine data esset dare maiorē illa cōcedit: sz quuz arguit de nūo ista rō saluat pro eius solutione dico cum Arz. q̃ quātācūqz magnitudinē cōtingit eē in po^a: tantā cōtingat eē in actu: pp hoc q̃ actu est maxima magnitudo: qr nō pōt eē maior: nāliter tñ nō quātūcūqz nūm cōtingit eē in po^a: tñ cōtingit esse in actu: qr ꝶ actu sit maxim9 nūs accipiēdo nūm ppriē: tamē isto nūo: pōt eē maior: ꝛ sicut quacūqz magnitudine data vel dabili est dare minor. ita nō quocūqz nūo dato est dabilis minor: ꝛ sicut diuisio magnitudinis vadit in ifinitū: accipiendo infinitū sincathegorematice. ita augmētatio nūi vadit in ifinitū.

¶ Finis tertij physicorū magistri alberti de Saxonia.

¶ Questiones magistri Alberti de Saxonia In quartum librum physicorum Aristotelis.

¶ Tex. cōmēti. xlij.

¶ Et propter hoc mediuz celi ꝛ vltimū ad nos ꝛc. Q. ō. j.

Ostq̃z tractatū est sup tres libros physicor: nūc igit ꝗnter ē videndū: circa quartū librū ꝛ qr principaliter in isto libro tractat de loco: sit prima qō talis. Utrum locus sit supficies. Ad partē negatiuā arguit p̃mo auctoritate phi in predicamentis: vbi locuz ꝛ supficiem ponit distinctas species quantitatis. ¶ 2° naz ibidē dicit Arz. q̃ particule loci copulant ad vnuz terminū eūdē ad quē copulant pticule corpis: sz sic nō ē de ptib9 supficiei. g̃ loc9 nō ē supficies. ¶ 3° supficies ē quātitas: sz loc9 nō est quātitas g̃: ꝑa ps añtis pz p Arz. in pñtis: 2ª pars pbat: qr si loc9 eēt quātitas: nō eēt ꝓseruatiu9 locati qd̃ est ō vnā ꝑpetatē loci: ꝛ ō Arz. in 4° hui9. ¶ Sil'r loc9 nō esset pn^m gñatiōis: cui9 opp^m dicit Porphiri9: ꝑña pbat: p ꝶ qd̃ dic Cōmē. sup isto 4°: quātitas nō ē de virtutib9 actiuis ꝛ passiuis: ꝛ p ꝑñs: si loc9 eēt quātitas: tūc nō eēt de vtutib9 actiuis ꝛ passiuis: ꝛ p ꝑñs nō eēt ꝓseruatiu9 locati: nec pn^m gñationis: cū ꝶ pṫineat ad vtutē actiuā. ¶ 4° loc9 dz eē eqlis locato sic dic Arz. i isto 4°: sz nulla supficies ē eqlis locato: ex eo q̃ qlz locatū ē corp9. g̃ loc9 nō ē supficies. ¶ 5° vn9 loc9 ē ꝗri9 alteri. sicut loc9 sursū: ꝛ loc9 deorsū: sz supficies nō ē ꝗria supficiei: ex eo q̃ ois supficies ē quātitas: quātitatī āt nihil ē ꝗriū p Arz. i pñtis: g̃ vr q̃ opz ponē locū nō eē supficiē. ¶ 6° loc9 ē de pñto vbi: sz supficies est de pñto quātitatis: g̃ loc9 nō ē supficies: ꝑña tz ex eo q̃ ter^nt de diuersis pñtis sp sūt de se iuicē vificabiles nagatiue: ē eo q̃ vnū gñalissimū d̃ alio p̃dicari negatiue: ē imediate. ꝑa ps añtis pz: qr eedē sūt differētie loci ꝛ vbi. s. sursū ꝛ deorsū: ꝶ āt nō eēt: si loc9 eēt alteri9 pñti q̃z ad vbi. ex eo q̃ p Arz. i pñtis diuersor gñuz. ꝛē. ¶ 7° loc9 nō ē corp9: hz Arz. 4° hui9: supficies āt ē corp9: nō. n. ē ponēdū q̃ sit aliq̃ res diuisibilis hz lōgitudinē ꝛ latitudinē ꝛ disibilis hz pfunditatē alia a corpe: g̃ loc9 nō ē supficies: qr alr loc9 eēt corp9 sic supficies. ¶ 8° si loc9 eēt supficies: seqrēt q̃ loc9 eē mo^ltis. sz ꝶ ē ō Arz. i isto 4°: vbi i d̃scriptōe loci exp̃mit q̃ fit mo^ltis qr si loc9 eēt mo^ltis seqrēt: q̃ aliqd ꝓtinue eēt i alio ꝛ alio loco: ab sqz ꝶ q̃ moueret localiter: pz ꝑña de ista domo quā dicim9 ñ moueri localiter: ꝛ tñ si loc9 ei9 eēt mo^ltis tūc ad motū illi9 loci ꝓtinue eēt i alio ꝛ alio loco: nō obstāte q̃ ñ moueret localiter. Et ex alio si loc9 eēt mobilis tūc aliqd posset moueri localiter: ꝛ tñ ꝓtinue maneret i eodē loco: ꝑñs ē sz: ex eo q̃ mot9 localis: ē mutatio de vno loco ad aliū: ꝑña tz: si pluuia moueret ad motū aeris locātis ipaz finaliter. g̃. de rōne loci vr eē imobilitas. ꝑña pbat: p qr si loc9 eēt supficies: oportēt q̃ eēt supficies alicui9 corpis ꝛ p ꝑñs ad motū isti9 corpis oportēt illā supficiē moueri: ex eo q̃ motis nob: mouent oia q̃ i nob sūt: ꝛ cum oē corp9 sit mo^lc: ois loc9 si eēt supficies alicui9 corpis: eēt mo^ltis. ¶ 9° si loc9 eēt supficies: tūc loc9 eēt for^a: ꝑñs ē ō Arz. i lra: ꝑña pbat: ex eo q̃ ois supficies siue locātis: siue locati ē q̃dā forma ꝛ figura ꝛ dispō extrinseca: ꝛ exterī apparēs. ¶ 10°. si loc9 eēt supficies: tūc mūd9 nō eēt i loco: ꝑñs ē sz: cū oē corp9 sit i loco ꝓñtia tz: qr ex mūdū: nō est aliq̃ supficies ambiēs mūdū. ¶ Ult° cētrū mūdi ē loc9 tre ꝛ tñ ñ ē supficies: g̃ qō falsi^a.

In oppositum vult Arz. in isto 4°. In ista qōne p̃ ponēde sunt aliq̃ p̃ prietates

Tex. cō. 41

prietates ipsius loci. 2° reprobāde sunt tres opiniones de loco. 3° ponēde sunt ones ꝑm opinionem Alx.

Quantum ad pmū est ista prima ꝓprietas loci: q locus ꝓtinet locatū. vñ cōiter dicimus locatū esse in loco: ⁊ ꝓtineri ab ipo. ¶ 2ª ꝓprietas q locus nō sit aliquid corporis locati vñ locus nō est pars ipsius locati: nec accūs sibi inherens: ꝑ hoc: q locatū ꝑ se totū pōt moueri ab vno loco: ⁊ intrare aliū locū: loco ꝑoru manēte: sed hoc nō posset eē si locus eēt pars locati: vel accidēs sibi iherens. ¶ 3ª ꝓprietas loci est q locus ꝓprius sit equalis locato: de hoc videbat in sequēti qōne. ¶ 4ª ꝓprietas: nullū corpus est sine loco: ꝑ ex eo q. omne corpus est mobile localiter: nō tñ omne corpus est in loco ipm ambiente: ꝑ hoc de totali mundo: de hoc ēt postea videbit. ¶ 5ª ꝓprietas est q differentie loci sunt sursuz: deorsum: dextrorsum sinistrorsum: ante ⁊ retro. ¶ 6ª ꝓprietas q corpora grauia nāliter sunt mobilia ad locū deorsum: ⁊ corpora leuia ad locū sursum. ¶ 7ª ꝓprietas est q sursum: ⁊ deorsum sunt drie potentie nālis: ꝑ hoc: q aliter nō posset esse ratio quare graue magis moueret deorsum ⁊ leue sursum: q̄ ecōtra. ¶ 8ª ꝓprietas est in eodem loco bñ succedūt sibi diuersa corpora: ꝑ hoc: q in eodē loco: in quo mō est aer: postea erit aqua aere recedēte. ¶ 9ª ꝓprietas maius corpus occupat maiorē locū: ꝑ ex eo q opꝫ locū eē eqlem locato. ¶ 10ª ꝓprietas qd̄ mouet localr opꝫ q mutet locū: ꝑ hoc ex eo q moueri localiter est mutare locū. ¶ 11ª ꝓprietas est q descens a motu locali nō mutat locū: ꝑ hoc: nā nō dicimus turriz nostre dñe eē in alio loco nūc q̄ ante. ¶ 12ª ꝓprietas nō est possibile plura corpora eē in eodē loco: ⁊ hoc in eodē loco proprio: patet: quia aliter dimensiones penetrarent se: quod est contra Aristotilem in isto quarto.

Quantum ad secm̄ est sciēdum: q de loco erant q̄tuor opiniones vna erat. q locus erat mā. ¶ 2ª erat q locus erat forma ipsi locati: nō forma sbalis: sed figura extrinseca locato. ¶ 3ª opinio erat: q locus erat spaciū ⁊ dimensio separata inter latera corporis circūdans locatū. vñ imaginant: q si ego iam extraor de isto loco in quo mō sum: absq̄ hoc q latera aeris circundātis ꝓcurrerēt: q tunc adhuc maneret ibi qd̄dā spatiū: qd̄ dixerūt esse dimēsionē separatā: ⁊ hoc idē dixerūt esse locū mediū oino equalez mihi. ¶ 4ª opinio erat Alx. q locus eēt supficies corporis continētis imediata locato. ¶ Cōtra tres opiniōes pono q̄tuor ones: quaꝝ ꝑma est ista: q locus nō est mā locati: ꝑbat per 2 am ꝓprietatē loci: qua dicebat q locus nō est aliqd locati. vñ non est pars eius: nec accidēs sibi iherēs: sed mā est aliqd locati. q pars eēntialis. q̄ locus nō est mā: ꝑbat ēt per qntaz ꝓprietatē: qua dicebat q sursum ⁊ deorsum sunt ꝓprietates loci: mō ista nō sunt drie materiei: ex eo q mā q̄tum est de se quo ad oēs ptes est eiusdez cōis: ꝑbat ēt per 6am ꝓprietatē: q grauia mouent deorsuz: ⁊ leuia sursuz tā q̄z ad sua loca nālia: ⁊ tñ nō mouent ad suas mās: ex eo q iaz hñt illas. q̄ locus nō est mā: nec valet motiuū illi opiniois. qd̄ erat tale. mā manēte eadē succedūt sibi diuerse forme: sic loco manēte eodē in eodē succedūt sibi inuicē diuersa corpora: ⁊ ēt q vtrūq̄z eoꝝ est receptiuū: vñ est dicēdū q nō pp hoc locus est mā: q mā est solū receptiua formaꝝ sbaliū: ⁊ nō corporꝝ per se subsistētiū. opposito aūt mō est de loco: q loc⁹ est bñ receptiu⁹ corporꝝ per se subsistentiū: nō aūt formaꝝ sbaliū eo mō: quo mā: ⁊ dicit hoc Alx. apparere ex diuerso mō loq̄ndi: q quū fit mutatio in mā: nos dicim⁹ illud qd̄ pri⁹ erat aqua: nunc est aer: sed cū fit mutatio de loco nos dicimus q vbi ꝑus erat aqua: nūc est aer. ¶ Nota tñ q hec de virtute sermonis est falsa: illud qd̄ ꝑus erat aqua: nūc est aer: sed ꝑ intelligi mā stat sub forma aeris: q̄z ꝑus stabat sub forma aque vel sic ex aere aqua facta est. ¶ 2ª cōclusio: locus nō est forma seu ꝓpria supperficies locati: ꝑbat per hoc q locatū pōt moueri loco manēte: mō hoc nō posset eē: si locatū eēt ꝓpria supficies locati: nā tūc opꝫ ad motū locati moueri locū: ꝑbatur ēt p 2am ꝓprietatē: q̄ dicit locū nō eē aliqd locati. Et cōfirmatā si locus eēt supficies ꝓpria locati: tūc i motu localiter nō mutaret locū qd̄ ē ꝓtra ꝑdicta: ñtia ⁊ ex eo: q supficies ꝓpriū locati mouet vl gescit cū locato. ¶ 3ª ꝓclusio locus nō est tale spatiū sepatū sicut imaginant antiq: ꝑbat per sextā: ⁊ septimā ꝓprietatē: q: tale spaciū: ꝑ oēs eius ꝑtes eiusdē eēt rōnis: ⁊ sic i ipo sursuz: ⁊ deorsū nō eēnt pocēnāles diuerse: ⁊ sic nō eēt rō q̄re in tali spatio corpora plus mouerent ad vnā ptē: q̄z ad aliā. ⁊ sic vbiq̄z gesceret. ¶ 2° si loc⁹ eēt tale spatiū: ⁊ magnitudo sepata lōga lata: ⁊ pfunda: seq̄ret: q dimēsiōnes se penetrarēt. ꝓns ē flm: ⁊ ipossibile: ꝓsequētia patet: quia dimēsiones locati: ⁊ iste dimensiones que essent talis locus mutuo se penetrarēt. ¶ 3° si corpus naturale indigeret tali spacio separato: vel hoc eēt rōne sue māe: vel rōne forē: vel rōne suoꝝ accidētiū: vel rōne suaꝝ dimēsionū: nec ꝑm: nec 2m: nec 3m: q̄ illis sufficiūt eaꝝ ꝓprie dimēsiōes. Si aūt dicat q̄rtuz. q̄ ille dimēsiōes que dicunt eē tale spatiū sepatū: indigēt vno alio spatio sepato: ⁊ illud iterū vno alio: ⁊ sic in infinitū: ⁊ ēt tūc nō eēt maior rō: q̄re ille dimēsiōes dicerent loc⁹ dimēsionū locati: q̄z ecōuerso. pp hꝰ q ita bñ ille dimēsiōes separate indigerēt dimēsiōib⁹ locati: sicut ecōuerso. q̄. ⁊ c.

Quantum ad tertiū pono istā ones: q̄z locus est supficies corpis ꝓtinentis contigua locato: ꝑbat: nā nō videt locū eē aliud q̄z mā: vel forma: seu supficies extrinseca: vel spatiuz imaginatū iter latera corpis ꝓtinētis: vel supficies corpis ꝓtinētis imediata locato: sed nō est mā vel forma: nec spatiū. vt dicebat in pō articulo. relinquit q̄ q sit supficies corpis ꝓtinētis imediata locato. ¶ 2°: nā hoc videt eē locus cui ꝓueniūt ꝓprietates loci ꝑdicte: sed supficiei corpis ꝓtinētis imediate locato ꝓueniūt ꝑdicte ꝓprietates fiē posset induci iducriue. ¶ Ista ꝓclusio ꝑm ponētes supficiē vnā rem indiuisibilē supadditā corpi ꝑ itelligi sicut vba iacēt: sed ꝑ istos qui negāt supficiē hꝰ rem idiuisibilē ꝑm pfunditatē additaz corpi: dicūt q ꝑdicta ꝓclusio exponit: ⁊ hoc fic: loc⁹ est supficies corpis ꝓtinētis. i. corp⁹ ambiēs: ⁊ ꝓtinēs locatū: dē eē loc⁹ corporis locati: nō q mēsurat locato: ⁊ tāgit locatuz ꝑm pfunditatē: sed q ꝓmēsurant locato: ⁊ tāgit ipm ꝑm lōgitudinē: ⁊ latitudinē ptiū imediataꝝ locato. nō tñ imediatarum sincathe^ce ꝑm se totas: ꝓ cathegorematice: quia hoc nomen superficies cōnotat latitudinez: nos dicimus locum esse superficiem: ⁊ nō dicimus locum esse corpus: non q hec sit falsa locus est corpus: sed q hec est minus propria locutio: locus est corpus q̄z ista: locus est superficies. vnde sciendum q in veritate locus est corp⁹ pp hꝰ: q loc⁹: ⁊ supficies: ⁊ corp⁹ sunt vna res: ꝓ tñ: q corpus ambiēs nō dr eē loc⁹ ꝑ rationē corpis sed bene ꝑm rationem superficiei. inde est q nos dicimus locum esse superficiem: ⁊ non dicimus locum esse corpus ⁊c.

Ad rationes ꝑncipales. ad ꝑmā quū dicebat locū: ⁊ supficiē ⁊c. dico q cuz hoc adhuc stat q termini supponāt pro eadē re. vñ ad hoc q sint termini supficie disticti sufficit: q ꝑdicti ēmini si sint vocales. vl scripti ꝓceptib⁹ specifice disticte subordinent in significādo: qui qdē ꝓcept⁹ disticti pñt eē cāti ab eadez re extra mouēte lz alio: ⁊ alio mō se hñte. ¶ Ad aliā dico q quū Alx. in ꝑdicamentis loquebatur de loco: locutus est ꝑm famositatem. s. ꝑm q tunc famosum erat expectās determinationem veritatis de loco vsq̄z ad libros naturales: ⁊ quia tunc temporis cōmuniter tenebatur q locus eēt spatiū sepatū. Alx. in ꝑdicamētis sic accepit locū: ꝓ deinde in isto quarto de loco determinauit veritatez q nō esset tale spatiū sepatū: sed q esset supficies ꝓtinentis

corporis. ¶ Ad 3am dico q locus ꝓseruat: hoc nõ ẽ rõne sui: sed rõne qualitatũ supcelestiũ influxarũ a celo i ipm locũ: ꝛc. ¶ Ad 4am locus est eq̃lis locato: de ꝶ videbit in sequẽti qõne. ¶ Ad 5am dico q vnus locꝰ ꝓriat alteri: hoc accidit sibi ratione qualitatũ influxaruz a celo: ꝛ hoc nõ inest sibi rõne: qua supficies. ¶ Ad 6am dico q nõ obstante adhuc locus ꝛ supficies bene supponunt pro eodẽ: sed qñ dicit ꝓpositio: in qua terminꝰ vnius ꝑdicamenti ꝑdicat de terminis alteriꝰ ꝑdicamẽti est falsa negat: vnde dicendo sor. est albus ꝓpositio est vera: nõ obstãte q subiectũ est de vno ꝑdicamẽto: ꝛ predicatũ de alio. Sed qñ dicit Az. ꝑ posteriorꝛ: q gñalissimũ vnius ꝑdicamẽti ꝛc. dico q per hoc noluit q gñalissimũ vnius predicamẽti est predicabile quidditatiue de gñalissimo alterius predicamẽti: sed bene denominatiue. ¶ Ad aliã supficies est corpus cõcedo. ꝛ locus nõ est corpus dico q per hoc Az. nõ voluit negare locũ esse corpus: sed bñ voluit hãc eẽ vnius propriã locꝰ est corpus: q̃z istã locus est superficies. ¶ Ad octauã que est de imobilitate loci de hoc videbit in alia qõne. ¶ Ad nonã dico q Az. nõ voluit negare quin locus bñ esset forma: seu supficies corporis ꝓtinẽtis: sed voluit negare: q locus eẽt forma seu supficies ꝓpria corpis locati. ¶ Ad decimã dico: q̃ tãgit vtrũ mũdus sit in loco videbit postea ꝛ silr de vltimo argumẽto videbitur.

¶ Tex. cõmẽti. xxx.

¶ Hec igitur sũt opposita. quid aũt forte sit locus ꝛc. Qõ. v.

Queritur 2o vtrũ locus sit eq̃lis locato. Et arguit primo q nõ ꝓtinens debet eẽ maius cõtento: eo q ꝓtinẽs circũdat cõtentũ: sed locus est cõtinens locatũ: ergo locus debet eẽ maior locato: ꝛ per ꝓñs nõ equalis. ¶ 2o nã locatũ est corpus: supficies aũt est accidẽs: locus aũt est supficies mõ supficies nõ dz equalis corpori: eo q corpus est diuisibile ꝑm tres dimẽsiones: supficies solũ ꝑm duas. ¶ 3o sequerẽt q omnia elemẽta eẽnt sibi inuicẽ equalia: ꝓñs est falsum: ꝛ pbat ꝓñtia: qꝛ cũ aqua sit locꝰ terre: sequit aquã esse equalẽ terre. ꝛ cũ vlterius aer sit locus aque: sequit vlteriur aerem esse equalẽ aque: ꝛ per ꝓñs equalis terre: tz ꝓñtia ex eo q quecũq; vni ꝛ eidẽ sunt equalia iter se sũt equalia: ꝛ sic arguerẽt de igne. ¶ 4o sequerẽt orbem lune esse equalẽ igni: ꝓñtia tz ex eo q orbis lune est locꝰ ignis: mõ si dicat q orbis lune sit eq̃lis igni cũ ignis possit augeri vel diminui orbe lune non aucto nec diminuto adhuc ipso manẽte tanq̃z locus ipsius: sequit tunc locum nõ esse equalẽ locato. ¶ 5o per Az. idẽ est nãlis locus totius ꝛ ptis: mõ si locus semp esset eq̃lis locato: idez locꝰ eẽt equalis toti ꝛ parti: ꝛ per ꝓñs totũ ꝛ pars essent equalia qõ est ꝑ cõem animi cõceptionẽ. ¶ 6o: sicut si locatuz esset spaciũ sequerẽt q cõtingeret in eadẽ supficie eẽ duos circulos eq̃les habẽtes idẽ centrũ: qõ est ꝑ vnã ꝓpositionez tertie geometrie: ꝓñtia pz quia illi duo circuli eẽnt vniꝰ cuius circunferẽtia esset supficies ꝓcaua locantis. ¶ 7o cẽtrũ mundi dz locus terre mõ illud nõ est eq̃le toti terre.

Tex. cõ. 30. In oppositũ est Az. in isto 4o: vnde hec etiã positũ est pro vna ꝓprietate loci. s. locũ eẽ eq̃lẽ locato. ¶ In qõne ꝑmo distiguã de loco. 2o ponam conclusiones ꝛc.

Quantum ad ꝑmũ sciendũ est q duplex dz esse locꝰ: quidã cõis ꝛ quidã ꝓprius: locus cõis dz qui cõtinet plusq̃z illud cuiꝰ dz esse locꝰ. Isto mõ dicimꝰ oẽs sumus in celo tanq̃z in loco cõi: qꝛ celum nõ solũ cõtinet nos: verũ ẽt animalia. locꝰ vo ꝓprius dicit qui est immediatus locato: ꝛ cõtinet ipz: ꝛ non plus: isto mõ dico q superficies aeris imediatus est locꝰ meꝰ proprius: continet enim me ꝛ non plus: ergo ꝛc.

Quantum ad 2m: sit ꝑma ꝑ q nõ oẽ corpus ẽ in loco sibi ꝓprio: pz hoc qꝛ vltima spera est corpus: ꝛ nõ est in loco sibi ꝓprio: pz hoc qꝛ non est in loco: sic postea videbit. ¶ 2o pars inexistẽs toti sicut est medietas vel aliqd hꝰ est corpus ꝛ nõ est in loco sibi ꝓprio: pz hoc: qꝛ nõ est in loco nisi rõne totius: mõ locꝰ totius nõ est sibi ꝓprius: assumptũ pz ex eo q locus dz eẽ diuisus a locato: quuz ergo in toto vna medietas sit alteri cõtinua: ꝛ nõ ab ea diuisa: nec sibi cõtigua: vna earũ non locat aliã: ꝛ per ꝓñs nulla eoꝛ est in loco ꝑmo ꝛ ꝓprio: ꝛ sicut argutũ est de medietatibꝰ ita arguerẽt de alijs ptibꝰ in toto. ¶ 3o nã ignis in spera sua est quoddã totũ corpꝰ ꝛ nõ est in loco sibi ꝓprio: pz: nã cõcauũ orbis lune dicit eẽ locus eius: mõ ille nõ est eius locus ꝓprius: qꝛ nõ solum continet ignem: vez ẽt totum aggregatũ ex oibꝰ elementis: nisi tunc vellemꝰ dicere q concauũ orbis lune ꝛ cõueruz ipsius aeris esset ꝓprius locus ipsius in spera sua. ¶ 2a cõclusio idẽ simul ꝛ semel est locus ꝓprius ꝛ cõis respectu diuersoꝛ corporꝛ: pz hoc nã cõcauum orbis lune est locus ꝓprius totius aggregati ex omnibus que sunt infra ipm: sed est locus cõmunis cuiuslibet seorsuz accepti: vnde sicut prius dicebat quilibet nostrũ est in celo sicut in loco cõi. ¶ 3a cõclusio nõ opz locũ ꝓpriuz esse equalẽ locato equalitate simplr dicta: vnde sciẽdũ est q equalitas simplr dicta est attribuenda nõ solũ penes duas dimensiones: sed penes oẽs: ꝛ pbat ꝓñtia: naz dolium plenũ vino dicit ꝓprius locus vini: ꝛ tñ illud doliũ non est eq̃le vino eq̃litate simplr dicta: que est ꝑm oẽs dimensiones. vnde illud doliũ nõ est eq̃le vino ꝑm pfunditatez qꝛ illud doliũ est valde tenue ꝛ vinũ nõ: vnde de vno valde paruo corpore posset fieri locus ꝓprius vnius maximi alterius corporis: vnde capiat vna portio terre ꝛ sit a cuius dyameter sit bipedalis: ꝛ capiatur vna alia portio terre bñ paru a: sicut est vnũ granũ milij: ꝛ fiat de illa supficies vna: ita lata q possit circũflecti a terra: quo facto de paruo corpore factus est locus ꝓprius maioris corporis ꝓ qõ nõ opz locum ꝓpriuz esse equalẽ locato ꝑm oẽs dimensiones. ¶ 4a cõclusio necesse est locũ ꝓpriũ ꝛ locatũ eẽ equalia ꝑm cõtinentiã. i. q quantũ locꝰ cõtinet: tãtũ est locatũ: pz hoc ex quid nois loci ꝓprie dicti: ẽt quia dyameter locati attingit vndiq; ad latera ipsiꝰ loci immediata locato: nã si nõ: tunc interciperet vacuũ inter cõuexum locati ꝛ cõcauũ orbis: vel ille locꝰ nõ eẽt ꝓpriꝰ locati qõ est ꝑ hypothesim. ¶ 5a ꝑ necesse est locũ ꝓpriũ ꝛ suum locatũ eẽ eq̃lia per suas supficies ꝑm q̃s se tangũt: ꝛ hoc ẽ ipsa esse eq̃lia nõ eq̃litate simplr dicta: que est ꝑm trinaz dimensionẽ: sed eq̃litate ꝑm duas dimẽsiones. s. lõgitudinẽ ꝛ latitudinẽ: pz hoc: qꝛ fz ista: aliq̃ dicũt eq̃lia eẽ. fz q̃ sibi inuicẽ supposita: vnũ nõ excedit aliũ: nec exceditur ab alio: sed sic ẽ de loco ꝓprio ꝛ eiꝰ locato: quo ad supficies fz q̃s se tangunt: sicut faciliter pz ex qd nois loci ꝓpriꝰ. ¶ 6a ꝑ infinita sunt loca ꝓpria vniꝰ locati: pbat: nã orbis lune est vnꝰ locus ꝓpriꝰ aggregati ex istis iferioribꝰ: mõ clarũ est q orbis lune sit spissitudinis alicuiꝰ: tũc qꝛ sic ẽ imaginat diuidi in duas medietates ꝑm circulationẽ: quaꝛ vna sit imediata igni ꝛ alia nõ: tũc ista medietas imediata est locꝰ ꝓpriꝰ totius aggregati ex istis iferioribꝰ: qꝛ cõtinet illud aggregatũ ꝛ nõ plus: silr ꝛ cõpositũ ex ista medietate ꝛ medietate residue medietatis ẽ ẽt locꝰ ꝓpriꝰ totius aggregati ex istis iferioribꝰ: ꝛ sic vltra eundo fz partes ꝓportionales alteriꝰ medietatis: ꝛ sic argutũ ẽ de orbe lunari ita põt argui de loco ꝓpo cuiuscũq; locati. ex ista ꝑ ne sequit q illud locatũ silr ꝛ semel ẽ in pluribꝰ locis ꝓprijs. Sz dices tu ꝶ est ꝑ Az. dico q nõ: qꝛ Az. quuz dicit nõ eẽ possibile ꝛc. intellexit de locis ꝓprijs quoꝛ vnꝰ non est pars alicuius: sed conclusio posita vadit de locis ꝓprijs: quorum vnus est pars alterius: sicut pz in eius probatione

probatione: ita ergo diceretur accipiendo locum eo mō quo accipit Az. in isto quarto. Accipiendo autem locuz pro spacio imaginato inter latera corporis circūdātis locatū. statim clarū eēt si eēt tale spaciū q̄ locē eēt eq̄lis locato simplīr: tā ꝑm longitudinē latitudinē ⁊ profunditatē: sed accipiendo locū sicut accipit Az. dicenduz est de equalitate loci ꝑm conclusiones positas ⁊c.

Ad rōnes ꝑncipales. ad ꝑmaz nego q̄ oporteret ꝓtinēs eē maiōr cōtēto: imo sic declaratū est pōt eē minōr. ¶ Ad 2am locatuz est corpōr pcedo: locē supficies pcedo: ⁊ supficies ē aliud a corpe: nego: vñ dico q̄ supficies nō ē aliud a corpe: ḡ si corpōr pōt eē eq̄le corpi: tūc ēt supficies pōt eē eq̄lis corpi: sed q̄re Az. dicit locū eē supficiē ⁊ nō locū eē corpōr: cū tū supficies sit corpōr: cā huiūs dicta ē in qōne pcedēti. ¶ Ad 3am seq̄rēt q̄ elemēta ⁊c. dico q̄ ḡ vez est ſz supficies: ꝑm q̄s se tāgūt ꝑm q̄ vnum corpōr dī eē locē ⁊ aliud locatū. ¶ Ad 4am ignis pōt augeri: pcedo orbe lune nō aucto ⁊ sic nec orbis lune ē locē pro prīipsi ignis sic dictū ē in qōne: ſz si locē ꝓprīipsi ignis dicat eē pcauū orbis lune: ⁊ quexū ipsi aeris: tūc opz aerē diminui: ⁊ ēt eiūs quexum pp ḡ q̄ ad augmētationem ignis in spera sua seq̄t diminutio cōcauitatis ipsi ⁊ per ꝓns opz diminui quexū ipsi aeris pp ḡ q̄ ꝑm cōcauum ignis: ⁊ ꝑm cōuexū aeris ignis ⁊ aer se tāgūt. ¶ Ad 5am dico q̄ bñ est idē locē nālis totīs ⁊ ptis: sed nō idē locē ꝓprīi: qz ptes inexistentes toti nō hñt locū ꝓprīū: vñ si vna magna portio terre sit sursuz: descēderet: ⁊ ita ēt fieret de vna parua portiōe terre: ⁊ ḡ est signū q̄ idē est locē nālis vtriusq̄z. ¶ Ad 6am dico q̄ ḡz ꝓsideratione geometricā supficies locātis ⁊ supficies locati nō dicerent ꝓtigue ſz ꝓtinue: vnde ꝑm ꝓsideratione geometricā oia q̄ sunt ꝓmediata dicunt ꝓtinua: sed ḡz ꝓsideratione nālē talia si sūt diuersarū rōnū nō dicunt cōtinua: ſz ꝓtigua ſz qz geometer nō ꝓsiderat de entib nālib an sint diuersaz rōnū vel nō: ipe non diceret supficiē locātis ⁊ supficiē locati eē cōtigua: sed cōtinua: ⁊ ḡz ḡ negaret q̄ ille supficies eēnt due supficies que eēnt due circūferētie duoz circuloz eq̄lū in eadē supficie hñtiū idē cētrū: ſz magis diceret q̄ eēt vna supficies q̄ eēt vna circūferētia vniūs circuli. ¶ Ad vltimā dico q̄ quū dī centrum mundi: ⁊ hoc intelligīr: q̄ cū mediū grauitatis terre est centrū mundi tunc est in loco sibi naturali.

¶ Tex. cōmēti. xlj.

¶ Est autem sicut vas locus tranmutabilis ⁊c. Q. ō. iij.

Ueritur 3o vtrz locē sit ꝑmobilis: ⁊ argt q̄ nō: qz locē vl ē sba vel accīs: si sba: ⁊ nō ē ico corporea: ḡ corporea oīs aūt sba corporea ē mobilis: si aūt dicat q̄ locē sit accīs adhuc locē ē mobilis admotū sbe corporee in q̄ ē. ¶ 2o oē corpōr ē mobile: sed locē ē corpōr: ḡ locē est mobilis: maior ē nota: ⁊ minor ꝓbat: qz locē ē supficies corpis cōtinētis: illa aūt nō ē aliū q̄z corpōr cōtinēs: ⁊ adhuc si diceret supficiē eē accīs corporis cōtinētis. ¶ 3o ad idē celū ē locē totīs aggregati ex istis iferioribus: celū āt ē mobile: ḡ. ¶ 4o illud qd ē augmētabile ⁊ diminuibile illud ē mobile. vñ augmētatio ⁊ diminutio sūt spēs motūs ſz locē ē hūs: pz: qz ex quo opz locū esse eq̄lē locato: ḡ ad augmētationē locati: opz locū augeri ⁊ diminui. ¶ 5o illud qd ē alterabile illud ē mobile postq̄z alteratio ē spēs motūs: ſz locē ē alterabilis. s. a celo ifluēte in ipm virtutē ꝓseruatiuā locati. ¶ Et confirmat qz locē hz virtutē ⁊ potētiā cōseruatiuā locati: qz cōseruat locatū: ⁊ p ꝓns agit in locatū: ex eo q̄ ꝓseruare ē agere: ſz cum oē agēs nāle i agēdo repatiat ōīb impedimentis remotis sic visuz ē sup p̄ de ḡiatiōe: ḡ vī q̄ locē i agēdo i locatū repatiat: ⁊ p ꝓns ē alterabilis. ¶ 6o locē ē corruptibilis: ḡ alterabilis: ꝓntia tz ex eo q̄ oēz corruptionē pcedit alteratio. añs pz ex eo q̄ nihil i istis iferioribus ē eternū ꝓter māz primā. ¶ Ultio nihil ē imobile nisi solus deūs: ē. n. dueire ad ꝑmimo 1c. s. deuz: q̄ sic mouet q̄ ñ moueat. locē ātē ñ ē deūs: ḡ.

In oppositū est Az. i isto 4o vbi dicit locū eē i mobile: ⁊ p ḡ locuz differre a vase qz ḡz de rōne vtriusq̄z sit q̄ ꝓtineat: tū differūt sic ab iuicē: qz vas moueat ad motū illīus q̄ cōtinet: sic ē videmus: q̄ ducit cū vino qd cōtinet. mō nō sic ē de loco: qz ḡz ꝓtineat locatū tū locatū pōt exire locū absq̄z ḡ q̄ ille locē ꝓtinue moueat cū ipso: nā si sic: tūc cōtinue maneret i eodē loco: ⁊ tū moueret localīr. ¶ 2o si locē eēt mobilis tūc locē recipere ēt in vnū aliū locū: ⁊ sic loci eēt locē: ⁊ sic i ñnitū. ¶ 3o arguit cōmētator sic: si locē eēt mobilis: tūc frustra corpa moueren ad loca sua nālia: ſz ḡ ē falsuz: ⁊ ꝓntia tz: qz loca nālia possent moueri ad corpa nālia: sic mō corpa mouent ad ipsa: ⁊ ita ꝓseruare ea sic mō cōseruāt ea: ⁊ ēt si cōtinue locē moueret cū locato: tūc posito q̄ vnū corpōr nāle sit in loco sibi violēto: tūc si iste locē violēt cōtinue moueret cū illo corpe: frustra illō corpōr nāle moueret ad locū sibi nālē: postq̄z nō posset separi ab ipso loco violēto: pp ḡ q̄ ille locē violēt moueret cū isto corpe: iste rōnes nō ꝓbāt ꝑm mobilitatē loci: ſz bñ ꝓbāt nō eē necesse locū moueri: cuz corpe locato. ¶ Breuiter de dicta qōne nō ē dubiū si poneret q̄ locē eēt dimēsio separata. tūc. n. locē eēt simplīr ꝑmobilis: ſz accipiēdo locū ꝓ vltia supficie ⁊c. eo mō quo accipit Az. locū i isto 4o: tūc qō hz dubitationē ⁊c. ¶ Ad eā ꝑ est rñdendū ꝑm q̄ rñdet cōmētator. ¶ 2o rñdēdū est ad ipaz ⁊ magis sufficiēter q̄z ipse rñdet ⁊c. ⁊ hoc sequit sic.

Quantū ad ꝑm cōmētator pōit ad istā qōnē duas ꝓnes: quaz ꝑa est locē nō ē mobilis per se. ¶ 2a ꝓ. q̄ locē ē mobilis p accīs: ꝑa ꝓ ꝓbat: qz locē ē supficies corpis cōtinētis locatū: ḡ locē nō ē mobilis p se: ꝓntia ꝓbat: qz siue supficies ponat eē accīs corpis ꝓtinētis: siue ponat eē ps eius: nō ē mobilis p se q̄z diu manet supficies corpis ꝓtinētis. oē eni qd est in alio tanq̄z accīs vl tanq̄z ps eius. nō est p se. mobilis: ⁊ ḡ q̄z diu manet i ipso: ⁊ hoc put ly mobile icludit potētiā ꝓpinquā. ¶ 2a ꝓ. ꝓbat: naz qcqd est in alio qd ē mobile p se: illud est mobile saltē per accīs: sed cū locē ponat eē supficies corporis cōtinētis est in alio puta in corpore ꝓtinēte vel tanq̄z accīs eius: vel tanq̄z ps eius: qd est mobile p se: ḡ locē ad min est mobilis per accīs. Et vlterius dicit cōmētator q̄ alīr est locē mobilis p accīs: ⁊ alīr mā: ⁊ forma: nā locus dī mobilis p accīs: qz est mobilis ad motū ꝓtinētis. mā autē ⁊ forma dicunt eē mobilia p accīs ad motū locati. Quāuis iste ꝓnes cōmētatoris sint vere: tū p eas nō satisfit qbusdā difficultatib circa istā māz: vñ nō satisfit isti difficultati p predictas ꝓnes: qz alīr ꝓtinue aliqd moueret localīr ⁊ tū ꝓtinue maneret in eodē loco: ⁊ adhuc moueret motu recto: ⁊ tūc eēt difficultas penes qd attēderet: vl deberet cognosci aliqd localīr moueri. assumptū sic ostēdit: nā possibile est q̄ sit aliqs aer: qui sit locē vniūs guttule descēdētis. ⁊ q̄ iste aer descēdat cū illa guttula: tunc illa guttula moueret localīr motu recto: ⁊ tū maneret in eodē loco. silīr aliqd cōtinue quiescit: ⁊ tū ē in alio ⁊ alio loco. ꝓprio ꝓtinue. mō ḡ vī cōueniēs. nec p ꝓnes cōmētatoris satisfit isti dubio: ⁊ assumptū ostēdit: nā clarū est q̄ turris nīe dñe gescit ⁊ quiescit a lōgis tēporibus: ⁊ tū ꝓtinue ē in alio ⁊ alio loco pro prio postq̄z ē aliūs ⁊ aliūs aer circūdās pp vētū. Istis difficultatib nō satisfit si locē pōit mobilis sic cōmētator: opz ergo iā ponere alias ꝓnes rñdentes ad quesitum ⁊c.

Quantum ad secundum. primo sciendu est q̄ in loco cōsiderāda sunt duo. s. māle ⁊ formale. materialis locus dī vltima supficies corporis cōtinētis. formalis aūt locus dī distantia locati ad orbez vel ad res mundi quiescentes: ita q̄ hic terminus locus supponit pro supficie ⁊ appellat distantiā ad orbē vel ad corpora quiescentia: ita q̄ ꝑm equalētiā distantie idē ē locus: ⁊ ꝑm inequalētiā aliū: ⁊ idē nō in nūo: sed hz equi-

Tex. cō. 4.

ualentiā. ¶ Tunc sit ꝑma ꝛclusio oīs locꝰ est mobilis: ꝑbat: qꝛ siue accipiat ꝓ eiꝰ māli: siue ꝓ eiꝰ formali: ē mobilis. si enī ꝑ māli clarū est q̃ est mobilis ad motū corporis ꝛtinentis. si autē accipiat ꝓ eius formali ꝓ distantia ad orbē: siue ad res quiescētes verū clarū est q̃ est mobilis: qꝛ talis distātia et corpora inter media inter orbes ⁊ inter res qescētes: ⁊ ipm locū ⁊ locatū: sed ista corpa sūt mobilia: g̃ ⁊c. ¶ 2ª ꝯ: nō est necessariū moueri locum ad motū locati: qꝛ possibile est locatus moueri circulariter in suo loco ipso qescēte: ⁊ vnū in pinta pōt moueri pinta qescēte: sed forte nō est possibile q̃ locatū moueat motu recto nisi et locus eiꝰ aliqliter moueat. vñ si lapis moueret ex locū in quo est: latera loci cōiungerent sic accidit de lapide moto in aere vel aq̃. ¶ 3ª ꝯ corpus nō dicit qescere ex eo q̃ mānet in eodē loco ꝓprio: ꝑs hoc de guttula descendēte in aere ipsam locāte: illa enī manet in eodē loco ⁊ tñ nō quiescit: hoc ꝑs de turri nostre dñe: quā continue dicimꝰ qescere nō obstāte q̃ ꝛtinue est in alio ⁊ in alio loco: accipiēdo locū ꝑ eius māli: ita et ds accipi in 2ª ꝛclusione ꝛtinue enī circa turrim nostre dñe alius ⁊ aliꝰ ē locus. s. aliꝰ ⁊ alius aer accipiendo locū ꝓ eiꝰ māli solum. ¶ 4ª ꝯ corpus nō dicit moueri ex eo q̃ ꝛtinue est in alio ⁊ alio loco accipiēdo locū ꝓ eius māli solus: hoc ꝑs qꝛ turris nre dñe cōtinue moueret: eo q̃ circa ipam ē alius ⁊ aliꝰ aer. ¶ 5ª ꝯ corpus nō dicit qescere: ex eo q̃ ꝛtinue manet eadē distātia ad orbē ita q̃ manere eandē distātiā ad orbē ab ipso corpore locato nō est ꝑcise cā q̃re aliqd quiescit: ꝑs: qꝛ turris nostre dñe queuit a longis tēporib: ⁊ tñ nō māsit eadē distātia ab ipsa ad orbē: ꝑs qꝛ nō māserūt eadē corpora inter media ꝑp hoc q̃ aer ⁊ ignis inter media semp mouent: mō distātia nō est aliud q̃ corpora inter media: iter que ista distāt. ¶ 6ª ꝯ. corpus dicit qescere ex eo q̃ ꝛtinue manet eq̃lis distātia cōsilis inter corpꝰ quiescens ⁊ orbē: vel inter corpꝰ qescēs ⁊ vnū aliud: ꝑbo: naz turris nostre domine dicit qeuisse lōgo tpe ⁊ nō ꝑp hoc cōtinue māsit eadē distātia inter ipsam ⁊ orbē sic dixerūt cōclusiones ꝑcedētes: relinquit g̃ q̃ ꝑp hoc q̃ cōtinue māsit eq̃lis distātia inter ipam ⁊ orbē. ¶ 7ª ꝯ res dicunt qescere ex eo q̃ ꝛtinue manent in eodē loco: accipiēdo locū ꝓ eiꝰ formali: ⁊ nō in eodē simplr: sed in eodē ꝑm equalentiā ꝑs ex ꝯne immediate ꝑcedente: ⁊ ad istū sensum ego dico me esse in eodē loco in quo erā in ꝑn° lectionis: qꝛ est eq̃lis distātia inter me ⁊ orbē mō: q̃lis tūc erat: silr est eq̃lis inter me ⁊ te q̃lis tūc erat. ¶ 8ª cōclusio q̃ ꝓportionaliter de moueri: aliqd dicit moueri localiter: ex eo q̃ ꝛtinue est in eq̃li distātia ab ipso ad orbē: vel ad aliquā aliā res quiescētē: ⁊ hoc intelligit de motu recto: ꝑs hoc qꝛ sor. recedens dicit moueri localiter: qꝛ cōtinue me quiescente sor. ineq̃liter distat a me: ꝑm istas cōclusiones ꝑs ꝑ qd debeamus cognoscere qñ aliqd quiescit localiter vel mouetur localr motu recto: sz de motu circulari debemꝰ aliter cognoscere q̃ tunc aliqd dicit moueri circulariter: qñ data aliqua eiꝰ ꝑte ⁊ ꝑte corporis quiescētis circa qd̃ fit ille motꝰ circularis cū nō manet equalis distātia inter illas ꝑtes datas: tūc iudicamꝰ motū ē circulare. ¶ Ultima ꝛclusio est accipiendo locū ꝓ eius formali: locꝰ est ꝯmobilis ⁊ ꝯ nō loquendo de eodē simplr sed ꝑm equiualētiā eo modo quo eādem distantiam dicimus esse inter turris nostre domine ⁊ orbes que erat eq̃lis ante āno ꝑterito: sed non eadem numero. Si autem equalitas distantie capitur ꝓ identitate distantie ⁊ econuerso. nos nō dicimus esse motam illam distantiam nec esse mobilem licet ista locutio sit impropria. ¶ Ex his patet ad questionē ⁊ ad rationes positas ꝑm conclusiones omnes sunt solute.

¶ Tex. cōmēti. xlj.

¶ Est autem sicut vas locus transmutabilis ⁊c.

Queritur 4° vtꝛ diffō loci sit bona in qua dicit locus est terminus corporis ꝛtinētis ꝯmobile ꝑm: ⁊ arguitur ꝑ q̃ nō: nā bone diffonis ꝑm terminꝰ debet ee genꝰ diffiniti: sed sic nō est de predicta diffone: g̃ maior est nota ex 4° thopicorū: ⁊ minor tenet: qꝛ primꝰ terminꝰ illiꝰ diffonis est terminus: vñ ille nō est genꝰ loci ex eo q̃ ly terminꝰ est de predicamento ad aliqd: sed locꝰ est de ꝑdicto quātitatis vel vbi. mō terminꝰ vnius ꝑdicti nō est genꝰ ad terminū alteriꝰ ꝑdicamēti: ex eo q̃ diuersoꝝ generū: ⁊ diuerse sūt species. ¶ 2° ꝑdicta diffō ꝛuenit alteri a diffinito: g̃ nō ē bōa ꝛntia tenet ex eo q̃ bona diffō debet ee ꝛuertibilis cuz suo diffinito: aīs ꝑbat: qꝛ ꝛueit supficiei ꝛnexe ⁊ vltime spere: ista enī sunt terminꝰ corporis ꝛtinētis ꝯmobile ꝑmū. ⁊ tñ illa supficies nō est locꝰ alicuiꝰ: nā si sic hoc maxie eet vltime spere: sed hoc nō: ex eo q̃ locꝰ est diuisus a locato mō ista supficies nō est diuisa ab vltima spera. ¶ 3° si ꝑdicta diffinitio esset bona: sequeret q̃ ꝑs eet ꝑ se in loco: ꝛnis falsum: ⁊ ꝯ Ax. ꝑbat ꝛntia qꝛ poslet dici q̃ vna ꝑs eet locꝰ alteriꝰ ex eo q̃ in ꝑdicta diffone loci nō exprimit ista ꝑticula diuisim. ¶ 4° sequeret q̃ supficies corporis sortis eet locꝰ māe sortis: sed hoc est falsum: nā tūc mā eet in toto sic i loco: ꝑª ꝛntia ꝑbat ex quo supficies corporis sor. est terminꝰ ꝛtinētis. s. materiam ꝯmobilis primuz.

In oppositū ē Ax. i isto 4° q̃ pōit ꝑdictā diffō nē tā q̃z bonā. In ista qōne ꝑ pono aliq̃s ꝓpōnes. 1° ponam diffōnē loci cōpletaz ꝑm istas ꝓpōnes: ⁊ cū ꝯ declarationē illiꝰ diffōnis. 3° ponā vnicā conclusionē ad quesitum. Tex. cō. 41

Quantū ad ꝑm sit ꝑª ꝓpō q̃ locꝰ ꝑprie dicit eē ē ex isto seqt vnā medietatē i toto nō eē locū alteriꝰ: naz q̃z uis vna ista ꝓx sit ex aliā ⁊ sit alti immediata: tñ qꝛ nō ē ab ea diuisa sz ei ꝛtinua: ide ē q̃ nō dicit locꝰ eiꝰ. ex ꝯ seqt ꝑtez ie ꝓxtē nō eē ꝑ se i loco nisi rōne totiꝰ: nihilominꝰ tñ separata a toto scā ē vnū ens ꝑ se seorsuz exñs: ⁊ ñ exñs ꝑs alicuiꝰ alteriꝰ: qd̃ sit ꝑ se vnū: tūc bñ ē i loco ꝑ se: nā tūc circa ipm pōt eē aliqd corpꝰ immediatū ei nō exñs sibi ꝛtinuū sz cōtiguū ⁊ ab eo diuisuz. ¶ 2ª ꝓpō q̃ tale corpꝰ cōtinēs: qd̃ dicit locꝰ nō pōt eē immediatū locato nisi ꝯz duas dyametros s. lōgitudinē ⁊ latitudinē ⁊ nō ꝯz ꝑfūditatē: ex eo q̃ q̃z cito duo corpa eēnt sibi iuicē immediata ꝯz ꝑfūditatē: ita cito penetrarēt se: mō penetratio corporꝝ nō ē possibilis: reliquit g̃ q̃ corpꝰ extrisecū alteri nō possit ei eē immediatū nisi scdz duas dyametros: ⁊ ꝯ ē ista corpora eē immediata ꝑm eorꝝ supficies: ex eo q̃ ꝯ nomē supficies: q̃z uis ꝛnotet seu supponat ꝑ corpe lōgo lato ⁊ ꝑfūdo: tñ nō ꝛnotat ipz eē extrisecū: nisi ꝯz duas dyametros. ¶ Ex ꝯ seqt q̃ corpori ꝛueit ⁊ attribuit eē locꝰ rōne q̃ dicit supficies: ꝑs ꝯ: nā corpi nō ꝛueit eē locꝰ: nisi ꝯz q̃ ꝛueit sibi eē immediatū locato: sz hoc nō ꝑt sibi cōpetē: nisi ꝯz lōgitudinē ⁊ latitudinē: seu nisi ea rōne q̃ dicit supficies: ex quo seqt q̃ ꝑprie dicit locꝰ eē supficies q̃z locꝰ eē corpꝰ: qꝛ supficies dicit terminꝰ corporis cōtinētis iō dictū ē in diffone loci locꝰ est ⁊c. ¶ 3ª ꝓpō: q̃ ista duo noia locꝰ ⁊ supficies se hñt sic passio ⁊ ꝯm: vnde sciendū q̃ qñ sunt termini ꝑ eadē re supponētes quoꝝ vnꝰ est magis ꝛnotatiuꝰ q̃z aliꝰ: tūc ille q̃ est minꝰ ꝛnotatiuus: dicit ꝯm respectu alteriꝰ ⁊ alter dicit passio: mō sic est de istis terminis locꝰ ⁊ supficies. q̃ vterq̃z supponit ꝓ corpore ꝛtinēte locatū: ⁊ hic terminꝰ locꝰ vltra ꝛnotationez huiꝰ termini supficies ꝛnotat ꝛtinētiā ⁊ ꝛnotat ꝯmobilitatē de qua ꝯmobilitate dictū est priꝰ: q̃re hic terminꝰ locus hz se sic passio ad istū terminū supficies. ⁊ iste terminꝰ supficies se hz eꝰ ad istū: sic ꝯm ad passionez. ¶ Ex quo seqt hūc term locū debere dscribi ꝑ hūc term supficies. ꝑs qꝛ vt hētur 7° metaphysice passionē opz diffiniri per ꝯm, Tex. cō. 17.

Quantū ad scdm infero diffinitionē loci cōpletaz que est ista. locus est vltima supficies corporis continētis

poris cõtinentis diuisim imobilis imediata locato. vex est q̃ ponẽdo diffinitionẽ Alx. dimisit. hoc mẽbruz diuisim. Sed statim post in littera sequẽti hoc explicit ꝑm q̃ visum est circa litterã: ⁊ loco istius termini imediata Aristo. posuit ly p̃mũ tenetur ibi aduerbialiter ita q̃ sit sensus locus est supficies ⁊c. p̃mũ. i. imediate se hñs ad locatum. In ista diffinitione loci cõpleta dr. p̃mo locus ē superficies. i. q̃ ly supficies denotat q̃ licet corpus ꝓtinẽs sit locus: nõ tñ ꝑm oẽs dimẽsiones: qꝛ cũ ꝑm, pfunditatez vt dictũ est in p̃mo articulo. Per hoc aũt q̃ dicit diuisiz denotat partẽ inexistẽtẽ toti nõ esse actualiter in loco: vñ licet bene circa ipam sit aliqd corpus ꝓtinẽs ipam: hoc tñ nõ est ꝓtiguũ nec ab ea diuisum: sed cõtinuũ est pp̃ hꝰ nõ dicit locus eius: ex eo q̃ locus dr eẽ diuisus a locato. Deinde per hoc totũ qd dr superficies corporis ꝓtinẽtis diuisim locus differt a forma ⁊ a mã locati ⁊ ab alijs iherẽtibꝰ locato: sed p hoc q̃ dicit imediata denotat q̃ corpori ꝓtinẽti nõ attribuit esse locus ꝑm eiꝰ supficiẽ exteriorem nõ imediatã locato: sed solũ ꝑm istã superficiẽ que est versus locatũ ⁊ est ei imediata. vnde orbis lune nõ dr locus ignis ꝑm eiꝰ superficiẽ cõnexã. sed ꝑm eiꝰ superficiẽ concauã: ⁊ p hoc q̃ dicit imobilis locus differt a vase: vnde lz aliqñ sit idẽ locus ⁊ vas sicut pinta est ẽt locus: tñ alia ē ratio vasis: ⁊ alia rõ loci: vnde de rõne vasis ē q̃ sit mouea tur ⁊ deporteꝰ cũ ꝓtento: de rõne autẽ loci est q̃ nõ ē necesse ipm moueri ad motũ corporis qd ꝓtinet: vnde corpore exeunte locũ aliud corpus põt ingredi in eũdez: ita q̃ hoc nomẽ vas ꝓnotat mobilitatẽ eius: p quo supponit cum eo qd continet: sed hoc nomen locus ꝓnotat immobilitatem eius pro quo supponit cum locato.

Quantum ad tertũ articulũ sit ista conclusio q̃ diffinitio loci quã ponit Alx. s. q̃ postea est in p̃nꝰ qõnis est incõpleta: sed que posita ē in 2ꝰ articulo est cõpleta: pmꝰ patet ex dictis in qõne: scõz pz quia ista diffõ cõplete exprimit totũ cõceptũ diffiniti sicut pz.

Ad rõnes ad primã dico q̃ veruz est de diffõne pure quidditatiua q̃ terminꝰ p̃mus debet eẽ genus, diffiniti: mõ diffinitio loci non est pure qdditatiua: vnde locus ē terminꝰ accidẽtalis: terminorũ aũt accidentaliũ nõ possunt eẽ diffõnes pure quidditatiue: vt patet 7ꝰ metaphysice. Ad alias dico q̃ solute sunt per expositionẽ istius termini imediata ⁊ istiꝰ pticule diuisim: vñ superficies exterior ꝓtinẽtis nõ dr locꝰ cõtinẽtis: qꝛ nõ est diuisa a ꝓtinẽte: vnde superficies ꝓnexa vltime spere nõ dr locus vltime spere: pp hoc q̃ nõ est diuisa ab vltima spera: ⁊ pp hoc idem vna pars totiꝰ non dicitur locus alterius partis.

Tex. cõmẽti. xlvj.

Et propter hoc omnia in celo sunt. celum enim ⁊c. D. ō. v.

Ueritur quinto vtruz terra sit in aqua siue in supficie concaua ipsius aque: tanq̃z in loco sibi nãli ⁊ pprio. Et arguit p̃mo q̃ nõ sit ibi tanq̃z in loco sibi nãli: qꝛ mediũ mũdi est locꝰ nãlis ipsius terre: q̃ nõ ꝓcaua supficies aque: ꝓnia tenet ex eo q̃ ꝓcaua supficies aque nõ est medium mũdi. añs pbat: qꝛ quuz queritꝰ vbi est locus nãlis terre rñdemus in medio mũdi. 2ꝰ ad idẽ sic: sicut locꝰ simpliciter leuis est simplr sursuz sicut locus ignis. ita locꝰ nãlis simplr grauis est simplr deorsum: q̃ nõ supficies cõcaua aque. 3ꝰ illud est locus nãlis terre ad qd nãliter terra ē mobilis: sed hoc est mediũ mũdi: q̃ ꝓnia tenet ex qd nominis loci nãlis. añs pz qꝛ si aliqua terra eẽt extra mediũ mũdi ipsa si nõ eẽt ꝓhibita moueret tã diu q̃ ipa fieret mediũ mũdi. 4ꝰ si aq̃ esset locus nãlis terre: sequeret q̃ q̃z cito esset aliq̃ portio terre totalr in aq̃ q̃ ipsa quesceret: ꝓnis est falsuz: ꝓnia tz ex eo q̃ entia nãlia quũ sũt i locis suis nãlibꝰ quiescũt nãliter. falsitas ꝓnis, pbat: qꝛ si vna portio terre dimittat cadere in secana z nõ quescit nisi qñ tãgit terrã in fundo secane ⁊ tñ ꝑus dz quescere. si locꝰ nãlis eiꝰ eẽt aq̃: sic q̃, pbatũ ē q̃ cõcaua supficies aq̃: nõ est locꝰ nãlis terre. Deinde, pbat q̃ nihil ē eiꝰ locꝰ, pprꝰ: qꝛ locus alicuiꝰ locati dr qd ꝓtinet illud locatũ ⁊ nõ plus: lz ꝓcaua supficies aq̃ ꝓtinet plus q̃z terrã qꝛ ꝓtinet lapides ⁊ metalla ⁊ radices plantarũ q̃ sũt in terra: q̃ ꝓcaua supficies aque nõ est locꝰ, pprꝰ terre. 2ꝰ nõ tota terra circundat supficie ꝓcaua aq̃: q̃ ꝓcaua supficies aq̃ nõ est locꝰ pro prꝰ terre. ꝓnia tz: qꝛ fic nec locꝰ, pprꝰ dz ꝓtinẽ plus q̃z suum locatũ: ita nec locatũ dz ꝓtineri ab alio q̃z a loco suo pprio. añs pz: qꝛ terra ex illa pte q̃ est discoopta aqs non circũdat nec ꝓtinet supficie aq̃. Deinde, pbat q̃ magis sit eꝰ. s. q̃ tra sit locꝰ aq̃: q̃z q̃ aq̃ sit locꝰ terre: pz hꝰ: nã quũ pluit tũc aq̃ descẽdit i terrã ac si terra eẽt locꝰ nãlis aque.

In oppositũ est Alx. i isto 4ꝰ vbi dicit q̃ ignis ē locꝰ aeris: ⁊ aer locꝰ aq̃ ⁊ aq̃ terre: ⁊ hꝰ ē bñ rõnabile: nã ꝑm hꝰ eleme̅ta sũt situata ⁊ posita ꝓz exigẽtiã suarũ leuitatũ: ⁊ grauitatũ: qꝛ ignis q̃ ē simplr leuis est sursum: ⁊ aq̃ ⁊ aer que sũt grauia ⁊ leuia sunt sursum ⁊ deorsum ꝓz qd aq̃ q̃ est grauior aere ē magis deorsum: ⁊ aer qui est leuior est magis sursuz. De ista qõne ponã aliquas ꝓclusiones: p̃ª nec supficies aeris: ne supficies aque: ē locus nãlis terre: pz hoc qꝛ neutra istarũ supficierũ ꝓtinet totã terrã: ex eo q̃ terra ex vna pte est, cooptã aqs ⁊ ex alia pte discoopta. 2ª ꝯ adhuc sit nec supficies aque ⁊ aeris sunt locꝰ, pprꝰ terre: pz hoc qꝛ cõtinet multa alia q̃z terrã qꝛ ꝓtinẽt lapides ⁊ metalla que sunt in terra: ⁊ p ꝓnis nõ sunt locꝰ, pprꝰ terre: ex eo q̃ locus, pprius dz ꝓtinere locatũ pcise ⁊ nõ plus. 3ª ꝯ totalis terra nullũ hz locũ, pprũ pz: qꝛ nihil põt signari circũdans terrã qd cõtinet pcise ipsam: ex eo q̃ multa sũt de terra q̃ nõ sunt terra sicut lapides ⁊ metalla. 4ª ꝯ accipiendo terrã pro totali aggregato ex terra ⁊ alijs existẽtibꝰ in terra: tunc supficies aeris cõcaua ex vna pte vbi est terra discoopta aqs ⁊ supficies ꝓcaua aque ex alia pte sil sumpte sunt locus, pprꝰ ipsiꝰ terre: pz hoc qꝛ ille due supficies cõtinẽt illud totale aggregatũ: ⁊ qꝛ in isto totali aggregato est plus de terra q̃z de aliq̃ alia mã: nos dicimꝰ illas duas supficies esse locũ, pprũ ipsius terre. 5ª ꝯ ille due supficies ẽt sunt locꝰ nãlis terre: ⁊ terra inter eas est nãliter situata cũ mediũ grauitatis terre est mediũ mũdi: pz: qꝛ si terra eẽt ex hꝰ supficies ⁊ descẽderet ⁊ moueret ita diu q̃ mediũ ipsiꝰ grauitatis totiꝰ aggregati ex ipa ⁊ alijs grauitatibꝰ fieret mediũ mũdi nisi ꝓhiberet. 6ª ꝯ qñ ille due supficies nõ ꝓtinẽt totalẽ terrã sic q̃ mediũ suũ sit mediũ mũdi: tũc terra nõ ē locata nãliter: pz hꝰ: qꝛ ñ dr locata nãliter: nisi quũ mediũ sue grauitatis sit mediũ mũdi. Iuxta ista dico aliq̃ ꝯ q̃ si tota massa terre põeret ex locũ suũ puta ad ꝓcauũ orbis lũe: ⁊ ibi detineret violẽt ⁊ ex alia pte dimittẽt cadẽ vnũ graue: tũc illꝰ nõ moueret ad totalẽ massaz terre: lz directe moueret vsus mediũ mũdi: rõ huius ē qꝛ tũc cũ eẽt i medio mũdi eẽt nãlr locata saltẽ si mediũ grauitatis sue eẽt mediũ mũdi: mõ qõlibet ens nõ ipeditũ nãlr appetit eẽ in loco suo nãli pp hꝰ q̃ibi diutiꝰ ꝓseruat: ⁊ magis a suis nociuis ē elõgatũ. iuxta hꝰ sequit q̃ grauia nõ mouẽt ad terrã rõne terre: lz ea rõe: q̃ quũ veniũt ad terrã sũt ppinqora medio mũdi q̃z ante erant. 2ꝰ dico posito adhuc q̃ i medio mũdi eẽt ignis adhuc grauia moueret ad mediũ mũdi: pz hꝰ ex eo q̃ grauia quũ sũt i medio mũdi: sũt i locis eorũ: vt pz. ex dictis: mõ qõlibet ens appetit eẽ in loco sibi nãli. 3ꝰ dico q̃ possibile est q̃ aliqñ totalis massa terre nõ sit in loco sibi nãli: nec naturaliter locata: patet hoc: nam aliquãdo ab vna parte grauitatis terre augmẽtat: ⁊ ab alia parte diminuitur

Tex. cõ. 46

in tãtũ q illa pars: que facta est magis grauis: nõ possit pellere aliaz magis sursuz: pp resistẽtiã aeris vel aq: z tũc cẽtrũ grauitatis terre nõ est cẽtrũ mũdi: z per ꝓns tũc terra nõ ẽ nãliter locata. vñ imaginãdũ ẽ q cẽtrũ grauitatis terre diuidit ptes tre abiuicẽ hũtes se ꝓxi mõ adinũicẽ: sicut duo põdera equalia in equilibra: quoꝫ qõlibet põderaret sicut duo z aer inferi⁹ resisteret sicut tria: tũc si vni illoꝫ pondeꝫ adderet vnũ: nõ ꝓpter hoc eleuaret aliud: qz sic tunc deberet esse tante potẽtie q posset diuidere medium sub se: sicut tria. modo hoc nõ pot ex eo q tũc motus fieret a ꝓportione equalitatis: ex quo ipsuz pondus ponderat: sicut tria z mediũ etiam resistit sicut tria. Et ad huc posito q mediũ subtus resisteret: sicut vnum adhuc nõ posset descendere ex eo q adhuc motus fieret a ꝓportione equalitatis: ex quo mediũ subtus resistit sicut vnũ: z põdus in alio brachio equilibre resistit sicut duo: simili modo imaginandũ est de duab⁹ partib⁹ terre eque graues: sit vna. a. z alia. b. si. b. sit grauior: nõ statiz pellit. a sursum ex eo q nõ soluz. a. resistit. b. sed etiã aer vel aqua circũdans a. quã opz diuidi si. b. pelleret sursum. a. ¶ 4° dico q possibile ẽ totalẽ terrã eẽ violenter locataz: postq̃ erat locata nãliter: absq̃ hoc q moueat localr: pz hoc qz per alterationez terra ex vna parte põt fieri grauior z ex alia leuior absq̃ hoc q moueat localr: sicut pz ex imaginatione: z tũc mediũ grauitatis eius nõ est mediũ mundi: z q̃z cito est sic locata: est violẽter locata z c. ¶ 5° dico q econuerso põt fieri q vnũ fit in loco sibi violento z postea in loco sibi nãli absq̃ hoc q moueat localr: pz hoc: quia econuerso per alterationez partes põt fieri eque graues. ¶ 6° dico q ꝓformiter intelligendũ est de toto aggregato ex terra z aqua: que forte faciunt vnã totalem grauitatem. cuius mediũ grauitatis est mediũ mũdi. ¶ 7° dico supposito nãli ordine elementoꝫ terra est sub aqua: z aqua sub aere: z aer sub igne: patet hoc: qz nãlis ordo z situs grauiuz z leuiuz est grauis in esse sub leuibus: z ideo qz terra inter omnia eleẽta est grauissima ipa debet eẽ infima: z deinde aqua que inter alia tria est grauissima z deinde aer. z deide ignis. vñ iste est ordo z situs vniuersi: z est ita nãlis q si esset vnum vas plenũ aqua in concauo orbis lune ad quod poneret vnũ lignum graue: illud lignũ ibi supernataret sicut hic. ꝓpter hoc est q quũ fit aliqd̃ foramen in terra in quo est aer: tunc bene descendit aqua ad illud foramen: z hoc ideo vt aerez: qui est leuior aq̃. qui est in illo foramine expellat: z faciat illuz aerem esse supra aquaz. ¶ 8° dico q aliqua pars terre est discooperta aquis: patet hoc qz terra nõ est vniuersalr grauis: z igitur mediũ magnitudinis terre est multũ super medium grauitatis eiusdem: z mediuz grauitatis terre est multo ad vnam superficiẽ ꝓxam terre q̃z ad aliam: z ideo qz aqua ex quo est eque grauis tendẽs ad mediũ mundi quantã potest fluit ad illam superficiem ꝓxiaz terre. que est ꝓpinquior centro grauitatis terre z sic alia ps. s. alia supficies ꝓxia terre. s. que a centro grauitatis est remotior derelinquitur discooperta aquis. z causa finalis huius discoopertionis est salus z habitatio animalium. ¶ 9° dico terra tamen cõiter dicitur esse in superficie aque: tanq̃z in loco sibi nãli: z huius ratio est: qz si terra eẽt vniformis in grauitate sicut alia elemẽtia sunt in suis q̃litatib⁹ motiuis: que sunt grauitas z leuitas. idez esset cẽtrũ grauitatis terre z magnitudis eiusdẽ: z tũc terra vndiq̃z claudere aquis: z eẽt vndiq̃z aqua coopta: z ex alio qz terra hz minus de ꝓxietate cũ aqua: q̃z hẽat cũ aere: hz eni simbolũ cũ aqua in frigiditate z nõ hz simbolũ cũ aere in aliq̃ q̃litate: z per ꝓns aer est magis corruptiu⁹ terre q̃z fit aq̃. z qz loci est ꝓseruare: z nõ corrũpere locatum: nõ obstãte q illa supficies aeris locat terrã sicut supficies aque: tñ magis dicim⁹ supficiẽ aq̃ eẽ locũ nãlẽ tre q̃z supficiẽ aeris: pp h: qz aq̃ maiorẽ hz ꝓuenientiã cũ tra q̃z aer.

Ad rõnes

principales. ad ꝑmã dico q centrum mundi nõ est locus nãlis terre: sed qñ dicit si terra descenderet nõ ꝓhibita descenderet tam diu q mediũ eius fieret mediũ mũdi. ꝓcedo: nec ex hoc ꝓcludit: q mediũ mũdi sit locus nãlis terre: sed bñ ꝓcluditur q quũ mediuz grauitatis terre ẽ mediũ mũdi: q tũc terra ẽ locata nãliter nõ a medio mũdi sed a supficie ꝓcaua aque: z ꝓcaua aeris z c. ¶ Ad ꝓfirmationẽ locus terre debet eẽ simplr deorsuz: ꝓcedo: z dico q supficies concaua aeris: z supficies ꝓcaua aque: sunt locus simplr deorsuz qz locant qd̃ est simplr deorsum. s. terrã. ¶ Ad tertiã illd̃ est locus nãlis terre ad qd̃ terra nãliter moueꝫ ꝓcedo: vt ab illo circundeꝫ: mõ hoc nõ est mediũ: qz hoc nõ circundat terrã: sed hoc est aggregatũ ex supficie ꝓcaua aeris z supficie ꝓcaua aque: z per ꝓns illud aggregatũ est locus terre. ¶ Ad quartã dico q aqua nõ locat terrã nisi quũ mediũ sue grauitatis fuerit mediũ mũdi vt pri⁹ dicebat: vnde nõ opz q ita cito q aliqua ps terre est circundata aquis quiescat z fit in loco sibi nãli: pp hoc q mediũ sue grauitatis adhuc nõ est mediũ mundi: nec mediũ totus aggregati ex ipsa: z terra adhuc nõ est mediũ mũdi: z ita vlterius descẽdit tam diu q totius aggregati ex illa portione terre: z totali terra residua medium grauitatis fiat mediũ mũdi. ¶ Ad quintã z ad sequentẽ ipam pz qd̃ fit dicendũ ex ꝓnib⁹. ¶ Ad sextaz dico q quũ pluit aq̃ descendit in terrã: z hoc nõ est q terra sit locus nãlis aque: sed ideo quia in terra sũt quidã pori repleti aere p actionẽ solis in terrã: z qz situs z ordo nãlis grauiũ z leuium est grauiora eẽ sub leuib⁹: z qz aqua est grauior ab aqua descendit in terrã p tales poros expellẽdo aerẽ ad istuz finem: vt maneat ordo z situs naturalis grauium z leuium. s. grauiora esse sub leuioribus. Qõ. vj.

Ueritur

sexto vtrũ cõcauuz orbis lune sit locus nãlis ipsius ignis: z arguit q nõ qz tunc imediate sub ꝓcauo orbis lune esset ignis: mõ hoc ẽ falsum: ꝓña tenet postq̃z ibi esset locus nãlis ignis: falsitas ꝓntis pbat qz ille impediret ne videremus astra celi: modo hoc nõ experimur immo oppositũ: vnde q videm⁹ astra celi videt esse signũ q inter nos z ignẽ nõ sit spera ignis sicut cõiter solet imaginari. ¶ 2° locus alicui⁹ locati debet eẽt imobilis: mõ concaua supficies inferior nõ est imobilis: moueꝫ tñ circulariter cũ celo: g. ¶ 3° si ibi esset locus nãlis ignis sequeꝫ q ignis quũ ibi eẽt deberet descere nãliter: sed hoc est falsuz pbat ꝓntia qz vnũquodq̃z entiũ nãliũ si est extra locũ suum nãle moueꝫ ad ipm: si nõ fit ꝓhibitũ: falsitas ꝓntis pz per Arz. ꝑ metaphysicor: vbi dicit ignẽ moueri circulariter ad motũ ipsi⁹ celi: silr z aerez qui est vltra summitates altissimoꝫ montiũ. ¶ 4° si sic tũc orbis lune ambiret sperã ignis: z vlteri⁹ spera ignis ambiret alia elemẽta: mõ hoc nõ videt eẽ verũ ex eo q tũc cũ ignis sit maxime actiuitatis inter alia elemẽta corrũperet z ꝓuerteret ea in suã nãm. z sic satis cito fieret ignis: imo diu fuisset factuz qd̃ est inter latera celi. ¶ 5° si ibi esset ignis ille statiz deberet extingui: pbat ꝓntia: qz videmus hmõi infinita de igne: q quũ nõ põt habere euentationẽ z dilatationẽ cito extinguitur: mõ ignis sub concauo orbis lune imediate si ibi esset nõ posset habere euentationẽ: z per cõsequẽs cito extingueret. ¶ 6° ignis sub orbe lune non hz symbolum in aliqua primaꝫ qualitatũ que sunt caliditas z frigiditas z c. ergo ignis nõ est imediate sub cõcauo orbis lune: tanq̃z in loco sibi nãli: ꝓntia tenet ex eo: nam p Arz. in isto 4° locus z locatũ debent esse homogenea: vt patet de terra z aqua que habẽt symbolum in frigiditate z aqua z aer que habent symbolum in humiditate: z de aere z igne: que habẽt symbolũ in caliditate: antecedens patet qz celum est absolutum a qualitatibus primis: z p

consequens

ꝓñs nõ hz symbolũ cuz aliqua primaꝝ qualitatũ. ¶ 7° nã sub polis celi est maxima frigiditas: pp elongationez a sole: qui est causatiuus calozis in istis inferiozib⁹: quare nõ videt q̃ sub polis locet ignis nãliter: ⁊ per ꝓñs nõ vndiq̃z sub cõcauo ozbis lune est ignis. g̃. ¶ 8° quilz locus nãlis debet habere in se virtutez cõseruatiuã locati: sed hoc nõ est de ozbe lunari respectu ignis: pz qꝛ ex quo luna est augmẽtatiua aquarũ: vi q̃ fit corruptiua ignis: qꝛ ignis est ꝗrius aqua. ⁊ per ꝓñs ozbis lune nõ est ꝓseruatiuus ignis. ⁊ per ꝓñs nõ est eius locus nãlis. ¶ 9° si questio eẽt vera: tunc ignis non eẽt extra ꝓcauũ ozbis lune nãliter deberet moueri ad ipsuz: si nõ eẽt prohibitus: sed hoc est falsum: ⁊ falsitas ꝓbat: qa si eẽt aliqs ignis in centro terre nõ ꝓhibit⁹ non eẽt ratio quare magis moueret ad vnã partẽ cõcaui ozbis lune: q̃z ad aliã: ex quo eq̃liter distat ab oibus: vel g̃ moueret ad oẽs: vel ad nullã: si dicat q̃ ptes ipsius ignis diuiderent abinuicem ⁊ vna moueret versus vnã ptẽ: ⁊ alia versus aliã. hoc nõ valet: nã tunc eiusdẽ simplicis ꝑm diuersas ptes eẽnt motus ꝗ-
Tex. cõ. 9. rij: qd̃ est ꝗ Aꝛ. ꝓmo celi. ꝓbat ꝓñtia: qꝛ ꝑm diuersas eius ptes moueret ad terminos oppositos: qꝛ hz vnã ad oriẽtem: ⁊ ꝑm aliã ad occidentẽ. ¶ 10° si qõ esset va: ⁊ ibi eẽt ignis ille nun q̃z corrũpere pp hoc q̃ esset maxime elongatus a ꝗrijs potentib⁹ corrumpere ipsuz: ergo ⁊c.

Tex. cõ. 46 **In oppositũ** est Aꝛ. in isto 4° ⁊ in primo methaurorum. ¶ In ista qõne ꝓmo videdũ est si sit ignis sbti ꝓcauo ozbis lune: sicut ꝓsuetuz est imaginari. 2° videndum est qualis ille sit. 3° de questo principali.

Quantum ad primũ sciẽdũ est q̃ vna ẽ opinio que negat sub cõcauo ozbis lune imediate eẽ ignẽ: sed dicit q̃ totũ inter mediũ a superficie cõuexa terre discooperta aquis vsq̃z ad celũ est aer ⁊ silr totũ inter mediũ a supficie ꝓuexa aque vsq̃z ad celum. ⁊ ista opinio hz pro se aliqua motiua. credit eni q̃ nulluz sit elemẽtũ puruz: ⁊ per ꝓñs q̃ nõ sit alius ignis q̃z ignis flãma: ignis carbo: mõ sub cõcauo ozbis lune: nec ẽ ignis flãma nec ignis carbo: qꝛ tunc impediremur p interpositionẽ ignis talis q̃ non videremus astra. ¶ 2° dicit ista opinio q̃ nihil eẽt vtilis ille ignis: ⁊ ad nihil deseruiret ⁊ per ꝓñs nõ est ponẽdus: pp hoc q̃ nihil ponẽdum est frustra in nã. ¶ 3° nã tunc sequeret q̃ in tali regione deberent habitare aialia: mõ hoc non videt verisile pp magnã actiuitatẽ ipsius ignis: ꝓbat ꝓñtia: qꝛ in alijs tribus regionib⁹ elemẽtoꝝ habitant animalia: quia circa terraz gressibilia sicut hoies ⁊ boues ⁊ hõ: ⁊ in aqua natãtia sic pisces: ⁊ in aere volatilia sicut aues: mõ si eẽt dare quartã regionẽ elementarez. s. ignis: ipsa deberet eẽ ornata: sic alie tres regiones elemẽtares. ¶ Sed ꝗ istã opinionem: pono istã cõclusionẽ: q̃ imo est dare sperã ignis sup sperã aeris imediataz ozbi lunari: ⁊ magis ꝓprie diceret ozbis ignis q̃z spera ignis: pp hoc q̃ spera ꝓprie est vnum corpus solidũ nõ interius ꝓcauũ. Orbis aũt est vnũ corpus sphericũ interius cõcauũ: vel interius alio corpore repletuz. ¶ Probat ꝗ: primo ex gñatione comete: nam dicit Aꝛ. primo methaurozuz q̃ aliqñ eleuat aliqua exalatio magna inter mediã regionẽ aeris: tunc intẽdit ⁊ gñatur cometa ex tali impssione: mõ qꝛ sup mediã regionez aeris nõ est tãta caliditas q̃ sufficiat ingñare exalatiõez modo hoc videt eẽ signũ q̃ supreme regioni aeris est cõtiguus ignis. aer eni ex se nõ est ita calidus. ¶ 2° idẽ põt probari ex cõbinatione quatuor qualitatũ primarũ que sunt caliditas frigiditas ⁊c. nã hõ quatuor qualitatũ sũt quatuor possibiles cõditiones ⁊ ꝑm hoc sunt q̃tuor elementa: sic pz p. Aꝛ. 2° de gñatione: cũ ergo sit dare locum nãlẽ ipsius terre in quo de facto est terra; ⁊ silr locũ nãlez aque: in quo de facto est aqua: ⁊ silr locũ nãlẽ ipsi⁹ aeris in quo de facto est aer: videt ẽt q̃ de facto sit dare locum nãlem ipsius ignis: in quo de facto sit ignis: cũ ergo locus nãlis ignis sit cõcauũ ozbis lune sicut statim videbit: sed tur q̃ ignis sit de facto ibidẽ. ¶ 3° videmus q̃ ignis flãma ⁊ alia leuia ⁊ ignita ascẽdũt q̃ videt eẽ signuz: q̃ hoc sit pp hoc q̃ ibi melius cõseruat pp multitudinẽ ignis recte sicut de magnete qui mouet versus polũ: pp hõ q̃ ibi est multitudo taliũ lapidũ sicut dicit. ¶ 4° iter nos ⁊ astra est tanta distãtia q̃ nõ possemus videre astra nisi supra eẽt vnũ corpus rarius q̃z sit aer: mõ nõ videt aliqd̃ eẽ tale sub ozbe lunari nisi sit ignis. Ex his pz q̃ sub ozbe lunari est ignis. ¶ 5° arguit aucte multoꝝ phoꝝ qui ꝓcordant in hoc ⁊ ꝓueniebãt in hoc: q̃ sub ozbe lune esset ozbis ignis ⁊ deinde aer: ⁊ deinde aq̃: ⁊ deide terra. ¶ Possumus g̃ rñdere ad motiua opinionis ꝗrie ad primum negat q̃ nullũ sit elemẽtũ purũ: ⁊ adhuc nõ obstante sic assignant loca nãlia alijs in trib⁹ noiatis noib⁹ elemẽtoꝝ scilz terre. aque: aeri: ⁊ ita noiato noie ignis dz assignari locus nãlis ⁊ sicut ẽ dare tria impura de facto nãliter locata: ita ẽt est dare q̃rtũ impurũ de facto nãliter locatũ: ⁊ hoc nõ est nãliter locatũ nisi sub ꝓcauo ozbis lune. ¶ Ad 2ᵃᵐ dico q̃ nõ est inutilis: imo ad aliqd deseruit. s. ad replendã qd̃ est inter ꝓuexũ aeris: ⁊ ꝓcauũ ozbis lune: ⁊ ẽt ad pulchritudinẽ vniuersi. naz ex hoc vniuersum reddit pulchriuz: q̃z si totũ a terra ⁊ ab aq̃ eẽt aer. ¶ Ad 3ᵃᵐ dicit q̃ nõ opz ibi animalia eẽ: nec in cẽtro terre sũt aialia verũtã aliqui dicunt q̃ regio ignis est ornata spẽ vnius aialis qd̃ vocatur salamandra. ¶ Alij autẽ dicũt q̃ sicut sunt celi ornati stellis ita regio ignis est ornata spiritib⁹ ⁊ diabolis: ⁊ alie regiones: sicut dictum est.

Quantum ad scdm sit ꝑma cõclusio q̃ ignis in spera sua nõ est visibilis: licet optime per euz fiat visio: patet hoc qꝛ tũc terminaret visum: ⁊ per ꝓñs impediret ne videremus astra ⁊ celũ: ⁊ huius rõ est qꝛ est inuisibilis ⁊ maxie rarus ⁊ diaphon⁹. ¶ 2ª cõclusio: nec ignis in spera sua lucet itez pp magnã eius raritatẽ: pz hoc: nã si luceret tunc eẽt visibilis qd̃ est ꝗ conclusionẽ precedẽtẽ. ¶ 3ª ꝓclusio q̃ ignis multo subtilioꝝ ⁊ rarioꝝ ⁊ leuioꝝ est aere: pz hoc: nã sicut se vi hie ad aerez: sic aer se hz ad aquã: mõ aer est multo rarioꝝ ⁊ multo sbtilioꝝ ⁊ leuioꝝ q̃z sit aqua: g̃ sic est de igne respectu aeris: g̃. ¶ Ex hoc sequit q̃ posset diffusius ostẽdi ex scia de ponderib⁹: q̃ aer supra vbi est ꝓtiguus igni est nauigabilis sicut aq̃ vbi est ꝓtigua aeri: vnde si nauis eẽt supra aerez interim q̃ nõ repleret aere sed igne nõ submergeret in aere sed in igne: sed q̃z cito eẽt repleta aere ⁊ nõ aq̃ nataret ⁊ nõ submergeret: sed qñ est repleta aq̃ tũc submergitur. ¶ 2° sequit q̃ stelle que nõ sũt in celis videnẽ p refractionẽ radioꝝ: pz hoc pp hoc q̃ aer est dẽfioꝝ igne: mõ dicũt pspectiui q̃ qñ radi⁹ pcedẽs ab aliquo visibili icidit sup aliquã supficiẽ nõ ppendiculariter media diuersaruz rõnũ in raritate ⁊ densitate cõiungẽti: tunc frangimur: ⁊ si intrat mediũ densius tunc frangit ad ppẽdicularitatẽ: si vo mediũ rari⁹ tũc frangit a perpendiculari quare ⁊c.

Quantũ ad tertiũ articulũ sit ista cõclusio q̃ ignis nãliter locat sub cõcauo ozbis lune: ⁊ in medietate: probat: qꝛ sicut grauissimuz nãliter locat simpliciter deorsum: ita leuissimũ locatur simplr sursum. cũ ergo inter omnia elemẽta ignis sit corpus leuissimũ sequtur q̃ nãliter debet locari i medietate sub concauo ozbis lune pp hoc q̃ ibi est simplr sursum in spera actiuoꝝ ⁊ passiuoꝝ. ¶ Ex ista conclusione sequitur q̃ si esset aliqs ignis vltra vltimã sperã descenderet tam diu: si nõ esset prohibens qd̃ veniret in concauũ ozbis lune: patet hoc ex eo q̃ omne ens naturale quũ est extra locum suũ: nãlem: mouet ad ipm: si nõ sit aliqd̃ impedimẽtũ ꝓhibens.

Ad rõnes principales. ad primã dico q̃ si ibi eẽt ignis q̃ nõ ipediret: qꝛ ibi videremus per ipsum stellas: ⁊ hoc propter magnam eius raritatez

z puritatem. ¶ Ad 3ām locus est mobilis: ad hꝰ dictuz est prius: z adhuc pōt dici q locus bñ est ĩmobilis illo motu: quo mobile nāliter est mobile ad ipsuz: mō ignis est mobilis ad cōcauū orbis lune motu recto z tali motu est ĩmobile cōcauū orbis lune licet bñ moueat motu circulari. ¶ Ad 3ām quodlibet ens nāle dz quiescere ꝓcedo illo motu quo est nāliter mobile ad suū locuz nālē: z qz ignis nō est mobilis ad suū locū nālez motu circulari sed motu recto: inde est q ignis in loco suo bene pōt moueri z de facto mouet motu circulari cū celo: non tū mouet motu recto. ¶ Sed dices qūo ignis mouet circulariter cū celo: dicunt aliq q hoc fit motu raptus: ita q imaginant q celū motū circulariter rapiat secū ignem: sed hꝰ nō valet pp hoc q superficies ꝓxa ignis z superficies cōcaua celi sunt leuissima: intētū q vna nō pōt se tantuz tenere ad aliā q vna earū rapiat secū aliam: cuius bene se raperēt si essent aspere. dicendū est ergo aliter q igni influit a celo: quedā influētia que mouet z inclinat ipz ad hoc q mouet circulariter vna cū celo: z ista influētia etiā influit aeri: z pp hoc aer qui est vltra altissimos montes et mouet circulariter: sed qui est inter mōtes in vallibus nō pp hoc q talis phibet a montibus a motu circulari. ¶ Ad q̄rtā cōcedo q ignis ambit alia elemēta z qñ dicebat quare nō corrūpit ea: dicendū est q hoc est pp hoc q impossibile est totā massam mūdi stare sub tanta raritate: quāta est raritas ignis vñ vel oporteret dimēsiones se penetrare vel latera celi magis recedere ab inuicē: quorum quodlibet est ipossibile. ¶ Ad qntā ille ignis deberet extingui nego: qz ignis nō indiget euētatione neqz dilatatione nisi quū est in mā mixta: sicut in ligno vel in fimo: mō in tali mā nō est ignis quuz est in spera sua: g̃. ¶ Ad 6ām dico q̄zuis ignis in spera sua nō habeat symbolū cū celo: tū hz symbolū cū aere qui locat ipsum ex alia pte. cōuenit eni secū in caliditate. ¶ Ad septimā dico q qz sub polis est maior frigiditas pp hoc orbis ignis bñ est: ē magis versus q̄z sub equinoctiali: si nō ꝓtinue ignis q gīatur ꝓtinue sub equinoctiali flueret versus polos. vñ imaginandū est q sic aq̄ cōtinue fluit ad locū declīuiorē vt centrū grauitatis totiꝰ fit centrū mūdi: ita et ꝓtinue ignis fluit de equinoctiali versus polos vt cētrū eius leuitatis fit cētrū mūdi: z imaginādū est q sub polis ꝓtinue aer corrūpit ignē: z sub equinoctiali ignis corrūpit aerē: z ꝓtinue ignis de equinoctiali fluit versus polos ad istū finē vt semper cētrū totius leuitatis fit centrū mūdi sicut cētrū totiꝰ grauitatis. ¶ Ad octauā dico q imo grauiū orbis lune est cōseruatiuū ipsius ignis: z qñ dī luna ex quo est augmentatiua aquarū z corruptiua ignis: nego qz nō ē augmētatiua aq̄rū pp hoc q influat frigiditatē: sz pp hꝰ q influat caliditatē que sufficit ad hꝰ q faciat aquā tumescē: z pp hꝰ dicimꝰ q luna ē dña aq̄rū: nō q sit frigida: sed magis calida quo ad influētiā caliditatis sufficit tumescere z nō corrūpe. ¶ Ad 9ā dico q si eēt aliqs ignis in cētro terre nō phibitꝰ ptes separate abinuicē mouerent ad pūcta sibi opposita: nec pp hoc ibi motus eēnt ꝓtij: qz vterqz eorū est sursum: z vterqz eorz est versus circumferētiam celi. ¶ Ad decimam patet ex solutione octaue rationis.

¶ Tex. cōmēti. xlvij.

¶ Manifestū aūt ex his: qm̄ dubitationes omnes soluuntur ꝛc. Q. vij.

Queritur cōsequenter 7° vtrū omne ens sit in loco z arguitur ꝑmo q sic: qz qd̄ nunq̄z est: nō est: ergo qd̄ nusq̄z est nō est: z per ꝓñs omne qd̄ est alicubi est: z per ꝓñs omne qd̄ est in loco est: z per ꝓñs omne ens est in loco. ¶ 2° oē qd̄ est: vel est corporeū vel incorporeū: si est corporeū tunc est in loco: eo q omne corpus est in loco: si incorporeum sicut deus z intelligentie: adhuc est in loco. s. in celo. ¶ 3° deus de quo tū minus videt est in loco z p ꝓñs oia alia ab ipso sunt in loco: añs pz: nā cōmētator in 2° celi pbat q celū est eternū: qz locus dei: qui est eternus. ¶ 4° omne ens vel est mobile vel mouēs: si est mobile: tūc est in loco si mouēs adhuc videt eē in loco ex eo q mouēs z motū debent eē sil' ex quo: qz oē mobile est in loco vi et q oē mouens. ¶ 5° si nō oē ens esset in loco: hoc videret eē pp vltimā sperā: que est ens: z tū nō est in loco vt videt. probat eni q sit in loco qz dicit Arz. in isto quāto aiam z celū eē in loco per accidēs: sed nō capit celū ibi pro alijs speris q̄z pro vltima ex eo q alie spere ꝓter vltimā sunt i loco p se. ¶ Confirmat: qz celū mouet: z nō nisi motu locali: g̃ vltima spera est in loco: añs pūsupponit: sed ꝓntia pbat ex eo q moueri localiter est eē in alio z alio loco ꝛc.

In oppositū dicit Arz. in isto 4° loquēs ꝗ antiquos dicētes oē ens eē in loco: z pbat rōne quodlibet locatū est equale suo loco: q qdez locus est quātitas: mō oia incorporea nō possunt esse in equali loco que nō sunt quāta: inter quātā aūt z ficut est locus z nō quātū nulla est quātitas: g̃. ¶ 2° nā dicit Arz. q circa illud qd̄ debet eē in loco debet eē aliqd̄ corpus ex ꝓtinēs esse: q aūt nō est aliquod corpus est ꝓtinēs non ē in loco: sed circa vltimā sperā nō est aliud corpus ex cōtinens sicut supponit: g̃ vltima spera nō est in loco z p cōsequēs non oē ens est in loco. ¶ Cōfirmat per Arz. i isto 4° dicentē q terra est in aq̄: z aqua in aere z aer in igne z ignis in celo. celū aūt nō amplius est in loco alio. z capit ibi celū pro aggregato ex oibus speris celestibus: ex quibus dictis videt nō oē ens eē in loco ꝛc. ¶ In ista qōne prio ponā distinctiones. 2° dimissa rōne opinionū diuersarz de esse in loco vel nō eē in loco vltime spere dicenduz est qūo diuersa diuersimode sunt in loco: ideo.

Quantum ad primū sit prima distictio aliquid esse in loco intelligit dupliter vno mō diffinitiue: alio modo circūscriptiue: diffinitiue aliqd dicitur esse in loco in quo operatur: vel apparent opationes illius: licet nō sit circundatū aliqua superficie ipz tangente. isto modo solemus dicere intelligētiam eē in suo orbe: nō quia aliqua superficies circundās intelligentiā tangat ipsam: ex eo q tactus debet esse corporeū: intelligentia autē nō est corpus: sed ideo qz in tali orbe apparēt operationes talis intelligētie. Circūscriptiue vo eē in loco soluz debet corpori. ¶ 2ª distinctio eē in loco adhuc capit dupliciter. vno mō aliquid dicit eē in loco circūscriptiue in potētia q sic est in loco q supficies locās ipsum nō est sibi imediata: sed illi cuius est pars: nihilominus p separationē eius a toto pōt fieri q circūdet aliq̄ supficie locāte ipm imediate tangentē. ¶ Alia distinctio: substantiarz alie dicunt corporee: alie incorporee. ¶ Alia distictio substātiarz corporearz quedā sunt per se seorsuz existētes: nō existētes partes aliarz substātiarz: que sunt per se vnū. Alie aūt sunt corporee inexistētes alijs: sicut sunt ptes integrales sbarz per se existentiū. Exemplū de ꝑmo sicut homo lapis. exemplum secundi sicut manus: pes.

Quantū ad scōm sit ista prima cōclusio q totalis mundus. nō est in loco: nec est alicubi: probatur prima pars cōclusionis: qz extra totalē mundum nō est aliqd̄ corpus circundās ipsum: hoc tū oporteret si esset in loco: scda pars cōclusionis probat: qz ad hoc q totalis mundus esse alicubi oporteret q esset supra aliqd z infra aliquid vel in aliq̄: vel circa aliquid: z sic de alijs que respondent ad interrogationez factam per vbi. sed sic non est de totali mundi: patet hoc: nō enim de ipo est verum dicere q sit in aliquo: nisi tunc diceremus ipsum esse in spacio imaginato: z hoc est ipsuz in nullo loco et propter hoc q nō est aliud tale spacium separatum: nec etiam est

ifra aliquid: quia nihil est infra se ipsum; quod tamen oporteret si aliqd esset infra: nec etiam aliquid est supra ex eo q̃ nihil est supra seipsum; nec etiã est circa aliquid ex eo q̃ nihil est circa seipsum. ¶ Sed ꝗ: totalis mũdus est vnũ corpus: g̃ circa alicubi: ꝓntia tenet ex eo q̃ de oi corpore est verũ dicere q̃ sit alicubi. ¶ 2° totalis mundus totũ occupat: g̃ videt q̃ sit alicubi ꝛc. ¶ 3° quelibet pars mundi est in loco vel saltem est alicubi: g̃ totalis mũdus est alicubi: ꝓntia videt esse nota: añs p3 inductiue. ¶ 4° modo implicat q̃ totalis mundus moueat circulariter: ꝛ si sic tunc mundus mouet localiter: ex eo q̃ motus circularis est motus localis: ꝛ cũ motus localiter sit in loco vel saltem alicubi sequit totalẽ mundũ eẽ in loco: vel esse alicubi: ꝛ qua rõne tunc: eadẽ rõne nunc ex quo deꝰ posset mouere totalez mundum circulariter: vel motu recto absq; productione alicuius loci noui: ergo ꝛc. ¶ Respõdeo: ad primã nego q̃ oẽ corpus sit alicubi. bñ tñ hoc cõcedo de quolibet corpore alio a totali mundo. ¶ Ad secundã totalis mundus totuz occupat: nego: imo totalis mundus nihil occupat nisi tunc diceret, totalem mũduz occupare spaciũ separatuz: sed hoc nihil est occupare: pp hoc q̃ nõ est aliquod tale spaciũ separatũ: vt probatum est per Aꝛ. in littera: g̃. ¶ Ad tertiã quelibet ps est ꝛc. concedo de qualibet pte que dicit vnũ ens per se subsistẽs diuisum ab alio: ꝛ nego ꝓntiã q̃ ergo totalis mundus est in loco. ¶ Unde sciendũ q̃ sicut est aliqd̃ totũ cui conuenit in loco eẽ actu: vel eẽ in loco per se partibꝰ eiꝰ cõuenit eẽ in loco in potẽtia: ꝛ nõ per se: sicut ecõuerso ẽ aliquid corpus cuiꝰ ptibꝰ ꝓuenit eẽ in actu: ꝛ per se: toti añt cõuenit eẽ in loco per accñs; put aliqd̃ dꝰ ꝓuenire alicui p accidẽs qd̃ cõuenit ei rõne suaꝛ partiũ. ¶ Ad quartam admittat q̃ ꝑma cã põt mouere totalẽ mundũ circulariter imo ꝛ motu recto: licet Aꝛ. ꝛ eiꝰ cõmẽtator hoc nõ admitterent: ꝛ quũ dicebat q̃ tunc totalis mũdus moueretur motu locali: nego hoc: pp hoc q̃ nõ mutaret locũ ex quo nõ est in loco. ¶ Sz diceres q̃li g̃ motu moueret? dico q̃ moueret vno motu eiusdẽ spẽi cum motu quẽ vocamꝰ localẽ: nihilominus nõ est localis: vnde sor. albus bñ est eiusdẽ spẽi cũ sorte nigro lz sor. albus nõ sit sor. niger: vñ sicut albũ vel nigrũ est denominatio extrinseca ꝛ accidẽtalis ipsius motus. ¶ 2ª cõclusio vltima spera nõ ẽ in loco, pbatur: qui nõ est in ꝓtinẽte aliquo circundãte ipsuz p3 ex eo q̃ vltra vltimã sperã nihil est. ¶ 2° sicut ꝑmum mouẽs est nõ motũ: ita ꝑmũ locans debet eẽ nõ locatũ: sed vltima spera est ꝑmũ locans eũdo versus mediũ mũdi: ergo vltima spera dz eẽ nõ locata: ꝛ per ꝓñs nõ dz esse in loco. ¶ 3° sicut vltimũ locatũ nihil locat: q̃ nõ ꝓtinet aliqd̃ corpus: ita primũ locans a nullo locat: q̃ a nullo alio corpore ꝓtinet: pp hoc q̃ extra ipm nihil est: sed vltima spera ẽ ꝑmũ locãs: g̃. ¶ 3ª cõclusio vltima spera lz nõ sit in loco: est tñ alicubi: p3 hoc de quocũq; est verũ dicere q̃ ipsum est supra vel infra: vel circa aliqd̃ de ipso ẽ verũ dicere q̃ est alicubi: sed sic est de vltima spera: naz de ipsa verũ est dicere q̃ est circa cẽtrũ mundi: vel circa alias speras: ẽt de ipsa verũ est dicere q̃ sit supra alias speras: etiã de ipsa verũ est dicere q̃ est extra aliqd̃: qui est extra centꝛ mundi. ¶ Ex his oibꝰ ꝓcludat vltimã sperazẽ alicubi: ꝛ sic bñ concedit vltimã sperã eẽ in loco: si eẽ in loco volumus vocare illud: in cuius habitudine cognoscimꝰ aliquid moueri: vnde sic terra diceret locus vltime spere q̃ in habitudine ad ipsam cognoscimꝰ celuz moueri. Sed iste modus loquendi est improprius vnde sic Commentator dicit terram esse locum vltime spere. ¶ 4ª conclusio: pars integralis in existens toti dicitur eẽ in loco i potentia ꝛ non in actu: p3 q̃ non actu circundat superficie diuisa ab ip sa. ꝛ tangens ipsam licet sic possit circũdari p separationem eius a toto. ¶ 5ª cõclusio pars essentialis sicut mã vl forma dꝰ eẽ in loco per accidens: p3 q̃ per aliõ scilz rõne totius cuius dꝰ esse pars. ¶ 6ª cõclusio intelligẽtie dicunt eẽ in locis diffinitiue: p3 q̃ in aliqbꝰ locis aprent eaꝛ operationes: ꝛ igit nos arguimꝰ intelligẽtias eẽ ibi sicut anima intellectiua dicit eẽ in corpore diffinitiue: ꝛ nõ circunscriptiue. ¶ 7ª cõclusio cõsimili modo deꝰ dicitur eẽ in omni loco diffinitiue quia cuilibet loco est i distans: ꝛ in quolibet loco apparet sue operationes: ꝛ p consequens sic arguimus deum esse vbiq;.

Ad rõnes ꝑncipales. ad primã ꝓcedo qd̃ nunq̃ est: nõ est: ꝛ nego ꝓntiã ergo qd̃ nusq̃ est: nõ est: ꝛ ratio est q̃ esse in tẽpore pluribꝰ ꝓuenit q̃ eẽ in loco: ꝛ per ꝓñs ab aliquibꝰ põt remoueri esse in loco a quibꝰ tñ nõ remouet esse in tẽpore nec eẽ. ¶ Ad scõam oẽ ens ꝛc. dico per hoc bñ pbat omne ens eẽ alicubi circũscriptiue vl diffinitiue. ¶ Sili mõ ad tertiã. ¶ Ad 4am quũ dicit mouens ꝛ motũ debẽt esse simul hoc intelligat de mouente per cõtactũ: mõ nõ omne est mouẽs per cõtactũ. ¶ Ad qntã si nõ oẽ ens ꝛc. bñ ꝓcedo vltimã sperazz nõ eẽ in loco sicut dictũ est in qõne: sz tamen dicebat per Aꝛ. aiam ꝛ celũ esse in loco per accidẽs; dico q̃ ipse accipit celũ pro totali mũdo: q̃ est in loco rõne suaꝛ partiuz quibꝰ inest per se. ¶ Ad cõfirmationẽ vltima spera ꝛc. cõcedo: sed ille motus est motus localis: nego: vt p3 ĩ qõne: nisi vellemus vocare motũ localẽ vltime spere in habitudine ad terram: prout aliqua pars vltime spere respicit aliquam partem terre.

¶ Tex. cõmẽti. lx.

¶ Quoniã aũt de loco terminatum est ꝛ vacuum ꝛc. Qõ. viij.

Queritur octauo vtrũ vacuũ eẽ sit possibile: ꝛ arguit q̃ sic: qõlibet corpus nõ eẽ hic est possibile: g̃ nullum corpus esse hic est possibile ergo vacuum eẽ hic est possibile. scõa ꝓntia clara est de se: sed ꝑma ꝓntia p3: per equipollẽtias: antecedẽs pbat: quia quocunq; corpore demõstrato ip3 nõ eẽ hic est possibile. ¶ 2° aliquid moueri localiter motu recto est possibile: g̃ vacuũ esse est possibile. añs supponitur: ꝓntia pbat q̃ quũ aliquid mouet motu recto recipit in aliũ locũ. q̃z in quo prius erat: vel g̃ in plenũ vel in vacuũ: si in vacuũ habet ꝓpositũ: si i plenũ alio corpore: vel g̃ illud manet cũ ipso qd̃ mouet in eodẽ loco: ꝛ ꝗ nõ: q̃ tunc dimẽsiones se penetrarent vel cedit ei cõsili rõne vnuz aliud cedit illi ꝛ sic: vno corpore moto motu recto: opz vt videt oia que sunt sub ꝓcauo orbis lune moueri: qd̃ est incõueniẽs. ¶ 3° nutritionẽ eẽ est possibile: ergo ꝛ vacuũ esse. añs supponitur: ꝓntia pbatur: q̃ si debet fieri nutritio opz q̃ nutrimentũ recipiat in ptes corporis nutriẽdas: vel ergo vacuas: vel plenas: si vacuas habet propositũ: si plenas tunc dimẽsiones se penetrabũt: qd̃ est incõueniẽs. ¶ 4° aerẽ possibile est cõdensare g̃. añs supponit: ꝓntia pbatur: q̃ per cõdensationẽ aeris partes fiunt sibi ꝑpinquiores: q̃z erant ante: vel g̃ hoc fit intrãdo partes intermedias absq; hoc q̃ fiant sbi vacuitates: vel fit ꝗ vacuitatibꝰ ibi existẽtibus: si ꝑm sequit penetratio dimẽsionũ: si sdz habet propositũ: nec ẽt põt dici q̃ hoc fit ibi gbusdã vacuitatibꝰ repletis subtiliori corpore q̃z fit aer. qd̃ quidẽ corpus cedit: q̃ hoc vz: si non valeret dicere vel igne puro tunc staret ratio. ¶ 5° nam dicit q̃ vnum vas plenũ cinerib̃ recẽtibus: tñ recipit de aqua: sicut faceret si nõ essent in eo cineres. mõ hoc nõ vl posse stare: nisi vel fiat penetratio corporũ: vel ibi sint vacuitates: in quibus recipit aqua. ¶ 6° nã sint hic duo lapides plani: ꝛ ita plani q̃ vnus supponat alteri. nullus posset ibi manere aer inter medius. tunc directe in medio grauitatis lapidis superioris infigat vna corda cui applicet vna poꝰ trahẽs

lapidem superiorem a lapide inferiori: tunc ex quo ille lapis supior ꝑm oēs ptes equaliter recedit a partibus lapidis inferioris: tunc nō ita cito aer qui erat ad latera pōt moueri per totum aliud spatiū quātū intercipiť inter istos duos lapides: sequiť per tp̄s ibi manere vacuū. ¶ 7° pinta est vacua vino. g̃ est uacua: añs est po^te^: ⁊ tenet ꝓñtia p locū a parte: immo ad suū totū. ¶ 8° uacuuz est locus nō repletus corpe: g̃ vacuū est: añs est Aꝛ. ꝓña tenet a tertio adiacente ad ꝑm adiacens. ¶ 9° de vacuo est scia g̃: ꝓña tenet ex eo q̃ de nō ente nō est scia. prio posterior. añs patet per Aꝛ. in isto 4°. ¶ 10°. plenū est g̃ vacuū est. ꝓña tenet ex eo q̃ si vnū oppositoꝝ ē in natura ⁊ reliquum dicitur esse in natura.

In oppositū est Aꝛ. in isto 4° tractatu 2°. In ista questione sūt aliqua premittenda. 2° ponende sunt cōclusiōes.

Quantum ad primuz sciendum q̃ hoc nomen vacuum est quidam terminus priuatiuus: ⁊ valet in significādo tantū quantū hec oꝛo: locus non repletus corpore: ⁊ igiť qñ diciť vacuū est locus nō repletus corpore: sed ly est poniť p̄ significat: ⁊ iō non sequiť vacuū est locus nō repletus corpore g̃ vacuuz ē: ⁊ p̄ hoc soluiť octaua rō. ¶ Ulterius sciendū est q̃ quāuis hic terminus vacuū significet locū ⁊ corpus: nō tm̄ p̄ eis supponit: vñ terminus nō prio omni eo supponit quod significat: vñ albū licet significet albedinē: non tm̄ supponit prio albedine: sed prio subiecto albedinis. Ex hoc tunc pz q̃ quāuis hic terminus vacuū significet locum ⁊ corpus: tm̄ nō sequiť locus ⁊ corpus sunt: g̃ vacuū est: qꝛ licet vacuū ista significet: non tm̄ prio eis supponiť qd̄ oporteret si p̄dicta ꝓña deberet valere. ¶ 2° sciendū q̃ sicut dupliciter imaginādū est de loco: ita dupliciter imaginādū est de vacuo. vñ qdā imaginant locum esse equalē locato ꝑm oēs dimensiōes: qdā aūt sicut Aꝛ. ⁊ sui sequaces imaginant locū nō esse tale spatiū. Sed corpus extrinsecum corpori locato: equale ei ꝑm duas dimensiones. s. latitudinē ⁊ longitudinē. Et ꝑm hoc etiā dupliť imaginādū est de vacuo: vnomō q̃ sit spaciū separatum cui nō est cōiunctū aliud corpus. 2° mō q̃ vacuū sit vnū corpus iter cuius latera nō tm̄ prima abinuicē sit nihil: ꝑm primū modū dicendi de vacuo. Si deus oia corpora localia infra cōcauū orbis lune annihilaret: esset cōcedēdū infra concauū orbis lune esse vacuū: nō tm̄ esset cōcedendū celum vel cōcauū orbis lune esse vacuū: sed ꝑm 2^m^ modum dicendi de vacuo in casu p̄dicto esset cōcedenduz q̃ celum esset uacuū: ⁊ q̃ tunc vacuū esset bona res: ⁊ nō esset cōcedendū q̃ inter latera teli esset vacuū, ꝓpter hoc q̃ iter latera celi nihil esset. ⁊ igitur ⁊c̄.

Quantū ad secūdū sit prima cōclusio: q̃ ipossibile est esse vacuū: loquēdo de vacuo prio mō. probať qꝛ vacuū primo mō esset dimensio seperata: mō talis nō est ponenda ex eo q̃ accidens nō est ponendū seperatū existere sine subiecto. ¶ 2° si est ponendū tale spatium seperatū: tūc cū ipsum sit corpus qꝛ longum latū ⁊ pfundū: sequiť q̃ cū ipsum reciperet locatū: q̃ corpora se penetrarēt: quod est ipossibile. ¶ 3° nā si tale vacuū esset possibile: sequereť q̃ si esset vacuū: non esset vacuū: quod iplicat. probať ꝓña qꝛ oibus localibus annihilatis que sunt infra cōcauū celi: adhuc maneret ibi tale spatiū separatū ꝑm ponentes locū esse tale spatium: ⁊ ꝑm eosdē tunc ibi esset vacuū. sed ꝓbo q̃ non: quia esset ibi aliqd. s. tale spatiū separatū. ¶ 2ª cōclusio p̄ nullā potentiā nālē possibile est esse vacuū loquēdo de vacuo 2° mō: ꝓbať quibusdā experientijs: primo si oia foramina alicuius follis obstruerent: nulla potentia posset eleuare vnū asserē ab alio nisi fieret alicui ruptura per quā subintraret aer: quo facto faciliter vnus istoꝝ asserorū leuareť ab alio: nā tunc esset aliquid: quod posset recipi inter latera ipsius follis: hoc videtur esse signum nām abhorrere vacuū. 2° potest probari ꝓ idē. ¶ 3^a^ cōclusio tamē p̄ potentiā supnālē possibile est esse vacuuz. 2° mō patet hoc qꝛ de^o^ pōt annihilare totū quod est infra latera celi: quo facto celū esset vacuum: ⁊ in isto casu tūc vacuū esset vna bona res circulariter mobilis ⁊ quo facto nō esset ꝓcedendū celum esse illud uacuū. Sed ꝗ dubitať: nam predicto casu posito: vel latera celi distarent vel nō distarēt. Si nō distarent tūc essent cōiuncta sicut duo folia libri: vel vnius burse vacue: sed si sic esset: tunc esset ꝓcedendū q̃ celū esset vacuū: ex eo q̃ latera celi i casu p̄dicto essent imediata: si aūt dicatur q̃ latera celi i p̄dicto casu adhuc distarent: adhuc inter ea esset aliqua dimensio per quaz distarent: ⁊ sic adhuc nō esset vacuū. Respondeť q̃ latera celi nō distarent saltē distantia recta: licet bene distantia curua: ⁊ qñ dicebatur: g̃ tunc latera celi essent coniuncta nego: imo adhuc celū maneret spericum sicut mō: nec latera eius fierent imediata: nō obstāte q̃ non maneret distantia: vnde sicut idē corpus supnāliter pōt eē in diuersis locis simul ⁊ semel: sicut credimus de corpore christi: ita supnāliter possibile ē aliqua eē nō distātia absqꝛ hoc q̃ sint prima ⁊ immediata. ¶ 4^a^ cōclusio p̄dicto casu posito vnus polus mūdi nō esset proximus alijs ⁊ tm̄ nō distaret ab ea distātia recta: pz hoc ex ea q̃ distātia non est nisi per dimensionē intermediā: mō qꝛ p̄dicto casu posito inter polos mūdi nō esset dimēio recta iter media pp qd̄ sequiť ipos nō distare distātia recta: g̃. ¶ 5^a^ ꝓclusio bene tm̄ distarent distantia curua: pz hoc: quia inter eos mediaret dimēio curua scilicet medietas circūferētie maxime circuli imaginati in celo: ergo ⁊c̄.

Ad rōnes principales. ad primam: nego antecedens: quia hoc vel sibi consimilis valet istam hec est possibilis quodlibet corpus non est hic: modo est hec falsa: ⁊ quum arguebatur: hoc corpus nō esse hic est possibilis ⁊ nō est aliquod ⁊c̄. negatur ꝓsequētia: nam si valet hoc esset virtute inductionis: nam tunc nā tunc ista deberet esse vniuersalis quodlibet corp^o^ nō esse hic est possibile. mō hoc est falsum ex eo q̃ est vna de sensu cōposito ⁊ indefinita. ¶ Ad scdaz negatur ꝓntia: ⁊ quū filr arguebať: sequiť q̃ vno corpore ⁊c̄. concediť nisi prius fieret cōdensatio: mō quia in tali motu fit aliquorū corporꝝ ꝓdensatio: nō opz q̃ vno corpe moto: oia moueanť vsqꝛ ad celū. ¶ Ad 3^am^ negať ꝓntia: qꝛ quuz nutrimentū recipiť in ptes corporis nutriēdi. recipiť in quosdā poros repletos corpore subtiliori qui sit nutrimentū: ⁊ nutrimēto adueniēte illa corpora cedunt ⁊ ꝓdensātur sic saluať nutritio absqꝛ hoc q̃ fiat vacuū: vel penetratio corporū. ¶ Ad 4^am^ videbiť postea. ¶ Ad qntā de cineribus dicendū qꝛ cineres sunt recētes alique ptes aque corrumpunt: ⁊ ēt inter illos cineres est multū inclusum de aere qui recedit a qua aduenīēte: pp hoc apparet q̃ illud vas recipiat tantū de aqua sicut fine cineribꝰ: ꝗz hoc non fit verū pp hoc q̃ multe ptes aque recedūt que credūtur recipi in vase: ⁊ nō recipiunt: bene tm̄ reciperent ⁊ manerent sub equali extēsione si illud vas nō eēt repletū cineribus. ¶ Ad sextaz de duobꝰ corporibꝰ dico q̃ si illa essent simplr plana ⁊ essent cōiūcta absqꝛ hoc q̃ inter ea maneret aer: nulla potentia nālis posset vnū leuare ab alio eq̃liter ꝑm oēs eius ptes: sed nihilominus inequaliter posset: ⁊ tunc aer posset successiue ingredi. ¶ Ad aliā de pinta: negať ꝓntia ⁊ rō est: nā hic terminus vacuū est icludit negationem: modo non valet arguere a parte in mō includente negationem ad suū totuz. ¶ 8^a^ soluta est. ¶ Ad nonā de vacuo est sciētia respondeť q̃ non: sed bn̄ ē sciētia de loco ⁊ corpore ꝑm propositiones negatiuas. vnde sciendo istam. nullum vacuum est: scitur ista nullus locus est sine corpore: vna enim valet aliā: ⁊ sic sciētia que creditur esse de vacuo est de loco ⁊ corpore. ¶ Ad decimā dico bene

dico bene ꝓcedit vbi nullũ eoꝝ abhorreret nã: mõ sic est in ꝓposito: q̃ nã abhorret vacuũ: ideo non valet ꝛc.

¶ Tex. cõmenti. lxxj.

¶ Amplius aũt ꝛ ex his manifestũ est quod dicitur ꝛc. Q. ō. ix.

Consequenter Querit vtruꝫ graue simplex habeat resistentiã intrinsecã quantum ad motũ eius deorsum: ꝛ consimili modo leue ad motum eius sursum: ꝛ arguit ꝑmo q̃ sic: qꝛ si nõ: sequit q̃ graue simplex positum extra locũ suũ nãlem amota resistẽtia extrinseca moueret subito: modo hoc est falsum: ꝓntia tꝫ ex eo q̃ tũc nullã haberet resistẽtiã. postq̃ nõ haberet resistẽtiã itrinsecaꝫ: ꝛ quelibet resistẽtia intrinseca est amota per casuꝫ: falsitas ꝓntis ꝑbat: ꝑmo: nã si moueret subito moueret velocitate infinita: sed hoc nõ: postq̃ est determinate virtutis ꝛ finite ad aliquã velocitatẽ maximã qua põt mouere: vel maximã qua nõ: vel minimã que sic: vel minima que nõ. ¶ 2°a cã finita nõ põt procedere effectus infinitus: sed quodlibet graue simplex est cã finita: velocitas autẽ infinita est effectꝰ infinitꝰ: ergo graue simplex nõ posset mouere se velocitate infinita adhuc quacũqꝫ velocitate resistentia extrinseca amota pp qd̃ videt q̃ habeat in se resistẽtiã intrinsecã. ¶ 3° si posset mouere velocitate infinita: quacũqꝫ resistẽtia extrinseca subducta sequeret q̃ nõ posset moueri tãta velocitate quin maiori: ꝛ per consequẽs videt eẽ virtutis ifinite. ¶ 4° sic sequeret q̃ posset aliqs motus velocior motu celi: ꝓns est falsuꝫ: ꝓntia tenet ex eo q̃ per diminutionẽ resistẽtie extrinsece motꝰ grauis simplex posset itẽdi vltra gradus velocitatis motus celi: postq̃ resistẽtia extrinseca est in ifinitũ diuisibilis ¶ 5° cũ motus localis pp eius velocitatẽ causet calorẽ ꝛ velocior intẽsiorẽ: sequit q̃ per intẽsiorẽ velocitatis motus grauis simplicis pp decrescẽtiã resistẽtie extrinsece potest causari calor infinitꝰ: qd̃ nõ videt esse possibile: nisi tũc graue simplex esset poꝰ infinite. ¶ 6° cũ celũ sit corpus magis simplex q̃z elemẽta. ꝛ cũ motus celi fiat absq̃ resistẽtia extrinseca: sequit q̃ motus celi eẽt velocitatis infinite: sicut esset motus grauiũ ꝛ leuium simplicium subducta resistẽtia intrinseca: sed ꝓsequẽs est falsum: nã motus celi est finite velocitatis: ꝓntia tenet ex eo q̃ nõ videt ratio diuersitatis hic ꝛ ibi. ¶ 7° graue simplex hꝫ resistentiã intrinsecã quãtũ ad motũ alterationis: sicut pꝫ de terra pura: ergo ẽt vt videt quãtũ ad motum localem. ¶ 8° quodlibet graue simplex est poꝰ finite ꝛ per ꝓns limitate ad aliquẽ certũ gradum velocitatis: quẽ nõ trãsiret quacunqꝫ resistẽtia extrinseca circunscripta: q̃ videt q̃ talis finitas potẽtie ꝛ limitatio teneat locũ resistẽtie itrisece: q̃.

In oppositum videt esse Alꝫ. dicit enim Alꝫ. q̃ graue simplex posituꝫ in vacuo si esset moueret in ipso subito hoc nõ esset si haberet resistẽtiam intrinsecã: cũ enim poª motiua grauis sit finita quãtũcunqꝫ haberet in se resistentiã quacũqꝫ resistẽtia extrinseca circũscripta: illa poª motiua manente moueret illud graue successiue. ¶ In ista q̃one ꝑmo ponendi sũt diuersi modi imaginãdi de resistẽtia in motu grauium ꝛ leuium. 2° probatur vnus modus imaginandi de resistentia intrinseca simpliciuꝫ: deinde in sequẽti q̃one improbabo quosdam modos de resistẽtia intrinseca simplicium quantũ ad motum localem eorum ꝛ respõdetur tunc ad quesitum.

Quantum ad primũ sciendum est q̃ resistentia ũicitur inclinatio ad nõ moueri vel ad motũ oppositũ vel ad quietẽ: verbi gratia si eẽt aliqd̃ corpus: qd̃ haberet quatuor gradus grauitatis: ꝛ duos gradus leuitatis: tunc quuꝫ ipm descẽderet illi duo gradus leuitatis resisterent illis quatuor gradibus grauitatis: pp hoc q̃ inclinaret ad motum oppositum. s. sursuꝫ. ¶ 2° sciendũ q̃ differentia est inter graue simplex: ꝛ graue simpliciter: naꝫ posito q̃ aliqua terra sit passa ab igne ita q̃ aliqui gradus leuitatis sint inducti ab ipo igne in terrã: tũc illa terra adhuc ꝑbaliter est mixta ꝛ grauis: ꝛ dicitur graue simplex: sed non dꝫ graue simplex pp hoc q̃ habet aliquos gradus leuitatis: cũ gradibus grauitatis: modo qd̃ debet intelligi de graui simplici qd̃ est simplex simpliciter. ¶ 3° nõ resistentia in motu grauiũ ꝛ leuium põt imaginari extrinseca aut itrinseca: extrinseca potest imaginari multipliciter ꝑmo sicut in equalibus: vñ posito q̃. a. terra pura moueret ad vnum brachium equelibre ꝛ. b. terra ad aliud: tunc nullũ eoꝝ descenderet pp hꝰ q̃ vnũ alteri resisteret: ꝛ hoc extrinsece. ¶ 2° põt imaginari de resistentia extrinseca sicut si vni graui alligaret vnũ leue: tunc in descensu illius grauis illud leue resisteret illi graui extrinsece. ¶ 3° illud alligatũ q̃ñq̃ resistit ratione sue figure vt si alicui alligaret vnũ foliũ papiri extensum tunc illud graue tardius descẽderet: q̃z si illud nõ esset alligatũ. ¶ 4° aliquãdo trahens ad oppositũ resistit extrinsece: verbi gratia sicut si teneret magnes sursum: ꝛ sub eo esset positũ vnum ferrũ ita magnũ q̃ ille magnes nõ sufficeret illud ferrũ detinere: tunc illud ferrum descenderet tardius q̃z si supra nõ eẽt magnes positus pp hoc q̃ ille magnes aliqualiter trahit ferrũ: ꝛ p talẽ fractionẽ impedit velocitas ferri descẽdentis: q̃ ille magnes in tali casu potest dici resistẽtia extrinseca. ¶ 5° resistẽtia extrinseca potest dici mediũ: p qd̃ fit motus: hoc enim pp eius grossitiem resistit mobili. ꝛ pp hoc idem mobile tardius mouet per aquã q̃z p aerem. ¶ 6° mouens põt tenere locũ resistẽtie extrinsece sicut si mouens nõ velit velocitas mouere: nec ita velociter sicut posset. ¶ 7° incompossibilitas terminorum. s. termini a quo ꝛ termini ad quem potest dici resistentia extrinseca. quare ꝛc.

Quantũ ad scõm de resistentia intrinseca quidaꝫ dixerunt q̃ quodlibet agens nãle est potentie finite. i. q̃ ipsum est limitatum ad aliquẽ certũ gradum velocitatis quem non transiret quãtũcunqꝫ resistẽtia extrinseca amoueret ita q̃ illi talẽ limitationẽ ponũt pro resistentia intrinseca: vnde tales dicerẽt: q̃ si terra pura poneret in vacuo descenderet finita velocitate puta illo gradu velocitatis: ad quẽ ipsa esset limitata: vlteriꝰ illi dicerent q̃ grauiora essent limitata ad intensionẽ gradũ velocitatis q̃z minus grauia. vlterius dicerent q̃ graue simplex posituꝫ in vacuo si esset non moueretur in ipso subito: sed successiue pp limitationẽ ꝛ finitatẽ potẽtie mouentis ipm. Sed ista imaginatio est contra Alꝫ. pp quod pono vnã ꝓclusionẽ sibi ꝓriaꝫ: que est limitatio ꝛ finitas potentie agentis: nõ est cã successiua motus grauis simplicis: nec sufficit loco resistẽtie: ꝑbatur: qꝛ sic quodlibet agens nãle ageret successiue: pp hoc q̃ esset finite potẽtie sequeret q̃ corpus luminosum ageret lumen suũ successiue in mediũ: mõ hoc est falsum: qꝛ illuminatio medũ fit subito sicut alibi hꝫ videri. ꝓntia tenet ex eo q̃ ipm est finite potentie. ¶ 2° probat p idẽ visibile deberet agere speciẽ suam in visum successiue: ꝛ sic visibile ppinquius visu citius deberet agere spẽm suã in visu q̃z visibile magis remotũ a visu ꝛ sic ẽt deberet citius videri: mõ hoc ẽ falsum: qꝛ si sor. distat a me p quatuor pedes ꝛ plato per 8. ego aperiens oculos ita cito video Platonẽ sicẽ sortẽ qd̃ nõ esset si visibile ageret speciẽ suã in visuꝫ successiue. ¶ 3° si predicta imaginatio eẽt vera: tunc maior virtꝰ eẽt minus limitata ꝛ minor virtus eẽt magis limitata: modo hoc est falsum. nam tunc stelle non ita cito agerent lumen suum p totum mediũ sicut luna: qd̃ tamẽ est falsuꝫ: postq̃z predictorum quodlibet aget lumen suum p totũ

medium subito: ꝓnntia tenet ex eo: q̃ cuz luna sit maioris virtutis: esset minus limitata ⁊ sic citius produceret suũ effectum: ⁊ cum stelle sint minoris virtutis essent magis limitate: ⁊ tardius agerent suũ effectũ. ¶ 4° sequit̃ vniuersaliter nullã mutationem subitã näliter esse possibilem: cuius oppositũ postea videbit̃: ꝓnntia tenet ex eo: q̃ quodlibet ens näle esset limitatũ ad certum gradũ velocitatis ad producendũ suum effectuz. ¶ 5° sequeretur q̃ deducto omne impedimẽto extriseco graue simplex nõ posset moueri ad suum locũ nälem: quousq̃z eiꝰ mediuz esset mediũ mundi. ꝓsequens est falsuz: probat̃ ꝓnntia: nã sit agens simplex vniformẽ. Cuiꝰ totalis grauitas sit. 6. ⁊ limitatio eius sit sicut. 3ª ⁊ descendit tã diu q̃ 3ª eiꝰ ps sit ab alia pte centri: ⁊ sit illa c. ⁊ residuum sit adhuc ab alia pte centri ⁊ sit d. ita q̃ centrũ sit mediũ inter. e. d. tũc clarum est q̃ adhuc mediũ ipius a. nõ est mediũ mũdi. Sed probo q̃ nõ vlterius descendit naz. c. qõ est ab alia pte centri resistit ipi. d. vna cũ totali limitatione ipiꝰ: ⁊ cum totalis limitatio sit sicut tria: ⁊ ipsum c. sit sic duo: ⁊ cũ ista simul sint quinq̃z: ⁊ cũ potentia motiua ipsius sit solum sicut quatuor sequit̃ q̃ plus est ibi de resistentia q̃z de potentia motiua ⁊ per consequens a. quiescit ⁊ nõ vlterius mouetur: q̃z̃uis tamen adhuc centrum grauitatis non sit centrum mundi: ergo ⁊c. ⁊ per consequens conclusio vera.

Ad rõnes ad primam concedo q̃ mouet̃ velocitate infinita quacunq̃z resistentia seducta. ⁊ quando dicebat̃ ẽ potentie finite: cõcedo. ⁊ quum dicebat̃: g̃ terminat̃ certa velocitate: vez est cum resistẽtia fine resistentia non opz. ¶ Ad secundã a causa finita ⁊c. vez est quum agit cũ resistentia: quãdo aũt fine resistẽtia nõ opz. ¶ Ad tertiã nego q̃ ergo fit potentie infinite q̃z̃uis hoc bene sequeret̃ si posset mouere velocitate infinita cum resistentia. ¶ Ad quartã dico q̃ näli nõ potest eẽ aliquis motus velocior motu celi: pp hoc q̃ nã medioz non patit̃ tantã raritatem ⁊ subtilitatẽ q̃ motus grauiũ ⁊ leuium p ipsa fit velocior motu celi: nihilominus bene fieret si media per que fit motus posset quãtũcunq̃z subtiliari. ¶ Ad qntã dico q̃ si aliquid mobile moueret̃ in vacuo nullũ causaret calorẽ nam ex motu nõ causat̃ calor: nisi per confricationem mobilis ad mediũ: mõ in vacuo nulla fieret talis cõfricatio. ¶ Ad 6ᵃᵐ dico q̃ in loco motu celi volũtas intelligẽtie tenet locũ resistẽtie. ¶ Ad septimã nego q̃ si hz resistentiã in motu locali extrinsecã vnde cõmentator sup 2° huius dicit simplex nõ habere in se ꝑncipiũ actiuũ sue alterationis: sed bene actiuũ motus localis: ⁊ igit̃ nõ mirũ si habet resistentiã intrinsecaz in motu alterationis: ⁊ non intrinsecam in motu locali. ¶ Ad octauam pz ex dictis in questione. Qõ. x

Vtrum in omni motu grauiuz ⁊ leuiũ requirat̃ mediũ resistẽs: ⁊ arguit̃ q̃ nõ: illud qõ impedit motũ nõ requirit̃ ad ipsum: sed ita est de medio resistente g̃: maior est nõ. ⁊ minor pz q̃ mediũ resistens retardat motũ: imo posset tantuz resistere q̃ omnino tolleret motum. ¶ 2° quãto mediuz minus resistit tãto motus fit velocior ipso: ⁊ meliꝰ fit motus in ipso: g̃ si nihil resisteret videt̃ q̃ optime fieret motus in ipso: g̃ videt̃ q̃ ad motũ fiendũ non requirat̃ resistentia medij. ¶ 3° nullũ violentũ requirit̃ ad hoc vt motus fit simplr naturalis: sed si requireret̃ mediũ resistens ad motum naturalẽ grauium ⁊ leuiuz illi motus näles nõ possent fieri sine violẽta diuisione medij: si g̃ nullum violentũ requirit̃ ad motũ simpliciter naturalez: sequit̃ q̃ diuisio medij nõ requirit̃ ad motũ grauium ⁊ leuiuz: ⁊ per cõsequens nec mediũ resistens. ¶ 4° nulluz mediũ requirit̃ ad motum grauiuz ⁊ leuium: ergo ꝓnntia nota: antecedẽs pz: quia nec hoc mediũ requirit̃ ad motũ naturalem grauium ⁊ leuiũ: nec illud quocunq̃z dato aliõ sufficeret. ¶ 5° si questio esset vera: tũc mediũ resisteret in descensu grauiũ: ⁊ in ascensu leuium: sed hoc est falsum: cõsequentia tenet: sed falsitas antecedẽtis probat̃: quia si mediũ resisteret sequeretur q̃ pensis duobus grauibus equalibus equelibra q̃ vni istoꝝ posset fieri additio alicuius grauis absq̃z hoc q̃ aliqd adderet̃ alteri: ⁊ tũ nõ faceret motum: probat̃ ꝓnntia: sint duo pondera. a. b. pensi in equelibra ⁊ quodlibet illoꝝ habeat precise duos gradus grauitatis: tunc si mediũ inferius resistit: resistat g̃ sicut vnũ: tunc apponat̃ ad. a. vnũ graue qõ habeat vnuz gradũ g̃uitatis: probo q̃ nõ descenda: nã q̃z̃uis totalis grauitas in brachio: in quo est. a. sit sicut 3ª pp hoc q̃ medium quod est subtus resistit sicut vnum: ⁊ b. ex alia pte resistit sicut duo: mõ duo ⁊ vnũ sunt tria: imo quod plus est resistentia est sicut quatuor pp hoc q̃ in descensu ipiꝰ a. non oportet solum diuidere medium sub a. sed etiam supra b. in ascensu ipius b. quare ⁊c.

In oppositũ videt̃ esse Aly. vnde dicit: si nõ eẽt medium resistens: graue simplex descenderet subito: modo contra naturã motus est motꝰ fieri subito: ergo si nõ esset mediũ resistens tolleret̃ natura motus grauiũ: ⁊ leuium simpliciũ: ⁊ nota q̃ q̃stio intelligit̃ de grauibus nullum habentibus gradum leuitatis ⁊ similiter de leuibus nullũ habentibus gradũ grauitatis. Et quia in alia questione ꝓbata erat vna opinio scilicet de limitatione potentie agentis grauium ⁊ leuium simplicium que volebat saluare motum grauiuz ⁊ leuium simplicium absq̃z resistentia extrinseca: ⁊ per cõsequens absq̃z resistentia medij. ¶ Nũc ꝓbande sũt alie imaginatiões quibus prima facie videtur posse saluari motum grauium ⁊ leuium simplicium absq̃z resistentia medij: quibus improbatis respondendum est ad questionem hesternam ⁊ hodiernam.

Quantum ad primum est vna imaginatio q̃ si nulla esset resistẽtia medij: sed p imaginationẽ esset vacuuz adhuc graue simplex descenderet successiue: ⁊ velocitate finita: propter hoc q̃ impossibile esset ipsum simul eẽ in termino a quo ⁊ termino ad quẽ ⁊ quia hoc est impossibile necesse est ipsum moueri successiue de termino a quo ad terminum ad quem: ita q̃ incompossibilitas essendi simul in diuersis locis est causa finite velocitatis motus grauium ⁊ leuium simplicium circunscripta insistentia medij: ⁊ isti de ista opinione dicant illam esse causam velocitatis finite motus celi qui fit absq̃z aliqua resistentia predicta. ¶ Contra istam opinionem arguitur nam sim hoc nulla posset assignari ratio quare magis graue simplex circunstantia resistẽtia medij moueretur tali gradu velocitatis: vnde si moueretur ali quo intensiori adhuc non oportet ipsum esse in diuersis locis: vnde quocunq̃z gradu velocitatis dato quo graue simplex moueretur amota resistentia medij propter hoc q̃ non esset simul in diuersis locis est dare in duplo intensiorez: quo adhuc posset moueri quod non esset simul in diuersis locis. ¶ Secundo sequitur q̃ graue simplex moueretur in infinitum velociter circunscripta resistentia medij: ⁊ sic adhuc sequeret̃ illud: quod predicta imaginatio pretendit fugere vnde probatur: ga cum duplo gradu velocitatis ad gradum datum tollere tur mobile simul esse in diuersis locis: ⁊ cum quadruplo ⁊ cum octuplo: ⁊ sic in infinitum: sed quocunq̃z gradu velocitatis dato ad quem nõ sequitur mobile simul esse in diuersis locis moueri potest circunscripta resistentia medij: g̃ graue simplex i ifinitũ velociter mouet̃ circũscripta resistẽtia medij. ¶ 3° seqret̃: q̃ ablata resistẽtia medij g̃ue simplex maiꝰ debẽt tardiꝰ moueri q̃z g̃ue simplex minus: hoc est falsuz: ꝓnntia tenet: ppter hoc q̃ maius incõueniẽs est corpus magnũ simul eẽ in diuersis locis q̃z

corpus

corpus paruũ. ¶ 4° quia potẽtie mouẽtis grauis simplicis ad talem compositionẽ terminorũ nulla est ꝓportio: ergo talis icõpossibilitas terminorũ: seu eẽndi simul in diuersis locis nõ tenet locũ resistẽtie in motu grauiũ ⁊ leuiũ simpliciũ: antecedẽs pz ex eo q̃ talis incõpossibilitas terminorum nihil est: ꝓntia tenet ex eo q̃ cuiuscũq; motus velocitas attẽdit penes proportionẽ potẽtie mouentis ad suam resistẽtiam: vel penes accessum: vel aliqd huiusmodi. ¶ 5° ꝓsili rõne distãtia formalis terminorũ in alleratione deberet eẽ sufficiens causa successionis in motu alterationis: quacũq; resistẽtia alia prescripta: modo hoc est falsum: consequẽtia tenet in simili. ¶ 8° consimiliter talis incompossibilitas deberet etiã facere successionem in illuminatione medij: modo hoc est falsuz: naz per Az in 2° de anima illuminatio medij fit subito ⁊ nõ successiue sicut sensatio. ¶ Allia maginatio potest esse q̃ amota resistẽtia medij adhuc intelligẽtie regularent motũ grauium ⁊ leuium simpliciũ: ⁊ facit ẽt ipsum esse velocitatis finite ⁊ tante: quãta velocitate mouent suos orbes: sed hoc nõ videt stare pp hoc q̃ intelligẽtie sunt agentia vniuersalia in productione effectuũ cõtingentiũ in istis inferioribꝰ: ⁊ non producunt talem vel talem effectum nisi limitarentur ab agentibus particularibus: mõ circunscripta resistentia medij forma sbalis grauis: nõ plus esset limitata ad vnũ gradũ velocitatis q̃z ad aliũ sicut ꝑt patere ex prius dictis: ergo nõ põt limitare intelligẽtiã ad mouendũ plus tali gradu velocitatis q̃z alio. ¶ 2° cõ simili ratione illuminatio deberet ferri successiue pp talem regulationem intelligentiarũ. hoc tamen est falsum. ¶ 3ª imaginatio posset esse talis q̃ sicut magnes superiꝰ detentus aliqualiter retardat motuz ferri magni q̃ nõ sufficit retinere propter eius magnitudinẽ: ita in descensu grauis celum aliqualiter trahit ad se ipsuz graue ⁊ pter hoc descenderet successiue adhuc omniũ resistentia medij circunscripta: sed hoc stare non potest: nã sm hoc nõ posset saluari successio in motu ignis sursuz: ⁊ quanto celum plus traheret ipsum tãto velocius moueretur ad ipsum: ⁊ cum hoc ex inclinatiõe naturali appetit moueri ad ipsum. ⁊ simiiliter non assignatur ibi aliqua causa faciens successionem in motu ignis sursum resistentia medij circunscripta. ¶ 2° nam tunc graue posset fieri ita paruum q̃ totaliter detineret a celo ⁊ non descenderet totali resistẽtia medij prescripta: quod videt falsuz. ¶ 3° sequeretur q̃ celum violentaret ipsum graue: pz hoc. qz traheret ipsum q̃z naturalẽ suaz inclinationẽ. ¶ 4ª imaginatio potest esse q̃ ptes grauis impediunt se inuicez ita q̃ q̃libet inclinat descendere q̃ lineam breuissimaz: ⁊ cum solum p talem descendat pars media ipedit ptes laterales: ⁊ p tale impedimentũ partium adinuicez simplicia mouent successiue resistentia medij circunscripta sed hoc stare non potest primo qz dicit q̃ quelibet pars ipsius grauis tendit descẽdere per lineam breuissimam hoc non valet ex eo: q̃ non quelibet hoc appetit vt cẽtrũ eius sit centrũ mundi: quia hoc est impossibile. ¶ 2° naz totum ascendit vt mediũ eius fiat medium mundi. ⁊ ad hoc omnes ptes tendunt vt mediũ totius. ⁊ hoc mediuz grauitatis cuiꝰ sunt ille ptes fiat mediũ mundi pp hoc q̃ vna non impedit aliã. ¶ 3° vna non mouet ꝑ aliam: ergo nõ impedit aliam: assumptũ pz de aqua cuiꝰ ptes superiores nõ cõprimunt nec deprimũt inferiores. ¶ 4° se quereꝯ q̃ corpus maius tardius descẽderet q̃z corpꝰ minus: sed hoc est falsuz ceteris paribꝰ: pbat ꝓntia ex eo q̃ in corpore magno plures ptes sunt sibi inuicẽ resistẽtes q̃z in corpore puo. ¶ 5° sequit q̃ r. lapides ꝓiũcti tardiꝰ descenderent q̃z vnus eorũ sed hoc est falsum: ⁊ ꝑ expientiã: ⁊ ꝓna patet qz mutuo se ipedirẽt. ¶ 5ª imagiatio posset esse i imaginãdo graue vel leue simplex diuidi sm latitudinẽ: ita q̃ inferius eẽ vna ps multũ tenuis ⁊ supra ptes spissiores: ⁊ qz ille ptes magis tenues nõ appetũt descendere tanta velocitate quãta ptes superiores ipe resistunt ptibus supiorib̃ ⁊ per talẽ resistentiã illud totale graue simplex mouet successiue cirũscripta resistẽtia medij. ¶ Ista imaginatio iprobat vt precedens. ¶ 6ª imaginatio q̃ figura esset cã successionis ⁊ velocitatis ⁊ tarditatis maioris vel minoris: hoc bene vez est in medio resistente: sz tamẽ circunscripta resistentia medij figura nihil ad tale factum deseruiret vt patet: ergo ⁊c.

Quantum ad secundũ sit prima ꝓclusio qz grauia ⁊ leuia simplicia nõ habẽt resistẽtiã intrinsecã quo ad eorũ motũ: pz nã si sic hoc eẽt aliquo istorũ modorũ ꝑdictorũ. sed ꝶ non: g̃. ¶ 2ª ꝑ ad motũ grauiũ ⁊ leuiũ requirit resistẽtia extrinseca sicẽ resistẽtia medij vel hꝰ: pbat ex eo q̃ oꝰ motus sequit ꝓportionẽ poꝯ mouẽtis ad resistẽtiã ⁊ p ꝓns ad oẽm motũ regrit resistẽtia. Cũ g̃ grauia ⁊ leuia nõ hẽant resistẽtiã intrinsecã segt q̃ ad eorũ motũ requirit resistẽtia extrinseca: ergo ⁊c.

Ad rõnes ad ꝑmã dico q̃ resistẽtia extrinseca: ⁊ q̃cũq; nõ ipedit motũ: sed bñ facẽ motũ nõ eẽ ita velocẽ sic resistª minor: vñ ad ꝶ q̃ fiat motꝰ resistẽtia, nõ dz eẽ mima: nã tũc eẽt qes ⁊ nõ fieret motꝰ ⁊ dz eẽ aliquãta qz si eẽt mima ita tolleret motꝰ pp minimã velocitatẽ: vñ oꝰ motꝰ dz eẽ finite velocitatis ex ꝶ pz ad 2ªm ¶ Ad 3ªm dico q̃ ad motũ nãlẽ nõ regrit aliqd violentũ mobili. sz bñ aliũ violẽtia: puta medij diuisio. ¶ Ad q̃rtã dico q̃ q̃juis nullũ mediũ regrat: tũ regrit mediũ: vñ ly regrit ꝓfundit terminũ cõem sequentez se: puta ly mediũ ꝓfuse tantũ. ¶ Ad q̃ntã ꝓcedit illud qd̃ ꝑbat ipsa.

¶ Tex. cõmẽti. lxv.

¶ Amplius si vacuum est aliquid vt locus ⁊c. Qõ. xj.

Queritur nunc vndecimo vtrum si vacuũ eẽt graue moueretur in ipso: ⁊ arguit q̃ sic: qz si vacuũ eẽt: ⁊ in ipso eẽt positũ, graue mixtũ: vtriqz illud descẽderet successiue pp resistẽtiã ĩtrinsecaz quã hẽt. ¶ 2° omne corpus dum est extra locũ suũ nãlem mouet vel incipit moueri ad illũ: ergo si eẽt aliqd̃ graue extra locũ suum nãlẽ pobtum in vacuo moueret ad illum: ⁊ per cõsequẽs graue moueret in vacuo si esset. s. ad locum sibi nãlem si nõ eẽt impedimẽtuz. ¶ 3° omne appetens aliquem finem consequit illum cũ nõ fuerit impedimẽtum: sed graue quũ est extra locum naturalez appetit esse in illo tanq̃z in fine: igit mouet ad ipsum si nõ esset impedimẽtuz: pter hoc q̃ nõ potest sequi illum finẽ nisi per motuz. ¶ 4° graue velocius mouetur per aerez: q̃z per aquã pp hoc q̃ aer est subtilior ⁊ minus resistit q̃z aqua: ⁊ cuz in vacuo nulla penitus eẽt resistẽtia videt q̃ graue optime deberet moueri i vacuo. ¶ 5° si vacuo existẽte graue non moueret in ipso sequit q̃ hoc solum eẽt pter defectũ resistẽtie: sed hoc nõ: quia aliqd̃ corpus luminosum bñ illuminat aliqd̃ spatiũ successiue: pz de corpore luminoso moto localr. ⁊ tamẽ nihil plus sibi resistit: ergo videt etiã q̃ graue simplex vel leue posset moueri i vacuo absq; hoc q̃ aliqd̃ sibi resistat: silr celuz mouetur successiue ⁊ tñ moueti celũ. s. intelligẽtie nihil resistit: vnde dicit q̃ ad successionem nõ requirit resistentia: quare ⁊c.

In oppositũ videt eẽ Az. qui vult q̃ si vacuũ eẽt graue simplex non moueret pp hoc q̃ nõ eẽt rõ quare plus moueret ad vnaz differẽtiã q̃z ad aliã: ẽt si vacuũ eẽt graue positũ in ipso moueret in istãti. mõ ꝶ iplicat ꝑ dictionẽ q̃ motꝰ fiat in istãti. ¶ Ad istã q̃nẽ ꝑmo rñdendũ est sicut vba sonãt: 2° alr formando q̃nẽ rñdendum est ad intẽtionẽ querẽtium

ipsam: vt prius declaratur.

Quantum ad primũ sit prima ꝛclusio hec est falsa: si vacuũ eēt graue moueret i ipso: pbat: qr est vna ꝛditionalis cuius añs pōt esse verũ ꝛñte existēte falso: ⁊ per ꝛñs est falsa añs pz; si per po^am dei totum qd̄ est inter latera celi annihilaret: ⁊ q̄ nullũ eēt graue: tunc hec est vera vacuũ est: ⁊ tñ hec est falsa graue mouetur in ipso. ¶ 2ª ꝛclusio silr hec est falsa. Si vacuũ eēt graue nō moueret in ipso pz: nam ēt hec est vna ꝛditionalis: cui^9 argumētũ pōt eē verũ ꝛñte existente falso qd̄ pz: nam per po^am dei pōt esse vacuũ. mō ꝑdicto: ⁊ posset causare de nouo vnũ mixtũ: qd̄ tangeret ꝛcauum orbis lune: qd̄ mouet per illud vacuũ: tunc hec eēt vera: vacuũ nō mouet in eo. ¶ Cōtra iste sunt due ꝛdictorie. Si vacuuz esset graue simplex moueret in ipso: si vacuũ est graue simplex nō moueret i ipso. ⁊ sic nō videt q̄ ambe sint false cui^9 oppositũ dicunt ꝛnes. ¶ Rñdet q̄ nō ꝛtradicunt. Sed ꝛtradictoria istius: si vacuũ eēt graue simplex moueret in ipso: ē ista: nō si vacuũ est graue simplex moueret in ipso: ⁊ ista est vera: nam significat nō eē sic: sicut si gnificat per istã: si vacuũ est graue simplex mouet in ipso ⁊ hoc est verum sicut patet satis ⁊c̄.

Quantum ad 2^m questio posset formari vtrũ si vacuuz esset graue posset moueri in ipso. Et tunc adhuc distinguendũ de vacuo dupliciter: primo mō pro corpore qd̄ ꝑus erat plenũ: modo vacuũ verbi grã: si per potentiaz dei terra ⁊ aqua annihilarent aere ⁊ igne ⁊ celo manentib^9 diceremus aerē eē vacuũ: ⁊ silr totum aggregatũ ex aere: ⁊ igne ⁊ celo. ¶ Alio mō capit vacuũ pro spatio imaginato iter latera vacui: ꝑmo mō dicti recte sicut locus q̄ñq̄z capit pro ꝛtinente ⁊ circũdante locatũ: q̄ñq̄z vero p dimensione separata ita ꝓportionabiliter dicat de vacuo. ¶ Tũc sit prima ꝛclusio accipiendo vacuũ primo modo adhuc graue simplex posset moueri in ipso: pz hoc: nam terra ⁊ aqua destructa: sicut positũ est in casu ꝑdicto: si aliq̄d graue poneret ad speraz ignis descēderet, successiue per aerē vsq̄z ad ꝛcauũ aeris: pp̄ ꝑ q̄ hiet sufficientē resistētiã in aere vacuo. ¶ 2ª ꝛclusio: accipiēdo vacuũ 2° mō sicut solet cōiter accipi in isto ꝓposito graue mixtuz bñ moueret in ipso successiue: pz hoc: naz fit vnũ graue mixtũ cuius grauitas fit sicut duo: ⁊ leuitas sicut vnũ: ⁊ attingat cōcauum aeris ipm descēdet successiue: doneci isto vacuo mediũ grauitatis ei^9 sit mediũ mũdi: pp hoc q̄ hz resistentiã intrinsecã: hz enim vnũ gradũ leuitatis inclinantē sursum: ⁊ duos grauitatis inclinātes deorsum. ¶ 3ª ꝛclusio in aliquo casu graue mixtũ velocius mouet in pleno q̄z in vacuo: probat: nam sit vnũ mixtuz ex terra sicut tertia: ⁊ aere sicut duo: ⁊ sit totum annihilatũ quod est infra speraz ignis: tunc ponat illud graue ad speraz ignis: que resistat illi, graui sicut vnum: tũc quia: tam ex parte terre q̄z ex parte aeris est extra locum sibi naturalez: ⁊ tam ex parte terre q̄z ex parte aeris appetunt descēdere per ignē: ⁊ sic tota potentia motiua est sicut quinq̄z: quia terre tria ⁊ duo aeris: ⁊ solũ resistētia medij est sicut vnũ sicut posituz est in casu: ergo hoc mouet per ignē seu per plenũ a ꝓportione dupla: deinde quuz venit vbi est locus nālis aeris si nō eēt vacuũ ille aer: vt duo incipit resistere terre: vt tria: ꝓpter hoc q̄ aer appeteret ibi manere: sed quia in illo mixto dominat terra illud mixtũ vlterius descēdet ita q̄ tunc solũ terra mouet ⁊ aer resistit ibi vbi prius in medio pleno ambo mouebant: ⁊ sic illud mixtum vlterius descēdet in vacuo a ꝓportione triũ ad duo: que est multo minor q̄z ꝓportio dupla. ⁊ per ꝛñs motus qui illam ꝓportionem cōsequit: ⁊ sic in vacuo est multo tardior motus eiusdē mixti q̄z erat in pleno. s. per ignē: vt si ꝓprie volumus loqui q̄z erat in medio firestēte: iuxta hoc sequit q̄ motus nālis alicuius grauis pōt esse velocior in pn^o q̄z in fine; verbi grã: nam sit vnũ mixtuz ex quatuor elemētis quod habeat vnum gradum de igne: vnum de aere: vnum de aqua: ⁊ quatuor de terra ⁊ totum preter illud mixtum sit annihilatũ quod est inter latera celi: ⁊ ponat illud mixtũ vbi erat ignis: tunc illud mixtũ descendet a ꝓportione sexupla: pz hoc: naz rōne vnius gradus ignis appeteret ibi manere. Sz rōne quatuor graduũ terre: ⁊ rōne vnius gradus aque: ⁊ vnius aeris appetit descēdere: descēdat: igit a ꝓportione 6. ad vnũ: que est sexupla: qñ aũt peruenit vbi erat aer: tunc etiã rōne aeris appetit ibi manere: ⁊ fit tam vn^9 gradus ignis q̄z vnus gradus aeris resistunt alijs quinq̄z gradibus. s. quatuor gradib^9 terre vni gradui aque: ⁊ sic solũ mouent duo ⁊ resistunt duo vbi prius mouebant sex. ⁊ resistebat, solũ vnus: ergo nunc motus est tardior q̄z in principio; quia proportio minor. ¶ Deinde quũ illud mixtuz veniet vbi erat aqua incipiunt resistere tres gradus: quatuor gradibus: tunc enim tam aqua q̄z aer ⁊ ignis resistunt terre: ita q̄ soluz quatuor gradus terre manēt: ⁊ alij tres gradus resistunt. Et cum huius descensus grauis fit motus nālis: sequit motũ nālem fuisse tardiorez in fine q̄z in principio. Sed dices: quid igit dicet de cōmuni dicto. s. q̄ motus nālis est velocior in fine q̄z in principio: potest dici q̄ hoc naturaliter est verũ de motu grauiũ ⁊ leuiũ simpliciũ: non tñ de motu grauiũ ⁊ leuiũ mixtor. ¶ 4ª ꝛclusio si vacuũ eēt graue simplex posset moueri i ipo successiue: vbi grã: posito q̄ totũ quod est infra concauũ orbis lune esset annihilatuz excepto vno paruo graui: vnit graui: vbi grã: pedale cuius vna quarta esset ab vna parte mediũ mundi: ⁊ residuũ esset ab alia: tũc illud graue moueret taz diu q̄ mediũ eius fieret mediũ mũdi: ⁊ p totũ mouet minor pars illius que esset ab vna parte medij mundi resisteret residuo: pp̄ter hoc q̄ violenter pelleret a medio mundi oia ista itelligunt supposito q̄ a grauib^9 circũscribat appetitus quo appeterent replere vacuũ si eēt ⁊ q̄ obtinant appetitũ eius nālem. s. appetitũ essendi in locis suis ꝓprijs. ¶ Et sit 2^a ꝛclusio hec supposito qd̄ iam dictum est: ⁊ hoc totũ qd̄ est ifra latera celi eēt annihilatũ excepto vno graui qd̄ tangeret ꝛcauũ celi illud infinitũ velociter descēderet: pbat: q: plus q̄z in duplo velocius aliquo descēderet certa velocitate ⁊ plus q̄z in quadruplo velocius q̄z illud idem: ⁊ plus q̄z in octuplo: ⁊ sic in ifinitũ pp hoc q̄ descēderet sine resistētia taz itrinseca q̄z extrinseca. ¶ 2^a si descēderet aliqua certa velocitate: tũc descēderet ab aliqua certa ꝓportione potētie mouentis ad resistentiã: sed hoc est falsum: falsitas patet ex eo q̄ nihil sibi resisteret: ⁊ tenet ꝛñtia ex eo q̄ oīs certa velocitas sequit aliquam proportionē mouentis ad resistentiã saltem in mouentibus nō volũtarijs. Sed dices: si graue simplex descēderet in vacuo infinite velociter tunc graue simplex nō moueret in vacuo: ⁊ si moueret: cum omnis motus fiat in tempore tũc moueret in vacuo in tempore ⁊ p ꝛsequens nō in instanti cuius oppositum dicit Ar. Respondet q̄ si descenderet in infinitũ velociter in vacuo ⁊c̄. concedo ꝛsequētiã: sed nego antecedens nō enim dixi in questione q̄ descēderet in infinitũ velociter: sed dixi q̄ in infinitum velociter descenderet: modo prima est falsa: ⁊ 2ª vera: nec prima sequit ad secũdaz ex eo q̄ in prima ly descēderet tenet determinate: sed in secũda confuse tñ: ꝓpter hoc q̄ hoc fincathegorema. infinitũ in secũda precedit: in prima vero subsequit. ¶ Adhuc diceres q̄ si graue simplex in infinitũ moueret in vacuo sequeret q̄ resistentia quantũcũq̄z esset parua esset potētie infinite: hoc autem est falsuz: probat ꝛsequētia: q: posset demere ab alio simplici aliquāto gradu velocitatis ⁊ duplũ ad illũ ⁊ quadrum ad secũdum ⁊ sic in infinitũ: ⁊ sic posset demere a gradu simplici infinitam velocitatem: qua ipsum mouetur in vacuo: sed hoc facere est potentie infinite: quia

demere

demere ab aliquo aliquem gradum velocitatis est alicuius potentie: ⁊ demere ab ipso duplū: est maioris po^{c}: ⁊ sic vltra: ergo demere ab ipso infinitā velocitatē est potentie ifinite. ¶ Pro solutiōe isti^{9} argumēti dico ꝙ si aliqd infinitū: velociter mouek cū resistētia: tunc bene ꝓcedo ꝙ illud quod faceret ipsum finite velociter moueri esset potētie infinite. si vero aliqd in ifinitū velociter moueret sine resistētia: tunc dico ꝙ illud qd faceret ipm finite velociter moueri nō oportet ꝙ illud sit potentie infinite: ⁊ ex hoc ad argumentum.

Ad rationes principales. ad primā ista bñ probat de graui mixto ꝙ illud moueretur in vacuo successiue: ⁊ finita velocitate: ⁊ hoc dixit vna ꝓclusio. ¶ Ad 2^{am} ꝓcedo antecedens: vñ bñ ꝓcedo ꝙ graue simplex in vacuo incipit moueri ad suū locū nālē: ⁊ in ifinitū velociter mouek ad ipsuz: sed nō sequik: ergo mouetur ad ipm in ifinitū velociter ex eo ꝙ arguik a termino stāte ꝓfuse tñ: ad eundē stantē determinate. ¶ Ad 3^{am} dico ꝙ cum illa rōne bñ stat vltima conclusio ꝙ alie ꝓnes sibi repugnāt. ¶ Ad 4^{am} salua est in p̄cedēti qōne. ¶ Ad 5^{am} hoc eēt ꝑpter defectū resistētie ⁊c. Unde ꝓcedo ꝙ sic: ⁊ quum dicebak de corpore luminoso: dico ꝙ si aliquod corpus luminosum illuminat aliqd spatiū successiue quo ad partes quātitatiuas illius spatij: hoc non est ꝑpter resistentiā: sed ꝑpter motum localem corporis luminosi: vel illius quod successiue illuminatur: ⁊ quum dicebatur de celo dico ꝙ ibi voluntas intelligentie mouentis tanto gradu velocitatis tenet locum resistentie.

Questio. xij.

Vtrum si vacuuz esset aliquid posset moueri in ipso velocitate finita seu motu alterationis: ⁊ arguik primo ꝙ nō motui locali: naz si sic hoc maxime videreк de motu locali mixtoz: sed hoc nō: qz mixta nō mouenк nisi ad motuz elementi ꝓducentis in ipso: sz nullū elementuz moueк in vacuo: velocitate finita: sicut dictuz est in alia qōne ⁊ hoc ꝑpter defectuz tam resistētie intrinsece: q̄z extrinsece: ergo etiam videtur: ꝙ nec mixtū. Et ꝓfimatur: nam capiak vna portio terre pure ⁊ capiak vnum plumbū quod sit grauius ista terra: tunc illa nō descēdit in vacuo velocitate finita: sed infinitū velocitate descendit: ergo nec illud plumbū: ex quo grauius est descēdet velocitate finita. ¶ 2° si fit b̄ maxime videretur motu alterationis. ex quo ad illū nō requirik resistētia extrinseca. sed hoc nō: qz motus localis qui est ꝓmus motuū: nō posset fieri in vacuo: ergo videк ꝙ nec motus alterationis ergo ⁊c.

In oppositū argr: nā si eēt vacuū adhuc homines possent ambulare sup terrā: q̄z aues nō possent volare: vez ē ꝙ hoies nō diu possent ambulare ꝑp b̄ ꝙ nō diu possent viuere ꝑp defectū respirationis: similr si aliqua aqua calefacta poneреk in vacuo ipa alteraret se ad frigiditatē prioré: ergo vk ꝙ taz mot^{9} localis: q̄z motus alterationis posset fieri in vacuo si esset ex alio: nam sicut dictū est in alia qōne mixta possent moueri i vacuo: qz hñt resistētiā itrinsecā. breuiter dico ꝙ nunq̄z experti sum^{9} vacuū eē: iō nō bñ scim^{9} qd fieret si vacuū eēt: nihilomin^{9} videndū est: qd tunc fieret vñ videmus ꝙ entia nālia mirabilr patiunt violētiā ne fiat vacuū: videmus. n. ꝙ si aliqua fistula ponik ad aquā. Et si extrahik aer de fistula ꝙ aqua insequik ascēdēdo appetens manere ꝓtigua aeri ne fiat vacuū. ¶ Ideo sit p̄^{a} ꝓclusio ꝙ si de^{9} totū qd est ifra duos istos pietes: annihilaret in ifinitū velociter: isti duo parietes rarefierēt ad euitādū vacuū: pbak: nā dictū ē entia nālia appetere euitare vacuū: ⁊ iclinak ad b̄ ex eoz nā: vel ꝑ appetūt: vl iclinanк ad hoc finite vel ifinite: si ifinite velociter latera istoz ꝓcurrerent ⁊ sic p̄ētur itentū: si aūt solū finite segк ꝙ virtus finita po^{a} ⁊ appetit^{9} istoz parietū posset tenere istos parietes ne cōcurrerent: ⁊ sic virt^{9} finita posset ꝓseruare vacuum: imo augeк: vt si talis virt^{9} maior ꝓseruaret istos parietes: nō hoc est falsum ex eo ꝙ solū de^{9} posset ꝓseruare augere ⁊ facere vacuū. ¶ Sz dices nullus est appetit^{9} ifinitus in istis iferioribu^{9}: ꝗ nō opz ꝙ si fieret vacuū ꝙ entia nālia mouētia ifinite appetūt illud euitare. ¶ Rñdeк ꝓcedēdo ꝙ de facto nullus est appetit^{9} ifinit^{9} in istis iferioribu^{9}: tñ si de^{9} faceret vacuū: tūc entia nālia ifinite appeterēt istud euitare: si dimitterenк sue nature: ⁊ b̄ est qd cōiter dicā ifinitum abhorret vacuū: imo anteq̄z maneret vacuū celum descēderet ⁊ repleret. ¶ 2ª ꝓclusio si eēt vacuū iter celuz ⁊ terrā: ⁊ eēt aliq̄ supficies plana: que eq̄ distās a centro sup quā eēnt due spere graues: vna. a. ⁊ alia. b. ⁊. a. eēt grauior q̄z. b. tūc q̄cūq̄z virt^{9} pua quātūcūq̄z posset ifinitum facilr mouere qualibet istaruz sperazz: pbak sup ista supficie: pbak: nā qlibet istaz sperazz tāgeret illā supficiez in pūcto: ⁊ sic qlibet medietas ponderaret ꝗ aliā equalr sicut duo pondera in eqlibra ⁊ cū qlibet excessus sufficiat ad motū: segк qualibet virtutē qualibet istaz sperarū in ifinitū facilr posse mouere. Vlex ē tñ ꝙ b̄ nō eēt in pleno: qz tūc pellenti nō soluz resisteret vna sperazz: sz ēt aer: ⁊ sic in aere nō quātūcūq̄z pua virt^{9} posset pellere ⁊ mouere istas speras. ¶ 3ª ꝓclusio: q̄z uis quātūcūq̄z pua virt^{9} posset istas speras mouere in vacuo: nulla tñ virt^{9} finita eq̄li velocitate moueret magnā sicut paruā: hoc declaratur in nūis: naz fit sic ꝙ in spera. s. in. a. vna medietas trahat ꝓtra aliā sicut duo ꝗ duo ⁊ isup pua puta. b. vna medietas trahat ꝗ aliā sicut vnū ꝗ vnum: ⁊ fit po^{a} sicut vnū in maiori ꝑportiōe mouet puā q̄z magnā ⁊ p ꝓns veloci^{9}: vñ mouet puā a ꝑportione dupla: ⁊ magnā a ꝑportione sexgaltera: naz cū illa virt^{9} incipit mouere puā: vna illaz medietatū ꝓcurrit secū in mouēdo aliā: ⁊ cū qlibet illarū medietatū fit sicut vnū tota po^{a} pue motiua erit sicut duo ⁊ resistētia sicut vnū. mō duoz ad vnū est ꝑportio dupla: in motu aūt spere magne po^{a} totalis po^{c} motiue est sicut tria resistētia sicut duo. mō ꝑportio triū ad duo est ꝑportio sexgaltera. ¶ 4ª ꝓclusio filr si eēt aliqua equelibra suspensa in vacuo pondus mai^{9} nō obstāte ꝙ graue simplex descēderet successiue: pz b̄: qz q̄z uis nō hiet resistētiā itrinsecā nec resistentiā extrinsecā: quātū eēt ex pte medij tñ hiet resistētiā extrinsecā: quātū esset ex pte ponderis ꝗ pensi. ¶ 5ª ꝓclusio suspēsa aliqua eqlibra in vacuo ⁊ appensis duob^{9} ponderib^{9} eq̄ grauibus graue quātūcūq̄z fuerit appositū vni facit ipm descēdere hui^{9} rō est: qz qlibet excessus sufficit ad motū: verūtñ sic nō eēt in pleno vt dictū est ꝑus: vñ si qlibet istoz duoz pondez eēt graue sicut duo ⁊ mediū resisteret sicut vnū: ⁊ vni istoz ponderum adderek sicut vnū: nō ꝑpter hoc descēderet: aliter. n. a ꝑportione maioris equalitatis fieret motus sicut ꝑus declaratū est. ¶ 6ª ꝓclusio: si eēt aliqua tabula trāuersalr posita in vacuo supra quā poneреk vnuz graue simplex spericū descēderet sup ipaz successiue velocitate finita: pz hoc: ex quo nō posset descēdere per lineā rectā descēderet natādo: ⁊ vna pars eleuaret aliā: ⁊ tūc illa pars que eleuareк violenter teneret locū resistētie. ¶ 7ª ꝓclusio q̄z uis massa plūbea ponderaret plus in eqlibra q̄z aliqua aq̄ simplex. tñ si ambo ponerenк in vacuo aqua i ifinitū velociter moueреk vel descēderet: plūbū aūt descēderet successiue: pz hoc: qz plūbū q̄z uis nullā hiet resistētiā extrinsecam: tñ qz esset mixtuz hiet resistentiā extrinsecā: aqua aūt nō hiet resistentiā: nec itrinsecā: nec extrinsecam. ¶ 8ª ꝓclubo mixta cōsimilis cōpositionis equalr mouenк in vacuo: sz nō equalr in pleno: ꝓmū pz: ex quo essent ꝓsilis mixtionis: ꝓsimilis esset proportio motiue potentie sup totam resistentiam in vno sicut in alio: ex quo nō hient resistentiā nisi intrinsecā: sed si descēderent ex ꝓsimilibus proportionibus: tunc etiā descenderent ex consimilibus

velocitatib⁹:2ᵃᵐ pz:nã fit vnũ mixtũ:cui⁹ grauitas fit fiẽ q̃tuor: ⁊ fit illud a.deide fit aliud mixtũ.b.cui⁹ grauitas fit sicut quatuor:⁊ leuitas fit sicut duo:tũc.a.⁊.b.sunt ꝓsil'is mixtionis.ponat ergo ad mediũ resistẽs sicut vnũ: pbo q.a.descendit velocius q̃z.b.pz:qz ex maiori ꝓportione po⁵ mouẽtis ad resistẽtiã:cõputãdo.n resistẽtiã intrinsecã ⁊ extrinsecaz simul tota resistẽtia.a.est sicut duo ⁊ potentia motiua sicut.8.in.b.vo tota resistẽtia est sicut tria:⁊ po⁹ motiua sicut quatuor:mõ maior est proportio 8.ad duo q̃z fit proportio quatuor ad tria. ¶ 9ª conclusio in vacuo possibilis esset alteratio si vacuũ eẽt:pz hoc: naz si eẽt vacuũ ⁊ poneret ad ipsuz aqua calefacta:illa ab intrinseco alteraret se ad frigiditatẽ priorẽ. ¶ 10ª ꝛclusio si vacuũ eẽt nõ esset poꝛis in ipso alteratio ab extrinseco nisi tunc agens ⁊ passuz eẽnt imediata:vnũ eoꝝ nõ attingeret in reliquũ:⁊ hoc eẽt ꝓpter defectũ deferẽtis ⁊ recipientis itermediũ actionẽ alicui⁹ istoꝝ:⁊ ideo si vacuũ eẽt inter nos ⁊ celũ nõ viderem⁹ astra:nec astra nec celũ:⁊ hoc esset ꝓpter defectuz mediũ per qõ deberent multiplicari spẽs visibiles ⁊ sil'r si iter te ⁊ me eẽt vacuũ quãtũcũq; ego clamarẽ tu nõ audires nec videres me:hoc totũ esset propter defectum mediũ ⁊c.

Ad rõnes principales.ad primam dico q̃ q̃z uis mixta moueant ad motũ elemẽti ꝑdominãtis in eo:nõ tũ tanta velocitate sicut moueret illud elemẽtũ si eẽt separatũ ab ipsis. ¶ Ad ꝛfirmationẽ pz ex q̃one. ¶ Ad 2ᵃᵐ dico q̃ imo aliquis motꝰ localis fieret in vacuo si eẽt:vel saltẽ posset fieri:sic negãdũ est illud qõ assumebat in illa rõne:⁊ ẽt q̃ nõ qlibet motꝰ localis est cã ⁊ ꝑmus motus alioꝝ motuũ:sed solũ motus circularis celi:non oportet si motus alterationis posset fieri in vacuo:ergo quilibet alter motꝰ localis posset fieri in vacuo.sequitur ⁊c.

¶ Tex.cõmẽti.lxiij.

¶ Contingit autem ⁊ densari nõ in vacuum ⁊c. Qõ.xiij.

Vtrum condensatio ⁊ rarefactio sint poꝛes:⁊ arguit primo de cõdensatione q̃ nõ:nã si eẽt poꝛis:tũc vacuuz eẽt poꝛe:vel penetratio corporꝝ:qõlibz istorũ est incõueniẽs:vt pz ex ꝑdictis.ꝛnã pbatur:nam sit vnũ corpus pedale ⁊ cõdensek ad subduplũ ita q̃ i fine horꝛ occuparet ꝑcise tm̃ locũ:fiẽ ꝑus occupauit solũ vna ei⁹ medietas:tũc vna illaꝝ medietatũ ingressa est aliã:vel g̃ p vacuũ vel nõ:si p vacuũ hẽtur vnũ ꝓpositũ:si nõ facta ẽ penetratio:nec ꝑt dici saltẽ vl'r q̃ ꝑ sit factũ per porꝛos repletos corporib⁹ subtilib⁹ cedẽtib⁹ in ꝓdẽsatiõe:nã elemẽta nõ hñt tales porꝛos:⁊ tm̃ pñt ꝓdẽsari g̃ nõ vl'r p põnẽ taliũ porꝛoꝝ põt euitari vnũ ꝓpositoꝝ:sz vel opz ponẽ vacuũ:vel penetrationẽ corporꝝ. ¶ 2° p ꝓdẽsationẽ ꝑtes fiunt ꝓpinqorꝛes iacẽtes q̃z ꝑus:si g̃ ꝓdẽsatio alicui⁹ ꝑtinui fit poꝛis:vl' ꝑtes ei⁹ ꝓpinqus iacere q̃z ꝑus vel q̃z nũc iaceant fit poꝛe:sz ꝑ est falsuz ex eo q̃ cuiuslibet ꝑtinui ꝑtes sunt imediate:⁊ p ꝓns nõ pñt ꝓpinqus iacere. ¶ 3° si aliq̃ portio mãe posset ꝓdẽsari qõ oporteret si ꝓdẽsatio eẽt poꝛis:pari rõe q̃lz posset ꝓdẽsari: sz ꝑ nõ:qz si q̃libet posset ꝓdẽsari ponat in eẽ q̃ q̃libet cõdẽsek:⁊ cũ iã ꝓcauũ orbis lũe sit repletũ totali masse mãe p⁵:seqt si q̃libet ei⁹ portio ꝓdẽsaret q̃ derelinq̃ret vacuũ iter latera celi:⁊ latera mãe p⁵:post q̃z in recessu mãe p⁵ a celo:celũ nõ posset iseq pp ꝑ q̃ celũ nõ ẽ mobile nisi motu circulari. ¶ Sil'r quarto arguerek sic de rarefactiõe:nã si rarefactio eẽt possibilis tunc aliqõ rarefactibile posset rarefieri:⁊ qua ratione vnuz eadem ratione quodlibet: ponatur ergo in esse q̃ quodlibet rarefactibile rarefiat, quo posito vel corpora opz se penetrare:vel latera elongare abinuicem postq̃z iam n concauũ orbis lune est totaliter repletũ:g̃ si quodlibet infra cõcauuz orbis lune rarefieret:tunc aggregatũ ex orbibus his que sũt infra cõcauũ orbis lune oporteret minorẽ locũ occupare. Sed hoc nõ posset nisi celũ extẽderek:vel fieret penetratio corporum. ¶ 5° nã vel densius dz cui⁹ ꝑtes ꝓpinqui⁹ iacẽt vel quod plus hz de mã sub eq̃li extensione:vel minori q̃z minus densum:si dicat ꝑmũ sequit q̃ vnus pugillus aeris ẽ ita densus:sicut vnus pugillus aque vel terre.hoc aũt est in cõueniẽs:pbat:nã due medietates vni⁹ pugilli aeris ita ꝓpinque iacent sicut due medietates vni⁹ pugilli aq̃ vel terre:⁊ sil'r due quarte:vel due tertie:vel vni⁹ pugilli aeris ita ꝓpinque iacent:sic due quarte:vel due tertie vni⁹ pugilli aque:g̃ nõ videt q̃ aliqd dicat densius pp ꝑ:vel equaliter densuz:alio q̃ ꝑtes eius ꝓpinqus iacẽt q̃z ꝑtes alteri⁹:si aũt dicat secũdũ:hoc nõ videt posse stare sine penetratione materieꝝ:⁊ per ꝓns videt cõdensationem nõ esse possibilẽ:nisi per corporũ penetrationem:ergo ⁊c.

In oppositũ est Arz.in ista q̃one ꝑmo rñdendũ est per aliquas ꝛclusiones.2° videndũ est de modo per quẽ fit ꝓdensatio ⁊ rarefactio.

Quantum ad ꝑmũ sit ista ꝑma ꝛclusio. Cõdẽsatio ⁊ rarefactio sunt possibiles p solũ motũ localẽ illius qõ rarefit vel ꝓdẽsat:pz hoc nã quum aliqs vadit:aerẽ ante se ꝓdensat:ita q̃ ꝑtes aeris ante se mouent ad inuicẽ ⁊ fiũt ꝓpinqorꝛes q̃z ꝑus erãt absq; aliq̃ alteratione a calido:vel frigido:⁊ aer retro vadẽs rarefit: ⁊ insequit illũ ita q̃ ꝑtes illi⁹ aeris mouent adinuicez:⁊ fiunt ꝓpinqorꝛes q̃z prius erãt absq; aliq̃ alteratione a calido vel frigido:⁊ aer retro uadẽs rarefit ⁊ insequit illuz ita q̃ ꝑtes illi⁹ aeris mouent localr abinuicẽ:absq; aliq̃ alteratione facta p calidũ:vel frigidũ. ¶ 2° nã si aliqs cõburit stramina:vel ligna ex quibus giat multus ignis opz aliqua corpora cõprimi ⁊ cõdensari absq; hoc tm̃ q̃ fiat per alterationẽ a calido vel frigido factaz in ipsis q̃ oporteat ea sic cõprimi:pz ex eo nam aliter oporteret corpora se penetrare.vel corpora latera celi extendi. ¶ 3° hoc idez pz de vesica repleta aere vndiq; obstructa:q̃z si comprimat aer in ipso cõdensat:⁊ nõ nisi per motꝰ localem. ¶ 2ª cõclusio cõdensatio ⁊ rarefactio sunt possibiles p alterationẽ a calido vl' frigido factã:pz hoc nã sicut aliqua olla semiplena aqua frigida:⁊ ponat super ignẽ per calefactionẽ ipsius aque:aqua tm̃ rarefit q̃ tũc olla fit plena. Similiter si aliqua olla iã esset plena aqua:⁊ illa aqua i tantũ frigefieret q̃ cõgelaret:facta eẽt cõdensatio p actionem frigidi in tantũ q̃ talꝰ cõgelatione facta olla nõ maneret plena. Idem pz si vna vesica plena repleta aere vndiq; obstructa ponat prope ignem fit tantũ dura q̃ nisi ex rarefactione aeris in ea existẽtis per actionem ipsius ignis. Deinde si vesica ponat ad locũ frigidũ:multũ põt cõprimi:⁊ hoc nõ videtur ex alio:nisi quia aer inexistẽs ei est ꝓdensatus a frigido:per quã cõdensationẽ factam non põt occupare tantum locum sicut prius. ¶ 3° nam si ponatur vna olla super ignẽ:sic q̃ culus olle vertatur sursum:⁊ os olle super ignẽ sic q̃ aer existẽs in olla calefiat:⁊ deinde illa olla statim ponat super aquã frigidaz: tunc pp frigefactionẽ illius aeris:ille aer tantum condẽsatur q̃ vix sufficit replere medietatez olle:⁊ huius signũ est:q̃ illa olla sic posita super aquam inuenitur per medietatem repleta aqua:que ascendebat cõtinue sicut aer in olla condensatur:⁊ sic ascendebat: ne fieret vacuum. ¶ Tertia conclusio q̃ rarefactio ⁊ condensatio aliquando non fiunt per alterationem sine generatione:sed cuz generatione:patet hoc nam quãdo ex aqua fit aer tunc fit rarefactio:⁊ non solũ p alterationẽ vez ẽt per giationẽ:⁊ sic cõdensatio quũ ex aere fit aqua:sed nõ ad tantuz gradũ raritatis:vel densitatis põt fieri ꝓdẽsatio vl' rarefactio p motũ localẽ:sicut p alterationẽ:nec tanta p alte-

rationẽ

rationē sicut per gīiationē: vnde p solā alterationē: aqua nō posset rarefieri ad gradū raritatis aeris: nisi cum hoc esset gīiatio aeris ex aqua. ¶ 4ª ꝛclusio qōlibet ꝛdensabile pōt cōdensari: pz ex quid nominis ꝛdensabilis: naz cōdensabile dicit qō potest cōdensari. ex quo est: qōlibet cōdensabile est cōdensabile. qōlibet ꝛdensabile potest cōdēsari ergo. ¶ Quinta ꝛclusio qōlibet rarefactibile pōt rarefieri: ista cōclusio pz consimili mō sicut ꝓcedens. ¶ 6ª cōclusio impossibile est qōlibet ꝛdensabile cōdensari: pz ex eo q̄ hec est impossibilis quodlibet cōdēsabile cōdensatur opz remanere vacuū inter cōcauum celi ⁊ cōuexuz totius aggregati ex omnibus que sunt infra concauum orbis lune: vel opz latera celi appropinquari adinuicez: quoꝝ quodlibet est impossibile. ¶ 7ª cōclusio impossibile est quodlibet rarefactibile rarefieri: pz vt ꝓcedens. Ex his sequit q̄ si aliquid cōdensat: necesse est aliquid rarefieri: filr si aliquid rarefit necesse est aliquid cōdensari: pz hoc: naz si aliquid rarefieret nullo alio cōdensato aggregatum ex omnibus existētibus infra speraz orbis lune: tunc fieret maius q̄z modo est: ⁊ per ꝛns oporteret q̄ penetrarent se corpora: vel q̄ latera celi plus extēderentur. Similiter si aliquid cōdensat ⁊ nihil rarefieret aggregatum ex omnibus que sunt infra orbem lune fieret minꝰ q̄z modo est: ⁊ tunc vel derelinqueret vacuum: vel oporteret latera celi insequi: quodlibet istorū est incōueniens ⁊ ꝓpter hoc quum aliquid rarefit necesse est aliqd cōdensari: ⁊ quum aliquid cōdensat necesse est aliquid rarefieri ad istum finem vt aggregatum ex omnibus que sunt infra orbem lune cōtinue maneat equalr extēsum ⁊c.

Quantum ad secūdum est sciendum q̄ densius alio dicit quod sub equali extensione, vel minori hz plus vel equaliter de mā q̄z illud respectu cuius dicit densius. Illud autē dr rarius alio qō sub equali vel maiori extēsione hz minus vel equalr de mā q̄z illud respectu cuius dicit rarius: verbi gra de primo: vnus pugillus terre dr densior q̄z vnus pugillus aque: quia sub equali extēsione hz plus de mā: filr vnꝰ pugillus terre dicit densior q̄z aggregatuz ex. x. pugillis aque. eo q̄ sub minori extēsione hz equalr de mā: tantū enim est de sba materie in vno pugillo terre: sicut in decez pugillis aque. Exemplū secūdi: vnus pugillus aque dicit rarior vno pugillo terre: ex eo q̄ sub equali extensione hz minus de mā: filr aggregatum ex. x. pugillis eque dr esse rarius vno pugillo terre: ꝓpter hoc q̄ sub maiori extensione hz equalr de mā. ¶ 2° sciēdum q̄ aliquid dicit densius modo q̄z prius: ꝓpter hoc ꝓtes eius ꝓpinquius iacebant. Sed dicit rarius mō q̄z prius ꝓpter hoc q̄ partes eius remotius iacent q̄z prius iacebant: ⁊ hoc dz itelligi deducta subtractione: vel additione materie: sic ergo visum est quare aliquid dicit densius alio: ⁊ similiter: visum est quare aliqd dicit rariꝰ alio: vel rarius mō q̄z prius erat. ¶ 3° sciendū est q̄ rarefactibiliū ⁊ cōdensabiliū: quedā sunt mixta: ⁊ quedaz sunt simplicia: mixta solent poni porosa hntia poros repletas quibusdā corporibꝰ subtilibus de facili cessibilibꝰ ⁊ cedentibus in cōdensatione ⁊ approximatione partiū adinuicē taliū corporū: ⁊ in rarefactione talium quedam corpora subtilia sicut aer itrat tales poros ꝓpter huiusmodi poros nō est difficile saluare rarefactionē ⁊ cōdensationē corporum mixtorū: sed difficilius est saluare ista de corporibus simplicibus nō porosis propter hoc q̄ aliquibus difficile vr: quō talia cōdensantur: ⁊ fiant minora q̄z prius erāt sine penetratione corporū: ⁊ sub ingressu vnius in reliquuz. ¶ Istis notatis sit prima conclusio cōdensatio corporum porosorum nō fit absq̄z incessu aliquoꝝ corporū ab ipsis: patet hoc: q: talia corpora sunt porosa habentia poros in quibus sunt corpora subtilia cessibilia: ergo talia cedunt in approximatione partium illius corporis adinuicez vel ad minus mixtorum cōdensantur. Et ideo magis verificando conclusionem cōdensatio corporum non simplicium nō fit absq̄z recessu aliquorum corporum subtiliū ab eis: vel ꝓdensatione taliuz corporū subtilium proportionaliter suo modo de rarefactione corporum mixtorū porosorū. ¶ 2ª ꝛclusio cōdensatio corporū simpliciū nō porosorum fit sine recessu talium corporū subtiliū ab ipsis ⁊ sine ꝓdensatione talium: patet hoc ex eo q̄ in corporibꝰ simplicibus nō porosis nō sunt talia corpora subtilia alterius rationis ab illis corporibus simplicibus cōdensabilibus ꝓportionaliter dicat suo modo de rarefactione corporū simpliciū videlicet: q̄ talia corpora simplicia rarefiunt absq̄z aduentu ⁊ subingressu corporū subtilium in poros ipsoꝝ: patet hoc ex eo q̄ nō habent poros. ¶ 3ª ꝛclusio ꝛdensatio fit per motum partiuz ꝛdensabilium adinuicem: pz hoc quia sicut dictū est: aliquid dicit densius modo q̄z prius: quia partes eius ꝓpinquius iacent q̄z prius iacebant. sed hoc nō potest fieri sine motu predicto. ergo oportet si aliquid est ꝛdensatum: q̄ partes eius prius moueant adinuicē: ⁊ per ꝛns cōdensari nō est nisi partes ꝛdensando moueri versus inuicem: ⁊ hoc itelligēdum est de partibus medietatis: partes enim que sunt in medietate nō possunt esse ꝓpinquiores ⁊ per ꝛns nō possunt moueri adinuicez: sed partibus medietatis: quibuscūq̄z datis ille possunt moueri adinuicem: ⁊ fieri ꝓpinquiores: ⁊ igitur ꝛdensatione facta partes que erant imediate nō sunt ꝓpinquiores modo q̄z prius: ſz partes mediate bene: quia mediū qō erat inter eas factū est minus: ⁊ vna earū est mota versus aliā: ⁊ per talē motū partiū mediataꝝ adinuicem per minorationē medij iter cepti inter ens: ꝓpter hoc q̄ materie non repugnat stare sub minori vel maiori extensione absq̄z positione vacui: ⁊ absq̄z subingressu ⁊ penetratione corporū ꝓportionaliter dicatur suo mō de rarefactione. ¶ Circa dicta dubitatur vtrū in omni rarefactione rarefactibili acquirat vna res noua: ⁊ in oi ꝛdensatione ꝛdensabili deperdat vna res antiqua. verbi gra: vt quū aqua pedalis rarefacta est q̄ facta est bipedalis opz ponere in aqua illa aliquam rem quā prius nō habuit: ⁊ filr quū aqua pedalis ꝛdensata est q̄ facta est semipedalis oporteat ponere q̄ aqua prius aliqd habuit qō mō nō hz. ¶ Ad istā dubitationē isti cōponunt oēm quatitatē eē distinctā: rñderent q̄ sic: vñ quū aqua pedalis quātitatis per rarefactionē facta est bipedalis dicerent ipsaz hīe aliquā rez: quā prius nō habuit. s. extēsionē bipedalē: quā ponūt eē rez distinctā ⁊ supadditam substātie extense: suo mō dicerent de ꝛdensatione ⁊ ad Aꝛ. dicerent quū dicit in isto quarto rarefactionem posse fieri nulla re noua aduenīte: ⁊ condensatio nulla re antiqua recedente q̄ per hoc Aꝛ. intendit ponere differētiā iter rarefactionē: ⁊ augmētationē ꝓprie dictam: ⁊ ꝛdensationē ⁊ diminutionē ꝓprie dictā: ita q̄ sicut ipsi dicunt Aꝛ. intelligit hoc sic q̄ rarefactio fit nulla re aduenīte noua: verū est ab extrinseco sicut oporteret in augmētatiōe ibi eniz oportet aduenire cibū ab extrinseco nihilominus rarefactio fit aliqua re noua aduenīte per educationē illiꝰ rei de potētia materie. s. noue quātitatis ꝓportionalr suo mō dicunt de ꝛdensatione: ⁊ diminutione ꝓprie dicta. sed breuiter ista responsio nō valet ex eo q̄ supponit extēsionē: ⁊ quātitatē esse rez distinctam a re extēsa ⁊ quāta ⁊ hoc sup primo huius improbatum taliter qualiter. ¶ Dicendū est ergo aliter ⁊ cum Aꝛ. ⁊ sine glosa q̄ rarefactio pōt fieri sine aliqua re noua acquisita: ⁊ ꝛdensatio sine aliqua re antiqua deperdita: naz rarefactio pōt fieri per solā elongationē partiū adinuicem: ⁊ cōdensatio per solam approximationē partiū adinuicē: mō ista pnt fieri sine acqsitione vel depditione alicuiꝰ rei supaddite rarefactio vel ꝛdensatio. Sz dices q̄ quū aqua p rarefactionē facta est bipedalis ē pcise eadez

que prius: nec modo aliquod habet quin prius habuerit quū erat pedalis. concedo: sed tunc arguitur sic: quicquid est hoc mō prius erat: sed bipedale hoc est modo. g bipedale hoc prius erat: concedo: nego tamen q hoc prius erat bipedale: nec hoc concludit argumentum.

Ad rōnes principales. ad pmā pz per expositionē ⁊ similiter ad secundā: nam q̄ruis partes ptinui imediate non possint propinquius iacere: q̄z prius iacebāt: tū partes mediate bene possunt ⁊c. ¶ Ad tertiam si ⁊c. concedo: ⁊ per pñs quelibet cōcedo: q̄ quelibet potest pdensari: nego tamē q possibile sit quamlibet pdensari. Et quū dicebat: si quelibet potest pdensari ponat in esse placet mihi: sed dico q non debet poni in esse per istam quelibet condensat: sed debet poni per plures singulares vt per istas: hec portio pdensat: ⁊ illa portio pdensatur: ⁊ illa: ⁊ sic de alijs: modo quelibet istarū singulariū est possibilis. ¶ Ad quartam dico pcedendo quodlibet posse rarefieri. nego tamē q possibile sit qlibet ⁊c. recte sicut dicebatur ad precedentē. ¶ Ad quintam dico: q idem bene dicitur densius q̄z prius erat: q̄ partes eius ppinquius iacent q̄z prius. sed quū aliquid dicimus densius in comparatione ad aliud: tūc dī densius quod sub equali vel minori extensione habet plus vel eq̄liter de mā: q̄z illud: nec oportet ppter hoc ponere penetrationē māeā ⁊ extēsionē plurū māerū. vt pz ex dictis.

¶ Tex. cōmēti. xciij.

¶ De his igitur que insunt ipsi: tot opposita sunt ⁊c. Qō. xiiij.

Circa capitulū de tempore queritur: vtrum tempus sit motus celi: ⁊ arguit q nō: tempus non est. ergo non est motus celi: pñtia tenet ex eo: q ex opposito pñtis infert oppositū aūtis: antecedēs pbatur: naꝫ illud non est cuius partes nō sunt: sed partes tēporis non sunt. ergo. maior est nota ex eo: q ad esse totius requirit esse suarū partiū: minor probatur: nam partes temporis sunt pteritum ⁊ futurū: sed nullum istorū est: nam preteritū non est sed fuit: similiter futurum non est: sed erit. ¶ 2° tempus nō est motus, ergo tempus non est motus celi. pñtia tenet sicut prius: antecedens pbat multipliciter. Primo q motus non inuenitur nisi apud mota. tempus autē inuenit apud mota ⁊ apud quiescētia. Secō que sic se habēt q vnū multiplicatur ad multiplicationē motorū: ⁊ reliquū nō: vnū nō est aliud: sed motus multiplicatur ad multiplicationem motorū: tempus aūt non. ergo tempus non est motus: maior est nota: minor probatur: q̄ quot sunt mota: tot sunt motus: sed non tot sunt tempora ex eo: q oium est idem tempus: sed q̄ non oium est idem motus. g ⁊c. Tertio nā motus est subiectiue in mobili: tēpus aūt nō: sed econuerso mobile est in tempore. ergo tempus nō est motus. Quarto oīs motus est velox: vel tardus. tēpus aūt nec est velox: nec tardum. ergo maior est nota ex cōi modo loquēdi: minor pbatur: q̄ tempus non diffinit tempore: sed velox ⁊ tardū diffiniunt tēpore. ergo tēpus nō est velox nec tardū: maior ē nota ex diffinitione tēporis in qua nō ponit tēpus: sed velox vel tardū: minor pz ex diffinitione velocitatis: ⁊ similiter ex diffinitione tardi: in quibus ponit tēpus. vnde velox diffinit sic: velox est qd in pauco tēpore multū ptransit de spacio: tardū est qd parū pertransit de spatio in multo tēpore. Quinto motus est qddā ptinuū: tēpus aūt est quoddā discretū: nullū aūt discretū est ptinuū. g tēpus nō est motus: ⁊ q motus sit quoddā ptinuū: pz per Ar 3° huius: q aūt tēpus sit quoddā discretū: hoc pz per Ar. in 4° huius: tēpus est nūs: oīs aūt nūs est q̄ntitas discreta. ¶ 3° ad principale: si tēpus eēt motus celi sequeret q tempus esset mensura motus alterationis: sed hoc est falsum ex eo q cuiuslibet motus tempus est mensura: pñtia pbat: quia mensura ⁊ mensuratum debent esse vnigenia ⁊ eiusdem rōnis: modo si tempus esset motus celi: tunc tempus esset motus localis: sed motus localis nō est vnigenius cū motu alterationis ⁊ per pñs nō pōt eē eius mensura: cū motu alterationis quod intendebat. ¶ Quarto sequeret q tempus esset circulatio. sed hoc est falsum: pñtia tenet ex eo q motus celi est circularis seu circulatio falsitas: cōsequētis probat: q̄ si tempus esset circulatio non quelibet pars tpis esset tempus: sed hoc est falsum: cōsequētia tenet: q̄ nō q̄libet pars circuitionis est circuitio. ¶ Quinto si sic sequeretur q cessante motu celi cessaret tempus ⁊ retardato vel velocitato motu celi velocitaret vel retardaret tempus: cōsequens est falsum: q̄ tempori nō ptingit velocitari. nec tardari nec auferri: pñtia tenet de se. ¶ Sexto a multis percipitur tps a qbus non pcipit motus celi. ergo ⁊c. pñtia est nota de se. antecedēs pbat: q̄ ab incarceratis nō pcipientibus diem neq̄ nocte pcipit tps: ⁊ tū ab illis nō percipitur motus celi. ¶ Septimo Ar. dicit q tempus est in celo ⁊ in mari ⁊ in terra. sed nō in oibus his est motus celi: q̄ nō in mari nec in terra: ⁊ per pñs motus celi non est tps. ¶ Octauo nō est idē motus celi vbiq̄: ⁊ tū est idem tps vbiq̄: ergo ⁊c. pñtia tenet: 2ª pars antecedētis ē Ar. in isto quarto. Sed prima pars declarat: quia qū hic est ortus solis tunc alibi est occasus: modo ortus ⁊ occasus sunt motus celi: ergo nō est idem motus celi vbiq̄: quod fuit probandum ⁊c.

In oppositum est Ar. i isto quarto. In ista qōne pmo videdū est an hec sit pcedenda: tempus est: 2° videdū est an tempus sit motus: 3° videndum est quis motus sit tempus: an motus celi sit tempus.

Quantum ad primū sit prima pclusio: q hec est cōcedenda tps est: pbat: omne pñs est: aliqd tps est presens: ergo tps est aliqd: ⁊ per pñs tps est: maior est nota ex quid nois pñtis: minor pz ex eo q tempora aliud pteritum aliud futurū: aliud psens: cōfirmatur: nam cōmuniter tales cōcedunt dies lune est: similiter annus est: dicimus enim hoc esse in anno psenti: modo dies annus mensis sunt tempora. Ex hoc sequit hāc esse concedendam. a. ⁊. b. sunt: ⁊ tamen nec. a. est: nec. b. est probatur: nam fit. c. tempus presens: ⁊ fit. a. vna eius medietas ⁊. b. alia: tunc. c. tempus presens est pq pclusionē: ⁊ per pñs. a. ⁊. b. sunt ex eo q. c. est. a. ⁊. b. ⁊ tū nec. a. est: nec b. est q̄. a. non est: sed fuit: similiter. b. nō est sed erit: ⁊ hoc requirit ad esse successiuorū. s. incōpossibilitas partium suarum: nihilominus nō est de pmanentibus: vnde si. c. eēt pmanēs optime sequeret. c. est. ergo a est. similiter. c. est. g. b. est. Et nota q pro tpe pñti possumus vti paruo vel magno tpe secūm q nobis placet: vnde aliqñ pro tpe pñti vtimur vna hora: aliqñ die: aliqñ mēse: aliqñ anno: sed tū cōmuniter p tempore pñti solemus vti tanto tpe in quanto proferimus nostras propositiones: verbi gra dicendo homo est aīal in quāto tempore pfero istam ppositionē in tāto tempore vtor tempore pñti: ⁊ hec de articulo primo. ⁊ sequitur.

Quantum ad secundū sit prima cōclusio q tempus est motus: probat: mēsura ⁊ mēsuratum debent esse vnigenia per Ar. in isto quarto ita q pondus mensurat pondere: ⁊ magnitudo magnitudine: ⁊ motus motu: ⁊ sic de alijs vt dicit ibidem: sed motus mēsurat tempore. ergo tēpus est motus. ¶ 2° prius ⁊ posterius in tempore sunt motus per Ar. in lra: sed prius ⁊ posterius in motu sunt motus: sunt enim partes motus: ergo tps est motus. ¶ 3° cuicūq̄ cōpetit diffinitio alicuius ⁊ diffinitū: sed tempori cōpetit diffinitio motus

ergo tempus

ergo tempus est motꝰ: maior est nota: minor pz ex eo: q̃ tempus est actus in quadã successione existẽs ⁊ per ꝓns est actus entis in potentia ad vlteriorem successum ⁊ cuz tendẽtia ꝓtinua ad illã: ⁊ per ꝓns est actus entis in potẽtia: ꝑm q̃ in potẽtia. ¶ 2ª ꝓclusio: nõ obstãte q̃ omne tẽpus est motus: tñ iste terminus tempus ⁊ motus hñt se sicut ſbz ⁊ ꝓpria passio: vñ Alx. dicit tẽpus esse ꝓpriã passionẽ motus: ꝓbat cõclusio: qñcũq̃z sunt aliqui duo termini supponẽtes pro eadẽ re: quorz vnus est magis connotatiuꝰ q̃z aliꝰ hñt se adinuicẽ sicut ſbm ⁊ ꝓpria passio: ⁊ si sunt verificabiles de se inuicem ꝓuertibiliter se hñt sicut ſbm ⁊ ꝓpria passio: pz de homine: ⁊ de risibili: sz nũc est ita q̃ isti duo termini tempus ⁊ motus supponunt peo eadẽ re per ꝓnem ꝑcedentẽ: ⁊ hic terminus tẽpus est magis ꝓnotatiuꝰ: q̃z hic terminus motꝰ: pz hoc: qz vltra ꝓnotationẽ huius termini: motꝰ addit esse nũm vel mẽsura ipsius motus. quare ⁊c.

Quantum ad tertiũ dz ꝑmo: q̃ tẽpus est mensura motꝰ. ¶ Primo ꝑmitto aliquas ꝓditiones: que requirunt ad hoc q̃ aliqd sit mẽsura: deinde ponã ꝓnes: vñ ad hoc q̃ aliqd sit mensura: plura requirunt. ¶ Primo q̃ sit vnigeniũ mẽsurato ſz q̃ est poꝛe. ¶ 2° requirit: q̃ ipm sit notũ: ⁊ notius mẽsurato: vñ si dicerẽt mihi ille pãnus est decez vlnarz: ⁊ ego nescirẽ: que mẽsura esset vlna: nec vidissem que mensura esset vlna: tũc nõ notificaret mihi quãtitas illius panni. ¶ 3° requirit q̃ sit cõe ⁊ famosuz: qz alr vnus per hoc nõ posset notificare quãtitatẽ mensurati. ¶ 4° requirit q̃ sit inuariabile: ⁊ certũ ⁊ ꝑscitũ ꝑm q̃ põt: vñ si cõiter pedes hoꝛ essent multũ inequales nõ esset bona quãtitas pedalis. ¶ 5° requirit: q̃ sit minimũ non simplr: sed ꝑm sensum: sicut est granũ: vel ꝑm vsuz sicut est scopa pinta quarta: ⁊ hoc diuersimode: ꝑm diuersitatẽ rerz mensuratarz: vñ quãto aliquid est minus: tãto per ipm plura possumus mẽsurare per replicatiões eius: vñ possumus mẽsurare pintã per scopã: qz due scope faciũt pintã: sed p pintã nõ possumꝰ mẽsurare scopã: ⁊ sic de alijs: ⁊ ideo ad hoc vt aliquid sit mẽsura requirit q̃ sit minimũ vel ꝑm sensum: vel ꝑm vsuz. ⁊ si sint plures ꝓditiões nõ requiruut de necessitate oẽs nisi ad mensuram optimã: ⁊ quanto plures ⁊ ꝑncipaliores tanto mẽsuratio est melioꝛ ⁊ certioꝛ. ¶ Tũc sit ꝑma cõclusio quilibet motus a nobis cognoscibilis põt esse tẽpus: ꝓbat: qz per quemlibet motum a nobis cognoscibilem possumus vnũ aliuz motũ mensurare. ergo ꝓclusio vera: ꝓtia tenet ex eo: q̃ esse mẽsura motus est esse tẽpus: añs pz per oparios: qui tempore occultatiõis solis per suos motus ⁊ opatiões factas cognoscunt an sit hora sexta: an meridies. ⁊ sic motibꝰ suis mensurãt motũ celi: vel vnũ aliũ motum: similr de nocte per motus horologioꝛ mẽsuranꝭ alij motus. ¶ 2ª ꝓclusio ignorãtibꝰ motum celi: motus celi nõ est tẽpus: ꝓbat: naz ad hoc q̃ aliquid sit tps requirit ipsum esse mẽsurã alicuiꝰ: puta motus: sed ad hoc q̃ aliqd sit mẽsura: requirit q̃ sit cognitũ ⁊ certũ. ¶ 3ª ꝓclusio ois motꝰ celi põt eẽ tps: ⁊ tps ꝑncipalissime dictũ: ꝓbat: naz sicut dictũ est: mẽsura: est de rõne tpis: ⁊ quia motꝰ celi est vnigenius oi durationi successiue: ⁊ qz vnigenitas requirit ad mẽsurã: sequit: q̃ motꝰ celi cuiuslibz durationis successiue ꝑt eẽ mẽsura: ⁊ p ꝓns tps. Secdo pz hoc ex eo: q̃ motꝰ celi ẽ notissimꝰ ⁊ famosissimꝰ ⁊ cõissimꝰ appetẽs oibꝰ: vel saltẽ ꝑt apparere oibꝰ vl saltẽ pluribꝰ. 3° ex alio: quia est regularis. 4° quia primus. 5° qz minus: qz velociꝰ: mõ hec oia requirunt ad eẽ mensurã: que est de rõne tpis: sequit ex his nullũ aliũ motũ eẽ ita ꝑncipaliter tempus sicut est motus celi: quia nulli alteri motui ꝓueniunt ita principales cõditiones mensure sicut motui celi. ¶ 4ª conclusio: apud vulgares maxime motus solis dicit tempus: qz ille est eis notissimus. ¶ 5ª cõclusio aliquibꝰ motus lune dicit tps: patet hoc: naz aliqui distinguunt tempus per annos lunares: ⁊ illis motus lune est tps. ¶ 6ª conclusio motꝰ propinquus octaue spere nõ est tps: ⁊ hoc ille motꝰ qui est in centũ quinquaginta annis ꝑtranſit solũ vnus gradus: pz hoc ex eo quia ille est ignotus: ⁊ per ꝓsequens ei nõ cõuenit ratio mẽsure: ⁊ per ꝓns nec ratio tẽporis. Et si dicat tamẽ tps dicit esse primꝰ motꝰ: modo motꝰ octaue spere dicit primus: dico concedẽdo q̃ tps est motꝰ celi: ⁊ hoc si per primuz motũ intelligimꝰ motum diurnũ: vnde ille motus est tempus: ꝑm motũ illius partis celi: qui est nobis magis notus: sicut est motus solis. Ex his omnibꝰ potest cõcludi q̃ tempus principalissime dictũ est soluz de motu locali diurno sicut dictũ est. tempus vero minus principaliter dictũ bene dicit de quocũq̃z alio motu: per quez vnũ aliũ motũ mensuramꝰ: sicut motũ horologij.

Ad rõnes ꝑncipales ⁊c. ꝑª soluta est in 2° artiº. ¶ Ad 2ᵃᵐ tps nõ ẽ motꝰ negat: ⁊ quũ ꝓbat primo tps inuenit idem apud oia tẽporalia simul existentia: ꝓcedo tanq̃z mensura extrinseca. Et quũ dicebatur nullus motus inuenit idem apud omnia mobilia: nego: imo motus celi inuenit idem apud omnia nõ q̃ omnibus inhereat subiectiue: sed inuenit apud omnia tanq̃z mensura cõmunis apud mẽsurata. ¶ Ad 3ᵃᵐ quuz dicit illa que sic se habent q̃ vno multiplicato ⁊c. potest solui istud sicut precedens: vnde q̃z uis distinctus motus sit in distincto mobili subiectiue: tñ vnus illoruz potest esse omnium illoꝛ mensura cõmunis. ¶ Ad 4ᵃᵐ omnis motus ⁊c. sed tempus nec est velox nec tardum: nego: verum est tamẽ q̃ ista nomina velox ⁊ tardũ non conueniunt tempori ea ratione qua est tempus: sed ea ratione: qua est motus: ⁊ ideo q̃z uis ista tempus est velox vel tardũ sit ita vera sicut ista motus est velox vel tardus: tamẽ prima est improprie: ⁊ secũda est propria. Sed quũ probat: tempus nõ est velox nec tardũ: quia velox ⁊ tarduz diffinit tempoꝛe: ⁊ tempus nõ diffinit tempoꝛe: ergo tempus non est velox: neqz tardum: dico q̃ forma argumẽti nõ valet: sicut nec ista simũ ⁊ aquilinũ diffinit naso. nasus aũt nõ diffinit naso: ergo nasus nõ est simus neqz aquilinus: ecce consimilẽ formã arguendi vbi premisse sunt vere: ⁊ ꝓclusio falsa nisi tunc termini conclusionis capiant ꝑm suppositonem simplicez vel materialẽ: ⁊ ꝑm talem suppositionez: etiã bene concedo tempus. i. istũ terminũ tẽpus nõ etiã istũ terminũ velox nec tardũ. ⁊ quũ Alx. in istn quarto posuit istam rationẽ loquebat disputatiue ⁊ non determinatiue. ¶ Ad 5ᵃᵐ tempus est quoddã discretũ ⁊c. concedo totũ: ⁊ negat: q̃ igitur tempus nõ sit motus: propter hoc q̃ res que de se ⁊ ꝑm suaz naturã est ꝓtinuã per animã signantẽ vnã eius partem extra aliã ⁊ facientẽ discretionez inter illas dicit discreta. ¶ Ad 3ᵐ principale si tempus ⁊c. negat consequentia: ⁊ quũ dicebat mensura ⁊ mensuratũ debent esse vnigenia dico q̃ motꝰ celi ⁊ motꝰ alterationis bñ sunt vnigenia tanta vnigenitate quãta requirit inter mensurã ⁊ mensuratũ: vnde quilibet illoruz, est vnigenius alteri: quantum ad successionem: ⁊ quantũ ad illã sunt cõparabiles adinuicẽ. ¶ Ad 4ᵃᵐ sequerẽt ⁊c. cõcedo: ⁊ quũ argueba tur q̃ nõ: quia quelibet pars tẽporis est tps: sed nõ quelibet pars circuitio est ⁊c. dico q̃ forma nõn valet: patet hoc: nam nõ sequit quelibet pars substãtie est substãtia: sed nõ quelibet pars hominis est hõ: ergo nulla substãtia est homo: patet q̃ nõ ẽ esse falsam premissis existentibꝰ veris: similiter in alio q̃libet pars tpis est tps: nõ q̃libet pars anni est annus: ergo nullũ tps q̃ est pars anni est annus: iteruz conclusio est falsa ⁊ ꝑmisse vere: quare ⁊c. ¶ Ad 5ᵃᵐ dico ꝓcedendo si celũ quiesceret: ⁊ nullus alius esset motus: ⁊ pro tunc etiã nullũ eẽt tps ⁊ ergo ꝑm fidẽ nõaz ante creationẽ celi nõ erat tẽpus: ⁊ ideo q̃z uis ponerem creationẽ mundi: tũ possem istaz concedere ab

eterno fuit mundus. i. omni tẽpore fuit mundus: nunq̃z enim fuit aliquod tẽpus: quin in illo esset mundus: ex quo ante creationẽ mundi nõ erat tẽpus propter hoc q̃ tunc nõ erat motus celi qui est tẽpus: vlterius concederẽ q̃ si motus celi retardaret: vel velocitaret: q̃ tunc etiã tẽpus velocitaret: vel retardaret. ¶ Ad 6^{am} dico q̃ illi qui sunt in tenebris: sicut sunt incarcerati ⁊ sicut sunt ceci: q̃z uis nõ pcipiant tẽpus principaliter dictũ sicut motũ celi: pcipiunt tñ tẽpus minus principaliter dictũ sicut aliquos motus inferiores: per quos alios mot⁹ mensurant: ⁊ illi vtunt alijs motib⁹ a motu celi pro tẽpore. ¶ Ad 7^{am} dico q̃ imo motus celi est vbiq̃: sed hoc improprie ad istũ intellectũ: q̃ vbiq̃ vbi sunt tẽporalia: siue sint i mari siue in terra sunt mensurabilia motu celi. quo ad eorũ durationẽ successiuaz: ita q̃ vbiq̃ motu celi possumus vti tanq̃z mensura. ¶ Ad vltimã nõ vbiq̃ est idẽ motus celi q̃ non vbiq̃ est idem ortus ⁊ occasus solis: dico q̃ imo idez mot⁹ celi qui est ortus solis in vno oriçonte est occasus eiusdẽ in alio ita q̃ ille mot⁹ absolutus est idem: sed quo ad diuersos oriçõtes habet diuersa nomina: in vno enim oriçonte ortus: in alio vero occasus: sicut si idẽ homo in flandria vocaret sor. ⁊ in italia plato: ſz dices quõ tu ꝓcedis istã tps est motus celi: cum tñ Arz. in isto quarto negat istã tempus est motus: dico q̃ Arz. negat illam nõ tanq̃z falsam: sed negat eam esse quidditatiuaz: vnde sicut ista risibile est homo nõ est quidditatiua: ita nec ista tempus est motus ⁊ quũ Arz. dixit istã tps nõ est motus nõ intendebat aliud q̃z iste terminus motus nõ est quidditatiue predicabilis de isto termino tempus.

¶ Tex. cõmenti. cj.

¶ Quando quidem igitur tanq̃z vnum ipsum nunc ⁊c. Qõ. xv.

Queritur vtrũ diffinitio tpis sit bona qua dicit tps est nũs motus ꝑm prius ⁊ posterius: ⁊ arguit q̃ nõ: tps nõ est nũs. ergo. ꝓñtia tenet: antecedens probatur: q̃ ois nũs est quoddaz discretũ: nullũ tps est discretum: ergo maior est nota: minor ꝓbat nullũ ꝓtinuũ est discretuz oẽ tẽpus continuũ. ergo nulluz tẽpus est discretũ. ¶ 2° illa diffinitio nõ est bona: que non cõpetit omni ꝓtento sub diffinito: hec est hmõi. ergo maior est nota: minor ꝓbat: q̃ ꝑdicta diffinitio nõ ꝓuenit tẽpori infinito. ſ. eterno ꝓpter: hoc q̃ tẽpus infinitũ nõ est nũs: pp hoc q̃ ois nũs est finitus ex eo: q̃ ois numerus est numeratus: vel nũabilis: tale aũt nõ est infinitũ vt dictuz est. ¶ 3° huius. ¶ 3° si tẽpus eẽt numerus: aut eẽt nũs quo numeram⁹: aut numerus nũatus: nõ ꝑmũ: q̃ tũc tẽpus esset actio aie: actione entz aie nũamus: ꝓñs est falsum: nã dictũ est q̃ tẽpus est motus celi: motus aũt celi nõ est actio aie: nec pot̃ dici scẽz: nam sic quilibet motus ⁊ etiã quies esset tẽpus ex eo q̃ q̃libet istoꝝ pot̃ esse nũs nũatus. ¶ 4° si tempus esset nũs sequeret q̃ dẽie numeri essent differentie tẽporis: ꝓñs est falsuz: falsitas patet: q̃ dẽie numeri sunt par impar mõ par ⁊ impar nõ sunt differentie temporis: ex eo q̃ differentie temporis sunt preteritum ⁊ futurum. ¶ 5° si tempus esset numerus sequeret q̃ aia numerante nõ existente nõ esset tps. hoc aũt est falsum: probat ꝓñtia quia cum aia nũans nõ est: nũs nõ est: ex eo q̃ tũc distinctio nõ est: modo si tps esset nũs sequeret quod dictum est. ¶ 6° cum ois nũs sit mensura: sequit q̃ si tempus est nũs q̃ tps est mensura. Sed probo q̃ nõ: quia si tẽpus esset mensura hoc maxime eẽt motus: ⁊ nõ maiori ratione vnius q̃z alterius: ex eo q̃ ois motus est mensurabilis tempore: sequeret q̃ tempus esset mensura cuiuslibet motus: consequens est falsum: quia sicut dictũ est tẽpus ponitur esse motus celi: sed motus celi nõ est mensurabilis cuiuslibet mot⁹ ex eo q̃ nõ est mensura suiꝑsius cum mensura debeat esse notior mensurato: ⁊ idem nõ est notius se ipso: etiaz nec est mensura aliorũ motuũ a se quia multi alij motus sunt nobis notiores: ⁊ cum mensuratum debeat nobis esse minus notuz q̃z mensura: sequitur motum celi qui ponitur esse tempus: nõ eẽ mensuram aliorum motuuz magis notorum nobis q̃z sit motus celi ⁊c.

In oppositum est Arz. in isto quarto qui ponit predictam diffinitionem tpis tanq̃z. ¶ In ista qõne ꝑmo aliqua premittã. Scdo respondebo ad quesitum.

Quantum ad primũ ꝑmittẽde sunt alique proprietates ipsius temporis: ex quibus potest inferri diffinitio temporis: vnde vna ꝓprietas q̃ tempus est successiuũ. Unde Arz. dicit q̃ nõ est possibile plures partes tẽporis simul eẽ: quarum vna nõ includit aliã. ¶ 2ª ꝓprietas est q̃ in omni tẽpore est prius ⁊ posterius. ¶ 3ª proprietas q̃ tẽpus est cõtinuũ ⁊ ꝓpter hoc est diuisibile in semp diuisibilia. ¶ 4ª ꝓprietas q̃ durationes motuũ ⁊ quietũ mensurant tempore. vnde quando volumus explicare durationẽ alicuius rei nos dicimus illam rem durasse per mensem: vel per annũ: vel per alia huiusmodi nomina: que sunt noia tẽporalia: ⁊ quia huiusmodi nomina que sunt hora dies septimana mensis annus sumunt ꝑm motũ solis: sequit q̃ cõiter motu solis vtimur tanq̃z tpe. Ulteri⁹ sciẽdũ q̃ totalis mot⁹ solis ꝑm Arz. est ꝓpetuũ ⁊ adhuc q̃z uis ꝑm fidẽ nr̃am ponitur terminari. tñ adhuc ꝑm fidẽ nr̃am ponit esse ita longus q̃ eius totalem quantitatẽ non cognoscimus: ⁊ q̃ illud per quod debemus mensurare debet nobis esse notum imo notius mensurato: sequit q̃ per motũ ita longum non possumus mensurare nostros mot⁹ ⁊ operationes breues: ideo per aiam nostram distinguimus inter partes istius lõgi motus: ita q̃ accipimus aliquas paruas partes ipsius motus: quas adequamus nostris motib⁹ ⁊ operationibus ⁊ quietibus: quarũ durationes volumus mẽsurare: ⁊ tales partes vocamus tẽpus: ⁊ alique earũ sunt longiores ⁊ alique breuiores: ⁊ ideo quasdam earũ vocamus horã: quasdã dies. ¶ Ex his patet q̃ ſz sit idem tẽpus ⁊ motus: tamẽ in diffinitiõe quid nominis tẽporis includit mensura: sed non in quid nois motus: propter hoc q̃ hic terminus tẽpus est magis ꝓnotatiu⁹ q̃z hic terminus motus: est enim cõnotatiu⁹ mensure: sed non hic terminus motus: ⁊ ideo q̃ mẽsura est de ratione temporis non solũ in continuitate: sed accepti ꝑm discretionem suarũ partium. Arz. volens hoc exprimere dicit tempus esse numerũ. Ulterius cum tempus sit successiuuz: ⁊ non est mensura nisi entium quo ad eorũ durationes successiuas. Arz. volẽs hoc exprimere dicit tempus esse numerũ motus. Et q̃ motus potest dupliciter diuidi: vno modo ad diuisionem subiecti vel mobilis ⁊ quantuz ad talem diuisionem vna pars tẽporis non est prior alia: sed est simul cuz ea. Alio mõ pot̃ diuidi in partes quarũ vna precedit: ⁊ alia sequitur. Arz. volens motum in numero non esse mensurabilez tempore: quo ad eius ꝑmam diuisionem: sed quo ad scdam tempus esse numerum motus ꝑm prius ⁊ posterius: ⁊ hoc est q̃ quidam antiqui dixerunt sub his verbis motum accipi dupliciter vno modo ꝑm extensionem. Alio modo ꝑm protensionem: tũc dixerunt motum acceptum ꝑm extensionem non esse mensurabilem tẽpore: sed bene ꝑm ꝓtensionem. Ulterius est notandum q̃ ꝓpter hoc quod dicitur tempus est numerus denotatur tempus esse mẽsuram: ⁊ differre tempus a non mensuris: ꝓpter hoc autem q̃ dictur motus denotat tempus differre a mensuris rerũ permanẽtiũ sicut sunt vlna vncia pinta buccale: vñ tempus non

pus non est aliqua talium mensurarũ: propter hoc autem quod dicit prius & posterius differre tempore a mẽsura motus mensurante motum quo ad eius extensionẽ: seu acceptum p̃m diuisionem subiecti in quo est.

Quantum ad scd̃m pono istam solam ꝓclusionem q̃ diffinitio ꝑdicta ipsius temporis est bona: ꝓpter hoc q̃ explicat ꝓfectum ꝓceptuz tẽporis: vt sufficienter pz ex dictis in p̃mo articulo.

Ad rationes ꝑncipales. ad primam quũ dicebatur nullũ continuũ esse discretum: potest dici q̃ discretum vno modo capit pro illis: que possunt per se numerari: & quodlibet istoꝝ est indiuisibile & non est in aliquo illoꝝ: isto modo inclusiue dicuntur discrete ad inuicem: & sic accipiendo discretũ nullum continuũ est discretuz. Alio modo dicuntur discreta: que sunt diuisibilia & actualiter in re: & cuz hoc separata abinuicez: & isto modo dicimus plures lapides vel plura ligna esse discreta. Et sic adhuc continuũ nõ est discretum 3° modo dicũtur discreta: que sunt diuisibilia & nõ actualiter separata abinuicem: sed solũ per signationem aie vnum signatur extra aliud: & sic accipiendo discretuz bene concedo continuũ esse discretum: vñ non obstante q̃ istud lignum est continuuz: tamen per signationẽ aie discerno & distinguo vnã partem esse extra aliam & possem apprehendere vnã illarum partium non apprehẽdendo aliam &c. Tunc ad ꝓpositum dico q̃ꝫ tempus p̃m se sit continuuz: tamen est discretum per aiam distinguentem vnã partem temporis extra aliã: & ideo dictuz est in diffinitione tẽporis tẽpus esse numerũ motus: vnde motus celi continuus nõ diceretur tempus: nisi partes eius eius essent numerate vel inumerabiles per animaz: vnde per hoc nomen tẽpus hoc connotat: & in eius ratione formali includit ex hoc ad secundũ. Ad secundaz nego q̃ aliquod tẽpus sit infinitũ. vnde quocũq̃z tẽpore dato & apprehenso ipm̃ est finitũ: sed tũ bene concederetur ista: infinitũ tẽpus est quando aliquantuz tẽpus est vt hora & duplũ tẽpus est: & quadruplũ & sic vlterius: vt si sor. pro tempore pñti vteret vna hora: & Plato. duabus: & Cicero quatuor & sic vltra & essent ifiniti hoies: hec eẽt cõcedenda infinitũ tẽpus ẽ: tũ hec esset neganda aliq̃d tẽpus est infinitũ: & est simile sicut prius dicebatur de linea giratiua: bene cõcedit infinita linea giratiua est: & tamen negatur q̃ linea giratiua sit infinita. Ad tertiã dico q̃ est numerus numeratus non vltimatus: sed vlterius numerans: seu quo vlterius numeramus tanq̃z mediante instrumento alios motus recte sicut p̃mo numeramus sabas: & per illas vlterius numeramus alias res hoies & capras. Ad quartam tũc differentie &c. potest dici q̃ non differentias superiores esse differentias inferiores sicut differentias animalis esse differentias hominis: modo numerus est superius ad tẽpus: nihilominus potest concedi q̃ aliquod tẽpus est par. vnde aliqua hora est per aliquos dies pares vel impares. Ad quintaz videbitur in questione sequenti. Ad sextaz sequitur q̃ tẽpus &c. concedo: & quuz dicebatur q̃ hoc maxime esset respectu ipsius motus &c. cõcedo: & quũ dicitur non maiori ratione vnius q̃z alterius concedo: & quum dicebatur. ergo esset mensura &c. cõcedo. vnde per partes motus celi mensuramus & numeramus motuz celi cuius est pars recte sicut per vnitatez replicando mensuramus numeruz: & ideo motus celi est mensura extrinseca aliorꝝ motuũ: sed est mensura intrinseca suimet: p̃m aliã tamen partẽ mensura: & p̃m aliã mensuratũ: & sic non cõcluditur idem esse notius seipso: quia non idẽ est mẽsura & mensuratuz respectu eiusdem: vnde hora mensurat diem & dies septimanam. vnde hora est motus solis a tali puncto ad talẽ punctũ: dies autez est vna integra reuolutio celi: & hec est dies naturalis. Questio. 16.

Queritur vtrũ tempus sit ab aia: & arguit primo q̃ nõ. naz sic sequeret q̃ ꝑsiderare de tẽpore nõ ptineret ad pb̃m: sed ad logicũ ꝓñs est falsum: ꝓñtia probat: qz si tẽpus esset ab aia: tũc eẽt operatam a nobis: & esset ens rationis de quo considerare pertinet ad logicũ. silr sequeret q̃ scientia de tẽpore nõ eẽt speculatiua: sed pratica: quia de operatis a nobis sunt scientie pratice nõ speculatiue: modo si tempus esset ab aia esset operatũ a nobis: & per ꝓñs de ipso esset scientia pratica & nõ speculatiua. 2° tẽpus est passio motus: sed motus est preter aiaz sequitur etiã eius passionẽ puta tẽpus esse preter animaz. 3° sicut prius dictũ est tẽpus est motus celi: modo si nulla aia esset saltẽ de istis inferioribꝰ adhuc esset motꝰ celi: & per ꝓñs adhuc esset tẽpus. 4° nulla quantitas continua est ab aia: ꝫ tempus est quantitas continua: ergo tempus nõ est ab anima totũ: clarũ est. 5° si omnes dormirent & nullus esset actus anime de istis animabus inferioribus adhuc transiret tẽpus: ergo nõ videt q̃ tẽpus sit ab anima. 6° posito q̃ nullus esset actus anime de animabus inferioruz adhuc motus possent esse veloces & tardi: sed nõ possent esse veloces vel tardi sine tẽpore: ergo adhuc eẽt tempus: maior est nota: & minor probatur ex eo q̃ in omnibus formalibus includit tẽpus. 7° sic tunc tẽpus esset in aia: & cũ tẽpus sit in infinitũ diuisibile: sequit diuisibile esse in aia: & cuz aia sit indiuisibilis: sequitur diuisibile esse in indiuisibili &c.

In oppositum arguitur quia tẽpus est numerus. sed per Cõmentatorem si numerans nõ est: numerus nõ est: cuz ergo anima sit numerans sequitur ipsa nõ existente nõ eẽ numeruz: & per ꝓsequens ipsa nõ existente nõ est tẽpus: & per cõsequens videt esse ab oia: ergo. 2° nã dicit Cõmentator tempus est preter aiaz in potẽtia nõ in actu ac si vellet dicere q̃ sine aia nõ est tẽpus actualiter licet bene potentialiter. 3° nam sic album licet supponat pro subiecto tũ appellat albedinẽ propter quod definente albedine licet subiectũ maneat hec definit esse vera: albũ est: ita licet hoc nomen tempus: supponat pro motu celi: tamen appellat discretionẽ & distinctionẽ partiũ: motꝰ celi dependet ab anima ꝓpter quod tali discretione & distinctione definente licet motus celi maneat: hec definit esse vera: tempus est: & quia aia definẽte: hec defineret esse vera motus celi est tẽpus: videt q̃ aia definente hec defineret esse vera tẽpus est. In ista questione primo videnduz est de tẽpore quantũ ad eius eẽ quomodo se habeat ad animã. 2° videndũ est de tempore quantũ ad eius cognosci: & consequenter ad rationes est respondendum.

Quantum ad primũ sciendũ est q̃ q̃z multitudo: & hic terminus numerus supponant pro eadẽ re: vel pro eisdez rebus: tũ cum hoc iste terminus numerus cõnotat mensurationẽ mensurabilem: vel numerationẽ: vel numerabilitatẽ: quã non connotat hic terminus multitudo. Et ideo sciendũ est q̃ aliqui dicunt istũ termiũ numerus nõ connotare numerationẽ: sed numerabilitatez. i. ad hoc q̃ aliqua sint numerus non requirit ipsa esse in actu numerata: sed sufficit q̃ sint numerabilia: vnde posito q̃ hic essent centum homines: & nullus actu numeraret eos adhuc isti hoies eẽnt nũs: eo q̃ possent nũari: & hic dicẽtes ꝓcederent istã: nũs est: licet nullũ actu nũans eẽt: dũtũ nũans posset eẽ. Alij aũt dicũt q̃ nũs nõ solũ ꝓnotat numerabilitatẽ sed actualẽ nũationẽ: ita q̃ qũ aliqua actualr nõ nũant nõ est nũs & isti ꝓcedunt: q̃ si nõ esset nũans actu q̃ non eẽt nũs: & ideo isti ꝓcedunt: posito q̃ hic eẽnt centũ hoies & nullus eorꝝ de facto nũaret q̃ nõ essent nũs: sed in potẽ solũ. Sed diceres: qui istorꝝ verius dicunt: dico q̃ hoc nõ

potest demonstratione ostendi ꝓpter hoc ꝙ solũ diuersi ficant quãtũ ad significationes nominũ que sunt ad placitũ: qꝛ isti dicunt ꝙ hoc nomẽ ¶nũs ꝛnotat nũabilitatẽ: illi vo ꝙ actualẽ nũatiõẽz: nihilomin⁹ credo ꝙ dicẽtes hꝰ nomẽ nũs ꝛnotare nũabilitatẽ dicunt magis cõformiter: mõ loquẽdo cõi: vñ q̃ꝛuis nullus actu nũaret lapides existẽtes in mari adhuc ꝛcederem⁹: ꝙ aliq lapides in mari sunt centũ vel mille: ꝛ cũ centũ ꝛ mille sint termini inferiores ad istũ terminũ nũm seqꝫ etiã ꝙ habem⁹ cõcedere ꝙ aliq lapides in mari sunt nũs q̃ꝛuis actu nullus nũaret eos. ergo. itendo vlteriꝰ loqui ꝑm primã opinionẽ. ¶ 2° sciendũ ꝙ ꝓsilr hoc nomẽ tps: ꝛ hoc nomẽ motus q̃ꝛuis supponãt ꝓ eadẽ re: tũ hoc nomẽ tps ꝛnotat vltra hoc nomen mot⁹ nũabilitatẽ mensurabilitatẽ: vñ q̃ꝛuis idem sit mot⁹ ꝛ tps: nõ tũ dicãt mot⁹: ex eo ꝙ est in cõtinuo fieri vnũ post aliud: seu acquiri vnuz post aliud: sed ideo dicit tps ex eo ꝙ ꝛtinue per illud vnũ acquirit post aliud: nũamus: vel possum⁹ nũare: vel possum⁹ mensurare durationes successiuas rerum tpaliũ: ita ꝙ eadẽ res habet diuersa noia: sicut hoc nomen mot⁹: ꝛ hoc nomẽ tẽpus sicut idem homo hoc nomen scriptor ꝛ hoc nomẽ citharista q̃ꝛuis ista noia sint diuersimode ꝛnotãtia ꝛc.

Quantum ad 2ᵐ sit ista ꝑma ꝛclusio ꝙ si nulla aia inferior actu cognosceret adhuc esset tps: ꝓbat: qꝛ adhuc esset motus per quez: q̃ꝛuis non actu nũaremus tũ per ipsum possemus nũare durationes rerũ tẽporaliũ ꝛ hoc sufficit ad hoc ꝙ dicat nũs: ꝛ ꝓ ꝛñs ꝙ dicat tps sicut dictũ est: verũtã ꝑm illos qui dicũt nũm ꝛnotare actualẽ nũationẽ: esset dicẽdũ ꝙ cuz nulla aia inferior nũaret motus celi nõ esset tps: neq; nũs: ꝛ illi bñ ꝛcedunt ꝙ tps erit qñ nõ erit tps: qꝛ mot⁹ celi erit qñ nõ erit tps: qꝛ nullus actualiter per ipsum nũaret durationes successiuas rerũ temporaliũ: quare ꝛc. ¶ 2ª cõclusio si nõ esset aia actu nũans nec posset eẽ: hec eẽt negãda: motus celi est nũs: pz hoc quia ad mín⁹ ꝙ aliqd sit nũs requirit nũatio potẽtialis licet nõ actualis sicut dictum: modo si aia nũans nõ esset: nec posset esse tollerẽt nõ solũ nũatio actualis: sed eẽ potentialis ex eo ꝙ ois nũatio fit per aiam: ergo tunc nullus esset nũs: nec nũata: nec nũabilia: ꝛ per ꝛñs ista esset negãda mot⁹ celi est tps eo ꝙ de ratione formali tpis est nũs cũ tps sit nũs mot⁹ ꝑm ꝓpus ꝛ posteri⁹: sicut dictũ est. Ex hꝰ pz qualiter tẽpus dependet ab aia: nam tps quo ad eius significatũ nõ dependet ab aia: semp loquẽdo de aia inferioꝛ: sed quo ad eius cõnotatũ bene: ꝛ hoc est qõ antiquius dicebat sub hꝰ verbis ꝙ in tempore sunt duo s. mãle: ꝛ formale: que ad materiale nõ dependet ab aia: sed bñ quo ad formale: vnde per mãle itelligit significatũ: pro quo supponit hic terminus tps: seu aptus nat⁹ est supponere. Pro formali autẽ intelligit connotatũ: ꝛ ita põt itelligi hoc qõ antiqtus dicebat: tps est cõpositũ ex ꝛtinuo ꝛ discreto: nam significatum principale hui⁹ nois tps est res ꝛtinua puta mot⁹; ꝛ significatũ nõ principale est discretũ. ¶ Sequunt modo alie ꝛnes: prima ꝙ nunq̃ percipitur tps siue motus imaginatione: probat: quia nõ percipit nisi percipiendo aliquid prius: ꝛ aliquid posterius: ꝛ hoc nõ nisi: qꝛ imaginatio imaginat primo vnuz ꝛ postea aliud: ex quo sequit: ꝙ tempus nõ percipit nisi cum auxilio virtutis distinctiue sicut ꝛ motus: ꝛ est simile sicut hic essent centum hoies: ꝛ nullus pciperet eos esse centũ: nisi actualiter eos numeraret: ita q̃ꝛuis tempus esset nullo numerãte: tamẽ nõ perciperet esse tempus: nisi actu aliquis numeraret ꝛ cognosceret. ¶ 2° pz ꝛclusio ꝓb qõ narrat Aꝛ. de dormientibus per annũ annos in sardis. i. in illa insula: vnde q̃ꝛuis cõtinue tempus transiuerit tamẽ ipsi dormientes nõ percipiunt tempus: propter quod dum surrexerunt ꝛ copulauerunt instans vigilationis instanti inceptionis dormitionis credentes nullũ trãsiuisse tempus. ¶ 2ª ꝛclusio nullũ percipit tps sine virtute reseruatiua: ergo sicut nec motus: pz hoc: qꝛ nõ percipit tps: nisi percipiat aliquid fuisse prius: sed hoc nõ percipit sine virtute reseruatiua ergo. Ex quo sequit ꝙ si essent aliqua alia ipersecta ꝙ nõ retineret aliud de preterito talia nõ perciperet tps. ¶ 3ª ꝛclusio delectatio ꝛ vniformitas actũ imaginationis facit tẽpus apparere breue: pz hoc ad experientiam: naz quũ sumus in magna dilectatione: ꝛ etiã quũ imaginatio nostra nõ vertit de vno ad aliud: tũc tẽpus apparet nobis breue. ¶ 4ª conclusio tristitia ꝛ variatio actũ imaginationis facit tps apparere longius: pz per experientiã: ex quo sequit ꝙ per augmentationẽ tristitie vna hora posset apparere tps infinitũ: vt si in prima parte proportionali: horre tristitia esset aliquanta ꝛ intenderetur in tantũ ꝙ secũda pars proportionalis hore appareret tanta quanta prima ꝛ vlterius in tantũ ꝙ tertia similiter appareret tanta quãta prima: ꝛ sic in ĩfinitũ: tunc talis hora appareret infinita. ¶ 5ª ꝛclusio. quãtitas temporis percipit in cõparatione motũ adinuicez: patet qꝛ quãtitas tanta vel tanta: nõ percipit nisi in cõparatione vnius ad aliud: ꝛ ideo quantũcũq; motus celestes velocitarent: dũtamen obtinerent consimiles proportiones adinuicem: sicut modo nõ perciperet tps breuius q̃z modo: sequit similiter ꝙ si oia entia mundi diminuerẽtur proportionaliter ita ꝙ obtinerent cõsimiles proportiones adinuicem nihil appareret mutatũ. Et ideo si deus totũ mundũ diminueret ad quantitatẽ vnius pomi. ꝛ proportionaliter oia entia diminuerent sic ꝙ obtinerẽt consimiles proportiones: quas prius: adhuc appareret mihi ita magn⁹ quantus mõ: nec appareret aliqd ĩmutatũ. ¶ Rationes adducte in ꝓncipio questionis vadũt pro factis suis.

¶ Tex. cõmẽti. cxiiij.

¶ Quoniam autem tempus est metruz motus ꝛc. Qõ. xvij.

Queritur vtrũ ois motus mensuret tpe: siue vtrũ ois motus sit mẽsurabilis tpe: ꝛ arguit primo ꝙ nõ: motus celi nõ est mensurabilis tẽpore ergo ꝛc. ꝓntia nota de se: antecedens ꝓbatur: qꝛ motus celi est met tempus vt dictũ est: tps aũt nõ est mensurabile tpe: aliter idez esset mensurabile se ipso. ¶ 2° omne mẽsurabile dz esse ꝓuitũ: mot⁹ celi non est finit⁹: qꝛ perpetu⁹. ergo. minor est nota: ꝛ maior probat: qꝛ oẽ mensurabile est cognoscibile ꝛ notificabile: sed nullũ infinitũ est cognoscibile: ergo nullũ infinituz est mensurabile. ¶ 3° mensura dz esse notior mensurato: sed tps nõ est notius mot⁹: ergo tẽpus nõ est mẽsura mot⁹: maior est nota: ex eo ꝙ quãtitas ignota mensurabilis sit nobis nota per quantitatẽ mensure nobis notam: minor patet: qꝛ tps diffinit per motũ. dicit enim tẽpus est nũs mot⁹ ꝑm plus ꝛ posterius: modo diffinituz nõ dz esse not⁹ q̃z sit pars diffinitionis. ¶ 4° mensura dz eẽ minor mensurato: per pintã enim nõ mensuram⁹ scopam: sed bñ ecõuerso: sed ita est ꝙ tps qõ est mot⁹ celi quolibet motu istoꝛ inferioꝛuz est maius: ergo mot⁹ celi nõ põt esse mensura istoꝛ inferioꝛ: ꝛ per ꝛñs falsum est: tps eẽ mensurã cuiuslibet mot⁹: vñ vna reuolutio diurna est maior multo: taz quo ad velocitatẽ q̃z quo ad spatium pertansitũ q̃z sit ambulatio sortis: ergo videt ꝙ ambulatio sortis: nullo mõ possit mẽsurari reuolutiõe diurna ꝛ ita argueret de alijs. ¶ 5° mot⁹ celi: qui ponit eẽ tps nõ est vnigen⁹ cuilibet motui istoꝛ inferioꝛ: ꝙ nõ est mẽsura cuiuslibet mot⁹. ꝛñs tz ex eo ꝙ mẽsura ꝛ mẽsuratuz debent eẽ vnigenia. antecedẽs ꝓbat: qꝛ nõ est vnigenius motui alterationis: nec augmẽtationis nec diminutionis q̃.

¶ 6° mensura

¶ 6° mēsura dz eē prior mēsurato p Az. 10° methᵒʳᵘ. sed sic nō est de tēpore: respectu motus celi: g tempus non est mēsura motus celi: ⁊ per ꝓñs questio falsa: assumptū pz ex eo q tempus ⁊ motus celi simul inceperunt: ⁊ ambo eternaliter fuerunt. ergo ⁊c.

In oppositū Arguit per Az. ois motus est in tēpore: sed esse in tēpore est mēsurari tēpore: nā esse in tēpore vel est esse: qñ tempus est: vel esse in tēpore est mēsurari tēpore. Si dicat 2ᵐ habet ppotuz: sed nō pōt dici pmū: nā si esse in tēpore esset esse qñ tēpus est. pari rōne lignuz esset in lapide: ⁊ qdlibet esset in quolibet: pz ex eo q lignū est qñ lapis est: ⁊ qdlibz est qñ aliud est. ¶ In ista qōne p ponā distinctionez. 2° ꝓnes.

Quantum ad pmū est sciendū q mensurari aliqua mensura est scire quantitatē prius ignotā illius qd mēsurat per quantitatē nobis notā. s. per quātitatē mēsure. ¶ 2° sciendū est q tres sunt modi mensurādi. pmus est per partē intrinsecā mensurabilis. verbi grā: sicut signata iaz aliqua portione vnius integri pāni. cuius portiōis quātitas est mihi nota: fit verbi grā q esset vna vlna: tunc per istā portionē pāni totalem pannū possem mensurare ⁊ scire quot essent vlne in illo totali pāno: sed talis mensuratio fieret per ptez post partē intrisecaz mēsurabili. ¶ 2° contingit mēsurare per adequationē mēsure ⁊ mēsurabilis. verbi grā sicut in statera: quū pōdus notū ponit contra ignotū: similiter quuz aliquis aliqd corpᵒ note lōgitudinis sicut vna vlna supponit vni parti pānū: ⁊ sic inuenimᵒ quātitatē pāni priᵒ nobis ignotū. ¶ 3° mō fit mensuatio per remotionē partiū mensure ⁊ mēsurabilis. s. ꝓportionādo mēsurā ⁊ mēsuratū: pm diuisionē partiū earū sibi inuicē correspondētium: verbi grā: nā sic per multitudinē graduū celi inuenimus ambitū totiᵒ terre nobis ignotū sicut pz in de spera: vnde scito numero graduū celi. vlteriᵒ scito q leuce in ambitu terre corrūdent vni gradui celi: potest sciri quot leuce sunt in circuitu ipsius terre. sic ergo pz q per quantitatē circunferentie celi mensuramᵒ quantitatē circunferentie terre. s. per correspondentiā q̄ꝫuis quantitas circūferentie celi sit multo maior q̄ꝫ quātitas circunferētie terre: ⁊ ex hoc de distinctione sufficit.

Quantum ad scōm sit pᵃ ꝓclusio tēpᵒ est mēsura motus celi pm pmū mediū mēsurationis: probat: q aliquis motus celi magnus per vnaz partē eius mensurat sicut motus celi annualis per motum celi diurnū. vnde annū mensuramus per dies: modo dies est pars intrinseca anni. g in pmo mō mensurātiōis est mēsuratio qua mēsuramᵒ annū per diē pluries replicatū. ¶ 2ᵃ ꝓclusio tēpus nō est mensura istoꝝ inferiorum pmo mō nec scdo mō mēsurātiōis: pbat: q tēpus: puta motus celi nō est pars intrinseca alicuiᵒ motus inferioris. ergo nō est eius mēsura pmo modo: nec etiā 2° mō: ppter hoc q tēpus: puta motus celi nō adequat alicui motui inferiori: tam quo ad velocitatem: q̄ꝫ quo ad augmentationē ⁊ ad magnitudinē. ¶ 3ᵃ conclusio oīum motuū istoꝝ inferioꝝ tempus est mensura: tertio modo probatur: q quolibet motu inferiori signato per correspondentiā partiū suarum ad partes tēporis nobis cogniti: ille motus potest fieri a nobis cognitus: tā quo ad durationez q̄ꝫ quo ad velocitatē: q̄ꝫ quo ad magnitudinem pertransitā: verbi grā: vt si aliquis sciret quot essent hore in die artificiali: verbi grā: q. 12. ⁊ talis in qualibet hora pertranseat vnā leucam: in fine diei sciretur quantitas totius spacij pertransiti scilicet spacium duodecim leucarum: ex eo q duodecima pars leucarum correspondet duodecime parti diei. s. hore. similiter per hujusmodi correspondentiā possumus per motum horologij mensurare motum celi: verbi gratia: vt si vna rota in horologio mota regulariter faceret vnā reuolutionē in vna die nāli: qui hz vigintiquatuor horas: ⁊ signent 24. puncta equaliter distantia in circūferentia ipsius rote: tunc qñ vnus istorū punctoꝝ pertransiuisset tantū spacium quantum est inter duo puncta de illis: transiuisset vna hora diei: ita q per huiusmodi correspōdentiā mēsure ⁊ mensurabilis possumus mensurari non solū eq̄le per equale: sed etiā minus per maius: ⁊ maius per minus: ⁊ in tali modo mensuratiōis tempᵒ est mensura oīum motuū inferioꝝ. Ex his pz q loquēdo in tertio modo mensurationis facilius mensurant motus si sunt regulares q̄ꝫ si eēnt irregulares: vnde quū sunt irregulares opz inspicere ad partes earum seorsum vel reducere eas ad regulationē: quod non opz quando sunt regulares.

Ad rōes ad pmā dico q non idem mensurat seipso: q aliquis motus celi totalis non mensurat per seipsum totalem: sed per eius ptez intrinsecam: sicut dictū est. ¶ Ad secūdā dico quolibet motu celi dato ipse est finitus ⁊ mensurabilis per aliquam eius ptez. cū quo tamen stat q perpetue durabit motus celi: ⁊ durauit. ¶ Ad tertiam dico q q̄ꝫuis motus sit notior tēpore: tamen aliquādo accidit q tempus est notiᵒ motu. ⁊ tunc per illū motum notiorem aliqñ mensuramus ⁊ motus mensurās vocabit tempus motus mensurati ¶ Ad quartā dico q in mensuratiōe que fit pmo vel secundo modo non debet mensura eē maior mensurato: nihilominus in mensura tertio modo dicta mēsura pōt esse maior ⁊ minor vel equalis mensurato. ¶ Ad quintam dico q imo motus celi alijs motibus est vnigenius quo ad correspondentiā ⁊ diuisionē ꝓportionalū partium: ⁊ hoc sufficit ad hoc q sit vel possit esse mensura iporum ⁊c. ¶ Ad sextam dico ⁊ ꝓcedo q mēsura debet esse prior mensurato: non in essendo: sed in cognoscēdo: vnde per aliquem motū posteriᵒ factū possumus mensurare aliquem motū porem: dūtamen motus posterior fiat nobis pus notᵒ q̄ꝫ prior: sicut pz de motu horologij motum nouū motū celi antiquū possumus mensurare.

¶ Tex. cōmēti. cxviij.

¶ Qm autez tēpus mēsuratio motᵒ est: erit ⁊ quietis ⁊c. Qō. xviij.

Vltimo queritur vtrum quies mēsuretur tēpore: ⁊ arguitur q n on. Quies est idem cum re permanente quiescente: sed res permanens non mensuratur tēpore: probatur: quia habet omnes suas partes simul. ergo nec quies. ¶ 2° nihil mensuratur tempore nisi quod proportionaliter est diuisibile tempori: sed sic non est de quiete: eo q quies non est aliud a re permanente: res autem permanēs nō est proportionaliter diuisibilis tempori ex eo q permanes est tota in qualibet parte temporis. ¶ 3° tēpus cum sit successiuū: sequitur q non sit mensura nisi entiuz successiuoꝝ: sed quies non est res successiua sed permanens ex eo q quies non est aliud a re quiescente: ⁊ per ꝓñs nō est mensurabilis tempore. ¶ 4° si quies mensuraret tēpore: sequeret q ita deberet poni in diffinitione temporis in qua dicit tempus est numerus motus pm prius ⁊c. in qua ponit hoc nomē motᵒ ⁊ nō hoc nomē quies: ꝓñtia videt tenere ex eo q qes ita mēsurat tpe sicē ⁊ motᵒ.

In oppositum videtur eē Az. in isto quarto qui videtur dicere tēpus esse mensurā motus non solū motus: sed etiam quietis. ¶ De ista questione sit prima conclusio: q nulla res permanēs: exñs tota simul mēsurat tpe: pbat: illud qd mēsurat tpe debet esse diuisibile tpi: ita q pars mensurati correspondeat parti tpis. ⁊ maior maiori: ⁊ minor minori: sed sic nō est de re pmanēte: ex eo q hz eē totū simul ⁊ nō

habet maiorē partē sui in die q̃z in hora. ¶ 2ª ꝛclusio eē rei ꝑmanētis mensurat tpe: ista ꝛclusio ponit ab Arz. sed sciendū q ꝓprie loquēdo nō est vera ꝓpter hoc q eē nō differt ab eēntia: si ergo eēntia rei ꝑmanētis nō mēsurat tpe: sicut habet per primā ꝛnem: sequit q nec esse: nihilominus ista ꝛclusio est vera ad istū itellectū q tps ꝓnotatum per hoc verbū eē vel fore vel fuisse coexistens rei permanēti mensurat tpe: nō qdē extrinsece: sz itrinsece tanq̃z totū sua pte vel ptib⁹: z isto mō dicim⁹ aliquē fuisse decē annis: z ei⁹ esse mensurari decē annis, i. tps qd existebat ei: est decē annoꝝ: qd quidē tps est mensurabile ipsi itrinsece, s. dieb⁹ vel septimanis: vel horis: ita q dicere eē sortis mensurat tpe, s. tps coexistens sorti mensurat tpe: qd quidē tps est eius pars itrinseca z c̄. Sed dices imo vt q ꝓprie loquēdo predicta ꝛclusio nō sit falsa: ꝓpter hoc q esse nō differt ab eēntia: imo videt q sic: q esse sortis differata sorte: probat in casu, sor. erit cras: z tñ esse sor. nō erit cras, ergo videt q esse sor. nō sit sor. neqz essentia sor. añs ꝓbat z arguit sic: naz posito: q aia itellectiua sortis cras sit separata a mā sortis cui modo est ꝛiuncta: tunc clarū est q esse sortis nō erit cras: ꝓpter hoc q esse sortis consistit in eē ꝛiuncto aie sortis cū sua mā: sed q sor. erit cras: probat. demonstratis mā sortis, z forma: ista erant cras: ista sunt sortes: ergo sortes erit cras. ¶ Rñdet negādo q sortes erat crat: z quū arguebat: ista erunt cras placet mihi: ista sunt sortes etiaz ꝛcedo: sed debent inferri: q que sunt sortes erūt cras. ¶ 3ª ꝛclusio: quies nō mensurat tpe probat: q: quies nō est aliud a quiescente vt nūc suppono: sed quiescens nō mensurat tpe cum sit res ꝑmanens, ergo. ¶ 4ª ꝛclusio quiescere bñ mensurat tpe. i. tps connotatur per ly quiescere coexistens quiescēti bñ mēsuratur tpe: z hoc itrinsece sicut totū sua parte: vel suis partibus, probat: nam quū dicimus sortes qeuit per tres horas istud tps puta tres hore est itrinsece mensurabile tpe vñ omne tps est itrinsece mensurabile tpe ex eo q omne tps est quoddā totū cōpositū tanq̃z ex suis partibus: sed omne totū est mensurabile suis partibus. ¶ Circa dicta dubitatur, posito q ante creationē mundi quum adhuc nihil erat nisi deus: deus creasset tres angulos eiusdem pfectionis, s. a. b. c. z ꝑmo. a. z postea. b. z. c. simul z postea illos tres angulos simul annihilasset querit vtrū. a. fuerit maioris durationis: q̃z fuerint. b. c. anguli: z. b. c. fuerint equalis duratiōis: z videt q̃z sic: qz. a. plus durauit q̃z. b. c. z. b. c. equaliter durauerūt. ¶ Oppositū arguit: qz nulla est quātitas maior ipsius. a. q̃z ipsius. b. c. nec intrinseca: nec extrinseca z per ꝛsequens non est maior duratio ipsius. a. q̃z ipsi⁹. b. c. z sic nec extrinseca: ex eo q nulla est quātitas extrinseca nec fuit ante creationem mundi z c̄. ¶ Pōt dici q ꝑm extrinsecā denominationē z cōdiuisibilem pōt concludi q. a. fuerit maioris durationis q̃z b. c. imo in certa ꝓportiōe z q. c. fuerit equalis cū. b. z hoc ad istum sensum q cuiuslibet anguli duratio denominetur tāta quāta fuisset tps coexistēs ei si sibi coextitisset: sicut sibi nō coextitit. z tunc forte tps coexistens. a. fuisset duplū ad tps qd coexistebat. b. c. z tps qd coexistebat. b. fuisset equali tpe qd coextitisset. c. ad istum sensum possemus dicere. a. fuisse maioris duratiōis. q̃z. b. c. z. b. c. fuit equalis. Rationes vadunt vijs suis ꝑm ꝛnes positas.

¶ Et sic est finis quarti libri.

¶ Questiones magistri Alberti de Saxonia super quintū librum physicorum.

¶ Tex. cōmenti. viij.

¶ Si igitur quod nō est: dicitur multipliciter z c. Q. ō. j.

Ueritur consequenter circa textuz quinti libri physicoꝝ a magistro Alberto de Saxonia: vtrū ois trāsmutatio ad substātiaz fit successiua: z arguitur ꝑmo q nō: qz si sic tunc sequeret q ad subiectū esset motus: ꝓñs falsum: ꝓñtia videt esse nota: falsitas ꝓñtis: patet p Arz. in isto quinto: vbi directe dicit: q solum in tribus ꝑdicamētis est motus. ¶ 2° terminus mutationis successiue: nō est trāsmutatio successiua: sz trāsmutatio ad sbam est hō: ergo. maior est nota: z minor ꝓbat: qz gīationes z corruptiōes sunt termini alterationū que sunt mutatiōes successiue. ¶ 3° trāsmutatiōes ad sbaz sunt idiuisibiles: g̃ nō sunt successiue: ꝓñtia tz: z añs pz p Cōmē. sup isto 5° dicētē mutatiōes idiuisibiles eē terminos mutationū disibiliū per mutatiōes idiuisibiles itellexit trāsmutatiōes sbales. ¶ 4° ois trāsmutatio que est iter ꝗdictoria ē idiuisibilis: z p ꝓñs nō successiua: sz trāsmutatiōes sbales sunt iter ꝗdictoria g̃. maior ē nota: qz iter ꝗdictoria nullū ē mediuz z p ꝓñs mutatiōes iter illa sunt idiuisibiles: minor pz: qz trāsmutatio ad hoiez ē de nō hoie ad hoiez: mō hō z nō hō sunt ꝗdictoria. ¶ 5° ē dare ꝑm istans in quo est asinus z añ q nūq̃z erat. Sz in 2° istāti est gīatio asini: g̃ gīatio asini est subita z nō successiua: sz talis gīatio est trāsmutatio ad sbaz g̃. ¶ 6° sbe nihil est ꝛriū nec sufficit magis z min⁹. g̃ transmutatio ad substantiam non est successiua: sed subita: ꝓñtia tenet ex eo q causa successionis est ꝛtrarietas z suseptio magis z min⁹: z añs est Arz. in predicamentis: vbi dicit q sbe nihil est ꝛriū: z q nō suscipit magis z minus. quare z c̄.

Tex. cō. 9. z. 18.

In oppositū pz ad sensum: nā videm⁹ q ex lignō gīat ignis succeſſiue. ¶ In ista qōne ꝑ° ponā vnā distinctionē. 2° ꝗnes. Distinctio est ista: q in acqsitiōe nāli alicui⁹ pōt ima ginari successio triplr: vno mō ꝓut successio attēdit penes ptes graduales illi⁹ qd acqrit. 2° mō ꝓut attēdit penes ptes quātitatiuas. 3° mō ꝓut attēdit taz penes ptes graduales q̃z penes ptes quātitatiuas. Exēplū ꝑmi: sicut acqsitio alicui⁹ fo⁷ itēsibilis: z remissibilis est successiua: sicut albedinis vel caliditatis: vbi gra: naz ptib⁹ gradualib⁹ talis fo⁷ repugnat acqri sil: opz. n. q ꝑus acqrat grad⁹ remissior deinde itēsior z c̄. Exēplū scdi sicut pz i gīatiōe ipsi⁹ ignis: q gīat successiue ꝑm ptes quātitatiuas: sz nō ꝑm ptes graduales: sic est sba: non. n. hz ptes graduales pp lꝶ q nulla sba est itēsibilis z remissibilis. Exēplū tertij: sic si aliq̃ caliditas acqreret in aliquo sbto: z ꝑmo in vna parte illius sbti: z deinde in alia: z cū hoc intenderet: tunc in acquisitiones talis q̃litatis eēt successio: tam ex parte partiū gradualium illius forme q̃z etiam ex parte partium quantitatiuarum eiusdem.

Quantū ad 2ᵐ sit ꝑª ꝗ q nulla sba acqrit successiue: ꝓut successio attendit penes ptes graduales: ꝓbat: nulla sba est itēsibilis: z remissibilis. g̃ ꝛclusio ꝟa: ꝓñtia tz ex eo q qcqd acqrit successiue hz ptes graduales: est

duales ē itēsibile ⁊ remissibile: añs pbat: qr si aliq̄ sba eēt itēsibilis ⁊ remissibilis seqrēt ꝓ nō eēt ppriū oi sbe: suscipere magis ⁊ min⁹ quod est ꝓtra. Az. in pdicamētis. Sz ꝓtra diceret aliquis: tñ Cōmē. 3° celi dicit ꝓ forme elemētoꝝ sunt intensibiles ⁊ remissibiles: forme aūt sbales elemētoꝝ sunt sbe. ¶ 2° nisi forme elemētoꝝ essent intensibiles ⁊ remissibiles: sequerētꝓ remissi caliditate ignis non dū remitteret forma sbalis eiusdē: ⁊ per ꝓñs posset deperdi vnus gradus caliditatis ignis absq̄ aliqua deperditione forme sbalis ignis: ⁊ qua rōne vnus: eadē ratione duo: ⁊ sic de oibus cuz oēs sint eiusdē rōnis: ⁊ p ꝓñs totalis caliditas ignis posset esse deperdita adhuc manēte forma sbali ignis: ⁊ per ꝓñs posset esse ignis sine caliditate: quod est incōueniēs. ¶ 3° naz elemēta manent in mixto: sed hoc esse nō pōt formis sbalib⁹ eoꝝ manētib⁹ sub esse intenso: ⁊ per ꝓñs sub esse remisso. ergo sunt intensibiles ⁊ remissibiles. ¶ 4° nisi eēnt remissibiles sequerētꝓ elemētū simplex posset moueri successiue in vacuo: qd̄ est ꝓtra dicta: ꝓñtia, pbat: nā apponat vna ⁊tra pura vni igni sic ꝓ illa ⁊tra pura aliqualr leuefiat ab illo igne: tunc q̄zuis ei⁹ grauitas fit remissa: nō tñ eius forma sbalis. ergo adhuc eius forma sbalis manet integra: ⁊ per ꝓñs adhuc illa terra manet elementū simplex sbaliter ponatur. ergo talis terra ad vacuū: pbo ꝓ descendit successiue: qr hz sufficienter resistentiā intrinsecā. ¶ Ad ista: ad primū dicit ꝓ Cōmen. fuit illius opinionis: ⁊ igit pōt quo ad hoc negari. ¶ Ad 2ᵐ dico ꝓ q̄zuis oēs gradus sint eiusdem speciei: tñ quia forma ignis determinat sibi certā latitudinē caliditatis. sequit ꝓ non omnes pñt depdi forma sbali ignis nō depdita: vñ tandē deuenit ad gradus caliditatis ita remissos ꝓ sub illis nō pōt remanere forma sbalis ignis: ⁊ tūc ipa corrūpit. ¶ Ad tertiū dico ꝓ elemēta nō manēt in mixto p̄m formas sbales eoꝝ: neq̄z sub esse intenso: neq̄z sub esse remisso: vnde dī sup primo de gñatiōe ꝓ in mixtiōe: quū elemēta approximant ad inuicē: p̄m paruas eaꝝ particulas: mututuo se corrūpūt quibus corruptis materie illarū particulaꝝ elementoꝝ: que prius erant ꝓtigue: fiūt ꝓtinue per eductionē forme mixti de totali mā aggregata ex illis mābus: que erant materie particularū elementoꝝ iuxta se inuicem positorum. ¶ Ad quartū dico ꝓ non est incōueniēs ꝓ elementum mixtum sbaliter accipiendo ⁊ qualitatiue moueat in vacuo successiue: sicut arguit: non tamen est possibile de elemento simplici: tam sbaliter q̄z qualitatiue. ¶ 2ª cōclusio nulla forma sbalis acquiritur tota simul: quantū ad eius partes quantitatiuas: probatur: taliter acquirit qualiter corrumpit. generatio enim vnius est corruptio alterius primo de generatione: sed omnis forma sbalis corrumpitur successiue: quo ad ad partes quātitatiuas: ergo etiā oīs forma acquirit successiue quo ad eius ptes quantitatiuas: ꝓñtia tenet: sicut dictum est: añs probat: nam cuiuscunq̄z forma sblis corrumpitur: vel corrumpitur ab intrinseco: vel ab extrinseco. si ab intrinseco: ⁊ cuz nihil corrupatur ab intrinseco primo modo sicut dictū est 2° huius: sequitur ꝓ quicquid corrumpitur ab intrinseco: vna eius pars corrumpit aliam. sed hoc oportet esse successiue: si vero corrumpitur ab extrinseco adhuc corrumpitur successiue: ppter hoc ꝓ agens extrinsecum est propinquius vni parti corrumpēde q̄z alteri: ⁊ per ꝓñs prius corrumpit vnam partē q̄z aliam: ⁊ per ꝓñs ibi est successio: sic ergo patet quamlibet formam sbalem saltez extensam corrumpi successiue: prout successio attenditur penes partes quantitatiuas: ⁊ per ꝓsequens patet quālibet formā extensam sic successiue acquiri ⁊ corrūpi ⁊c.

¶ Consimiliter ad eandem questionem possent adduci experientie: nam in animalibus cor est primuz viuens: ⁊ vltimum moriens: similiter videmus in plātis: ⁊ in aliis ꝓ generantur successiue p̄m partes earū quātiuas.

Tex.cō.17

¶ Ex his formaliter respondet ad quesituz. s. ꝓ oīs mutatio ad substantiā est successiua: prout successio attenditur penes partes quantitatiuas: sed dices cōtra de aia intellectiua: que nō hz ptes quātitatiuas: cum sit indiuisibilis: ⁊ tamen est sba. ¶ Respondetur ꝓ nec aia intellectiua generatur: sed creatur: sed in proposito intelligit de formis extensis: ⁊ de formis naturalibus generabilibus ⁊ corruptibilibus ⁊c.

Ad rōnes principales. ad primā patebit inferiū. ¶ Ad 2ᵃᵐ termini, trāsmutationū ⁊c. bene cōcedo ꝓ transmutationes sbales que sunt termini alterationū: quaꝝ successio attenditur penes ptes graduales sunt indiuisibiles per priuationē talis successionis: nihilominus bene sunt successiue ⁊ diuisibiles p̄m ptes q̄ztitatiuas. ¶ Ad 3ᵃᵐ cōsimiliter. ¶ Ad aliaz eodē modo: vnde ꝓ trāsmutatio ad sbam est inter cōtradictoria: bene arguit ꝓ nō est successiua p̄m ptes graduales: nihilominus bñ p̄m ptes quātitatiuas. ¶ Ad qntā dico ꝓ est bñ dare p̄mū instās: in quo forma afini ⁊ sub tāta extensione: nihilomin⁹ in illo instāti nō p̄mo est ipa ⁊ quelibet eius ps: imo ante ipsa acquirebat successiue vna ps quātitatiua post aliā. ¶ Ad sextā sba nō suscipit magis ⁊ minus ⁊c. dico ꝓ hoc bñ probat ꝓ transmutatio ad sbam nō est successiua p̄m partes graduales: nō tñ ꝓcludit quin sit successiua p̄m ptes quantitatiuas.

¶ Tex. cōmēti. ix.

¶ Quoniam autem omnis motus mutatio quedam est ⁊c. Q. ō. ij.

Queritur 2° vtꝝ gñatio sit motus: ⁊ arguit p̄mo ꝓ sic: oīs acqsitio tpalis est motꝰ: gñatio ē hꝰ: g. maior est nota: minor, pbat: nā gñatio est trāsmutatio ad sbam: sed talis ē successiua p̄cedentē qōnē: g. ¶ 2° gñationi ꝓueit diffinite motꝰ: g gñatio ē motꝰ: ꝓñtia tz ex eo ꝓ vnicuiq̄z cōuenit diffinitio ⁊ diffinitū: añs pbat: nā gñatio est actus gñabilis: p̄m ꝓ gñabile. gñabile aūt est ens in poª: g gñatio est actus entis in poª: p̄m ꝓ in poª: sed ista diffō ē motus: g gñationi ꝓuenit diffinitio motꝰ. ¶ 3° naz dicit cōmētator 2° huiꝰ ꝓ motus est gñatio ptis post ptē illiꝰ pfectionis ad quā vadit: cū g motus sit gñatio: segt p ꝓuersionē simplicē gñationē esse motū. ¶ 4° arguit auctoritate Az. in pñtis dicētis sex eē spēs motꝰ: inter q̄s enumerat gñationē: ⁊ cū genus sit verificabile de sua spē: sequit hanc eē verā gñatio ē motꝰ. ¶ 5° oīs trāsmutatio ad sbaz est motꝰ: gñatio ē trāsmutatio ad sbaz: g est motꝰ: minor nota est de se: sed maior, pbat: qr illud qd̄ hz ꝓriū ad illud est verus motꝰ: maior nota: sz minor, pbat: nā i vnoquoq̄z gñe dz esse vna ꝓrietas: ad quā alie ꝓrietates illiꝰ gñis reducunt: g in pñto sbe est vna talis ꝓrietas: ⁊ p ꝓñs sbe est aliqd ꝓriū. ¶ 2° pncipalr sbe sunt ꝓrie sic forma ⁊ priuatio: sed pncipalr sbe sunt sbe: g vī sbe esse aliqd ꝓriuz. ¶ 3° sba est corruptibilis: g sibi aliqd ē ꝓriū. añs claz: ꝓñtia tz: qr qcqd corrūpit: corrūpit a suo ꝓrio. ¶ 4° ignis ē sba: sed igni aliqd est cōtrariū puta aqua: g substātie ⁊c.

In oppositum est Az. in isto 5°: vbi distinguit generationem ⁊ corruptionem contra motum. ¶ In ista qōne primo ponende sunt alique distinctiones: 2° conclusiones. Tex. cō. 10. ⁊. 8.

Quantum ad p̄mm fit ista pª distō: ꝓ q̄dā dī gñatio simplex: q̄daz p̄m qd: gñatio simplex dī qñ de aliq̄ vīficat hꝰ nomen ens: sine additamēto: ⁊ ūmediate añ hꝰ nō vīficabat de eo: vbi gra: vt quū sor. est gñatꝰ: vex est dicere sor. ē ens ⁊ ante nō: ⁊ ista generatio attribuit substātijs. generatio vo p̄m quid dī: qñ de aliquo de nouo verificat hoc nomē ens cū additamēto cuz

quo prius non verificabat de eo: verbi gratia: vt quum sor. calefit: nos dicimus mō sortem esse ens calidū: et ante non erat ens calidū: sed bñ ante erat ens: silr quū sor. augmētat. bene dicimus q sor. mō est ens tripedale: et ante nō erat ens tripedale: lz bñ ante erat ens. silr quū sor. mouet localiter bene dicimus q sor. mō est ens in. a. loco: et ante non erat ens in a. loco: lz bene ante erat ens: sic g̃ in gñatione ꝑm qd hoc nomen ens verificat de aliquo cū aliquo additamēto: sed in gñatione simpliciter verificat simplr. i. sine additamento. ¶ De gñatione simplr intelligit ppositū: qr de gñatione ꝑm qd nō est dubiū qn fit motus. sed diceres sic de gñatione simpliciter sequeret q quū aliqua albedo: vel caliditas per alterationē acqrit in aliquo subiecto q oporteret esse gñationē simplr: pz hoc qa de albedine verz est dicere. a. albedo est ens: et ante nō erat ens: ita q hoc nomē ens sine additamēto verificat de albedine. ¶ Respondet negādo istam albedo est ens: vnde dico q hoc nomen ens sine addito nō est verificabile de accidētib⁹: lz bene cū addito: et igit Arz. negaret tales: albedo est ens: caliditas est ens: sed bñ cōcederet istas: albedo ē ens alteri inherēs: vnde diceret Arz. q hoc nomē ens sine addito nō est verificabile nisi de substātijs. i. de nominib⁹ significatiue acceptis supponentib⁹ pro substātijs. ex quo vna cū his que dicta sunt de gñatione simplr segtur solius substātie esse gñationē simplicē. ¶ 2ª distictio q motus dicit dupliciter. s. cōiter et ppzie: motus cōiter dictus extēdit se ad oēm mutationē successiuaz et temporalē: siue sit successiua ratione partiū gradualiuz forme: siue ratione partiū quantitatiuarū: siue eius subiectū sit ens in potētia siue ens in actu qd est hoc aliqd demonstratū: vel demōstrabile. ¶ Motus autē ppzie dictus nō extendit se ad mutationē cuius sbm est ens in potētia: et ad ipsum aliq̄ regruntur. primo enī ad motū ppzie dictum regrit q ens sbm fit sba per se existēs manens eadem sub vtroqz termino illius motus: nisi cum illo motus ocurrat: vel generatio simplex vel corruptio simplex. qd fit corruptio ꝑm qd: et corruptio simplex pz ex opposito mō dicēdi: sicut dictum est de generatione simplr et de generatione ꝑm qd. ¶ 2° ad motum proprie dictū regritur q fit de affirmato i affirmatū: idest de positiuo in positiuū: ita q vterqz terminus illius motus fit ens positiuū. s. tam terminus a quo q̄z terminus ad quē: terminus a quo qui abijcit: terminus ad quez qui acqrit: et qa in motu proprie dicto: isto mō est corruptio ꝑm quid terminus a quo et generatio ꝑm quid termini ad quē: segtur illam totalem motum esse aggregatuz ex vna corruptione ꝑm quid. s. termini a quo et vna generatione ꝑm qd. s. termini ad quē. verūtamē est sciendum q aliquando accipitur motus pro generatione ꝑm qd termini ad quem: vt calefactionem pro caliditate que acqritur: et in tali acceptione motus eēt soluz gñatio ꝑm qd: et nō aggregatū ex corruptione ꝑm qd. et gñatione ꝑm qd.

Quantum ad secundū sit prima conclusio accipiendo motum cōmuniter: generatio simpliciter bene est motus: probatur: nam sicut dictuz est in precedēti qōne: transmutatio ad substantiā est successiua: et hoc ratione partiū quantitatiuarz: lz nō ratione partium gradualium forme. sed talis transmutatio est generatio simpliciter: modo sicut iam dicebat in primo argumento motus cōmuniter acceptus bene se extendit ad talem transmutationē successiuaz: et ita Arz. in postpredicamentis accipit motum quū dicit generationem: et corruptionē esse species motus. ¶ 2ª cōclusio accipiendo motū proprie: gñatio simpliciter nō est motus. et ita Arz. in isto 5° accipit motū: quū dicit gñationē nō eē motū: probat 2 cuiuslibet motus proprie dicti sbm est ens in actu. i. sba per se subsistens. sed generationis simpliciter sbm non est ens in actu: sed ens in pura potētia: ergo generatio simpliciter non est motus: tota ratio patet ex dictis in ꝑmo articulo. ¶ 2° omne qd̄ mouet est: sed omne qd̄ generat non est: ergo generatio nō est motus. Intelligendo de generatiōe simpliciter: et de motu proprie accepto. ista ratio est Arz. in lra et. ¶ Pro cuius intellectiōe est sciendū q moueri ꝑm cōem locutionē attribuimus illi qd̄ subijcit motui: vnde quū paries albefit nō dicimus albedinē alterari: nec parietē album alterari. sed bene dicimus parietem alterari. In generatione vō simpliciter alterari nō attribuimus ꝑm cōmunem locutionez substantie. s. materie: sed attribuimus forme: que mātē acquiritur: vel totali composito ex mā et forma: vnde ꝑm communem locutionē non dicimus mātēm generari sed formam vel cōpositum. s. sortem vel platonem: et ideo nos dicimus q omne qd̄ mouet est: et quod generat non est: et cā huius quare moueri attribuimus sbto motus: et generari: vel corrumpi nō attribuimus sbto generationis vel corruptionis est: quia sbm motus est nobis notū: cū sit sba per se subsistens: subiectum autem generationis vel corruptionis non est nobis ita notum: cū hoc sit materia que de difficili cognoscitur: cū nō sit a nobis cognoscibilis: nisi p analogiā ad formā: vt primo huius et. Tex. cō. 69.

Ad rōnes principales: prime quatuor solute sūt ꝑm dicta. ¶ Ad quintam quum dicebatur: substantie aliquid est contrarium: negatur accipiendo cōtrarietatem proprie dictam: vnde sciendum: q ad contrarietatem proprie dictam tria requiruntur. Primo q vtrunqz cōtrariorz sit ens positiuus: et ideo lumen et tenebra non dicunt ꝛtraria propter hoc q tenebra nō est qualitas positiua. Secūdo requiritur q vtrūqz inhereat alicui subiecto: et propter hoc ignis et aqua non sūt contraria licet qualitates eorum sint contrarie. Tertio requiritur q inter illa inter que est contrarietas sit distantia formalis: vel localis: distantia quidem formalis sic: quando non potest fieri transitus de vno extremoruz in aliud: nisi pertranseatur per formas intermedias: verbi gratia. Aliquod sbm calidum non potest fieri frigidum nisi prius fiat tepidum: oportet igitur transire per tepiditatem: ergo inter caliditatem et frigiditatem dicit eē distantia formalis: et ideo forma sbalis aque non est cōtraria forma sbali ignis: ex quo immediate ex aqua potest generari ignis: tandem materia que modo stat sub forma sbali aque: postea stabit sub forma sbali ignis: absqz hoc q prius stet sub aliqua forma sbali intermedia: de distantia locali bene intelligitur sicut est distantia intersursuz et deorsum. ¶ Et potest apponi quarta conditio q sint actiua et passiua adinuicem: et propter hoc forma equi et forma asini non dicuntur contrarie adinuicē: sed disperate. ¶ Tunc ad primam in vnoquoqz genere hoc intelligitur de contrarietate proprie dicta: sed de oppositione priuatiua non. Consimiliter ad secundam dico q forma et priuatio non dicuntur proprie contraria: sz priuatiua. ¶ Ad tertiam dico q sba non corrumpitur a sibi contrario: sed bene corrūpitur a contratio suaruz dispositionū et qualitatum. ¶ Ad quartam dico q eleméta. s. ignis non sunt cōtraria: nec et forme sbales eorum sunt contrarie: sed bene qualitates earuz primo ita intelligit quod dicit Arz. in 2° de generatione.

¶ Tex. cōmēti. xix.

¶ Que aūt est in eadē specie mutatio in magis et. Q. ō. iij.

Ueritur nunc tertio vtrum omnis motus sit de contrario in contrarium: et arguitur primo q non. aliquis motus est de minus albo in magis albū: lz minus albū: et magis albū nō sūt ꝛria: g et. maior ē nō ō se: sz mior pbat: nam contraria

nam contraria dicunt que maxime distant. mō magis albū ⁊ minus albū non maxime distant: confirmat magis albū ⁊ minus albū sunt eiusdē speciei ex eo q̄ magis ⁊ min⁹ nō diuersificāt speciē: sed nulla ꝓria sunt eiusdem spēi. Confirmat iterū: qz si magis albū ⁊ minus album essent ꝓria: sequeret q̄ vni plura essent ꝓria. qd̄ est contra
Tex. cō. 10. Arz. ꝑmo celi. probat ꝓntia: qz nigrū ⁊ magis albū sunt ꝓria: mō si et magis albo min⁹ albū esset ꝓriū: tūc magis albo plura essent ꝓria: scilz nigrū ⁊ minus albū. ¶ 2° ad principale mot⁹. s. augmētationis de minori quantitate ad maiorē quātitatē est: sed iste motus nō est inter cōtraria: ex eo q̄ quantitati nihil est ꝓriū: igit̄ non omnis motus ⁊c. ¶ 3° alteratio medij de tenebra in lumen videt eē quidā motus. sed tamen nō est inter ꝓria: sed inter priuatiue opposita. s. tenebra ⁊ lumen: sed priuatiue opposita nō sunt ꝓria: ex eo q̄ quodlibet ꝓrior debet esse ens positiuum vt prius dicebat: mō tenebra nō est aliqd tale saltem suppositū ſbto tenebroso: qd̄ tū oporteret si esset altera pars ꝓrietatis. ¶ 4° motus circularis celi est motus: ⁊ tū nō est de ꝓrio in ꝓriuz ex eo q̄ tunc motus: qui fieret
Tex. cō. 24 a ꝓrio esset ei ꝓri⁹: sed hoc est falsum: nā per Arz. primo celi motui circulari non est aliqs motus ꝓrius. ¶ 5° mot⁹ aialis progressiuus nō est de ꝓrio in ꝓriū: pz hoc: qz ē de vno loco in aliū: que quidē loca sunt bū cōsil'is virtutis cōseruatiue: ⁊ nō ꝓrie: ⁊ per ꝑns: nec talis motus est de ꝓrio in ꝓriū. sil'r posset argui de motu locali recto: de sursū ⁊ deorsum. q̄ nō fit de ꝓrio in ꝓriū: nā si sic sequeretur q̄ sursum ⁊ deorsum possent se inuicē in esse eiusdē successiue: ⁊ mutuo se expellere: mō hoc est falsum: ex eo q̄ non sunt actiua ⁊ passiua abinuicem: ergo ⁊c.

Tex. cō. 19. **In oppositū** est Arz. in isto 5°. In ista qōne videndū est de q̄sito. 2° videndum est qualiter diuersimode de ꝓrietas reperit in diuersis ad que est motus. 3° addent conclusiones.

Quantum ad primū sciendū est q̄ ꝓria vno mō dicunt forme incōpossibiles in eodē ſbto: quarz vna est exclusiua alterius: ⁊ isto mō dicimus caliditatē summā ⁊ frigiditatē summaz esse ꝓria. ¶ Alio modo ꝓria dicunt dispositiones ⁊ qualitates nō quidē incōpossibiles: sed significabiles per terminos qui non possunt simul denominare idē: lz bene successiue iter q̄s quidē dispōnes: est distātia formalis vel localis sicē albedo remissa vel intēsa: verbi gratia remissa duorz graduū ⁊ intensa sex graduū: iste due albedines dicunt ꝓrie non qz sunt incōpossibiles: qz albedo duorz graduum potest simul stare cū albedine sex graduuz: sed dicunt ꝓntie, qz remisse albū: ⁊ intense album: nō possunt verificari de eodē simul lz bene successiue: vnde nō simul est intēse album ⁊ remisse albū: ⁊ inter duas qualitates est distantia formalis: nō enī potest iri de albedine duorz graduuz in albedinē. 6. graduū nisi transeat per albedinē triū graduum ⁊ quatuor: ⁊ quinqz: sil'r esse minus sursuz: ⁊ magis sursum sunt dispositiones significabiles per terminos: qui nō possunt simul idē denominare: lz bene successiue ⁊ inter hō dispositiones est distantia localis: ⁊ iō magis sursum: ⁊ min⁹ sursum dicunt ꝓria: sil'r quātitas maior: ⁊ quantitas minor sunt dispositiones significabiles per terminos: qui nō possunt sil' denominare idē: lz bū successiue: inter quas quidē dispositiones est distantia: que pōt reduci ad localē: pp hoc q̄ inter quātitatem maiorē: ⁊ minorē est spaciū mediū. s. excessus quo quantitas maior excedit minorē: ¶ 3° mō adhuc dicunt ꝓria illa: q̄ sūt priuatiue opposita: ⁊ illa acceptio ꝓriorū est improprie. ¶ Ista distinctione posita fit prima cōclusio: accipiendo ꝓtraria pro priuatiue opposita: ꝓrietas nō sufficit ad motū: pbat nā ex eo q̄ omnis mot⁹ est successiu⁹: oportet q̄ inter quecūqz est mot⁹: q̄ inter illa sit aliqd̄ mediū: mō inter priuatiue opposita: nullū est medium: ⁊ per ꝑns iter priuatiue opposita nō pōt esse mot⁹: vnde inter videō ⁊ cecum nullū est mediū: ⁊ per ꝑns nō est trāsit⁹ successiu⁹ de visione in cecitatē: ad hoc enī q̄ eēt talis transit⁹ debeo esse mediū: inter visionē ⁊ cecitatē q̄ successiue p transiretur. ¶ 3ª cōclusio: accipiēdo ꝓria ꝑmo mō nō ad oēm motū regrit̄ talis ꝓtrarietas: probat nā talis ꝓrietas non requirit ad motū localē nec augmentationis nec diminutionis: ex eo q̄ nullus illorz est inter dispōnes incōpossibiles: quarz vna fit expulsiua alteri⁹: qlibet enī istorz motuū est inter dispōnes: que nō sunt actiue ⁊ passiue adinuicē ⁊ per ꝑns vna nō est expulsiua alteri⁹. sil'r mot⁹: qui est de albedine remissa ad albedinē intensaz: nō ē iter hō ꝓria. ¶ 3ª cōclusio ad oēm motū sufficit ad min⁹ ⁊ regrit̄ ꝓrietas inter ꝓria scdo mō dicta: probat: qz cōem motuz opz esse successiuū ⁊ sil'r opz esse de vno in aliud: vel ḡ inter illa est distantia vel nō: si dicit̄ q̄ nō inter illa nō pōt esse mot⁹ si dī q̄ sic ipsa est ꝓria 2° mō dicta: ita in ꝓposito capiat̄ ꝓrietas pro distantia formali vel locali iter terminū a quo ⁊ terminū ad quē: ⁊ taliter accipiēdo ꝓrietatez inter locū in quo tu sedes: ⁊ inter locum meū est ꝓrietas: qz distantia situalis: quare ⁊c.

Quantū ad secundū est sciendū q̄ quedā est ꝓrietas in loco ⁊ quedā in q̄ztitate: ⁊ quedaz in q̄litate. nō enī plurib⁹ modis pōt imaginari distantia ⁊ per ꝑns nec mot⁹ ⁊c. ¶ 2° sciendū q̄ ꝓrietas in loco q̄dā est ꝑm lineam rectā longissimā: sicut est de sursum ad deorsum. Alia ꝓrietas ꝑm ptes huius linee: qz sumpta vbi gratia vna pte linee ꝑm puncta ei⁹ distāt. Alia est ꝓrietas in loco: ꝑm alias differētias positionis: verbi gra sicē inter sinistrū ⁊ dextrū: inter ante ⁊ retro: ⁊ ꝑm hanc ꝓrietatē fit mot⁹ localis ad lat⁹ inter has differētias positionis. s. sinistrū dextrū: ante ⁊ retro. licet bene sit ꝓrietas sufficiens ad motū: sicut ēt est inter sursum ⁊ deorsum: tū inter sursum ⁊ deorsum est cū hoc alia ꝓrietas. s. virtutū ꝓriarz cōseruatiuarz localiū nāliū sursum deorsum. ¶ Adhuc in loco est alia ꝓrietas que nō accipit̄ in hoc mundo ꝑm semidiametrū: ⁊ ꝑm cordā arcus: que est distantia arcus inter orientē ⁊ occidentē: vel meridiē ⁊ septētrionez ⁊ talis ꝓrietas sufficit ad motū circularē. ¶ Deinde notanduz est ꝑm quantitatē: vnde dico q̄ illa accipit ꝑm magis ⁊ minus ⁊ illi ꝓrietati nō cōuenit descriptio ꝓrietatis: que est inter ꝓria maxime distantia: qz inter magis ⁊ minus nō est distantia maxima: propter diminutionem in infinitum. ¶ Scdo notandū est de distantia formali: ⁊ contrarietate que est inter qualitates alterativas: sicut est caliditas: frigiditas ⁊c. quedam est iter qualitates motiuas localiter: sicut sunt grauitas: ⁊ leuitas: ⁊ quedā est iter q̄litates: nec actiuas: nec motiuas adinuicē localiter: sed inter qualitates cōsequentes actionem q̄litatum primarū adinuicez: cuiusmodi sunt sapores odores ⁊c. ex quo patet q̄ mutuo expellere solum cōuenit ꝓrijs actiuis ⁊ passiuis adinuicem: vnde albedo non expellit nigredinem agendo ⁊ corrūpendo ipaz sicut bū facit caliditas frigiditatē: sed albedo expellit nigredinē: lz est ꝓseqt̄ nigredinē in eodē ſbto: ⁊ hoc est pp q̄litates actiuas mutuo agētes adinuicē quarz istas sequat albedo: istas vero nigredo ⁊c.

Quantum ad 3ᵐ fit ꝑma ꝝ: q̄ nō opz q̄ ꝓrietas regsita ad motū sit inter ꝓria actiua ⁊ passiua adinuicē: pz hoc qz ꝓrietas iter sursuz ⁊ deorsuz nō est iter actiua ⁊ passiua adinuicē. ¶ 2ª ꝝ ad ꝓrietatem sufficientē ad motū non regritur q̄ sit inter aliq̄: quorū vnū resistat alteri: pz hec ꝝ de cōtrarietate que ē iter quātitatē maiorē ⁊ minorē: vnde vna illarz q̄ztitatū non resistit alteri 3°: qz resistere est reagere: modo ad contrarietatem sufficientem ad motum nō regritur q̄ sit inter aliq̄ que sunt actiua ⁊ passiua adinuicē: per precedentē ꝓclusionē: ḡ nec ad ꝓrietatē sufficientē ad motū regrit̄ q̄ sit inter aliq̄: quorum vnū resistit alteri. ¶ 3ª cōclusio nō tollit

verum motum ipm esse successiuũ ex cõsequẽti ad aliuz motum: probat: qz motus põt esse inter ẑria: quoz vnũ nõ resistit alteri: sicẽ dicit cõclusio precedens: g quãtũ ẽ de cõe illoz inter ipsa eẽt mutatio subita: sed hoc nõ: qz iter ea est successio: g talis successio est pp aliud: qd pz in motu localı grauiũ: qz nisi eẽt resistentia in motu diuisionis ipsius medij: graue simplex simpliciter descenderet subito. Aliter est de alteratione inter albedinẽ z nigredinem: qz inter albedinẽ: z nigredinẽ: ẽ mutatio successiua: hoc nõ est pp resistentiã: vel actionẽ ipsaz adinuicẽ. s. albedis z nigredinis: sed hoc est pp actionẽ z resistentiã q̃litatuz ꝑmaz adinuicẽ quaz proportionẽ aliã z aliaz albedo z nigredo cõsequunt. ¶ 4ª cõclusio ad ẑrietatẽ sufficientẽ ad motũ: nõ requirit q fit de extremo in extremũ: seu q fit inter illa que maxime distant: qz põt esse mot9 de minus calido ad mai9 calidũ seu de caliditate remissa ad caliditatẽ intẽsam: vel intensiozẽ: mõ inter ista nõ est distantia maxima sed aliquãta: g finaliter ad motũ sufficit ẑrietas que ẽ distantia inter terminũ a quo: z terminũ ad quẽ: z iõ qz inter ẑdictoria: z inter ꝓuatiue opposita nullũ est mediuz: seu talis distãtia: sequit iter ipa nõ eẽ motũ: sz mutatiõez.

Ad rones ad primã dico q ẑrietas sufficiẽs ad motũ: bene põt esse inter illa que sunt eiusdẽ speciei: z silr ad talẽ ẑrietatez nõ requirit q extrema eius maxime distẽt: z silr nõ est incõueniens vni plura esse ẑria ẑrietatib9: quaz vna est sufficiẽs ad motuz: z sic soluit ꝑma rõ z ei9 ꝓfirmatio. ¶ Ad secdz dico q licet ẑrietas minoz nõ sit ẑria quãtitati maiori ẑrietate ꝑmo mõ dicta tñ bene est sibi ẑria ẑrietate sufficiente ad motũ. ¶ Ad 3am dico q mutatio medij de tenebza in lumen nõ est motus: qz nõ est successiua: sed subita: g quia inter priuatiue opposita. z ideo illa ratio nihil facit ad propositũ. ¶ Ad quartã z ad qntã z sextã dicat q tam hic q̃z ibi est contrarietas sufficiens ad motum: licet non contrarietas primo modo dicta.

¶ Tex. cõmẽti. xviij.

¶ Qm aũt neqz sbe: neqz ad aliqd: neqz ipsius facere z c. Dõ. iiij.

Ueritur 4° vtz ꝑm tria ꝑdicamẽta sit motus p se, s. hz quãtitatẽ: qualitatem: z vbi: z arguit primo q nõ in aliquib9 alijs predicamẽtis ab istis est ẑrietas: g ꝑm illa est motus per se in quibus est ẑrietas: añs pz de actione z passione z de ad aliqd. ¶ 2° in aliqbus alijs predicamẽtis repitur magis z minus. g ꝑm illa est motus per se nõ g solũ ꝑm predicamẽta nominata: ꝓtia pz: añs notum de agere z pati. ¶ 3° probat spãliter de ad aliqd: q hz ad aliqd est motus: sicut ꝑm quantitatẽ vel qualitatẽ: vel vbi: naz ponat q sortes fiat similis platoni per successiuã acquisitionẽ albedinis: tunc talis assimilatio sortis ad platonẽ est quedã mutatio: ergo ipsa est generatio: vel corruptio vel motus: ex eo q omnis mutatio est aliqd istoz: sz nõ est gẽiatio nec corruptio ex eo q per talẽ assimilationem nõ mutat responsio ad iterrogationẽ factaz per quid de sba. relinquit ergo q fit motus: z cũ assimilatio sit de ꝑdicamẽto ad aliqd sequit propositũ. ¶ 4° ad vbi ẽ motus per se: ergo ꝑm ad aliqd: ꝓtia tz ex eo q vbi est qdaz respectus: qui quidẽ respectus est de pñto ad aliquid: g. ¶ 5°: nã sint due aque silr calide: quaz caliditates intendunt vniformiter: tunc similitudo huius aque ad illam est caliditas: z illa caliditas est silitudo huius aque ad illam: sed tunc expositorie arguat ad ꝓpositũ: ꝑm caliditatẽ est per se motũ: z illa caliditas est silitudo: ergo ꝑm silitudinem est per se motus. ¶ 6° quelibet res est ad aliqd: ergo ꝑm ad aliqd est per se motus: quia ꝑm aliquam rez est per se motus: ꝓtia tz: antecedens probat qz quelibet res est cã vel causatum: quelibet res est prior vel posterior: g quelibet res est ad aliqd: añs notuz est de se: ꝓtia tz ex eo q isti termini cã z causatũ prius z posterius: sũt in pñto ad aliquid. ¶ 7° probat q ad quantitatẽ non sit p se motus: nã illud ad qd debet eẽ motus p se dz hẑ ẑriũ quãtitas nõ hz ẑriũ ex predicamentis. ¶ 8° probat: q ad qualitatẽ non sit per se motus: qz ad quartã speciẽ qualitatis nõ est per se motus: cũ nihil sibi sit ẑriũ: z p ꝓns nõ est motus: z per ꝓns nec motus per se: z cuz quarta spẽs qualitatis sit qualitas: z ad eã nõ sit motus: sequitur q ad qualitatẽ non sit per se motus quare z c.

In oppositum est Az. in isto 5°. In ista qõne ꝑmo videndũ est quid sit dicere ꝑm aliquod predicamentũ esse motum. 2° videndũ est qd sit dicere: hz aliquod pñtũ esse motũ per se: vel p accidens. 3° videbitur de quesito.

Quantum ad ꝑm sciẽdũ est q hz pñtũ quantitatis nõ dicit esse mot9 sicẽ est augmẽtatio: vel diminutio: ex eo q p illũ acgrat quãtitas: nã tũc omis motus diceret esse hz quãtitatẽ: z diceret augmẽtatio vel diminutio: mõ ꝓns est falsuz: probat ꝓtia: ex eo q q̃cũqz res que acquirit per motũ est quãtitas: ex eo q q̃cũqz res acgrit p motũ est diuisibilis: z p ꝓns quãta z cũ q̃ztitas nõ sit aliud a re quãta: vt dicebat ꝑ huius: pz g remque acgrit p motũ esse quãtitatẽ: silr sciendũ de qualitate: z vbi: videlicet q motus nõ dicit esse hz qualitatez: ex eo q p ipsuz acgrit q̃litas: nec ad vbi ex eo q p ipz acquirit vbi. Sed motus dicit esse hz pñtũ quãtitatis ex eo q ꝓpter ipsuz factũ necesse est mutare rñsionẽ ad qõnẽ factaz per quãtũ de sba: absqz hoc q pp ipsuz motũ factũ oporteat mutare rñsionẽ factã de sba ad qõnẽ factã per aliqd interrogatiuũ alterius pñti a quãtitate. Ad motus dicit etiã hz ꝑdicamentũ q̃litatis ex eo q pp ipsuz factũ opz mutare responsionẽ ad qõnẽ factã per q̃le de sba absqz hoc q oporteat mutare rñsionẽ ad aliqd interrogatiuuz alteri9 predicamẽti, pportionaliter dicat de motu: hz vbi. verbi gratia de ꝑmo. si aliqd est nõ pedale: z augeat q fiat bipedale: si ꝑmo quereret quantũ est hoc: rñdet pedale: si postea querit quantũ est hoc: respondet bipedale: exẽplũ de q̃litate: vt si aliqs mõ est albus z alteret q fiat niger: si ꝑmo querebat: qualis est iste rñdebat albus: z si postea querit qualis est iste rñdetur niger. z proportionaliter dicẽduz est de vbi z de alijs consimilibus questionibus z c.

Quantum ad secdz articulũ sciendũ est q secũdũ aliquod predicamẽtũ dicit esse motus per se z hz aliquod predicamẽtũ dicit esse motus per accẽs hz illud pñtũ dicit esse motus per se: qd sic se hz: q necesse est pp aliquẽ motũ factuz mutari rñsionẽ hz terminos illius pñti de illo qd mouet: sicut sunt quãtitas: qualitas z vbi. impossibile eni est q fiat aliqs motus: quin oporteat fieri mutationẽ dominationis de illo quod mouet ꝑm terminos alicuius predicamenti: de istis tribus quãtitate: qualitate: z vbi. ¶ Sed ꝑm ista predicamenta dicitur esse motus per accidens: qui sic se habet q non est necesse: sed contingit propter aliquẽ motũ factũ mutari de nominationes: de illo quod mouetur ꝑm terminos illorũ predicamẽtoz: verbi gratia de predicamẽto ad aliqd. posito eni q sortes z plato sint similes ꝑm albedinẽ: z q albedo sortis intendat: tunc licet fiat hz talẽ motũ mutatio denoiationis ꝑm istos terminos: simile: z dissimile: qui sunt de pñto ad aliquid: tñ hoc est contingens z non necessariũ: qz si proportionaliter albedo platonis fuisset intensa fuisset facta sola variatio denominationis: hz terminos de predicamento qualitatis: absqz variatione denominationis facta per terminos de pñto ad aliquid: z propter hoc: hz ad aliquid dicit esse motus per accidẽs.

Quantum

Quantũ ad 3m articulũ sit ꝑma cõclusio q̃ ꝓz alia predicamẽta q̃z ꝑm qualitatẽ.quãtitatez ⁊ vbi.bene est motus:probat qz pp aliquẽ motum factũ aliquãdo bene mutant denominationes de illo qd mouet per terminos alioz ꝓnitoz a qualitate:quantitate ⁊ vbi.sicut iam est declaratũ de ꝓnito ad aliquid:g̃ ꝛclusio vera:ꝓntia tenet per descriptionẽ illius qd est ꝑm aliqd ꝑdicamentũ esse motũ.¶2a cõclusio:ꝑm alia ꝓnta a qualitate quãtitate ⁊ vbi nõ est motus per se lz bñ per accñs: pbat:qz nõ est necessariũ variare denoiationes de illo qd mouet:ꝑm terminos alioz predicamẽtoz a quãtitate:qualitate:⁊ vbi.igit ꝓz ea non est motus p se:añs pz inductiue de singulis:cõsequentia tenet ex descriptiõe illi qd est ꝑm aliquod predicamentũ:esse motũ per se.¶3a q̃ ꝑm tria predicamẽta:que sũt quãtitas qualitas ⁊ vbi est motus per se:pbat pro quo suppõit solũ eẽ tria generata motuũ.s.augmentationẽ:alterationẽ:⁊ lationẽ:tũc sic: nõ est aliquis motus de istis:quin pp ipm necesse sit fieri mutationẽ responsionis ad interrogationẽ de ꝓba:vel per quale:vel per vbi:vel p quantũ:g̃ ꝓz tria predicamẽta denominata est motus per se:ꝓntia tz p descriptionez illius qd est ꝑm aliquod predicamẽtũ esse motũ p se:añs pz de se:nã si est motus augmẽtationis:vel diminutiõis necesse est mutare responsionẽ factã ad interrogationem per quantũ:si vo est motus localis necesse est mutare responsionẽ ad interrogationẽ factam p vbi.¶4a cõclusio solũ ꝑm tria predicamenta:est motus p se:pz p precedentẽ ꝛclusionem:⁊ ꝑm nulla alia predicamenta ab istis est motus per se:patet per secundam conclusionẽ:g̃ ⁊c.ꝛsequentia tenet ab exponentibus ad expositum.

Ad rõnes principales:prima secũda tertia bñ pbant:q̃ ꝑm alia predicamẽta ab istis tribus sit motus p accidẽs:sed nõ pbat q̃ sit motus p se. ¶Ad quartã dico q̃ vbi ꝑm illã rõnẽ ꝑm quã dicit quidã respectus:vel est de ꝓnito ad aliquid:nõ dicim9 q̃ ꝑm ipsuz sit motus p se ꝑm illam rationẽ:ꝓz quã ponit vnũ distinctũ predicamentũ:bene dicimus ꝑm ipsuz esse motũ p se.¶5a ⁊ sexta iterũ bñ probant q̃ ꝑm alia ꝓnta:puta ꝑm ad aliquid bene est motus p accidẽs:nõ tamẽ per se.¶Ad septimã dico q̃zuis in quantitate nõ reperiatur ꝛrietas proprie dicta:que bene reperit in qualitate:tũ bene reperit ꝛrietas que sufficit ad motũ.s.accipiendo contrarietatẽ pro distantia inter terminũ a quo:⁊ terminuz ad quẽ.¶8a bene pbat istã indefinitã:cũ hoc tũ stat q̃ ꝓz qualitatem est motus:due enim subcõtrarie possunt fit esse vere:licet nõ possunt simul esse false.

¶Tex.cõmẽti.xxxj.

¶Anus autez motus dicitur multipliter ⁊c. ¶.cõ.v.

Queritur quinto vtz aliqs motus sit vnius:⁊ arguit q̃ nõ: nullũ preteritũ ⁊ futurũ sunt vnũ:omnis motus est preteritus ⁊ futurus:g̃ ⁊c:maior debet esse nota ex eo q̃ nõ preteritũ fuit:futuz nõ est:sed erit:similiter:q̃ futuz erit preteritũ nõ erit:sed fuit:g̃ ex quo preteritũ non põt simul esse:videt q̃ nõ possint esse vnũ:minor pz ex eo q̃ cuiuslibet motus:vna ꝑs est preterita:⁊ alia futura.¶2o vnũ ⁊ ens conuertunt ex 4o metaphysice:sed nullus motus est ens:g̃ nullus motus est vnus:assumptũ probat: qz hoc nõ est:cuius ꝑtes non sunt:sed ꝑtes motus nõ sũt ergo.¶3o nono metaphysice idem sunt vnũ ⁊ pfectum: sed motus nõ est quid perfectũ:pz hoc:quia dictuz est 3o huius q̃ motus est actus impfectus:g̃ motus non ē qd vnũ.¶4o vel esset motus accipiendo motuz pro fluxu: vel accipiendo motũ pro forma fluente:nõ pro fluxu:qz ꝑtibus illius repugnat simul:nec ēt pro forma fluẽte:nã quãdiu forma fluens vocat motus:taz diu est in fieri cõtinue vnã ꝑtem:post aliã:⁊ sic etiam nõ habet ꝑtes suas simul:⁊ per ꝓns non debet dici quid vnum ⁊c.

Tex.cõ.3.

Tex.cõ.15.

In oppositũ est Az.i isto 5o tractatu 2o.In ista qõne ꝑmo videndũ est que repiunt in motu.2o videdũ ē pp quoz vnitates motus dicit vnus.⁊ quorum non.3o ponentur dubia contra dicta.⁊ ⁊ soluentur cum rõnibus principalibus ⁊c. Tx.cõ.31.

Quantum ad ꝑm sciendũ est q̃ qõ dz intelligi de vnitate ꝓtinuitatis successiue:seu de vnitate nũali motus:⁊ nõ de vnitate specifica vel gñali. ¶2o sciẽdũ q̃ ad motũ ꝑm Az.regrit motor ⁊ mobile ⁊ ꝑs ⁊ termin9 a quo:⁊ termin9 ad quem:⁊ dispositio ꝑm quã ē mot9:que in motu locali vocat spatiũ.¶3o nota q̃ ꝑm cõmẽtatorẽ:q̃dã istoz dicunt ēt itrinseca motui:⁊ q̃dã extrinseca:vñ mobile:⁊ termin9:⁊ dispõ:ꝓz quã ē motus dicunt eẽ itrinseca motui.alia aũt fit ꝑs ⁊ motor dicunt eẽ extrinseca:qz lz ad motũ regrat taz ꝑs q̃z motor: tũ qz istoz cõceptus nõ icludit in ꝛceptu eẽntiali motus: sic ꝛceptus alioz predictoz.ista dicunt motui extrinseca illa vo itrinseca.¶4o sciendũ ē q̃ adhuc in motu reperiunt alia:vñ adhuc ibi repit resistẽtia:sed qz nõ repit i oi motu.nõ eni repit in motu celi:non enumerat ab Az.⁊ cõmẽtatore inter illa:que reperiunt in motu:⁊ ēt ex alio qz resistẽtia reducit ad mobile:vel ad terminũ a quo:vñ aliqñ resistẽtia est termin9 a quo:sic pz de alteratione q̃ calidũ fit frigidũ:vñ in tali alteratiõe calidtas est termin9 a quo:⁊ ēt resistẽtia.Adhuc in motu ꝛsiderãda est regularitas ⁊ irregularitas quãtũ ad ꝑtes tpis:⁊ vniformitas ⁊ difformitas quãtũ ad ꝑtes subiecti ⁊c.plura alia q̃ nõ sunt presentis speculationis ⁊c. Tex.cõ.16.

Quantũ ad 2m sit ꝑa ꝛ:ad vnitatẽ nũalẽ mot9 regrit vnitas nũalis mobilis:ita q̃ suppono aliquẽ motũ eẽ vnũ:vñ qõ finaliter mota est vt videt que regrant ⁊ sufficiãt ad vnitatẽ motus nũalẽ:qõ eniz in se nõ hz difficultatẽ.¶Cõclusio pbat sic:motus est actus mobilis:per Az.3o huius:g̃ mot9 vnus ē actus vni9 mobilis:⁊ per ꝓns:ad hoc q̃ sit vnum requirit q̃ mobile sit vnũ.¶2o nã sicut dictũ est mobile est intrinsecũ motu:g̃ ad vnitatẽ motus regrit vnitas mobilis:nõ tũ intelligẽdũ est mobile esse intrinsecũ motui:sic q̃ motus cõponatur ex mobili:sed q̃ in cõceptu eẽntiali motus includit cõceptus mobilis:sicut in cõceptu accidentis includitur cõceptus sui subiecti ⁊c.¶3o mot9 est accidẽs mobilis:g̃ ad vnitatẽ mot9 regrit vnitas mobilis:ꝓntia tz ex eo q̃ ad vnitatẽ accidẽtis requirit vnitas subiecti sui.¶2a cõclusio ad vnitatẽ motus nõ sufficit vnitas mobilis:probat:nã sic sequerẽt:q̃ si sor.in prima pte proportionabili alicuius hore cureret:⁊ in 2a quiesceret:⁊ in tertia iterũ curreret:⁊ in 4a quiesceret:⁊ sic de singulis q̃ totalis cursus sortis eẽt vnus:mõ hoc est falsuz:ꝓntia tz ex eo q̃ mobile est vnũ:si g̃ vnitas mobilis sufficit sequit qd dictuz est:falsitas ꝓntis pz:qz ad hoc q̃ aliquis mot9 sit vnus:requirit q̃ sit ꝓtinuus:mõ isti duo cursus sortis:nõ sũt cõtinui pp hoc q̃ intercipit quies media:g̃ nõ ꝓstituũt motũ vnũ.¶2o si vnitas mobilis sufficeret sequerẽt q̃ calefactio ⁊ motus localis eẽt vn9 motus:ꝓns falsum:ꝓntia tenet posito q̃ idez mobile simul calefiat:⁊ moueat localiter qd est possibile.ibi est idẽ mobile:qd subijcitur vtriq; motui:si g̃ vnitas eius sufficit ad vnitatez motus sequit qd dictũ est.¶3a q̃ ēt ad vnitatẽ mot9 regrit vnitas tpis: pz hoc:qz aliter cursus sortis fact9 in ꝑma hora ⁊ cursus sortis fact9 in 2a:iter quos cadit ges media bñ diceretur vnus mot9:si nõ obstaret defect9 vnitatis tpis:quo mensurat iste cursus.¶2o vnitas mot9 ē ꝓtinuitas mot9:sed motus nõ dicitur continuus nisi fiat cõtinue in vno tẽpore: ergo relinquit q̃ ad vnitatez mot9 requirit vnitas tpis

¶ 4ª conclusio ad vnitatē motus nō sufficit vnitas mobilis: ⁊ vnitas tpis: licet ad eum requirant sicut dictum est: pz hoc: nam si illa duo sufficerent: sequeret q̄ motus localis: ⁊ motus alterationis sortis: esset vnus mot⁹: ꝓñ s est falsum ꝓñtia tenet: si sortes in eodē tpe alteraret ⁊ moueretur localiter: tūc ibi esset vnitas mobilis: ⁊ vnitas tpis. ¶ 5ª ꝓclusio ad vnitatē motus etiā requirit vnitas termini ad quē: pz hoc: nā aliter motus localis sortis: ⁊ motus alterationis eiusdē facti in eodē ⁊ tpe bene essent vnus: si nō obstaret defect⁹ vnitatis termini ad quē: vnde terminus ad quē motus localis est locus: termin⁹ vero ad quē alterationis est qualitas. ¶ 2° si nō requirit vnitas termini ad quē ad vnitatē mot⁹: sequeretur q̄ motus compositus ex motu deorsum ⁊ motu sursum esset vnus: cōsequens est falsum: falsitas pz: qz nullus motus: qui cōponit ex motib⁹ cōtrarijs est vn⁹: ꝓñtia ꝓbat: ex eo q̄ in tali motu bñ eēt vnitas mobilis: vnitas temporis: licet deficeret vnitas termini ad quem: verbi gra: vt si aliqua terra pedalis descendat vsq̄ ad centrū: tunc q̄z cito pars eius inferior tangit centrū sine quiete media incipit ascēdere: ex eo q̄ ex alia parte mouebit a centro: propter hoc q̄ totalis terra nō statim quiescit: qm̄ ꝑm eius extremuz tangit centrū: sed mouet tam diu q̄ mediuz eius fit centrum. modo defectus vnitatis termini ad quem: facit q̄ mot⁹ compositus ex motu quo inferior medietas illius terre descēdit ⁊ ascendit: facit q̄ ille mot⁹ non est vnus: qz vnus illorum est ad centrū tanq̄z ad terminū ad quez: ⁊ alius est ab eodē ad vnū alium terminū ad quē. ¶ 3° ad idez si vnitas mobilis: ⁊ vnitas temporis: sufficerent ad vnitatē motus: sequeret q̄ ambulatio: ⁊ sanatio eēt vn⁹ motus: ꝓñs est falsuz: ꝓñtia probat: posito q̄ aliquis ambulet ita q̄ ūmedate post ambulationem fit sanatio sine quiete media. tunc ibi est vnitas tpis: ⁊ similiter vnitas mobilis: que si sufficerent ad vnitatē motus: absq̄z vnitate termini ad quem. ambulatio ⁊ sanatio essent vnus motus: falsitas pz per Alz. quinto huius volentem q̄ tales motus bñ dicunt habiti: ⁊ Cōmē. vocat hos sophey, ⁊ dicit q̄ nō potest esse vnus propter hoc q̄ sunt distinctarum specierū: ⁊ etiā q̄ nō sunt ad eundem terminū: ⁊ ꝓpter hoc etiā sunt motus reflexi licet inter ea nō interciplatur quies media nō dicunt vnus mot⁹: nō enīz sunt ad eundem terminū ad quem. ¶ 6ª conclusio ad vnitatem mot⁹ etiaz requirit unitas termini a quo: pz hoc qz idē mobile nō potest moueri ad eundē terminū ad quē: nisi ab vno termino a quo: ⁊ igitur: qz ad vnitatē motus regrit vnitas mobilis: ⁊ vnitas termini ad quē sicut dictum est: sequitur q̄ ad vnitatē mot⁹ etiā requirit vnitas termini a quo. ¶ 7ª ꝓclusio ad vnitatē mot⁹ etiā requiritur vnitas dispositionis ꝑm quam est mot⁹: pz hoc: nam dispositio ꝑm quā est mot⁹ reducit ad terminos motus: quoz vnitas requirit ad vnitatē motus: sicut dictū est: ergo ⁊c. ¶ 8ª conclusio ad vnitatem mot⁹ nō requirit vnitas motoris: probat: qz motor sicut dictū est: est extrinsecus motui: ergo eius vnitas nō requirit ad vnitatez motus. ¶ 2° nam possibile est motū esse vnū motoribⁿ existentib⁹ plurib⁹ ergo. conclusio vera: ꝓñtia tenet: antecedens probat: posito q̄ duo homines traherent vnā nauem ⁊ primo loco vnius poneret alius ab ipso motor: deinde loco alterius vnus alius motor: motus cōtinue est vnus: ⁊ tamen postea totaliter sunt alij mouētes nauem a prioribⁿ: quare sequit propositū. ¶ 9ª cōclusio: ad vnitatem mot⁹ nō requirit vnitas resistentie: pz de terra vno motu continue potest descēdere de concauo orbis lune per ignez: per aquā per aerem: modo clarū est q̄ ibi sunt diuerse resistentie ⁊ tamen motus est vnus. ¶ 2° pz hoc idem de resistentia intrinseca: nam posito q̄ sit vnū mistum in quo terra dominetur in cōcauo orbis lune: modo quum mouet per ignem per aerem: solum ignis resistit: deinde quum mouebit per aerem ad aquā tam ignis q̄z aer resistit: ergo resistere nō est eadez ⁊ tñ motus est idē: lz non regularis. ¶ 10ª conclusio ad vnitatez motus non requirit regularitas nec vniformitas: pz: qz iste sunt differentie ꝑm velocius: ⁊ tardius ꝑm magis ⁊ minus que sunt dñie accidentales nō diuersificantes spēm: ergo si esset vnus motus velox: ⁊ eēt vnus motus min⁹ velox isti possunt eē eiusdē spēi: ⁊ per ꝓñs si essent imediati puta sine interruptione quietis medie: faceret vnū motum ꝓtinuū. ¶ Circa ista est sciendū: q̄ inter illa quorum quodlibet dicit vnū: quādoq̄z aliquid dicit magis vnū: sicut illud qd̄ est magis perfectū. ⁊ magis vnigenitū: ⁊ ꝓ hoc motus regularis magis dicit vnus: ꝓ Alz in isto 5° q̄z motus irregularis: licet vterq̄z possit dici vnus: ⁊ ꝑm hoc etiam qui haberet vnitatem in motore ⁊ in resistētia vna cum alijs requisitis ad vnitatem motus: magis diceretur vnus q̄z vbi deficeret vnitas motoris: ⁊ vnitas resistentie: quare ⁊c.

Quantum ad tertiū articulū dubitat contra primam conclusionē: videt enim q̄ ad vnitatem motus: nō requirat vnitas mobilis. nā posito q̄ aliquis homo caderet de tutte nostre domine: ⁊ in medio descensus moreret: tunc talis motus vsq̄z ad terraz esset vnus: ⁊ tñ non, per totum mobile eēt vnū q̄ ān medium descensus: mobile esset homo. ⁊ postea mobile eēt cadauer. ¶ 2° nam fit vnum lignū: cuius vna medietas fit arida: ⁊ alia viua: ⁊ descendat: descēsus istius ligni vē vnus: ⁊ tñ mobile nō est vnū: ex eo q̄ vna eius medietas est mortua ⁊ alia viua. ¶ Tertio ad vnitatē accidētis nō requirit vnitas subiecti: ergo nec ad vnitatem motus requirit vnitas mobilis: antecedens patet de qualitate symbola: vnde quum ex aqua generat aer: nō oportet q̄ corrūpit humiditas: sicut ostensum est primo de generatione: sic ergo illa humiditas manet eadem: ⁊ quū prius erat in aqua: ⁊ postea in aere: videt q̄ ad vnitatē accidentis nō regrit vnitas subiecti. ¶ 4° posito q̄ aliqd̄ mobile descēdat: ⁊ ex vna ei⁹ parte fiat ablatio ⁊ ex alia parte additio nō ablati: sed alterius motus: cōtinue manet vnus: ⁊ tñ mobile continue est aliud ⁊ aliud. ¶ 5° nam possibile est q̄ fit vna nauis plena hominibus: capris: ⁊ lapidib⁹: ⁊ tñ q̄ moueatur vno motu ⁊ tūc ibi est vnitas motus absq̄z vnitate mobilis: mobile enim non ē vnū: sed multa: vt claruz est de se. ¶ Deinde arguit ꝗ hoc qd̄ dicebat: q̄ ad vnitatez motus requirit vnitas tēporis. ⁊ sufficeret cum vnitate mobilis. ⁊ cū vnitate alioz que requirunt ad vnitatē motus: posito q̄ sor. moueat in ꝑma pte alicuius horе: ⁊ in scōa quiescat: ⁊ in 3ª iterū moueat tēpus est vnum. ⁊ cū hoc mobile: ⁊ alia reqsita: ⁊ tñ motus nō est vnus q̄z cuius tēpus fit vnū: pz quia continuuz. ¶ Deinde arguit ꝗ hoc qd̄ dicebat: q̄ ad vnitatē motus requirit vnitas termini ad quē: posito q̄ aliquod graue descendat de cōcauo orbis lune: tunc hoc descēdit vnico motu: ⁊ termini ad quē sunt distincti: imo districti specie: quum est in igne mouet ad aerē tanq̄z ad terminum ad quē: ⁊ sic vltra. ¶ Deinde ꝓbat q̄ nec vnitas spacij requirit ad vnitatē motus: posito q̄ aliqs moueat super lineam cōpositā ex linea recta: ⁊ linea curua: illud posset moueri vno motu: ⁊ tñ nec spaciū nec medium procedendi esset vnū. ¶ Deinde probatur: q̄ nec vnitas termini ad quē requirit: nā posito q̄ aliquis descendat de concauo orbis lune vsq̄z ad mediū mundi: ⁊ in primo instāti nō esse motus nō fit: hoc mouet vno motu: ⁊ tñ nō ad eūdē terminū ad quē: ꝓbat: qz nec ante definitionē mot⁹: nec post: vt pz ex casu. ¶ Ad ista: ad primam posito q̄ aliqs homo ⁊c. potest dici vno mō q̄ non est vnus motus in nūo: sed duo: sed illi sunt cōtigui ⁊ sophey. Aliter potest dici q̄ est vnus motus: qz lz non maneat idē mobile: qd̄ fit hoc aliquid in actu: manet tñ idem mobile: qd̄ est ens in potentia

in potentia: sicut materia prima a principio motus vsq; in finē. ¶ Ad secūdā pōt dici proportionaliter sicut dicit secūda solutio. Credo tñ q̄ prima solutio primi argumēti sit melior. Aliter ḡ pōt dici ad secundū argumentū q̄ loquēdo de vnitate numerali ppriissime dicta: nō oportet q̄ ad vnitatē motus requirat vnitas nūalis mobilis. s. hec vnitas mobilis ppriissime dicta: ꝯ sufficit vnitas nūalis mobilis: q̄ est per cōtinuationē ⁊ tenentiam partiū mobilis adinuicē: mō talis vnitas bñ est ligni cuius vna medietas est ⁊c. ⁊ per ꝓñs descensus talis ligni est vnus ⁊c. ¶ Ad tertiā ad vnitatē nūalē accidentis ⁊c. dico q̄ imo requirit vnitas nūalis subiecti: ⁊ qñ diceba tur de qualitate simbola: manet eadē in aere qui fuit in igne: vel econtra: dico q̄ subiectū sue inherentie est mā prima: ⁊ illa manet eadē in aere: q̄ erat in aqua: sed subiectū denoiationis est totū cōpositū: mō licet sit ipossibile idē accidēs nūo: successiue inherere diuersis subiectis tñ nō est ipossibile idem accidēs nūo nominare diuersa subiecta in nūo. ¶ Ad quartam dico q̄ in tali motu manet cōtinue idem mobile in nūo: loquēdo de identitate nūali: que est p quādā successionē: ⁊ cōtinuationē ptiū: mō quo dicimus: q̄ secana est idem in nūo: que erat ante centū annos: ⁊ talis identitas nūalis mobilis sufficit ad idētitatē nūalē motus. ¶ Ad quintā dico q̄ nauis in qua iunt hoies: capre: ⁊c. habet vnū subiectū in nūo vnitate aggregationis pluriū que oia mouent ad motum vnius. s. nauis ⁊ similiter talis identitas nūalis mobilis sufficit ad idētitatē nūalē motus. ¶ Deinde quū arguit de tpe dico q̄ quū mobile mouet in vna pte alicuius hore: ⁊ in 2ª gescit: ⁊ in 3ª mouet: licet tps cōpositū ex illis tribus ptibus sit vnū: tñ nō sequit illud esse vnā mensuram illius motus: propter hoc q̄ non ꝑm quālibet eius partez mensurat illū motuꝫ: sed fit interruptio: ⁊ ideo quia mensura non est continua: nec vna mensura: nec motus est vnus motus sed plures. ¶ Deinde quū arguit de termino ad quē dico q̄ quū aliquod graue puta terra descendit de cōcauo orbis lune descēdat ad aerem: ⁊ ad aquā ⁊c. ⁊ tñ per talē motum intendit finaliter vnus terminus ad quē vltimatus. s. mediū mundi: ⁊ ab illo talis motus capit vnitatē: ⁊ denominationem: ⁊ nō ab alijs intermedijs: deinde quū arguit de spacio: dico q̄ si aliquod mobile moueret sup aliqua linea cōposita ex recta ⁊ curua talis motus nō eēt vnus: pp hoc q̄ esset cōpositus ex motu ascensus: aliquādo enim in tali motu: mobile ascenderet: ⁊ aliqū descenderet: sicut patet intuēti. ¶ Deinde quū arguit adhuc de termino ad quē: dico q̄ si aliquod mobile descenderet versus mediū mundi ⁊ in ꝑmo instāti nō esset totalis descēsus illō mobile nō esset: dico q̄ illud mobile nunq̄ fuit in termino ad quē: nisi solū in potentia. i. si mansisset: fuisset ibi. ⁊ sic esse in aliquo termino ad quem sufficit talem motū dici vnum in numero ex parte identitatis numeralis illius termini ad quem: ergo ⁊c.

Ad rōnes principales. ad primā ⁊ secundā quid sit dicendū pz ex eo qd dictū est 3° huius. ¶ Ad 3ᵃᵐ omne vnū est per factū: verum est capiendo vnū ppie pro integro: ⁊ cōpleto: nihilominus capiēdo vnū pro illo: cuius ptes ꝯtinuant adinuicē: nō oportet omne vnū esse per factū modo 2° bene dicitur vnus. ¶ Ad quartā dico q̄ vtroq; mō motus dicit vnus: put dicit vnum pp continuā successionē sine iterruptiōe suarum partiū adinuicez: licet nō quodlibet eoꝝ dicat vnū prout vnum dicit: quod habet suas partes simul.

¶ Tex. cōmēti. xxxiij.

¶ Aut determinatū est id in quo est: si alterum est specie ⁊c. Q. ō. vj.

Queritur consequēter sexto vtruꝫ aliq motus differāt spē: ⁊ arguit q̄ nō: omnes motus sunt cōparabiles adinuicē: ergo nulli motus differunt specie: ꝓñtia tz ex eo q̄ omnia cōparabilia adinuicē sunt eiusdē spēi: sic videbit in 7° hui⁹: antecedēs probat: qz omnes motus sunt mēsurabiles tēpore: pz hoc ex 4° huius: ḡ ⁊ oēs motus sunt cōparabiles adinuicē: ꝓñtia probat quia si sunt mēsurabiles tēpore: sunt cōparabiles tēpori postq̄ mensura ⁊ mensuratū sunt adinuicē comparabilia: mō quecū q̄ sunt cōparabilia vni 3°: sunt comparabilia iter se: cuꝫ ergo omnes motus sunt comparabiles vni tempori: qd est mensura ipsorum sequitur omnes motus esse cōparabiles inter se: quare ⁊c. Tex. cō. 31. Tex. cō. 112

Oppositum determinat Az. in lra: q̄ vnit q̄ aliq motꝰ differant specie. ¶ In ista qōne primo ponēde sunt alique ꝓclusiōes negatiue: ⁊ dubia ꝯ aliq̄s. ¶ 2° cōclusiones affirmatiue. ¶ 3° correlaria ex illis. ¶ 4° dubia contra illa.

Quantum ad primū supponendū est illos motus eē eiusdē speciei: quoꝫ est idē cōceptꝰ specificꝰ: sicut sunt motus: qbus mobilia ꝓsimiliter mouent: ⁊ per oppositū dicendū est de motib⁹ differentibus specie. ¶ 2° supponēdū est q̄ aliqui motus differant specie licet hoc querat: tñ hoc factū est ad finē: vt videat que requirunt ad vnitatē specificam motus. ¶ Tūc fit ꝑma cōclusio ad vnitatē motus specificā: nō requirit vnitas mobilis specifica: pbat: qz mobilia diuersaꝫ speciez possunt moueri cōsimiliter seu motib⁹ eiusdez spēi: pz hoc nā canis: ⁊ equus: lapis ⁊ terra: nō sunt eiusdem spēi: ⁊ tñ possunt moueri motibus ꝓsimilib⁹: vt si quodlibet illoꝫ descenderet. ¶ 2ª ꝓclusio: nec ad vnitatē motus specificū requirit vnitas specifica motous: pz hoc qz motores distincti spē possunt mouere sua mobilia ꝓsimilibus motib⁹: verbi gratia: forma sbalis ignis mouet igne sursum: ⁊ similiter hō pōt pijcere lapidez sursum: ecce qūo ex diuersis motorib⁹ pōt puenire vnus motꝰ in spē. ¶ 2° oēs motus idē nūo ⁊ idē in specie: sed ad identitatē nūalē nō requirit identitas motoris specifica: ḡ nec ad identitatez motus specificā: ꝓñtia nota est de se: ⁊ similiter ꝑma ps antecedētis. 2ª ps añtis pz ex eo q̄ a diuersis mobilib⁹ in spē: sic ab hoie ⁊ equo: pōt puenire vnus motꝰ nūo. s. motus nauis: vel alicui⁹ alterius. ¶ 3ª cōclusio: nec vnitas specifica resistentiaꝫ requirit ad vnitatē specificā motꝰ: pz hoc nā motus bipedis descēdētis p ignē: ⁊ motus descēdētis p aerē sunt eiusdē speciei: nō obstante q̄ resistētie sūt distincte specie sic pz de se. ¶ 4ª ꝓclusio: nec ad vnitatē motus specificā: requirit vnitas specifica medij seu spacij: pz similiter sicut 3ª. ¶ 5ª ꝓclusio nec ad vnitatē motus specificā: regrit vnitas specifica ꝓportionū a qb⁹ puenīūt illi motꝰ: pz hō: qz ꝓportio dupla est alterius spēi a ꝓportione tripla: nihilominꝰ si terra pura descēderet p aerē a ꝓportione tripla: ⁊ aqua a ꝓportione dupla illi descēsus essent eiusdē spēi. ¶ Cōtra ꝑmaz cōclusionē dubitat: nā sicut ad vnitatē motus nūalē requirit vnitas nūalis mobilis sic dicebat prius ita ad vnitatē specificā motꝰ regrit vnitas specifica mobilis: ḡ vt prius ꝓclusio ista est falsa que dicit q̄ ad vnitatē specificā motus nō regrit vnitas specifica mobilis. ¶ 2° videt q̄ diuersa mista spē: nō pōt moueri nāliter eodē motu in spē: pbat: qz sic vnius simplicis in specie est distinctꝰ motus in spē: ita videt q̄ misti: ⁊ p ꝓñs diuersoꝫ mistoꝫ vident eē diuersi motus in spē. ¶ Ad ista ad primā nego similitudinē: ⁊ rō huius est qz vnū accidēs in nūo nō pōt esse in plurib⁹ subiectis in nūo: ⁊ pp hoc vnius motꝰ in nūo: nō pōt esse plurīū mobiliuꝫ in nūo: sed qz vnuꝫ accidens in spē pōt eē in plurib⁹ subiectis in spē sicut albedo quē est in hoie est eiusdē spēi cū albedi-

ne que est in asino ideo vnus motus in spē pōt esse plurium mobiliū in spē. ¶ Ad scdam dico q mixta mouent ꝑ motū elementor dominantiū in eis: ꝑm q̄litates motiuas: vnde plurium mixtor in spē: bene est idē motus in specie: ⁊ pp hoc nō opz q si distinctorum simpliciuz in spē sunt motus distincti in spē q igit ⁊ mixtor. ¶ Contra secundā ꝛclusionez dubitat: nā motores diuersi in spē intēdūt diuersos fines in spē: ⁊ per ꝛnis diuersos terminos i spē ipsor motuū: ⁊ cū ad distinctionē specificā terminor ad quē capiat distinctio specifica motuū: sequit q a diuersis motorib⁹ in specie proueniūt diuersi mot⁹ in spē. ¶ Respondet q imo motores distincti spē nō possunt tendere ad vnū terminū ad quē in spē: sicut pz de forma ignis mouētis ignē sursum: ⁊ de hoie proijcēte lapidē sursuz: lz vnus illor motor moueat suū mobile motu naturali: ⁊ reliquus moueat suū mobile motu violento ⁊c.

Quantū ad 2m sit ꝑma cōclusio: ad vnitatē specificam motus requirit vnitas specifica termini ad quē. pbat: q: per Az. motus est de essentia termini ad quē ⁊ capit denominationē specificā ab ipso: sic pz ex cōi mō loquendi: nā motū qui est ad albedinez vocamus albefactionē: ⁊ motū qui est ad nigredinez vocam⁹ nigrefactionē: ⁊ iō motus qui sunt ad terminos distinctos specie sunt distincti spē. ¶ 2a cōclusio ad vnitatē specificaz motus: ēt requirit vnitas specifica termini a quo: pz hoc nā si sufficeret vnitas termini ad quē absqz vnitate termini a quo: sequeret q dealbatio ⁊ denigratio essent eiusdē spēi. ꝛnis falsum: probat ꝛntia. nā posito q a. sit nigrū: ⁊ b. sit albū: ⁊ q. a. debeat albefieri ⁊. debeat fieri transit⁹ per fustū: ⁊ sil⁹ b. debeat nigrefieri: ⁊ ēt fiat trāsitus per fustū: tunc qn̄ puenit ad fustū terminus ad quez vtriusqz est idē in spē: licet termini a quo differāt spē: mō si vnitas specifica termini ad quē sufficeret ad vnitatem specificā motus: predicti mot⁹ eēnt eiusdē spēi: sed video q nō sunt eiusdē spēi hoc est ex pte terminor a quo qui specie differunt. ¶ 2o si sufficeret vnitas specifica termini ad quē: sequeret q augmētatio: ⁊ diminutio essent mot⁹ eiusdē spēi: pz hoc si tripedale per diminutionē fiat pedale: ⁊ semipedale per augmētationē fiat pedale. ¶ 3a ꝛclusio etiaz requirit vnitas specifica vie modi pcedēdi: patet hoc q: aliter motus p lineā rectā: ⁊ per circulare nō different specie: patet quia possunt eē ab eodē termino a quo ad eundem terminuz ad quem: verbi gratia sicut si vnū moueretur per cordam ⁊ aliud per arcum ⁊c.

Quantum ad articulū tertiū sit ꝑmū correlariū q motus nālis ⁊ mot⁹ violent⁹ possunt esse eiusdē spēi: pz hoc q: possunt conuenire in illis que requirunt ad vnitatē mot⁹ specificā: dictuz est enim q ad vnitatē motus specificā requirunt tria. ſ. vnitas specifica termini a quo: ⁊ termini ad quez: ⁊ vnitas vie ⁊c. mō in istis possunt cōuenire motus nālis: ⁊ violent⁹: pz hoc: q: si vna terra proijceret sursum ꝑm lineā rectam: ⁊ vnus ignis ascēderet ꝑm lineā rectā: tunc vnus istor motuū esset violentus: ⁊ ali⁹ nālis: ⁊ essent ambo eiusdē spēi ad terminos eiusdē spēi. ¶ 2m correlariū q violentuz: ⁊ nāle sunt dōie accidētales motus: pz hoc ex eo q nō mutant spēm motus: nec ꝑm ea attendit dōia specifica motus. ¶ 3m correlariū q nō omnis mot⁹ sursum est eiusdē spēi cū omni motu sursum: pz hoc q: si ignis moueretur sursum: ⁊ aer sil⁹: lz vterqz istor motuū sit sursuz: tū quia sunt a terminis diuersar spērū: ipsi nō sunt eiusdez spēi.

Quantū ad 4m dubitat primo ꝗ prima ꝛclusione vnde si ad vnitatē specificā motus requiret vnitas specifica termini ad quē: sequeret q terra pura nō posset descēdere de spera ignis ad terrā nisi motib⁹ distinctis spē: ꝛnis falsuz: ꝛntia probat nā non posset descendere predicto mō: nisi attingeret terminos ad quem diuersar spērū sicut aerē ⁊ aquā ⁊ terrā que differūt spē. ¶ 2o sequeret q si due terre pure descenderent de spera ignis: ⁊ vna ear detineret in spera aeris: ⁊ alia vlterius moueret vsqz ad terrā tunc mot⁹ illar terrar nō possent esse eiusdē spēi: ꝛnis est falsum: pbat ꝛntia: q: nō sunt ad diuersos terminos in spē. ¶ Ad ista sciendū est q quuz dicebat q ad vnitatē specificā motus: regrit vnitas specifica termini ad quē: hoc oz intelligi de termino ad quē vltimato vbi mobile nāliter gesceret: vel nō vlterius moueret nāliter adhuc si non ꝑpediret quū pueniret ibi: seu de termino ad quē: motu existēte cōpleto ⁊ pfecto. ¶ Tūc ad ꝑm q quū descendit de spera ignis ad terraz. Dico q q̄zuis ibi sint plures termini intermedij: tū illi non sunt vltimati: sed vltimat⁹ ē mediū mūdi: vñ iste termin⁹ vltimate intendit per illū motū: ⁊ ꝑm istū terminū debet capi vnitas motus. ¶ Ad 2m quū dicebat descendāt ⁊c. dico q motus istor sunt eiusdē spēi: ⁊ lz vna illar detineatur in aere: tū aer nō est termin⁹ ad quē. final⁹ intendebat illa terra p suū motū: vnde quelibet illar itēdebat ad mediū mundi: tanq̄z ad terminū ad quē. ¶ Dubitat ꝗ secūdā cōclusionē qua dicebat q ēt requireret vnitas specifica termini a quo ad vnitatē specificā motus. nā sint duo aeres: vn⁹ sup sperā aeris: ⁊ ali⁹ infra: ⁊ vterqz moueatur ad sperā aeris: ⁊ videt q illi mot⁹ sint eiusdē spēi: q: eiusdē ꝑm spēz est vnus mot⁹ nālis ꝑm spēz: vt pz p Az. ꝑmo celi: ⁊ tū illi motus sunt a terminis a quo spē distinctis. Tex. cō. 9.

¶ 2o supposito q vna glebula terre sit in spa ignis ⁊ vna alia sit in spera aeris: ⁊ vtraqz ear descendat vsqz ad terrā: illi mot⁹ sūt eiusdē spēi q: eiusdē ꝑm spēz est vn⁹ mot⁹ nālis ꝑm spēz: ⁊ tū termini a quo illor differūt spē. terminus eni a quo vn⁹ est ignis: ⁊ termin⁹ a quo alterius est aer. ¶ Ad ista: ad ꝑm dico q mot⁹. a. ⁊. b. differūt spē in casu posito: ab Az. p celi dico q intellexit q vni⁹ simplicis ꝑm spēz est vn⁹ motus nālis ꝑm spēz. ⁊ hoc si nō incipiat moueri a terminis a quo distinctis ꝑm spēm: vnde q: aer infra sperā aeris est leuis: ⁊ supra sperā aeris est grauis. nō mirū si hic ⁊ ibi pueniūt sibi mot⁹ distincti spē. ¶ Ad scdz pōt dici q mot⁹ terre qui incipit in igne ⁊ mot⁹ terre alteri⁹ qui incipit in aere: sunt disticti spē: sed aliter ⁊ credo melius eē dicendū q terra vtrobiqz est grauis: tam in igne q̄z in aere: ⁊ iō duo mot⁹ sunt eiusdē spēi: ⁊ qn̄ dicebat tū termini a quo differūt spē: dico q ad vnitatē motus specificā nō regrit omnimoda vnitas specifica termini a quo: sed sufficit q sit ab eadē pte in spē: mō sic ē in p̄posito de terminis a quo p̄dictor motuū: vtroqz eniz est sursuz: respectu termini ad quē vltimati illor duor motuū. ¶ Cōtra 3am ꝗnē dubitat nā si ad vnitatē specificā sequeret q nō ois dealbatio cuz dealbatiōe esset eiusdem spēi: ꝛntia pbat: q: vna pōt eē p croceū: alia p viride: alia p rubeū. Rndet q iste vie seu colores medie ponunt diuersar spērū. bñ ꝛcedēdū est q nō ois dealbatio cū qualibet dealbatione est eiusdē spēi ¶ Ad rōnem in oppom que erat de cōparabilitate motuū videbit in 7o huius.

¶ Tex. cōmēti. xlvj.

¶ Ampliūs aūt determinādū ē q̄lis motus est cōtrari⁹ motui. Cō. vj.

Ueritur 7o vtr mot⁹ sit ꝗrius motui: ⁊ arguit ꝑ q nō: q: ꝗria pnt sil⁹ eidē inesse ꝑ eor eē remissus: lz sic nō est de motib⁹ qui dnr ꝗrij: vñ motus sursuz ⁊ mot⁹ deorsuz nō pnt eidē in eē: ꝑ eē intēsuz: nec ꝑm eē remissuz: ⁊ sil⁹ ē de motib⁹ alteratiōis: sic de calefieri ⁊ frigefieri: ⁊ sil⁹ de motib⁹ ꝑm quātitatē: nō eni idē pōt augeri ⁊ diminui. ¶ 2o ꝗria sūt que agūt in se inuicē ⁊ mutuose expellūt: lz nō ē ꝗ vez de motib⁹. vñ mot⁹ nō agūt i se inuicē: lz bñ mouētia. ¶ 3o si mot⁹ eēt ꝗri⁹ motui: sil⁹ mutatio eēt ꝗria mutatiōi: ꝛnis est falsum

est falsuz: nã tũc gñatio eẽt ꝓria corruptiõi: sed ꝑ nõ ex eo q̃ gñatio hui⁹ eẽt corruptio alteri⁹. ¶ 4° si sic: tũc in motib⁹ ꝑm quãtitatẽ: augmẽtatio eẽt ꝓria diminutioni: sed hoc nõ: ex eo q̃ in quãtitate nõ repit ꝓrietas: qõ tñ oportet si augmẽtatio ꝓriaret d iminutioni. ¶ 5° si aliqs motus eẽt ꝓri⁹ motui: ista ꝓrietas attederet penes ꝓrietatem terminoꝝ: sic vult Aꝝ. i isto 5°. sed ꝓbo q̃ nõ: qꝛ aliq motus sunt bñ ꝓrij q̃ tñ nõ sunt a terminis ꝓrijs: pz hoc: naz calefactio ꝛ frigefactio sunt mot⁹ ꝓrij: ꝛ tñ pñt eẽ a terminis nõ ꝓrijs: qlibet enĩ eoꝝ põt eẽ a tepiditate: mõ tepiditas tepiditati nõ est ꝓria: hoc enĩ idẽ ostendit determino ad quẽ: nã frigefactio ꝛ calefactio pñt eẽ ad eundẽ terminũ ad quẽ: videlz vtraq̃z ad tepiditatẽ: sit̃ est de albedine ꝛ nigredine: qlibet enĩ põt eẽ a fusto in fustũ a rubeo ĩ rubeũ. hoc idẽ ostẽdit in motu locali: ꝛ ascẽsus: ꝛ descẽsus: q̃ differũt spẽ: pñt esse ad eũdẽ terminũ ad quẽ in spẽ: pz hoc de aere: q̃ si eẽt ifra sperã aeris ascẽderet ad sperã aeris ꝛ si eẽt supra sperã aeris descẽderet ad eãdẽ: pz hoc etiã de deo q̃ si est ifra aquã ascẽdit vsq̃z in supficie aque: ꝛ si est supra aquã descendit vsq̃z ad eãdẽ: q̃ videt q̃ mot⁹ ꝓrij sic sunt ascensus ꝛ descensus possunt eẽ ad eundẽ terminuz. ad quẽ ꝛ per ꝓñs ꝓrietas motuũ non attẽdit penes ꝓrietatẽ terminoꝝ: quare questio videt esse falsa ꝛ suppositũ.

Tex.cõ.49 **In oppositũ** est Aꝝ. in isto 5° ꝛ in 3° in quo determinat de ꝓrietate motuuz volens motũ motui eẽ ꝓriũ. ¶ In ista qõne sic ꝓcedã: ꝑ ponã diuisiones. 2° ꝓnes. 3° dubia.

Quantũ ad ꝑm est sciẽdũ q̃ ꝓrietas põt distigui q̃tuor modis: vno mõ accipit ꝓrietas: put attribuit ꝓpositiõib⁹ quõ dicim⁹ ꝓpõnẽ vlem affirmatiuã eẽ ꝓria vli negatiue. ¶ 2° mõ accipit ꝓrietas ꝓut attribuit terminis. ꝛ ꝑ vno mõ terminis q̃ nõ pñt sil̃ vificari de eodẽ. sed successiue: quõ dicim⁹ albũ ꝛ nigrũ sunt ꝓria isti enĩ duo termini nõ pñt sil̃ sed bñ successiue de eodẽ verificari: nõ enĩ sil̃ est verꝝ dicere ꝑ est albũ: ꝛ idẽ ẽ nigrũ: sed bñ de eadẽ de quo prius erat verꝝ dicere q̃ eẽt albũ: mõ verꝝ est dicere q̃ ẽ nigrũ. Et q̃z uis isti duo termini hõ: ꝛ afin⁹ nõ possint sil̃ de eodẽ verificari: nõ tñ ꝓꝑ ꝑ dicunt ꝓrij: qꝛ ẽt nõ sũt de eodẽ vificabiles successiue: qõ tñ reqrit ad hoc q̃ dicerent ꝓrij: vñ idẽ successiue nõ ẽ hõ ꝛ asinus. ¶ Alio mõ dñr termini ꝓrij qꝛ significãt formas ꝓrias: ꝛ supponũt ꝓ illis: que nõ pñt eidẽ in eẽ ꝑm realẽ iherẽtiã: sz bñ successiue: isto mõ dicim⁹ istos terminos abstractos caliditas: frigiditas: eẽ ꝓria. ¶ Alio mõ accipit ꝓrietas ꝓut attribuit reb⁹: que nec sũt ꝓpõnes nec termini: sz sunt forme ꝛ disꝓnes sibi inuicẽ repugnãtes: que nõ possũt eidẽ sbto inesse sil̃: saltẽ ꝑm eẽ intensuz: sed bñ successiue: isto mõ: res ꝓ qb⁹ supponẽt isti termini caliditas: frigiditas dñr ꝓria. ¶ Ad ꝓpositũ ꝓrietas accipit hic ꝓut attribuit termin⁹: qui nõ pñt sil̃. sed successiue de eadẽ verificari. isto mõ dicim⁹ q̃ isti termini significãtes mot⁹ calefieri: ꝛ frigefieri sũt ꝓrij ascẽdere descẽdere ꝛ ita dz capi ꝓrietas: quũ dicimus motum motui esse ꝓriũm ꝛẽ.

Quantum ad 2ᵐ sit ꝑ ª ꝓ q̃ mot⁹ dñr ꝓrij: ex eo q̃ sunt iter terminos ꝓrios: mõ ꝓtrario. verbi gratia. sint duo termini ꝓrij. a. ꝛ. b. ꝛ fit vn⁹ motus ab. a. ad b. ꝛ fiat ali⁹ ab b. ad. a. tunc isti mot⁹ dñr ꝓrij: qꝛ termini significãtes mobilia sic moueri sũt ꝓrij: ꝑbat̃ penes illud dz attendi ꝓrietas motuũ penes qõ attendit identitas vel diuersitas specifica terminoꝝ: sed ꝑ sunt termini ꝓrij ad quẽ ꝛ termini a quo: vt dictũ est in alia qõne. ¶ 2ª ꝓ ꝓrietas motuũ attẽdit ꝛ iudicat ex ꝓrietate terminoꝝ a quo ꝛ ad quẽ qõ itelligit si illi mot⁹ essent pfecti de extremo in extremũ: vñ lz calefactio ꝛ frigefactio bene possint esse ad eundẽ terminũ ad quẽ. s. ad tepiditatẽ: tñ sunt motus impfecti tñ ex hoc nõ tollit qn sint mot⁹ ꝓrij ꝓꝑ hoc q̃ si pficerent eẽnt ad extrema ꝓria: ꝛ ab extremis ꝓrijs: ꝛ calefactio eẽt a frigiditate summa ad caliditatem sũmã: ꝛ frigefactio ecõuerso a caliditate sũma ad frigiditatẽ sũmã: dz g̃ itelligi ꝓclusio q̃ mot⁹ si eẽnt pfecti: ꝛ eẽnt inter terminos ꝓrios q̃ essent ꝓrij posito q̃ sint ꝓ perfecti tales si pficerent debẽt dici ꝓrij: ꝛ ex hoc sequit q̃ si aliqs ignis ascẽderet a centro terre vsq̃z ad aerẽ: ꝛ ibi detineret violẽter ꝛ descẽderet vna terra de ꝓcauo orbis lune vsq̃z ad aerẽ: isti mot⁹ eẽnt ꝓrij. lz eẽnt ad eundẽ ꝛminũ ad quẽ. s. ad eré ꝛ sũt ꝓrij ꝓꝑ ꝑ q̃ si pficiunt ꝛ fiũt cõpleti eẽnt ad terminos ꝓrios: qꝛ ignis sursuz: ꝛ terra deorsum: si vero vterq̃z motuũ esset pfect⁹ licet eẽnt a terminis ꝓrijs ad eũdez tñ terminũ nõ dicerent ꝓrij: vbi gra: vt si aer ascẽderet a medio mũdi seu a terra vsq̃z ad locũ nãlẽ aeris: ꝛ vnus ali⁹ aer descẽderet de igne vsq̃z ad locũ aeris: illi mot⁹ nõ eẽnt ꝓrij ꝓꝑ hoc q̃ ipis exñtibus pfectis nõ sunt ad terminos ꝓrios: ꝛ volo eos pfectos: qꝛ vtroq̃z finito mobilia eoꝝ qescũt nãliter. ¶ Ex hoc sequit nõ oẽm motũ sursuz esse oi motui deorsuz ꝓriũ: pz statiz de motu sursum ipi⁹ aeris a terra ad sperã aeris: ꝛ de motu deorsum ab igne vsq̃z ad sperã aeris. ¶ Sequit vlteri⁹ q̃ non sequit tales mot⁹ differũt specie. q̃ sunt ꝓrij: pz de istis duob⁹ motib⁹ istoꝝ duoꝝ motuũ: qui ex ꝓcedẽti qõne ponunt distingui spẽ: ꝛ tñ nõ sunt ꝓrij ficut iaz dictũ est. ¶ 3ª ꝓclusio ad ꝑ q̃ aliq mot⁹ dicunt ꝓrij non solũ sufficit ꝑ q̃ fit iter terminos ꝓrios: sed cum hoc requirit q̃ vterq̃z eoꝝ fiat per viã breuissimã iter illos: per quãtũ possibile est fieri: ꝑbat̃: qꝛ motuũ ꝓrioꝝ vn⁹ ipedit: vel saltẽ aptus natus est ipedire aliũ: mõ hoc nõ eẽt si non fieret per vias breuissimas: ꝓꝑ hoc q̃ mobilia non ipedita iclinata sunt nãliter moueri per viã seu lineã breuiorẽ ficut est linea recta ad eoꝝ terminos nãles: seu loca nãlia: seu dispositiõez. Et iõ si duo mobilia ꝓpta nata moueri ad dispõnes ꝓrias nõ mouent ꝓ vias ꝓ q̃s nãliter apta nata sunt moueri: nõ ita ipediret se in suis motib⁹ mutuo ficut faceret si moueront per vias per quas iclinant moueri. Sz dices tu dicis q̃ ꝓrij mutuo se ipediũt: ꝓtra: si vn⁹ globus ẽre descẽderet ꝓ vnũ semidyametꝝ mũdi: ꝛ vna portio ignis ascẽderet ꝓ aliũ semidyametꝝ: illi mot⁹ eẽnt ꝓrij: ꝛ tñ vn⁹ nõ ipediret aliũ. ¶ Rñdet lz forte nõ ipediret se tñ qlibet illoꝝ bñ ipediret motũ eiusdẽ spẽi cũ alio: si aliqs faceret ꝓtra ipsum. ¶ Et sufficit iuxta istaz imaginationẽ descẽsus globule terre per vnum dyametruz: ꝛ ascensu ignis per aliũ sequit idem corr̃ q̃ possibile est q̃. a. ꝛ. b. mouean̄t motibus cõtrarijs: ꝛ tñ cõtinue equaliter distant ab inuicem: verbi gra posito q̃ vna glebula terre fit in concauo orbis lune: ꝛ vna portio ignis in medio mũdi: tũc ista duo distant per semidiametrũ mundi: deinde possibile est q̃ terra tanta velocitate descendat ꝓcise: quãta ignis ascendit: quo posito ꝓtinue distant interim q̃ moueant̄ per tantam distantiam: quanta est semydiameter mundi: ꝛ iterũ in fine motus: cum ignis fit in loco suo nãli: ꝛ terra similiter est in suo: ipsa distant per semydiametrũ mundi: sicut in ꝑncipio motus distabant. Ex cõclusione sequit illud corr̃ q̃ si terra descẽderet per lineã rectã: puta per cordam arcus ꝛ ignis ascenderet per lineam curuã puta per arcum illius corde: illi non essent cõtrarij licet essent inter terminos contrarios ꝓꝑ hoc q̃ non vterq̃z eoꝝ est per consimilẽ lineam. Ex quo verum sequit non omnẽ descensum cum ascensu esse ꝓtrarium: vlterius sequit non omnes motus distinctos spẽ esse cõtrarios. Sed imaginandũ est in alteratiõe: vnde si dealbatio fieret inter fuscum ꝛ denigrationẽ per rubeuz: ita q̃ non fierent per cõsimiles vias: talis dealbatio tali denigrationi non esset cõtraria. Ex quo sequit non omnẽ denigrationẽ dealbationem omni denigrationi esse cõtrariaz: sed bene illas que sunt per vias cõsimiles. ¶ 4ª conclusio in mutationibus inter ꝓtraria ꝓtrarietas nõ accipit ex terminis: sed ex ꝓtrarijs modis ꝓcedẽdi respcũ eiusdem termini sicut gñatio eiusdem forme: que est ad

eē: que ē acqsitio ꝓria corruptiōi eiusdē forme q̄ ē ad non eē q̄ est depditio: ⁊ recessus ab eē vel corruptiōi sibi filis i spē: sicut gnatio sortis ⁊ corruptio platonis sunt ꝓrie.

Quantū ad 3m articulus dubitat si cuilibet motui locali sit aliqs motꝰ ꝓriꝰ, dico q̄ nō: quia motui circulari nō est allqs motꝰ ꝓriꝰ: sic ostēdet in p̄ celi. Tex.cō.24

C 2° dubitat an iter oēs motꝰ ꝓrios sit dare mediū: vi q̄ sic: qr iter ꝓria solet dari media. C 3° qr est dare aliqs motꝰ mixtos sic est descēsus terre p lineā curuā. C Rndet q̄ nō est dare motū mediū inter motꝰ ꝓrios: ⁊ ꝑ pticipationē vtriusq̄ extremi. C 2° dico q̄ bn̄ p abnegationem vtriusq̄ ꝑm p3: qr sic possibile eēt aliqd ptiz ascēdē ⁊ partim descēdē: ꝓntia tz postq̄ aliqs motꝰ cōpositꝰ ex ascensu ⁊ descēsu: sed ꝓns est falsum. 2m p3 qr bene ꝓtingit aliqd ascendē p lineā curuā: ⁊ talis motꝰ est mediū p abnegationē vtriusq̄ extremi in sūmo: lz tū p participationē vniꝰ eorꝝ. est eni cōpositus talis motꝰ nō ex motu descensus ⁊ ascensus: sed ex motu descensus ⁊ motu circulari: ⁊ intelligo p abnegationē vtriusq̄ in summo isto mō q̄ mobile descendēs p lineā curuā mouet motu qui nō est pure descensus: sed motus cōpositꝰ ex descensu ⁊ circulari. C Ad istas rōnes: inter ꝓria est mediū: pcedit p participationē vtriusq̄: vel p abnegationē vtriusq̄: sic eēt motus circularis inter motū sursum ⁊ motū deorsuz: vel p abnegationē vtriusq̄ in summo sicut expositus est: vel p abnegationē vnius eorꝝ solū: sicut est motus mixtꝰ ex recto ⁊ circulari. C 3° dubitat an motus ꝓrij valde veloces plus ꝓrient q̄z valde tardi: dico q̄ nō: qr ita ipossibile est idē moueri sil: motibus ꝓrijs tardis: sicut motibus ꝓrijs velocibꝰ. sed dices: motus ꝓrij veloces magis se impediunt q̄z tardi: ergo magis contrariantur. C Respōdetur q̄ non magis se impediunt: sed bene fortius ⁊c.

Ad rōnes principales prime due pcedunt de cōtrarietate formarꝝ repugnātium: que nec sunt ppōnes: nec termini: ⁊ ideo nno faciunt ad propositū C 3ª rō soluta est p ꝓnē q̄rtā. C Ad q̄rtam dico q̄ in quātitate est ꝓrietas: que sufficit ad motū: vt p3 ex dictis. C Ad quintā p3 ex cōclusione scda quare ⁊c.

C Tex. cōmēti. liij.

C Qm aūt motui nō solū videt eē motꝰ cōtrarius: sed ⁊ quies ⁊c. Qō. viij.

Queritur 8° vtrum qes sit ꝓria motui: ⁊ arguit q̄ nō: motꝰ ꝓriat motui: g. aīs p3 ex pcedentibꝰ: ꝓntia tenet ex eo q̄ tantū vnū vni est ꝓrium per Az. 10° metaphysice: mō si motꝰ ꝓriat qeti: ⁊ quū ꝓriat motui: sequit q̄ vni plura essent ꝓria. C 2° ꝓria debent esse maxime distātia: sed motus ⁊ quies sunt maxime distātia: g. nō sunt ꝓria: maior est nota p diffinitionē ꝓrietatis: minor p3 ex eo q̄ quies est imediata motui: q̄z cito eni definit esse motꝰ est quies: ⁊ ecōuerso. C 3° quies est ꝑuatio motus mō inter priuationē: ⁊ habitū nō est ꝓrietas: ex eo q̄ vtrūq̄z extremū cōtrarietatis dī esse ens positiuū. C 4° si quies ꝓriat motui aut hoc eēt quies in termino a quo aut quies in termino ad quē: sz nullū istorꝝ: g. nō pōt dici: q̄ quies in termino ad quē: nā illud qd est perfectio alteriꝰ nō est ꝓriū illi: sed quies in termino ad quē est pfectio motus: g. nec etiā qes in termino a quo: namper Az. ⁊ cōmētatorez quies in termino a quo stat cum motu saltē partialiter quare non est contraria motui: ergo ⁊c. Tex.cō.14

In oppositum determinat Az. in isto 5°. In ista qōne pmo ponā vnā distinctionem. secundo conclusiones. Tex.cō.54

Quantū ad pmū notandū est q̄ ista qō pōt intelligi dupliciter: nā pōt intelligi de terminis sicut sunt isti termini motꝰ ⁊ quies. Allio mō pōt intelligi de rebus: pro quibus illi termini supponunt.

Quantum ad 2m fit pma ꝓclusio q̄ isti termini motus ⁊ quies nō ꝓprie ꝓriant: sicut isti termini albū ⁊ nigrū: albedo ⁊ nigredo: pbat: qr terminorꝝ ꝓriorꝝ vterqz debet habere significationē positiuā: sed sic nō est de istis terminis qes ⁊ motꝰ g. maior ē nota ⁊ minor pbat: nā hic terminus quies nō hz significationē positiuā: sed negatiuā: ex eo q̄ quies est carētia motus in eo qd aptū natū est moueri: vnde qes dī quiescens qd aptū natū est moueri. C 2ª cōclusio q̄ isti termini quies motꝰ bn̄ ꝓriant ꝓrietate large sumpta: put ꝓrietas se extēdit ad oppositionē priuatiuā: p3 hoc nā isti termini quies motus: sunt termini priuatiue oppositi: p3 ex eo q̄ quies est carētia motus: ⁊ sicut in genere isti termini quies motus dicunt priuatiue oppositi ita in specie isti termini motus localis: ⁊ qes a motu locali dicuntur priuatiue oppositi: ⁊ sil̄r isti termini motꝰ alterationis ⁊ quies a motu alterationis: sil̄r isti termini motus augmētationis ⁊ quies a motu augmētationis: ⁊ sic de alijs. C 3ª ꝓclusio: si loqmur de rebꝰ pro qbꝰ illi termini supponunt: motꝰ: ⁊ qes nō opponunt: p3 hoc qr motꝰ supponit pro dispōne: que a mobili successiue acqrit vel a mobili successiue abijcit: quies aūt supponit pro mobili: qd aptū natū est moueri: ⁊ nō mouet tali motu imo qescit: cōiter eni tenet q̄ terminꝰ priuatiuus supponit pro sbto aliq̄ dispōne carēte respectu cuiꝰ dicit illa ꝑuatio. ⁊ iō dicimꝰ priuationē esse mām quietē esse mobile qescens. mō mobile ⁊ dispositio que ab eo successiue acqrit: vel successiue abijcit: nō ꝓriant: nec aliquo mō opponunt. C 4ª ꝓ si quies accipit p dispōne sub qua mobile est qn̄ quiescit tunc qes in termino a quo: ⁊ quies in termino ad quem ꝓriant saltē ꝓrietate sufficiente ad motū: p3: qr inter illas dispōnes sub quarꝝ vna mobile qescit in termino a quo ⁊ sub alio in termino ad quē pōt ēt motus: ⁊ p ꝓns iter illas dispōnes est distātia que successiue p trāsit illo motu: ⁊ est ꝓrietas que sufficit ad motū: vt priꝰ dictuz est: verūtamē iter illas dispōnes est proprie ꝓrietas: vbi gra: vt qn̄ aliqd alterabile qescit sub frigiditate: ⁊ postea fit motus de illa ad caliditatē sub qua iterū quiescit ⁊c. C 5ª cōclusio motꝰ aliqualiter ꝓriat: tā qeti in termino a quo q̄z quieti in termino ad quē: p3 hoc: qr motus est dispositio media iter terminū a quo ⁊ terminū ad quē pticipās de vtroqz: ⁊ inquātū pticipat aliqd de termino a quo ꝓriat quodā mō terminū ad quē ⁊ ecōuerso: ⁊ dico quodam mō qr nō est ibi ꝓrietas pfecta ꝓprie dicta: cū mō sit extremi ad extremū. sed ꝓrietas diminuta ⁊ ipropꝛie dicta: q̄ est medij ad vtrūqz extremorꝝ vnde sic sumēdo qetē: esset dicendū q̄ qes in termino a quo: ⁊ quies in termino ad quē: magis ꝓriant q̄z aliq̄ earꝝ ꝓrietur motui: qr extrema magis ꝓriant adinuicē q̄z media: mō sic sumēdo quietē: quies in termino a quo: ⁊ quies in termino ad quē sūt extrema: ⁊ motꝰ iter ea est dispositio media. C 6ª ꝓclusio aliqn̄ motus ꝓriat termino ad quē p3 qr in pn° motus: verbi gratia: vt si aq̄ icipiat calefieri: iste motꝰ multo plus participat de termino a quo: q̄z de termino ad quē: hoc est de dispōne seu forma a qua est motus q̄z de dispōne ad quā est motꝰ. C Sed tūc dubitat qūo debeat saluari dictum Az. ⁊ cōmentatoris. s. q̄ quies in termino a quo ꝓriat motui. ⁊ nō qes in termino ad quē. C Rndet q̄ ꝑ debet intelligi ad talē sensuz q̄ quies in termino a quo: seu dispositio illa sub qua mobile quiescit: duz est in termino a quo cōtrariatur illi dispositioni quā motor intēdit per suum motum: hoc patet: si ignis approximatur aque: dispositio illa sicut frigiditas sub qua est aqua dū incipit calefieri ab igne cōtrariat dispositioni: quā ignis intendit introducere in aquaz per suam actionem. sicut est caliditas ⁊c. confimiliter dicendū de alijs ⁊c.

Ad rationes

Ad rōnes principales. ad pmā scdam ⁊ tertiā dicē q bene pbant q quies ⁊ motꝰ nō sūt ꝓria ꝓrietate proprie dicta: nō tū probant q nō sunt ꝓria ꝓrietate large dicta: prout ꝓrietas se extēdit ad priuatiue opposita ⁊ ad ꝓrietatē sufficientē ad motū. ¶ Ad vltimā pz pm ꝓnes positas ⁊ hec de ꝓrietate motuū. Qō. ix.

Queritur nono vtrū qualitates ꝓrie pm aliquos gradus ipsaꝝ possint se cōpati in eodē sbto. verbi gratia: vtrū aliquis gradus caliditatis cuꝫ aliquibus gradibus frigiditatis possint simul stare in eodem sbto. ⁊ arguit pmo, q nō: nam caliditas nō potest stare in aliquo sbto cum aliquo gradu frigiditatis: ergo. ꝓntia tenet ex eo q quilibet gradus frigiditatis est ꝓrius: aās pz ex eo q ꝓrietas ⁊ oppositio nō attendit vniuersaliter nisi penes incōpossibilitatē. ¶ 2° si aliquis gradus frigiditatis cū aliqbꝰ gradibus frigiditatis ⁊c. sequeret q idē simul esset calidū: ⁊ frigidū: ꝓns falsum: probat ꝓntia ex eo q quodlibet sbꝫ debet denoiari a qualitate que est in ipso: mō si aliqs gradus caliditatis staret cū aliquo gradu frigiditatis illud sbm deberet denomiari tam a caliditate q̄z a frigiditate. ¶ 3° plus distant distātia formali albedo: ⁊ nigredo q̄z viriditas ⁊ rubedo: mō sic est q viriditas ⁊ rubedo nullo mō cōpatiunt se in eodē sbto: ergo nec albedo ⁊ nigredo: ⁊ per ꝓns nō cōpatiunt se pm aliquos gradus ipsorū. ¶ 4° est dare aliquā caliditatē remissam cū qua non stat aliqs gradus frigiditatis: ergo qō falsa. ꝓntia tenet ex eo q ponentes formas ꝓrias se compati pm aliquos gradus ipsaꝝ ponunt hoc pp remissionē ipsaꝝ adinuicē: vnde volūt q in remissione q̄litatū ꝓriaꝝ quātū abijcit ab vna tantū introducit de alia: ḡ cū qualibet caliditate remissa ponūt aliquā frigiditatē: si ḡ pbat aliquā caliditatē remissam posse stare sine frigiditate: positio ista nō valebit: aās probat est dare frigiditatē remississimaz: ḡ est dare caliditatē remissam sine frigiditate: seu cū qua non stat frigiditas: aās pbat ex eo q in nālibꝰ est dare minimū: vt videt velle Ar. pmo ⁊ octauo huius: pbat ꝓntia: nā sit aliquod summe calidū qō debeat alterari ad frigiditatē: tunc in istanti in quo incipit talis alteratio nōdū est in illo alterabili frigiditas remissa: q̄ nōdum est in eo aliq̄ frigiditas ⁊ p ꝓns nō frigiditas remississima postq̄z in illo instāti nōdū est factus aliqs motꝰ: necēt in instanti immediato illi postq̄z instātia nō sunt immediata: ergo in aliquo instāti medio iter qō ⁊ instās inceptionis alterationis cadit tēpus mediū: ⁊ q̄ pro illo tpe medio alterabile alterat caliditas eiꝰ remittet: ⁊ per ꝓns in illo tpe medio stabit remissa caliditas sine frigiditate. ¶ 5° si qualitates ꝓrie possent se cōpati pm aliquos gradus ipsoꝝ sil' in eodē sbto: sequeret q motus ꝓrij possent se cōpati i eodem sbto: aās est falsum: falsitas pz ex eo q ip possibile est idē calefieri ⁊ frigefieri: sil' ip possibile est idem sil' moueri sursum ⁊ deorsum: ꝓntia probat ex eo q motꝰ nō magis sunt ꝓrij q̄z eorū termini: ex quo ꝓrietas motui attendit penes ꝓrietatē terminoꝝ: si ergo qualitates ꝓrie que sūt termini motuū pnt se cōpati videt et q motus ꝓrij. ¶ 6° si sic sequeret q idē passum sil' calefieret ⁊ frigefieret: hoc est incōueniēs: probat ꝓntia: nā si esset aliqd sbm in quo essent qnq̄z gradus caliditatis: ⁊ qnq̄z frigiditatis si illi approximarent alicui tepido quod indifferēter eēt receptiuum caliditatis ⁊ frigiditatis: illud sil' calefieret ⁊ frigefieret: q̄ illud sbm haberet qnq̄z gradus caliditatis: calefaceret ⁊ frigefaceret: q̄ illud sbm haberet qnq̄z gradus frigiditatis. ¶ 7° sequeretur q idē calefaceret ⁊ frigefaceret se: sed hoc est icōueniens: ꝓntia probat posito q eēt aliqd sbm in quo eēnt gradus qnq̄z frigiditatis ⁊ qnq̄z caliditatis qō esset possibile si questio esset vera: tunc illi qnq̄z caliditatis agerent in illos qnq̄z frigiditatis: ipsos remitendo: sic illud calefaceret: ⁊ ecōuerso illi qnq̄z gradus frigiditatis agerēt in illos qnq̄z caliditatis ipsos remittendo: ⁊ sic frigefaceret se: ergo idem calefaceret ⁊ frigefaceret se. ¶ 8° nā videmus q bene remissa caliditas agit in magnā frigiditatē ⁊ corrumpit aliquē gradū ipsius: qō non eēt nisi illa caliditas esset ꝓria illi magne frigiditati ⁊ gradui eius quē corrūpit: cum ergo ois frigiditas: ⁊ ois gradus frigiditatis oi frigiditati: ⁊ omni gradui frigiditatis sit eiusdē spēi: sequit q omni frigiditati: ⁊ omni gradui frigiditatis ois caliditas est ꝓria: ⁊ p ꝓns frigiditati quā tu dicis simul stare cū caliditate in eodē sbto: ⁊ per ꝓns agit in illā cōtinue nō permittēs illā stare secū donec corrumpat tota. ¶ Immo ponētes talē cōpossibilitatē qualitatū cōtrariaꝝ pm aliquos gradus ipsarū posuerunt q remissio caliditatis: nō fieret nisi per admixtionē qualitatis ꝓrie: sed probo q nō: q̄ lumē remittit: ⁊ tū nō habet ꝓtrariū: ḡ nō ois remissio fit per admixtionē sui cōtrarij. ¶ 2° est dare minꝰ verū ⁊ magis vez. 2° metaphysice ⁊ tū minꝰ vez nō hz in se aliquē gradū cōtrarietatis. ¶ 3° nā si remissio fieret sic tūc in colore medio sic in palledine: eēt simul albedo ⁊ nigredo: ꝓns falsum: ꝓntia tenet: quia est albedo remissa: sed falsitas pz ex eo q sensus ibi nō percipit albedinē nec nigredinē: sed colorem medium. ¶ 4° sequit q calefactio eēt duplex motꝰ: sed hoc est falsum: cōsequētia videt tenere pro tanto q̄ in calefactione vna forma acqrit sicut caliditas: ⁊ alia deperdit sicut frigiditas. ¶ 5° elemēta simplicia debent habere q̄litates simplices: cū ergo aer sit elemētū simplex: sequit q tā eius humiditas q̄z eiꝰ caliditas est qualitas simplex: sed caliditas eius est qualitas remissa sine pmixtione qualitatis contrarie. ¶ 6° sequeret q esset dare caliditatē infinitā: probat cōsequētia: q̄ ex quo ad remissionē frigiditatis caliditas intendit: videt q ad remissionē frigiditatis ad suū subduplū caliditas intendit ad duplū: ⁊ ad remissionē frigiditatis ad subtriplū caliditas intēdat ad triplū ⁊ sic vltra: ⁊ cū in corruptiōe frigiditatis frigiditas remittat ad suum subduplū ⁊ ad subtriplū: ⁊ sic in infinituz: sic sequit q in fine talis corruptionis frigiditatis totalis intensio caliditatis sit infinita. ¶ 7° sequit q nō pōt fieri transitꝰ de albo in rubeū: nisi prꝰ oporteret fieri transitū de albo in nigruz qō est falsum: ꝓntia videt tenere ex eo q in tali transitu remittit albedo ⁊ cum talis remissio nō possit eē sine permixtione sui contrarij nigredinis: videtur sequi quod dictum est: ergo ⁊c.

pmo huiꝰ Tex. cō. 38.

In oppositū arguit sic cōtraria possunt sil' stare in eodem: ḡ qō vera: tenet ꝓsequētia: ⁊ aās probat: nā due ppōnes ꝓtrarie possunt simul esse in aia. ¶ 2° corruptibile ⁊ incorruptibile sunt cōtraria: sz ista pnt simul stare: ḡ. pz hoc q̄ mā ⁊ forma stat sil' que se habent sic corruptibile ⁊ incorruptibile. ¶ 3° si opinio cōmētatoris tertio de aia est vera. s. q vnꝰ intellectꝰ nūo est in oibꝰ hoibꝰ sequit cōtraria stare simul in eodē sbto: pz hoc ex eo q opiniones cōtrarie sunt ꝓria: sed ille stant simul in eodē intellectu. ¶ 4° grauitas ⁊ leuitas sūt ꝓria ⁊ sunt in eodē sbto puta i aere. ḡ qō vera: assumptū pbat ex eo q aer ifra sperā suā ascendit: qō nō eēt: ni sin eo eēt leuitas: ⁊ qñ est in spera ignis descēdit qō non eēt: nisi in eo eēt grauitas. ¶ Ad idē auctibꝰ: nā 4° thopicorū dī albius est: qō est nigro impmixtius: ⁊ in 6° huiꝰ dī: q illud qō moueat: est partim in termino a quo: ⁊ ptim in termino ad quē: ex his duabus auctibꝰ habet q illud qō est calidū ⁊ nō perfecte hz aliqd frigiditatis: quuz eni aliquod frigidū incipit calefieri ⁊ moueri ad caliditatē: tunc iterū quod calefit hz aliqd de frigiditate: ⁊ aliqd de caliditate: aliter enim nō eēt partim in termino a quo ⁊ partim in termino ad quē. ¶ Ad idem est alia auctoritas in isto qnto: que dicit q medium est quodāmodo cōtrariū vtriq̄z extremoꝝ: sicut tepidū est cōtrariū caliditati

Tex. cō. 4.

Tex. cō. 5.

Tex. cō. 32.

Tex. cō. 6.

ti ⁊ frigiditati: sed nō pōt dici q̄ sit cōtrariū caliditati ratiōe caliditatis: opz g̃ q̄ sit sibi ꝓtrariū rōne frigiditatis: ⁊ frigiditati rōne caliditatis. ¶ In ista questiōe pmo videndū est de cōtrarietate terminoꝝ ⁊ ꝓpositionuz: vz q̄ quātū est ex pte talis ōrietatis: repugnat ōria simul esse. ¶ 2° videndū est quātū ad hoc de ōrietate rez: de quo ē duplex opinio: quaꝝ quelibet est satis probabilis.

Quantum ad primū primo supponendū est q̄ q̄dā ōrietas est ꝓpositionū: ⁊ quedā terminoꝝ: ⁊ q̄dā rez: ⁊ q̄ ōrietas est repugnātia: sciendū est q̄ ōrietas terminoꝝ est repugnantia in p̄dicādo vere simul de eodē: ⁊ pro eisdē terminis ōriis ōrietas est repugnātia in essendo eas simul veras. ¶ 1° nota q̄ ōria debent esse maxime distātia: quō termini ꝓtrarij distent: ⁊ propositiones cōtrarie: ⁊ res ōrie: que nec sunt termini significatiui: nec ꝓpositiones: vñ cōtrarietas terminorum debet esse circa idē quātū ad successiue verificari: ⁊ illi termini dicunt maxime distare ad istū intellectū: q̄ signarent formas ꝓtrarias extremas. Cōtrarietas vō ꝓpositionū etiā debet esse circa idez ad istū sensum q̄ propositiones ōrie sint de eodem subiecto: ⁊ eodē predicatio: ⁊ maxime distent ad istum itellectū q̄ ambe sint vniuersales: ⁊ vna distet ab alia quātū ad omnia suppōsita sui subiecti: quo ad affirmationē: ⁊ negationez. Cōtrarietas vō rerum que nec sunt termini significatiui nec ꝓpositiōes est circa idem: quantum ad successiue in esse illas formas contrarias vnam post aliaz: vel dicuntur maxime distare quia sunt contraria extrema. ¶ Sed dubitatur que nigredo albedini huius parietis sit cōtraria: vel illa que est: vel illa que non est: nam quod non est nulli est cōtrarium: nec illa que est: quia illa non potest successiue in eē eidem subiecto: quod tamen oporteret si esset contraria postq̄z contraria debent inesse eidem successiue: antecedens patet ex eo q̄ accidentia non possunt trāsire de subiecto in subiectum. ¶ Respondetur q̄ huic albedini cōtrariatur nigredo que est: ⁊ quando dicitur illa non potest successiue eidem inesse: dicitur quāuis non possit: cō similis tamen in specie potest inesse eidem: ⁊ hoc sufficit ad hoc q̄ albedo ⁊ nigredo que sunt dicantur cōtraria. ¶ Tunc fit vna cōclusio cois vtriq̄z opinioni recitāde in articulo secūdo: q̄ illa que sunt ōria per istum modum per quē termini ⁊ ꝓpōnes ōriantur bene sunt in ſbto: ꝓbat: q̄ istoꝝ ōrietas nō attenditur penes nō posse esse simul: sed bñ nō posse eē sil' veras: vel penes nō posse esse simul falsas non affirmatiue de eodem verificari.

Quantum ad secundū restat videre de contrarietate rez significataꝝ per terminos ōrios. ſ. vtꝝ res seu forme cōtrarie possint se cōpati in eodem ſbto: ⁊ hoc ꝑm eandē ptē eiusdē ſbiecti. Et de hac vna opinio ponit ꝑmo istā conclusionē q̄ impossibile est formas ꝓtrarias esse simul in eodē subiecto ꝑm eandē ptez ſbiecti: probat: nā forme dicunt cōtrarie pp repugnātiā in essendo simul in eodē ſbiecto: g̃ est cōtra rōnez formalem cōtrariaꝝ esse simul. ⁊ per ꝓns ipsas eē simul iplicat cū ad hoc sequat ipsas nō esse cōtrarias: ⁊ positū ē q̄ sint cōtrarie. ¶ 2ª cōclusio aliqui gradus cōtrarietatis pñt stare simul in eodē ſbiecto ad istū intellectum: q̄ aliqui gradus qui erunt vel fuerunt ptes cōtrarioꝝ possunt stare simul: nō tū qui de facto sunt ptes contrarioruz: vbi gratia aliqui gradus caliditatis possunt stare cū aliquibus gradibus frigiditatis: qui tamen gradus nō sunt ptes cōtrarioꝝ: sed bene erunt: vel fuerunt partes cōtrarioꝝ sed de facto sunt ptes vnius forme medie puta tepiditatis: ⁊ hoc est qd̄ antiquitus dicebat sub his verbis possibile est cōtraria simul esse sub esse remisso: sed nō sub esse intenso: vñ in tepido sunt aliq̄ gradus frigiditatis ⁊ aliqui caliditatis: qui de facto nō sunt ptes cōtrarioꝝ sed illius forme medie que est tepiditas: sed bñ erūt ptes ꝓtrarioruz ꝑm q̄ vlterius fit ꝓcessus ad calidissimū: vel frigidissimū: vel fuerunt ptes ōrioꝝ ꝑm q̄ fuit ꝓcessus a calidissimo vel frigidissimo. ꝓclusio sic itellecta ꝓbat: nā nisi ī tepido eēt aliq̄ frigiditas cū aliq̄ caliditate p mixta: seqr̄etur q̄ in illo nō eēt aliq̄ resistētia calefaciēdi: vel frigefaciēdi, ꝓns est falsuz: ꝓntia ꝓbat: q̄ si in tepido est solū caliditas remissa: sine pmixtione frigiditatis: tūc cū minor caliditas nō resistat maiori: ita nec maior caliditas minori: ⁊ per ꝓns si aliq̄d calefaciens intensius sibi approximaret subito ipm assimilaret: qd̄ est ꝓtra experiētiā: ꝓportionaliter argueret: si diceret q̄ in tepido nō eēt nisi frigiditas remissa: absq̄z aliqua caliditate sibi pmixta. falsitas ꝓntis pz ex eo q̄ videm⁹ q̄ si magis calidū approximat tepido successiue ipsum sibi assimilat. mō talis nō eēt ibi successio: nisi in tepido eēt resistētia calefaciēdi. ¶ 2° nisi ꝓclusio sic itellecta eēt vera sequeret q̄ min⁹ calidū nō remitteret magis calidū: imo magis itenderet: postq̄z nihil frigiditatis esset ī ipso recte sicut min⁹ lumē nō diminuit magis lumen: mō quū experimur q̄ minus calidū remittit magis calidū ⁊ nō itēdit. ergo ex hoc tanq̄z a signo pōt argui q̄ caliditati remisse aliq̄lis frigiditas est pmixta. ¶ 3ª istam opinionē eēt ponēdū itensionē: ⁊ remissionem fieri per admixtionē maiorē vel minorez sui ōrij qd̄ intendit vel remittit exponēdo sui ōrij sicut iam exponebat. ꝑm istam opinionē imaginādū est q̄ ōrietas iter formas nō attendit ex rōnib⁹ simplicib⁹ eoꝝ formaꝝ: sed ex quantitate graduū: ꝑm q̄ hñt maiorītatē: ⁊ maximā distantiā: vbi gra: vt si quātitas graduū caliditatis itensiue sit decez graduū: tūc sūma caliditas: distat a sūma frigiditate per decem gradus caliditatis: ⁊ opz illos remoueri anteq̄z pueniat ad summā frigiditatē: ſz sūma caliditas nō distat a frigiditate qnq̄z graduū: nisi per qnq̄z gradus ergo illos quinq̄z oporteret remoueri. ⁊ tunc manerent quinq̄z caliditatis: ⁊ quinq̄z frigiditatis qui nō distāt: ⁊ per ꝓns illi pñt stare simul: ⁊ cōponere vnā formam mediā iter caliditatē: ⁊ frigiditatē que est decē graduū: quoꝝ quinq̄z sunt caliditatis ⁊ qnq̄z frigiditatis. Et sciēdū q̄ illi gradus qui pñt simul stare: nō sunt ōrij nec repugnāt sibi īuicez. aliter enim nō compaterenē simul ad constituendū vnā formā a quolibet illoꝝ distinctā: sed dicunt cōtrarij impropie ad istū sensum q̄ ad augmentationē vnius sequit diminutio alterius: vel ꝑm q̄ fit vlteri⁹ ꝓcessus ad caliditatem sūmam: vel ad frigiditatē summaz erunt partes formarū ꝓtrariarum nō potentiuz se compati in eodez subiecto. ¶ Ad 20 maiori intellectione istius imaginant q̄ sicut ista domus est finite capacitatis: propter quod nō sequit si. 20. homines cuz aliis hominib⁹ possunt esse in ista domo: ergo centū possunt esse in ista domo. ¶ Ad ꝓpositū imaginandum est de subiecto receptiuo contrarioꝝ quod potest imaginari finite capacitatis: ergo si maxima capacitas talis subiecti est precise tot graduū vni⁹ ōrietatis quot graduū est vnū extremoꝝ illius ōrietatis: q̄ tūc in illo ſbto nō pñt recipi plures gradus illoꝝ ōriorum q̄z sit maximus nūs graduuz vnius extremorum illius ꝓtrarietatis: sed bene tot vel pauciores: verbi gratia: si maximus numerus graduū caliditatis summe est decē graduū: tūc dico q̄ cuz illis decē gradibus nō potest stare aliquis gradus frigiditatis in illo subiecto: ⁊ ꝓpter hoc quilibet gradus frigiditatis decez gradibus caliditatis. ſ. sūme est cōtrarius: nihilominus cum nouez gradibus caliditatis bene potest stare vnus gradus frigiditatis ⁊ cuz. 8. caliditatis duo frigiditatis. ⁊ cū vij. caliditatis. 3. frigiditatis. ⁊ cū. 6. 4. ⁊ cū quinq̄z. 5ᵉ. ⁊ cum quatuor. 4. ⁊ cū trib⁹. 3. ⁊ cum duob⁹. 2. ⁊ cum vno vnus: nec illi qui possunt stare simul sunt contrarij nisi impropie ad sensum predictum. Sed cum nouem caliditatis non possent stare duo frigiditatis: quia tunc excederet nūs graduū caliditatis sūme cōformiter imaginandum

penes qd. ōrietas attēdit

nandū est vlterius. Ex hoc pōt solui vnū argumētū: qd solet fieri: q̄ caliditas remissa pōt stare cum frigiditate remissa tunc caliditas intensa potest stare cum frigiditate intensa: propter hoc q̄ videtur caliditatem remissam tātum repugnare frigiditati remisse: quantuz caliditas intensa repugnat frigiditati intense. Ex dictis faciliter soluitur q̄ sicut non sequitur. 20. homines cum. 10. hominibus pñt stare in ista domo. ergo centum cum centum. similr nec sequit caliditas remissa pōt stare cum frigiditate remissa. ḡ intensa cuz intensa cē. qz remissa nō repugnat remisse: z cum nūs graduū earum simul nō excedit nūm graduū caliditatis vel frigiditatis summe: intensa aūt summe intense repugnat. Sed nōne ois caliditas oi frigiditati est ꝓtraria dico q̄ nō: sed cuz hoc requirit debita quātitas graduū: vnde licet omnis caliditas sit eiusdem rōnis specifice cum caliditate non tū eiusdē magnitudinis intensiue penes quaz attendit ꝓrietas z distantia ad frigiditatem. ¶ Alia opinio vult quēlibet graduz frigiditatis gradui caliditatis esse ꝓriuz: nec aliquis gradus caliditatis possit stare cū aliquo gradu frigiditatis. Ista opinio ponit intensionē z remissionem nō fieri per admixtionē alicuius forme: verbi gra non ponit remissimam caliditatez fieri per admixtionē alicuius gradus frigiditatis: sed ponit intēsionē formaz fieri penes recessum eaz a non gradu illaz formaz: z remissionē a gradibus summis eiusdē: vnde ista opinio imaginat: q̄ sicut illud quod est in loco medio inter sursum z deorsuz nō opz q̄ sit in locis ꝓrijs: ita nec tepiditas: que ē qualitas inter caliditatē z frigiditatem hz aliquos gradus frigiditatis z aliquos caliditatis: z sic q̄ mouet sursuz ꝓtinue fit altius per recessum a medio mūdi: z accessum ad concauū orbis lune: ita aliqua tepiditas per recessuz eius a non gradu caliditatis z accessuz eius ad gradū summū ꝓtinue fit intensior in calefaciēdo: sicut ḡ ista opinio imaginat de itensiōe ꝓportionalr de itensiōe: z adducit vnū simile: nam sicut curuitas aliqñ est maior: aliqñ minor sine pmixtione alicuius rectitudinis: sic etiā caliditas aliquando est intensior: z aliquando remissior sine permixtione frigiditatis. istaz secundam opinionem credo esse veriorem primam vero cōmuniorem: ideo tenendo primam respondeo ad

Ad rōnes ꝑncipales. ad ꝑmaz dico q̄ si aliq gradus caliditatis sunt cuz aliquib⁹ gradib⁹ frigiditatis in eode sbto: nō ꝓpter hoc ꝓria stant simul: nā sicut dictū est nō quilibet gradus caliditatis cuilibet gradui frigiditatis est ꝓriuz. ¶ Ad 2ᵃᵐ idez denominarē cē. dico bene q̄ idē in ordine ad albū denominat nigrum: z in ordine ad nigrū denominat album: sed denominatione simplr dicta: nec denominat albuz: nec nigrum: licet in ipso sint aliqui gradus albedinis: z aliqui nigredinis: sed denominat a forma cōposita ex his puta fuscū vel rubeū: z ꝓportionalr de tepido simili mō est dicendū. ¶ Ad 3ᵃᵐ plus distāt albedo z cē. cōcedo albedo z nigredo que ꝓriant: nec iste possunt simul eē in eodem sbto: sed qz albedo alicui nigredini nō ꝓriat: seqtur nō oēm albedinē ab omni nigredine distare: z per ꝓns nō plus distāt q̄z viriditas z rubedo. ¶ Ad 4ᵃᵐ illa supponit vnū falsum. supponit enim q̄ sit dare frigiditatez remississimam: modo hoc est falsum: nā quacūqz data: est dare remissiorem: z qualr debeat intelligi dictuz Az. q̄ in nālibus est dare minimū: dictū est ꝑmo huius. ¶ Ad 5ᵃᵐ sequt q̄ motus z cē. negat ꝓria: vnde dico q̄ ꝓria nō possunt stare simul: sed bene aliqui gradus qui possunt esse partes ꝓriorum lz de facto non sint: sed bene partes vnius forme stant simul. ¶ Ad 6ᵃᵐ dico q̄ si aliquod tepiduz z si approximaret alicui sibi dissimili super quod habet dominiū bene sibi assimilat ipsum: ex hoc tamen non sequit q̄ simul calefaciebat seipsum z cē. nihilominꝰ si aliquod tepidum approximat vni quod haberet caliditatem remissiorem ipso: hoc bñ intenderet in caliditate: z si approximatur alicui quod haberet minus de frigiditate illud bene intenderet in frigiditate: ita q̄ remissius calidum calefacit z remissius frigidum frigefacit intendendo caliditatem in vno z frigiditatez in alio. ¶ 7ᵃ z octaua soluant per hoc q̄ caliditas stans cum frigiditate in eodem subiecto non corrumpit: nec agit in ipam: z ex hoc q̄ non omnis caliditas omni frigiditati cōtrariatur. ¶ Ad 9ᵃᵐ dico: q̄ verum est q̄ ꝑm illam opinionem intensio z remissio fiunt per admixtionem maiorē vel minorem alterius forme: sed hoc intelligenduz est de intensione: z remissione formarum habentium cōtrarium sicut sunt caliditas: frigiditas z cē. z ex hoc soluitur illud quod dicebat de lumine z de vero. ¶ Ad 3ᵃᵐ in palledine z cē. verum est: sed visus: quia non percipit distincte vnum ab alio propter mixtionez adinuicem indicat ibi colorem medium. s. pallidum. ¶ 4ᵃ bene probat q̄ ad calefactionem requiritur duplex forma: vna que abijcitur: z alia que acquiritur. ¶ Ad 5ᵃᵐ dico q̄ non oportet elementa habere qualitates simplices propter hoc q̄ qualitates elementorum possunt intendi z remitti: substantia elementoruz remanente. ¶ Ad 6ᵃᵐ sequeretur q̄ possit esse caliditas infinita. nego consequentiaz: quia in remissione frigiditatis non oportet q̄ si frigiditas remittitur ad subduplum q̄ caliditas intendatur ad dupluz: sed bene si deperditur vnus gradus frigiditatis q̄ acquiratur vnus gradus caliditatis. ¶ Ad vltimam bene cōcedo q̄ non posset fieri transitus de albo in rubeum nisi prius fiat transitus in nigrum: nihilominus prius fit transitus in rubedinem perfectam q̄z in nigredinez perfectam: z igitur talis transitus in nigredinem non percipit: nisi prius percipiat transitus in rubedinem: q̄re z cē.

Questio. 10.

Queritur nunc decimo vtrū in intensiōe qualitatis: qualitas que acquirit: acquirat tota sil: vel acquirat pars post partē z intelligo qōnem non ꝑm partes quantitatiuas sbti: sed de parte graduali: ꝑm quaz idem subiectum ꝑm eandē partē sui fit modo minus albū z modo minus calidum: z postea magis calidum. Et arguit q̄ talis qualitas acquirat tota simul circūscripta quantitate: ꝑm ptes quantitatiuas sbti: z hoc ficipsa est forma simplex: z indiuisibilis. ḡ acquirit tota simul: ꝓntia tenet: aūs pz per auctorē sex ꝑncipiorum: qui dicit q̄ forma est cōpositiō cōtingens simpli z inuariabili essentia ꝓsistēs: modo cum talis qualitas sit quedā forma accidētalis: z cum auctor nō describit ibi solum formā sbalem: verūetiā accidentalem. ḡ z cē. ¶ 2° si nō acquirit tota simul: sed pars post partem: vel ḡ pars ꝑmo acquisita maneret cum scōa: vel corrūperet aduenīēte scōa: nulluz illorū. ḡ maior est nota ex sufficienti diuisiōe: minor ꝑbat: nō eniz pōt dici q̄ ꝑma maneat cum scōa: nā sicut est in motu locali ita videt esse in motu alterationis: sed in motu locali ita est q̄ mobile quū est in vno loco: non mouet in loco priori. ḡ similr in alteratione alterabile quū est sub vna dispositione nō dz manere sub alia. ḡ aliquo gradu intēsioū acquisito cū eo nō debet manere gradus remissior ꝑus acquisit⁹: nec pōt dici ꝑm videlicet q̄ gradus ꝑus acquisitus corūpatur scōo aduenīēte: nam sicut est in augmētatione: ita videt esse in alteratione: sed in augmentatione quantitas minor manet cum posteriori. ergo in alteratione gradus precedens manet cum sequenti. ergo z cē.

In oppositum argr sic: nā si in intēsione q̄litas que acquirit acquireret tota simul: sequeret q̄ ꝑm q̄litates remissibiles z intēsibiles nō eēt motꝰ: ꝓns est falsuz: z ꝗ Az. in isto qnto: nā talē Tex. cō. 19.

motum vocat alterationē: ꝓñtia patet ex eo q̃ motus est
gñatio partis per partē illius pfectionis ad quā tendit:
sicut pz per Aꝛ.3° huius. ¶ In ista qōne p̃mo recitabo
duas opiniones: quaꝝ vtraq; concedit diuisibilitatē for
me intensibilis ⁊ remisibilis in partes graduales. oppo
nunt tū quo ad qōnem ꝑsentem quo ad vnaꝫ ꝓnem. 2°
recitabo illas opiniones per vnam distinctionez.

Quantū ad p̃mū. p̃mo ponit ista distictio: q̃ qua
litas itensibilis ⁊ remissibilis pōt imagi
nari diuidi duplr: vno mō ꝗz quantitatē sbti: verbi gra
caliditas: que est extēsa per totū vnuz pedale: que sic se hz
q̃ vna eius medietas est in vna medietate illi⁹ pedalis:
⁊ alia in alia. Alio mō pōt imaginari diuidi in diuersos
gradus existētes simul in eodē sbto: ⁊ in eadē parte quā
titatiua sbti ꝗz aliquos gradus plures aut pauciores ali
qd dī magis: vl minus calidū: p̃mā diuisionē oēs cōiter
admittūt. Sed de scda sunt opiniones: quaꝝ vna ponit
qualitatē intēsibilē ⁊ remissibilē hīe gradus: ⁊ ipsam esse
intensiorē per accumulationē partiū: ⁊ remissio per accu
mulationē paucoꝝ graduū. ¶ Alia autez opinio ponit
hmōi formas non esse diuisibiles nisi solū p̃m diuisionē
quātitatiuā sbti. Ista opinio ponit q̃ in intēsiōe ꝓtinue
est alia: ⁊ alia qualitas simplex: ⁊ idiuisibilis: excepta di
uisiōe: que est p̃m partes quātitatiuas sbti. De p̃ma opi
nione videbitur in pñti qōne, de scda in scda. ¶ Tunc sit
p̃ma ꝓclusio cōis vtriq; illaꝝ opinionū q̃ p̃m diuisionē
p̃mo mō dictā. s. p̃m quātitatiuas partes sbti nō acquiri
tur tota simul: pz: quia ex quo alterabile est diuisibile: ⁊
agens alterās similr nō pñt sic adinuicē applicari: quin
p̃m aliquas partes eorū sint ꝓpinquiora: ⁊ p̃m aliquas
remotiora: ⁊ quū agēs pri⁹ agit est ꝓpinquū ꝗz in remo
tum. sequit q̃ p̃us agat in vnā partē quātitatiuā illi⁹: ꝗz
in aliā: ⁊ per ꝓñs illa qualitas ꝓducit successiue quantū
ad partes suas quātitatiuas: ⁊ nō tota simul. ¶ De diui
sione aūt ei⁹ in partes graduales illa opinio que ꝓcedit
hmōi diuisionē est bipartita: quaꝝ vna ponit duas con
clusiōes ad que sitū. ¶ Prima ꝓclusio q̃ q̃litas ꝗz quā
est alteratio acquirit tota simul eēntialr. ¶ 2ª ꝓclusio: q̃
nō acquirit tota simul gradualr. p̃ma ꝓclusio ꝑbat: illa
forma acquirit tota simul eēntialr: que nō hz partes eēn
tiales: sed sic est de forma: p̃m quā est alteratio sicut est ca
liditas vl frigiditas: albedo ⁊ nigredo. g̃ ⁊ c. maior nota:
minor ꝑbat: nā ptes eēntiales dicunt ptes diuersaꝝ rō
num: mō his oibus caret qualitas p̃m quā est alteratio.
¶ 2° naz posito q̃ adhuc in eodē sbto essent diuerse par
tes essentiales eiusdē forme adhuc nulla eaꝝ gñaret: nec
corrūperet ante aliā: sed tota simul. g̃ adhuc quo ad illas
qualitates: p̃m quā est alteratio acgreret tota simul: añs
pz ex quo ille partes sunt eiusdez rōnis specifice: nō esset
maior ratio: quare vna corrūperet p̃us: vel gñaret ⁊ alia
posteri⁹ ꝗz ecōuerso. ¶ 3° sicut manet eadē forma per to
tum motū ita acgrit tota simul: ꝗz per totū motuz forma
manet eadē eēntialr. g̃ etiā acgrit tota simul eēntialr: ma
ior est nota: q̃ si acquireret pars post ptem nō maneret
idē: q̃ acquireret ante ⁊ post: minor declarat: q̃ talis for
ma: seu qualitas manet eadē per totū: vel ergo gradualr
vel eēntialr: nō gradualr sic ꝑbabit quū ꝑbat scda ꝓclu
sio. g̃ eēntialr. Et ꝓfirmat q̃ manet eadē essentialr p totū
motuz: q̃ nomina essentialia taliū qualitatū nō varian
tur per totuz motum: vnde in medio acqsitionis ita bñ
est albedo vel caliditas: sicut in p̃n° vel in fine. ⁊ q̃ opor
teret talē qualitatē manere eandē aliquo mō per totum:
pz ex eo q̃ ad vnitatē mot⁹ reqrit: q̃ sit p̃m eandē dispo
sitionē: sicut pz quinto huius. ¶ 2ª ꝓclusio ꝑbat: naz in
acquisitiōe alicuius talis qualitatis nomina gradualia
variant. sed hoc nō esset si illa tota forma simul acquire
ret gradualiter: assumptū pz ex eo q̃ in fine calefactiōis:
vel de albationis sbm dī magis calidū: vel magis albū
ꝗz in medio: ⁊ in medio magis ꝗz in ꝓncipio. ¶ 2° nam
in alteratione aliquid prius acquirit: ꝗz non aliqd aliud
eēntialr: ergo aliqd aliud accidētalr: ergo aliqd aliud gra
dualr: maior est nota ⁊ minor erat 2ª cōclusio. ¶ Alia est
opinio que ēt ponit qualitatē p̃m quā est alteratio: eē di
uisibilē in ptes graduales: q̃ ēt ponit duas ꝓnes ad q̃sitū:
quaꝝ vna ꝓcordat cū opinione pori. ⁊ alia discrepat: po
nit enim q̃ qualitas p̃m quā est alteratio nō acgrit tota
simul gradualr: scdo dicit q̃ nec acgrit tota simul eēntia
liter: ꝑbat hoc: q̃ ptes eēntiales talis q̃litatis vocat ptes
graduales eiusdē ex eo q̃ eēntiā talis q̃litatis ꝓstituūt ⁊c.

Quantum ad 2ᵐ sit ista p̃ª distinctio q̃ per ptes
eēntiales possum⁹ itelligere ptes di
uersarū rōnū. ¶ Alio mō per ptes eēntiales possum⁹ itel
ligere ptes que eēntiā alicui⁹ ꝓstituūt. Primo mō dicte
distinguunt ꝗ ptes quātitatiuas: partes vō eēntiales 2°
mō dicte nō p̃m istaꝫ distinctione sacilr dicte opiniones
ꝓcordant: nā p̃ª itelligit de ptib⁹ eēntialib⁹ p̃° mō dictis
quū dicit qualitatē p̃m quā est alteratio nō acgrit succes
siue eēntialr: ꝗz tota simul: 2ª vō capit partes eēntiales 2°
mō dictas: ⁊ sic vna eaꝝ nō opponit alteri ex eo q̃ nō ac
cipiunt vlr essentiam vel partes essentiales.

Ad rationes principales: ad primaz dī q̃ per
dictū auctoris ꝓiuncit: q̃ q̃libet
forma p̃m quā est alteratio est idiuisibilis per ꝑuationē
in ptes eēntiales primo mō dictas. s. ptes diuersaꝝ rōnū:
nihilomin⁹ quelibet eaꝝ est diuisibilis in ptes quātitati
uas: vel i partes graduales: vel ad diuisionē sbti in quo
est: de 2ª rōne videbitur postea. Nō. xj.

Ueritur vltimo vtrū in itensione
alicui⁹ qualitas que pri
mo acgrit maneat cum q̃litate que postea
acgrit: ⁊ arguit q̃ nō: q̃ i motu locali mo
bile nō manet in loco quez prius acqsiuit
quū est in loco quē postea acqsiuit: g̃ nec al
terabile manet sub qualitate que sibi p̃us acqsita est: quū
est sub qualitate que posterius sibi acquirit: añs pz de se
post ꝗz nō est pol'e idē corpus simul eē i diuersis locis. cō
sequentia tenet a simili.

In oppositū arguit sic in augmētatione quāti
tatis p̃cedēs manet cuz sequenti.
ergo in intēsione. ꝓñtia tenet a sili. añs pz de se: si enim ali
qd corpus iam est pedale: ⁊ auget q̃ fiat bipedale quāti
tas pedalis p̃cedens adhuc manet. ¶ In ista qōne sunt
due opiniones quaꝝ vna tenet: q̃ quelibet qualitas est
forma simplex: ⁊ indiuisibilis diuisione in ptes gradua
les: ꝗz bñ sit diuisibilis p̃m ptes quantitatiuas sbti: ⁊ isto
mō opinio ponit: q̃ qualitas p̃cedēs nō manet cū sequē
ti in intensione ⁊ hoc opz istam opinionē ponere post ꝗz
ponit talem qualitatem indiuisibilem: vnde si precedēs
maneret cum sequēte statim compositum ex his duabus
esset qualitas diuisibilis gradualiter. ¶ Ista opinio ha
bet aliqua motiua pro se: primū est: nam si in intensione
qualitatis qualitas p̃cedens maneret cuz sequēte: seque
retur q̃ remanerent qualitates distincte in eadem parte
sbti: ꝓñs est falsuz. ⁊ ꝓñtia probat: q̃ talia remanerent di
stincta quoꝝ vno corrupto nō est necessarium reliquum
corrumpi: ⁊ quoꝝ vno generato: alteruz nō generaretur.
sed generatuz est: sed sic esset de qualitate precedente: ⁊ se
quente: ergo si remanerent: remanerēt distincte: maior est
nota: minor ꝑbatur: nam sequens potest corrumpi prē
cedente manente sicut fit in remissione illius qualitatis:
similiter quādo qualitas sequens generat: qualitas pre
cedens iaz generata est: falsitas ꝓñtis probat quadrupli
citer: primo si qualitas p̃cedens: ⁊ qualitas sequens ma
nerent distincte in eadez parte sbti. sequeret q̃ qualitas
esset diuisibilis nō solū per accidēs: sed ēt per se: ꝗz hoc est
ꝓtra Aꝛ. in isto 5°: qui dicit qualitatē eē diuisibilem per
accidens: ⁊

a p. opinio

accidens: ⁊ nõ per se: pbat ꝓnntia: qr qualitas cõposita ex
Cõmẽ. 15. pcedente: ⁊ sequẽte eẽt diuisibilis p se in illas postq̃z ma-
nent distincte in eadẽ pte sbti. ¶ 2° nã per Cõmentatorẽ
primo hui⁹ ois multitudo est rerũ differentiũ ꝑm quan
titatez vel ꝑm spẽm: ergo si qualitas pcedens: ⁊ qualitas
sequẽs: eẽnt distincte in eodẽ sbto ⁊ in eadẽ pte sbti ade-
quate: tũc vel eẽnt distincti ꝑm quãtitatẽ: ⁊ hoc nõ ex eo
q̃ sunt in eadẽ pte quãtitatiua sbti: nec etiã distinguunt
Tex. cõ. 12. ꝑm spẽz: qr in itensione: vbi gra: caliditatis caliditas pce-
dens est eiusdẽ spẽi cum caliditate sequẽte. ¶ 3° nam 5°
metaphysice dr vnũ nũo sunt quoz mã est vna: ergo cuz
in itensione qualitatis pcedẽtis ⁊ sequẽtis fit eadẽ mã. s.
idẽ sbm seqt̃ qualitatẽ pcedentẽ ⁊ sequentẽ nõ distingui.
¶ 4° si qualitas pcedẽs ⁊ sequẽs existerent in eadẽ par-
te sbti oportet q̃ distinguerent ꝑm spẽz: mõ hoc est fal
sum: pbat ꝓnntia per Arz. 5° metaphysice spẽ differũt que
cũq̃z in eodẽ sbto differẽtiã habent. ¶ 2m motiuũ pro ista
opinione est si qualitas pcedẽs maneret cũ sequẽte seque
retur q̃ aliq̃ corpus luminosum finite po⁶ posset pducere
lumẽ infinituz itensiue: ꝓns est falsum: falsitas pz ex
eo q̃ nullũ agẽs po⁶ finite põt pducere effectũ infinituz
pbat ꝓnntia: nam sit. a. vnũ corpus luminosum in virtu-
te infinitũ qd̃ illum inat. b. punctum medij distantez ab
p quãtitatẽ bipedalẽ aliquo certo gradu luminis: deide
illud corpus luminosum moueat versus. b. punctũ vsqz
ad mediũ distantie bipedalis in tpe. c. cum ergo in tpe. c.
sint ifinita istantia in quolibet. a. corpus luminosuz pro-
ducit in. b. punctũ gradũ luminis itensiorẽ q̃z prius ha-
bebat: sequit̃ si lumẽ pcedens manet cum sequẽte q̃ in fi
ne tpis in. b. puncto sunt ifinita lumina quoz q̃libet est
intensius aliquo lumine certo dato. s. lumine qd̃ erat in
ꝑn°: sed ex oibus talib⁹ ꝓstituit̃ lumen ifinitũ intensiue:
quare si qualitas pcedens maneat cũ sequẽte tũc lumino
sum po⁶ finite posset pducere lumẽ infinitũ: qd̃ erat pro-
bandũ. ¶ 3° si qualitas pcedens maneret cum sequẽte ⁊
eẽt sic diuisibilis diuisione graduali sequeret q̃ albedo
esset pfectionis ifinite: hoc est falsum: pbat ꝓnntia: qr sit ali
qua albedo. a. ⁊ aliqua nigredo. b. ⁊ b. nigredo est alicui-
us pfectionis sed. a. albedo est pfectior plusq̃z in duplo.
⁊ plusq̃z in triplo ⁊ sic in ifinitũ: ergo. a. albedo est perfe
ctionis ifinite: ꝓntia videt eẽ nota de se: qr aliter nõ possu
mus pbare aliqd esse pfectionis ifinite: antecedens pro
bat pro quo supponit q̃ impoⁿe est duo indiuidua di
uersarum specierũ eẽ eiusdẽ pfectionis essentialr: cũ ergo
albedo ⁊ nigredo sint diuersarũ specieꝫ opz vnũ eoꝫ eẽ
pfectius alio sit ergo q̃ albedo: si ergo albedo est diuisibi
lis diuisione graduali: tunc infiniti sunt gradus albedi-
nis ordinati ꝑm pppositionẽ duplã: quoꝫ q̃libet est perfe
ctior. b. nigredine. cũ ergo. a. albedo sit pfectior sua medie
tate in duplo: que qdẽ medietas est pfectior. b. nigredine:
sequit̃. a. albedinẽ eẽ pfectiorem in duplo. b. nigredine: ⁊
cũ. a. albedo sit pfectior in quadruplo sua quarta sequit̃
a. albedinẽ esse pfectiorẽ in quadruplo: vel plus. b. nigre
dine ⁊ sic in infinitũ: ꝑm ptes pportionales albedinis. a.
¶ 4° si qualitas pcedens maneret cuz sequẽte sequeret
q̃ aliqd̃ finite calidũ in tpe finito posset pducere calorez
infinitum: itensiue: hoc est icõueniẽs: pbat ꝓnntia: nam sit
a. aliqd̃ calidũ finitũ qd̃ in prima medietate alicuius tpis
corrũpat medietatẽ frigiditatis sũme. ⁊ iducat aliam me
dietatem caliditatis summe: cũ ergo in secũda parte pro
portionali illius tpis resistẽtia ipsi⁹. a. sit in duplo minor:
sequit̃ q̃ in duplo velocius aget: ⁊ p ꝓns si secũda pars
pportionalis tpis duraret quãtuz ꝑma: tũc. a. agẽs debe
ret itroducere duplam caliditatẽ ad illã quam iduxit in
ꝑma medietate tpis: cum ergo duret in duplo minus se
quit̃ q̃ agẽs in 2ª pte pportionali illius tpis dz itrodu-
cere precise tantaz quantã indurit in prima: ⁊ cum in 2ª
parte pportionali eiusdẽ tpis resistẽtia in duplo ⁊ in qua
druplo minor q̃z erat prius: sequit̃ q̃ in tertia parte itez
tantũ debeat itroducere: ⁊ cuz tales partes temporis sint
ifinite quarũ quelibet induxit tm̃ sicut in alia: ⁊ cum pre
cedẽs maneat cum sequẽte: sequit̃ q̃ in fine temporis. a.
agẽs itroduxit caliditatẽ ifinitaz. qd̃ fuit probãduz. ¶ 5°
sic tunc itensio fieret ex additione gradus posterioris ad
gradũ priorẽ: sed hoc nõ: nam si sic tũc quero que illaruz
qualitatũ itendat: vtruz qualitas pcedens: vel qualitas
sequẽs: vel qualitas aggregata ex his: nõ põt dici q̃ qua
litas pcedens ꝓpter hoc q̃ ex additione prioris ad ipsaz
ipsa nõ fit itensior: licet bñ ex ipsa ⁊ qualitate addita resul
tet qualitas itensior: nec põt dici q̃ qualitas sequẽs iten
dat̃ licet aggregatuz ex precedẽte ⁊ sequẽte: ꝓpter hoc q̃
qualitas sequẽs nõ prius erat remissior postq̃z prius nõ
erat: ⁊ similiter nec qualitas aggregata ex precedente ⁊ se
quente postq̃z etiã nõ prius erat remissior. ex eo q̃ prius
nõ erat. ¶ 6° sic sequeret q̃ in ifinitũ remissa caliditas sta
ret simul in eadez parte sbti cũ caliditate sũma: hoc videt
esse incõueniẽs: pbat ꝓnntia: posito q̃ aliquid incipiat
calefieri ad nõ gradu vsqz ad gradũ summũ iclusiue: tũc
anteq̃z hoc habeat gradũ sũmũ hz gradũ in duplo remis
siorẽ ⁊ in quadruplo remissiorẽ: ⁊ sic in ifinitũ: postq̃z ici-
pit calefieri a nõ gradu. Si ergo pcedẽs manet cuz sequẽ
te sequit̃ q̃ in ifinitũ remissus manet cuz sũmo: qr in du
plo remissior sũmo manet cuz sũmo ⁊ in quadruplo re-
missior: ⁊ sic in ifinituz. ¶ Alia opinio est que ponit q̃ in
intẽsione qualitatis pcedẽs manet cũ sequẽte: ⁊ q̃ q̃libet
qualitas est diuisibilis graduall̃r: ⁊ q̃ itensio fit per addi
tionẽ gradus posterioris ad primũ: ⁊ remissio p ablatio
nẽ gradus a gradu recto. sicut itensio p additionẽ gradus
ad gradũ. ¶ Ista opinio hz aliquas rõnes arguit de lu-
mine experimẽtaliter: vñ si i aliqua domo est aliq̃ cande
la itensa: tũc in illa domo est aliquale lumẽ. ⁊ si 2ª cande-
la accederet fieret lumẽ itensius absqz corruptiõe ꝑmi. ex
quo vr̃ q̃ in itensione pcedẽs: maneat cũ sequẽte: ⁊ q̃ ista
duo lumina in ista domo ambo maneant: ⁊ maneãt di-
stincta. hoc pz ex eo q̃ si aliqd̃ corpus opacuz sicut bacu-
lus vel aliqd̃ hꝰ obiciatur illis candelis: cãbit duas vm
bras: qd̃ nõ esset nisi lumina illaz duaz candelaz in aere
illius dom⁹ existẽtia eẽnt distincta ⁊c. ¶ 2° ad idem facit
auctoritas Arz. in 2° de gñatione dicẽtis q̃ manet eadẽ Tex. cõ. 25.
qualitas symbola in gñato que fuit i corrupto: vbi gra:
cũ ex aere gñatur ignis: eadẽ caliditas que prius erat in
aere postea manet in igne: mõ si in itensione cõtinue esset
totalr̃ alia ⁊ alia qualitas sicut dicit prima opinio: tunc
quũ ex aere gñaret ignis caliditas ꝓtinue itenderet: seqt̃
q̃ cõtinue eẽt alia ⁊ alia caliditas ⁊ sic nõ maneret eadez
qualitas symbola in gñato: que erat in corrupto. ¶ 3° si
in itensione ⁊ remissione ꝓtinue eẽt totalr̃ alia ⁊ alia qua
litas: seqret q̃ sũma caliditas corrũperet subito. hꝰ videt
incõueniens: pbat ꝓnntia qr si aliqd̃ frigidũ approximet
sũme calido tũc illud remitteret caliditatẽ sũme calidi: ⁊
tm̃ ita cito q̃ illud definit eẽ sũme calidũ: caliditas sũma
est totaliter corrupta: ⁊ est totalr̃ alia caliditas gñata: ⁊ cũ
illud subito definit eẽ sũme calidũ: seqt̃ q̃ caliditas sum
ma subito corrũpat̃: ⁊ sic caliditas sũma nõ est maioris
resistẽtie q̃z remissa. ¶ 4° si ꝓtinue esset alia ⁊ alia quali
tas totalr̃ seqret q̃ ois qualitas post aliquã alterationẽ
eẽt subito acqsita: ꝓns est falsum: nã tũc ad nullã qualita
tem eẽt motꝰ postq̃z ois instãtanee gñaret. pbat ꝓnntia ex
eo q̃ post aliquã alterationẽ aliqua qualitas est ⁊ conti
nue ante erat totalr̃ alia ⁊ alia q̃litas ⁊ nihil illi⁹ q̃litatis
q̃ est post alterationẽ ꝑus acqrebat̃ seqt̃ illã q̃litatẽ istãta
nee eẽ acqsitã. ¶ 5° sequeret q̃ frigidissimũ posset gñare
oẽm caliditatẽ citra sũmã: hꝰ vr̃ icõueniẽs: pbat ꝓnntia: qr
frigidũ põt remittere caliditatẽ sũmã: ⁊ si illa remissa ẽ to
talr̃ alia ⁊ alia q̃litas ab illa gñata ẽ a frigidissimo remit
tẽte ⁊ a nullo alio. ¶ 6° seqret q̃ caliditas remissa posset

⁊ 2ª opinio.

generare caliditatē in duplo intensiorez ipsa: vt si caliditas sicut duo remitteret caliditatē: sicut qnqz: que remissa giiaret caliditatē sicut quatuor: totaliter aliā a pcedēte. ꝗz illā opinionē. ¶ Respondeť ad pmā rōnē in pn° qōnis positam ⁊ cū hoc ad rōnes adductas pro alia opinione: vñ cū arguebať sicut est in motu locali ita i motu alterationis: negať hoc: ⁊ rō negatiōis est. qz idē mobile simul esse in plurib⁹ locis nō est poſe. ⁊ ideo in alteratiōe qualitas p° acqsita pōt manere in eodez sbto cum qualitate 2° acqsita: lz mobile motuz localiter nō possit manere in loco pus acqsito quū est in loco 2° acqsito. ¶ Tunc ad rōnes prime opinionis: ad primā si in itensione ⁊c. sequeretur ꝗ remanerent qualitates distincte in eadē pte sbti. ꝓcedo: ⁊ qñ arguebať: tunc qualitas eēt diuisibilis nō solu⁊ per accñs: ſz etiā p se. dico ꝗ verū est ⁊ qñ Aly. dicit 5° hui⁹ ipsam solū eē diuisibilē p accñs: hoc itellexit de diuisione que debeť ei: ꝑm diuisionē quātitatiuā sbti: cū hoc stat ꝗ sit per se diuisibilis in ptes graduales. ¶ Ad 2 am ꝓfirmationē ois multitudo rez differentiū ꝑm quātitatem vel ꝑm spēm est: dico ꝗ ibi Cōmen. accipit hoc vocabulū quātitas extēse. put extēdit se nō solū ad extēsionē: verū etiā ad itensionē: vel put nō solū extēdit se ad quātitatē ꝓtinuā verū etiā ad quātitatē discretā: ⁊ ideo qualitas pcedens: ⁊ qualitas sequens existētes in eadē pte sbti dicunť differre ꝑm quātitatē. i. itensionē: vel ꝑm quātitatem. i. ꝑm maiorē: vel minorē multitudinē graduū: vnde qualitas sequens est itensior ꝗz pcedens: ⁊ est plurīū graduū ꝗz pcedens. ¶ Ad 3am ꝓfirmationē gnti metaphysice dz vnū nūo sunt quoz mā est vna: dico ꝗ si ibi accipiť mā pro sbto forme sbalis: vel accñtalis clarū est ꝗ ppositio est falsa: nam albedo ⁊ dulcedo sunt in eadē mā puta in lacte: ⁊ tñ nō pp hoc sunt vnū nūo. opz ergo ꝗ auctas Aly. itelligať. s. ꝗ per mām itelligať illud pro quo supponit terminus ita ꝗ de illis terminis significatiue acceptis verificať vnū nūo qui supponūt pro eadē re: isto mō dicimus ꝗ Marcus. ⁊ Tullius sunt vnū nūo puta mā. i. significatū pro quo isti duo termini supponunt. s. Marcus Tullius est vnum: ⁊ ita itellexit Aly. 5° metaphysice. ¶ Ad 4am si qualitas pcedens ⁊c. oporteret ꝗ distinguereně ꝑm spēm: negať ꝓntia: ⁊ cum diceba⁊: auctē Aly. 5° metaphysice spē differūt quecūqz in eodē sbto differētiā hñt: hoc dz itelligi sic: ꝗ illi termini differūt spē licet supponant pro eadē re nō tñ idē appellant: nec ꝓsignificant: verbi grā: isti termini linea supficies licet supponāt pro eadē re: tñ differūt specifice pp hoc ꝗ ꝓnotationes ⁊ ꝓsignificationes hoz terminoz nō sunt eadē: ⁊ sic pz qualr pdicte auctes Aly. nō sunt ad ppositum. ¶ Ad rōnē 2am rndeť ꝗ ipsa supponit vnuz falsum. supponit enim esse instātia idiuisibilia in tpe. mō ꝗ ß est falsum: vt videbiť 6° hui⁹. ¶ Ad 3am seqreť ꝗ albedo eēt pfectionis ifinite: negatur ꝓntia: ⁊ quū pbať: albedo ē plusqz in duplo pfectior nigredine: ⁊ plusqz i triplo: ⁊ sic in ifinitū: ⁊ cū hec nigredo sit alicuius pfectionis certe: ergo albedo est pfectionis infinite: negatur ꝓntia: ſz si deberet valere oporteret addere ꝗ albedo: ⁊ nigredo essent cōparabiles adinuicez. mō hoc est falsum ex eo ꝗ albedo: ⁊ nigredo sunt diuersaruz specierū: vt pz 7° huius: talia nō sunt cōparabilia adinuicē. vñ si pdicta rō valeret pbareť ꝗ angulus rectilineus esset infinitus: qz est plusqz in duplo maior angulo ꝓtinue ⁊ plusqz in triplo ⁊ sic in ifinitū: vñ illa rō deficit sicut ista pcedens pp nō idētitatē specificā anguli rectilinei cū angulo ꝓtinue. ¶ Ad 4am sequiť ꝗ aliqd finite calidū posset pducere caliditatē ifinitaz itensiue: negatur ꝓntia ⁊ quū arguebať: sic. a. vnū finite calidū: placet mihi ꝗ in pa medietate corrūpat medietatē frigiditatis sūme: ⁊ inducat medietatē caliditatis sūme admittať: ⁊ quum vlterius diceba⁊: cū in 2a parte ꝓportionali tpis resistētia fit ī duplo minor vť ꝗ in 2a pte ꝓportionali tpis debeat introducere tantā caliditatē quātā in pma: negať hoc rōhui⁹ est: qz. a. calidū agit rōne ꝓrietatis: cū ergo in 2a parte ꝓportionali tpis nō sit tāta ꝓrietas. a. calidi ad passuz: quāta erat in pma sequiť ꝗ in 2a parte ꝓportionali tpis a. calidū nō introducit tantā caliditatē: quātā itroduxit in pma lz resistētia in duplo sit minor ꝗz erat pus. ¶ Ad 5am sic sequereť. etiaz ꝓcediť: ⁊ quū dicebať que qualitas intendiť vel pcedens ⁊c. Rndeť ꝗ ppie loquēdo qualitas nō intendiť: lz sbm sit itensius calidū vel frigidū ex additione gradus posterioris ad priorē: verūtñ pōt cōcedi qualitatē intendi ad istū itellm ꝗ in itensione totalis qualitas ex pcedente ⁊ sequēte est intensior ꝗz prius erat. ¶ Ad 6am sequiť ꝗ in ifinitū ⁊c. hoc concediť ꝗ si dicere tur: ergo sūme calidū est in ifinitū remisse calidū: negatur ꝓntia. qz licet in aliquo quāto bipedali sit ifinita parua magnitudo: tñ hoc nō denominať in ifinitū paruuz: sed denominať bipedale a maxima eius quātitate: ita etiaz sūme calidū lz in eo sit in ifinitū remissus gradus caliditatis: tñ nō denominať a gradu remissiori: sed intensiori. Sic ergo ꝑm opinionē que ponit itensionem qualitatis ꝑm oppositionē graduū fieri solute sunt rōnes cōtra eaz quas opinio opposita hz pro se. ⁊ ꝑm aliā opinionē que ponit itensionē fieri per recessum a nō gradu ⁊ accessum ad sūmū: ⁊ que ponit etiā in itensione ⁊ remissione continue esse aliā qualitatē totalē: soluēde sunt rōnes adducte pro illa opinione. ¶ Ad pmā quū arguebať de duobus corporib⁹ luminosis ista ratio supponit ꝗ si aliqd corpus luminosuz pducit aliqd lumen manet per tpsmō hoc est falsuz: qz ꝓtinue emanat aliud ⁊ aliud lumē. qz dicit si aliqua candela sit icensa in aliqua domo tunc si aduenīat ꝑm lumen actu a prima cū lumine secūde: facit lumen itensius: ſz qz hoc nō euadit difficultatē rōnis: qz posito ꝗ due candele incense simul portenť ad aliquā domū aer in illa domo itensius illuminať ꝗz si vna illaz sola portareť: hoc nō eēt nisi itensio fieret per additionez luminis ad lumē. ideo dicendū est ꝗ in tali casu giiatur vnū lumen distinctū totaliter a quolibet luminū illarū duarū candelarū absqz hoc ꝗ lumina illaz duaz candelarum coextendanť. qd tñ oporteret si itensio luminis fieret sic per appōnē luminū: sicut opinio opposita imaginať: ⁊ qñ arguebať: imo videť ꝗ illa duo lumia maneāt distincta ⁊ coextēsa: nā si ponať ibi aliqd corpus opacuz faciat duas vmbras: dico ꝗ hoc nō est ppter distinctionem luminū: ſz pp distinctionē corpoz lucidoz: verū est tñ ꝗ illud cōtra Joā. de pisano qui i pspectiua sua dicit lumina diuersoz lucidoz trāsire idez medij ꝗ im pmixte. ¶ Ad 2am ista opinio ꝓcederet ꝗ nō maneret eadez qlitas symbola in giiato que fuit in corrupto. ¶ Ad 3am sequereť ꝗ caliditas sūma corrūpereť subito: hoc ꝓcederet ista opinio ad istū intellm ꝗ nūc est ⁊ mediate post hoc nō erit: nec hoc repugnat nec est incōueniens ꝗ aliquid subito desinat esse albissimū vel ꝓsimile ad intellectū predictū. ¶ Ad 4am quelibet qualitas esset subito acqsita. ß ꝓcederet ista opinio: ſz quū dicit ad qualitatē eē motuz: hoc intelligiť ꝗ ad motū qui diciť esse ad qualitatē continue qd acquiriť est qualitas lz alia a precedente rōne sicut in motu locali est de loco. ¶ Ad 5am ipsa cōcederet ꝗ frigidissimū potest giiare caliditatē per corruptionē caliditatis itensioris: licet hoc esset falsum per corruptionez caliditatis remissioris: ⁊ sic finis est ⁊c.

Tex. cō. 31.

¶ Explicit liber quintus magistri Alberti de Saxonia.

¶ Questiones in sextum lib:uz physicorum magistri Alberti de Saxonia.

¶ Tex. cõmẽti. j.

¶ Si autem est continuum ⁊ quod tangitur ⁊c. Q. j.

Extus liber in ordine de indiuisibilibus ⁊ eorũ motibus tractans: hanc ponit difficultatẽ: vtrũ continuũ sit cõpositũ ex indiuisibilibus: verbi grã: sicut linea ex pũctis. tps ex instantib⁹. motus ex mutatis eẽ. Et arguit p̃ q̃ sic: sicut se hñt vnitates in nũo: ita se habẽt pũcta in linea. Sed vnitates que ponunt indiuisibiles cõponunt numer ex eo q̃ nũs est multitudo ex vnitatib⁹ aggregata: ergo etiã puncta cõponunt lineã: ⁊ instantia tps: ⁊ mutata motũ. ¶ 2° celum est quoddã continuũ ⁊ capit celũ pro vno orbe ⁊ est cõpositũ ex indiuisibilib⁹. ergo. ñtia tenet: ⁊ antecedens probat. ex eo q̃ quelibet pars celi est indiuisibilis ⁊ cum nulla ab alia sit diuisibilis: ⁊ separabilis. ¶ 3° auctoritate Ar. primo posteriorũ ſba linee est ex his. s. ex punctis: ⁊ p ñs linea est cõposita ex punctis. ¶ 4° primo de gñatione dr vbiqz in linea est punctus: sed hoc nõ eẽt nisi puncta eẽnt in linea ⁊ sic linea cõponit ex illis. ¶ 5° capiat aliqua caro in hoie ꝓtinua illa cõponitur ex indiuisibilib⁹: probat: qz cõponit ex mã: ⁊ aia intellectiua: quoz q̃libet est indiuisibile de aia itellectiua pz de se postq̃z tota in toto ⁊ tota i qualibet parte hois qd nõ posset sibi competere nisi eẽt indiuisibilis. Qz aũt mã sit indiuisibilis, pbat: qz nec est quãtuz nec quale per Ar. 7° metaphysice. quare ⁊c.

Tex. cõ. 8.
Tex. cõ. 1.

In oppositũ determinat Ar. in isto 6° vbi probat q̃ ꝓtinuũ nõ cõponit ex idiuisibilib⁹. ¶ In ista qõne p̃ ponã vnã distinctionẽ de indiuisibili. ¶ 2° ponã vnicã ꝓnẽ responsalẽ ad quesitum.

Quantum ad p̃m sit ista distictio: q̃ vno mõ aliqd dr idiuisibile qz licet sit extẽsum: tñ ptes eiꝰ nõ sunt sepabiles abinuicez p realẽ diuisionẽ lz bñ p aie signationẽ. isto mõ celũ põt dici idiuisibile. est enĩ ifrangibile: ⁊ isto mõ idiuisibile nõ capit in pposito. ¶ Alio mõ capit idiuisibile qd̃ licet hẽat partẽ vel ptes. tñ pp eiꝰ puitatẽ nõ sunt abinuicẽ sepabiles: ⁊ talia idiuisibilia posuit Democritꝰ q̃ vocauit corpora athomalia ⁊ ex ipsis cõponi gñabilia ⁊ corruptibilia ꝯ que idiuisibilia Ar. arguit p̃° de gñatiõe: nec ita capit idiuisibile in pposito. ¶ 3° dr idiuisibile simplr: qd̃ nec hz partes nec aliquã extẽsionez: ⁊ tale põt adhuc imaginari: vel qd̃ nõ sit in ꝓtinuo: ⁊ si sit in ꝓtinuo: tũc est totũ in toto: ⁊ totuz in qualibet pte illiꝰ ꝓtinui: quõ dicimꝰ aiam itellectiuã eẽ idiuisibilẽ. ¶ Allio mõ qd̃ ẽ idiuisibile simplr nõ hñs partẽ: nec aliquã extẽsionẽ: existens tñ in ꝓtinuo absq; hꝰ q̃ sit totũ in toto ⁊ totũ in qualibet pte illiꝰ ꝓtinui: ⁊ tale põt imaginari in linea: sicut punctꝰ: vel in tpe sicut istãs: vel in motu: sicut mutatuz: ⁊ taliter est capiendũ idiuisibile in pposito. ¶ Allia distinctio q̃ qõ põt itelligi vtrũ continuũ sit cõpositũ ex talibus indiuisibilibus finitis: vel ex talibus infinitis.

Quantum ad 2m: sit ista ꝯclusio: nullũ ꝓtinuuz cõponit ex idiuisibilib⁹ finitis in nũo: istã ꝯclusionẽ. p̃mo volo probare rõnibus tangentibus mãm indiuisibiliũ in ꝓtinuo: si ꝓtinuũ cõponat ex ipis. ¶ 2° arguã ad eã quantũ est ex pte motꝰ. ¶ 3° quantũ tãgit sitũ ipsoz. ¶ 4° quantũ tangit esse vel nõ esse ipsoz. ¶ Quantũ ad p̃mũ arguã sic si ꝓtinuũ esset cõposituz ex indiuisibilibus finitis sequeret q̃ q̃libet linea cuilibet linee esset cõmẽsurabilis: ñs est falsuz: nã dyameter quadrati nõ est cõmẽsurabilis coste eiusdẽ cuius est illa dyameter: vnde sicut demõstratũ est in geometria: dyameter alicuius quadrati se hz in pportione irratiõali ad suam costã: ⁊ per ñs cõmẽsurabilis: pbat ñtia pro quo supponit ex arithmetrica oẽm numez omni nũo esse cõmẽsurabilẽ: mõ si linea cõponeret ex pũctis finitis in nũo: ⁊ similr costa: ⁊ cum eadez esset pportio lineaz: qualis est pportio nũoz idiuisibiliũ ex quib⁹ ille linee cõponunt: sequit q̃libet lineã cuilibet linee esse cõmẽsurabilem: pbat: qz esset eadẽ proportio vnius linee ad aliã: qualis esset pportio alicuius numeri ad nũm. ¶ 2° dato opposito ꝯnis: sequeretur vel q̃ nõ quelibet linea esset diuisibilis in duo equalia: vel q̃ idiuisibile esset diuisibile: qd̃libet istoz est falsum. p̃mũ est cõtra geometras: est enim vna ppositio in geometria: datã lineã per equale secare. scõm implicat ꝓtradictionẽ: pbat ñtia: nã sit vna linea cõposita ex tribus pũctis: tũc si diuidat sic q̃ ex vna parte reliquant duo puncta: ⁊ ex alia vnicus: tunc illa linea est diuisa in inequalia: si aũt ex vna parte relinquit vnus cum dimidio: ⁊ ex alia parte similr. tunc sequeret q̃ pũctus medius est diuisibilis ⁊ sic indiuisibile est diuisibile qd̃ implicat. ¶ 3° sequeret q̃ tot essent indiuisibilia in linea parua quot essent in linea magna: pbat ñtia: nam describat vnus triangulus cuius basis cõponat ex sex idiuisibilibus. deinde scribat vna linea breuior basi eque distans a basi: que quidẽ breuior sit versus conũ ⁊ iterceptaiter latera illiꝰ triãguli: tũc pbo q̃ in illa linea parua sunt tot indiuisibilia: quot in basi: nã a quolibet sex indiuisibiliũ exñtium in basi põt trahi linea ad conũ illiꝰ trianguli secans illã lineã breuiorẽ: que nõ cõcurrit in aliq̃ illarum linearũ, ꝓtractarũ a quolibet illoz sex indiuisibiliũ: nisi p̃mo in cono illius trianguli: quod nõ esset nisi in illa linea breuiori eque distãti basi: que secat illis sex lineis sic ꝓtractis eẽnt sex indiuisibilia, sicut in basi: pz in figura. ¶ Quarto dato oppositio cõclusionis sequeret q̃ in circũferentia circuli parui essent tot indiuisibilia sicut in circũferentia magni circuli ⁊ sic vna eaz esset tãta quãta alia: ñs est falsuz: pbat ñtia: naz sit aliquis circulus magnus cuius circũferentia sit cõposita ex decez indiuisibilib⁹: deinde illi circulo inscribat circulus parusꝰ: tunc ex quo oẽs linee ꝓtracte ab illis: decẽ indiuisibilib⁹: que sunt in circũferentia maioris circuli versus entrũ eiusdẽ circuli nõ ꝯcurrunt nisi in centro eiusdẽ circuli: ⁊ cum ille linee secant circunferentiã minoris circuli: ⁊ nõ ꝯcurrunt in ea sequit tot esse indiuisibilia puta decẽ: ⁊ in alia circũferẽtia parua: que sunt in circũferẽtia magna. ¶ 5° dato oppositio ꝯclusionis sequeret q̃ esset dare minimũ circulũ: ñs est falsum: nam quocũq; circulo dato est dare minorẽ: ñtia pbat: nã posito q̃ esset aliquis circulus cuius circũferẽtia esset cõposita ex trib⁹ indiuisibilib⁹: tũc ille circulus eẽt minimꝰ circulus: pbat: qz si esset dare minorẽ: eẽt solũ ex duob⁹ indiuisibilib⁹: ñs est falsum: qz duo idiuisibilia q̃lĩter cũq; situent non faciũt curuitatez. ¶ 6° dato oppositio ꝯnis seqret q̃ dyamet alicui⁹ q̃drati eẽt eq̃lis coste: ñs est flm: ñtia pbat: nã sit vnũ q̃dratũ cui⁹ costa sit cõposita ex q̃tuor idiuisibilib⁹ pcise p aduersariũ tũc ꝓtrahant ab idiuisibilib⁹ vniꝰ coste ad idiuisibilia alteriꝰ coste q̃tuor linee eq̃ distãtes trã eũtes p dyametz: tũc q̃rit vtrũ ille linee tãtũ distẽt i dyametro: quãtũ in costa: pcise vl plus vl minꝰ. Si plus vl minꝰ: tũc ille linee nõ erũt eq̃ distãtes: quod est contra ypothesim si

pcise tamen sequeretur q̃ precise essent tot indiuisibilia in dyametro quot in costa: ⁊ per ꝓns sequeret dyametrũ esse equalem coste. ¶ Deinde arguit ad ꝓclusionẽ: quantum est ex parte motus: ⁊ supponitur primo q̃ cõtinuedum sol mouetur: vel aliq̃d aliud corpus luminosum: tunc vmbra mouetur. sed tardius: quę quidez causat ex opaco obiecto illuminoso: tunc sic ex quo ita continue mouet vmbra licet tardius multo: sicut corpus luminosum. ponat ergo q̃ corpus luminosum moueat solum per indiuisibile: tunc vel vmbra est mota per tantuz: vel per minus vel per maius: nõ per maius: nam tunc vmbra velocius moueret: q̃z corpus luminosum: q̃d est contra experientiã: nec per equale: nam tunc moueret ita velocter sicut corpus luminosuz: quod iterũ est ꝓtra experientiã: si per minus: sequit q̃ est dare minus indiuisibili: ⁊ sic est dare minus minimo. ¶ 2° sequeret q̃ esset aliquis motus: quo nõ posset dari in duplo tardior: ꝓns falsum: probat ꝓntia: nam posito q̃ aliq̃d mobile in aliquo tpe pertrãseat precise tria indiuisibilia: tunc si aliq̃d mobile posset moueri i duplo tardius illo: oporteret q̃ in eodẽ tempore ptransiret sub duplũ precise: modo hoc est impossibile: nam tunc oporteret q̃ ptransiret vnum indiuisibile cuz medio: ⁊ sic indiuisibile eet diuisibile q̃d implicat. ¶ 3° sequeret q̃ oẽs motus eẽnt eque veloces ꝓns falsum: ꝓntia probat: q̃ oẽs mot⁹ qui fiunt in eodẽ tempore cum cuilibet instanti correspondeat vnũ mutatuz esse: sequit q̃ in vno sunt tot mutata eẽ: quot in alio: ⁊ cuz cuilibet mutato esse correspondeat vnũ indiuisibile pertransitũ in spatio sequit q̃ vno illoꝝ motuũ: siue sit velox siue tardus: ptranseant tot indiuisibila quot ptranseunt motu alio: qui sit secũ in eodẽ tpe. ⁊ per ꝓns tantũ spatium pertranit ab vno quantum ab alio: ⁊ per ꝓns sunt eque veloces quod erat probandũ. ¶ 4° sequit q̃ nullum corpus posset rarefieri vel ꝑdensari: nisi poneret vacuũ. ꝓsequens est falsuz: ⁊ probat ꝓsequẽtia: naz fit aliquod corpus compositũ ex. 10. indiuisibilib⁹ ⁊ condensetur illud. tũc idiuisibilia adhuc sunt ita magna sicut prius: ⁊ per ꝓns ex quo prius occupauerunt spatiũ maius q̃z occupant mõ ꝑdensatione facta: sequit q̃ prius inter ea intercipiebat vacuũ. ¶ Deinde arguit ad ꝓnez: quantum tangit situm indiuisibiliũ in ꝓtinuo: si cõtinuũ esset compositũ ex ipsis: nam si linea esset cõposita ex punctis indiuisibilib⁹ vel illa haberent se in linea ꝓtinue: vel cõtigue vel ꝓnter: nõ pot dici q̃ ꝓtinue: ex eo q̃ per diffinitionẽ continuoꝝ: ꝓtinua dicunt quoꝝ vltima sunt vnũ mõ indiuisibia nõ hnt vltima: tunc etiã indiuisibilia haberent prima: ⁊ sic indiuisibile esset diuisibile in primuz ⁊ vltimuz: quod implicat: nec etiam habent se contigue: naz tunc contigua dicunt: quoꝝ vltima sunt simul: mõ quia indiuisibilia nõ habent vltima sicut iam probatuz est: sequit q̃ nõ possunt esse ꝓtigua: nec etiã habent se cõsequenter: naz datis duobus punctis. s. a. b. que sunt de numero punctoꝝ cõponentiũ aliquã lineã cõtinuã per aduersariũ: tũc si. a. b. pũcta: hnt se ꝓnter: ⁊ cõponũt lineã cõtinuã vna cum alijs. oportet q̃ inter. a. b. puncta intercipiat linea media: ⁊ cum per aduersariũ etiaz cõponat ex punctis: sequit q̃ inter. a. b. puncta cadant media eiusdem rõnis cuz ipsis: sequit. a. b. puncta non se hie ꝓnter: ex eo q̃ ꝓnter se hie dicunt ea: inter que nõ cadit mediũ eiusdem rõnis: ⁊ ꝑm q̃ argutũ est de. a. b. punctis ita cõformiter pot argui de quibuscunq̃z duob⁹ punctis alijs. ¶ 2° ex diuisibilib⁹ sibi inuicẽ appositis nõ resultat maius. q̃ ꝓtinuũ non est cõpositũ ex indiuisibilib⁹: ꝓntia est nota de se: ⁊ aãs probat: nam quũ indiuisibile apponit indiuisibili ad ꝓstitutionẽ ꝓtinui: vel tangũt se mutuo ꝑm se tota: vel solũ ꝑm eoꝝ partes nõ pot dici scõm: ex eo q̃ sunt oino sine ptibus: si aũt dicat ꝑmũ: tunc opz ea eẽ oino in eodem situ: ⁊ si sic tunc vnũ cum vno nõ occupat maiorẽ locum q̃z vnũ solũ: nec vnũ cum duob⁹: nec vnũ cum tribus: ⁊ sic in infinitũ: ⁊ per ꝓns nõ tot quin plura possunt apponi ab q̃z hoc q̃ faciãt aliquaz extensionẽ ⁊ magnitudinẽ: vnde recte esset de punctis si tangerẽt se ꝑz se tota: sicut esse de duobus corporib⁹ tangentib⁹ se ꝑm se tota: vnde si essent duo corpora tangẽtia se ꝑm se tota: nõ ambo occuparẽt locum maiorẽ: q̃z faceret vnũ solũ: sicut pz de mã ⁊ forma ꝓbali equi: vel asini. ¶ Deinde arguit ad ꝓclusionẽ quantũ tangit esse vel non esse indiuisibilium: ⁊ hoc sic: que nõ sunt in rez nã ex illis nõ componit aliquid: sed indiuisibilia sicut pũcta instãtia mouẽtia nõ sunt in rez nãq̃. ⁊c. maior est nota: minor pbat de punctis: nam si i ꝓtinuo eẽt aliqua talis res idiuisibilis sicut est punctus: vel ergo illa res esset ꝓba vel accidens: nullũ istoꝝ pot dici. q̃ non ꝓba: q̃ vel mã vel forma vel cõpositum ex his non: pot dici q̃ sit mã: quia tũc mã esset corruptibilis quod esset ꝓtra phiam: probat ꝓntia: nam in diuisione cõtinui puta linee super aliquo puncto puta. b. vel. b. diuidit: vel vadit ad vnã partẽ illius ꝓtinui diuisi: vel corumpit: nõ ꝑmum postq̃z ponit indiuisibile: nec ꝑm: q̃ tunc sup ipso nõ fieret diuisio: sed super vno alio: nec etiã esset ratio quare magis iret ad vnã partez q̃z ad aliã. Si vo dicat tertiũ: tunc si ponit indiuisibilis ponit mã: tunc mã corrumpit quod erat ꝓbandum: nec pot dici q̃ punctus sit forma ꝓbalis inherens mãe: naz tũc opz assignare sibi pro ꝓbto vnam mãm indiuisibilẽ: ⁊ tũc etiã de illa argueret q̃ esset corruptibilis sicut argutũ est: nec pot dici q̃ sit ꝓba cõposita: nam tunc talis ꝓbe cõposite tã mã q̃z forma ꝓbalis esset indiuisibilis: tunc iterꝝ sequeret mãm esse corruptibilez quod est falsum. ¶ Si aũt dicat q̃ sit accidens: cum accidens sit in ꝓbto sibi adequato opz illi pũcto assignare vnuz ꝓbm indiuisibile quod esset mã ꝑma: vel ꝓba composita: sed nulluz istoꝝ est indiuisibile. ¶ Scdo: nã si ponerent talia indiuisibilia in continuo sicut puncta: tunc in spera solida ⁊ oino ꝓtinua in medio eius poneret tale indiuisibile: quod solet vocari centrũ: sed ꝓbat q̃ non: naz ponamus q̃ aliqua spera solida ⁊ oino ꝓtinua moueat circularit: tũc querit vtrũ illud idiuisibile in medio: quod vocas punctũ moueat vel non. Si dicis q̃ mouet: ꝓtra continue manet in eodẽ situ: nec mutat illum situ ꝑm se totũ: nec ꝑm eius ptes. q̃ non mouet: si aũt dicis q̃ ille punctus quiescat: tũc si ponit accidens: tũc oporteret ꝓbm eius quiescere: ⁊ cũ eius ꝓbm ponat pars spere mote sequit sperã motũ nõ esse ꝓtinuuz: quod est ꝓtra casum: ꝓntia tenet ex eo q̃ cuiuslibet cõtinui solidi vna pars nõ mouet nisi alia pars moueat ⁊c. Diceres tu ex quo tu negas talia idiuisibilia: quomõ ergo intelligende sunt tales ꝓpositiones: spericũ tãgit planum in puncto: linea est longitudo cuius extrema sunt duo pũcta. Circulus est in cui⁹ medio est pũctus a quo oẽs linee ⁊c. ¶ Dzo quo est notandũ q̃ hoc nomẽ punctus est nomẽ ꝑuatiuũ significãs carentiã diuisibilitatis nõ simplr: sed cum distributiõe facta per hoc nomen totum quod distribuit partes quãtitatiuas: ⁊ ꝑm hoc: hoc nomen pũctus equiualet huic oznoni magnitudo: ⁊ nõ tota magnitudo pzout ly totũ distributiue tenet: ⁊ ideo q̃ñq̃z ꝑdicatũ est verificabile de ista oznone magnitudo: ⁊ nõ tota magnitudo: est verificabile hoc nomẽ pũctus: ⁊ ideo ex quo magnitudo est terminus alicuius magnitudinis: ⁊ tamen nulla tota hoc est nulla ꝑz quãlibet eius partẽ: ita dicimus punctũ esse terminũ magnitudinis: ⁊ sic vnũ tempus esse terminũ alterius tẽporis: ⁊ nullũ totum: ita etiaz dicimus istãs esse terminũ tẽporis: ⁊ similr dicimus de momẽto respectu mot⁹: ⁊ sicut est dictuz de pũcto ita ꝓportionalr dicat de linea ⁊ de supficie. Et ꝑm hoc ꝑdicte ꝓpositiones sunt intelligẽde: ꝑma quũ dicit spericũ tangit planũ in puncto. i. ꝑm aliquã magnitudinez: sed ꝑm nullã totã tangit: quacũq̃z eni magnitudine data ꝑm quã

data fm quam tangit:est dare aliquã,partẽ eius fm quã nõ tangit:z ideo quia tangit fm aliquã eius partẽ:z fz aliquã eius nõ.z sic in infinitũ:z nõ est dare ita modicaz quin minorẽ:nos dicimus sperictũ tãgere planũ in puncto.¶Ad 2am linea est longitudo cuiꝰ extremitates sunt duo puncta.i.due magnitudines:quaꝝ nulla fm se totã terminat lineã.¶De tertia quũ dicit circulus est zc.i.in cuius medio est aliq̃ magnitudo a cuius cõuexo oẽs linee ducte zc.z nõ est dare in circulo ita paruã quin sit dare adhuc minorẽ a cuiꝰ ꝓuexo oẽs linee ducte ad circũferentiaz sunt equales,ꝓportionalr.exponant oẽs alie ꝓpositiones consimiles z hoc debiliter zc.

Ad rõnes principales.ad primaz: nũs cõponit ex vnitatibꝰ que sunt indiuisibiles:q̃ z linea cõponit ex punctis:negat ꝓntia qz ad ꝓstitutionẽ nũi nõ opz fieri extensionem:sicut ad ꝓstitutionẽ ꝓtinui. vnde intelligẽtie simplr idiuisibiles possunt nũari.¶Ad 2am de diuisione celi dictũ est in positione qd̃ licet non sit diuisibile per separationez ptis a pte:tñ est diuisibile per signatione ptis a pte:nec etiã sibi repugnat diuisio rõne qua ꝓtinuũ:licet bñ sibi repugnet rõne qua tale ꝓtinuũ. ¶Ad 3am dico q̃ Aꝝ.est ibi locutꝰ exẽplariter.¶Ad 4am vbiqz in linea est punctꝰ:exponatur sic.i.non ita modica pars qn minor vbiqz i linea zc.i.vbiqz ptes linee zc.protense sunt adinuicẽ vna vsqz ad aliã fine medio intercepto. ¶Ad 5am põt dici q̃ q̃stio intelligit de partibꝰ integralibus z nõ essentialibꝰ.etiã falsam est q̃ mã fit idiuisibilis: z quũ dicebat nõ est quãta:nego imo est quãta z extẽsa. z cum dicebat per Aꝝ.nec est quid:nec quale:nec quãtũ: z hoc intelligit quantum est ex parte sui:nõ determinat sibi aliquã certã:z determinatã formã.seu quantitatem: sed est indifferens:vt per formã quã recipit ad talẽ vel ad talem quãtitatẽ:determinaret zc.

Queritur 2° vtrũ continuũ sit diuisibile in semp diuisibilia: z arguit q̃ nõ:naz ꝓtinuũ est diuisibile in duas medietas:fz due medietates nõ sunt semp diuisibiles:naz due medietates sunt corruptibiles:sed qñ sunt corrupte nõ amplius sunt diuisibiles.ergo due medietates nõ semp sunt diuisibiles.¶2° si fic:tũc ifinite eẽnt ptes in quolibet ꝓtinuo:sed ꝓns est falsum:nã tũc nullũ ꝓtinuũ ꝓtingeret eẽ ptransitũ nisi ifinita essent ptransita:qd̃ est ipossẽ: ex eo q̃ nõ ꝓtingit ifinita ptrãsiri.¶3° sic seq̃ret q̃ mobile velox nõ posset attingere mobile tardũ:fz semp hiet ante:nam posito q̃ mobile tardũ fit sup.b.z mobile velox sup.a.tũc qñ mobile velox venit ad mobile tardũ venit ad.c.z qñ mobile velox venit ad.c.mobile tardũ venit ad.d.z sic vltra semp.¶4° si ꝓtinuũ eẽt diuisibile i semp diuisibilia: ponit ergo q̃ ꝓtinuũ sit diuisum in oia:que põt diuidi tunc:vel eius partes sunt diuisibiles vel indiuisibiles:si diuisibiles sequit q̃ ꝓtinuũ nõ est diuisuz in oia in que põt diuidi:qd̃ est ꝓtra casum:si indiuisibiles sequit continuuz nõ fuisse diuisibile in semp diuisibilia.¶5° capiatur aliqd̃ vas vitreũ vniforme p totũ:plenũ aqua z claudatur q̃ non possit subingredi aer.z exponat frigori ita q̃ aqua in ipso cõgelet:z ꝑdenset:qua ꝓgelatione facta: illa aqua occupat minorẽ locuz q̃ prius occupauerat:z cum nõ possit aer subingredi ad replenduz:sequit q̃ vel ibi fit vacuũ vel vitrũ frangeret.nõ relinquit ibi vacuuz ꝓpter hoc q̃ nã mirabiliter abhorret vacuũ:ergo illud vas franget z cum positũ sit esse per totũ vniforme sequitur q̃ nõ magis franget sup vna parte q̃z sup alia:ergo si frangeret:frangeret super quãlibet partem qua fractione facta:queritur vtrũ relinquant partes diuisibiles vel indiuisibiles:si dicat q̃ indiuisibiles:tunc tale ꝓtinuum nõ erat diuisibile in semp diuisibilia.Si autem diuisibile:tunc tale vitrũ nõ est factum fm quãlibet eius partẽ.

¶6° nam capiatur aliqua portio vitrea circulans z supponat alicui multuz graui.sicut turri:z ponat sup aliqd̃ planũ bene durum:tunc cum quelibet pars illius portionis sit circularis:z si nõ quelibet illaꝝ partiũ diuidetur:sequit q̃ aliqua illaꝝ tenebit illã turrim sursuz:z nõ tanget planũ iferius:quod videt incõueniens.¶7° naz fit aliqua portio ignis vbi est centrũ terre:tũc certũ est q̃ illa nõ quiescet ibi cum sit extra locum nãlez:ergo mouebitur sursum:z cuz nõ fit maior ratio quare mouebitur versus vnũ punctũ q̃z versus aliuz:sequit q̃ partes eius diuidunt adinuicẽ z vna mouebitur versus vnuz punctum celi.z alia versus aliã z cuz infinita sint puncta concaui orbis celi:sequit q̃ hoc diuidetur in ifinitas partes: z nõ amplius videt posse diuidi:z sic nõ esset diuisibile in semp diuisibilia.¶8° capiat aliqua terra pura postq̃z partes illius terre nullã habent tenacitatẽ tenentẽ adinuicem:ꝑpter hoc q̃ tenacitas z tenẽtia partiũ adinuicẽ causat ex humiditate:qua caret terra pura:sequit quãlibet partem terre cadere z separari ab alia:qua separatione facta:querit vtrũ aliqua illaruz partiũ:fit diuisibilis: vel indiuisibilis:si idiuisibilis:ꝓtinuũ nõ erat diuisibile in semp diuisibilia:si diuisibile nõ quelibet pars cecidit: nec diuisa ab alia:quod est contra casum.

In oppositum vult Aꝝ.in isto sexto.¶In ista q̃one primo videdũ est de quesito.2° videndũ est an ꝓtinuũ sit cõpositũ ex idiuisibilibus infinitis postq̃z visum est q̃ nõ ex finitis. Tex.cõ.1.

Quantum ad primũ sciendum est q̃ in ꝓposito nõ intelligimus de diuisione que fit per talem separationẽ partiũ abinuicez.sed de diuisione que fit per signationẽ anime partiũ extra inuicem.Tunc fit prima conclusio.Quodlibet continuũ est diuisibile in partes quarum quelibet est vlterius diuisibilis:probat: vnuz quodq̃z est diuisibile in ea ex quibus cõponit:sed quodlibet continuũ cõponit ex partibus diuisibilibus: ergo.maior est nota:minor patet ex eo q̃ continuũ non componit ex indiuisibilibus saltẽ finitis in numero: vt ostensum est in alia q̃one:z ideo opz quãlibet partẽ aliquotam ꝓtinui esse diuisibilem.¶Et confirmat minor: pro quo supponit q̃ cuiuslibet totius ad suam partem est proportio finita.¶2° q̃ diuisibilis ad idiuisibile nulla est proportio finita.¶His duobꝰ suppositis cum quodlibet concauũ sit quoddã totum diuisibile sequit q̃ ipsius ad quãlibet sui partem integralẽ est ꝓportio finita:z per ꝓns eius quelibet pars itegralis:ex qua cõponit:est diuisibilis postq̃z diuisibilis ad idiuisibile nulla est proportio zc.¶2ª conclusio posito per imaginationez q̃ in infinitas partes continuum esset diuisum adhuc infinite remanerent partes indiuise:z adhuc diuisibiles:patet hoc si per imaginationem in prima parte proportionali alicuius hore aliqd̃ ꝓtinuũ diuidat in duas medietates s.a.z b.z in secũda parte proportionali eiusdẽ hore.a.nõ diuidat.sed.b.in duas medietates.s.c.z.d.z in tertia parte ꝓportionali.c.non diuidat:sed.d.z sic in ifinitũ: in fine hore continuũ esset diuisum in ifinitas partes.z adhuc essent infinite nõ diuise:sed diuisibiles.s.a.c.e.zc.¶3ª cõclusio nõ est possibile ꝓtinuum esse diuisuz tantũ quantum põt diuidi:probat ex quo est cõpositum ex semper diuisibilibus nunq̃z per aliquam diuisionem deueniet ad aliquas partes:quin vlterius sint diuisibiles.¶2° si esset possibile continuũ eẽ diuisum:tantũ quantũ potest diuidi:tunc querit tali diuisione facta vel remanerẽt diuisibilia:vel idiuisibilia:si remanerent diuisibilia sequitur nõ esse continuum tantuz diuisum quantum potest diuidi.Si remanet idiuisibilia sequitur q̃ ex illis illud ꝓtinuũ diuisuz erat cõpositũ:qd̃ ẽ ꝑ dicta i ꝑcedẽti q̃one.

Quantum ad secundũ sciendum est q̃ rationes Aꝝ.z rationes que facte sunt preter

illam qua probatur non esse talia indiuisibilia nõ sufficienter probantur continuum non esse compositu ex indiuisibilibus infinitis: vnde si quis vellet ponere continuum esse compositu ex indiuisibilibus infinitis bene cõcederet q̃ indiuisibile additum indiuisibili nõ faceret maius: ⁊ similiter quotquot indiuisibilia ponunt finita nõ facerent extensionẽ: similiter qui sic vellet ponere diceret q̃ indiuisibilia: vt puncta in linea nec se haberent cõsequenter: nec ꝓtigue: nec continue: sed inter quecũq; essent infinita media: ⁊ q̃ꝫ uis continuu componeret ex punctis tamẽ nõ oportet esse proportionẽ finita totius ad suam partem. ſ. punctũ: quia nõ oportet esse proportionem finitã totius ad suam partẽ nõ aliquotã: sed bene ad suam partem aliquotam. modo cum continuũ cõponeretur ex indiuisibilibus infinitis: nullum indiuisibile esset pars aliquota ꝓtinui. Et posset imaginari in simili: nam tempus infinitum componit ex diebus ifinitis ad quarum tamen nullã habet proportionẽ finita: sed ad quãlibet earum se habet recte: sicut diuisibile ad indiuisibile: sed in hoc est differentia in isto: ⁊ in nostro proposito q̃ illi dies se habent continue vel contigue vel consequenter in tempore infinito: sed sic non esset de indiuisibilibus in continuo ⁊c.

Ad rationes principales. ad primam dico q̃ non intelligendum est q̃ continuum sit diuisibile in semper diuisibilia: sed in semper .i. que non tantum possunt diuidi quin partes earum sint diuisibiles. ¶ Secunda ⁊ tertia que sunt rationes zenonis solute sunt circa litteram. ¶ Ad quartam si continuum est diuisibile in semper diuisibilia ponatur q̃ sit diuisu in omnia in que posset diuidi: dico q̃ impositio non debet admitti: ex quo est impositio: vt dicit conclusio. ¶ Ad quintam dico q̃ si iam esset aliquod tale vas vt vitreum vniform̃ per totum: non esset possibile propter motum celi ⁊ actiones diuersas eius in istis inferioribus illud vas manere sic vniforme per tempus: ⁊ ꝑm hoc soluitur ratio: nam statim quum illud vas est difforme ratio est quare magis frangitur ꝑm vnam partes q̃ ꝑm aliam. Sed si illud vas maneret vniforme tunc potest dici q̃ aqua interius non congelaretur: nec illud vas frangeretur: quãuis aqua in alio vase ⁊ multo fortiori difformi bene cõgelaretur: ⁊ illud vas frangeretur. ¶ Ad sextam dico q̃ quu aliqua portio vitrea circularis exigeretur sup aliquo plano sub turri nostre domine: sic q̃ illud planũ esset corda illius portionis circularis: tunc illud vitrum frangeretur: sed non ꝑm quamlibet eius partem: ⁊ vlterius cõcedo nõ esse incõueniens ibi manere multas paruas portiones circulares non fractas sustinentes illud graue ne fiat imediatum illi plano supposito illis portionib̃ vitreis circularib̃. ¶ Ad septimã dico q̃ si in centro terre esset aliqua portio ignis dũmodo medium eius esset medium mundi quiesceret in medio mundi naturaliter: quia quare flamma ascendit ⁊ mouetur ad speram suam est: vt fiat pars alicuius: cuius medium est mediũ mundi: vnde debetis scire q̃ si celum esset graue nõ propter hoc descenderet postq̃ medium eius est medium mundi. Similiter si totalis terra nõ esset solida: sed esset inferius cõcaua. Sic tũ q̃ mediũ eius esset mediũ mundi eque naturaliter quiesceret sicut modo: ⁊ ideo si esset aliquis ignis in medio mũdi: cuius mediũ eẽt mediũ mundi nõ ascẽderet: ꝫ bene ibi quiesceret: sed si eẽt ex vna parte centri tũc moueret ad partẽ celi propinquiorẽ sibi. ¶ Ad vltimũ põt dici q̃ nullu est de facto ꝓtinuũ qd̃ sit oio sine humiditate ⁊ tenacitate ptiũ adinuicẽ: vel aliter põt dici q̃ si eẽt aliqd̃ tale: tũc tale nõ esset continuũ ꝓtinuitate in quantũ ꝓtinuitas est idez qd̃ tenacitas: nihilominus hoc bene est ꝓtinuũ que est idez quod imediatio partium: quare ⁊c.

¶ Tex. cõmẽti. xxxij.

¶ Amplius autem quiescere quidez dicimus ⁊c. Qõ. iij.

Queritur ꝓ̃ter tertio vtrũ indiuisibile possit moueri: ⁊ arguit q̃ sic: intellectus: vt videtur est indiuisibilis: ⁊ tñ põt moueri motu alterationis quia aliqñ mouet de vitijs ad virtutes: de vna opinione ad aliam: ⁊ ab obiecto extra mouente ipsu causante in ipso spẽm intelligibilẽ. ¶ 2° probat q̃ indiuisibile possit moueri localiter: nam motis nobis mouent oia que in nobis sunt: ergo motis localiter nobis intellectus videt qui in nobis est mouetur localiter: similiter si puncta eẽnt in ꝓtinuo ipso moto localiter illa puncta mouerent localiter. ¶ 3° indiuisibile potest quiescere: ergo indiuisibile põt moueri: ꝓ̃tia tenet ex eo q̃ quies ⁊ motus sunt ꝑuatiue opposita que habent fieri circa idem successiue: antecedens pz quia indiuisibile potest se habere similiter ꝑm prius ⁊ posterius: ergo indiuisibile potest quiescere: ꝓ̃tia tenet per descriptionem quietis: antecedens patet de intellectu nostro. ¶ 4° indiuisibile est in loco: g̃ põt moueri localiter: ꝓ̃tia tenet de se: antecedens ꝓbatur: quia indiuisibile est in loco saltem diffinitiue: ergo ⁊c.

In oppositum est Aristoteles i isto sexto dicens: oẽ mobile per se est diuisibile. ¶ In ista questione primo distinguendum ẽ de idiuisibili. Deinde respondendum est ad questionẽ. Tex. cõ. 32.

Quantum ad primum sciendum q̃ indiuisibile capitur dupliciter vno mõ habẽs positionem in continuo: ⁊ non existens totum in toto: ⁊ totum in qualibet parte cõtinui sicut solet imaginari de punctis ⁊ lineis. ¶ Scdo solet imaginari siue capi indiuisibile nõ habens positionem in continuo sed q̃ sit totum in toto: ⁊ totum in qualibet parte sicut intellect̃ humanus. ¶ Deinde supponendum est hic qd̃ sit moueri per se ⁊ quid moueri per accidens: vnde illud dicit moueri per se: quod non mouet ad motum alterius in quo est: ⁊ tamen mouetur. Mouueri per accidens est quando aliquid mouetur ad motũ vlterius in quo est ⁊c.

Quantũ ad secundũ sit ista prima cõclusio ꝫ Arg. indiuisibile nõ potest per se moueri localiter: probatur: nam omne qd̃ per se mouet localiter partim est in termino a quo: ⁊ partim in termino ad quem sed indiuisibile non potest esse partim in termino a quo ⁊ partim in termino ad quẽ: ergo indiuisibile nõ potest moueri per se localiter: minor est nota de se: ex eo q̃ indiuisibile nõ habet ptes: sed maior probat: nã illud qd̃ mouet: vel perfecte est in termino a quo: vel in termino ad quem. vel imperfecte est in vtroq; eorꝫ sic q̃ partim sit in vno ⁊ partim in alio. Si vltimũ habet propositũ: nõ potest dici primũ: nam quãdo pfecte ẽ in termino a quo nõ mouet licet bene incipiat moueri: similiter quum perfecte est in termino ad quem non mouet sed desinit moueri. Relinquit ergo q̃ omne qd̃ mouet: partiz est i termino a quo ⁊ ptim in termino ad quez. scdo omne qd̃ mouetur localiter prius pertransit minus spaciũ q̃ꝫ sibi eq̃le: patet hoc: nã omne qd̃ ptransit spaciu sibi equale pertransit illud in tempore: ergo in pte illius temporis pertransit minus: sequit q̃ omne qd̃ mouet prius pertrãsit spacium miñ q̃ꝫ spaciũ sibi equale. si ergo idiuisibile mouetur localiter ꝑ̃ us ptransit spaciũ minus q̃ꝫ equale: cuz aũt spaciũ equale sit indiuisibile: sequit q̃ prius ptransit spaciũ minus q̃ꝫ indiuisibile: ⁊ sic esset dare minus in diuisibili. ¶ Tertia conclusio indiuisibile non potest moueri motu recto. ſ. sursuz vel deorsum: ⁊ hoc per se. ꝓbat: nã posito

nam posito q̃ esset aliquod indiuisibile sursum qd̃ esset graue illud non caperet sub se medũ alicuius latitudinis: ⁊ per consequens nihil sibi resisteret: ⁊ sic subito trãsiret illud medium: ⁊ per consequens non moueretur ex eo q̃ nullus motus fit subito: hoc quantum ad motum localem: quantũ ad motum alterationis primo sciendũ est q̃ duplices sunt qualitates: quedaz sunt qualitates spũales ⁊ inextense sicut sunt spẽs intelligibiles in intellectu. quedam autem sunt qualitates corporee extense: sicut sunt albedo ⁊ nigredo. Tunc fit prima conclusio qd̃ indiuisibile non potest moueri motu alterationis quantuz ad qualitates corporeas: ⁊ extensas: pz hoc de indiuisibili non hñte positionẽ in ꝓtinuo: tale.n. non põt albefieri: nec calefieri: similr probatur de indiuisibili hñte positionẽ in ꝓtinuo: sed de punctis ꝑmo: nam talia nõ sunt in rez nã: nec possunt esse: ⁊ etiã si essent non possent alterari: probat: qz non hẽrent resistentiã: probat: nã ipis existentibus si hẽent resistentiã: sequeret q̃ in linea esset resistentia infinita: ⁊ in quolibet ꝓtinuo: probat ꝓñtia ex eo q̃ infinita sunt pũcta in linea: quoz quodlibet haberet resistentiã. ¶ 2ª ꝓclusio indiuisibile quod dz non habere positionẽ in continuo bene põt alterari quantũ ad qualitates spũales ⁊ inextensas: ⁊ hoc probauit ꝑma ratio: ⁊ hoc de motu alterationis. Deinde quantũ ad motum augmẽtatiõis sit ista ꝓclusio q̃ indiuisibilia nõ possunt augmẽtari: nec diminui semp intelligendo per se: pz: naz omne tale quod est per se augmẽtabile: vel diminuibile est diuisibile. Deinde quantũ ad motũ per accidẽs sit prima ꝓclusio: indiuisibile quod imaginat habere positionem in ꝓtinuo non est mobile per accidens: pz qz nõ est nec põt esse sicut pobabat ꝑmo: nihilominus si esset bene moueret per accidens. ¶ 2ª cõclusio. Indiuisibile qd̃ imaginat non habere positionẽ cõtinuo modo quo dictum est bene põt moueri per accidẽs: quia põt moueri ad motũ corporis in quo est modo quo dictum est: bene põt moueri per accidens: qz põt moueri ad motum corporis in quo est: quale indiuisibile ponit intellectus noster. ¶ Sed quantũ ad augmẽtationẽ sciendũ ẽ q̃ aliqd dz augeri per accidens: quia aliquod in quo est factum: est maius lz ipsum non sic factum maius licz bene informet corpus maius: ⁊ isto modo intellectus noster dz augeri per accidens ꝑm augmẽtationẽ corporis in quo est. ¶ Alio modo dz augeri per accidens: non qz solũ in qõne sit auctum: sed ipmmet. lz ꝓcomitatiue ad augmentationez illius in quo est sicut albedo in sorte dz aucta per accidens sorte augmentato: quare ⁊c.

Ad rõnes ꝑncipales. prima est pro vna ꝓclusiõe: scda ꝓbat q̃ indiuisibile põt moueri per accidens. ¶ Ad tertiã nego q̃ indiuisibile per se põt quescere: dico q̃ ad hoc q̃ aliquid per se quiescat: nõ sufficit q̃ similr se habeat ꝓz prius ⁊ posterius: sed etiam requirit q̃ sit aptum natũ per se dissimilr se habere ꝑm prius ⁊ posterius: modo hoc non põt verificari de indiuisibili. ¶ Ad quartã dico q̃ ad hoc q̃ aliquid moueat per se localr non sufficit q̃ sit in loco diffinitiue: sed requiritur q̃ sit in loco circũscriptiue q̃uis sic dicat Arz. sicut dictũ est: tñ ꝑm fidẽ ⁊ veritatẽ tenendũ est q̃ indiuisibile sicut angelus potest per se moueri localiter.

¶ Tex. cõmẽti. ij.

¶ Quoniam aũt ois magnitudo in magnitudinẽ diuisibilis ⁊c. Q. cõ. iij.

Ueritur quarto vtz velocitas in motu locali attendat penes tantum spacium ptransitum: ⁊ videt primo q̃ non: nam si sic sequeret q̃ si duo mobilia in eadem hora moueren quoruz vnuz ptransiret maius spacium q̃z aliud: q̃ illud quod ptransiret maius spacium: velocius moueret: ꝓñs est falsum: ꝓñtia tenet de se: falsitas ꝓñtis declarat: nam posito q̃ soz. ⁊ Plato in eodem instanti incipiãt moueri a parisius versus Romã ⁊ moueant vniformiter in eodem tpe veniant Romam: tunc clarz est q̃ sortes ⁊ Plato sunt eque velociter moti: ⁊ tamẽ suppo- sito q̃ soz. fit in duplo spissior Platone: ipse maius spacium ptransit. ergo vr q̃ ex ptransitiõe maiozis spacij in eodẽ tẽpore nõ debeat argui aliquod velocius moueri. ¶ Scdo arguitur rõne Zenonis: naz posito qz. a. b. mobilia moueant sup. c. d. magnitudinibus. a. super. c. b. super. d. ⁊ fit taliter q̃ magnitudo. c. fit dupla ad magnitudinem. d. Ulterius cum hoc ponatur q̃ magnitudo. c. ꝑ moueat tanta velocitate quãta mouet. a. magnitudo autem. d. quiescit: ⁊ sint. a. b. potẽtie equales ⁊ moueant. a. ⁊ b. potentie equales ⁊ resistentie earũ sint equales ⁊ moueant ꝑm totalem conatũ eoz in tali resistentia: tunc. a. ⁊ b. mouent eque velociter ⁊ ex eisdem proportionib⁹ potẽtie mouentis ad suam resistentiam ⁊ tamen. a. duplum spaciũ ptransit ad spaciũ pertransitum ab. b. pp̃ q̃ magnitudo. c dupla est ad magnitudinem. d. ⁊ contra movetur tanta velocitate: quãta movetur. a. ¶ Amez sit vnũ lignum longum inter duos parietes ⁊ vnum lignũ breue quoz quodlibet ꝑm vnuz eius extremũ tangit vnuz de ipis parietibus ⁊ incipiant moueri: ⁊ moueant taliter q̃ eque cito ꝑm aliã extrema eoz tãgant aliũ parietẽ: tũc ista duo ligna trãseunt equale spatiũ: qz spatiũ iterceptũ iter duos parietes: ⁊ tñ clarũ est q̃ lignũ breue velocius moueret. ¶ 4° posito q̃ sint duo grauia ĩ ꝓcauo orbis lune: que grauia debeãt descẽdere ⁊ descẽdant vnũ p arcuz ⁊ aliud per cordã. ⁊ ambo eque cito veniãt ad medium mũdi: tũc clarz est q̃ ista ptrãseunt spatia ineq̃lia in eodẽ tpe: ⁊ tñ eque velociter mouent: qd̃ ꝓbat sic eque velociter descẽdũt: g̃ eque velociter mouent: ꝓñtia videt tenere: ⁊ antecedens probat: eque cito veniũt desursuz ad deorsum: quia in ꝑn° motus erant eque sursuz: ⁊ in fine motus sunt eque deorsum ⁊c.

In oppositum vult Arz. in isto 6° vbi describit motũ velocẽ: dicit. n. velocius moueri qd̃ in minori vel equali tpe plus ptrãsit de spatio: g̃ vr q̃ velocitas sit capienda penes tantũ spatiuz in tãto vel tanto tpe ptransitũ. ¶ In ista qõne ꝑ° aliqua sunt notanda: 2° ponende sunt ꝓnes. Tex. cõ. 2.

Quantum ad primũ notandũ est q̃ velocitatez attendi penes aliqd: nõ est aliud q̃z velocitatẽ mẽsurari ⁊ cognosci per illud recte sicut pvlnã mẽsuramus pannũ: ⁊ cognoscim⁹ quãtitatẽ eĩ⁹. ¶ 2° sciendũ est q̃ mẽsura dz eẽ inuariabilis: vñ si vlna mõ esset longior ⁊ cras breuior: ⁊ post cras iterũ longior: tũc non possem⁹ bñ p eã mensurare ita opz eẽ silr de illo p qd̃ dz mensurari velocitas. ¶ 3° notãdũ est q̃ velocitas põt attendi vel cognosci penes aliquid tanq̃z penes cãm: vel tanq̃z penes effectũ: penes cãm sicut penes proportionez po^c mouẽtis ad suã resistẽtiã: vñ illã velocitatẽ dicim⁹ eẽ maiorẽ que ꝓuenit ex maiori ꝓportione po^c mouentis ad suã resistẽtiã ⁊ illã dicim⁹ eẽ duplã ad aliã que ꝓuenit ex dupla ꝓportione ad ꝓportionẽ aliaz: ex qua ꝓuenit alia. ¶ Modo aũt volo dicere penes qd̃ attẽdat tanq̃z penes cãm: sed de hoc dicet in. 7°. sed mõ volo dicere penes quid attenditur tanq̃z penes effectum: ⁊ primo quo ad motũ localẽ: quoz vnus est rectus ⁊ alius circularis.

Quantum ad 2^m. s. de motu locali recto sit ista ꝓpõsitio: motui recto ⁊ motui circulari q̃ velocitas mot⁹ localis attendit penes spatium ptransitũ: nõ absolute: sz in ordine ad tps: ꝓbat per diffinitionẽ velocitatis mot⁹: positã ab Arz. in isto 6°. ¶ 2ª cõclusio velocitas in motu locali recto nõ attendit penes spatiũ corporale pertransitũ in tãto: vel tanto tpe: ꝓbat

per primā rōnē ante oppositū. ¶ Et cōfirmat: nam sic sequeret q̄ in descēsu alicuius grauis illud graue moueretur in duplo velocius sua medietate: ꝓ̄ns est falsum: falsitas p̄z ex eo q̄ in tali motu semp pars mouet ita velociter sicut totū: ꝓ̄ntia ꝑbat: nam totū ꝑransit duplū spacium corporale ad spaciū ꝑransitū a sua medietate: ergo si velocitas attendit penes spaciū corporale ꝑransitum sequit q̄d dictū est. ¶ 3ª ꝓclusio: velocitas in motu recto nō attendit penes spaciū supficiale ꝑransitū in tanto vel in tanto tpe ꝑbat sicut ꝑcedens. ¶ 4ª cōclusio velocitas in motu recto attēdit penes spacium lineale in tanto: vel in tanto tempore ꝑransitū: ꝑobat: nam attendit penes spacium per primā ꝗnem: ⁊ nō penes spacium corporale per secundā ꝗnem: nec penes spacium supficiale: per tertiā. ergo relinquit q̄ penes spaciū lineale: ꝓ̄ntia tenet ex eo q̄ oē spaciū est corporale vel supficiale: vel lineale. ¶ 5ª conclusio velocitas in motu locali recto nō attendit penes spacium lineale descriptū a puncto corporis moti velocissime moto: ꝑobat: nam posito q̄ sor. ⁊ plato currerent eque cito de vno termino ad alium terminum: ⁊ ante finem sor. extenderet brachiū tunc nō ꝑpter hoc sor. moueretur velocius platone ꝛ̄ aliquis punct⁹ sortis fit velocior motus aliquo puncto platonis. ¶ 6ª conclusio velocitas in motu locali recto nō attendit penes spaciū lineale totale inter terminū a quo: ⁊ terminū ad quē iter ceptum: ꝑbat per rōnem ante oppositū de ligno longo ⁊ breui. ¶ 7ª ꝓclusio velocitas in motu locali recto attenditur penes spaciū lineale maximū descriptū a puncto medio seu centrali vel sibi equiualenti corporis moti ꝑbatur: nam attendat penes spacium lineale per quartam ꝗnem: sed nō attendit penes spaciū lineale descriptum a puncto velocissime moto per quintam ꝗnem: nec penes lineale interceptū iter terminū a quo ⁊ terminū ad quē per sextā ꝗnē: ergo attendit penes spaciū maximū lineale ⁊c. ꝓ̄ntia tenet a sufficienti. diuisione: igitur ⁊c.

Ad rōnes principales. prima vadit pro quinta ꝗne. s. q̄ nō attendit penes spacium corporale. ¶ Ad 2ᵃᵐ de spacio ꝗ moto dico q̄ velocitas attendit penes spacium lineale descriptū a mobili deducto motu alicuius alterius: ex hoc p̄z qualiter ratio Zenonis nō ꝓcedit in oppositū: ⁊ si spaciū ꝓtra mouet: tūc velocitas mobilis d̄z capi penes spaciū imaginatū: q̄d mobile describeret: si spaciū nō ꝓtra moueret. ¶ Ad 3ᵃᵐ illa vadit pro sexta ꝗne. ¶ Ad 4ᵃᵐ dico q̄ talia duo grauia in eque velociter mouent: quoꝝ vnū in eodē tpe pertransit arcū: ⁊ aliud cordā eius: nihilominus bñ eque velociter descēdunt: vnde penes aliud capit velocitas motus absolute: penes aliud velocitas descensus: vñ velocitas mot⁹ absolute capit penes spaciū absolute: siue fit rectum siue curuū. Velocitas aūt descēsus capit solū penes spaciū rectū iter terminū a quo: ⁊ terminū ad quē a puncto medio mobilis descriptū vel sibi equiualenti: ⁊ ideo negāda est hec ꝓ̄ntia ista eque velociter descendunt: ergo eque velociter mouent. vñ pñt eque velociter descēdere: ⁊ ineque velociter moueri: sicut aliqua circulariter mota pñt ieque velociter moueri: ⁊ tñ eque velociter circuire sicut videbitur post.

Questio. v.

Queritur quinto penes quid attēdat velocitas circularis: ⁊ arguit primo q̄ nō attēdit penes spaciū ꝑransitū in tanto vel in tanto tpe: naꝝ mobile motū circulariter nullū spaciū ꝑtrāsit ꝓ̄ntia tenet antecedens ꝑbat: ex eo q̄ mobile motuꝝ circulariter ꝓtinue manet in eodē loco. ¶ 2° naꝝ si attendit penes aliqd̄ spaciū: vel ergo penes spaciū corporale vel supficiale vel lineale: nullū istorum potest: dici ergo non penes spaciuꝝ corporale: nec supficiale: pōt ꝑbari sicut probatum est de motu locali recto: nec penes spacium lineale: nā tūc motus circularis esset cōparabilis motui recto: sed ꝓ̄ns est falsum: ⁊ falsitas p̄z per Ar. 7° huius: ⁊ ꝑbat per hoc q̄ motus rectus ⁊ motus circularis sunt diuersaꝝ spēr: que aūt sunt diuersaꝝ spērū nō sunt cōparabilia: ꝓ̄ntia tenet ex eo q̄ omne spaciū lineale oī spacio lineali est cōparabile. ¶ 3° si penes spaciū hoc maxime videret penes spaciū lineale descriptū a pūcto velocissime moto ipius mobilis: sed ꝓ̄ns est falsuꝝ: ⁊ ꝓ̄ntia tenet: videt q̄ sicut motus velocissimus est mensura alioꝝ motuū q̄ ita penes spaciū descriptū a pūcto velocissime moto ipi⁹ mobilis totalis velocitas ipius mobilis debeat attēdi postq̄ motus talis pūcti est nobis notior: falsitas ꝓ̄ntis ꝑbat: nam ꝑm hoc sequeret q̄ si alicui rote in ꝓuexo vnus radius in longuꝝ addat q̄ ex hoc illa rota debeat in duplo vel in quadruplo velocius moueri ꝑm q̄ ille radius esset longior ꝑpter hoc q̄d ꝑm hoc spaciuꝝ descriptum a puncto illius ꝓuexi esset maius ⁊ maius: ⁊ ꝑbat fasitas ex alio: nā ꝑm hoc sequeret: q̄ quū vnus homo longus: ⁊ vnus homo breuis ꝑransiuisset aliquale spaciū super terraꝝ: q̄ adhuc essent inequaliter moti: ꝑbat ꝓ̄ntia: qr hō longus suo capite describit portionē circūferentie maioris circuli in aere q̄z describit caput hominis breuis: ⁊ ista ratio supponit sperici tatē terre. ¶ Quarto sequit q̄ ex hoc q̄ aliqd̄ corpus sericum ꝓdensaret: ⁊ fieret minus ꝓtinue fieret tardius: ⁊ tardius ꝑz q̄ ꝓtinue fieret minus ⁊ minus ꝑpter hoc q̄ pūctus eius velocissime motus: qui est motus in circumferentia eius ꝓuexa ꝓtinue minus: ⁊ minus spaciū describeret: ⁊ sic cōsimilit ex rarefactiōe velocius ⁊ velocius moueret.

In oppositū arguit per descriptionem velocioris: nam velocius d̄z moueri q̄d in equali vel in minori tempore plus ꝑransit de spacio anni. q̄ vnus motus circularis fit velocior alio: hoc videt esse ex eo q̄ in equali vel minori tempore plus ꝑrāsit de spacio: ⁊ sic velocitatem motus circularis arguim⁹ ex spacio ꝑransito in tāto: vel in tanto tempore ac si per cognitionē spacij ꝑransiti in tanto vel in tanto tempore duceremur in velocitatem motus. ¶ In ista qōne precedenti videbat de motu locali recto penes quod attendit eius velocitas tanq̄z penes effectum: nūc videndū est de B quātū ad motū circularē: in quo duo sunt cōsiderāda. s. motus ⁊ circuitus: que ꝛ̄ sint eadem res: tamen differūt ꝑm ꝓnotationem ⁊ rationem. circuitio enim addit super cōnotationem motus describere angulum circa centruꝝ vel axē: ꝑm quem fit motus: ⁊ ideo bene possibile est aliqua duo eque velociter circuire ineque: velociter tñ moueri: ⁊ econuerso. vnde signatis duob⁹ punct⁹ a. s. a. in equinoctiali: ⁊ b. prope polū: ⁊ a. ⁊ b. eque velociter circuunt axeꝝ mundi: non tamen eque velociter mouentur: puncta enim circa equinoctialem multo velocius mouent q̄z puncta circa polum: ⁊ ideo posset concedi aliquē motum esse velociorem alio: ⁊ eundem motum non esse velociorem circuitionē alio. ¶ Primo ergo videndum est penes quid attēditur velocitas motus simpliciter dicta in motu circulari. ¶ Secundo penes quid attēditur velocitas circuitionis.

Quantum ad primum sit ista prima conclusio q̄ velocitas motus in motu circulari attenditur penes spaciuꝝ pertransitum in tanto vel in tanto tempore sicut patet per descriptionem velocitatis positaꝝ ab Aristotele 6° huius. ¶ Secunda conclusio q̄ non attenditur penes spacium corporale. ¶ Tertia conclusio q̄ non attenditur penes spacium superficiale: sic due ꝓclusiones probantur sicut ꝑobabātur de motu locali recto. ¶ Quarta conclusio q̄ attenditur penes spacium lineale: probatur: quia attenditur penes spaciuꝝ per primam conclusionem ⁊ non penes corporale per secundam: nec penes superficiale per tertiam. ergo ⁊c. ꝓ̄ntia tenet a

net a sufficienti viuisione: nam omne spaciũ vel est corporale: vel supficiale: vel lineale. ¶ Sed tunc est dubium ex quo velocitas attendit penes spaciuz lineale vtrũ penes spacium lineale descriptum a puncto existente in ꝓuexo .s. in circũferentia maximi circuli corporis sperici vel orbicularis circulariter moti vel in medio: vel vbi. ¶ Circa quod sunt opiniones. vna opinio imaginat q̃ sicut motus vniformiter difformis correspondet suo gradui medio sic est: q̃ velocitas motꝰ alterationis vniformiter difformis attendit penes qualitatẽ vniformẽ correspondentez medio gradui qualitatis vniformiter difformis acquisite per alterationẽ vniformiter difformẽ: q̃ sic ẽt in motu locali vniformiter difformi velocitas mẽsurat penes lineã descriptã iter puncta vniformiter difformiter mota. vz. quoꝝ vnũ mouetur velocius altero: ita q̃ puncta in semidiametro corporis circulariter moti mouent vniformiter difformiter: puncta enim mouent prope centrũ tardius: z remotiora velocius: mõ vult ista opinio q̃ velocitas motus circularis debeat attendi penes spacium lineale descriptum a puncto medio semidiametri: ita q̃ ꝑm hoc hec opinio vult q̃ si eẽnt duo corpora sperica circulariter mota a quibꝰ punctis mediorum semidiametrorum in equali tempore: equalia spacia linealia describerent: q̃ illa corpora essent eque velociter mota. z ista opinio est satis rationalis: verũtã ꝑm eaz nõ posset bene capi velocitas corporis orbicularis propter hoc q̃ punctus medius sui diametri est extra illud corpus orbiculare: mõ nõ videt q̃ velocitas motus alicuius corporis debeat mensurari penes aliqd qd̃ nõ est in ipso. Et ideo alij dicunt q̃ velocitas corporis orbicularis debeat attẽdi penes spaciũ lineale descriptuz a puncto medio inter supficiem cõcauam z supficiem ꝓuexam: sed ꝓtra arguitur: nam sic sequeret q̃ si fieret ꝓdensatio corporis orbicularis versus ꝓuexum. conuexo non recedente ab eius centro q̃ ex hoc illud corpus orbiculare moueat velocius: hoc videt esse incõueniens: pbat ꝓntia: nam per talẽ condensationẽ punctus medius inter ꝓuexum z ꝓcauũ fieret magis distans a centro: z per ꝓns maior circũferentia scribere: ergo si penes spaciuz lineale scriptum a tali puncto medio attendit velocitas sequit quod dictuz est. ¶ Alia opinio cõmunior z famosior ponit illam ꝓnem q̃ velocitas motꝰ circularis vel orbicularis circulariter moti attendit penes spaciũ lineale descriptũ a puncto velocissime moto talis corporis: z talis punctus est in circũferentia vnius maximi circuli illius corporis circularis: vel orbicularis: verbi gra: in celo est in equinoctiali: probatur ex eo q̃ aliqd̃ totum mouet ita velociter sicut aliqua eius pars: ideo tanta velocitate mouet corpus sperícum: quanta velocitate mouetur aliqua eius pars. z ideo penes idem debet attendi velocitas totius z partis velocissime mote. ¶ 2° qz motꝰ puncti velocissime moti est notior: z ideo bene rõnale est q̃ penes spacium descriptum tali motu motũ z velocitatem talis corporis mensuramus. ¶ Et confirmat ex quo nõ attendit penes spaciuz descriptũ a puncto medio semidiametri: nec a puncto medio inter ꝓcauum z conuexum videtur q̃ penes spaciũ a puncto existente descriptũ in ꝓuexo: quare ꝛc.

Quantum ad secundũ dico q̃ velocitas circuitionis attendit penes angulũ descriptum circa centruz vel axem corporis moti: circa qd̃ vel quem fit circuitio: ita q̃ si duo mobilia circuirent aliqd̃ centrũ vel axem: z in equalibus partibus tẽporis equales angulos describerent circa illud centrũ vel axem: tũc illa mobilia eque velociter circuirent: si aũt describerent inequales angulos circa ꝑdicta in partibus equalibus temporis tunc ineque velociter circuirent: pz cõclusio. qz aliter. b. punctus signatus prope polum nõ eque velociter circuiret axem mũdi sicut punctus. a. signatus in equinoctiali. ¶ Ex his sequitur q̃ circuitio nullo modo est comparabilis motui locali recto: ex eo q̃ angulus nullo modo est comparabilis spacio lineali: modo velocitas circuitionis attenditur penes angulum: velocitas autẽ motus localis recti attenditur penes spaciuz lineale: nec velocitas circuitionis est comparabilis motui circulari ex eo q̃ nullo modo angulus est comparabilis linee circulari. ergo.

Ad rõnes principales. ad primã: naz corpus sperícum puta celum non pertransit aliquod spaciuz dico q̃ licet punctus eius velocissime motus nõ describat aliquod spaciuz verũtamen bene imaginatum: z hoc sufficit: z ideo patet q̃ velocitas motus circularis attenditur penes spacium lineale: verum vel imaginatũ descriptũ a puncto velocissime moto corporis circulariter moti. ¶ Ad secũdã que tangit de compassione motus videbitur in septimo. ¶ Ad tertiaz nego cõsequentiã z tamen dicebatur ꝓsequens esse falsuz: nego: z ad probationem: naz si alicui rote affigatur vnus radius ꝛc. illa que dicta sunt: itelligenda sunt de puncto velocissime moto corporis perfecte sperici: vel orbicularis: vel circularis: z ex hoc patet ad rationem. ¶ Ad quartã concedo q̃ caput longioris hominis velocius mouetur q̃z caput hominis breuis: in casu ꝑdicto: imo caput longioris hominis velocius mouet suis pedibus z hoc posito q̃ totalis linea composita ex lineis quas describunt pedes inclinando nõ esset longior: nec equalis linee circulari descripte in aere a capite. ¶ Ad vltimã ꝓcedo consequens z consequentiam.

Questio. vj.

Queritur sexto penes quid attẽdatur velocitas i motu augmẽtationis tanq̃z penes effectũ: z arguit primo q̃ penes quantitatẽ acquisitaz: sicut est in motu locali: ita videt esse suo modo in motu augmentationis: sed in motu locali sic est q̃ velocitas attendit penes spaciũ pertransitũ: ergo videtur q̃ in augmentatione debeat attẽdi penes quantitatem. ¶ 2° simile videt esse de qualitate acquisita in motu alterationis z quantitate: in motu augmentationis: sed sic est q̃ velocitas in motu alterationis attenditur penes qualitatẽ absolute: ergo videt q̃ etiaz sic debeat esse in motu augmentationis: quare questio est ꝛc.

In oppositum arguitur: naz si penes quãtitatem acquisitã absolute sequeretur q̃ illa que equales quantitates in equalibus partibus temporis acquirerent: eque velociter augerentur: ꝓsequens est falsum: falsitas probat: naz posito q̃ in eodẽ tempore vni herbe parue acquiratur precise quantitas bipedalis: z vni magne arbori similiter: tũc licet illis duabus augmentationibus equales quãtitates sunt acquisite: non tamen eque veloces: ꝓpter hoc q̃ vna est sensibilis. s. augmẽtatio vnius parue herbe: z alia forte insensibilis: scilicet augmentatio magne arboris: z etiaz ex cõmuni modo loquendi in casu predicto illa parua herba dicitur velocius moueri q̃z illa magna arbor. ¶ In ista questione videndum est primo de velocitate motus augmentationis penes quid attenditur. ¶ 2° de velocitate alterationis de quo tangebatur in argumento.

Quantum ad primũ sciendum q̃ in motu augmentationis: verbi gratia: in rarefactione consideranda sunt duo: scilicet motus localis z maioratio: vnde rarefactio nõ potest fieri sine mõtu locali: z igitur in rarefactione z augmentatione propie dicta plus consideratur q̃z motus localis: inde est q̃ nõ penes idez attẽditur velocitas motꝰ localis z motus aug-

mentationis. ¶ Et tunc fit prima cõclusio velocitas motus augmentationis nõ attenditur penes quantitatem acquisitam absolute: probatur: primo per rationem factam ante oppositum. ¶ 2° si oppositũ conclusionis esset verum sequeretur ꝙ quodlibet totum augeretur velocius q̃z aliqua eius pars: probatur consequentia: quia quũ aliquid augetur maior quãtitas acquiritur toti q̃z alicui eius parti: si ergo velocitas attenditur penes quãtitatez acquisitaz absolute sequitur quod dictũ est. ¶ 3° sequeretur ꝙ non posset esse aliqua augmentatio vniformis quo ad partes subiecti: hoc videt incõueniens: probatur ꝛsequentia: nam ex quo velocitas augmẽtationis attenderet penes per quãtitatẽ acquisitam absolute: ⁊ cũ in omni augmẽtatione pus acquirit toti q̃z alicui eius parti: sequitur ꝙ in augmentatione velocius mouet totum q̃z aliqua eius pars: ⁊ sic omnis augmentatio esset difformis quo ad partes subiecti ⁊c. ¶ Secũda cõclusio ꝛtra hesori ⁊ suos sequaces: velocitas augmentationis nõ attendit penes proportionẽ quantitatis acquisite ad quantitatez preexistentẽ: nam sic sequeretur ꝙ essent due augmẽtationes quarũ vna nec esset velocior nec tardior alia: nec eque velox: probatur ꝛsequentia: nam posito ꝙ a. corpus pedale augeat in hora: sic ꝙ fiat in fine hore bipedale ita ꝙ acquisituz sit equale preexistenti ⁊ b. corpus fit similiter pedale ⁊ augeatur in eadez hora: sic ꝙ in fine hore sit tripedale: tunc in augmẽtatione ipsius. a. est proportio equalis qantitatis acquisite ad quantitatem preexistentem: sed in augmentatione ipsius. b. est proportio maioris inequalitatis: scilicet dupla quantitatis acquisite ad preexistentez: modo si velocitates augmentationũ sic se habent adinuicem sicut proppoportiones acquisitorũ ad preexistentia: ⁊ cum in augmentatione ipsius. a. proportionis acquisiti ad preexistens nulla fit proportio ad proportionem acquisiti ad preexistens in augmentatione ipsius. b. cum proportionum equalitatis ad proportionem inequalitatis nulla fit proportio: sequitur velocitatuz predictarũ augmentationũ nullaz esse proportionem adinuicez: quod erat probandũ. ¶ Tertia conclusio velocitas in motu augmentationis attendit penes proportionem compositi ex preexistenti ⁊ acquisito ad preexistens solum: verbi gratia: si. a. pedali acquireretur pedale in hora. ⁊ b. pedalia duo pedalia: tunc in augmẽtatione ipsius. a. proportio composita ex preexistenti ⁊ acquisito ad preexistens solũ esset dupla: sed in augmentatione ipsius. b proportio composita ex preexistenti ⁊ acquisito ad preexistens soluz esset tripla: modo in qua proportione tripla excedit duplam in eadem proportione augmentatio ipsius. b. esset velocior augmentatione ipsius. a. cum ergo proportio tripla excedat proportionem duplam vna sexquialtera. b. esset in sexquialtera velocius augmentatum q̃z ipsum. a. probatur consequentia: naz velocitas augmentationis vel attenditur penes quãtitatem acquisitam absolute: vel penes proportionez acquisiti ad preexistens: vel penes proportionem compositi preexistenti: ⁊ acquisiti ad preexistens solum: non primum per primam conclusionem: nec ꝑm per secundam: ergo tertium per tertiaz. ¶ Ex ista conclusione sequitur: ꝙ si aliqua augmentatio debet esse vniformis oportet motum localem punctoruz fine quo non potest fieri: esse difformez ita ꝙ si rarefactio alicuius corporis debet esse vniformis oportet quodlibet punctum illius corporis intendere motũ suũ localem: patet hoc si. a. pedale debet rarefieri vniformiter in hora: si g̃ in hª medietate illius hore acquirat sibi pedale: oportet punctuz eius extremũ motu locali pertransire spacium pedale: postq̃z. ergo factum est bipedale: si in secunda medietate illius hore debet esse rarefactio ita velox sicut in prima medietate hore: oportet ꝙ in illa medietatete tantum acquirat ꝙ cõpositi ex acquisito ⁊ preexistenti silicet duobus pedalib⁹ sit talis proportio ad preexistens qualis erat in ꝑma ꝓpter quod oportet ꝙ in secunda medietate hore acquirantur duo pedalia ad duo preexistentia: ⁊ hoc non potest fieri nisi punctus extremus rarefactibilis pertransiuerit pedale quin in secunda medietate pertraseat bipedale. Si ergo rarefactio est vniformis regularis oportet motum localem punctoruz rarefactibiliũ esse difformẽ.

Quantum ad secundum est sciendum ꝙ in alterratione potest imaginari duplex successio silicet ꝑm extensionẽ: ⁊ ꝑm intensionem: verbi gratia ꝑm extensionẽ sicut si vnum lignum calefieret. Primo ꝑm vnam partem. Secundo ꝑm aliã: ꝑm intensiõez: vt si primo calefieret remisse: postea intensius: ⁊ intẽsius. ¶ Tunc fit prima conclusio ꝙ intensio magis est essentialis alteratiõi q̃z intensio: probatur: quia alteratio potest bene esse sine successione aliqua extensionis: vel saltẽ imaginari non autem sine successione intensionis: patet hoc si aliquod ab extenso inciperet alterari silicet calefieri: vl frigefieri equaliter ꝑm omnes eius partes: ibi esset successio intensionis imo autẽ extensionis: patet ex alio si assensus in anima que est indiuisibilis intẽderetur ibi esset alteratio ⁊ successio intensionis non autem extensiõis: nulla autem alteratio est successiua sine successione intensionis. ¶ Secunda conclusio velocitas alterationis non attenditur penes qualitatem in ordine ad subiectum: sic videlicet ꝙ illa alteratio sit velocior: qua acquiritur equalis qualitas maiori subiecto: patet hoc: nam ꝑm precedẽtem conclusionem hoc est accidentale alterationi: vnde si hoc esset: intensiones duorum assensuum in duobus intellectibus indiuisibilibus non essent adinuicem comparabiles in velocitate ⁊ tarditate quod est incõueniens ¶ Secundo si equus magnus alteraret in hora ad gradum sũmum albedinis a non gradu ⁊ vna faba similiter in eadem: tunc nullus diceret quin ille albefactiones essent eque veloces: licet vna illarum albedinum fit acqsita in vno subiecto silicet in maiori: ⁊ alia in minori in eodem tempore. ¶ Tertia conclusio velocitas alterationis non attenditur penes proportionem qualitatis acqsite ad preexistentem: nec penes proportionem compositi ex qualitate preexistenti ⁊ acquisita ad preexistentem: probatur: quia si caliditati sicut vnum acquiritur calditas sicut duo: ⁊ caliditati sicut quatuor: acquiratur caliditas sicut quatuor in eadem hora: tunc licet vtrobiq; fit eadem proporio acquisiti ad preexistens: non tamen ille intensiones sunt eque veloces propter hoc ꝙ per vnã magis acceditur ad summũ gradũ q̃z per aliaz. ¶ Quarta conclusio velocitas in motu alterationis attẽditur penes qualitatem acquisitam absolute in tanto: vel in tanto tempore: verbi gratia si duobus subiectis siue equalibus: siue inequalibus in eadem hora acquireretur qualitates equales: illa eẽnt eque velociter alterata: si iequales: tũc illa essent ineque velociter alterata: probatur cõclusio: quia velocitas alteratiõis: vel atendit penes qualitatem in ordine ad subiectum ⁊ hoc non per secundaz conclusionem: vel penes proportionez qualitatis acquisite ⁊c. ⁊ hoc non per tertiam conclusionem relinquitur. ergo ꝙ penes qualitatem absolute in tanto vel in tanto tempore: ⁊ hoc est intentum.

Ad rationes ꝑncipales. ad ambas dicitur ꝙ non est simile de motu augmentationis ad motum localem ⁊ ad motum alterationis: eo modo quo assumitur in rationibus.

¶ Tex. cõmẽti. xv.

¶ Qm̃ autem omnis motus in tempo/

re est

re est ꝛc. Qõ.vij.

Septimo queritur vtrũ motus possit velocitari in infinituz: ꝛ arguitur ꝙ nõ entia nãlia determinata sunt ad maximum: sed motus est ens naturale: quia de eo ē cõsideratio naturalis: ergo videtur ꝙ sit determinatus ad maximam velocitatez: ꝛ sic non velocitatur in infinitũ. ¶ Secundo motus celi non potest velocitari in infinituz vel aliquis motus: eo ꝙ tunc aliquis motus esset velocior motu celi: ergo nullus motus: nec celi nec alicui⁹ alterius potest velocitari in infinitum. ¶ Tertio si aliquis motus posset velocitari in infinitum: tunc posset esse aliqua virtus infinita: quod est incõueniens: nam tunc talis mouere in instanti modo implicat motum fieri in instãti: consequentia videt tenere ex eo ꝙ ad velocitatẽ motus requritur maior: ꝛ maior potentia. ¶ Quarto nam si motus esset velocitabilis in infinituz: videretur ꝙ esset dare magnitudinem infinitam que tali motu transiretur: quod est inconueniens: probatur consequentia. nam ex eo qd velocitate finita ꝑtransitur magnitudo finita ita ꝛ velocitate infinita debet pertraasiri magnitudo infinita.

Tex.cõ. 15. In oppositum patet per Aristotelem 6° huius: vsii ad probandũ continuum non esse compositum ex indiuisibilibus supponit: ꝙ omni motu dato cõtingit dare maiorẽ vel tardiorem in infinitũ. ¶ In ista questione primo videndũ est de velocitate. secũdo de tarditate.

Quantũ ad primũ sit prima conclusio accipiendo ly infinitũ cathegorematice ipossibile est ꝙ aliqua velocitas sit infinita: probatur: nã illa velocitate: vel pertransitur spaciũ finitum vel infinitum: nõ infinitum: qꝛ tale non est: nec finitum: qꝛ vel hoc pertransiretur tali velocitate in tempore: vel in non tempore. si in tẽpore tunc talis velocitas non esset infinita: probat: nã velocitas qua hoc pertrãsiretur in minori tempore eẽt maior: ꝛ per consequens prior velocitas: non erat infinita. si autem dicatur ꝙ velocitate infinita pertransitur spaciuz finitum in non tempore: tunc sequitur ꝙ velocitas infinita non est velocitas propter hoc ꝙ in diffinitione velocitatis ponitur tempus: ergo. ¶ Iuxta hoc ifertur ꝙ mutatio subita: nec ē velox: nec tarda: propter hoc ꝙ nõ fit in aliquo tempore toto. ¶ Scõa conclusio accipiendo ly infinitum fincathegorematice impossibile est motum localẽ augmentari in infinitũ: pro quo ꝑmitto istas suppositiones. ꝙma est ꝙ motus celi nõ põt velocitari. ¶ 2ª ꝙ omnis alter motus fit cũ resistentia. ¶ 3ª ꝙ motus nõ põt velocitari nisi per augmentationẽ potentie vel diminutionẽ resistentie: vel vtroq; modo simul. ¶ 4ª suppositio ꝙ resistentia in motu locali sicut est mediuz vel aliqd huiusmodi non põt diminui nisi ad certũ gradũ nec potentia naturalis augeri nisi ad certũ graduz. ex his pbat cõclusio: si motus localis posset velocitari in infinitũ: vel hoc esset motus celi vel aliqs alter: nõ potest dici primuz: per primã suppositionem: nec secundũ ex eo ꝙ omnis alter motus fit cũ resistentia ꝑ secundã suppositionem: mõ si deberet velocitari in infinitũ: tunc ꝙ tertiaz suppõnem oporteret ꝙ potẽtia motiua augereẽ in ifinitũ: vel resistẽtia diminuereẽ in infinitũ: vel ꝙ faceret hoc ambo simul mõ hoc est ipossibile per ẋrtã suppõnẽ ergo ipossibile est aliquẽ motũ velocitari in infinitũ ad intellectũ ꝑdictũ. s. ꝙ quocũq; motu dato vel dabili finito: posset dari ĩ duplo velocior: sed ꝗ diceres Ar. 4° hui⁹ dicit ꝙ ꝑ subtiliationẽ medij in ifinitũ mot⁹ crescere ĩ ifinitũ. Dico ꝙ hoc Ar. itellexit ypothice ꝛ nõ cathegorice ad istũ sensuz: ꝙ si mediũ subtiliareẽ in ifinitũ mot⁹ crescere in infinitũ. ¶ 3ª ꝗ de motu alteratiõis ꝙ accipiẽdo ly ifinita cathe^cc nulla velocitas alterationis est ifinita, pbari põt sil: pbant alie ꝗnes. ¶ 4ª ꝗ accipiẽdo ly ifinitũ fincathe^cc velocitas alterationis põt velocitari in infinitũ ad istũ intellectũ: ꝙ q̃cunq; velocitate alteratiõis data vel dabili finita: ē dabilis velocitas dupla: tripla: q̃drupla: ꝛ sic in ifinitũ: pbat: supposito ꝙ in motu alteratiõis nõ fit resistentia nisi ab vno ꝗriozuz: verbi gra: vt si aliqd̃ calidũ calefaciat aliqd̃ frigidũ qd̃ nõ fit resistẽtia aliunde ꝑter q̃z solum a frigiditate: probat ꝗclusio: nã stante predicta suppõne in motu alteratione stãte po^a motiua resistẽtia ē diminuibilis in ifinitũ: g̃ velocitas est intẽsibilis in infinitum: ꝗsequẽtia tenet ex eo ꝙ stante potentia ꝛ decrescente ꝛ resistentia in infinitum velocitas augeretur in infinitum: antecedens probatur: naz quum aliquod calidum alterat aliquod subiectum vsqz ad graduz summũ caliditatis totalis resistentia decreuit vsqz ad non gradum ꝛ per consequens ad subduplum: ad subtriplum ad subquadruplum: ꝛ sic in infinitum: adhuc stante potentia motiua. Sed dices: si quocunq; motu alterationis dato esset dare motũ duplo velociorez sequitur ꝙ motu celi potest ly dari aliquis velocior. ¶ Respondetur negando consequentiã: ꝛ ratio est quia motus alterationis ꝛ motus celi nõ sunt adinuicez comparabiles propter hoc quantũcunq; motus alterationis velocitatur: non propter hoc est velocior motu celi: nec motus celi est velocior motu alteratiõis quantũcunq; tardetur ꝛc.

Quantum ad secundum sit prima conclusio ꝙ de facto est aliqua infinita tarditas: probatur: nam de facto alique partes celi mouentur aliquantum tarde ꝛ alique magis propinque polo in duplo tardius: ꝛ alique iterum magis propinque in quadruplo tardius ꝛ sic in infinitum: ergo. ¶ Secunda conclusio omne quod mouetur ꝛ aliquando incepit mouere infinita tarditate mouebatur: probatur: nam quuz incepit moueri potentia motiua incepit excedere resistentiam: vel incepit applicari resistentie. si dicatur primũ tunc tale infinita tarditate mouebatur: eo ꝙ excessus quo motor modo excedit mobile acquirebatur successiue: ꝛ quũ erat minor tarditas erat maior: ꝛ cum talis excessus incipit acquiri a non gradu: sequitur ꝙ hoc mobile non tãta tarditate mouebatur: quin maiori. ꝛ per consequens infinita tarditate mouebatur. Si vero motor applicaretur mobili de nouo: licet antea excesserit ipsum: ꝛ cum talis applicatio fiat successiue ꝛ continue fiat melius ꝛ meliue: ꝛ ante erat peius ꝛ peius adhuc tale mobile infinita tarditate mouebatur propter hoc ꝙ quacunq; applicatione agentis ad passum data illam dabatur applicatio peior: ꝛ adhuc ante illam peior ꝛ sic in infinitum: ꝛ cũ propter applicationem meliorem: vel peiorem motus fit tardior vel velocior sequitur quod dictum est. ¶ Secundo sicut nullus gradus qualitatis acquiritur subito: sed pars ante partem: ita etiam nullus gradus velocitatis. ꝛ per consequens quocunq; gradu velocitatis dato ante illum erat remissior: ꝛ si sic: tunc omne illud quod mouetur infinita tarditate mouebatur: ꝛ hoc si aliquando incepit: ꝛ hoc dico propter motum celi: qui nunquam incepit ꝑm phylosophum: sed dices tamen videtur ꝙ motus violentus quum est in medio motus non est verum dicere ꝙ infinita tarditate mouebatur postq̃z motus ei⁹ in principio erat velocior. ¶ Scõo posito ꝙ vna parua faba proiciat sursuz: ꝛ in medio obuiet sibi vn⁹ magn⁹ lapis molaris: tũc tãta velocitate quãta mouet lapis molaris quum obuiat illi fabe mouet secum illam fabam deorsum tanta velocitate: quanta ipsemet descendit: ꝛ quum ipse descendit certa velocitate sequitur ꝙ illa faba incepit descendere certa velocitate: quare cum descendit non est verum dicere ꝙ infinita tarditate prius descendebat. ¶ Ad ista: ad primum dico ꝙ motus violen-

tus est velocior hoc est prope principium: non tamē simpliciter q̃z sit postea cum hoc tamen stat q̃ magis prope principiū erat tardior: ⁊ adhuc magis prope tardior: ⁊ sic in infinitum. ¶ Ad secundam potest dici q̃ cōclusio intelligebatur de motus per se: q̃ nō mouebatur ad motum alterius. sed sic non est in proposito de faba: vel aliter potest dici q̃ antequā lapis molaris tangat illam fabam prius aer motus: ⁊ pulsus ante illum lapidem molarem mouebat illam fabam: ⁊ fecit eam descendere ⁊ quocunq̃z instanti intrinseco dato illius descensus: verum est dicere q̃ ante illud instans illa faba descēdebat tardius ⁊ tardius: ⁊ sic in infinitum. ¶ Tertia conclusio omne quod mouetur: ⁊ aliquando desinet moueri infinita tarditate mouebitur: probatur ex eo q̃ motus tollitur ex eo q̃ potentia motiua diminuitur vsq̃z ad equalitatem resistentie: vel q̃ resistētia augeretur vsq̃z ad equalitatem potentie: ⁊ quocunq̃z istorum dato: quodcunq̃z desinet moueri non ita tarde quin tardius: ⁊ per consequens infinita tarditate: ⁊ hoc est quod solet dici motuz terminari ad non gradum quo ad istam tertiam conclusionem: ⁊ motum incipere a non gradu: quo ad precedētem conclusionem sequeretur q̃ nullus motus potest esse regularis ꝑm se totum nisi sit perpetuus. verumtamen potest esse regularis: quantum ad eius partem scilicet quantum ad eius medium.

Ad rationes principales. ad primam nego q̃ motus sit ens naturale sed bene cōcedo q̃ est passio entis naturalis: ⁊ hoc sufficit ad hoc q̃ de eo sit consideratio naturalis. ¶ Ad secōdam dico q̃ verum est q̃ si aliquis motus localis velocitaretur in infinitum: q̃ tunc ibi aliquis motus esset velocior motu celi. sed aliter non: quia sicut dictum est ad velocitatē motus alterationis in infinitum non sequitur aliquez motum esse velociorem motu celi propter hoc q̃ motus celi ⁊ motus alterationis non sunt adinuicem comparabiles. ¶ Ad tertiam negatur consequentia: nam motus non velocitatur solum ad augmentationez virtutis motiue sed etiam ad diminutionem resistentie: ⁊ igitur stāte virtute finita non augmentata nec diminuta: adhuc per diminutionem resistentie in infinitum motus posset intendi in velocitate. ¶ Ad quartam negatur consequentia: quia non omni motu pertransitur: nec acquiritur magnitudo seu spacium: sed solum motu locali nec illa ratio sufficienter probat q̃ motus localis non sit velocitabilis in ifinitum: quia licet sit velocitabilis in ifinitum: vel de facto esset infinitus: non tamen oporteret q̃ eo pertrāsiretur magnitudo infinita: patet hoc: quasi eēt circularis potest esse super magnitudine satis parua.

¶ Tex. cōmēti. lij.

¶ Ostenso autem hoc: manifestum ē q̃ omne quod mouetur: necesse est motum esse prius ⁊c. Q. ō. viij.

Queritur octauo vtrum omne qd̄ mouetur prius mouebatur: ⁊ arguitur q̃ non: quemlibet motum precessit motus qui esset vel fuisset eiꝰ pars: ergo ⁊c. consequentia tenet de se: antecedens probatur: nullum motum precessit motus qui esset vel fuisset eius pars: ergo antecedens verum: consequentia tenet: antecedens probatur: q̃z nullum totum preceditur a sua parte propter hoc q̃ equaliter incipiunt: vnde hora prima alicuiꝰ diei puta a. diei non precessit a. diem: nec est ante diem: cuius est pars ex eo q̃ hora prima a. diei ⁊ a. dies simul incipiunt esse. hoc idem declaratur aliter: nam si hora prima esset ante diem cuius est pars: tunc si aliquis surgeret in hora prima talis surgeret ante diem: quod est falsum. ¶ Secūdo nazponatur q̃ aliquod mobile moueatur precise per horā etiam illud mobile mouetur in illa hora: nec ante illam horam mouebatur. ¶ Tertio nam ponatur in. b. instanti presenti q̃ aliquod agens sit sufficienter approximatū passo. habens dominium super ipsum: tunc in. b. instanti. a. agens mouet illud passum: ⁊ non ante mouebat: ergo pro illo instanti illud passum mouet: ⁊ non ante mouebatur q̃ tunc illud agens mouebat illud passum patet: quia si non: sequeretur q̃ aliquod agens esset sufficiēter approximatum passo: ⁊ non ageret in ipsum: q̃ autē in. b. instanti nō agebatur patet ex eo q̃ primo ponitur esse approximatum sufficienter. ¶ Quarto nō omne qd̄ quiescit prius quiescebat: ergo non omnem motum ⁊c. consequentia tenet a simili: antecedens probatur: nā posito q̃ aliquid per vnam horam moueatur: ⁊ per horā sequentem immediate quiescat: tunc in instāti medio illud vel mouetur: vel quiescit: si mouetur tunc aliqd mouetur quod non ante mouebatur. quod est inconueniens. si quiescit cum ante non quiescebat sed mouebatur sequitur propositū. ¶ Quinto sequeretur q̃ omnis motus esset eternus: consequens est falsum: ⁊ probatur consequentia: nam omne quod mouetur mouebatur: ergo omnis motus est infinitus a parte ante: ⁊ a parte post. cum nec habeat finem a parte ante: nec a parte post. cuz ante quemlibet motum fuit motus: ⁊ post quēlibet motum erit motus: ⁊ per consequens cum omnis motus nec habeat finem a parte ante: nec a parte post: sequitur ipz esse infinitum. ¶ Sexto non omne quod mouet priꝰ mouebat: ergo ⁊c. consequentia tenet ex eo q̃ omne qd̄ mouet mouetur ab aliquo antecedens probatur: nā posito q̃ sortes moueat aliquam nauem ⁊ pro presenti instanti plato ponatur loco sor. tunc cum pro presenti instāti illa nauis moueatur ⁊ non a sorte. sequitur q̃z a platone: sed plato ante instans presens non mouebat ⁊ quia nūc mouet sequitur quod aliquid mouet: quod prius non mouebat. ¶ Septimo ponatur q̃ aliquid mobile moueatur vniformiter per aliquam horam aliquo gradu velocitatis: ⁊ per horam immediate sequentē gradu duplo: tunc in instanti medio inter illas horas illud mobile mouetur gradu duplo: vel subduplo. si subduplo sequtur q̃ aliquid mouet aliquo gradu velocitatis quo nō post mouebitur: si duplo tunc aliquid mouetur aliquo gradu velocitatis: quo nō prius mouebatur: ⁊ qualitercunq̃z dicatur videtur q̃ non omne quod mouetur priꝰ mouebatur. ¶ Octauo nam ponatur aliqd̄ graue sursum ⁊ sit remotum omne prohibens: tunc in illo instanti in quo illud mouetur descendendo nō adhuc mouebat: g̃ questio falsa: consequentia tenet de se: antecedēs probatur: nam in illo instanti vel quiescit vel mouet. si mouetur habetur propositum. si quiescit sequitur q̃ aliqd̄ graue non impeditum quiescit sursum quod est inconueniens. ¶ Nono cadat aliquis canis deorsuz de turri nostre domine: ⁊ moriatur in medio vie: tunc fit. a. primuz instans in quo non est canis: sed cadauer: tunc in illo instanti aliquid mouetur ⁊ non canis: ergo cadauer: ꝫ cadauer ante hoc nō mouebatur ex eo q̃ ante hoc nō erat: ergo aliquid mouetur: quod ante non mouebat. ¶ Decimo ficsit q̃ in prima parte proportionali alicuius hore: prima pars proportionalis alicuius virge flexibilis moueatur. ⁊ in secunda secunda. ⁊ in tertia: tertia. cuz secunda ⁊ cum prima ⁊ sic in infinitum: tunc in instāti terminante exclusiue horam: tota illa virga mouetur: ⁊ nō ante illa tota virga mouebatur: ergo questio falsa: consequentia tenet: antecedens patet ex casu nam in instanti quelibet pars illius virge mouetur: non tamen quelibet pars illius virge mouebatur. ¶ Undecimo ponatur q̃ alicui mobili cōtinue ex vna pte fiat additio

⁊ ex alia

& ex alia parte fiat ablatio: & moueat in hora: tũc in quo libet instãti illius hore aliqd mouet: quod ante nõ mouebat: ergo &c. psequẽtia tenet: antecedẽs pbat ex eo q̃ in quolibet instãti est aliquod & ante illud instãs erat aliud propter illaz additionem & ablationem: quare &c.

Lex. cõ. 52. **In oppositum** est Aristoteles i isto 6°. ¶ In ista questione primo ponaz vnã distinctiouem. secũdo aliquas cõclusiones.

Quantum ad primum sciẽdum est q̃. a. esse ante. b. potest itelligi dupliciter. ꝑ mõ quãtũ ad iceptionẽ. 2° mõ quãtũ ad definitionẽ: primo mõ dicimus q̃ pater est ante filiũ & isto mõ hora ꝑ^a non est ante diẽ nec ꝑma pars motus ante motuz cui^9 est ps propter hoc q̃ simul incipiunt. ¶ Secõdo modo illud qõ citius finitur dicimus eẽ ante aliud: licet simul incipiãt: & isto mõ dicimus horã primaz esse ante diem: cuius est pars: quia citius finitur q̃z dies & similiter sic primã partem motus dicimus esse ante motum cuius est pars propter hoc q̃ citius finitur: quare &c.

Quantũ ad secundũ sit ꝑma ꝓclusio nõ ante quẽlibet motũ fuit motus qui eẽt vel fuisset alicuius pars: loquẽdo de ante primo mõ: probatur: qz quocunqz motu dato ipse & ꝑma eius medietas fil' incipiunt: & fil' ipse & ꝑma eius quarta: & fil' ipse & ꝑma ei^9 octaua: & sic in infinitũ. ¶ 2^a ꝓclusio: nõ est aliqs mot^9 qn ante ipsuz fuerit motus qui sit eius pars loquẽdo de ante secõdo mõ: probat pro quo supponit q̃ motus est in infinitũ diuisibilis: ꝑm diuisionẽ temporis tũc sic: quocunqz motu dato ꝑma eius medietas ante finit: q̃z ipse: & ꝑma eius q̃rta ꝑus q̃z eius medietas: & ꝑma eius octaua pri^9 q̃z ꝑma eius q̃rta: & sic in infinitũ. g̃ quocunqz motu dato ante illũ erat alius: ex hoc sequit conclusio rñsalis ad qõnẽ q̃ oẽ qd̃ mouet prius mouebat: & fil' omne qd̃ qescit prius quiescebat: nã ex quo quies est ꝑuatio mot^9: & sicut motus nõ põt esse nisi in tpe: ita & quies nõ põt esse nisi in tẽpore: & pp hoc: quacũqz quiete data ꝑmo finitur medietas tẽporis in quo est q̃z illud tps: & per ꝓñs omne quiescens in aliquo tpe prius quiescebat in medietate illius tẽporis: ẽt cõclusio rñsalis. s. q̃ omne qd̃ mouet prius mouebat: põt ꝓbari non solũ ex pte tẽpor^is sed ẽt magnitudinis: super quã fit motus: nã omne qd̃ mouetur sup aliq̃ magnitudine prius ptransit medietatem q̃z totũ: & prius medietatẽ medietatis: & sic in infinitũ: & hoc non eẽt nisi tale quũ mouet prius mouebat: & põt ẽt probari dicta cõclusio ex pte potentie mouentis adhoc q̃ aliquod mouẽs moueat aliquod mobile reqrit q̃ excedat ipsum excẽsu diuisibili: g̃ talis excessus fuit acquisit^9 successiue: cũ tale mouens prius excessisset suũ mobile p medietatẽ sui excessus: & prius p medietatẽ medietatis & sic in infinitũ: ergo quãdocunqz eẽt verũ dicere de tali medietate q̃ moueret suũ mobile verũ esset dicere q̃ prius mouisset. ¶ 4ª cõclusio nõ est aliquod mutatũ eẽ qn ante ipm fuerit mutari: pz per qd nominis mutari eẽ: quia nõ est aliquod mutatũ eẽ: nisi p mutationẽ quã qui dẽ illud mutatũ esse ponit terminare. ¶ Quinta cõclusio ante cuiuslibet mutari finitionẽ est mutatũ esse: patet qz de qualibet mutatione verz est dicere q̃ anteq̃z finiat q̃ ei^9 medietas finitur & nõ finitur nisi ad mutatuz esse: g̃ ante finitionẽ illius mutationis erat mutatũ esse' ꝑm primaz medietatẽ illius mutationis. ¶ Corelariũ ex his sequitur q̃ nõ est dare ꝑmũ mutatũ esse in motu: & fil' dicit Arz. q̃ nõ est dare instans: in quo fit aliqd ꝑmo pmutatum: sed bũ in quo pfecte mutatũ est: & hoc intelligendũ est cõditionaliter si ponerent instãtia indiuisibilia in tẽpore: & pp hoc nõ ponendo instãtia pono istã cõclusionez: q̃ omnis motus incipit in tpe sed in nullo toto: put ly toto capit distributiue verbi gratia. nã posito q̃ aliqs motus duraret per horã precise: tunc dico q̃ talis mot^9 incipit in. a. hora sed nõ incipit in. a. hora tota qz nõ icipit in medietate. a. hore posteriori licet incipiat in ꝑma medietate: & iterũ nõ icipit in ꝑma medietate tota: qz ꝑma medietas est diuisibilis in duas ptes quaz vna est posteriorz in qua nõ incipit ille motus: sed iterũ nõ in tota illa ꝑpter hoc q̃ illa iterũ est diuisibilis: & sic in infinitum proportionaliter de definit: & ita intelligitur quum dicitur aliquid incipere in instanti hoc est incipere in aliquo tẽpore & in nullo toto.

Ad rõnes principales. ad primaz illa soluitur ꝑz distinctionẽ positaz in ꝑmo articulo. ¶ Ad secundã ponat q̃ aliquod mobile &c. dico q̃ cuz tale mobile mouet in illa hora bene verũ est q̃ non mouebat ante illã horã: nihilominus in quacũqz parte tẽporis illius hore in qua illud mobile mouet verũ est dicere q̃ ante mouebat qz prius mouebat ĩmediate illi^9 tpis q̃z in illa pte cõpletiue. ¶ Ad tertiã quũ ponitur q̃ aliquod agẽs &c. dico q̃ pro illo instãti pro quo est ꝑmo applicatũ sufficiẽter: nõ mouet sed imediate post illõ instans mouebit. & sic ex hoc nõ cõcludit quin quãdocũqz aliquod mouẽs mouet quin prius mouebat &c. ¶ Ad quartã: nõ oẽ quod quiescit prius quiescebat: & quũ ꝑbat ponat q̃ aliquod mobile moueat ꝑ vnã horaz: & in hora imediate sequẽti quiescat tũc in istãti medio vel qescit vel mouet ponẽdo instãtia indiuisibilia: dico q̃ in illo istãti medio nec quiescit: nec mouet sed definit mouere: & incipit quiescere exponẽdo definit per remotionem de pñti: & positionẽ de preterito: & exponendo incipit p remotionẽ de pñti & positionẽ de futuro: sed nõ ponendo instantia indiuisibilia dicendũ est q̃ inter illas duas horas nõ est instãs medium: sed vna est protensa vsqz ad aliã exclusiue: & ideo questio nulla est: quũ querit vtrum in instãti medio vel quiescat vel mouet. ¶ Ad gntaz sequeret q̃ omnis motus esset eternus: nego: quia lz motus non terminet intrinsece & inclusiue: sic q̃ sit dare aliquam eius partẽ simpliciter vltimã: tamẽ bene terminatur exclusiue: sicut etiã est imaginãdũ de isto ligno: lz nõ habeat simpl^r vltimũ inclusiue: nec simpliciter primuz: tamen terminat in quolibet eius extremoruz exclusiue ad circunstãtias ad aerem vel ad aliquod hõ. ¶ Ad sextã dico q̃ pro illo instãti plato non mouet sed immediate post hoc mouebit. ex hoc patet ad argumentum: ¶ Ad septimã dicit q̃ si aliquod mobile mouet in aliqua hora gradu velocitatis subduplo: & in hora imediate sequẽti gradu duplo: nulla est questio quo gradu velocitatis moueat in instãti medio propter hoc q̃ nullũ est ponẽdum instãs mediũ: sed si ponatur dicenduz est q̃ in illo instãti nõ gradu velocitatis mouet: sed imediate ante illud instãs illud mobile mouebat gradu velocitatis subduplo. & imediate post illud instãs illud mobile mouebitur gradu velocitatis duplo. ¶ Ad octauam dico q̃ si ponunt instãtia idiuisibilia in istãti in quo aliqd̃ graue ꝑmo est sursum & nõ impeditũ: tũc illud graue pro illo istãti nõ mouet: sed imediate post illud instãs mouebitur: ita q̃ illud instãs est vltimũ instãs nõ esse illius motus. ¶ Ad 9^am de cane descẽdente dico q̃ si ponunt instãtia idiuisibilia tũc in instãti in quo primo est cadauer nõ descẽdit cadauer: sed imediate post hoc: & imediate ante hoc descẽdebat canis: Si autem nõ ponimus talia instãtia tunc per totam vnam horaz descẽdebat: & per illaz aliam determinatam ad illaz exclusiue descẽdebat cadauer: & tũc questio de instãti medio nõ habet locuz. ¶ Ad decimã ponatur q̃ in prima parte &c. dico q̃ per illud argumẽtum non cõuincitur oppositum ĩsius q̃ omne quod mouetur prius mouebatur: quia illud argumentum nõ probat plus. nisi q̃ aliquando, est verum dicere quelibet pars proportionabilis illius virge mouetur & non quelibet pars proportiõabilis isti^9 virge aũ moue-

bat ⁊ cum hoc bene stat q̃ omne quod mouetur prius mouebatur. ¶ Ad vltimã dico q̃ tale non mouetur per se sed per accidens: pp hoc non manet idem mobile sub vtroq; termino: vel aliter potest dici q̃ licet non maneat ibi idem simpliciter: tamen ibi manet idẽ: prout idẽtitas attendit penes ꝓtinuã ⁊ successiuam additionẽ partium similium figurarũ cum precedentibus: quomodo dicimus secanam esse eundem fluuiũ modo: quo erat sũt decem anni: ⁊ tunc de tali eodem modo quum mouet continue verũ est dicere q̃ ante mouebatur: sic pz ad arg^{m}.

¶ Tex. cõmẽti. lx.

¶ Qm̃ aũt omne qd̃ mouetur: in tẽpore mouetur ⁊c. Qõ. ix.

Ueritur nono vtrũ in tempore finito possit ptrãsiri magnitudo infinita: ⁊ in tempore infinito ptransiri magnitudo finita. Et arguit primo ad primã partẽ questionis: pro quo supponit q̃ motus ꝓm eius rationẽ cõmunem nõ repugnat velocitati in infinitũ: vnde deus posset mouere aliquod mobile aliq̃ velocitate: ⁊ dupla ad illam: ⁊ tripla ad illam: ⁊ sic in infinitum. hoc supposito ponat q̃ aliquod mobile moueat tãta velocitate q̃ in prima parte proportionali alicuius hore pertranseat vnũ pedale ⁊ in secũda parte tantũ: ⁊ in tertia tantum: ⁊ sic in infinitũ ꝓm partes proportionales: ergo in fine hore pertransiuit spacium infinitũ: quod probat sic: illud mobile pertransiuit infinita pedalia non cõmunicantia: ergo pertransiuit spacium infinitũ. consequẽtia tenet ex eo q̃ infinita pedalia spaciũ seu magnitudinẽ infinitã constituunt: antecedens probat: nam infinite sunt partes proportionales nõ cõicantes hore assignate in quaꝫ q̃libet partiũ illud mobile ptransiuit spaciũ pedale. relinquitur ergo in tempore finito esse pertransitũ spaciũ infinitum. ¶ 2° arguit pro secũda parte conclusionis: videlicet q̃ in tẽpore ifinito ptransitur magnitudo finita: ꝓ quo supponit q̃ rõni cõmuni motus nõ repugnat retardari quantũlibet. vnde deus posset mouere aliquod mobile aliqua tarditate ⁊ in duplo tardiꝰ: ⁊ in quadruplo tardius: ⁊ sic vltra hoc supposito sit aliquod spaciũ pedale in longitudine sup quo incipiat moueri aliqd̃ mobile taliter q̃ in vna die ptrãseat primã partem ꝓportionalẽ illius spacij: deinde motus illius mobilis tantũ retardetur: q̃ etiam ad pertranseundam secundaꝫ partẽ proportionalem illius spacij apponat vnam diem. deinde adhuc tantum retardetur q̃ ad pertranseundam tertiam partem illius spacij etiam apponat vnam diẽ ⁊ sic vltra: ⁊ cũ infinite sint partes proportionales illius spacij: ad quarum quãlibet pertranseundam illud mobile apponat vnam diem: sequitur q̃ infiniti dies transibunt antequam illud spaciũ pedale ab illo mobili sit pertransitum: ⁊ cum infiniti dies constituant tempus infinitum sequitur q̃ illud mobile apponet tempus infinitum ad pertranseundum illum spaciũ pedale: ex quo sequitur q̃ in tempore infinito potest pertransiri spacium finitum adhuc fine reiteratione sed continue ante se

Tex. cõ. 60. Oppositũ vult Aristoteles in isto sexto. ¶ In ista questione primo ponẽda est vna distinctio. secũdo ponende sunt conclusiones.

Quantum ad primum sit ista distinctio: q̃ motuum quidaꝫ dicitur regularis: quidam irregularis: motus regularis dicit qui sic se hẽt q̃ inequalibus partibꝰ tpis ptranseuntur spacia equalia: seu qui in vna pte tẽporis non est velocior q̃ diu in alia: verbi grã a vt si aliqd̃ mobile mouet sup aliquo spacio diuiso in. x. pedalia ⁊ tãtũ tps apponeret ad pertranseũdũ vnã illaꝫ ptium: quantũ ad ptranseũdũ aliã ille motꝰ diceret regularis. ¶ Dotus aũt irregularis dicit quo in ptibꝰ tẽporis equalibus ptranseunt spacia inequalia: seu qui in vna pte tẽpori est velocior: ⁊ in alia tardior: verbi grã a vt si aliquod mobile mouerẽt sup aliquo spacio diuiso in duo pedalia: ⁊ illud mobile i ptranseũdo vnã illarũ ptium plus apponeret de tempore vel minus q̃ ad pertranseundam aliam ⁊c.

Quantũ ad secõm sit ista ꝓma ꝓclusio nõ est possibile in tempore finito motu regulari pertransiri magnitudinẽ infinitã: probat: nam da q̃ nõ diuidat. ergo illud tempus finitũ in. c. ptes equales: in quo quidem tẽpore per aduersarium ptransit motu regulari magnitudo infinita: tunc in vna illaꝫ centum ptiũ ptrãsitur spaciũ finitũ. sit g̃ vna leuca: ⁊ cuꝫ talis motus sit regularis sequit per diffinitionem motus regularis: q̃ in qualibet ptium tẽporis de illis. c. nõ ptransit nisi vnam leucã: ⁊ per ꝓns in fine nõ pertrãsiuit nisi centũ leucas: ⁊ cum nulla finita finitas sumpta ꝓstituant infinitũ: sequitur in fine hore motu regulari nõ esse ptransitũ: nisi spaciuꝫ finitũ. ¶ Secũda ꝓclusio nõ est possibile motu regulari tẽpore infinito moueri sup spatio finito: sine reiteratiõe: probat: nã sit aliquod spaciũ finituꝫ pedale: diuisum in centum ptes ⁊ incipiat sup ipso moueri aliquod mobile motu regulari: tunc ad ptranseundũ vnaꝫ de illis ptibus nõ apponit nisi tempus finitũ. Sit g̃ vnus annus: verbi grã: ⁊ cum motus debeat esse regularis: sequit per diffinitionẽ motus regularis q̃ ad quãlibet aliaꝫ ptiũ illius spacij de centuꝫ non apponit nisi vnus annus ad ptranseundũ. g̃ ad totale spaciũ nõ apponunt nisi centũ anni: ⁊ cum nulla finita finities sumpta reddãt infinitũ: sequit q̃ tẽpora: quibꝰ ptranseunt ille ptes spacij nõ reddant nisi tẽpus finitũ: ⁊ igit ad ptranseundũ spacium finitum motu regulari non apponit nisi tempus finitũ. ¶ Istas duas cõclusiones ponit Aꝫ. in littera: ⁊ probat eas sicut iam probate sunt. ¶ Rõnes in oppositũ vadũt vijs suis: qꝫ arguũt de motu irregulari: ⁊ non de motu regulari de quo intelligit Aꝫ. quomodo aũt in qualibꝫ pte proportionali deus potest intendere aliquem motũ ad dupluꝫ: ⁊ tamẽ non est possibile: q̃ hoc faciatẽ. de hoc aliqualiꝫ visum fuit in 3° huiꝰ de ifinito.

Questio. 10.

Ueritur Ultimo vtꝫ esse mobile cõtinue duꝫ mouet sit in loco maiori se: ⁊ arguit p̃° q̃ nõ: mobile cõtinue dum mouet est in loco sibi equali pcise. g̃ qõ falsa: ꝓnntia tenet de se: ans pbat p̃mo: nam posito q̃ aliqd̃ mobile extẽs in aliquo loco sibi eq̃li moueat in illo circulariter: tũc illud mobile ꝓtinue duꝫ mouet manet in illo loco. g̃ ⁊c. ¶ 2° nam posito q̃ aliquod mobile moueat ⁊ locus in quo est moueat vna cum ipso: tunc illud mobile mouetur: ⁊ tamen continue est in loco sibi equali postq̃ est locus sibi equalis continue manet cum ipso: ⁊ continue mouetur cum eo. ¶ 3° mobile dum mouetur continue habet locum tangentem ipsum vndequaq; exterius: sed ille est sibi equalis. ergo ⁊c. ¶ 4° mobile continue dum mouetur occupat aliquem locum: sed non potest dici q̃ maiorem: naꝫ aliter simul esset in diuersis locis. ¶ 5° signet aliquis locus equalis mobili pcise in medio: vel in spacio pertranseũdo a mobili ⁊ sit ille locus. a. b. ⁊ sit ille locus medius inter p̃n^{m} illius spacij ⁊ finem pertrãseundi: tũc illud mobile vel aliquando erit in spacio. a. b. precise vl nunq̃. Si nunq̃ sequitur q̃ fiet transitus de extremo ad extremum sine saltu absq̃ hoc q̃ ptransiret spacium mediũ. Si aũt dicat q̃ illud mobile erit aliqñ in spacio. a. b. pcise: tũc sequit q̃ nõ oẽ mobile dum mouet sit in loco maiori se ímo aliquãdo est in loco sibi equali precise.

¶ Sexto

¶Sexto omne corpus per se mobile est in loco sibi proprio qui non est maior: nec minor sed equalis sibi p Aristotelem quarto huius. sed mobile continue dum mouetur est corpus per se mobile: ergo est in loco sibi ppio & per consequens equali: ergo non maiori se.

Tex. cō. 28.

In oppositum arguitur nam mobile continue dum mouetur non est in loco minori se nec equali: ergo in loco maiori se: consequentia tenet antecedens quo ad primam partem patet: sed quo ad secundam probatur: nam si continue dū mouetur esset in loco sibi equali precise: hoc non esset nisi p solum instans indiuisibile: ex quo ponitur cōtinue moueri sine interruptione quietis: modo talia instantia indiuisibilia non sunt ponenda: ergo. ¶Secūdo affirmat auctoritate Aristotelis in octauo huius dicentis: si aliqd mobile mouet de. a. in. c. per. b. & non quiescit in. b. tūc nūq̃ fuit in. b. in isto motu nisi solum in potētia: ex quo cōcludit q̃ quotquot locis signatis alicui mobili inter ꝑncipium & finem alicuius spacij pertranseūdi ab illo mobili: illud mobile interim q̃ mouetur nō erit in aliquo illorum locorum in actu sed solum in potentia: & per cōsequens non erit in actu in aliquo loco sibi equali dum mouetur: sequitur q̃ in actu erit in aliquo loco maiori se postq̃ nō potest dici q̃ erit in loco minori se: & postq̃ est in aliquo loco in actu dum mouetur. licet non in aliquo loco sibi equali. ¶Ista questio intelligēda ē de mobili moto localiter nō circulariter: sed motu recto & spacio: vel loco super quo vel in quo fit motus quiescente: per hoc soluitur primum & secundū argumentum. ¶Et de ista conclusione possent poni aliqe ꝛclusiones quarum prima est ista: impossibile est aliquid dum mouet motu recto super spacio quiescente esse precise in spacio sibi equali: probat: nam ponatur q̃ sor. per vnam horā moueatur motu continuo super spacio. c. pedum: probo q̃ nunq̃ per illud tēpus per quod mouetur est in spacio sibi equali precise: quia si sic: vel hoc esset in instāti vel in tempore non in instanti postq̃ non ponuntur instātia: nec in tempore: postq̃ mouetur cōtinue non est aliqua pars hore in qua mouetur: quin in illa mouebat: & per consequens in nulla est in spacio sibi equali precise: nec enim in prima: nec in secunda. Ex ista cōclusione sequitur q̃ si in tali spacio signaretur vnus locus. a. b. precise equalis sorti q̃ sortes pertransiret illud totale spaciū absq̃ hoc q̃ aliquando esset in loco. a. b. precise: nisi solū in potentia: vlterius sequitur q̃ mobile dum mouetur continue vadit de extremo in extremum absq̃ hoc q̃ aliquando fit in actu in medio sibi equali. ¶Secunda conclusio: posito q̃ sor. sit pedalis & augeatur continue p horam: sic q̃ in fine illius hore sit tripedalis: & augeatur sic q̃ in prima medietate illius hore acquiratur sibi vnum pedale: & in alia medietate acquiratur sibi aliud pedale: tunc in isto casu sor. erit tripedalis: qui modo est pedalis absq̃ hoc q̃ aliquando fit bipedalis precise: probat: nam si aliquādo est bipedalis precise: vel hoc est in prima medietate temporis: vel in secūda. non potest dici q̃ in prima propter hoc q̃ continue in prima est minor q̃ bipedalis: nec potest dici q̃ in secūda: quia in secunda continue ē maior q̃ bipedalis: ergo in isto casu sor. nunq̃ est bipedalis precise: & tamen existens pedalis fit tripedalis. ¶Ex ista conclusione sequitur q̃ sor. existens nō minor platone: potest fieri maior absq̃ hoc q̃ aliquando fit eq̃lis sibi & hoc in actu: nihilominus bene est sibi equalis in potentia sicut si in prima medietate hore transacta gesceret ab augmentatione: & non vlterius augeret. ¶Tertia conclusio: mobile localiter motum spacio recto quiescente continue est in loco maiori se dum mouetur: probatur: nam ex quo continue est in aliquo loco: & non in minori: vt notum est de se: nec in loco sibi equali: vt dicit prima conclusio relinquitur q̃ in loco maiori. ¶Secūdo in prima medietate hore: in qua mouetur est in loco maiori se: & in secunda similiter: ergo: antecedens probatur: nam in qualibet parte prime medietatis est in loco maiori se: & similiter i qualibet parte scde medietatis. ¶Tertio nam si moueretur continue in aliq̃ hora: tūc in prima parte proportionali est in loco maiori se: & similiter in secunda: & sic vlterius: postq̃ in qualibet illarum mouetur: & pertransit spacium maius se. ergo continue dum mouetur est in loco maiori se: cōsequentia tenet ex eo: q̃ ly continue: vel ly semper solum distribuunt pro partibus temporis: & non pro instantibus. ¶Iuxta hoc dico q̃ si sor. mouetur de parisius per vnum annum vsq̃ romam: tunc in prima medietate illius anni occuparet medietatem totius spacij de hinc vsq̃ romam: & in quarta parte illius anni quartam partem illius spacij: & sic vltra. Dico secūdo non esse inconueniens vnum paruum lapidem tantum quanta est vna faba occupare spacium vnius leuce: omni rarefactione & condensatione deducta patet hoc si lapis descenderet in hora pertranseundo in illa hora spacium duarum leucarum: & moueret vniformiter: & regulariter: tunc in prima medietate temporis ocuparet primam leucam illius spacij: & in secunda secundam: & sic nec esset inconueniens eundem occupare spatium centum leucarum. ¶Notandum tamen q̃ hoc non est simul sed per partem post partem: ita q̃ in prima parte illius temporis occuparet vnam partem illius spatii: & in alia aliam: ergo dico non esse inconueniens vnum lapidem paruum occupare spatium vnius leuce: per partem post partem vt dictum est: licet hoc eēt inconueniens simul. ¶Iuxta dicta dubitatur: nam posito q̃ aliquod mobile pedale quiescat ita super aliquo spacio sibi equali: puta pedali: & incipiat moueri: & ita cito sicut illud mobile incipit moueri: ita cito illud spaciū incipiat rarefieri & retro condensari taliter q̃ ꝛtinue maneat pedale precise: isto casu posito videtur q̃ illud mobile: quod est super ipso: continue mouetur: & tamen cōtinue est in spacio sibi equali. Ista obiectio non procedit contra dicta: nam dictum est questionem debere intelligi spacio quiescente: modo sic non est in proposito: vñ questio debet intelligi ac si spacium & locus essent quodam modo immobilia zē.

Ad rōnes ꝑncipales: ꝑme due sunt solute. ¶Ad tertiam dico quod licet mobile continue dum mouetur habeat aliquem locum tangentem ipsum: non tamen precise: & igitur non cōtinue est in loco sibi equali. ¶Ad quartam dico q̃ immo occupat maiorem locum se: nec hoc est inconueniens successiue p partem post partem: licet hoc esset inconueniens q̃ totum simul: nec ex hoc sequitur q̃ aliquod corp̄ simul sit in diuersis locis. ¶Ad quintam dico q̃ non est in illo loco signato sibi equali: nisi solum in potentia sicut dictum est prius. ¶Ad sextam dico q̃ omne corpus dum quiescit esse in loco sibi proprio & equali in actu: hoc tamen non oportet dum mouetur: nam tunc non opz ipsum eē in loco sibi equali in actu: licet bene in potentia.

¶Explicitum questiones sexti libri phyficorum magistri Alberti de Saxonia.

¶ Questiones magistri Alberti de Saxonia in septimum lib:um physicor. Incipiunt.

¶ Tex.cõmẽti.j.

¶ Omne qd̃ mouetur:necesse est ab aliquo moueri ꝛc. Qõ.j.

Circa textũ septimi libri physicorũ querit talis questio: ꝛ est circa ꝑn^{m}: vtrũ idez possit agere in seipz: ꝛ arguit ꝙ sic: naz aia mouendo corpus mouet seipam ꝛ mouet a seipsa: g̃ questio vã. ¶ 2° grauitas vel fora sbalis grauis mouendo graue deorsum mouet seipaz deorsum g̃. ¶ 3° intellect⁹ in seipm agit actũ intelligẽdi ꝛ propositiões: ꝛ hõ: ergo questio vera: consequentia tenet: ꝛ antecedens probatur: qꝛ si intellectus nõ ageret in seipsum intellectionẽ abiectũ extra esset nobilius intellectu: sed ꝗñis est falsuz: ꝗñtia tenet pro tanto: qꝛ obiectũ haberet se tanq̃z agens: respectu itellectionis: itellectus aũt tanq̃z passum: mõ nobilius est agẽs q̃z passum. ¶ 4° intelligere ꝛ velle: dicuntur actiones manentes: mõ hoc nõ esset plus vez de itellectione ꝛ volitione ꝙ eẽnt actiones manẽtes nisi manerent in suis agẽtib⁹ q̃z de secatione: ꝛ edificatione: tũc vltra: si intelligere ꝛ velle manẽt in suis agentib⁹: sequitur ꝙ eoꝛ agẽtia agũt in seipsa. ¶ 5° nã quũ aqua est calefacta: seipsam refrigerat: ꝛ per ꝗñis idem agit in seipz. ¶ 6° si vnus angelus vel anima intellectiua moueret seipaz localiter qd̃ est possibile sicut credimus idem moueret se nec posset ibi dici ꝙ vna pars moueret alium ꝛ econuerso: quia angelus ꝛ anima intellectiua non habent partes quare illud non valeret: igitur ꝛẽ.

Tex.cõ.1. **In oppositũ** est Aꝛ. in ꝑncipio septimi dicens omne qd̃ mouet ab aliquo mouet qd̃ exponit ab aliquo. i. ab alio: nã ad illã intentionẽ videt ire Aꝛ. quã statim ad hoc subiungit. ¶ 2° naz dicit Aꝛ. n ono: ꝛ 5° metaphysice ꝙ po^{a} actiua est principium

Tex.cõ.2. in nono transmutãdi alteꝛ in quantũ alteꝛ: po^{a} vero passiua est ꝑn^{m} transmutandi ab altero in quãtũ hõ. ex his videt ꝙ ꝑm Aꝛ. po^{a} actiua agat in aliud ꝛ non in se: ꝛ po^{a} passiua

Tex.cõ.2. patiat ab aliquo: ꝛ nõ a se. 3° nã dicit cõmẽtator 9° metaphysice manifestum est ꝙ nihil patit a se. ¶ 4° ad idẽ auctoꝛitate Aꝛ. in 8° huius motus quidem aliud mouet ꝛ aliud mouet. ¶ 5° nã dicit Aꝛ. ꝑmo de gñatione sile non patit a sibi sili: qd̃ ꝓbat: qꝛ alr idẽ posset pati a se qd̃ Aꝛ. reputat incõueniẽs. ¶ De ista qõne sit ꝑma ꝗclusio: possibile est idẽ moueri per se: vel ꝑ se: vel ꝑ accidens vel mediate vel imediate ꝗ hec ꝗ primo de nauta qui mouẽdo nauẽ: mouet se. ꝗ 2° de aia que mouendo corp⁹ mouet se: ꝗ 3° de grauitate que mouendo graue mouet se. ꝗ 4° de intellu qui agit in seipm faciendo ꝓpositiones: ꝛ actus intelligẽdi. ꝗ ẽt de volitione: que seipsam determinat ad talẽ vel ad talẽ assensum. ꝗ 6° de aqua calefacta que refriget se. ¶ Contra istam vltimã rõnẽ incidẽtaliter dubitat: que sit causa ꝙ si aq̃ ꝑmo est frigida ꝛ calefiat: qua calefacta refrigidat se: ꝙ postea frigefacta est frigidior q̃z ante calefactionem: potest dici ꝙ qꝛ calefactionis est segregare heterogenea: ꝛ qꝛ aq̃ post calefactionem est purior q̃z ante erat: ꝛ pp hoc reddit frigidior q̃z añ erat: quãto enim elemẽtũ aque est purus tanto est frigidi⁹ cuz frigiditas sit vna q̃litas que primo inest aque: ꝙ autem post calefactionẽ res dat purior ꝗ hoc naz videmus ꝙ post bullationẽ aque in olla inferius sunt quedam particule terrestres segregate ab aq̃ rõne caliditatis: que quidem particule ꝑus erãt ei admixte. ¶ Contra conclusionẽ dubitat si possibile est idẽ moueri a se: sequit ꝙ actus ꝛ po^{a} que sunt differentie valde opposite simul eẽnt in eodem respectu eiusdẽ: sed hoc est falsum: probat ꝗñtia ex eo ꝙ omne agens: est in actu ꝛ patiens in po^{a}. ¶ Respõdet ꝙ lz idem posset pati a se: tamen ex hoc non sequitur ꝙ idem sit in actu ꝛ in po^{a} ꝑm idem: ꝛ respectu eiusdem lz bene sequit ꝙ idem sit in actu ꝛ in po^{a} hoc tamen non est ꝑm idem ꝛ eandem dispositionẽ: pp hoc ꝙ ꝑm vnaz dispositionem est in actu scilz ꝑm quã est agens ꝛ ꝑz aliã est in po^{a}. s. ꝑm quã est patiens: verbi gratia forma grauis lz sit in actu sursum tamen est in po^{a} deorsum: ꝛ igit ꝑm talẽ dispositionẽ potest agere in se. Silr quum intellectus est in po^{a} per speciem intelligibilem potest forma re in se actũ intelligendi respectu cuius prius erat in po^{a} silr cuz est in actu per ꝓceptus simplices potest agere in se cõceptus cõplexos sicut propositiones ꝛ discursus respectu quoꝛ prius erat in po^{a}: sic ergo licet idem agat in se ꝛ patiat a se: hoc tamen non est ꝑm eandem dispositionez. ¶ 2ª cõclusio possibile est idem mouere se per se ꝛ immediate: sic ꝙ non mediante alio motoꝛ vel moto imediatioꝛi: probat: naz forma grauis mouet se sed nõ mediante alio motoꝛ magis imediato sicut est notum de se: nec mediante alio motu magis immediato. quod probatur nã si in descensu grauis esset motũ magis imediatum q̃z forma grauis: hoc esset materia: sed probat ꝙ hoc non ꝛ hoc sic: illi po^{e} que ꝑ se ꝛ magis determinate appetit deorsum debet per se attribui operatio: ꝑm quã ipsuz fit deorsum multo magis q̃z illi que hoc nõ appetit determinate. sed sic est ꝙ forma grauis appetit determinate esse deorsum: ꝛ non materia ꝛ cũ per moueri potius fit deorsum per q̃z per mouere: quod ꝗz: naz quandocunq̃z forma grauis moueret si non moueretur: non pp hoc fieret deorsum ideo moueri potius ꝛ immediatius attribuendum est forme q̃z materie. Et cõfirmat: nam si per imaginationem forma grauis esset fine materia: adhuc descenderet: si autem materia esset fine forma grauis ipsa non descenderet: ergo descendere seu moueri deorsum est potius attribuendum forme: q̃z materie. ¶ 3ª ꝗclusio possibile est ꝙ idem agat in se ꝛ patiat a se tanq̃z principale actiuum: ꝛ principale passiuũ. ꝛ hic intelligit principale preter primum. s. deinde: ꝗ de voluntate: ꝗ de intellectu: sicut deduci potest ex prioribus: ꝗ etiã de forma grauis: que est principale mouens in descendẽdo: ut cõmuniter concedit ꝛ principale motum: nam sicut iã probatum est principalius sibi attribuitur q̃z materie. ¶ 4ª conclusio est pro concoꝛdando dicta Aꝛ. ꝛ veritatem impossibile est idẽ agere in seipsum: ꝛ pati a seipso tali modo ꝙ ad talem actionem non concurrat aliud actiuum vel passiuum aut principale: aut dispositum: ꝗ hoc naz omne agens: vel est primũ vel aliqd aliud a primo: si est aliud a primo tunc ad eius actionem concurrit primũ. si autem est primum illud est impossibile. ꝛ solum agẽs. est enim mouens immobile. ideo concluditur ꝙ impossibile est agere ꝛ pati: quin ad eius actionez concurrat aliquid aliud actiuum scilicet primum: ꝛ etiã aliud passiuum: patet de actione que fit circa substantiam materialem: vnde ad cuiuslibet substantie materialis actionem ꝛ passionem concurrit materia prima que nullius est actiuitatis. Rationes vadunt pro factis suis.

¶ Tex.cõmẽti.x.

¶ Q.m autem tres sunt motus: ꝛ ꝗz qualitatem ꝛc. Qõ.ij.

Queritur

Queritur secundo vtrum in omni motu mouens ⁊ motuz debeant esse simul: ⁊ arguit q̃ non: nam si sic sequeretur q̃ sensibile distans a sensu non ageret in sensum: consequens est falsuz: ꝑ̃ nota est: sed falsitas ꝑ̃tis pz: naz experimur q̃ visibile distans a sensu agit in visuz. visus enim videt visibile distans ab eo. ¶ 2° impossibile ē mouens ⁊ motũ esse simul cũ sint duo corpora: ergo questio falsa: consequẽtia tenet: antecedẽs probat: q: impossibile est esse penetrationẽ corporũ: modo corpus nõ põt esse simul cũ corpore: nisi mutuo se penetrent. ¶ 3° nec mouẽs cũ sit indiuisibile potest esse simul cum moto: ergo ⁊c. cõsequẽtia tenet: antecedens pbat ex eo q̃ indiuisibile non est in loco. q̃ debet esse simul cũ diuisibili opz q̃ sit secuz in eodem loco. ¶ 4° ignis distans a pariete calefacit parietem: sed in tali actione mouens non est simul cuz moto: q: ignis nõ est simul cũ pariete in eodez loco: ex eo q̃ distat ab eo: ergo silr magnes attrahit ferrũ distãs ab eo. ⁊ ibi iterũ mouens ⁊ motũ non sunt simul. ¶ 5° nam dicit Az. q̃ trahens mouet velocius tracto: ergo si in ꝑnci pio motus trahens: ⁊ tractum essent simul: statim postea sunt separata: ergo nõ semp mouens est simul cum moto. ¶ 6° nam sol agit in ista inferiora ⁊ tñ valde distat ab eis: ⁊ nõ est simul cũ eis: silr basiliscus valde remote agit a se interficiendo hominẽ bene multũ distantem ab eo. similiter per agaçelem in sua philosophia: sepe multi per incantationes eorum inficiunt homines multum distãtes ab eis: quare ⁊c.

Tex. cõ. 10. In oppositũ vult Az. in isto 7° pbãs q̃ in omni motu: mouens ⁊ motum sunt simul: hoc enim probat: sicut visum fuit circa litterã: tam in motu qui fit ab extrinseco q̃z ẽt itrinseco. ¶ In ista qõne primo ponã aliquas distinctiones. ¶ 2° cõclusiones.

Quantum ad primuz sit ista ꝑma distinctio: q̃ mouentiũ quedã sũt corporea: quedam incorporea: quedam mediata: quedaz immediata. ¶ Allia distinctio mouens potest dici immediatum moto: vno modo: q: eius actiuitas aut virtus attingit passum: sicut est de proijciẽte ⁊ tale non opz esse cum moto: nec loco: nec tempore: vnde si sor. proijceret vnũ lapidez: ⁊ statim post separationez illius lapidis a manu sortis esset mortuus: tunc sortes: non esset simul: nec loco: nec tẽpore cum lapide. ¶ Secundo modo mouens potest dici imediatum moto: quia licet inter mouens ⁊ motũ: sit multa distantia: vel licet mouens non sit in eodem loco cum moto: tamen virtus mouentis attingit vsq̃z ad motum: licet actio mouentis determinetur per aliud agẽs: ⁊ isto modo sol vel alia intelligentia dicitur agens imediatum respectu istorum inferiorum. ¶ Allia distinctio q̃ aliqua possunt imaginari esse simul per penetrationem sicut de albedine ⁊ dulcedine simul in lacte: ⁊ de tali simultate non est sermo ad presens. ¶ De simultate ꝗ ad presens sit talis distinctio: q̃ aliqua possunt imaginari esse simul: que sunt in eodem loco: licet vnum illorum sit in illo loco per se: ⁊ aliud per accidens sicut est de anima ⁊ corpore quod informat. ¶ Secundo modo aliqua possunt esse simul: quia vnum eorum est in loco per se: aliud vero in loco ratione alterius ⁊ non per se licet per separationem eius ad ipso fieret per se in loco: ⁊ isto modo totum ⁊ eius pars integralis dicuntur esse simul: q: pars integralis non est in loco: nisi ratione totius. ¶ 3° modo aliqua dicuntur esse simul que sunt propinqua: non tamen continua sed continua sic q̃ inter ea nullum est medium isto modo manus mea ⁊ aer dicuntur esse simul: quare ⁊c.

Quantum ad secundum sit prima conclusio in omni motu qui fit ab itrinseco mouens ⁊ motum sunt simul primo modo vel secũdo modo: probatur per inductionem in motibus qui fiunt ab itrinseco: primo de motu progressiuo puta hominis. in tali enim motu mouens est ipsa anima: ⁊ motuz est corpus: modo anima est simul cum corpore: quia in eodez loco in quo est corpus per se: anima est per accidens: patet hoc etiam de motu celi: accipiendo celum pro inclusione motoris: si autem aliquod moueretur ab intrinseco puta q̃ aliqua pars integralis moueret totum integrale: in tali motu mouens ⁊ motum essent simul secundo modo similiter est de descensu grauis: mouens ⁊ motum sunt simul primo scilicet grauitas: ⁊ illud quod mouetur. ¶ Secunda conclusio. omne mouens corporeuz est simul cum moto tertio modo accipiẽdo esse simul: pbatur: nam fit. a. aliquod mouens: vel tunc est simul cuz aliquo moto vel non: si sic habetur propositum: si non sequitur q̃ tale mouens in aliquod distans agit absq̃z hoc q̃ agat in intermedium: quod est inconueniẽs: vnde qua ratione ageret in aliquam distantiam absq̃z hoc q̃ non ageret in intermediũ: vnde ex quo cuiuslibet agẽtis corporei aliquid contingit. non agit in se nisi agat in illud: ⁊ per consequens cuiuslibet agentis aliquod passum est proximum: quod est simul cum eo loquendo de simul tertio modo: ⁊ similiter hoc patet per Linconiẽsez in tractatu suo de radijs: nam vult q̃ omne agens agat prope se orbiculariter ⁊ hoc non esset si non ageret in medium sibi contiguum. ¶ Tertia conclusio nõ omne mouens corporeum cum quolibet moto est simul in quod agit loquendo de simul tertio modo patet per argumenta facta ante opposituz. ¶ Solutio ergo questionis stat in hoc q̃ omne mouens corporeum est simul cũ aliquo in quod agit: sed non cum quolibet: semper intelligẽdo de simul tertio modo. ¶ Juxta probationem secũde cõclusionis dubitatur: videtur q̃ agens agat in aliquod distans absq̃z hoc q̃ agat in intremedium: nam sol agit in ista inferiora calorem: ⁊ tamen non agit calorem in orbes celestes intermedios. ¶ Secundo naz ignis aliquãdo agit in lignum distans ab eo intensiorem graduz caliditatis q̃z agat in aerem intermediuz: similiter magnes agit in ferrum aliquam qualitatem motiuam ferri ad magnetem absq̃z hoc q̃ agat talem in aerem: trahit enim ferrum: ⁊ non aerem. ¶ Ad ista ad primuz pro quo imaginandũ est q̃ nunq̃z agens agit in aliquod sibi distãs: nisi agat in intermedium quod agat in extremuz: vnde sol agens in ista inferiora agit lumen ⁊ influentiam per totum intermedium: tam in orbes: q̃z in alia: sed lz agat calorem in ista inferiora non tamen in totum intermedium: propter hoc q̃ lumen: ⁊ influentia que a sole aguntur: producunt in istis inferioribus calorez: propter hoc q̃ ista inferiora sunt apta nata recipere calorez: sed quia orbes celestes non sunt apti nati ad recipiendum calorẽ inde est q̃ lumen ⁊ influẽtia multiplicata a sole nõ agũt calorem in orbes celestes. ex hoc patet ad primam dubitationem. ¶ Ad secundam dico q̃ aer non est tante densitatis: sicut est paries vel lignum. inde est q̃ ignis intensiorem gradum caloris producit in illa q̃z in aerez intermedium cum hoc tamen stat q̃ non agat in extremum nisi agat per medium. licet nõ omne quod agit in extremum agit in intermedium. ¶ Ad aliaz dico q̃ magnes prope se multiplicat vnam virtutez: sed illa propter specialem dispositionem ⁊ complexionem ferri est motiua ferri ad magnetem ⁊ non aeris: cum hoc tamen stat q̃ virtutem talem non multiplicat vsq̃z ad ferruz nisi multiplicet eam per totum intermedium: vnde vniformiter imaginandum est sicut imaginatur q̃ quelibet res radiat ⁊ multiplicat prope se qualitatem quandaz specialez insensibilem mediante qua ⁊ in alio ⁊ in alio: sed fm q̃ aliter ⁊ aliter est dispositus: agit aliam ⁊ aliam qualita-

tem: ⁊ ex hoc potest reddi ratio quare aliquē vetule multuz distantes generant in aliquibus amorem.

Ad rōnes principales dicitur q̃ oēs solute sunt excepta quinta: dico q̃ trahēs delocius potest moueri tracto ⁊ tamē manere simul cum ipso quia trahens posset moueri per lineaz curuā ⁊ tractum per lineā rectā: ⁊ tunc trahens mouetur velocius: q̃ velocitas eius attēditur penes lineaz curuā: que est longior si rectificaretur q̃z linea recta: penes quā attenditur velocitas ipsius tracti.

¶ Tex. cōmēti. xiiij.

¶ Quoniam autem que alterātur ⁊ omnia alteranter a sensibilibus ⁊c.

Questio. iij.

Queritur tertio vtruz solū: ꝓz qualitates de tertia specie fit per se alteratio: ⁊ arguitur primo q̃ non quia ad aliquas qualitates de tertia specie nō est per se alteratio: ergo q̃ō falsa: antecedēs probat̃ naz colores ⁊ sapores sūt qualitates de tertia specie: sunt eni qualitates sensibiles: sed ad illas nō est per se alteratio: propter hoc q̃ colores ⁊ sapores: cuz sint qualitates secūde non imediate acquiruntur ad ipso alterāte: sed ex consequenti ⁊ per meduz sequele vz ad acquisitionem qualitatuz primaruz quas consequuntur ꝑm qualitatez de prima specie: ergo non soluz ꝓz qualitates de tertia specie: cōsequētia tenet: ⁊ antecedens probatur nam secunduz caliditatem: ⁊ frigiditatez est per se alteratio: ⁊ tamen illas qualitates Aristoteles emunerat inter qualitates de prima specie. ¶ Confirmatur hoc: naz virtus ⁊ vitiuz sunt qualitates de secunda specie: ⁊ tamē ꝓz eas est per se alteratio: ex eo q̃ nō acquiruntur nisi successiue. ¶ Confirmatur idem tertio: quia si ꝑm qualitates de prima specie non esset per se alteratio: hoc esset: quia esset ad aliquid: isto eniz modo videtur Aristoteles in isto septimo arguere vbi vult q̃ ꝓz qualitates de prima specie nō potest esse per se alteratio: sed consequens est falsuz: sed probatur auctoritate Aristotelis in predicamentis: siue in ante predicamētis vbi dicit diuersoruz generum: ⁊ non subalternatim positoruz diuerse sunt species: ⁊ differētie: ex hoc sequitur q̃ quuz alique qualitates sunt de prima specie: non sunt ad aliquid: eo q̃ idem non videtur posse esse in diuersis predicamentis. ¶ Quarto: naz dicit Aristoteles quinto huius: q̃ in qualitate: quantitate ⁊ vbi: est per se motus: propter hoc q̃ in eis inuenitur contrarietas: modo non soluz in qualitatibus de tertia specie inuenitur contrarietas: veruz etiaz in qualitatibus aliaruz specieꝝ.

Tex. cō. 17.

Tex. cō. 18.

Ad oppositū dicit Aristoteles in isto septimo. ¶ In ista qōne primo ponaz cōclusiones de ꝑma spē q̃litatis. ¶ 2° de alijs spēb⁹ q̃litatis.

Quantum ad primū sciendu est q̃ prima species qualitatis vocatur habitus: ⁊ dispositio significantes bene eandem rem: sed non eodez modo: quia hoc nomen habitus significat illam rē prout est de difficili mobilis a subiecto. ⁊ habet esse fixuz in eo. sed hoc nomen dispositio significat bene eandem: sed hoc est prout illa res de facili est mobilis a subiecto. ⁊ nō habet esse fixum in eo. verbi gratia, eadem sanitas prout est radicata in subiecto: dicit̃ habitus: prout autē nō est radicata in subiecto dicitur dispositio. ⁊ non habet eē fluxū in eo ⁊ ē de facili mobilis a sbto. ¶ Deinde notādū ē q̃ qualitatū de prima specie quedam dicunt qualitates corporis: quedaz vero anime: corporis sicut sunt sanitas ⁊ egritudo: anime sicut scientia. q̃litatū: corporꝝ. Quedā consistunt in proportiōe qualitatū primaꝝ sicut sanitas: ⁊ egritudo. Quedā autē in proportione qualitatū secūdarū: sicut colores pulchritudo ⁊ turpitudo. Quedā autem in proportione sonorū sicut melodia ⁊ consonantia Qualitatū autē aie: quedam sunt in appetitu sicut sunt virtutes morales ⁊ vitia. Quedam aūt in intellectu: sicut scientia vel habitus sibi oppositus sicut error. ¶ Tunc sit ꝑma conclusio ad qualitates corporales de prima specie non est per se alteratio: nec motus: probatur nā dictū est quinto huius q̃ mot⁹ non est per se in ad aliquid: modo sicut iam dicebat̃ qualitates corporales de ꝑma specie consistunt in proportione qualitatū primaꝝ: proportio aūt est relatio ⁊ de ad aliquid. ergo ad qualitates corporales non est per se motus. ¶ Secundo ad idez sanitas: que est vna de talibus qualitatibus non est nisi proportio debita qualitatū ꝑmarū: modo talis proportio non est acquisibilis successiue per partē post partem. ergo ad eam non est per se motus: nec alteratio: consequentia tenet: sed prima pars antecedētis patet ex dictis: sed secunda pars probatur ex eo: q̃ qualitas potest ꝓsequi soluz motū ꝑm vnā qualitatē talis proportionis: que est sanitas. Si eni iam qualitates prime essent taliter proportionate q̃ non esset sanitas propter nimiā remissionem caliditatis: tunc ad solam imensionez caliditatis sequit̃ talis proportio: que est sanitas. ¶ Tertio ad illud non est per se motus: quod dicit̃ in respectu ⁊ in alteratione ad subiectuz: ⁊ ad tempus: sed sic est de qualitatibus corporalibus prime speciei. ergo ⁊c. maior est nota: minor patet de sanitate: nā eadē dispositio vel ꝓsimilis: que esset sanitas in homine esset infirmitas in pisce. Si diceret aliquis si sanitas sic diceret̃ in relatione ad subiectum ⁊ ad tempus sequeret̃ q̃ sanitas esset in predicamento relationis: modo hoc est falsum cum sit in predicamento qualitatis. ¶ Respondet̃ q̃ licet hec nomina ꝓnotēt tales proportiones ⁊ relationes in qualitatibus: tamen quia p̄dicant̃ in quale ꝑm earum concreta de subiectis dicunt̃ esse in predicamento qualitatis. Et est sciēdū q̃ non omnes termini qui includunt respectus in eorum diffinitionibus sunt in predicamento relationis: sed soluz illi qui predicant̃ de subiecto cum habitudine ad aliquod tertiū predicamentū: modo sic non est de sanitate ⁊ egritudine: nam pfecta est predicatio sor. est sanus: vel sor. est eger: sed non est pfecta predicatio sor. est pr̄ nisi intelligat̃ aliquod tertiū. s. filius. ¶ Quarto potest argui ad ꝓnem aliqū remittit̃ sanitas: ⁊ tū ille res: q̃ sunt sanitas intendūtur: ⁊ hoc nō esset nisi ad sanitatē: que est q̃litas corporalis de ꝑma specie nō eēt per se, alteratio: assumptū pz a simili: naz aliquando remittit̃ similitudo: ⁊ tamē ille res que sunt similitudo intendunt̃: verbi grā posito q̃ sor. ⁊ Plato essent similes in albedine: ⁊ vtriu sqz albedo esset sicut duo: tūc remittit̃ similitudo: si albedo vnius intendit̃ q̃ fiat sicut tria: ⁊ alterius q̃ fiat sicut quinqz. ¶ Secūda conclusio ad qualitates aie de ꝑma specie non est per se alteratio: nec motus: ꝓbatur ex eo q̃ sunt ad aliquid: modo ad talia ex quito huius nō est per se motus sicut ibidē declaratū est: ⁊ assumptū pz ex eo q̃ illa ⁊ cōsimilis qualitas: que est virtus in vno est vitiū in alio: ⁊ que eēt virtus in vno tēpore: esset vitiuz in alio tēpore: ⁊ ideo q̃ virtus ⁊ vitiū dicunt̃ in respectu ad tēpus ⁊ ad psonam ⁊ alias circūstantias: ꝑm dictamē rōnis sequit̃ ad hmōi non esse per se motū nec alterationē. ¶ Secundo: nā virtus cōsistit in indiuisibili sicut rectitudo ⁊ circulus. ergo ad ipsam nō est per se motus: ꝓntia tenet: ⁊ antecedens est Aꝝ. in littera. ¶ Tertio eadē qualitas absqz hoc q̃ intendat̃: vel remittat̃ ꝓpter alias circunstantias modo est virtus: ⁊ postea vitiū. ergo ad virtutes: ⁊ vitiū nō est per se alteratio: ꝓntia tenet ex eo q̃ ista nomina virtus ⁊ vitium possunt successiue de aliquo verificari absqz mutatiōe facta in illo: licet sit facta mutatio in alio: aūs patet: nam circūstantie

Tex. cō. 14

Tex. cō. 16

nam circunstantie alie & alie bene facíũt actus omnino similes: vnum esse vitiosum: aliũ esse virtuosuz: vt si ego darem panẽ pp deũ: & tu pp vanã gloziam: tu & ego faceremus actus oino similes. s. dare panẽ: & tũ meus eẽt bonus: & tuus esset malus & meus fieret benc & tuus male: ita alie & alie circunstãtie possunt facere q̃ eadẽ vel consimilis qualitas: modo esset virtus postea vitiũ & in vno virtus: & in alio vitiũ. ¶ Deinde arguit de sciẽtia q̃ ad eã nõ est per se alteratio: probat illud qõ pt verificari de aliquo: & incipe falsificari de eodẽ absq; mutatione facta in illo & in isto ꝑm rationẽ istius ad aliquid nõ dz per se motus: sed sic est de sciẽtia: ergo maio: est nota: minoz p̃bat: nã posito q̃ in mẽte mea fit assensus ad illaz ꝓclusionẽ. omnis asinus est aial. tunc de illo assensu iã vez est dicere q̃ est sciẽtia: deinde oẽs asini corrumpant adhuc eodẽ assensu remanẽte in aia mea tunc amplꝰ de illo assensu falsum est dicere q̃ sit scia. sit ergo idẽ assensus mõ est scia postea non est scia absq; hoc q̃ fit facta aliqua mutatio in ipso lz bñ fit facta mutatio in alia. s. in re vel in rebus extra. ¶ Ad idẽ scia acquirit in quiete & nõ in motu & hoc nõ esset si ad eã esset motus p se: assumptuz pz ex eo q̃ motus & perturbatio spirituũ impedit acquisitionez scientie. ꝑm q̃ pz in senibus & in iuuenibus: & pp hoc dz q̃ anima geta quiescendo fit prudens & sapiens &c.

Quantũ ad scõm de qualitatibꝰ de scda specie fit ista ꝓclusio q̃ ad eas nõ est per se motꝰ: probat nã scda spes qualitatis est nãlis potentia vel ipotentia: aliquid de facili vel de difficili faciendi vel patiẽdi: mõ facile dicit ad aliquid: facile enim vni alteri bene est difficile: sed ad ista que dicunt ad aliquid: nõ est p se motus sicut est ostensum in qnto huius. ¶ De qualitatibus de q̃rta spẽ fit ista cõclusio q̃ ad eas nõ est per se motꝰ: p̃bat qz in talibꝰ deficit ꝗrietas que requiritur ad motuz. ¶ 2° qz ꝓsistunt in indiuisibili ita q̃ ita cito definit eẽ talis figura per additionẽ & diminutionem &c. ¶ Ultima cõclusio ad qualitates de 3ª specie est per se motus: p̃bat. nã ad aliquã qualitatẽ est per se motus sicut dictum est qnto huius sed nõ ad qualitates de ꝑma spẽ: nec ad q̃litates de secũda: nec ad qualitates de 4ª: relinquit ergo q̃ ad qualitates de 3ª specie cum non sint plures species qualitatis q̃z quatuor &c.

Tex. cõ. 10.

Ad rationes principales: ad primã qñ dicitur ad colores & sapores non est p se alteratio dicitur q̃ immo: & quãdo dicebatur non imediate acquiruntur ab ipso alterante: sed per modum sequele: ergo ad ipsa est motus per accidens: dico q̃ accidẽtalitas in motu potest attendi vel ex pte terminorum significatiuorũ vel ex parte rei: si attenditur ex pte rei: tunc ad huiusmodi qualitates: que non sunt qualitates prime sed secunde bene est motus per accidens: ex quo acquirunt per modum sequele ad acquisitionem qualitatum primaz. si vo accitalitas in motu attẽditur ex pte terminorum significatoz tunc ad qualitates secundas de tertia specie bene est per se motus: pp hoc q̃ factis aliqbus motibus necesse ẽ fieri mutationẽ denominationis per nomina de tertia specie qualitatis significãtia qualitates secundas. ¶ Ad qualitates de prima spẽ bene ẽ per se alteratio hic dico q̃ hoc bene verũ est: sed hoc non est ꝑz rationem ꝑm quã dicunt esse de prima specie: sed ꝑm rõnẽ ꝑm quã dicunt esse de tertia specie. Deinde quuz dicebat virtus & vitiũ acquirunt successiue concedat: & sic ex hoc non sequit: q̃ ad ipsa fit motus per se: nam licet similitudo acquirat successiue: non tamen ex hoc sequitur q̃ ad ipsam fit motus per se: sicut dictum est quinto huius. ¶ Ad tertiã hoc esset: quia esset aliquid: ista ratio soluta est in soluendo vnam dubitationem in positione. ¶ Ad quartam: in illis in quibus inuenit contrarietas &c. ista ratio bene ꝓbat q̃ in qualitatibus de ꝑma spẽ fit per se motus: sed hoc nõ est ꝑm rõnem: secundũ quã sunt de ꝑma spẽ: sed ꝑm quam dicũtur de tertia specie &c.

¶ Tex. cõmẽti. xxxj.

¶ Quare considerandũ est: que sit differentia motus &c. Q. cõ. iiij.

Queritur quarto vtrum ad hoc q̃ aliqua sint cõparabilia: requirat q̃ sint eiusdẽ speciei spãlissime: & arguit q̃ nõ: nã homo & asinus sunt adinuicẽ cõparabiles: & tñ nõ sunt eiusdẽ spẽi spãlissime. g̃ questio falsa: ꝓtia tenet de se aũs ꝓbat quo ad ꝑmaz ptem: nã homo dicit ꝓlectioz asino: similr homo dz albioz vel nigrioz asino: ecce cõparationẽ hominis ad asinũ. ¶ Tertio pz hoc de deo & diabolo: dicimus enim deũ esse meliorẽ diabolo: & diabolum esse peiorẽ deo absq; hoc q̃ deus & diabolus sint eiusdẽ spẽi: vel q̃ in vtroq; bonitas vel malitia sit eiusdez spẽi. ¶ Tertio suba & accidẽs sunt diuersaz spẽruz: & tñ sunt adinuicẽ cõparabilia: dicimus enim q̃ suba est nobilioz accidente: & similr prior. ¶ Quarto nõ semp cã & cãtũ sunt eiusdẽ spẽi: & tñ cã & cãtũ sunt adinuicẽ opabilia: pz hoc: nã dicimꝰ cãm eẽ ꝑozẽ cãto. ¶ Quinto nõ oẽs motꝰ sunt eiusdem speciei: sicut clarum est: & tñ omnes motus sunt adinuicez comparabiles: quod ꝓbat: qz quecunq; sunt eadẽ mẽsura mẽsurabilia sunt adinuicẽ cõparabilia: sed oẽs motus eadẽ mẽsura sunt mẽsurabiles. puta tẽpore. ergo &c. ¶ Sexto clarũ est q̃ motus sursuz & motus deorsum sunt diuersaz spẽruz: & tñ hoc nõ obstãte sunt adinuicẽ cõparabiles: dicimus enim vnũ eoz bñ esse velocioꝛem alio. puta illuz quo inequali tẽpore plus de spacio pertrãsit. ¶ Septio clarũ est q̃ triangulus & quadratũ sunt diuersaz spẽrũ: tñ sunt adinuicẽ cõparabilia: pz: nã ꝓtingit inuenire triangulũ equalẽ quadrato: sicut ꝓtingit in demõstratione euclidis penultime dato triangulo equali quadrato. ¶ Octauo sor. & Plato sunt eiusdem spẽi: & hũanitas vniꝰ est eiusdẽ spẽi cuz hũanitate alteriꝰ & tñ sor. & Plato nõ sũt adiuicẽ cõparabiles i hũanitate: nõ. n. dicimus vnũ eoz magis esse hoiem q̃z aliũ q̃re &c.

Tex. cõ. 31.

In oppositum est Az. in isto tractatu de cõparatione motuũ. ¶ In ista qõne. ꝑmo aliqua sunt notada. ¶ Secũdo rñdendũ ad q̃sitũ. ¶ Notãdũ est ꝑmo quid sit cõparatio. vnde cõparatio est duaz rez: vel saltẽ vnius ad alterã habitudo in aliquo ꝑz equale vel inequale: capiẽdo equale vel iequale large: put extẽdit se ad equale vel inequale in quãtitate ve in qualitate sbali vel accidentali. ¶ Secũdo ad hoc q̃ aliqua cõparent adiuicẽ requirunt tria. s. illud quod comparat & illud cui comparat: & illud de quo fit cõparatio: verbi gra: quũ dicimus sortem esse albiorẽ Platone: albedo est illud de quo fit cõparatio. sor. est illud qõ comparat. Plato est illud cui comparat: vel ad quod fit comparatio. ¶ Tertio notandũ est: q̃ quandoq; fit comparatio in vno imediato: quãdoq; vero fit comparatio imediate in duobꝰ mediate in vno: exemplũ ꝑmi sor. est albior Platone imediate fit comparatio in albedine. exẽplũ secũdi quũ dicimus sor. est ita albus sicut Plato niger hic fit cõparatio imediate in duobꝰ. s. in albedie & nigredine. sed mediate fit hic cõparatio in vno. s. in intẽsione: qz quũ dz sortes est ita albus sicut Plato est niger: idẽ est dicere: q̃ albedo sortis & nigredo Platonis equaliter sunt intẽse. ¶ Quarto notãdũ est: q̃ illud de quo dz fieri cõparatio dz suscipe magis & minus: seu dz eẽ significabile per terminũ suscipiẽtẽ cõparationẽ: & iõ qz humanitas nõ suscipit cõparationẽ magis & minus nõ fit cõparatio hoium in humanitate: nõ enim dicimus vnũ hominẽ eẽ magis vel minus hoiem alio. ¶ Quinto notan

dum: q illud de quo debet fieri cõparatio debet fieri in vtroq; cõparabiliũ: ⁊ ideo qr bonitas nõ reperit in diabolo nõ est bona cõparatio deus est melior diabolo: ⁊ qr nullũ malũ reperit in deo nõ est bona cõparatio: diabolus est peior deo: pp hoc solent tales ppositiones negari: deus est melior diabolo: qr sequerer q diabolus eẽt bonus: qd est falsum: ⁊ ꝓntia pbat ex eo q nõ est bona nec vera cõparatio aliquor in aliquo: nisi tale reperiatur in vtroq; cõparabiliũ: ⁊ solent ꝓcedi tales: nihil est melius diabolo: ⁊ nihil est peio deo: ⁊ nõ sequit: ergo diabolus est optimus: sed bene sequerer: nihil est melius diabolo: ⁊ diabolus est bonus: g diabolus est optimus: sed tunc scda pars antecedẽtis est falsa. ¶ 6° notandũ q duplex ē cõparatio. s. cõparatio cõiter dicta: ⁊ cõparatio ꝓprie dicta: cõparatio cõiter dicta reperit in omnibus in quib9 solemus dicere hoc esse magis isto: vel hoc eẽ magis tale: ⁊ vniuersaliter vbicunq; aliquod vnũ suscipiens cõparationẽ ē verificabile de vtroq; cõparabiliũ: ⁊ huiusmodi comparatione bene cõparamus deũ ⁊ hominẽ adinuicẽ: dicentes deũ esse meliorez hoie: ecce q hoc nomen bonus ē verificabile tã de hoie: q̃z de deo: sed ad cõparationẽ ꝓprie dictã vltra hoc requirit q sit ꝗz determinatã proportionẽ: aliter nõ esset cõparatio proprie dicta: ⁊ iõ qr deus ꝑm nullã proportionẽ est melior hoie: non dicimus deũ ⁊ hominẽ esse cõparabilia adinuicẽ cõparatione ꝓprie dicta: sed bene cõparatione cõiter dicta: sed tripedale ⁊ bipedale bene sunt cõparabilia adinuicẽ cõparatione proprie dicta qr nõ solum dicimus tripedale eẽ maius bipedali: sed ẽt cũ hoc in quadã proportione: sed qr sic nõ est de angulo recto cõstituto ex diametro alicuius circuli ⁊ ex linea cõtingente illũ circulũ proportionis illius anguli: nõ sunt adinuicẽ cõparabiles cõparatione ꝓprie dicta: vnde lz ille angulus sit maior isto angulo portionis tñ ꝑm nullã proportionẽ est maior: quare ⁊c.

Quantum ad scõm sit prima cõclusio q ad hoc q aliqua sint adinuicẽ cõparabilia: nõ opz ea esse eiusdẽ speciei specialissime: pz: nã hõ ⁊ asinus sũt adinuicẽ cõparabilia in albedine ⁊ nigredine: ⁊ tñ sunt diuersarũ specierũ. ¶ 2ª cõclusio ad hoc q ꝑm aliquas dispõnes fiat cõparatio requirit illas esse eiusdem spẽi specialissime: ⁊ hoc intẽdebat Arz. in isto 7° quũ dicẽ cõparabilia debere esse vniuoca: hoc est dispositiones ꝗz quas fit cõparatio esse eiusdẽ spẽi specialissime: hoc intelligit de cõparatione proprie dicta: pz: nã pp hoc vocez eẽ acutiorẽ: vel minus acutã stilo non dicimus. Sil'r pp̃ter hoc nõ dicimus mel esse dulcius voce: lz vtrũq; istorum dicat dulce: dicimus eni vocẽ esse dulcẽ: ⁊ sil'r mel dicim9 esse dulce: nõ tñ dulce dicit vniuoce de voce ⁊ melle: vnde finaliter ꝑm q exprimimus cõparationẽ aliquor adinuicẽ: debet dici vniuoce de vtroq; cõparabiliũ. Et pp hoc sequit 3ª cõclusio q ꝑm genus nõ fit ita proprie comparatio sicut ꝑm spẽm spãlissimã: pz hoc qr in genere nõ est tanta vniuocatio sicut in specie spãlissima: vnde Arz. in isto 7° dixit circa gẽia latere equiuocatiões: ⁊ pp hoc licet dicamus vnum corpus esse magis albũ alio: non tñ dicimus vnum corpus esse magis coloratum alio. Tex. cõ. 31.

Ad rõnes principales ad primã scdaz tertiam: ⁊ quartã pz ex his que in in positiõe dicta sunt. ¶ Ad qntã non oẽs motus sunt eiusdẽ spẽi ꝓcedo: ⁊ qñ dicebat cum omnes motus sunt adinuicẽ cõparabiles nego: ⁊ qñ dicebat quecũq; sunt eadẽ mẽsura mẽsurabilia: sunt adinuicẽ cõparabilia: dico q verũ ē si sũt eadẽ mensura mensurabilia mẽsuratione que est ꝗz adequationẽ mensure ad mẽsuratum. Si aũt sunt eadẽ mẽsura mensurabilia: ⁊ hoc mẽsuratione que est ꝑm ꝓportionalẽ diuisionem mensure ⁊ mensurati. hoc non oportet ⁊ sic est in proposito: nã tali mensuratione tẽpus mensurat motũ pp hoc lz omniũ motuũ sit talis eadem mensura: nõ tñ pp hoc opz q omnes sint adinuicem comparabiles. ¶ Ad sextã dico q lz mot9 sursum: ⁊ mot9 deorsum sint diuersarũ spẽrũ: tamen qr velocitas dicitur de vtroq; eorz vniuoce: bene sunt cõparabiles adinuicẽ cõparatione ꝓprie dicta in velocitate. ¶ Ad septimaz dico q qr triangulus: ⁊ quadratũ sunt diuersarz specierũ inquantũ figure: ⁊ nõ tñ inquãtũ supficies: ⁊ ideo non ꝑm q sunt figure: sed ꝑm q sunt supficies cõparant adinuicem. ¶ Ad vltimũ pz ex vno qd dicebatur vz q illud in quo fit cõparatio fit susceptiuuz magis: ⁊ minus. sed qr humanitas nõ suscipit nec magis: nec minus: lz fit eiusdẽ speciei in sorte ⁊ in platone: non tamẽ pp hoc dicim9 sortem esse magis hominez platone: deficit enim ibi illa ꝓditio. s. susceptio magis ⁊ minus illius quod existens eiusdem speciei reperitur in vtroq.

Qõ. v.

Veritur qnto vtrũ res vnius speciei sit cõparabilis rei alterius spẽi in perfectione: verbi gratia: vtr homo asino sit cõparabilis. s. q hõ sit perfectior asino: ⁊ arguit q nõ: nã cõparatio fit ꝑm magis ⁊ minus: sed pfectiones rerum non suscipiunt magis ⁊ minus: quod pbat qr perfectio ipsius rei nõ est aliud q̃z ipa sba: modo sba non suscipit magis ⁊ minus. ¶ 2° si qõ esset vera. s. q hõ eẽt perfectior asino: sequerer q pfectio hois esset diuisibilis in duas pfectiones: quarz vna esset equalis pfectiori asini ⁊ alia excessus quo pfectio hois excederet pfectionẽ asini. ꝓñs est falsum: ⁊ falsitas ꝓntis pz: ex eo q pfectio hominis stat in indiuisibili sicut spẽs nũorz: ꝓntia pbat ex eo q omne excedẽs aliud est diuisibile in equali excesso: ⁊ alio quo excedit. ¶ 3° si hõ esset pfectior asino vel res vnius speciei excederet rẽ alterius spẽi in pfectiõe: vel ergo hoc eẽt finite: vel infinite: sed nullũ istorz põt dici: ergo nõ potest dici q finite: nã tũc sequerer q asinus posset augeri in sua pfectione q attingeret pfectionẽ hominis: qd est falsuz: nã quantũcunq; supficies augeret nunq̃z fieret corp9 ita quantũcunq; augeretur asinus: nunq̃z perfectionẽ hois attingeret: nec etiam potest dici secundũ. s. q excedat infinite: nã tunc sequeretur q homo esset perfectionis infinite: qd est inconueniens: cõsequẽtia videtur tenere pro tãto: qr asinus est alicuius certe perfectionis. illud ergo qd excederet eius pfectionẽ infinite: videt eẽ pfectiõis ifinite.

In oppositum arguitur sic: nã mã ⁊ forma sunt diuersarũ spẽrũ: ⁊ tamẽ forma dicit esse perfectior materia: sicut patet quinto huius. ¶ In ista questione primo videndum est penes qd attendat perfectio rei. Secũdo respõdendũ ẽt ad q̃situz.

Quantum ad primum sciendum est: q rem esse perfectam nõ est aliud: q̃z ipsam rez esse in tali ordine entium. de quibus dicitur 12° metaᶜᵉ q entia nolũt male disponi: ⁊ qr mala est pluralitas p̃ncipũ. vnus ergo est p̃nceps. ¶ 2° sciendũ est de hoc. s. penes quid attendat perfectio alicuius speciei: circa quod sunt multe imaginationes: vnde de hoc aliqui imaginãtur q latitudo perfectionis entiũ est sicut vnus circulus: cuius centrũ est materia prima: ⁊ circũferentia est deus: ⁊ tunc sicut in circunferentia alicuius circuli possunt fieri infinite circunferentie infinitorz circulorz: quorũ vnus est maior alio: ita inter deum ⁊ materiaz primã possunt imaginari infinite species: quarz vna est pfectior alia: ⁊ sicut iste circulns est minor: cuius circũferentia minus distat a centro ita perfectio illius speciei est minor que minus distat a materia prima ita q ꝑm illã imaginationẽ tota latitudo perfectionalis perfectionis entiuz generabilium ⁊ corruptibilium imaginatur terminari duob9 extremis exclusiue: vno quidem tanq̃z gradu summo sicut deo: alio vero sicut non gradu: sicut mã ꝑma. ¶ Alia est imaginatio q perfectio rei specifica attenditur penes Tex. cõ. vl.

accessum

accessum ad primũ vt ad deum. Sed breuiter ista imaginatio nõ valet: nam ꝑm hoc: tunc omnes res cetera summum eẽnt eiusdẽ perfectionis: sed hoc est falsuꝫ: ꝓbatur cõsequentia: quia cu iuslibet rei perfectio circa primum infinite distat a pfectione primi. ⁊ cũ vnum infinitũ non sit maius alio: nec minus sequit q̃ distantia perfectiõis hominis a perfectione primi: nõ est minor: nec maior q̃ distãtia perfectionis asini a perfectione primi: si ergo pfectio rei attẽditur penes distantiã vel propinquitatẽ ad primũ sequeret q̃ hõ nõ esset perfectior asino: ⁊ vniuersaliter ita eẽt de omnibus alijs rebus citra primũ que sũt diuersarum specierum. ¶ 2°: nam consimiliter ꝑm illaꝫ imaginationem intensio alicuius qualitatis haberet attendi penes propinquitatem vel distãtiã a summo gradu: modo hoc est falsum: nã posito q̃ gradus summus caliditatis sit sicut decẽ. non ꝓp hoc illa caliditas ẽ in duplo intẽsior illi caliditati que est in duplo propinquior: ꝑ hoc: nam caliditas sicut nouẽ est in duplo propinqor illi caliditati summe q̃ caliditas sicut 8. non tũ ꝓp hoc: est in duplo intensior. ¶ Alia est imaginatio q̃ perfectio specifica alicuius rei non attendit penes propinquitatẽ vel distantiã a primo: sed penes recessum eius a nõ gradu perfectionis: ⁊ non est imaginandus talis recessus p eandem lineam sed per aliã ⁊ aliam: ꝑm q̃ est alia ⁊ alia species. quare hoc de primo.

Quantum ad secundũ articulum sciendum q̃ sicut dicebatur in alia questione duplex est cõparatio. s. ꝓpria ⁊ impropria: ꝓpria est que est: ꝑm aliquã certam proportionẽ. impropria que nõ est ꝑ aliquam certã proportionem sicut dictum erat de angulo recto ⁊ angulo portionis q̃ angulus rectus erat maior angulo portionis: sed nõ per aliquã ꝓportionem: nec in duplo: nec in triplo: ⁊ sic vltra. ¶ 2° sciendũ est q̃ comparatio impropria adhuc subdiuiditur: nã quedam est vbi excedens excedit excessum vltra omnẽ ꝓportionem sicut est comparatio pfectionis hominis ad perfectionẽ asini: vnde homo est pfectior asino plusq̃ in duplo: plusq̃ in triplo ⁊ sic vltra. ¶ Alia est cõparatio ꝓpria: vbi excedens excedit excessum citra omnẽ ꝓportionem: ⁊ talis est comparatio anguli recti ad anguluꝫ portionis: vnde angulus rectus est maior angulo portionis plus: ꝫ minus q̃ in triplo: minus q̃ in quadruplo: ⁊ sic vltra: ꝓp hoc q̃ angulus rectus excedit angulũ portionis nõ nisi in angulo ꝓtingentie: qui est omniũ anguloꝫ rectilineorum minimus. ¶ Tunc fit prima cõclusio possibile ẽ q̃ vna res vnius speciei excedat vnã rem alterius speciei in infinitũ. i. vltra omnẽ ꝓportionem hoc potest declarari de angulo rectilineo ⁊ de angulo cõtingente: vnde angulus rectus excedit angulũ contingentie plusq̃ in duplo: ⁊ plusq̃ in quadruplo: ⁊ sic in infinitũ: ⁊ sic simili modo imaginandũ est de perfectione hominis ad perfectionẽ asini. ¶ 3ª cõclusio possibile est q̃ vna res excedat aliã citra omnẽ ꝓportionem seu in infinitum modicuꝫ: patet de angulo recto: ⁊ de angulo portionis: qui quidem angulus rectus excedit angulum portionis in angulo contingentie ex his duabus cõclusionibus patet q̃ res vnius speciei est bene cõparabilis rei alterius ⁊ speciei in pfectione comparatione ꝓpria ⁊ vna alteri: vltra oẽm proportionem ⁊ alia alteri citra omnem ꝓportionem sicut iam dicebatur. ¶ Sed dices tu. Tu dicis q̃ homo in infinitum est pfectior asino. sed contra: naꝫ tunc sequeret q̃ homo esset infinitus in pfectione: neganda est consequentia. vnde licet bene sequatur: homo est pfectior asino: ergo homo est perfectus: non tamen sequitur: cum hoc sincathegorematice infinitum: homo est infinite perfectior: ergo est infinite pfectus quia non ꝓp hoc homo dicitur in infinitum pfectior asino q̃ pfectio hominis sit infinita: sed ideo est quia pfectio hominis non excedit perfectionem asini ꝑm aliquam certam proportionem: sed vltra omnem. ¶ Adhuc pro ꝑmo argumẽto vel excederet finite: vel infinite: notandum q̃ perfectio alicuius rei magis perfecte puta hominis potest diminui vsqꝫ ad non gradum absqꝫ hoc q̃ attingat perfectionem rei minus perfecte. s. asini vel alicuius alterius. ⁊ hoc potest declarari in simili. nam imaginabile est q̃ aliquod corpus diminuatur continue vsqꝫ ad non quantum absqꝫ hoc q̃ fiat punctus: linea: vel superficies anteq̃ꝫ non quantũ ⁊ similiter angulus portionis potest omnino deperdi absq̃ hoc q̃ fiat prius rectus anteq̃ꝫ fit deperditus omnino: vnde in diminutione imaginandum est q̃ perfectio alicuius rei potest diminui vsqꝫ ad non gradum absqꝫ hoc q̃ prius diminuatur ad sui subduplum: vel ad subquadruplum: ⁊ sic in infinitum: patet hoc de angulo portionis: vnde si imaginamur aliquam lineam cooperientẽ diametrum alicuius circuli causantem anguluꝫ portionis cum medietate circunferentie ⁊ imaginemur istam lineam moueri versus lineaꝫ contingentem illum circulum: donec illam lineam contingentem cooperiat cum primo illaꝫ cooperiat angulus portionis: primo est omnino deperditus ⁊ tamen nunquam deperdebat subduplum: nec subquadruplus: ⁊ sic vltra propter hoc q̃ ista linea, sic mota continue relinquit post se angulum rectilineum causatum ex ipsa ⁊ diametro: modo angulus rectilineus: nec est quadruplus: nec subduplus: ⁊ sic vltra ad angulum portionis: vnde nõ sunt comparabiles ad inuicem ꝑm aliquam proportionem. Iuxta istud dico q̃ aliquid in infinitum est diuisibile: ⁊ tamen impossibile est q̃ diuidatur in duas medietates: patet de angulo portionis: qui per rectam lineam in infinitum est diuisibilis: ⁊ tamen non in duas medietates propter hoc q̃ illa linea recta diuidens istum angulum portans causat ex vna parte cum diametro angulum rectilineum: ⁊ ex alia parte cum circunferentia angulum ex vna recta ⁊ alia curua: qui nullo modo sunt equales: quod tamen oporteret: si essent due medietates eiusdem rationis: ⁊ ex alio quia medietas alicuius totius ẽ subdupla ad illud totum: sed nullus angulus rectilineus est subduplus ad angulum portionis.

Ad rationes principales. ad primam dico q̃ bene probat q̃ substantie non sunt adinuicem comparabiles ꝑ nomina absoluta: sed bene ꝑm nomina connotatiua: sicut hoc nomẽ perfectio ita q̃ licet homo non sit magis substantia q̃ asinus: tamen homo bene est perfectior substantia q̃ asinus: ecce hoc nomen perfectio: quod est nomen connotatiuum. ¶ Ad secundam negatur consequẽtia: licet valeret si homo excederet asinum in perfectione in aliqua certa ꝓportione. ¶ Ad tertiaꝫ: vel hoc eẽt finite vel ifinite: de hoc dictum fuit in positione.

¶ Tex. cõmẽti. xxj.

¶ Dubitabit autem aliquis: vtrum est motus omnis omni comparatiu' aut non ⁊c.

Q. ō. vj.

Queritur sexto vtruꝫ quilibet motus: cuilibet motui sit cõparabilis: ⁊ arguitur primo q̃ sic: nã omnis motus est aliqualiter velox: ergo quilibet motus est alteri comparabilis in velocitate. consequẽtia videtur tenere: ex eo q̃ velocitas reperitur hic ⁊ ibi: tunc videtur q̃ tales motus sunt adinuicem comparabiles: assumptum patet ex eo: q̃ nullus motus est infinite tardus. ¶ Secundo quilibet motus sequitur proportionem potentie mouentis ad resistentiam: cũ ergo quelibet proportio cuilibet pro-

portioni sit comparabilis: sic vz q̃ talis est ꝓportio motuum qualis est ꝓportio ꝓportionum quas illi motꝰ sequuntur. ¶ 3°. nam tertio celi dicitur generans tantum dat de loco quantũ de forma: ergo videtur q̃ ita velociter moueatur localiter: sicut alteratur in dando formam mediante qua fit ille motus localis: ergo videt q̃ ille motus localis sit comparabilis motui alteratiõis. ¶ Quarto nam sit aliquod ferrum ignitum quod moueatur super aliquo combustibili sicut super ligno: tunc ita velociter sicut mouetur illud ferruz localiter illud combustibile comburitur ⁊ alteratur: ex quo videtur q̃ motus localis: ⁊ talis alteratio puta calefactio: ⁊ combustio sũt ad inuicem comparabiles. ¶ Quinto omnes motus sunt eadem mensura adinuicem mensurabiles: ergo omnes motus sunt adinuicem comparabiles: assumptuz pater quia omnes sunt mensurabiles tempore. ⁊ consequentia probatur. nam que sunt eadem mensura mensurabilia sunt equalia: vel inequalia: ⁊ per consequens comparabilia: sic ergo videtur esse probatuz de motibus diuersorum generum q̃ sint adinuicem comparabiles. Deinde probatur de motibus eiusdem generis q̃ sunt adinuicem comparabiles sicut de motu circulari ⁊ de motu recto: probatur: illi motus sunt adinuicem comparabiles: quorum transitus attenditur penes eorum velocitates que sunt adinuicem comparabiles: sed sic est de motu circulari ⁊ de motu recto: patet hoc quia motu recto pertransitur corda. motu autez circulari arcus: modo arcus ⁊ corda sunt adinuicem comparabiles: omnis enim arcus est longior sua corda. ¶ Secundo naz motus sursum ⁊ motus deorsum sunt eiusdem generis licet sint diuersarum specierum: ⁊ sunt adinuicem comparabiles: patet hoc quia si aliquod graue in hora descenderet de concauo orbis lune ad centrum terre ⁊ vnum aliud ascederet de centro terre ad concauum orbis lune diceremus q̃ talis ascensus esset eque velox cũ tali descensu q̃re ⁊c̃.

Tex. cõ. 21. **In oppositum** est Aristoteles qui vult non omnem motuz cuilibet motui esse comparabilem. ¶ In ista questione primo presupponenda est diffinitio velocitatis in isto sexto data

Tex. cõ. 11. scilicet q̃ velocius est quod in equali vel minori tempore plus pertransit de spacio. ¶ Ulterius est sciendum. q̃ commentator dicit ibi: ista diffinitio velocitatis non dicitur vniuoce sed equiuoce de omnibus: de quibus dicitur: vnde non omnis velocitas cuilibet velocitati ē eiusdem rationis. ¶ Tertio sciendum est q̃ motus possunt comparari adinuicem dupliciter scilicet proprie q̃ vnꝰ est eque velox cum alio: vel velocior ꝑm aliquam proportionem. Improprie dupliciter vel correspondenter vel proportionaliter: tunc per ordinem discernendi sunt ⁊c̃.

Quantum ad primum modum sit prima cõclusio: omnes motus sunt comparabiles adinuicem penes que attenditur eorum velocitas tã quã penes effectum: probatur: quia postquaz velocitates attenduntur penes illa sequitur eandem esse proportionem hic ⁊ ibi. ¶ Ex ista conclusione sequitur secunda conclusio q̃ omnes motus sunt adinuicem comparabiles: quorum velocitates attenduntur penes lineam seu spacium lineale: probatur ex eo q̃ omnis linea: linee est comparabilis: probatur: quia si non hoc maxime videretur de linea recta: ⁊ de linea curua: sed q̃ hoc nõ: probatur de arcu ⁊ corda: que habẽt se sicut linea recta ⁊ linea curua: ⁊ sunt adinuicez comparabiles ex eo q̃ arcus est longior corda: patet hoc etiam ex alio: nã si vna tota volueretur super aliqua superficie plana quando fecisset vnam reuolutionem descripsisset vnam lineam rectam omnino equalem circunferentie istius rote quare linea recta ⁊ linea curua sunt comparabiles: patet hoc ex alio: nam sicut dicunt geometre circunferentia alicuius circuli habet se in proportione tripla sexquialtera ad diametrum illius circuli: sed hoc non esset nisi linea recta ⁊ curua essent adinuicem comparabiles: patet hoc ex alio; q̃ aliter non potest demonstrari aliquam superficiez quadratam esse equalez alicui superficiei circulari. cuius oppositum facit Archimedes qui credidit hoc demonstrasse. ¶ Ex ista conclusione sequitur q̃ motus rectus ⁊ motus circularis sunt adinuicem comparabiles: patet hoc: ex eo q̃ velocitas illorum motuum attenditur penes lineam scilicet vnius penes lineam rectam: ⁊ alterius penes lineam curuam. ¶ Tertia conclusio illi motus non sunt adinuicem comparabiles: quorum velocitas vnius attenditur penes angulum: velocitas aũt alterius attenditur penes lineam: probatur: ex eo q̃ angulus ⁊ linea non sunt adinuicem comparabilia. ¶ Ex ista cõclusione sequitur q̃ circuitio non est comparabilis motui circulari: vel motui recto: patet ex eo quod prius dictuz est in sexto scilicet q̃ velocitas circuitionis attenditur penes angulum tantum: vel tantum: in tanto: vel in tanto tempore descriptum. velocitas autem motus circularis ⁊ motus rectus attenduntur penes lineam. ¶ Tunc de motu alterationis sit prima conclusio: omnes sunt adinuicem comparabiles: que fiunt in eadem contrarietate: probatur: velocitas attenditur penes spacium pertransitum: seu penes distantiam localem: seu formalem: cum ergo sit eadem distantia ab vno contrariorum ad aliud ⁊ econuerso. sicut est eadem via ab athenis ad thebas ⁊ econuerso sequitur q̃ alteratio que est ab vno cõtrariorum in aliud scilicet a caliditate in frigiditatem est comparabilis alterationi que est de frigiditate in caliditatez: Et ꝓfirmatur: nam sicut motus sursum ⁊ motus deorsum qui sunt inter eosdem terminos licet modo opposito sunt adinuicem comparabiles: ita similiter est de alteratione scilicet q̃ iste alterationes sunt adinuicez comparabiles: que sunt inter eadem extrema contraria licet modo opposito. ¶ Secunda conclusio omnes alie alterationes non sunt adinuicem comparabiles: patet hoc: quia penes que mensurantur eorum velocitates non sunt adinuicem comparabilia. vnde calefactio non est comparabilis albedini: nec nigredini: nec nigrefactio est comparabilis frigefactioni. ¶ Deinde de augmentatione sit ista prima conclusio: q̃ quelibet augmentatio cuilibet augmentationi est comparabilis: ⁊ hoc intelligitur de augmentatione: que est secundum corpus: ⁊ augmentatio secundum lineam augmentationi secundum lineam: ⁊ augmentatio secundum superficiem augmentationi secundum superficiem: verumtamen augmentatio secundum corpus non est comparabilis augmentationi secundum lineam ex eo q̃ corpus ⁊ linea non sunt adinuicez comparabilia nec corpus ⁊ superficies: nec linea ⁊ superficies: sed q̃ augmentatio secundum corpus sit comparabilis augmentationi secundum corpus: hoc patet ex eo q̃ in talibus illa sunt adinuicem comparabilia: penes que attenditur velocitas talium augmentationum: hoc dictuz sit de comparatione proprie dicta: quare sufficit: ⁊ hoc de primo articulo.

Quantum ad secundum modum comparationis quo aliqui motus comparãtur adinuicem correspondenter ista fit cõclusio q̃ motus adinuicem diuersorum generum tali comparatione sunt adinuicem comparabiles: probatur: nam aliqua est intensio que est significabilis per aliquam lineam: ⁊ non maiorem: nec minorem: ergo talis potest dici equalis correspondenter illi linee: per quam est significabilis: ⁊ per consequens motus alterationis; quo acquiritur talis intensio in hora esset equalis: ⁊ correspondens motui locali quo pertransiretur talis linea in eadẽ hora. assumptum probatur: naz sit vna linea super quã describatur

describatur semicirculus: ⁊ quilibet puncꝰ in illa linea signatus sit ita albus in comparatione ad alterum: sicut se habet linea protracta ab isto puncto ad circũferentiaꝫ: tunc ista difformitas albedinis est cõsimilis semicirculo: cuius linea illa causat semidiametrum per quam significabilis est intensio albedinis puncti medij in linea: circa quam descriptus est semicirculus.

Quantum ad tertium modum sit ista conclusio: omnes motus sunt adinuicem comparabiles proportionabiliter: ⁊ hoc non est aliud dicere nisi ꝙ in qua proportione vnus motus localis est velocior alio: quod in simili proportione contingit reperire vnũ motũ alterationis eẽ velociorẽ alio ⁊ ita de alijs motibus conclusio clara est.

Ad rationes principales dicendũ est ꝙ bene probant ꝙ omnes motus sunt adinuicem comparabiles proportionabiliter vel correspondenter: nõ tũ pbant ꝙ oẽs motus sint adinuicem comparabiles comparatione proprie dicta.

Tex. cõmenti. xxxv.

¶ Quoniam autez mouens mouet semper aliquid ⁊ in aliquo ⁊c. Q. ō. vij.

Ueritur nunc septimo vtruz proportio velocitatũ in motibus sequatur proportionem proportionum potentiarum mouentiuz ad suas resistentias. Et arguit primo ꝙ non: proportio velocitatum sequit proportionem potentiarum motiuarum inter se: ergo non proportionem
Tex. cõ. 71. proportionum potentiarum mouentiũ ad suas resistentias: antecedens patet per Aristotelẽ quarto huius: vbi dicit ꝙ proportio velocitatum in descendendo: est sicut proportio grauitatum. ¶ 2° proportio velocitatũ sequitur proportionez resistentie: ergo non proportionũ proportionum potentiarum mouentiũ ad suas resistentias, consequentia tenet sicut precedens: antecedens patet per
Tex. cõ. 70 Az. quarto huius: vbi dicit ꝙ pportionaliter augetur velocitas: sicut diminuit resistentia: modo hoc non esset nisi proportionem resistentiarum sequeretur proportio velocitatum. quare ⁊c.

In oppositum vult Aristoteles ⁊ eius Commentator in isto septimo. ¶ In ista questione primo videndum est de diuisione proportionis in suas species. ¶ Secundo videndum est de quesito.

Quantum ad primum sciendum est ꝙ proportio primo diuiditur in proportionem rationalem: ⁊ irrationalez: proportio rationalis dicitur: que immediate denominatur ab aliquo numero: sicut dupla vel tripla. Irrationalis autem que non nominatur imediate aliquo numero. sed imediate denominatur ab aliqua proportione sicut proportio que vocatur medietas duple proportionis: qualis est proportio dyametri alicuius quadrati ad costam eiusdem ⁊c. ¶ Et differunt proportio rationalis ⁊ irrationalis. naz pportio rationalis reperit taz in numeris ꝗ in magnitudinibus. pportio aũt irrationalis nõ est in numeris: sed solũ in magnitudinibus reperit, ppter quod proportio rationalis est de consideratione tam Arihtmetrice ꝗ geometrie. proportio autem irrationalis soluz est de cõsideratione geometrie. ¶ Proportio autem rationalis sic diuiditur. Alia est multiplex. alia superparticularis alia superpartiens: alia multiplex supparticularis. alia multiplex suppartiens. Ita ꝙ pportionis rationalis quinqz sunt species: quarum prime tres sunt simplices: alie due composite. ¶ Proportio multiplex dicit quando maius cõtinet minus pluries pcise: ita ꝙ nil superfluit: si maius continet minus precise bis vocatur pportio dupla: qualis est proportio duoruz ad vnum vel. 6. ad tria. si autem precise ter vocatur pportio tripla: sicut tria ad vnũ: vel sex ad duo. Si autem precise quater vocatur proportio quadrupla. ⁊ sic in infinitum: ⁊ sic patet qualiter proportionis multiplicis infinite sunt species. ¶ Proportio autem superparticularis dicit quando maius continet minus nõ pluries sed semel: ⁊ cum hoc aliquaz partem aliquotaz numeri minoris. verbi gratia: sicut est proportio trium ad vnum: tria enim continent duo semel. ⁊ cum hoc vnitatem: que est pars aliquota duoruz. ⁊ istius etiam proportionis infinite sunt species: nam si maius continet minus semel ⁊ cum hoc partem aliquotaz minoris: que est altera pars numeri minoris: puta medietas: vocatur proportio sexquialtera: qualis est proportio trium ad duo: ⁊ sex ad quatuor. ⁊ nouem ad sex. ⁊ dicitur sexquialtera a sex quod est totuz ⁊ altera. quod est continens totum. ⁊ alteram eius partem: scilicet medietatem. Si autem maius continet minus semel: ⁊ cuz hoc tertiam eius partem vocatur sexquitertia: sicut est proportio quatuor ad tria ⁊ proportio octo ad sex. ⁊ sedecim ad duodecim ⁊ sic vltra. Si vero maius continet minus semel: ⁊ cum hoc quartam eius partem vocatur sexquiquarta qualis est proportio quinqz ad quatuor ⁊ decem ad octo: ⁊ sic in infinitum proportionaliter multiplicentur species proportionis superparticularis. ¶ Sed pro ista specie: ⁊ sequente sciendum est, quid sit pars aliquota: ⁊ non aliquota. Unde pars aliquota dicitur que aliquotiens sumpta potest reddere totum precise nihil plus nec minus: ⁊ sic vnitas se habet respectu cuiuslibet numeri: si enim vnitas sumatur bis precise dualitatem constituit: si ter trinitatem: ⁊ sic vltra. similiter sic se habet dualitas respectu quatuor: ⁊ respectu sex ⁊c. ¶ Pars non aliquota est que aliquotiens sumpta non reddit suum totum precise: sed aliquid plus vel minus: ⁊ sic se habent duo respectu quinqz. si enim duo sumantur bis reddunt minus quã quinque. Si vero ter reddunt maius: ⁊ propter hoc duo dicuntur pars non aliquota respectu quinqz. ¶ Tertia species proportionis rationalis que vocatur proportio superpartiens: ⁊ dicitur superpartiens quando maius continet minus semel ⁊ non pluries ⁊ cum hoc partem non aliquotam minoris qualis est proportio quinqz ad tria: ⁊ similiter proportio septem ad quinqz. Deinde si ista pars non aliquota est composita ex duabus partibus aliquotis minoris: tunc talis proportio vocatur superbipartiens. Si vero est cõposita ex tribus aliquotis minoris: vocatur supertripartiens: si vero ex quatuor vocatur supquadripartiẽs: ⁊ sic in ifinitũ. ¶ Ulterius est notandũ pro habendo perfectam denominationem: qualiter se habent iste partes aliquote respectu minoris an sunt tertie: an quarte: an quinte. si tertie vocant supbipartiẽs tertias. Si vo sunt quarte vocatur superpartiens quartas ⁊c. Unde si maius continet minus semel: ⁊ cum hoc partem non aliquotam minoris que quidem pars non aliquota est composita ex duabus partibus aliquotis minoris: quarum quelibet est tertia pars minoris: vocatur proportio superbipartiens tertias: qualis est proportio quinqz ad tria: quinqz enim cõtinet tria semel ⁊ cum hoc duo. que est pars non aliquota trium nihilominus illa dualitas composita est ex duabus vnitatibus minoris numeri: quarum quelibet est tertia pars trium. Si vero maius continet minus semel: ⁊ cum hoc partem non aliquotam: que est cõposita ex duabus partibus aliquotis minoris numeri quarum quelibet est quinta pars minoris vocatur proportio superbipartiens quintas: vt septem ad quinqz. Si vero maius continet minus se-

mel:z cum hoc partem non aliquotam minoris continente in se quatuor aliquotas minoris: quaz quelibet est qnta minoris: vocaz supquadripartiēs qntas: qlis est proportio nouem ad quinqz: vel suppartiens 4 qntas: z sic in infinitum. vlterius multiplicari possunt species proportōis rationalis simplicis. ¶ Quarta species vocatur multiplex superparticularis: z est quando maius continet minus pluries: z cum hoc aliquam eius partem aliquotā numeri minoris: sicut est proportio septē ad tria: septem enim ꝓtinent tria bis: z cum hoc vnitatē: que est pars aliquota trium. Et si maius ꝓtinet minus bis z non pluries: z cum hoc partem alterā numeri minoris: vocatur proportio dupla sesquialtera: qualis est proportio quinqz ad duo: quinqz eni continēt duo bis: z cum hoc vnitatem: que est altera pars duorum. Si vero maius ꝓtinet minus bis: z cum hoc tertiam partem eius: vocatur proportio dupla sesquitertia: sicut est ꝓportio septez ad tria: z sic vlterus proportionaliter in infinitum multiplicari possunt species huius ꝓportiōis. ¶ Quinta species ꝓportionis: que vocatur multiplex suppartiens dicitur quādo maius ꝓtinet minus pluries: z cum hoc ꝓtinet partez non aliquotā minoris: qualis est ꝓportio octo ad tria: octo enim cōtinet tria bis: z cum hoc duo: modo duo non est pars aliquota triū: z si maius ꝓtinet minus bis z cum hoc partem nō aliquotam cōtinentem in se duas aliquotas numeri minoris: quaruz quelibet est tertia minoris: vocatur ꝓportio dupla superbipartiens tertias: sicut est ꝓportio octo ad tria: z sic ꝓportio naliter vlterius in infinitum possunt multiplicari species quinte ꝓportionis: hec omnia in tractatu proportionum patebunt.

proportio multiplex superpartiens.

proportio multiplex suppartiens.

Quantum ad secundum sit ꝑma conclusio proportio velocitatum: non est sicut ꝓportio potentiarū mouentium inter se: pbatur: pro quo supponatur: q̃ a proportione minoris inequalitatis: z similiter a proportione equalitatis nō prouenit motus: siue actio. Proportio minoris inequalitatis dicit quando cōparatur minus ad maius: ꝓportio equalitatis est quando comparatur equale. Exēplum primi sicut proportio duorum ad tria. Exempluz secundi sicut proportio duorum ad duo: hoc supposito probatur cōclusio: qz si proportio velocitatum est sicut proportio potentiaruz mouentium inter se: sequitur q̃ datis duobus potētijs: puta. a. b. quarum vna esset dupla ad aliā moueret duo mobila equalia: sic q̃ potentia dupla moueret suuz mobile in duplo velocius: z q̃ potentia subdupla suū mobile in duplo tardius: ꝓsequens est falsum: consequētia tenet: si oppositum conclusionis esset verum: falsitas consequentis probatur: naz sic sequeretur q̃ a proportione minoris inequalitatis fieret actio: quod est contra secundam suppositionem: z pbatur consequentia: nam signetur potētia dupla: sicut sex: z potētia subdupla sicut tria: z duo mobilia vtrobiqz sicut quatuor: tūc tria moueret quatuor in duplo tardius q̃z sex: tunc tria moueret quatuor: sed proportio triuz ad quatuor est proportio minoris inequalitatis. ergo. ¶ Secunda conclusio proportio velocitatum non est sicut proportio resistentiarum: probatur: nam sic sequeret q̃ aliqua potentia data: que moueret aliquod mobile sibi resistens aliqua velocitate: q̃ illa potentia moueret mobile dupluz subdupla velocitate: sed hoc est falsum: consequentia tenet postq̃z proportitio velocitatum est sicut proportio resistentiarum: z falsitas patet: nam signata aliqua potētia sicut sex z resistentia sicut quatuor: tunc si illa potentia moueret duplaz resistentiam subdupla velocitate: sequeretur q̃ sex mouerent octo: postq̃z octo est duplum ad quatuor velocitate in duplo minori q̃z moueant quatuor: z sic iteruz a proportione minoris inequalitatis pueniret actio: quod est contra suppositionem. ¶ Tertia conclusio proportio velocitatū non est sicut proportio excessuum: nam sic sequeretur q̃ illa regula non esset vera: que tamen est vera: z est Aristotelis. Si aliquis motor mouet aliquod mobile: verbi gratia quatuor duo medietas motoris mouebit medietatem mobilis equali velocitate duo vnuz: probatur ꝓsequentia quia maior est excessus quatuor super duo: q̃z duorum super vnum. Excessus enim quatuor super duo est duo. Excessus autem duorum super vnuz est vnitas: modo si proportio velocitatis esset sicut ꝓportio excessus: tunc vbi esset maior excessus: ibi esset maior velocitas. z sic quatuor velocius mouerent duo: q̃z duo vnum: quod est contra regulā. ¶ Secūdo: nam videmus q̃ si viginti homines trahunt vnam nauem aliqua velocitate q̃ si vnus aduenīat modicuz velocitas intenditur: incōparatione ad velocitatem priorez. Si vero vnus homo trahit nauem: z vnus sibi aduenīat: velocitas plus intenditur in cōparatione ad velocitatē priorem: modo hoc nō esset taliter: z ibi: si proportio velocitatū esset sicut proportio excessuuz. ¶ Quarta conclusio proportio velocitatum in motibus est sicut proportio proportionuz potentiarū mouentiū ad suas resistentias ita q̃ ex equalibus proportionibus potentiarum mouentiū ad suas resistentias prouenit equalis proportio velocitatis: z ex inequalibus inequalis ita q̃ ad duplam: dupla velocitas: z ad subduplam subdupla velocitas: ita q̃ si proportio. a. potentie ad. b. resistentiam esset quadrupla. z proportio. c. potentie ad. d. resistentiam esset dupla: cuz ergo proportio quadrupla sit dupla duple. a. potentia moueret. b. resistentiam in duplo velocius q̃z. c. d. probatur cōclusio a sufficienti diuisione: nam proportio velocitatuz in motibus: vel est sicut proportio potentiarum mouentium inter se: z hoc nō: per primam conclusionem vel sicut proportio resistentiaruz inter se z hoc non per secundam: vel sicut proportio excessuum. z hoc non per tertiā: vel sicut proportio proportionum potentiarum z̄c. z sic habetur intentū pluribus modis: nō videtur posse imaginari penes quid proportio velocitatum in motibus debeat attendi tanq̃z penes causam. ¶ Contra illaz vltimam conclusionem dubitatur: nam si esset vera sequeret q̃ si sor. proijceret aliquem lapidem ad aliquam distantiam super quam habet aliquam proportionē maioris inequalitatis q̃ lapidem super quez haberet proportionem in duplo maiorez: deberet proijcere in duplo remotius: z lapidem super quez haberet proportionē in quadruplo maiorem deberet proijcere in quadruplo remotius: z sic vltra in infinitū: sicut patet ad experientiā. hoc est falsuz: ꝓntia tenet si conclusio est vera: vt videt. ¶ Respondet negando consequentiā: quia in proiectione tali non solum lapis resistit: sed etiaz aer. z ideo licet sor. bene habeat talem: vel talem proportionem super lapidez minorem vel maiorem: non tamen super totam resistentiā. modo velocitas non sequit proportionem potentie mouentis solum sup partem: sed super resistentiam totalez: ¶ 2° dubitatur: nam fit aliquod calidum sicut sex. z aliquod frigidum sicut quatuor: tunc illud calidum: habet eandem proportionē super illud frigiduz quando est remotum: sicut quando est propinquū. z tamen quando est propinquū velocius agit in ipsuz: ergo videtur q̃ cōclusio sit falsa. ¶ Respōdetur q̃ ratio bene probat q̃ velocitas nō sequitur proportionez potentie ad resistentiā absolute: z hoc bene conceditur: sed hoc cum aliquibus attinentijs puta tali: vel tali applicatione agētis ad passum. modo licet calidum sicut octo: habeat eandem proportionem ad frigidum quum est remotum: sicut quuz est propinquum: non tamen est ei equaliter applicatuz: z propter hoc velocitas non est equalis: quia ad proportionem oportet attendi applicationem. ¶ 2° dubitatur

nam aliquis

nam agens in agendo repatiť:ergo passum aliqua velocitate reagit in ipsum agens:ꝛ cum nõ habeat nisi ꝓportionẽ minoris iequalitatis:sequiť q velocitas qua agit sequiť proportionem minoris inequalitatis ꝛ cum vna alia ꝛ cõsimilis velocitas possit peruenire a ꝓportione maioris inequalitatis nulla fit proportio:sequiť q non est similis proportio velocitatũ sicut proportio potentiarum mouentiũ ad suas resistentias. ¶ Respondeť q velocitas qua passum agit in agens nõ sequiť proportionẽ passi ad agens:sed sequiť proportionẽ posse reagere ipsius passi:ad posse resistere ipsi⁹ agẽtis.sicut dictũ est diffusius super libro de gñatione.modo proportio posse agere ipsius passi ad posse resistere ipsius agentis:põt eẽ proportio maioris inequalitatis:licet ꝓportio passi ad agẽs sit minoris inequalitatis: verbi gratia: posito q ignis agat in aquam: cum tam ignis q̃ aqua sit magne actiuitatis:ꝛ modice resistentie:possibile est q vtriusq; actiuitas sit maior q̃ sit alterius resistentia:ꝛ sic vtrũq; ipsoꝝ potest agere in reliquũ a proportione maioris inequalitatis. ¶ 4° dubitať:nam sit aliquod graue quod descẽdat in aliquo medio in vniformi:tunc clarum est q hoc nõ obstante q medium est vniforme illud graue ꝓtinue velocius ꝛ velocius mouetur:ꝛ tamen continue manet eadẽ ꝓportio potentie mouentis ad resistentiã:ergo videtur q ꝓclusio sit falsa. ¶ Respõdeť q in descẽsu talis gravis in tali medio vniformi nõ manet ꝓtinue eadez proportio potentie mouẽtis ad suã resistentiã: qꝛ in descẽsu talis grauis:illi graui acquiriť quedã grauitas accidẽtalis:seu ipetus:qui vna cũ grauitate ꝑsistente mouet velocius:ꝛ velocius.

Ad rõnes dico negando istas auctoritates.quia alibi sunt auctoritates ad oppositũ:ꝛ potest dici q hoc est ex vitio translatoris q tales auctoritates sunt posite quarto huius.

¶ Tex.cõmẽti.xxxv.

¶ Qm̃ autem mouens mouet semper aliquid ꝛc. Q.ō.viij.

Ueritur vltimo vtrũ regule quas ponit Aꝛ.ad cõparatione mobiliũ ꝛ mouentium in septimo fint vere. Et arguitur q sic auctoritate Aꝛ.ꝛ Cõmen.in loco prealegato.auctoritas est Aꝛ.ꝛ Cõmentatoris:ergo.

In oppositum arguiť:nam velocitas mot⁹ sequiť proportionẽ potẽtie mouentis ad suaz resistentiã.modo cum isto veritas aliquatum istarum regularum stare nõ potest:patet hoc: nam si aliqua potentia habet aliquã proportionẽ ad aliquod mobile:nõ oportet q dupla potẽtia habeat in duplo maiorẽ proportionẽ ad illud mobile.ꝛ per ꝓñs non oportet q si aliqua potentia mouet aliqd̄ mobile q dupla potentia moueat idem mobile in duplo velocius:si enim quatuor mouent vnũ nõ oportet q octo moueant vnũ in duplo velocius:ꝓpter hoc q proportio octo ad vnũ nõ est dupli ad proportionem quatuor ad vnum: nam proporti o octo ad vnuz est octupla:modo octupla nõ est dupla quadruple.qualis est ꝓportio quatuor ad vnũ:sed proportio 16ⁱᵃ qualis est ꝓportio sexdecim ad vnum.bene est dupla quadruple: propter hoc q componiť ex duab⁹ quadruplis:tanq̃ ex duabus suis medietatibus:componiť enim ex proportione sexdecim ad quatuor.que est quadrupla.ꝛ ex proportione quatuor ad vnum que similiter est quadrupla. ¶ In ista questione primo notande sunt aliq̃ suppositiones. ¶ 2° ponende sunt alique ꝓnes. ¶ 3° alique regule de comparatione mouentium ꝛ mobilium.

Quantum ad ꝑmũ fit ista ꝑma suppositio:q velocitas motus sequiť ꝓportionẽ potentie mouẽtis ad suã resistentiã:ita q ꝓportio velocitatuz est sicut ꝓportio ꝓportionũ potentiaꝝ mouentiũ ad suas resistentias:ista suppositio pz per qõnem ꝑcedentẽ. ¶ Tertia suppositio est datis duob⁹ extremis:quorũ vnius ad alteꝝ est aliqua ꝓportio aliquo vel aliquib⁹ interpositis:cuius vel quoꝝ ad vtrũq; extremoꝝ est aliqua ꝓportio:erit ꝓportio primi ad vltimũ cõposita ex ꝓportione ꝑmi ad ſcdm:ꝛ ſcdi ad tertium:ꝛ si plura intermedia sunt posita:ꝛ ex ꝓportione tertij ad quartũ: verbi gra ꝓportio triũ ad vnũ est composita ex ꝓportione trium ad duo:ꝛ ex ꝓportione duoꝝ ad vnũ: ita q ꝓportio tripla est composita ex vna sexquialtera : ꝛ ex vna dupla similiter ꝓportio quatuor ad vnuz est composita ex ꝓportione q̃tuor ad tria:ꝛ ex ꝓportione triuz ad duo: ꝛ duoꝝ ad vnũ:ita q ꝓportio quadrupla est composita ex vna sexquitertia : ꝛ vna sexquialtera:ꝛ vna dupla:que tres proportiones valẽt duas duplas ꝑcise: ex eo q vna sexquialtera:ꝛ vna sexquitertia valent vnã duplã:ista suppositio pz ex quito Euclidis. ¶ Tertia suppositio est ꝓportio composita ex ꝓportiõe maiori ꝛ minori ad ꝓportionem minorẽ est magis q̃ dupla:pz hoc ꝑmo rõne:nam totũ compositum ex duab⁹ partibus ex vna minori:ꝛ alia maiori ad partẽ minorẽ est plus q̃ duplũ: ad partẽ vero maiorem minus q̃ duplũ sicut pz de ligno tripedali q ad pedalẽ partem eius minorem est plus q̃ duplũ: ꝛ ad bipedalez partem eius est minus q̃ dupluz. ¶ Patet secũdo exẽplo: nam proportio octo ad vnum componitur ex proportione quatuor ad vnum : ꝛ ex proportione octo ad quatuor:quia ergo proportio quatuor ad vnum est maior q̃ ꝓportio octo ad q̃tuor:ꝓportio q̃drupla est maior q̃ dupla:sequiť q ꝓportio octo ad vnũ est minor q̃ dupla ad ꝓportionẽ q̃tuor ad vnũ:ꝛ est maior q̃ dupla ad ꝓportionez octo ad q̃tuor:ista suppõ pz qnto Euclidis.

Quantum ad secunduz sit prima conclusio si.a. mouet.b.non oportet q.a.moueat medietatem.b.in duplo velocius precise:patet hoc:nam sit.a.fiẽ octo:ꝛ suũ mobile fiẽ duo:ꝛ medietas illi⁹ mobilis fiẽ vnũ:ꝛ sit medietas mobilis.c.dico q.a.nõ mouet.c.in duplo veloci⁹ q̃ moueat.b.sz min⁹ q̃ in duplo: qõ ꝑbať:qꝛ ꝓportio.a.ad.c.nõ est dupla ad ꝓportionẽ.a.ad b.ergo velocitas qua.a.mouet.c.nõ est dupla ad volocitatẽ: qua.a.mouet.b.ꝓñtia tenet per ꝑmã suppositionẽ: añs ꝑbať:nam ꝓportio.a. ad.c.cõponiť ex ꝓportione.a. ad.b.ꝛ ex ꝓportione.b.ad.c.per ſcdam suppositionẽ: sed ꝓportio.a ad.b.est maior q̃ ꝓportio.b.ad.c.qꝛ quadrupla ꝓportio.sed.b.ad.c.est dupla.ergo ꝛc.per tertiã suppositionẽ ꝓportio.a.ad.c.est minor q̃ dupla ad ꝓportionem.a.ad.b.quod erat ꝑbanduz. ¶ Secda cõclusio est q bene aliqñ aliqua potentia mouens aliquod mobile eadẽ potẽtia mouet medietatẽ illius mobilis in duplo velocius ꝑcise:ꝛ hoc tenet quãdo potẽtia hz se ad suuz mobile in ꝓportione dupla:verbi gra: si quatuor mouerẽt duo:dico q quatuor mouerẽt medietatẽ duoꝝ.ſ.vnũ ꝑcise in duplo velocius:q̃ mouebãt duo:ꝑbať:qꝛ ꝓportio quatuor ad vnũ ꝑcise est dupla ad ꝓportionẽ quatuor ad duo.ergo velocitas erit precise dupla : ꝓñtia tenet per ꝑmaz suppositionẽ:ꝛ añs pz:nam ꝓportio quatuor ad vnũ cõponiť ex ꝓportione quatuor ad duo:ꝛ duorũ ad vnũ:per ſcdam suppositionẽ: que quidẽ ꝓportiones sunt iter se equales:qꝛ quelibet eaꝝ est dupla.ergo ꝓportio.puta quatuor ad vnũ est ꝑcise dupla ad qũlibet illarum:ꝓñtia tenet per illã cõmunẽ animi conceptionem si aliqd̄ totũ cõponiť ex aliquib⁹ partib⁹ equalib⁹:tunc illud totũ ad qũlibet illaꝝ ptiũ est ꝑcise duplũ:ꝛ forte ad istũ intellectũ Aꝛ.posuit suam regulã.ſ.q si aliq̃ potẽtia

mouet aliqd mobile: que qdē po^a se hz ad illud mobile in pportione dupla: eadē po^a mouebit medietatē illius mobilis in duplo velocius. ¶ 3ª conclusio q aliqñ po^a mouente aliqd mobile non hñte se in dupla pportione ad illud mobile eadē po^a mouebit medietatē illi^9 plusqz in duplo velocius. vbi gra posito q.a.po^a sit sicut tria. ⁊ b.mobile sicē duo. dico q.a mouet medietatē.b.s.c.plusqz in duplo velocius qz mouebat.b. pbat: qr pportio.a.ad c.est plusqz dupla ad pportionez.a.ad.b. ergo velocitas qua.a.mouet.c.est plusqz dupla ad velocitatem qua.a. mouet.b. ñtia tenet per primā suppositionē. Antecedēs pbat: naz pportio.a.ad.c.cōponit ex pportione.a.ad.b. ⁊.b.ad.c.per secūdā suppositionē: sz pportio.b.ad.c.que est dupla: ē maior qz sit pportio.a.ad.b.que ē serquialtera: ergo per tertiā suppositionē pportio.a.ad.c.est plusqz dupla ad pportionē.a.ad.b.qd erat pbandū. ¶ Iste tres ñnes sunt posite circa primā regulā Ar.: que erat q si aliqua po^a mouet aliqd mobile tūc eadē po^a mouebit medietatē istius mobilis pcise in duplo velocius ⁊ qūo ista regula hz veritatē ⁊ qūo nō pz per ñnes positas. ¶ Deinde est vna alia regula Ar. q si aliqua po^a mouet aliqd mobile: dupla po^a mouebit idē mobile in duplo velocius. ¶ Circa quā sit pma ñclusio: q nō opz si.a.mouet.b. q duplz ad a.moueat.b.in duplo velocius: vbi gra sit a.sicut quatuor ⁊.b.sicē vnū ⁊ sit duplz ad.a.c.sicut octo: dico q.c.nō mouet.b.in duplo velocius qz.a.mouet.b. sed minus.probat qr pportio.c.ad.b.nō est dupla ad pportionē.a.ad.b.ergo nec velocitas ad velocitatez: ñtia tenet per primā suppositionē: añs pbat: nam pportio.c. ad.b.cōponit ex pportione.c.ad.a.⁊.a.ad.b.per secundā suppositionē. Sz pportio.a.ad.b.que est quadrupla: est maior qz pportio.c.ad.a.que est dupla.ergo p tertiā suppositionē pportio.c.ad.b.nō est dupla: sz minor ad proportionē.a.ad.b.qd erat pbandū. ¶ 2ª ñclusio est q aliqñ aliqua po^a mouente aliqd mobile dupla po^a mouebit illud mobile plusqz in duplo velocius: pbat: nam sit a.po^a sicut tria: ⁊.b.mobile sicut duo ⁊ duplz ad.a.sicut sex: ⁊ sit.c.dico q.c.mouet.b.plusqz in duplo velocius qz a.mouet.b.pbat: qr pportio.c.ad.b.est plusqz dupla ad pportionē.a.ad.b.ergo velocitas est plusqz dupla ad velocitatē: ñtia tenet per primā suppositionē: añs pbat: qr proportio.c.ad.b.cōponit ex pportione.c.ad.a.⁊.a.ad b.que est serquialtera: ⁊ est minor pportio qz.c.ad.a.que est dupla per tertiā suppositionē: ergo pportio.c.ad.b.est plusqz dupla ad pportionē.a.ad.b.qd erat pbandū. ¶ 3^a ñ q aliqñ aliq po^a mouēte aliqd mobile dupla po^a mouebit idē mobile pcise i duplo veloci^9 ⁊ b est verū: qñ illa se po^a hz i dupla pportiōe ad illd mobile: ⁊ ita forte itellexit Ar. pbat: nā sit.a.po^a sicut duo: ⁊.b.mobile sicut vnuz ⁊.c.duplū ad.a.sicut quatuor: dico q.c.mouet.b pcise in duplo velocius qz.a.mouet.b pbat ex eo q pportio.c. ad.b.est pcise dupla ad pportionē.a.ad.b.sicut prius dicebat. ¶ Deinde est vna alia regula Ar. q si aliqua po^a mouet aliqd mobile medietas illius po^e mouebit medietatē illius mobilis equali velocitate: ⁊ illa regula est vera: qr sicut est pportio toti^9 ad totū ita est medietatis ad medietatē: ergo etiā equalis est velocitas: qua totū mouet totū: ⁊ medietas medietatē: ñtia tenet per primā suppositionē. añs pbat: nam sit.a.vnū totū ⁊ eius medietas.b. ⁊ aliud totū.c.⁊ eius medietas.d.tūc arguit sic: qualis est pportio.a.ad.b.talis est pportio.c.ad.d.ergo pmutatim qualis est pportio.a.ad.c.talis est pportio.b.ad.a. ¶ Deinde est vna alia regula Ar. si due potētie diuise mouent duo mobilia diuisa: eedez po^e aggregate mouebunt illa mobilia aggregata equali velocitate. ¶ Cōtra istaz regulam sit prima ñclusio si.a.po^a ma net.b.mobile aliqua velocitate: ⁊.c.potentia mouet.d.mobile aliqua velocitate aggregatum ex.a.⁊.c.potentijs non mouebit aggregatum ex.b.⁊.d.mobilibus equali velocitate qua.a.mouebat.b.⁊ equali velocitate qua.c.mouebat.d. sz bñ velocitate media. Verbi gra sit.a.sicut quatuor: ⁊.b.suū mobile sicut vnū: ⁊ ex alia parte sit.c.ēt sicut qtuor ⁊.d.suū mobile sicut duo: tunc dico q aggregatuz ex.a.⁊.c.mouebit aggregatū ex.b.⁊.d.pdicto mō. pbat qr pportio aggregati ad aggregatū est sicut octo ad tria que est dupla suppartiens duas tertias: ⁊ ista pportio nō est equalis pportioni quatuor ad duo: nec etiā ea maior est ergo media iter eas erit ergo silr de motibus: ñtia tenet per primā suppositionē: qr eadez est velocitas qualis pportio pportionum: ⁊ añs declaratū est. ¶ 2ª ñclusio si.a.mouebit.b.aliqua velocitaet ⁊.c.mouet.d.equali velocitate: aggregatū ex.a.⁊.c.motorib^9 mouebit aggregatū ex.b.d.mobilib^9 equali velocitate: pbat: equalis est tūc pportio aggregata ex motorib^9 ad aggregatū ex mobilib^9 qualis erat motorum diuisim ad mobilia diuisim quare ⁊ c.

Quantum ad tertiū sit prima regula si potentia motoris ad potentiā sui moti fuerit proportio dupla potentia motiua duplicata mouet idē mobile in duplo velocius: verbi gra fit potētia motiua a.sicut duo ad suum mobile.b.sicut vnū ⁊ duplz ad.a. sit.c.sicut quatuor: dico q.c.mouebit.b.precise in duplo velocius qz a.mouebit.b.demonstratio huius patet ex precedentibus. ¶ 2^a regula si potentia mouentis ad potentiā sui moti fuit proportio dupla eadē potentia mouebit medietatez istius moti in duplo velocius precise: verbi gratia: sit.a.potētia motiua sicut quatuor: ⁊.b.motuz sicut duo: ⁊.c.medietas moti sicut vnū: dico q.a.mouet.c.precise in duplo velocius qz mouebat.b.iteruz demonstratio istius clara est ex precedentibus. ¶ 3^a regula est. Si potētie mouentis ad potentiā sui moti fuerit proportio maior qz dupla: potentia duplicata nō mouebit idem mobile in duplo velocius: sed min^9: verbi gratia: sit.a.potentia sicut quatuor: ⁊.b.mobile sicut vnuz: ⁊ duplz ad.a.potentiā sit.c.⁊ sicut octo: dico q non mouebit b.in duplo velocius qz mouebat.a.patet hoc ex eo q proportio.c.ad.b.nō est dupla ad proportionez.a.ad.b.sicut prius dicebat. ¶ 4^a regula si fuerit potētia mouentis ad potentiā sui moti proportio maior qz dupla: eadem potentia nō mouebit medietatez sui moti precise in duplo velocius: sed minus: verbi gratia: sit.a.potētia sicut octo: ⁊ sit.b.suum mobile sicut duo: ⁊ sit medietas mobilis.c. sicut vnū: dico q.a.nō mouebit.c.in duplo velocius qz mouebit.b.sed minus: patet hoc ex eo q proportio.a.ad c.nō est dupla ad proportionē.a.ad.b.sicut potest apparere ex precedentibus. ¶ 5^a regula si potentie mouentis ad potentiā sui moti proportio fuerit minor qz dupla eadē potentia duplicata mouebit idem mobile plusqz in duplo velocius: verbi gratia: sit.a.potētia sicut tria ⁊.b.suū mobile sicut duo: ⁊ duplū ad.a.sit.c.sicut sex: dico q.c.nō mouebit.b.plusqz in duplo velocius qz.a.mouebit.b. patet hoc ex eo q pportio.c.ad.b.est plusqz dupla ad proportionem a.ad.b.sicut patet ex precedentibus.

Adrōnes dico q forte ex vitio translatoris posite sunt false tales regule que credunt ēē posite de mente Ar. licet nō ita sit. ⁊ ita potest dici pro excusatione Aristotelis.

¶ Et sic est finis septimi libri physicorum.

¶ Questiones magistri Alberti de Saxonia super octauũ librum physicorum Arr.

Tex. cõmenti. j.

¶ Vtrũ autem factus sit aliquando motus: cum non esset prius ꝛc. Qõ. j.

Primo queritur circa textum octaui libri physicorꝝ ꝛ est prima questio. vtrũ semper fuerit motus: ꝛ semp erit motus. ꝛ arguit ꝙ nõ: naꝫ sic sequeretur ꝙ mundus esset eternus: ꝑñs falsum ꝑsequẽtia tenet ex eo ꝙ q̃ diu fuit motus mũdi ꝛ q̃ diu erit taꝫ diu fuit mũdus ꝛ erit sed falsitas ꝑñtis probatur: nam si mũdus esset vel fuisset eternus: sequeret ꝙ iam esset magnitudo infinita aliquorꝝ separatorꝝ nõ facientiũ tertiũ ex his cõpositũ: sed hoc est incõueniens: ꝑbat ꝑñtia: nam si mundus fuisset eternus infiniti hoies fuissent mortui. ꝛ cum ꝑm Arr. anima humana sit ꝑpetua: sequeret ꝙ essent iaꝫ infinite aie hoiuꝫ mortuorꝝ. ꝛ cũ tales nõ ꝑstituant vnũ tertiũ ex eis compositũ sequit quod dictũ est. ¶ 2° sequeretur ꝙ vna multitudo ifinita eẽt maior alia: ꝑñs est falsum: ꝑbat ꝑñtia: nam si mundus est eternus: tũc multitudo annorꝝ preteritorꝝ esset ifinita: ꝛ similiter multitudo dierum. Sed ex quo plures ꝑcesserunt dies q̃ anni sequit multitudinẽ dierum esse maiorẽ multitudine infinita annorꝝ. ¶ 3° nam tunc sequeret ꝙ tꝑs esset eternũ: sed hoc est incõueniens: ꝑñtia tenet ex eo ꝙ motꝰ nõ est sine tpe: falsitas ꝑñtis probat: naꝫ si tꝑs esset eternũ sequeretur ꝙ aliqd esset infinitũ: puta tꝑs qd nõ cõtineret nisi precise duo infinita: sed hoc est incõueniens ex eo ꝙ si eẽt aliqd infinitum hoc ꝑtineret ifinities infinita: ꝛ ꝑbatur ꝑñtia: qꝛ non ꝑtinet nisi totale tꝑs a parte ante ꝛ a parte post ¶ 4° nõ repugnat motui aliqũ incepisse: ergo oppositũ qõnisnõ est incõueniẽs: ꝑñtia nota est de se: aũs ꝑz de motu aialis qui post eius quietẽ põt icipere de nouo ꝛẽ. hoc idem ꝑz de motu lapidis qui põt incipere de nouo. ergꝰ ꝛẽ. etiã sic videt de motu celi ꝙ poterat aliqũ incipere moueri post quietem vel postq̃ quieuit.

Tex. cõ. 13. In oppositum est Arr. ꝛ eiꝰ Cõmẽtatorꝝ i isto octauo. ¶ Ad istam qõnem ꝑmo rñdendũ est ꝑm ꝙ rñderet Arr. ꝛ cõmẽ. ¶ 2° rñdendum est ad eam ꝑm veritatem.

Quantum ad primũ sciendũ est: ꝙ quũ querit an semp fuerit motꝰ: ꝛ semp erit motus: capit semp pro ꝑtinue ꝛ nõ intercise: vñ aliqũ illum qui oi die legali solet legere dicimus semp legere lꝫ intercise aliqũ legat: ꝛ aliqũ nõ: sed sic nõ capit semp in ꝓposito. ¶ 2° sciendũ ꝙ siliꝫ nõ accipit semp pro omni tempore: nam sic ꝑm fidẽ nostrã bñ esset ꝓcedendũ ꝙ semp fuit motus. ſ. omni tpe. Sed capit hic semp ꝑpetualꝫ vel eternaliter: ita ꝙ sit sensus vtruꝫ semp fuit motꝰ ꝛ semp erit motus. i. an eternaliter fuerit motꝰ: sic ꝙ ante quemlibet motũ fuit motus: ꝛ post quẽlibet motũ erit motus. ¶ 3° sciendũ est ꝙ si nõ semp fuisset motus: sed aliqũ icepisset anteq̃ nullus fuisset: hoc põt imaginari quadrupliciter vno mõ sicut primus motor ꝛ primũ mobile simul incepissent: ꝛ cuꝫ incepissent incepisset motus. ¶ 2° modo sic ꝙ primũ mobile eternaliter fuisset: sed ꝙ primus motor incepisset de nouo ꝛ ꝙ tũc icepisset motus: ꝛ etiã ꝑmus motus. ¶ 3° mõ põt imaginari ꝙ primus motor eternaliter fuisset: sed ꝙ primũ mobile de nouo incepisset ꝛ ꝙ tunc incepisset motus ꝛẽ ¶ 4° modo põt imaginari ꝙ tam primus motor: q̃ primũ mobile eternaliter fuissent: sed ꝙ primus motor nõ ab eterno mouisset: sed aliqũ incepisset mouere post quietẽ infinitã primi mobilis. Ex his principaliter notatis ꝓclusio Arr. ꝛ Cõmentatoris ẽ ista: ꝙ semp fuit motus ꝛ ꝙ post quẽlibet motũ erit motus. ꝛ ꝙ nunq̃ de nouo incepit motꝰ: nec nunq̃ desinet motus. pro ista conclusione Arr. probat vel saltẽ ex suis principijs probari possunt quatuor conclusiones quibꝰ probatis inferẽt principalis conclusio Arr. prima est ista: non simul primus motor ꝛ primũ mobile incepunt: probatur: quia primus motor ꝛ primũ mobile nunq̃ inceperunt ergo nõ simul. ꝑñtia tenet: antecedens probatur: nam aliquod illorꝝ incepisset: vel ex aliquo vel ex nihilo nõ põt dici ꝑm: nam Arr. ꝛ Cõmẽ. supponunt pro principio ex nihilo nõ posse fieri aliquid: nec potest dici primum: nam si primũ mobile incepisset ex aliquo tunc ad ipsuꝫ mobile fuisset ali ud mobile puta illud de quo fiebat. ꝛ sic primũ mobile nõ fuisset primũ quod implicat. ¶ 2° si incepisset ex aliquo hoc fuisset per generationẽ: ꝛ cum omnẽ generationẽ precedat alteratio sequit ꝙ ante primũ motuꝫ fuisset alteratio: ꝛ per ꝑñs illius motus: ꝛ sic primus motus nõ fuisset primus: quod iteruꝫ implicat. similiter arguit de primo motore: si incepisset de nouo hoc nõ potuisset fuisse a se ipso: cum nihil se ipsuꝫ efficiat: ergo hoc oportuisset fuisse ab alio efficiente seu motore: ꝛ per ꝑñs primus motor nõ fuisset primus qd implicat. ¶ 2ª conclusio: nõ est verũ primũ mobile eternaliter fuisse ꝛ primuꝫ motorẽ incepisse. ꝑbat: quia primus motor eternaliter fuit per oẽs ꝛ nõ incepit sicut iam probatur: ergo conclusio vera. ¶ 3ª conclusio nõ est verũ primum motorẽ eternaliter fuisse: ꝛ primũ mobile de nouo incepisse: ꝛ ad eius inceptionẽ incepisse motũ: ꝑbat qꝛ primũ mobile nõ incepit: ergo cõclusio vera: ꝑñtia tꝫ: aũs ꝑbat: quia si icepisset: vel ex aliquo: vel ex nihilo. ergo. ¶ 4ª conclusio non est verũ primũ motorẽ ꝛ primũ mobile eternaliter simul fuisse: ꝛ primũ mobile incepisse moueri post quietem infinitam primi mobilis: ꝑbat: nam ante inceptionẽ motus primi mobilis: vel primuꝫ mobile quieuisset naturaliter: vel violenter: nõ põt dici ꝙ naturaliter nam tunc oporteret ꝙ nunc moueret violenter: ꝛ etiã tũc prius fuisset motũ: propter hoc ꝙ quies naturalis est terminus motus: ꝛ sic ante inceptionẽ primi mobilis fuisset motus ꝛ per ꝑñs quẽ tu dicis esse primũ nõ fuisset primus: nec põt dici ꝙ ante quieuit violẽter: quia nullũ violentũ ita diu durasset: ꝛ etiã oẽ quietẽ violentã precessit aliquis motus: ꝛ per ꝑñs iterum ante primũ motũ fuisset alius. ¶ 2° si primus motor ꝛ primũ mobile eternaliter simul fuerunt: licet primus nõ eternaliter mouebat: sed aliquãdo incepit oportet ꝙ dimisisset mouere ꝓpter aliquod impedimentũ: quod oportebat prius amouere q̃ mouebat: vel indiguit alio ad mouẽdum: quod oportuit prius aduenire q̃ mouebat: quod cũq̃ istorum dicatur concluditur ꝙ ante illuꝫ motum: quem tu dicis esse primum fuit motus: ꝛ per cõsequens primus motus nõ erat primus. ¶ Istis quatuor cõclusionibus positis arguitur ad conclusionẽ principalem. Si nõ semp fuisset motꝰ vel icepisset aliqũ: vel ergo hoc fuisset ꝙ ꝑmus motor ꝛ primũ mobile simul icepissent: cum quibus incepisset motus: vel hoc fuisset ꝙ primum mobile eternaliter fuisset: ꝛ primus motor de nouo incepisset ad cuius inceptionẽ incepisset motus: vel hoc fuisset ꝙ primus motor eternaliter fuisset ꝛ primuꝫ mobile de nouo incepisset: ad cuius inceptionem motus incepisset: vel hoc fuisset ꝙ tam primus motor: q̃ primũ mo

bile eternaliter simul fuisset: ⁊ q̃ motor primum mobile de nouo incepisset mouere post quietem infinitam nullum istorum potest dici. ergo ⁊c. maior est nota ex sufficienti diuisione: minor patet: nam non potest dici primus per primam conclusionem: nec secundum per secũdam: nec tertium per tertiam: nec quartum per quartam. Sic ergo responderent Arz. ⁊ cõmentator. ¶ Et tunc responderent ad rationes in oppositum: ad primam quum dicebatur: sequeretur q̃ mundus esset eternus: ꝓcederent ꝓñtiam ⁊ ꝓsequens: ⁊ quum dicebatur actu esset multitudo infinita animarum negarent ꝓñtiam: nam diceret q̃ non esset nisi vna anima intellectiua omnium hominum: ⁊ dicerent q̃ esset vnus certus numerus animar: ⁊ q̃ eadẽ anima infinities fuisset humanata: seu fuisset in infinitis corporibus humanis. ¶ Ad secundã negarent ꝓñtiam: ⁊ dicerent q̃ multitudo dierum: que precesserũt non est maior multitudine annorum qui precesserunt: ita q̃ tot precesserunt dies quot anni: ⁊ non plures: quia quot anni in numero fuerũt finito dato qui precesserũt istis plures precesserunt dies. ¶ Ad tertiam sequeretur q̃ esset aliquod infinitum responderent q̃ non esset inconueniens esse aliquod infinitum. quod contineat precise duo infinita sibi inuicẽ continua: nihilominus illud continet infinities infinita equiualenter: ita q̃ tempus infinitum continet precise duo infinita sibi continua. s. totale tempus futurorũ: ⁊ totale tempus preteritor: nihilominus continet plura infinita equiualenter: naz prima dies alicuius anni cum vltima eiusdem ⁊ precedens primaz cum sequente vltimã: ⁊ sic in infinitũ eundo ex vna parte a retro: ⁊ ex alia parte ad ante constituunt tempus infinitũ. ¶ Ad quartã dico q̃ nullus est motus qui incipiat de nouo quin ipsum precesserit alius motus: ⁊ illum alius: ⁊ sic vltra: nec est simile de animali ⁊ celo: naz licet animali nõ repugnet incipere de nouo moueri: tamen repugnat celo q̃ incipiat de nouo moueri: sicut argutum est.

Quantum ad secundum. dico q̃ ꝑm fidẽ nostrã ⁊ rei veritatẽ: aliquando incipit motus: quẽ non precessit aliquis motus: ⁊ hoc per istuz medium q̃ eternaliter fuit primus motus licet non eternaliter fuerit primuz mobile: sed aliquando inceperit: ⁊ tũc incipit motus. ¶ Ad rationes Arz. contra hoc respondetur: quando arguebatur. si aliquãdo incepisset vel ex aliquo vel ex nihilo: dico q̃ ex nihilo ⁊ non incipit per generationẽ: sed per creationẽ: ⁊ ideo negaret Arz. illud ꝓncipiũ ex nihilo nihil fit. Sed adhuc fortius argueret Arz. contra istam veritatẽ supponendo quod etiã credit fides nostra q̃ primus motor est imutabilis: ⁊ hoc supposito arguitur sic: vel primus motor semper potuit facere primum mobile: vel non semper potuit facere primũ mobile. Si dicatur secundũ: hoc est contra fidez nostrã: ⁊ similiter si non semper potuit: tunc sequitur q̃ primus motor est imutabilis. s. de non posse ad posse: quod est ꝓtra suppositionẽ: ⁊ sic fuisset mutatus: ⁊ mutationẽ quã dicimus esse primã: non fuisset prima. Si autez dicatur q̃ semper potuit facere: tunc arguitur sic: vel cũ hoc q̃ semper potuit semper voluit: vel non semper voluit. si dicatur q̃ semper voluit: sequitur q̃ primus motor semper fecit primũ mobile: quod est contra te. Si autem dicatur q̃ non semper voluit: tunc aliquãdo produxit ⁊ aliquãdo voluit: sequitur q̃ tunc mutabatur de non vele producere ad velle ꝓducere: ⁊ per cõsequens est mutabilis: quod est contra suppositionẽ. ¶ Respondetur q̃ ꝑmus motor semper potuit producere primũ mobile: ⁊ similiter semper voluit producere: prout ly semp determinat hoc verbũ voluit: sed non prout determinat hoc verbũ producere: nec ex hoc sequitur q̃ semper produxit recte in simili sicut tu potes ex nunc velle cras ire ad forum ⁊ si cõtinuetur tibi ista voluntas ⁊ nõ mutetur: tu cras de nouo ibis ad forum. ita primus motor semp voluit producere primũ mobile de nouo: que voluntas continuabatur vsqz quo produxit ipsuz de nouo: absqz hoc q̃ ex hoc fuisset ali qua mutatio facta in primo motore.

¶ Tex. cõmẽti. xiij.

¶ Et corruptibile igitur indigebit corrumpi: vt corrũpatur ⁊c. D. ũ. ij.

Queritur consequẽter secũdo vtrũ aliquis motꝰ sit eternus: ⁊ arguit primo q̃ nõ. omnis motus est inter cõtraria: ergo nullus motus est eternus antecedẽs pz ꝑ Arz. quinto huius: ꝓsequẽtia probatur: quia iter quelibet ꝓtraria est distantia finita: ergo quocũqz motu dato. quũ pertingit alterum contrariorũz ad quod finitur ⁊ terminat. ⁊ per consequens non est eternus. Sed diceret aliquis ad istaz rationem licet inter quecũqz contraria sit distantia finita tamen quũ mobile mouetur de vno contrariorũ attingens alterũ: per reflexionez: econuerso potest moueri ad illud a quo incipit: ⁊ iterũ reflecti ⁊ sic perpetue ergo: licet inter huius quecũqz contraria sit distantia finita: tamen videt q̃ per reflexionẽ possit iter ea perpetuare. ¶ Breuiter ista responsio nõ valet propter hoc q̃ motus quoz vnus est ante reflexionẽ ⁊ alius post sunt contrarij: similiter necesse est inter eos intercipi quietẽ mediã: sicut postea videbitur: propter quod ex eis non potest constitui vnus motus. ⁊ propter hoc adhuc nullus motus potest esse perpetuus ⁊ continuus qui est inter contraria: saltẽ cõtinuus ex motu: qui est ante reflexionẽ: ⁊ motu: quꝰ est post. ¶ 2° si aliquis motus esset eternus: hic maxime eẽt motus celi: ꝓsequens est falsum: falsitas pz: quia nullus motus celi est perpetuus: ergo falsuz est q̃ motus celi sit perpetuus: ꝓñtia tenet: antecedẽs probat: quia nec reuolutio hodierna est perpetua: nec reuolutio crastina. similiter quibuscũqz reuolutionibus datis: ex eis nõ constituitur motus infinitus: nec perpetuus: sed finitus. ¶ 3° si aliquis motus esset infinitus: in duratione videt q̃ ille esset frustra: sed hoc est falsum: cum deus ⁊ natura nihil agant frustra: ⁊ probat ꝓsequentia: nam omnis motus tendit ad aliquez terminũ quo habito cessat ille motus: si ergo aliquis motus esset perpetuus hoc videtur eẽ pro tãto q̃ nunqz attingit ad terminũ ad quẽ tendit: ⁊ sic videtur talẽ motũ esse frustra. ¶ 4° si aliquis motus esset eternus: vel ille esset naturalis vel violentus: non potest dici q̃ sit violentus ꝓpter hoc q̃ nullũ violentũ perpetuũ: nec põt dici q̃ naturalis ꝓpter hoc q̃ sicut pz primo celi. oĩs motus naturalis est in fine velocior qz in principio. sic tunc omnis motus naturalis haberet finez: ⁊ per consequens nullus motꝰ naturalis eẽt perpetuus. ¶ 5° nulla quies est perpetua: ergo nullus motus. ꝓsequẽtia tenet a simili: naz videtur sic esse de motu: sicut de quiete: ⁊ ꝓñs pz ex eo q̃ omne quiescens est mobile: omne autẽ mobile aliquãdo mouetur: aliter enizz eius potentia ad motuz frustaret: ⁊ sic tunc aliqñ desineret quescere: ⁊ per ꝓñs nõ potest eius quies esse perpetua. ¶ 6° impossibile est fieri: quod impossibile est factũ esse: per Arz. in sexto huius ⁊ primo celi: sed impossibile est factũ esse aliquem motũ perpetuũ. ergo impossibile est fieri aliquẽ motum perpetuũ. ꝓñtia pz ex eo: q̃ quocũqz motu facto ille est finitus ⁊ terminatus ⁊ per ꝓñs nõ eternus. ¶ 7° nullum corruptibile est eternũ: omnis motꝰ est corruptibilis. ergo nullus motus est eternus: maior est nota ex eo q̃ omne corruptibile aliqñ corrumpetur: vt pz primo celi: minor patet ex eo q̃ omnis motus stat in continua generatione ⁊ corruptione.

Tex. cõ. 6.

Tex. 2. n. 4

In oppositum

Tex.cō.13. **In oppositum** est Az.qui videtur cōcedere aliquem motuz esse eternū: scilicet motum primi mobilis. ¶Ad istam questionem respondendum est primo ꝑm Az.¶2° respondendū est ad eam ꝑm veritatem.

Quantum ad primuz sit prima conclusio q̃ hec est falsa:aliquis motus est eternus: ꝓbata est per secundam:sextam:z septimam rōnez.¶2ª ꝛclusio est:ꝓpetue z eternaliter est aliqs motus ad istum sensuz q̃ aliquid ꝓpetue mouebat: z ꝓpetue mouebat: sicut est ipsum celum.Et istam ꝝnez intendit Az.qui dicit motum esse eternū:z nititur eam ꝓbare: tam ex parte mobilis q̃z ex parte motoris:sicut aliqualiter visum est in p̃cedenti questione:z vltra hoc qd̄ visuz est ibi:adhuc Az.nititur ꝓbare eandem cōclusionem:sic non est dare aliquam mutationem primā:ergo quēlibet mutationē p̃cessit alia mutatio a parte ante ꝓpetua: ꝛsequentia tenet:antecedens ꝓbatur:naz dicat aduersarius q̃ aliquādo de nouo primus motor incepit mouere primuz mobile:z q̃ illa mutatio:seu motus fuit p̃ma:quia cōtinue ante nō mouebat:sed ꝓbatur q̃ ista mutatio nō fuit prima:ex quo tunc primus motor mouebat:z ante nō.sequitur q̃ tunc primus motor aliter se habuit ad primū mobile q̃z ante se habebat: sed hoc non poterat esse sine mutatione: quare videtur q̃ ante mutationem quam aduersarius dat fuerit mutatio prior.¶Breuiter tenendo veritatē q̃ nō eternaliter fuit mundus:ista ratio solueretur.cōcedendo esse primā mutationez:z quando arguitur q̃ quando p̃mus motor mouet illa mutatione. tunc aliter se habet ꝛc.Sed vlterius dicitur q̃ hoc non est per aliam mutationem a mutatione prima.vnde prima mutatio est illamet mutatio qua primus motor aliter se habet ad primū mobile q̃z prius se habuit. ¶Secundo adhuc Az.nititur probare istam conclusionem: ex parte temporis:z hoc sic:tempus est eternū:ergo z motus.antecedens p̃supponit esse verum:z ꝓñt.a probatur ex eo q̃ tēpus est ꝓpria passio motus:mō si ꝓpria passio alicuius est eterna ipsum est eternū. ¶Breuiter iterum tenendo veritatē soluit ratio.negando q̃ tempus sit eternum.vnde dicendum est q̃ tempus incepit quando primus motor incepit mouere primū mobile ex eo q̃ tempus nō est aliud q̃z motus primi mobilis. ¶Adhuc tertio predicta conclusio potest ꝓbari ab effectu:nam in perpetuum erit generatio z corruptio in istis inferioribus: z fuit:igitur perpetue celum mouebat z mouebit:ꝓñtia tenet ex eo q̃ motꝰ celi est cā ꝗiationis z corruptiōis in istis iferioribus sicut videmus:q̃ ꝑm accessum:z recessuz ad nos solis in obliquo circulo sunt alie z alie ꝗiationes: Tex.cō.57. z corruptiones:añs pz:z ponit Az.in 2° de ꝗiatiōe.Dicendum est ad istud ꝑm veritatē negando assumptū.s.q̃ ꝓpetua,sit ꝗiatio in istis inferioribꝰ.¶4° adhuc p̃dicta ꝛclusio posset persuaderi:naz deus est ens optimū z nobilissimū:ergo bñ potest esse ipm semp fuisse:z semp fore:in statu nobilissimo:z excellentissimo:z cuz ipm dominari multis sit in statu pfectiori q̃z ipm dominari paucis vel nullis:videtur q̃ semp dominabat:z denominat multis.sicut iam dominat:z sic videt q̃ fuit mundus z erit: z per ꝛñs motus.¶Ad istam persuasionē respondetur q̃ ita ante dominabat multis sicut modo: quia omnia erant in sua potestate:ꝑm q̃ modo ¶Adhuc quinto potest eadē ꝛclusio psuaderi:qz cuz deus sit optimus:videt q̃ semper debebat nobis pficere cum hoc pōt sine labore z pena eius:sed si semp fuisset mundus.semp entibus alijs a se pfecisset:z hoc sine labore eius:ergo hoc semper debebat fecisse.¶Rñdet q̃ vez est q̃ semp debeat hoc fecisse si fuisset ad hoc obligatus:sed quia non fuit non fecit nisi sicut voluit: z sibi placuit: nec ex hoc iniuste egit. ¶Adhuc sexto posset persuaderi predicta conclusio:nam illud quod melius est ponenduz in natura: sed melius est nos simul z deum esse q̃z deum esse solum:ergo videtur q̃ semper ita fuit. ¶Respondetur q̃ lz deum esse z mundum esse sit melius q̃z deum esse solum:non tamen melius simpliciter: vnde ex hoc q̃ deus est cum mundo nō est mūdus melior: nec hoc est meliꝰ deo q̃z si solus sit.

Quantum ad secundum dicendum est ꝑm veritatez q̃ aliquando incepit motus z nunq̃z ante fuit motus:z iste motus incepit in mūdi creatione:breuiter istud non potest ex sensibilibus z naturalibus rationibus deduci:sed solum fide conceditur z tenetur Az.z cōmentator tenentes aliam viam soluerent rationes ante oppositum. ¶Ad p̃mam dicerent concedendo omnem motum esse inter contraria:que quidem contrarietas sufficit ad motum:negant tñ omnem motuz inter contraria:que quidem contrarietas impediret ꝛtinuationem:z perpetuationem motus:vnde dicerent motum circularem non esse inter talia contraria:sed omnē aliū motū cōcedrent hoc. ¶Scōa ratio fuit pro p̃ma conclusione. ¶Ad tertiā responderent q̃z motor mouēs motu perpetuo non mouet propter aliquid quo carent: sed mouet ꝓpter aliquid quod habet.s.ꝓpter sui pfectionem manutenendam:z ideo non attendit ad aliquē terminum:quantū est ex parte temporis vel loci:z per ꝛñs perpetuo durabit absq̃z hoc q̃ fiat frustra. ¶Ad quartā vel esset naturalis:vel violentus: respondetur q̃ est nālis:z quū dicit omnis naturalis est velocior in fine q̃z in p̃ncipio hoc intelligitur de motu naturali locali recto:sicut est motus grauium z leuium:nō aūt intelligitur de motu circulari. ¶Ad quintam dico q̃ non est simile de motu z quiete:quies enim habet rationez priuationis: z motus rationem habitus.¶Sexta z septima vadunt pro conclusione prima.

¶Tex.cōmēti.ij.

¶Si igitur impossibile esse z intellige re tempus ꝛc. Qō.ij.

Queritur tertio vtrū perpetuo fuerit tempus:z arguitur q̃ non:naz sic sequeretur q̃ infinita essent ꝑtransita:sed hoc est falsum:nam hoc est cōtra rationē infiniti ex eo q̃ infinitum dicitur illud quod non hz finez: z aliquid nō dicit pertransitū nisi peruenitur ad eius finē: ꝓñtia tenet: qz si ꝓpetuo fuisset tp̃s.ifiniti dies z āni fuissent ꝑtransiti.

In oppositum est Az.z eius cōmentator in isto 8° Breuiter sicut dictuz est de motu:ita dicendū est de tēpore:nec ista questio mota est ꝓpter aliud nisi ad videndum quasdā rōnes Az.z cōmentatoris sumptas ex parte temporis ad ꝓbandum perpetuitatē motus.Et ideo sicut ꝑm veritatē z fidē dicēdum est de motu q̃ aliquādo incepit:ita dicēdum est de tpe:ꝓpter hoc q̃ tp̃s est idē cum motu p̃mi mobilis.Sz Az.z cōmētator:opinātes ꝗriū ꝝ hoc arguūt sic:nā si nō ꝓpetuo fuisset:sed aliqñ incepisset:tūc icepisset in aliquo nūc:sed cū de rōne nunc sit.q̃ sit initiū alicui⁹ tpis scilz finiti z finis alterius.s.p̃teriti:seqū q̃ si tp̃s icepisset i aliquo nūc q̃ ante illud fuisset aliud tp̃s:cuius quidē alterius tpis illud nūc fuisset finis.¶Breuiter ad istā rōnez tenēdo veritatē: dicēdum est tp̃s aliqñ incepit anteq̃z nō fuit aliud tp̃s:posset tñ rñderi distiguēdo de nūc:sicut distinguit de p̃ncto:qd̄az est nūc initians: qd̄ā vero nūc ꝛtinuās recte sicut aliquis p̃ncta initiās lineaz:z aliqs p̃ncta ꝛtinuās ptes linee:z tunc qñ dicebat q̃ de rōne nūc est q̃ sit initiū ꝛc.hoc est vez de nūc ꝛtinuāte:z non de alio nūc.¶Sed breuiter contra hoc instat Cōmentator dicens non esse simile de p̃ncto z de nūc:ꝓpter hoc q̃ Tex.cō.11.

punctus tenet se ad pmanentia: nunc vero ad successiua:
successiua vero dicunt: q; alijs succedunt. Si vero aliqd
nūc est initiatiuū alicuius temporis: tunc illud tempus
est successiuū: ⁊ cum de ratione successiui sit alteri succede
dere. sequit q alteri succedat: ⁊ per ꝓsequēs nūc initians
nō solū initiat: sed etiā terminat supple illud tempus cui
aliud tempus succedit. cui? illud nūc est initiū. ¶ Aliter
potest responderi ad predictā rationem negando nunc:
⁊ puncta indiuisibilia in tempore: ⁊ in linea. Sed quum
arguebat: si tempus incepisset in aliquo nūc incepisset: cō
cedo in aliquo nūc. i. in aliqua parte temporis puta pri
ma. ⁊ si arguit sit illa prima pars. a. admittat: tūc. a. est ens
successiuū: ergo alteri succedit: sic ergo ante. a. fuit aliud
tempus ⁊ per ꝓns. a. nō fuit ꝑma pars temporis. ¶ Re
spondet quū dicit q. a. est ens successiuū: admittit ⁊ quū
dicebat: ergo alteri succedit: dico q non semper. propter
hoc dicit successiuū q alicui succedat: sed ideo: quia eius
vna pars succedit alteri: ⁊ hoc sufficit ad hoc q dicat ens
successiuū. ¶ 2° adhuc aliter argueret q perpetuo fuerit
tempus: ⁊ nō aliquando incepit: nam si aliquandoince
pisset aliqn verū esset dicere tempus nunc est ⁊ ante hoc
nō erat. Sed cū ante sit differentia tēporis: sequit q ante
tempus erat ⁊ sic in infinitū. ¶ Ad illud posset responde
ri q nō sequit ante tps nō erat tempus: sicut non sequit
extra mundū nō est locus: ergo extra est aliqd: licet extra
sit differētia loci. Sed si argueret ante tēpus nō erat tps:
vel ante mundi perfectionē non erat tempus: ergo ante
pfectionem mundi erat ante: ⁊ cū ante sit differenta tpis
sequit q ante mūdi perfectionem erat tempus. Respon
detur q nō sequit tps ante mūdi pfectionem nō erat tps
ergo ante pfectionē mūdi erat ante: est enim añs vna ne
gatiua: que ad nō sui verificationē non requirit aliquid
positiuū in esse: siue in re significata. Unde posito q nul
lus eēt equus vel asinus adhuc ista esset vera equus nō
est asinus. Ita etiaz qñ nullū erat ante ista erat vera: ante
factionē mūdi nō est ante: similiter ista ante mūdi factio
nem nō est tempus: vel nō erat tēpus ⁊c. ¶ Quāuis ista
solutio bene satisfaceret p̄dicto argumēto i quo assume
batur ꝓpositio negatiua: tñ difficilius argueret: nō argu
endo negatiue: sed affirmatiue: naz si aliqn tps icepisset: ⁊
similiter mundus: tunc verum esset dicere q deus erat
ante mundi factionem. cuz ante sit differentia temporis
sequitur q ante mundi factionem erat tempus. ¶ Alli
qui responderent q deus non fuit ante factionem mun
di ꝑm tempus. sed fuit ante ꝑm naturam. Sed ista solu
tio non sufficit: nam posito q perpetuo fuisset mundus
ante: adhuc deus fuisset ꝑm naturam: sed si ponimus q
mundus incepit aliter oportet q deus fuerit ante mun
dum q̄z si mundus sit perpetuus: si ergo tunc fuisset ante
secundum naturam: videtur q modo non ꝑm naturaz:
sed aliter: ⁊ per consequens videtur q ante ꝑm tempus.
¶ 2° nam deus prius q̄z fecit mundum potuisset fecisse
vnam fabam: tūc si hoc fecisset illa faba fuisset ante mun
dum: sed non ante ꝑm naturam: ergo ante ꝑm tempus:
ergo videtur q ante factionem mundi fuerit tempus: q
autem ista faba non fuisset ante ꝑm naturam. patet hoc:
quia nihil dicitur esse ante aliud ꝑm naturaz nisi habeat
quandam causalitatem supra ipsum: modo talis faba
non habet causalitatem supra mundum: ergo non fuit
ante mundum ꝑm naturam. sed ꝑm alium modum an
teriositatis: vel priositatis qui modus non videtur esse
nisi priositas ꝑm tempus: ergo videtur ante fuisse tem
pus. ¶ Alij ergo responderent q deus fuisset ante mun
di factionem: non solum ꝑm naturam: nec etiaz ꝑm tem
pus: sed ꝑm eternitatem: sed hoc non valet propter
hoc q eternitas est tota simul: ⁊ idiuisibilis. ⁊ ideo in ipo
nō est recipere prius ⁊ posterius. siir ista solutio non va
let ad argumentū factum de faba: nam illa faba de qua
dictum est non fuisset ante mundum: ꝑm eternitatem:
quia vel hoc intelligitur q illa faba fuisset ante ab eter
no: vel intelligitur q illa faba fuisset in priori parte eter
nitatis q̄z mundus: nō pōt dici ꝑmuz ꝓpter hoc: q non
fuit ab eterno: nec potest dici secūdū pp hoc q eternitas
est tota simul ⁊ indiuisibilis: in qua non est accipe prius
⁊ posterius. ¶ Dicendum est ergo aliter q deus fuit an
te mundi factionem: ⁊ similiter illa faba si fuisset creata
ad istum intellectum. q deus fuit mundo non existente:
ita q deus fuit ante factionem mundi: non solū ꝑm na
turam: nec ꝑm eternitatem: nec proprie ꝑm tempus: nisi
improprie ad istum sensum q deus fuit ante mundi fa
ctionem ꝑm tempus. i. in tanto deus fuit ante factionem
mūdi quantum fuisset tempus: in quo deus fuisset mū
do non existente: sed de facto non fuit ibi tantū: nec quā
tum. ¶ Similiter si deus creasset vnam fabam ante mū
di factionem: in tanto fuisset ante mūdi factionem quan
tum fuisset tempus in quo ista faba fuisset: mundo non
existente: ita q proprie non fuit ante: sed ad intellectum
predictum. ¶ Itaq; imaginandum est: q si deus creasset
homines eo ordine fuissent ab sq; hoc q creasset tempus:
hoc enim potuisset fecisse cum tempus sit extrinsecum tē
porālibus q si fecisset adhuc fuisset adam ante filium su
um: ⁊ sic vltra ad istum sensum q adam tanto tempore
fuisset ante filium suum: quantū fuisset tempus in quo
adā fuisset filio suo nō existente. Similiter proportiona
liter est dicendum: si ante mundi factionem creasset qua
tuor angelos. a. b. c. d. vnum consequenter post aliuz: ita
q. a. fuisset ante. b. in tanto quantum fuisset tempus per
quod fuisset. a. non existente. b. licet de facto nullū fuisset
tempus: ⁊ similiter licet de facto nullum fuisset tantum:
vel quantum. Breuiter ista excedunt nostram imagina
tionem: propter hoc q imaginatio nostra solū extendit
se ad extensa: ⁊ quanta: nihilominus intellectus: qui est
inextensus debet ⁊ potest ista intelligere.

Ad rationem factam in oppositum respon
deret Aristote. non esse inconueniens infinitum a parte ante. licet non a parte post p
transitum: mō totale tempus preteritum: licet sit infinitum a parte ante: tamen non est infinitum a parte post:
quare ⁊c. ⁊ sic patet ad questionem.

¶ Ter. cōmēti. xxj.

¶ Principiū aūt considerationis quod quidem est ⁊c. Q. ō. iiij.

Queritur cōsequenter quarto vtrū
omne corpus moueat: ⁊
arguit ꝑmo q sic de motu locali: nā si esset
aliquod corpus quod non moueretur: ſz
quiesceret: hoc esset propter hoc: q illud
corp° eēt in loco suo naturali: ſz hoc nō po
test dici propter hoc q celum continue mouetur: nō ob
stante q continue est in loco suo naturali. similiter ignis
⁊ aer: qui est vltra summitates altissimorum montium
ista continue mouentur: ꝑm q patet per Ez. primo me
thaurorum: ⁊ tamen ista sunt in locis suis naturalibus.
¶ Secundo postq̄z ignis ⁊ aer: qui qdē est vltra sūmita
tes altissimorum mōtium continue mouent: ⁊ similiter
aer: qui est infra continue per ventum mouetur: ⁊ simili
ter aqua per fluxum in refluxum: videt etiam q terra cō
tinue moueatur ex quo alia tria elementa ꝓtinue sic mo
uentur: ⁊ per consequens mixta: que sunt super eam: ⁊
cum etiam celum continue moueatur localiter: ⁊ cū om
ne corpus sit elementum vel mixtum vel celum: videtur
q omne corpus moueatur localiter. ¶ Adhuc posset cō
firmari q terra continue mouetur: nam propter motuz
solis circa terram continue terra vna vice calefit: ⁊ leue
fit: ⁊ alia

fit: ⁊ alia vice frigefit: ⁊ grauefit: ⁊ ex alia parte ecouerso: ⁊ cuꝫ centrum grauitatis debet esse centrum mundi: ⁊ cum continue propter talem alterationem terre a sole fiat aliud ⁊ aliud centrum grauitatis terre: videtur q̃ etiã terra debet moueri ad finem: vt semper centrum sue grauitatis sit medium mundi. ¶ Deinde tertio arguitur de alteratione: scilicet q̃ quodlibet corpus moueri potest motu alterationis: primo patet de celo: nam continue alteratur alio ⁊ alio lumine: secũdo probat idem de omnibus que sunt infra celũ: nam continue celuꝫ agit in eadeꝫ calefaciendo per accessuꝫ solis ad ea. ⁊ frigefaciendo per recessuꝫ solis ab eis. ¶ 3° probatur hoc specialiter de mixtis. naꝫ mixta habent in se contrarietatẽ ꝓpter quaꝫ continue alterantur.

Tex. cõ. 21. 2. 50. **In oppositum** vult Ar. in isto octauo: vult enim q̃ aliq̃ semp mouent ⁊ aliqua semp quiescunt. ¶ 2° nam apparet ad sensuꝫ aliqua semper quiescere: iam apparet sensui hoc de terra: ergo non est dicendum omnia moueri. propter hoc q̃ sensui apparet aliqua quiescere. ¶ 3° nam 2° huius

Tex. cõ. 3. natura est principiũ motus sicut ⁊ quietis: ergo aliqua quiescunt sicut aliqua mouentur. ¶ 4° non omne motuum mouet: ergo nõ omne mobile mouetur: ꝓsequentia tenet ex eo q̃ motuum ⁊ mobile se habent sicut potentia actiua ⁊ potentia passiua: que sibi mutuo correspondent: ⁊ antecedens probatur: nam aliquod motiuũ est potentia fatigabilis ⁊ per consequens aliquando cessat a motu. ¶ 5° aliquis motus postq̃ non est infinitus pertingit terminum ad quem mobile tendit mediante illo motu: sed illo termino habito ille motus cessat: ⁊ per consequens illud mobile non continue mouetur: sed aliquando quiescit. ¶ 6° alique mutationes fiunt propter quietem: modo si nulla quiescerent nec possent quiescere ille mutationes essent frustra. ¶ 7° aliquando mobile mouetur ad aliquem terminum quo acquisito ecõuerso motu reflexionis mouetur ab illo. sed quia necesse est mobile in termino reflexionis quiescere: videtur q̃ illud mobile aliquando quiescit ⁊ per consequens non continue mouetur. ¶ 8° non omne mobile mouetur: ergo nõ omne corpus mouetur: ꝓsequentia tenet ex eo q̃ omne corpus est mobile: ⁊ omne mobile est corpus: antecedẽs probatur: nam antichristus est vnũ mobile. ⁊ tamen antichristus non mouetur: quia nõ est. sed q̃ sit vnũ mobile patet: nam potest moueri: ergo est vnum mobile: consequentia tenet ex eo q̃ ly mobile ideꝫ est q̃ illud quod potest moueri: sed antichristus est mobilis: quia potest moueri: quia aliquando mouebitur. ¶ In ista q̃stione primo ponã conclusiones quantũ tangit motũ localem. ¶ 2° quantum tangit motuꝫ alterationis: ⁊ sic sequitur primus articulus.

Quantum ad primuꝫ sit prima conclusio possibile est quodlibet corpus moueri localiter. ista conclusio primo patet de celo: nam celum de facto mouetur: similiter patet de igne. ⁊ similiter de aere. nam aer qui est vltra sũmitates altissimorum montium mouetur ⁊ etiam aer qui est infra: ⁊ etiam de aqua sicut arguebatur in vno argumento. Et silr̃ pꝫ hoc de terra. nã possibile est q̃ ꝓtinue excessus vniꝰ grauitatis terre puta medietatis sup aliaꝫ sit tantꝰ q̃ totalis grauitas vnius medietatis hꝫ proportionẽ minoris inequalitatis super grauitatem alterius medietatis terre vna cum resistentia aeris: qui est super aliam medietatem: ⁊ quando sic esset terra moueretur: ⁊ similiter mixta super eaꝫ: ⁊ igitur possibile est: licet de facto non fit: q̃ quodlibet corpus moueatur localiter. ¶ Secunda conclusio non est ita de facto: nec est necessariuꝫ: q̃ continue terra moueat: quia forte q̃ꝫuis aliquãdo vna medietas terre sit grauior alia: tamen non propter hoc statim pellit aliam sursuꝫ: ⁊ hoc propter resistentiam aeris: qui quidem aer circundans medietatem minus grauem vna cum ea resistit medietati grauiori. Ex his duabus conclusionibus colligitur q̃ quodlibet corpus cõtinue moueri localiter sit possibile: tamẽ hoc nõ est necessariũ: nec forte sic est de facto. Quid ergo quo ad istud sit dicendum de motu augmentatiõis ⁊ diminutionis: ⁊ similiter de generatione ⁊ corruptione notum est de se.

Quantum ad secundũ. s. de alteratiõe: due sunt opiniones: quaruꝫ prima est ista: q̃ nõ quodlibet corpus continue alteratur: adhuc loquendo de corporibus: que sunt infra celũ: probatur hoc: nõ cuilibet corpori est continue applicatum suum contrarium. ergo non quodlibet corpus continue alteratur: consequentia tenet ex eo q̃ alteratio est a contrario in cõtrarium: ⁊ antecedens probatur de partibus terre, centralibus: similiter de partibꝰ ignis in spera sua. Et isti de ista opinione vna cum tenentibus conclusiones positas in primo articulo habent respondere ad factas in q̃stionis principio ante oppositum. Et ad primam si non omne corpus mouetur localiter hoc esset: quia esset in loco suo naturali. dico q̃ non est solũ ꝓpter hoc: sed etiam propter hoc: q̃ aliquando deficit mouens. ¶ Ad aliaꝫ dico: q̃ non est simile de terra: ⁊ de alijs elementis: ꝓpter hoc: q̃ terra non est ita fluuida nec mobilis sicut alia elementa: sed magis constans ⁊ solida: ergo non obstante: q̃ ista tria elementa moueantur localiter: ipsa potest quiescere. Ad confirmationem q̃ terra continue moueatur: nam continue ex vna parte leuefit: quid sit dicendum ad istaꝫ rationem patet ex probatione secũde cõclusionis. ¶ Deinde quũ arguitur de alteratione: dico de celo: q̃ fit continue alteratio: hoc est non est de alteratiõe corruptiua: seu disponente ad corruptionem modo illo: quo dictuꝫ est prius non quodlibet corpus continue alterari intelligunt de alteratione a contrario: que n̄ non potest esse nisi cum alicuius corruptione. ¶ Deinde ad aliam: qua probatur vniuersaliter quodlibet corpus infra concauum continue alterari: nam celum continue agit in ista inferiora: diceretur q̃ hoc verum est ipsa alterando: vel ipsa conseruando in statu eorum: modo ex hoc non sequitur ipsa continue alterari: alteratione corruptiua: vnde celũ conseruat ea aliquando in eorum statu: sed tunc aliquãdo venit vna constelatio alterans ea: ⁊ disponens ea ad corruptionem. ¶ Ad aliam quũ arguebatur de mixtis isti bene concederent de mixtis heterogeneis: q̃ continue essent in alterari: negarẽt tũ hoc de homogeneis. ¶ Alia opinio est de alteratione: que ponit primo istam conclusionem q̃ quodlibet corpus infra celuꝫ continue alteratur: probatur hoc ex eo q̃ celum continue agit in ista inferiora vno tempore calefaciendo ⁊ alio tempore frigefaciendo: vno tempore humectando: alio tempore deficcãdo: licet nõ semper talis alteratio appareat sensui. ¶ Et fit secunda conclusio: q̃ non oportet: q̃ si talis alteratio non appareat sensui: q̃ igitur talis alteratio non fit: patet in simili: nam vna parua vmbra vnius parue stelle non apparet sensui moueri: ⁊ tamẽ in rei veritate mouetur: ⁊ similiter in horologio in vna pua hora aliqua rota non apparet moueri: licet in veritate moueatur sic in proposito de alteratione: licet quodlibet corpus infra celum continue alteretur: non tamen de quolibet corpore hoc percipit: ⁊ hoc propter tarditatẽ ipsius motus alterationis: vnde imaginanduꝫ est q̃ materia prima continue alteratur sicut celum continue mouetur localiter. ¶ Tenendo istam opinionem: quam credo veriorem respondendum est ad rationes in oppositum factas ⁊ primo ad autoritatem Aristotelis dicentis aliqua aliquando moueri: ⁊ aliqua aliquando quiescere. hoc ipse intellexit de motu locali: vnde sicut patet per secundam

conclusionem primi articuli non est necessarium: nec de facto est ita q̃ quodlibet corpus moueatur localiter. ¶Ad secundam natura est principium ꝛc. hoc iterum bene ꝓbat de motu locali: ꝛ eiꝰ quiete: cuz hoc tñ nõ stat q̃ licet quiescat a motu locali potest moueri motu alterationis. ¶Ad aliam q̃ dicebatur q̃ aliqua apparent sensui quiescere verum est de motu locali: ꝛ ideo bene concedo q̃ apparent quiescere a motu alterationis: sed ex hoc non sequitur q̃ quiescant sicut dicit secunda conclusio secunde opinionis secundi articuli. ¶Ad quartã non omne motiuum continue mouet: ergo non quodlibet mobile continue mouetur: verum est de motu: quo aptum natum est illud motiuum mouere: nihilominus cum aliud motuum cessat mouere adhuc illud mobile potest moueri alio motu: scilicet motu vnius alterius motui. ¶Ad quintam ꝛ ad sextam ille bene probant q̃ non eodez motu semper mouetur: licet aliquando cessat ab vno: ꝛ semper postea mouetur ab alio. ꝛ sic continue mouetur: vnde si aliquando cessat calefieri postea frigefit: vel rarefit vel condensatur. ¶Ad aliam de motu reflexionis dico q̃ si aliquod est motiuuz ad caliditatem: ꝛ econuerso mouebitur ad frigiditatẽ: q̃ si pro tempore intermedio quiescat a calefactione vel frigefactione interim potest condensari vel rarefieri vel aliquo huiusmodi motu moueri ꝛc. ¶Ad vltimaz non omne mobile mouetur cõcedo: ergo non omne corpus mouetur: nego consequentiam: ꝛ quum dicebatur omne mobile est corpus negatur: sicut nec omne risibile est homo: vnde nõ omne quod potest moueri est corpus: sicut nec omne quod potest ridere est homo. Antichristus enim potest ridere ꝛ potest moueri: quia aliquando mouebitur: ꝛ aliquando ridebit: ꝛ tamen Antichristus: nec est homo: nec corpus. nihilo minus bene conceditur q̃ omne quod est. ꝛ quod est mobile hoc est corpus: ꝛ similiter: omne quod est ꝛ est risibile est homo. quare ꝛc.

¶Tex. cõmẽti. xxvij.

¶Reliquũ vero cõsiderandũ est vtruz omnia huiusmodi ꝛc. Q. ō. v.

Veritur quinto vtrum animal moueat ex se. ꝛ arguitur primo q̃ non. secundum Commentatorez ꝛ secundum veritatem animal mouetur a sua anima. modo anima non est animal: ergo animal non mouetur ex se. sed ab alio: scilicet ab anima. ¶Secundo: nam dictuz est in septimo huius q̃ omne quod mouetur ab alio mouetur: ꝛ sic nihil mouetur a se: ergo nec animal. ¶Tertio: nam per Aristotelem in isto octauo omne motum est diuisibile in partem per se mouentẽ: ꝛ in partem per se motaz: modo sic non est de animali: ergo animal non mouetur ex se: antecedens probatur: animal est diuisibile in corpus ꝛ animaz: modo corpus circunscripta anima non est per se motuz: propter hoc q̃ illud quod debet esse per se motum debet esse ens in actu per aliquam formaz: modo circunscripta anima non mouetur: quia non videtur q̃ sit corpus in actu per aliquaz formam: ꝛ si dicatur q̃ licet non sit in actu per aliquaz formaz substantialem circunscripta anima adhuc tamen est in actu per aliquaz formã accidentalẽ: ꝛ hoc sufficit. ¶Sed contra si hoc sufficeret: tunc graue inanimatuz diceretur: vel posset dici moueri ex se qõ Aristoteles negat in isto octauo: probatur consequentia ex eo q̃ graue inanimatum est diuisibile in partem per se mouentez: scilicet eius formam: ꝛ aliam partez motam: que adhuc est in actu per aliquam formaz accidentalem circunscripta eius forma per se mouente. ¶Quarto graue inanimatuz non dicitur moueri ex se propter hoc q̃ indiget motore extrinseco: vt moueat: similiter est de animali: ergo nec animal dicitur moueri ex se: similiter de animali patet: nam ad ad hoc q̃ animal moueatur oportet q̃ eius sensus ꝛ appetitus moueatur a sensibili ꝛ appetibili exteriori: ꝛ per ꝓñs ad hoc q̃ moueat indiget motore extrinseco extra se. quare ꝛc.

Tex. cõ. I.

Tex. cõ. 43

In oppositum vult Aristoteles in isto octauo. ista questio non est mota propter aliud: nisi vt videatur quomodo debeat intelligi dictum Aristotelis scilicet q̃ animal mouetur ex se ꝛ graue inanimatuz non: cum tamen vtrũq̃z eorũ moueatur per suam formaz sibi inherentez ꝛ intrinsecã. ¶Sit ergo prima conclusio: nec graue inanimatũ nec animal mouetur ex se: sic q̃ secunduz se totũ moueatur: siue quelibet pars moueatur: probatur: quia vtriusq̃z materia est pars: sed ista non mouet: cuz nullius sit actiuitatis: ergo nullum eorum secundum se totuz est mouens. ¶Secunda conclusio: vtrũq̃z eorum sic mouetur ex se q̃ mouetur ex aliquo sibi intrinseco: patet hoc: quia vtrũq̃z mouetur per suam formaz sibi intrinsecaz. ¶Tertia conclusio neutrum eorum mouetur sic ex se quin indigeat habere vel habuisse motorem extrinsecum: patet hoc primo de graui. quia graue nõ mouetur naturaliter de nouo: nisi de nouo factum sit graue: seu nisi de nouo remotuz sit prohibens ipsum: si ante erat graue. Si autez moueatur de nouo primo modo adhuc indiget generãte ipsuz quod sibi est extrinsecuz. Si autem mouetur de nouo: secundo modo adhuc indiget, remouente prohibens quod iterũ est sibi extrinsecuz: animal vero non mouet se nisi per sensum vel per intellectuz: modo quia ad sentiendu vel intelligendum indiget habere vel habuisse motorem extrinsecũ: puta obiectũ: sequitur finaliter nec graue inanimatuz nec anima moueri. sic ex se quin indigeat habere vel habuisse motorez extrinsecum. ¶Sed circa dicta dubitatur. quare ergo Aristoteles dicit animal moueri ex se: ꝛ graue inanimatuz non. Et respondetur q̃ hec est ratio quia animal ponit de nouo moueri post quietez: absq̃z hoc q̃ tunc habeat motorem extrinsecuz ipsum mouentem: licet bene ante habuit sicut patet dum animal dormit potest expergefieri absq̃z motore extrinseco: ꝛ ipso expergefacto eius sensus: ꝛ eius appetitus potest moueri per species reseruans in eius memoria ad prosequendum aliquid vel fugienduz: ꝛ hoc totum potest fieri de nouo absq̃z hoc q̃ pro tunc habeat motorez extrinsecuz licet ante habuerit. ꝛ propter hoc animal dicit moueri ex se: ad hoc autez q̃ graue inanimatũ de nouo moueatur non sufficit habuisse motorem extrinsecuz: sed requiritur de presenti habere motorem extrinsecuz: patet hoc nam graue quũ incipit de nouo moueri: vel ergo quuz incipit de nouo moueri: incipit de nouo esse: vel ante erat. Si primuz claruz est q̃ tunc indiget motore extrinseco: scilicet generante. Si dicatur secunduz: vel ergo de nouo mouet naturaliter: vel violenter. Si violenter claruz est q̃ indiget motore extrinseco: si naturaliter: vel ergo ad deorsum: vel ad sursum vel a sursum ad deorsuz: si dicatur primum hoc esse non potest nisi factuz sit leue. ꝛ hoc verũ non potest esse absq̃z a generãte aliquo extrinseco. Si autez dicatur secundum: tunc prius erat prohibituz: ꝛ illud prohibens est modo amotuz: ꝛ ad hoc de presenti indiget amouere illud prohibens: quia igitur graue inanimatũ non potest de nouo moueri: nisi habeat motorẽ extrinsecũ: ipsuz nõ dicit moueri ex se: sed qꝛ aial põt de nouo moueri absq̃z hoc q̃ habeat motorem extrinsecum licet ante habuerit ipsum dicitur moueri ex se. ꝛ istud sufficit.

Tex. cõ 2.

Ad rationes principales: ad primam patet secundum conclusiones positas: nam animal

nam animal dicitur moueri ex se propter hoc q̃ si se totum moueat: ⁊ secundum se totuz moueatur: sicut dicit prima conclusio: sed ideo quia mouetur ab aliqua eius parte intrinseca: ⁊ cuz hoc q̃ non indiget semper habere maiorem extrinsecuz licet indigeat habere: vel habuisse. ¶ Ad secundam consimiliter. ¶ Ad tertiam concedo q̃ animal est diuisibile in partez per se mouentez ⁊ in partem per se motam. ⁊ sic nego minorez: ⁊ quuz argueba tur circunscripta anima residuuz non est per se motum propter hoc q̃ non est ens in actu nego: imo sufficit q̃ sit ens i actu pp quē actū resistit mouēti: ⁊ ita est de corpore aialis circūscipto. quia adhuc corpus est in actu per grauitatem per quaz quidem grauitatez resistit anime mouenti: sed sic non est de graui inanimato: sed forma eius substantialis circūscripta adhuc residuū manet in actu per grauitatez: tamen per illam non resistit mouenti: scilicet forme substantiali grauis: ⁊ ideo graue non dicitur moueri ex se: sed animal bene. ¶ Et quartaz bene concedo q̃ ad hoc q̃ animal moueatur indiget habere: vel habuisse motorez extrinsecuz: sed ad hoc q̃ graue inanimatuz moueatur sufficit habuisse: sed requirit habere: ⁊ ex hoc ad argumentum.

¶ Tex. cōmēti. xxviiij.

¶ A quo autem manifestum non est: sicut cū moueat extra naturā ⁊c. Q. ō. vj.

Queritur vtrum grauia ⁊ leuia inanimata moueātur ex seipsis: ⁊ arguit primo q̃ sic: quia mouentur naturaliter quū mouentur a principijs eorum intrinsecis ⁊ non ab extrinsecis: cuz tunc moueantur violenter: ergo a se ipsis: consequentia tenet ex eo: q̃ moueri a principio intrinseco est vnus modus mouendi a se ipso. Q̃ autez moueatur a principio intrinseco: patet per cōmentatorez tertio celi dicentē graue non moueri a motore extrinseco: sed a forma eius: hoc idez patet per eundē quarto celi dicentez: in graui minus distinguitur motor ⁊ motuz q̃z in animali: ex quo elicitur q̃ graue habet motorez intrinsecuz: ⁊ motum intrinsecuz. ¶ Secundo illud mouetur quod diuiditur in partē per se mouentē: ⁊ in partem per se motā: ⁊ sic est de graui. ⁊ similiter de leui: diuiditur enim in formā per se mouentez ⁊ in residuum per se motuz. ¶ Tertio si graue ⁊ leue non mouerentur ex se hoc esset ex eo q̃ ad inceptionem sui motus indigeret motore extrinseco: ⁊ tamen Aristoteles dicit animal moueri ex se: ergo.

Tex. cō. 29. In oppositum determinat Aristoteles in in isto octauo. dicens grauia ⁊ leuia inanimata moueri ex se ipsis est impossibile. ¶ In ista questione primo videndū est de quesito. ¶ 2° videndū est a quo mouent grauia ⁊ leuia: quādo ascendunt ⁊ descendunt.

Quantum ad primum sit ista prima distinctio q̃ aliquid moueri ex se potest intelligi quatuor modis. ¶ Primo modo q̃ totū moueat totum ita q̃ secundum se totuz moueat: ⁊ secundum se totum moueatur. ¶ Secundo aliquid dicitur moueri ex se quod nunq̃z ad suum motum indiget motore extrinseco nec motu extrinseco. ⁊ isto mō celuz pōt dici moueri ex se accipiendo celū pro aggregato ex orbe ⁊ intelligētia: ad hoc enim q̃ ipsuz moueat nō indiget alio motore q̃z suo: ⁊ similiter nec alio motu. ¶ Tertio aliqd dr moueri ex se: quod post eius quietem potest incipere aliquem motū: ⁊ perficere illum absq̃z hoc q̃ pro tunc exigat aliquem motorem extrinsecum: sicut dictum est in precedēti questione de animali quū expergefit post somnum incipit moueri ad aliquid prosequendum propter species reseruatas in eius memoria ⁊ isto modo animal dicitur moueri ex se. ¶ Quarto modo aliquid dicitur moueri ex se quod mouetur a principio intrinseco: licet quo ad hoc non indigeat motore extrinseco. s. q̃ incipiat illum motum. ¶ Et est sciendum q̃ in proposito: deus siue prima causa nō dz reputari pro motore exstrinseco. ¶ Tūc sit prima conclusio accipiendo moueri ex se primo modo: nec celum: nec graue inanimatum: nec animal mouetur ex se: probatur primo de graui animato: ⁊ de graui inanimato in quolibet istorum est materia: que nō mouet: cum nullius sit actiuitatis: ⁊ per consequens in neutro istorum duorum: quelibet pars mouet: quod tamen requiritur ad hoc q̃ moueretur ex se primo modo. Deinde probatur hoc idem de celo: qr in celo est motor ⁊ motum. s. orbis. Modo licet motor moueat orbem: tamen orbis nō mouet motorem: propter hoc q̃ motor est immobilis. ¶ Secunda conclusio accipiendo moueri secundo modo graue inanimatum non mouetur ex se: probat: nam ad hoc q̃ moueatur indiget alio ⁊ a suo motore ītrinseo: ⁊ similiter a suo motu intrinseco: ad hoc enim q̃ incipiat moueri indiget extrinseco motore: sicut dicebat in questione precedenti: ⁊ adhuc dicitur. ¶ Tertia conclusio graue inanimatum non mouetur ex se tertio modo: probatur: quia non potest incipere motum suū absq̃z hoc q̃ non oportet concurrere motorem extrinsecuz: probatur: nam graue quando incipit de nouo moueri: vel hoc est violēter: vel naturaliter: si violenter oportet extrinsecum concurrere: si naturaliter: tunc vel incipit esse graue: vel prius fuit graue: licet prius non mouebatur: si primum tunc indiget extrinseco. s. generante ipsum: si secundum: tunc indiget remouente prohibens: ⁊ sic iterab extrinseco ¶ Quarta conclusio accipiendo moueri ex se quarto modo: graue inanimatum mouetur ex se: probatur: quia ab aliquo intrinseco sibi concurrente ad suū motum in genere cause efficientis.

Quantum ad secundū sit prima conclusio: graue inanimatum: non per totum suum motum quando descendit mouetur a suo generante: probatur: nam posito q̃ quum illud graue est in medio sui motus: q̃ generans quod generauit: ipsum multum distet ab eo: ⁊ cum mouens: ⁊ motum debeant esse simul: sequitur q̃ tunc non mouetur ab ipso. Et cōfirmatur: nam possibile est q̃ generans sit corruptum ⁊ annihilatum: sed corruptuz ⁊ annihilatuz nihil mouet. ¶ Secūda conclusio: graue inanimatum: non per totuz suum motum mouetur a remouente: prohibens quando mouetur naturaliter: probatur: nam sicut iaz probat de generante possibile est de remouēte prohibens q̃ multum distet a graui inanimato quuz est in medio sui motus: ⁊ est possibile q̃ illud remouens prohibens sit iam coruptum. ¶ Auctoritates autem Aristotelis. ⁊ cōmentatoris si alique sint in oppositum: sunt glosande ad istum sensum q̃ bene generans: remouens: prohibēs cōcurrunt ad hoc: ⁊ requiruntur ad hoc q̃ graue incipiat moueri. licet nō oportet ea esse continue: ad hoc q̃ ipsuz graue motum suum motum compleat. ¶ Tertia conclusio graue descendendo nō mouetur naturaliter a suo loco naturali: probatur: nam si locus eius naturalis moueret ipsum deorsum: vel hoc esset trahendo: vel hoc eēt aliquam virtutem sibi imprimendo: mediante qua descenderet: non potest dici primum: nam tunc graue non descenderet naturaliter: sed violenter propter hoc motꝰ tractus est motus violentus: nam tunc oportet q̃ locus

nālis eius attingeret ipm graue pp hoc q̃ in motu tract⁹ oportet trahens attingere tractum. Sed clarū est q̃ quū graue sit multum sursum: ⁊ descendit non attingitur a suo loco naturali. Nec potest dici secundum: scilicet q̃ locus naturalis imprimat aliquam virtutem ⁊ qualitatē ipsi graui: mediante qua descendit sicut magnes imprimit quandam virtutē ferro mediante qua mouetur ad ipsum: naz sic tunc sequeretur q̃ quanto graue esset propinquius suo loco naturali: q̃ tanto velocius deberet moueri: propter hoc q̃ haberet illam virtutē intensiorē: sed hoc est falsum: quod ostendo: nam sit aliquis bene prope terram in .a. instanti dimittat cadere vnuz lapidez ⁊ sit vnus lapis equalis grauitatis: qui diu ante descendit vsqz ad .a. instans ad illum terminum a quo incipit descendere ille lapis qui erat prope terram: tunc clarum est ad sensuz: q̃ ille lapis: qui ante descendebat velocius descendit non obstante q̃ est eque propinquius: vel minus suo loco naturali. ¶ Sed aliquis dubitaret: naz videmus q̃ graue mouetur velocius: circa finez sui motus q̃z circa principium. sed circa finez est propinquius loco suo naturali. videtur q̃ locus eius naturalis imprimit sibi aliquaz virtutē: qua tunc mouetur velocius. ¶ Respondetur q̃ causa huius non est: q̃ locus eius naturalis imprimat sibi aliquam virtutem: sed hoc est propter quendam impetum: seu propter quandam qualitatem accidentalē que sibi acquiritur in descendendo que vna cū grauitate eēntiali i fine mouet velocī⁹ q̃z grauitas eēntialis in principio sola mouebat. ¶ Quarta ꝛclusio graue descendendo non mouetur a medio: probatur ex eo q̃ medium maius impedit ⁊ resistit sibi. ¶ Quinta conclusio: secundum q̃ cōmuniter tenetur graue mouetur naturaliter a sua forma substātiali principaliter: ⁊ a sua grauitate instrumentaliter: potest probari ex conclusionibus precedentibus a sufficienti diuisione: nam vel mouetur a generante vel a remouente prohibens: vel a suo loco naturali: vel a medio: vel a sua forma substantiali vna cum grauitate: non potest dici primū per primaz conclusionem: nec secundum per secundam: nec tertium per tertiam: nec quartū per quartā. relinquitur ergo q̃ quintū ⁊ hec est conclusio probanda. ¶ Rationes vadant ad vicuzvatū ad sanctū Jacobū. consimili modo dicat de leui suo modo. sicut dictum est de graui.

Tex. cōmenti. xxxij.

¶ Qm autez potentia esse multipliciter dicitur ⁊c. Q. ō. vij.

Queritur septimo vtrū graue post remotionem prohibentis moueatur per se: ⁊ arguitur primo q̃ non: naz dicit Commentator tertio celi q̃ ipsum mouetur ad motum medij. ⁊ ideo videtur moueri per accidēs recte: sicut homo existens in naui qui mouetur ad motū nauis: ⁊ mouetur per accidens. ¶ Secundo si per se tunc moueri in esset sibi ratione alicuius sue partis essentialis: sed hoc non: quia non conuenit sibi ille motus ratione materie: nec ratione forme: non ratione materie: quia materia non mouet: cum sit ens in pura potentia: ⁊ motus non conuenit nisi enti in actu. nec conuenit etiam sibi ratione forme: nam ratione forme mouet: ergo videtur q̃ non moueatur: aliter enim idem esset mouens ⁊ motuz, ⁊ moueret seipsum: ⁊ moueretur a seipso. ¶ Tertio qd̄ non habet per se resistentiā non mouetur per se: sed non omne graue post remotionē prohibentis habet per se resistentiam: sicut graue motum in vacuo si esset. ¶ Quarto quod est per se psupponit de omni modo graue mouetur deorsum post remotionē prohibentis: sicut patet de terra iam existente in loco suo naturali: que non mouetur: ⁊ tamen est post remotionem prohibentis quum erat sursum: supposito q̃ ante vnū annū fuit detenta sursum: ⁊ ante dimidium illud prohibens fuisset remotuz. ¶ Quinto si per se: vel per se primo modo. vel per se secundo modo. sed nullum istarū: ergo ⁊c. non enim primo modo: ex eo q̃ primus modus dicēdi per se est quādo predicatum est quidditatiuum ex naturali subiecto: modo sic non est hic. dicendo graue mouetur deorsum: ex eo q̃ moueri deorsum contingenter inest graui nec predicabile de graui in quid. nec potest dici q̃ in secundo modo dicendi per se: nam secundus modus dicendi per se est quando subiectum ponitur in diffinitione predicati: modo sic non est in ꝓposito. in diffinitione motus non ponitur iste terminus graue. ¶ Sexto auctoritate Cōmentatoris quarto celi dicētis q̃ si graue sit superius propter impedimentum detentuz forma eius post remotionez impedimenti mouet ipsum per accidens: ⁊ per consequens nō per se. quare ⁊c.

In oppositum arguit q: graue post remotionē ꝓhibentis mouet nāliter deorsuz: ergo p suā nām ⁊ per suā essentiā: ⁊ per ꝓsis per se. ¶ 2° oē per accidens reducendū est ad aliqd̄ per se: sicut est hō existēs in naui mera mouet p accēs ⁊ reducitur ad aliqd̄ p se: qd̄ mouet ad motū ipsius nauis: qui est mot⁹ per se. mō in motu grauis deorsuz eēt aliqd̄ per se. ad qd̄ reduceret si ipm moueret per accēs. ¶ 3° auctē Cōmen. 3° celi dicentis motū grauis deorsuz eē primo ⁊ essentialiter a forma moti: sed cū prius: ⁊ essentiale sit per se: sequitur istū motū esse per se. ¶ Ad istā conclusionem respondendum est naturaliter loquendo. ¶ 2° respondendum est logice.

Quantum ad primū sciēdū: q̃ loquēdo nāliter illud dī alicui ꝓuenire per se: qd̄ cōuenit sibi per suā nām: que quidē nā. est mā vel forma: ⁊ illud dī magis ꝓuenire per se qd̄ ꝓuenit sibi per formaz: q̃z quod conuenit sibi per mteriā: ꝓpter hoc q̃ forma est principalior q̃z mā. ꝓm q̃ viiuz est prius. ¶ Tunc sit prima cōclusio: graue post remotionē ꝓhibentis mouetur per se deorsum: probatur ex eo. q̃ talis motus conuenit sibi per suam naturam. ꝗ. forma: ergo ⁊c. ¶ 2ª conclusio: si accipitur per se: idest solitarie graue post remotionem prohibentis non mouetur per se: probatur ex eo q̃ graue non pōt moueri nisi diuidat medium. ergo vna cum hoc graue mouetur: mediū mouet. ergo non potest moueri sine indigētia alicuius moti: ideo non dicit moueri per se: idest solitarie.

Quantum ad secundū sit prima ꝓclusio: hec nō est p se graue mouet deorsuz: ꝓbat q: nō est necessaria: ꝗ ꝓtingēs sicut ꝓtingens est q̃ aliqd̄ graue sit sursum. ¶ 2ª ꝓclusio hec est per se graue est mobile deorsum: ꝓ q: est necessaria. ¶ 3ª ꝓclusio hec est per se graue si est sursum nō impeditū mouet dorsuz: ꝓ per idem medium: quia necessaria.

Ad rationes ergo principales dico ad primā q̃ non est simile de graui moto ad motum medij: ⁊ de homine moto ad motum nauis propter hoc q̃ homo cum naui mouetur: sed graue nō mouetur cum medio: sed mouetur per medium. ⁊ cum graue mouetur per medium: medium diuiditur ⁊ etiā mouetur. ¶ Ad secundam potest concedi q̃ forma moueret ⁊ moueretur: nec est impossibile: ⁊ idem moueri ⁊ mouere quando concurrit ad motuz vel mobile. ¶ Ad tertiam illa bene probat q̃ non mouet per se. i. solitarie fine indigentia

sine indigentia alterius moti: ⁊ hoc conceditur. erat enim vna conclusio. ¶ Ad quartam illa bene probat illam non esse per se graue mouetur deorsum: bene cõceditur hoc: erat enim vna conclusio nihilominus hec est bene per se graue est mobile deorsum ⁊ quum arguebatur in primo: vel secundo modo dicendi per se dico q̃ in secũdo modo: ⁊ quum dicebatur tunc subiectum debet poni in diffinitione predicati: verum est ipsum vel aliquid eius positum in diffinitione eius: ⁊ ideo quia corpus in diffinitione grauis ⁊c. dico q̃ ly graue vel ly corpus ponitur in diffinitione ly moueri deorsum. ¶ Ad quintam per se presupponit de omni ista: iterum probat predictã propositionem non esse per se graue mouetur deorsum: ⁊ hoc conceditur. ¶ Ad auctoritatem commentatoris dico q̃ per illam auctoritatem bene habetur hanc propositionem esse per accidens graue mouetur deorsum ⁊ hoc conceditur vt dictum est.

Questio. viij.

Queritur octauo vtrum primꝰ motor sit immobilis: ⁊ arguitur q̃ non: nam sicut est in minori mũdo ita videtur esse in maiori: sed in minori mundo puta in homine primus motor non est omnino immobilis: est enim mobilis per accidens qui quidem primus motor in homine est anima mouens: ergo etiam sic erit in maiori mundo. ¶ Secundo naꝫ primus motor est intrinsecus p̃mo mobili: vel extrinsecus: si dicatur q̃ intrinsecus tunc nõ omino immobilis: nam tunc est mobilis ad motum eius in quo est: si autem dicatur q̃ extrinsecus hoc non valet propter hoc q̃ tunc motus primi mobilis non esset naturalis: sed violentus: consequentia tenet ex eo q̃ motus naturalis est qui est a motore intrinseco: violentus autẽ qui est ab extrinseco. ¶ Tertio primus motor potest mouere se: ergo non omnino immobilis: consequẽtia tenet: antecedens probatur: naꝫ primus motor est omnipotẽs: ergo omnia potest ergo ⁊ mouere se. ¶ Quarto primus motor mouet per intellectuꝫ ⁊ voluntatem: sicut patet per Ar. in secundo metaphysice. sed intellectus ⁊ voluntas mouetur ab intelligibili ⁊ appetibili: ergo. Tex. cõ. 36.

In oppositum vult Aristoteles in isto octauo vbi probat primum mouens esse immobile: Breuiter ad istam questionem pono vnicam conclusionem: que est q̃ primus motor est omnino immobilis: probatur: primo quia nõ est necesse omne mouẽs moueri: ergo primuꝫ mouens non mouetur: consequentia tenet ex eo q̃ in quolibet genere debet esse simplicissimuꝫ: ⁊ maxime absolutuꝫ ab omni quod non est de necessitate illius generis. si enim moueri nõ est necessariũ mouenti ad hoc q̃ moueat: sequitur q̃ moueri debet remoueri a primo motore: antecedens patet naꝫ non est ei necessariuꝫ ad hoc q̃ aqua frigefaciat q̃ ipsa frigefiat nec est necessariũ ad hoc q̃ medicus sanet: q̃ ipse sanetur: ⁊ sic de multis alijs motibus. ¶ Secundo si primus motor mouetur vel ergo a se vel ab alio: si diceretur q̃ ab alio tunc non esset primus motor: nec potest dici q̃ a se: naꝫ hoc esset isto modo q̃ secunduꝫ idem moueret: ⁊ secunduꝫ idem moueretur: vel ꝫ vnaꝫ partem moueret: ⁊ secunduꝫ aliam moueretur. non potest dici primuꝫ ex eo q̃ tunc idem esset in actu ⁊ in potentia: nec potest dici secundum propter hoc q̃ primus motor est indiuisibilis sicut probatur in vltimo capitulo huius octaui ⁊ ex alio etiam quia tunc ista pars que moueret aliaꝫ magis deberet dici primus motor ex eo q̃ ipsa non moueretur sed moueret. ¶ Tertio ad idem: naꝫ reperitur motum non mouens: ergo etiam debet reperiri mouens non motuꝫ: Tex. 2. 44

sed sic tanꝫ is maxime debet esse primus motor: antecedens patet de materia prima: que mouetur ⁊ non mouet cuꝫ nullius sit actiuitatis: ⁊ maxime passiuitatis: ⁊ consequentia probatur per istam regulaꝫ: quando cunq̃ duo reperiuntur coniuncta si vnuꝫ eorum est reperibile sine alio: ⁊ aliud sine eo: sicut Commentator declarat de intellecto: sed alicubi simul reperiuntur mouens ⁊ motum: nam aliqua sunt que mouentur ⁊ mouent: si ergo reperitur motum ⁊ non mouens: etiam debet reperiri mouens non motum: sed de ista regula dubitatur: naꝫ substantia ⁊ accidens reperiuntur simul: ⁊ substantia reperitur sine accidente: ⁊ tamen accidens nõ reperitur sine substãtia. ¶ Ad hoc respondetur q̃ regula debet intelligi quãdo aliqua duo reperiuntur coniuncta: ⁊ vnuꝫ illorum reperiatur sine alio supple. de quo tamen minus videtur: tunc reliquũ est reperibile sine alio: modo minus videtur motum non mouens reperiri sine mouente non moto: cum ipsum sit posterius: ⁊ mouens non motum prius: ⁊ tamen reperitur sine eo: ergo concluditur q̃ mouens non motum etiam reperiunt. sed tunc quando dicebatur de substantia ⁊ accidente: dico q̃ de accidente minus videtur q̃ possit reperiri sine substantia: ergo bene concluditur q̃ si possit reperiri sine ea q̃ substantia possit reperiri sine accidente: sed per substantiam reperiri sine accidente non debet concludi accidẽs reperiri sine substantia propter hoc q̃ hoc non minus sed magis videtur de substantia. ¶ Quarto mouens primuꝫ debet mouere perpetue ⁊ vniformiter: ergo debet esse mouens nõ motum: antecedens patet ex eo q̃ motus diurnus qui prouenit a primo motore apparet perpetuus ⁊ vniformis: consequentia tenet ex eo q̃ si primus mouens moueretur q̃ continue haberet se aliter ⁊ aliter sic non potest moueri vniformiter sed vno modo sic ⁊ postea aliter sicut videmus de celo propter hoc q̃ continue mouetur ⁊ continue se habet aliter ⁊ aliter ad ista inferiora que cõtinue producuntur medietate alij ⁊ alij effectus in istis inferioribus: sed dubitatur hic de hoc quod dicitur q̃ motus diurnus sit vniformis quo mouetur mobile. Contra: iste motus non est vniformis cuius aliqui partes mouent velocius ⁊ aliqui tardius. Sed ita est de motu diurno. nã motu diurno mouet primũ mobile: ⁊ alij orbes cũ eo: sed partes eius que sunt circa polos mouentur tardius: ⁊ que sunt circa equinoctialẽ mouent velocius. ¶ Rñdet distinguendo de vniformitate motus q̃ motus põt dici vniformis quantuꝫ ad ptes subiecti vel quãtũ ad ptes tpis: ille dicit vniformis quãtũ ad ptes subiecti: qui sic se hꝫ q̃ oẽs partes sui mobilis eq̃li velocitate mouent. ille autẽ dicit vniformis quo ad ptes tpis qui sic se hꝫ q̃ quacũq̃ parte data sui mobilis in eq̃lib⁹ partibus tpis equale spaciũ describit. tũc ad ꝓpositum dico q̃ motus diurnus bñ est informis quo ad ptes tpis: lꝫ sit diffoꝛmis quo ad partes subiecti. ¶ Quinto primꝰ motor est indiuisibilis: ergo primus motor est omino imutabilis: antecedens pꝫ in isto octauo. ꝓnntia patet ex eo q̃ indiuisibile nõ põt moueri saltẽ ex eo: naꝫ oporteret vnam eius ptẽ esse mouentẽ ⁊ aliã motaꝫ. sed si primus motor eẽt mobilis oporteret q̃ moueret a se. aliter enim non esset primus. ¶ 6° illud qõ mouet aliq̃ pfectione caret ad quã tendit per suũ motũ: sed primꝰ motor nulla pfectione caret cũ sit pfectissimus: ergo. ¶ 7° oẽ qõ mouet permiscet aliqua potentia cũ motus sit actus entis in potentia. 3° huius. sed primo motori nulla permiscetur potentia: cũ sit actus purus 12° metaphysice: ergo. Tex. cõ. 6.

Ad rationes ad primam dico: q̃ non est simile de p̃mo motore ⁊ minori mũdo ⁊ de primo motore ⁊ maiori mundo: naꝫ p̃mus mo-

tor in minori mundo non est simpliciter primus. in maiori autem est simpliciter primus: ⁊ igitur non est mirũ: si primus motor in minori mũdo non est simpliciter primus. In maiori autem est simpliciter primus: ⁊ igit nõ est mirum: si primus motor in minori mundo est equaliter mobilis: ⁊ primus motor in maiori mũdo nullo modo. ¶ Ad secundam dico: q primus motor est intrinsecus suo mobili: ⁊ non per intrinsecam: sed per indistantiam ⁊ presentiam ⁊ hoc sufficit ad hoc q eius motus sit naturalis. ¶ Ad tertiam primus motor potest mouere se: nego: nam hoc est impossibile: ⁊ quando dicebatur p̃mus motor est omnipotens: idest omnia possibilia potens cum hoc tamen stat: q non possit impossibile absq; hoc q tolatur eius impotentia. ¶ Ad vltimam intelligitur hoc de intellectu ⁊ voluntate: que intelligit intellectione sibi superaddita: qualiter nõ est de p̃mo motore.

¶ Tex. cõmẽti. lv.

¶ Tribus autem existentib' motib' ⁊c.

Questio. ix.

Queritur nono vtruz motus localis sit primus motuum: ⁊ arguitur q non: naz ambulatio est motus localis: ⁊ tamen non est primus motuum: videmus enim q oportet animal prius generari ⁊: prius nutriri q̃z ipsum ambulet: ex quo videtur q alij motus sunt priores sicut augmentatio ⁊ nutritio. ¶ Secũdo arguitur de motib' ipsius grauis q motus eius localis non est primus: naz vel hoc esset motus eius localis naturalis vel violentus nullum istorum. ergo non violentus: quia oportet graue prius generari q̃z ipsum moueri violenter: ⁊ similiter argueret de motu eius naturali. ¶ Tertio sicut se habet terminus vnius motus ad terminum alterius motus: ita se habet talis motus ad talem motum. Sed modo ita est: q terminus generationis est prior q̃z termin' motus localis. ergo generatio precedit motum localem: maior est nota: minor probatur: nam terminus generationis est substantia. s. forma substantialis. Termin' autem motus localis est accidens: modo substantia est prior accidẽte. ¶ Quarto qualitates actiue sunt pores qualitatibus motiuis: ergo videtur motuz alterationis precedere motum localem: antecedens patet: naz alteratiue sunt actiue sicut caliditas ⁊ frigiditas: qualitates autem motiue sunt: grauitas ⁊ leuitas: sed ille qualitates caliditas ⁊ frigiditas: ex quo sunt prime qualitates sunt priores istis: q̃ sunt grauitas ⁊ leuitas. ¶ Quinto illa mutatio est prior: que est perfectior: sed ita est de generatione: propter hoc q est ad formam substantialem. ergo ⁊c.

Tex. cõ. 55. In oppositum est Aristoteles. i istoctauo: vbi dicit ⁊ probat motuz localem esse primum. ¶ In ista questione primo ponenda est vna distinctio deinde conclusiones. Distinctio est ista: q aliquid dicitur esse prius alio tripliciter: tempore natura: ⁊ perfectione. ¶ Tunc sit prima cõclusio motus localis est primus omnibis alijs motibus. fm tempus: hoc patet de motu celi: qui est mot' localis ⁊ est ppetuus sicut vult ⁊ nititur probare Aristoteles. in isto octauo: ⁊ alij motus inceperunt: ⁊ per ꝓsequens omnes alios motus precessit motus localis celi cum ista conclusione. que est indefinita: stat q motus localis nõ est prior omnib' alijs motibus: patet de motu locali animalis: sicut est p̃gressio: natatio: volatio. ¶ Secunda conclusio: q motus localis est prior alijs motibus fm naturaz: probatur ex eo q motus localis potest reperiri ⁊ reperitur de facto sine alijs motibus: sicut patet de motu locali celi qui reperitur in celo: vbi non reperitur augmentatio nec generatio nec alteratio: alij autez motus non possunt reperiri sine motu locali. Alteratio enim nõ potest reperiri sine motu locali: quia nec potest fieri nisi alterans applicetur alterabili ⁊ ad hoc requiritur motus localis: ⁊ similiter de generatione que etiaz non potest fieri nisi generans applicetur illi ex quo debet fieri generatio: ⁊ similiter etiaz augmentatio non fit sine motu locali. modo illud eẽ prius dicitur alio secunduz naturam q potest esse sine eo ⁊ non econtra. ¶ Tertia conclusio motus localis est prior alijs motibus secunduz perfectionez ⁊ hoc denominatione extrinseca: ista conclusio patet tam ex parte temporis: q̃z ex parte mouentis. ex parte temporis: quia est diuturnior alijs motibus postquã est perpetuus ⁊ alia nõ. hoc patet etiaz ex parte motoris quia motus celi prouenit ex parte motoris perfectissimi scilicet ab ipso deo seu a prima causa: patet etiaz ex parte mobilis: naz primuz mobile in quo reperitur motus localis: alijs mobilibus est perfectissimuz. ¶ Quarta conclusio in istis in quibus reperiuntur alij motus a motu locali: adhuc motus localis est perfectior: quia posterius generatione: est prius perfectione: sed in illis motus localis est posterior generatione: patet hoc in animali quod prius oportet generari deinde nutriri ⁊ augeri eũdo de minus perfecto ad maius perfectum: ⁊ non potest moueri localiter eundo huc illuc. ¶ Sz dubitatur de hoc quod dicebat q ẽ posterius generatione: est prius perfectione: Contra naz diminutio est posterior augmentatione ⁊ similiter senect' q̃z iuuentus: ⁊ tamen huiusmodi non sunt priora in perfectione. Breuiter dicit q predicta maior debet intelligi in eundo ad statum perfectuz: sed non in eundo ad statuz imperfectuz sicut eundo ab augmentatione ad dõminutionem: seu a iuuentute ad senectutem. ¶ Adhuc dubitatur de predicta maiori: nam anima prius est generatione q̃z scientia ⁊ non propter hoc scientia est prior in perfectione. dicendum q predicta maior nõ intelligitur cõparando formaz ad formam: sed totum aggregatum ad totum aggregatum: ita q aggregatum ex priori secundum generationem ⁊ posteriori secunduz generationez est prius secunduz perfectionem q̃z fit soluz illud quod est prius secunduz generationem. ⁊ ideo licet scientia nõ sit prius secundum perfectionez: tamen aggregatuz totale ex anima ⁊ scientia est prius secunduz perfectionem q̃z fit anima solum. ¶ Secundo ille motus est perfectior' qui reperitur in animalibus perfectis: ⁊ nõ in imperfectis: sed ita est de motu locali: q non reperitur in omnibus animalibus: sed soluz in perfectis. Animalia enim que non sunt localiter mobilia: sicut sunt animalia petris: sunt alijs valde imperfecta. ¶ Tertio ille motus est perfectior alijs: qui nihil abijcit de substantia rei. Alij autem aliquid abijciunt. sed sic est de motu locali respectu aliorũ motuum. vnde alijs motibus aliquid abijcitur: motu autem locali nihil. sicut patet de celo: qõ mouetur localiter continue absq; hoc q aliquid remoueatur de substantia eius.

Ad rationes principales: ad primam dico: q ista probat q in animalibus motus localis non est prior secunduz tempus: licet sit bene prior secundum perfectionem. ¶ Ad secundam dico: q bene probat q motus localis grauium ⁊ leuium non est primus motuuz. cum quo tamen stat: q motus localis scilicet celi sit primus motuum. ¶ Ad tertiaz sicut se hz ⁊c. dico q generatio denominatione intrinseca: quaz habet a termino eius: est prior perfectione. cum quo tamen stat: q motus localis denominatõe extrinseca: quã habet a

habet a motore 7 tempore: est prior secūdū perfectionez. ¶ Et consimili modo ad qntaz. ¶ Ad quartā dico q̃ p illam rationem non conuincitur quin adhuc motus localis sit bene prior propter hoc q̃ non omnis motus localis prouenit ab istis q̃litatibus motiuis localiter: que sunt grauitas leuitas: vnde motus localis celi non prouenit ex illis: quia celum non est graue: nec leue: sicut patet per omnes de tuscia.

¶ Tex. cōmēti. lxxviij.

¶ Quod autem necesse est impartibile esse 7c. Qō. x.

Vtrum possibile sit mouens finitū mouere per tempus infinitum: 7 arguitur primo q̃ sic: nam corpora celestia sunt virtutis finite: 7 tamen secundum Aristotelem per tempus infinitū mouent ista inferiora: ergo. ¶ Secundo motor lune est finitus: 7 tamen mouet suum orbem per tēpus infinitum. ¶ Tertio virtus motiua sor. localiter est finita: 7 tamen posito q̃ ppetuo moueret nec aucta nec diminuta posset mouere per tempus infinituz.

In oppositum vult Aristoteles in isto octauo: qui nititur probare 7 demonstrare illam quod conclusionem mouens finitum non potest mouere per tempus infinitum: 7 supponit primo pro sua demonstratione q̃ a. sit mouens finitum: 7 b. sit mobile: q̃ etiam oportet esse finitum postq̃z mouetur ab. a. motore finito. aliter enizz non excederetur ab eo: 7 per consequens non moueretur ab eo. ¶ Scōdo supponit q̃ medietas. a. motoris mouet medietatem. b. mobilis per minus tempus. licet equali velocitate q̃ totum. a. moueat totum b. nam medietas ipsius. a. excedit medietatem ipsius. b. minori excessu q̃z totum. a. excedit totum. b. 7 per consequens medietas ipsius. a. citius fatigatur in mouendo q̃z totale. a. 7 per consequens medietas ipsius. a. citius fatigatur: q̃z totum. a. ergo mouet per minus tempus. ¶ Tertio supponit q̃ tempus per qd. a. mouet. b. fit. c. 7 per tempus per quod medietas. a. mouet medietatem. b. fit. d. Istis suppositis arguitur sic medietas. a. mouet medietatez. b. in tempore. d. 7 totū. a. mouet totum. b. in tempore. c. per tertiam suppositionez: sed tempus. d. per quod medietas mouet medietatez est minus q̃z tempus. c. per quod totum. a. mouet totuz. b. per tertiam suppositionem: ergo. d. tempus est finitum propter hoc q̃ fine. c. sit finitum siue infinituz: si. d. est minus sequitur q̃ est finitum. nam omne minus finito est finitum: similiter omne minus infinito est finitum: ex eo q̃ vnum infinituz non est maius alio: tūc vltra tempus. d. per quod vna medietas. a. mouet vnam medietatez: est finitum: ergo etiam tempus per quod alia medietas ipsius. a. mouet aliaz medietatem ipsius. b. est finitū: 7 sic tūc ex duobus temporibus finitis: non cōponitur tempus infinitum: sequitur ergo q̃ totuz tempus per quod totum. a. mouet totuz. b. fit finituz: postquā componit precise ex duobus finitis in quibus due medietates ipsius a. mouet duas medietates ipsius. b. ¶ Ad intelligendū melius conclusionem quaz Aristoteles monstrat pono vnam distinctionez. secundo conclusionem.

Quantum ad primū sit ista distinctio q̃ aliqua dicūtur finita vel infinita tripliciter vno modo duratione vt generabilia 7 corruptibilia dicuntur finita duratione. Secundo aliquid dicitur infinitum in virtute 7 hoc dupliciter scilicet intensiue: 7 extensiue 7 per oppositum aliquid dicitur finitum in virtute. Tertio modo aliquid dicitur esse infinituz improprie quod habet virtutem que nec est finita proprie intēsiue nec infinita: nec etiaz extensiue nec significabilis per numeros: nec comparabilis per proportionem.

Quantum ad secunduz sit prima conclusio: nullo modo mouens finituz in duratione potest mouere per tempus infinitum: probatur: nam quādiu aliquid debet mouere: tam diu oportet ipsuz eē: 7 per consequens cuz non sit per tempus infinitum non potest mouere per tempus infinitum. ¶ Secunda conclusio nullus motor celi est finitus vel infinitus intēsiue modo predicto: probatur quia nullus motor celi mouet cum resistentia: ergo nullus eorum indiget conatu aut virtute significabili per numores 7 comparabili resistentie. nec est infinitus intensiue propter hoc q̃ mouet velocitate finita: ita q̃ sequitur quia motores celestes nō mouent cum resistentia: ergo non oportet ea esse tāte: vel tāte virtutis signate: quia adhuc si daretur minor mot⁹ sufficienter moueret mobile non resistens: vnde minor virtus: q̃z sit virtus vnius musce si applicaretur mobili nō resistenti moueret ipsum: ergo. ¶ Secundo omnis motor celestis est indiuisibilis sicut octauo huius probatuz est: ergo nullus eorum est finitus: vel infinitus intensiue: consequentia tenet ex eo q̃ indiuisibile proprie: nec ē finitum nec infinituz. ¶ Tertia conclusio: nisi ita esset motor celestis non posset mouere in virtute propria non excludendo primuz motorem tempore infinito: probatur: nam omnis virtus motiua localiter cum resistentia fatigatur in mouendo: sed per talez fatigationez tandē motus retardaretur vsqz ad non graduz 7 sic tunc non moueret. ¶ Quarta cōclusio oportet q̃ motores celestes sint infiniti in duratione: patet hoc quia mouent per tēpus infinituz. sed tales oportet esse infinitos in duratiōe. similiter q̃ omnis motor celestis dicitur sic infinitus q̃ ē intransmutabilis applicatur suo mobili: 7 ppter hoc per suam virtutem quaz simul habet: potest habere per tēpus infinituz. Pro intellectu ergo conclusionis quā demonstrat Aristoteles dico q̃ sua conclusio intelligitur q̃ nullum mouens finitum cuius potentia 7 virtus est significabilis per numeros 7 comparabilis ſm aliquam proportionem resistentie sui mobilis: potest mouere illud mobile per tempus infinituz: 7 hoc totū est propter hoc q̃ tale mouens est fatigabile: nihilominus si est aliquod mouens infinitum in duratione: licet non sit infinituz in vigore mouens aliquod mobile sibi non resistēs vel applicatum intransmutabiliter alicui mobili q̃ quidaz est mouens: 7 est intransmutabile in sua virtute. hoc autez potest mouere per tempus infinitum: qualiter se habent motores celestes. 7 similiter se haberet virt⁹ motiua sortis: si perpetuo maneret non aucta nec diminuta 7 ſm hoc rationes sunt solute.

¶ Tex. cōmēti. lxxix.

¶ Quod autez infinita omnino magnitudine non contingit infinitam eē potentiam 7c. Qō. xj.

Nunc queritur vtrum virtus infinita possit esse in magnitudine finita: 7 arguit primo q̃ sic: naz celum est magnitudo finita: 7 tamen in ipso est virtus infinita: ergo prima pars antecedentis patet sed secūda probatur: naz in illo quod diutius durat est maior virtus: ergo in illo quod infinite durat est infinita virtus. sed celum infinite durat: quia per tempus infinitū: ergo videtur q̃ in ipo sit virtus infinita. ¶ Scōdo in aliquo graui puta. a. non est minor virtus q̃z si distaret a cētro mundi

per spacium infinitum:sed tunc in eo esset virtus infinita:probatur quia tunc in descendēdo velocitaret motuz suum in infinitum ex alio:nam per auctoritatē de ponderibus graue quanto plus distat a centro est grauius ſm situm. ¶ Tertio tota massa materie prime est magnitudo finita z tamen in ea est metus infinita, est enim infinite passinitatis:sicut dictuz est. ¶ Quarto probatur q̃ saltem non implicat contradictionē q̃ in aliqua magnitudine finita sit virtus infinita:nam si in aliqua pte proportionabili alicuius ligni esset aliqua virtus z in secūda parte proportionabili dupla z in tertia tripla z sic vltra in illo ligno esset virtus infinita scilicet virtus aggregata ex oibus istis virtutibus in numero infinita quarum quelibet est tanta vel maior aliqua certa data:ergo tale est infinitum in virtute zē.

Tex.cō.28. z.29. **In oppositum** vult Aristoteles in isto 8°: qui nititur pbare istas duas conclusiones.prima est q̃ in magnitudine finita nō potest esse virtus infinita.secunda conclusio q̃ in magnitudine infinita non potest esse virtus finita. ¶ Ad pbandum primam presupponit q̃ omnis motus fit in tēpore. ¶ Secundo supponit q̃ maior virtus mouet idē mobile minori:tempore q̃z minor virtus:his suppositis arguit sic si in magnitudine finita posset esse virtus infinita sequeretur q̃ virtus finita posset idē mobile equali tempore mouere:z in equali velocitate sicut virtus infinita moueret idem mobile.hoc est contra secundam suppositionem:probatur consequentia:nam sit per aduersariū virtus infinita existens in magnitudine finita.a.z sit virtus finita.b.z sit suum mobile.c.tunc.a. mouet.c.in minori tempore q̃z.b.sit ergo q̃ in duplo minori tempore tunc augeatur.b.ad duplum vel ad quadruplum:sic q̃ moueat in duplo minori tēpore q̃z prius mouebat:tūc tali augmentatione facta adhuc est finitum:sed tunc mouet idem mobile in equali tempore:in quo mouet virtꝰ infinita:ergo zē. ¶ Pro secūda conclusione supponit q̃ data magnitudine in minori eius parte est maior virtꝰ: ista suppposito arguit sic.si in magnitudine ifinita eēt virtus finita:sequeretur q̃ virtꝰ finita posset mouere in nō tempore:sed hoc est falsum:propter hoc q̃ omnis motꝰ fit in tempore z probatur consequentia:nam illa virtus potest mouere in non tempore:que potest mouere idez mobile plusquā aliqua virtus data vel dabilis:ſz sic eēt de virtute si esset in magnitudine ifinita:probatur hoc: nam quacunqz virtute data alicuius magnitudinis finite cum in maiori parte sit maior virtus in magnitudine infinita:potest capi aliqua eius pars in qua ē maior virtus virtute data:z cum virtus totalis magnitudinis infinite sit maior q̃z sit virtus alicuius sui partis:sequitur q̃ totalis virtus magnitudinis infinite est maior virtus q̃z sit aliqua virtus finita data vel dabilis: z per consequens posset mouere idem mobile velocius q̃z aliqua virtus data vel dabilis:z per consequens posset mouere in non tempore:z per consequens esset infinita: z per consequens virtus finita esset infinita: quod implicat. ¶ Circa predictas demonstrationes Alz.dubitatur contra hoc quod dicebatur:q̃ potentia infinita potest mouere idem mobile in equali tempore: equali velocitate. hoc negando dicerem enim primum motorem esse potētie infinite:z illum posse mouere primum mobile:quod tamen nulla potentia finita potest mouere. ¶ Secundo dubitatur contra hoc quod supponebatur q̃ quacunqz potentia finita data potest dari maior:aduersarius hoc negaret:nam diceret primuz motorem : vel vnum aliuz motorē circa primum esse potentie finite z tamen secūdū non posse augeri:ergo non est possibilis suppositio ista. ¶ Tertio dubitatur contra hoc quod dicebatur si eēt virtus infinita in magnitudine finita tunc motus fieret in non tempore. diceret aduersarius illud quod conuenit alicui per se nō aufertur ab eo propter aliud:sed motui conuenit per se q̃ in tempore fiat:ergo hoc non aufertur ab eo pp pōnē potentię infinite in magnitudine finita:z per cōsequens propter hanc positionem non sequit motum fieri in non tempore. ¶ Ad ista ad primam dubitationem respondet:q̃ q̃z̄uis potentia infinita posset mouere aliquod mobile quod nō posset mouere potētia finita:tamen illud mobile quod posset mouere potentia finita:posset mouere potentia infinita si esset.

Tex.cōmenti.lxv.

¶ Maxime autem manifestum est:q̃ impossibile est esse zc. Q.ō.xij.

Vtrum inter quoscunqz motus ifleros oporteat esse quietē mediam:z arguitur primo q̃ non:nā mouea tur vna faba sursum:z obuiet sibi vnus lapis molaris descēdens:tunc illa faba attingit lapidez molarem : vel cuz eo descendit absqz hoc q̃ prius quiescat:vel oportet eam prius quiescere:si dicatur primuz sequitur q̃ non inter quoscunqz motus reflexos est quies media.ſ.inter ascensum fabe z descensum eius:si autem dicatur q̃ oportet eaz prius gescere:sequitur q̃ ipsa detinebit secum illuz lapidez molarem sursum interim q̃ ipsa quiescit.modo hoc videtur inconueniens:ergo. ¶ Secundo quando vnus lapis pijcitur sursum tunc vel prius quiescit sursum:q̃z descēdat: vel econuerso sic descendit absqz hoc q̃ prius nc quieuit. si dicatur secundum tunc inter motus reflexos non est quies media:nec potest dici primum vt videtur ex ēo q̃ non videtur esse aliquod detinens illum lapidez sursuz ne descendat. ¶ Tertio nam videmus q̃ vna pila proijcitur super terra:tunc econuerso mouetur sursum: ergo prius quieuit super terram vel non. si secundum habetur propositum .si primuz hoc non valet vt videtur:naz si prius quiesceret apud terram antequaz ascenderet nō videtur vnde postea mouē sursum cū sit nāliter grauis.

In oppositū vult Alz. in isto 8° vbi hoc pbat q̃ super lineaz rectā p reflexionē non potest fieri vnus motus perpetuus postquam inter motus reflexos cadit quies media:non pōt fieri vnus motus ex motu qui est ante reflexionem z post:z probatur hoc ratione naz si inter motus reflexos:non esset ges media sequeretur q̃ motus contrarij essent adinuicez cōtinui:nam vnus posset sequi alium immediate scilicet motus sursum:z motus deorsum:eiusdem mobilis:sed verum est q̃ ista ratio faciliter solueretur:nam diceretur q̃ illi motus non essent continui: sed vnus motus imediate sequitur alium sicut contigui. ¶ 2° nam proijciatur vna faba humectata ad parietem tūc reflectitur a pariete:z paries inuenitur humectatus:vnde videtur illaz fabaz quieuisse per tempus. ¶ Circa istam questionem sit prima conclusio q̃ non necessario inter quoscūqz motus reflexos est quies temporalis:pro ista conclusione facit ratio adducta in pncipio de faba cui obuiet lapis molaris descendens. ¶ 2° nam sit vna musca que ascendat super aliquam lanceam quiescentem:tunc in quocunqz instanti illa potest incipere quiescere:in eodem potest illa lancea incipere descendere.p onamus ergo .a.instans in quo illa musca incipit quiescere.in eodem instanti illa lancea incipiat descendere.tunc musca continue ante ascendebat z sine medio post.a.descendebat:ergo inter ascendere ipsius musce in isto casu : z inter descendere non intercipit ges media tpalis:sed illi duo motus

sunt motus

sunt motus reflexi: ergo inter aliquos tales motus non est quies media. ¶ Tertio ponatur q̃ aliqua musca ascẽdat super aliquam lineã velocius q̃z illa lancea descẽdat ⁊ remittatur velocitas ascẽsus illius musce donec fiat minor q̃z velocitas descensus illius lancee tunc in instanti in quo velocitas musce ⁊ velocitas lancee sunt equales verum est dicere q̃ immediate ante hoc musca ascendebat: ⁊ verum est dicere q̃ immediate post hoc descendet: quia immediate post hoc descensus lancee erit velocior ex quo iterum sequitur q̃ inter ascendere: ⁊ descendere ipsius musce non sit quies media: consimili modo posset argui de homine existẽte: in naui quiescente: quidem homo mouetur ab oriente in occidens tunc in quolibet instãti in quo iste homo potest incipere quiescere: in eodem instanti potest ista nauis icipere moueri ab occidente in oriens. ponatur ergo q̃ sic fiat in a instans ⁊ veniat idem de motu reflexo animalis: sicut arguebatur de motu musce. Similiter posito q̃ homo in naui moueatur ab oriente in occidens ⁊ nauis econuerso ⁊ remittatur velocitas motus hominis tam diu recte in casu de musca: ⁊ est simile argumentum in forma. ¶ Quarto potest argui de motu alterationis: nam ponat q̃ aliquis alteretur ab aliquo frigido vsq̃z ad istans imaginatum: possibile est q̃ pro illo instanti p̃mo fit illi alterabili applicatũ vnũ calefaciens obtinens super resistentiam illius alterabilis: ⁊ sup illud frigefaciens: ⁊ tũc fit illud alterabile sine medio ante hoc frigefiebat: ⁊ sine medio post hoc calefiet. ergo iteruz inter motus reflexos nõ ẽ quies media. ¶ Quinto posset argui de augumẽtatione: vt si aliquid augeret vsq̃z ad aliquod instãs imaginatum pro quo sibi p̃mo esset applicatũ diminuens: obtinens super illud augmentãs ⁊ resistentiaz diminuibilis: tunc sequit idẽ: quod de alterabili. ¶ Secunda ꝓclusio inter motus reflexos non est quies instãtanea: ꝓbat: nam sicut nihil mouet in instanti sic nihil quiescit in instãti: quies enim ⁊ motus opponunt p̃uatiue: ⁊ per ꝓnis pro mensura: pro qua non est aptus natus fieri motus: nec etiam est quies. ¶ Ex istis duabus cõnib⁹ ẽt sequit: q̃ nec inter motus reflexos super lineã factam ad angulum: non opz esse quietẽ mediaz: verbi gra sic: si aliquid moueret circa triangulũ: ⁊ vel quadrangulũ. non opz illud quiescere: cuz esset super illo angulo ad quez esset tractio illaz linearum. Sed aliquis dubitaret hic: ponat ergo q̃ aliquod mobile moueat ab. a. ad. b. ⁊ ecõuerso moueatur ab. b. ad. a tũc si non necessario illud mobile quiesceret in termino reflexionis: queratur vtrũ illud mobile aliq̃ fuerit in. b. vel nunq̃z: si nunq̃z sequit illud mobile non moueri ab. a. ad. b. postq̃z nunq̃z fuit in. b. si dicatur q̃ aliq̃ fuit in. b. vel ergo per tempus vel per solũ instans: non põt dici scõm ex eo q̃ istans nihil est: nec aliqua mensura vera: sed solũ imaginaria. Si dicat q̃ fuit in. b. per tempus sequitur q̃ quieuit in. b. ⁊ per ꝓnis iter illos motus reflexos. s. ab. a. ad. b. ⁊ econuerso erat quies media. ¶ Breuiter volens ꝓcedere instantia faciliter solui illa: sed non cõcedendo instantia. dicendum est q̃ in casu p̃dicto illud nunq̃z fuit in. b. in actu: sed solum fuit in. b. in potentia: quod sic intelligit q̃ motu ab. a. ad. b. finito ⁊ cõpleto: si illud mobile non iterũ fuisset motum. fuisset tũc in. b. sed qz hoc est possibile dicimus illud mobile fuisse in. b. in potẽtia. ¶ Tertia ꝓclusio. illi motus quorum vnus est ante reflexionem ⁊ alius post sunt contrarij. probatur: quia si vnus eorum est sursum: ⁊ alter eorz est deorsum: ⁊ si vnus est ad dextruz: alter est ad sinistrũ: modo tales sunt contrarij. ¶ Secundo illi motus sunt contrarij: quorum vnus est impeditiuus alterius: sed sic est de motibus: quorum vnus est ante reflexionem: ⁊ alter post. ergo maior est nota: minor probatur: nam si aliquod mobile moueatur ab. a. ad. b. ⁊ vnũ aliud. a. b. ad a. tunc cum illa duo mobilia sibi obuiarent vtrinq̃z illorum impediret reliquũ in suo motu: modo isti duo motus fiunt omnino similiter sicut motus: qui est ante reflexionem: ⁊ alter post. ¶ Quarta ꝓclusio ex motibus quorum vnus est ante reflexionem ⁊ alter post non potest cõstitui vnus motus: probatur: nam ad vnitatez motus: requiritur continuitas: modo motus: quorum vnus est ante reflexionem: ⁊ alter post: non possunt esse continui: qz sunt contrarij: licet possint esse sopheti. i. contigui. sicut patet ex dictis iuxta p̃mam ꝓclusionẽ. Qz autez motus contrarij non possunt esse contigui adinuicem: probat: quia motus contrarij dicuntur specie. sed differẽtia specie non possunt esse adinuicem continua: propter hoc q̃ continuorum vltima debent esse vnum. Sed modo differentia specie vltima non sunt vnuz. ¶ Secudo si sic sequeretur q̃ idem moueretur motib⁹ contrarijs. s. simul albefieret: ⁊ nigrefieret: hoc est incouenienz: ⁊ probatur consequentia: nam si motus de albo ad nigrum: ⁊ econuerso a nigro ad album per reflexionem essent vnus motus: tunc mobile moueretur illo motu ad nigrum ⁊ ad album simul ⁊ semel: ⁊ sic simul albefieret ⁊ nigrefieret: vnde q̃z cito illud mobile moueretur versus album: postea versus nigruz ⁊ econuerso essent vnus motus. ¶ 5ª conclusio super lineam rectaz non potest esse motus perpetuus: probatur. non posset esse aliquis motus super lineam perpetuus per reflexionem: quia talis motus nõ est continuus: sed si deberet esse perpetuus oporteret q̃ esset vnus. quare ꝛc. ¶ Sexta conclusio q̃ solus motus super lineam circularem potest esse perpetuus: probat: nam aliquis motus localis potest esse perpetuus: ⁊ de facto est: ergo vel motus localis rectus: vel circularis: vel mixtus ex recto ⁊ circulari: non potest dici q̃ rectus per precedentem conclusionem: nec etiam potest dici q̃ mixtus ex recto ⁊ circulari propter hoc q̃ illud mixtum non est possibile cuius alterum mixtibilium non est possibile: sed sic est de motu mixto ex recto ⁊ circulari: nã ex quo non est possibile motum rectum esse perpetuum per precedentem conclusionem: sequitur motum mixtum ex recto ⁊ circulari esse perpetuuz non esse possibile. relinquitur ergo motum circularem esse perpetuum ⁊ hoc est cõclusio. ¶ Septima cõclusio impossibile est motus reflexos naturales eiusdem speciei fieri sine quiete media: probatur: nam motus naturalis alicuius mobilis ad aliquem terminum est cum inclinatione naturali ipsi⁹ ad illum. cum ergo illa inclinatio naturalis non possit subito deperdi: sequitur q̃ oportet mobile quiescere in termino sui motus anteq̃z recedat ab eo. ¶ Octaua conclusio inter motum naturalem: ⁊ motum violentum alicuius non est semper quies media. ⁊ pro probatione istius conclusionis sufficit supponere quod ante dictum est: ⁊ per hoc soluitur ratio prima in oppositum. ¶ Unde lapides vel sagitte proiecte sursum oportet esse quietẽ mediam: nisi per obuiationem alicuius obstaculi impediatur talis quies. sicut arguebatur de obuiatione lapidis molaris descendentis ⁊ fabe proiecte sursum. Cum enim modo est talis obuiatio: est quies media inter ascensum violentum ⁊ descensum naturalem: probatur: nam cuz aliquod graue proijcitur violenter sursum: tunc anteq̃z illud graue desinat ascendere: oportet q̃ motus quo moueturs sursum: desinat excedere resistentiam medij: ⁊ gra uitatis proiecti ⁊ non statim illud proiectum econuerso descendit. Nam adhuc oportet: q̃ illa virtus impulsiua tã diu remittatur: q̃ grauitas ipsius proiecti non solum excedit illam virtutem: sed aggregatum ex illa virtute ⁊ resistentia medij. ⁊ ad hoc requiritur tempus: pro quo nec ascendit: nec descendit: sed quiescit: ⁊ p̃m istas conclusiones vadunt rationes vijs suis: ⁊ etiam auctoritates adducte.

diferãt.

¶ Tex. cõmẽti. lxxxij.

¶ De his autẽ que feruntur: bene se habet dubitare ꝛc. Q. ō. xiij.

Vltimo Queritur a quo moueat piectum sursum post separationẽ illius a quo pijcitur. Istam dubitationem tangit Az circa finem huꝰ octaui. Circa qd̃ sunt diuerse opiniones. quaꝝ ꝑma est q̃ mouet a pijciẽte. ꝛ hoc ista opinio vult sic ostendere: nã ab illo mouet piectũ cui imponitur piecto: sed sic est q̃ ꝓponit pijciẽti ista piectio. g̃: naꝝ si aliquis pijceret aliquẽ lapidẽ: ꝛ ille cadat in aliquẽ locum ꝛ occidat aliquod aĩal: tunc si queriꝯ qs piecit talẽ lapidem ꝛ occidit tale aĩal: rñdet q̃ sor. vel plato: qui piecit. sed ista opinio nõ valet pp hoc: nã statim post exitum a manu pijciẽtis ipm pijciens põt corrũpi: ꝛ tamen adhuc piectũ põt moueri: sed tunc nõ esset dicendũ q̃ mouet a pijciẽte pp hoc q̃ talis nõ est: g̃ oꝝ dicere q̃ mouetur ab aliquo alio: cũ omne qd̃ mouetur ab aliquo mouet. ꝛ de illo queritur tunc quid sit illud qd̃ mouet hoc. ¶ Ad rõnẽ opinionis rñdetur q̃ pijcienti bene imponitur q̃ fuit occasio talis piectiõis vel occisionis: nõ tamẽ sibi imponit q̃ p totũ tempus piectiõis fuerit causa immediata talis piectiõis. ¶ Alia est opinio ꝛ ponit q̃ piectum post exitum eius a manu pijcientis mouet ab aere per antiphrasim: qd̃ intelligit sic: q̃ piectum quũ sepatur a manu exit velocius q̃ a suo loco: ꝛ tũc qꝛ nã abhorret vacuũ: aer existens retro ad implendũ vacuũ insequitur ipm piectũ. ꝛ quũ insequit velociter quũ attingit ipsum mouet vltra. Sed breuiter Az. istã opinionẽ improbat: nã ad istã opinionem sequit q̃ in motu piecti oporteret omnia retro moueri vsq̃ ad celũ: qꝛ oꝝ q̃ aerem primo insequentẽ alius aer insequeret: ꝛ illũ iterũ alius: ꝛ sic in infinitũ vsq̃ ad celum. sed ad istã rõnẽ aliqui cadent q̃ nõ oꝝ omnia retro piectũ moueri: nam ex quo aer ẽ cõdensabilis ꝛ rarefactibilis: tunc aer qui est retro piectum põt rarefieri. ꝛ sic insequeret piectũ: ꝛ replet locum in quo erat piectũ ꝛ aer ante cõdensat. sed ista rñsio nõ valet: naꝝ cũ talis rarefactio esset violẽta: nõ sufficeret aer sic rarefactus tãto impetu nec tã lõge mouere aliqd̃ piectum graue. 2° nam ꝑm istaꝝ rñsionẽ oporteret aerem ante piectionem cõdensari: ꝛ tunc talis cõdẽsatio aeris tãtũ impediret motũ piectũ: quãtũ iuuaret rarefactio veris existẽtis retro. 3° nam tunc piectio deberet fieri eque bene p aerem rarũ: sicut p aerem densum pp hoc: qꝛ nõ tanta violentia aer densus rarefit: sicut aer rarus cũ nõ ad quẽcunq̃ gradũ raritatis aer inclinat. ¶ Silr ista opinio nõ habet locũ: in motu mole fabri: silr in motu troci: videmus enim q̃ trocus post exitũ eius a manu pijciẽtis diu mouet circulariter absq̃ hoc q̃ aliqs aer ipm insequat. mouet enim sup eodẽ puncto spacij sub quo mouet. silr est alia experientia: nã aliqs sedens sup plaustrũ feni nõ sentit retro se aerem insequẽtẽ: bene autẽ ante se aerẽ resistentẽ: tunc illud plaustrũ feni adhuc mouet trahẽtibꝰ illud plaustrum definẽtibus trahere: ꝛ hoc nõ esset si tunc moueretur ab aere insequẽte. silr est alia experientia si aliquis pijcit aliquem globum feni vel stupe tunc videmus q̃ retro aliquẽ particule trahunt se versus pijcientẽ: qd̃ nõ esset si illud piectum moueret ab aere insequẽte: immo tunc ille particule deberent se trahere ad aliam ptẽ: similiter ẽ talis experientia: nam videmus vnã paruã sagittaꝝ valde velociter moueri quum sepatur a pijciẽte: ꝛ tñ sic non deberet esse si moueret ab aere insequẽte pp hoc q̃ aer insequẽs est paruus ꝛ modicus. Tꝛ^a opinio est ista q̃ pijciens mouet piectũ ꝛ etiã aerem circunstantem: ꝛ quia iste aer est innatus moueri velociter mouet secum illud piectũ: ꝛ sic diceret q̃ piectum post separationẽ a manu pijcientis mouet ab aere defferente ipsum. ¶ Sꝛ ista opinio nõ valet qꝛ queriꝯ de illo aere: sicut de illo piecto vnde mouet quũ recessit a proijciente: aliquis diceret q̃ a sua leuitate. sed cõtra: nã leuitas solum est innata moueri sursum: proiectio aũt non solũ est sursum vez etiaꝝ ad latus: ergo. ¶ Aliter cõtra istã opinionem sunt alique experientie: nã sic aer circundans piectum ꝛ molam fabri vndiq̃ obstrueret nõ minus: vt videt moueret post cessationem a motu primi motoris: ergo videt. q̃ proiectũ non sic moueat ab aere circunstante deferente piectũ. silr si ita esset sequeret q̃ possemus remotius proijcere plumã q̃ lapidem: sed hoc est falsum. sicut patet: ꝛ psequentia tenet ex eo. q̃ minus resistit pluma aeri deferenti q̃ lapis grauis. ¶ Similiter si predicta opinio esset vera sequeret q̃ si ego repellerem cõtra te aerem ac si proijcerez q̃ ille aer deberet facere magnũ impetũ cõtra te. qd̃ tamẽ non experimur. ¶ Alia est opinio: quam pro nũc reputo verior: q̃ proijciens imprimit proiecto quandã virtutem motiuã: que est quedam qualitas que innata est mouere: nisi fiat impedimentum aliunde ad eandẽ differentiã positionis: ad quã proijciens proijcit. Et ꝑ istã opinionẽ posset reddi ratio quarundã experientiarum: qꝛ prima est: qꝛ lapis habet plus de mã. ꝛ est magis densus: q̃ pluma plus recipit de illa virtute motiua: ꝛ diutius eaꝝ retinet q̃ pluma: ꝛ sic diutius mouet post separationẽ q̃ pluma: ꝛ ẽt fortius pcutit: pp hoc q̃ hẽt plus de illa virtute motiua sibi impressa: ꝛ qꝛ ex nã sua illud proiectũ tendit ad motũ oppositum: tandẽ illa virtꝰ impressa corrumpitur: ꝛ tunc illud mobile desinit moueri tali motu. ¶ Alia experientia quare lancea longa proiecta fortius pcutit q̃ lancea breuis: iterum cã est qꝛ plus hꝝ de illa virtute ipressa. Et silr potest reddi rõ quare motus nãlis velocitatur in fine: ad qd̃ est dicendum q̃ mobile qd̃ mouetur nãliter: acquirit sibi quandã habitudinem ad talẽ motuꝝ que quidem habilitas sibi acquisita: vna cũ grauitate eius mouet ipsum velociꝰ. ¶ Juxta istã opinionẽ potest dici q̃ non esset necesse ponere tot intelligentias quot sunt orbes: vnde diceret q̃ prima cã creauit orbes celestes: ꝛ cuilibet eorꝝ impressit vnã talẽ qualitatem motiuã: que illũ orbẽ taliter mouet: nec illa virtus ibi corrumpitur pp hoc q̃ talis orbis ibi nõ est inclinatus ad motũ oppositũ ꝛc. Que res sit illa virtus: nõ spectat ad nãlem: sed ad metaphysicũ. s. an sit substãtia: an accidens: ꝛ si accidens: quale sit: vtrũ qualitas: vel quantitas: ꝛ si qualitas vtrũ de prima specie vel secunda: del de alia. hec omnia cõsiderare est altioris negocij. s. metaphysici: quare ꝛc.

¶ Finis octaui ꝛ vltimi libri physicorum.

Reuerendissimo in christo patri & domino. d. Dominico Grimano miseratione diuina sacrosanctę Romanę ecclesię Cardinali: ac Aquilegiensi patriarchę dignissimo: Nicoletus Uerinas Theatinus ciuis Uincentinus plurimam cõmendationem.

TEnuit cõsuetudo & antiqs & nostris tẽporibus. Quã omnes mirifice cõprobauerunt: vt viri excellenti ingenio: doctrinaq; prediti: nõ tantũmõ hoibus memorię suę quoad viuerẽt adiumẽto nõ mediocri eẽnt: sed & monumẽtis qbusdã & pclarissimis scriptis posteritati psulerẽt: hos ego imitatus p virib⁹: Quãuis cũ illis de laude ingenij minime prẽdere velim: tẽtaui si aliqd effingere atq; excudere possem: quo virisse testarer: & posteris aliq̃ ex pte psulerẽ. Nã cũ tertius & tricesim⁹ annus agat ex quo pmũ gradũ phitendi eã phie ptẽ que a grecis physice dr in gymnasio Patauino psecut⁹ sim: turpe putaui: si nõ in lucẽ pferrẽ ea quę tot ãnos: vt auditorib⁹ meis pdessem: tũ ex grecis tũ ex latinis scriptoribus diligẽter excerpsi. Itaq; cõmẽtationes q̃s in oẽs Ar. libros summis vigiliis elucubrat⁹ sum: vt editionẽ mereantur: in dies retractare & expolire nõ desino. Sz pus opusculũ qd de ĩmortalitate aię inscribit. & q plures aię sint & nõ vna pro fide catholica emittere nolui: vt sit q̃ alior operũ velut agmen ducat. In hoc Auerroym maleficę opinionis phiduz & vanuz auctorẽ certissimis argumẽtis refutaui. Nec mihi nunq̃z psuadẽ potui: eẽ quenq̃z tã fatui tanq; stolidi ingenij: vt eius mentẽ tã vesana snia & ad ferarũ: vt aiũt: sensuz poti⁹ accedẽs a vo deflecteret: hoc est a fide christiana cui: sigs vel in minimis refragari audeat: ex hominũ cętu ad feras relegãdus est: vt aũt ab hẽ eruditiões meas auspicarer: nõ mediocris cõsilij res fuit: ipsimis rumori falso q ab inuidis quibusdã & maliu olis circũferebat: occurrere volui. Nã cũ in gymnasio: vt crebro fieri psueuit: disputãdi ac acuẽdi ingenij gra falsam illã & ab oi vitate alienã opinionez Auerroys de vnico itellu nõ nunq̃z argumẽtis pfirmare tẽtaueriz: aliq plebei ac minuti phicũ hebeti & rudi ingenio ñiã opinionẽ: quę verissima est asserere nõ possent: in angulis de me venenato quodam susurro q̃ Auerroys sniam sequerer oblocq̃ ceperũt. Hi in postez more senũ decrepitorz dentib⁹ & morsu liuido carebũt: nã qd de fide: hoc est de veritate ipsa semp senserim ligdo agnoscẽt: sil & suã iniustã maledictionẽ & nõ tollerãdã ignorantiã accusabũt: cũ Auerroys falsaz de vnico intellu sniam ab Aristotelico sensu: quo initiũ longe abhorrere pspexerint. Preter hanc cãm adhortationes crebrę Augustini Barbadici Uenetiaz serenissimi ducis accesserunt: qui vt diuino ppe psilio & summa integritate. R. P. Uenetã gubernat & bello, paceq; plurimũ tutat & auget: sic ad tuẽdas fidei Catholicę ptes nõ gladio sed scuto: vt aiunt vtit: cuius felicissimo ductu & auspicijs nõ tmmõ iperiũ sed & artiuz honestissimaz studia florent vigentq;. Quid de Petro Barotio Patauinę vrbis epo religiosissimo dicaz: qui & sanctitate vitę & doctrina ceteris rpiane religionis presidibus lõge prestat: huius volũtati honestissimę si nõ obtẽperarem: flagitiuz nõ mediocre putaui. Nã ita pridẽ vt hoc opusculũ in aptũ pferrẽ plurib⁹ verbis me monere & hortari nõ destitit: his oib⁹ ad editionẽ cõpulsus. diu multũq; mecũ cogitaui cui nã potissimũ hoc opusculũ dicarẽ: vnus ex oib⁹ Dominice Grimane cardinalis pcellẽtissime mihi occurrist: qui ceteris hoc munisculo longe dignior visus es. tuz ob meã in te singularẽ obseruantiã. tuz ob tuã in oi gĩie virtutũ disciplinarũq; pstantiã. Nã vt in sacrosancta Romana ecclesia tanq̃z splendidissimũ sidus effulges: sic in phię sacręq; Theologię & aliaz sciẽtiaz studijs eminentissim⁹ es. Hęc in te expertus nõ alior testimonio nisus pferro. Probe memini dũ hic in academia patauina liberalibus artib⁹ operaz dares quã breui ad summũ eaz fastigiũ perueneris: vt sepenũo in disputationib⁹: tũ publicis: tũ priuatis mira disserẽdi subtilitate nõ auditores tantũ: sed pfessores ipsos in admirationẽ verteris. Si ceteras animi tui virtutes eximias singularesq; dotes percensere vellẽ: epistola vel stilo nõ succedente in volumen nõ paruum excresceret: merito te oẽs summis pconijs ac laudib⁹ dignissimũ esse sentiũt. Cui pclarissimi viri scripta & ingenij sui monumẽta si ex his immortalitatẽ optent: dicare debeãt: cũ multa: vt ingt ille: ideo pciosa videant qz tẽplis dicata & cõsecrata sunt. Verum pter supradictas causas ad hanc inscriptionẽ peculiaris causa me cõpellit ne ingrat⁹ erga tuã excellentissimã dominationẽ ab oib⁹ esse dicar. nã fidẽ quã mihi de sacerdotio Aquilegiẽsi dedisti: loco sũmi muneris habeo: & rẽ ita pactã absq; vlla dubitatione: qm̃ pmissa tua regia sunt: puta meminisse potes quẽadmoduz plim anteq̃z hinc discederes cõiectura quadã tuaz virtutũ te ad hanc summã dignitatẽ puentuz tibi vaticinatus sim. Aderat Antonius Piçamanus phię & sacrę theologię summus auctor ac protonotari⁹ dignissim⁹ feltrensisq; antistes: qui tua vestigia in oibus imitari nitit: tunc hilari lętoq; vultu vt soles te pjectationis nostrę memorẽ fore respõdisti & si res exitũ non fallacẽ sortirẽt verba nostra nõ irrita: sacerdotio aliquo quo me cohonestares cõprobatuz. Superiorib⁹ quoq; diebus cũ hic esses voti cõpos datã fidẽ te ppe diẽ repsentatuz multis verbis pollicitus es. Aderat maior pars populi patauini & reuerẽdus in rpo pater & dñs. D. Jacob⁹ Pesaro paphensis eps & fidei nostrę pcipuũ lumen: qui pmissum hoc multis verbis extulit: tuaq; dominatione dignissimũ esse censuit. Aderat reuerẽdissimę. D. tuę frater nobilis Patritius Uincẽtius Grimanus vrbis Uenetę decus & ornamentũ singulare. Quare interim quo ad cõmẽtationes meas in Ar. libros retractauero & expoliuero: munusculũ hoc lęta frõte excipies: qõ si tibi placuisse sensero maiora illa opa nõ sub phi titulo: sz: vt spo cãonici: sub limitati tuę dicabo: cui ita pdẽ & me & oia mea: vt scis: adduxi.

Maxima fidei spes & pia gloria cultus
Grimane: o latijs vnica fama locis.
Oz tibi Romanę sedes: Rubeiq; Galeri
Debent: hos decoras q̃z decorere magis.
Per te pulsa lues vitij: genus omne malorum
Romulidum: per te męnia pusca nitent.
Cum sis tam superis gratus: Judeaq; membra
Fecisti vt sacris sceua lauentur aquis:
Quanta tibi maior veniet laus ipse roganti
Si Nicoleto iugera sacra dabis
Fac modo Aristoteli qui tempora nostra dicaui.
Nunc valeam superum religione frui.
Nil Sophie monumenta valẽt fine turribus altis
Q̃ quibus: vt fidei pręco: metalla sonent:
Sic tu mentiri facies: qui me male dicunt
Christiculos mores: ac pia iura sequi.
Si vetus: & sophie cultor: fideiq; sacerdos
Fiam: quid superi maius habere valent?

Reuerendissimo in christo patri ⁊ domino. D. Petro Barotio Patauino presuli: domino suo obseruandissimo: Nicoletus verniias Theatinus: ciuis Vincentinus: ordinarie philosophiam sine concurrentia in almo Patauino gimnasio legens: plurimam cõmendationem.

Parue liber sophie referens monumenta diserte,
Cur cito sollicitus limina nostra fugis?
Tu modo Romani plausum sentire Theatri?
Tu ne cupis placido publicus ore legi?
Te tamen in primis moneo q̃ fronte serena
Moenia diuini presidis alta petas.
Barotij studio: mira munitus ⁊ arte.
Grimanam poteris tutior ire domum.

Petrus Barotius: Dei ⁊ apostolice sedis gratia eps Paduanus: ⁊ comes Saccensis: Nicoleto verniati theatino bonarum artiũ ⁊ medicine doctori: salutẽ.

Scribit in actib⁹ apostolorum sanctus Lucas euangelista de beato Paulo apostolo: qui ⁊ saulus doctor gentium: Qꝝ cũ de persecutore: pdicator factus fuisset: stupebant omnes qui eũ audiebant: ⁊ dicebant: Nonne hic est qui expugnabat in hierusalem eos qui inuocabant nomen istud? Et huc ad hoc venit: vt vinctos illos duceret ad principes sacerdotũ. Qꝝ ipsum etiã beatus Paulus cõfitetur: cuꝝ ad galatas scribens dicit. audiuistis cõuersationẽ meã aliquando in iudaismo? qm̃ supra modum prosequebar ecclesiam dei ⁊ expugnabã illam: ⁊ proficiebam in iudaismo: supra multos coetaneos meos in genere meo: abundantius emulator existens: paternarum mearum traditionum: ⁊ paulopost eram inquid ignotus facie ecclesijs iudee: que erant in christo: tantum auditum habebant. Quoniam qui persequebatur nos aliquãdo. nunc euangelizat fidem: quam aliqñ expugnabat: ⁊ in me clarificabãt deũ. Hec tibi qui ⁊ statura ⁊ noie Paulus es: hoc est paruus: optime accõmodari posse existimo: qui cũ prius ⁊ disputando ⁊ docendo: vnuꝝ esse in omnibus intellectũ: sic explanaueris vt totam pene italiã errare feceris: vt aiunt maliuoli tui ⁊ minuti phi: vt in epistola tua ais. Et si istud nõ senseris: fuisti forte cã vt alij hoc sentirent. Nunc opusculũ cõposuisti quo sentire te cõtrarium nõ solum dicis: verũ etiã probas. Quod cũ diligentia vidimus ⁊ approbamus: quodq̃ tãto is qui bonis artibus student vsui erit: vt dicere audeã ẽt in te perfectũ fuisse: id q̃ apostolus ad Romanos scribens ait. vt vbi abũdauit delictũ: superabundet ⁊ gratia. Multo quippe pluris fieri cõsueuit in sententiaꝝ redargutionibus illius hominis auctoritas: qui eas aliquando acerime tutatus est: q̃ꝝ cuiusquã alterius. Quo circa: seu ita senseris siue non opusculum istud componere opere pcium fuit: vt error ille pessimus illius maledicti Auerroys extirparet: qui quãto alijs in hac snia deterior fuit: tanto ⁊ in omni vita scelestior. vnde vt tandem illud in lucez prodire sinas: suadeo: ⁊ velut antidotũ anime quoddã: quo sanare se: qui egroti: fuerunt queant. (Mã hoc modicũ etiam decet) ostendas. Nihil hac mihi re gratius: nihil is qui te audiuerunt vtilius: nihil tibi: qui apud multos ob eam rem infamiam non mediocrem excitaueras honorificentius. Nihil pho: ⁊ eo psertim pho qui tot concinenter annos cuꝝ summa gloria philosophiã docuerit: dignius. Nihil postremo deo: cuius te spiritus ad illud componendum induxit: acceptius facere potes. Vale. Padue. xij. Klendas sextiles. 1499.

¶ Questiones de pluralitate intellectus contra falsaz z ab omni veritate remotam opinionem Auerroys z de anime felicitate Nicoleti verniatis Theatini ciuis Vicentini: in almo Gimnasio Patauino ordinarie sine concurrentia philosophiam legentis feliciter Incipiunt.

Questio est an intellectiua anima sit forma substātialis humani corporis: vtrūue sit in eo felicitabilis. Utraqz q̄stio grauissima est inter omnes questiones que sunt de anima. Et Aristoteles promisit determinare eaz in tertio de anima: nunq̄z tamen in libris de anima eaz absoluit: neqz i alijs libris vt sancto Thome placuit: licet Albert⁹ dicat auctoritate Alpharabij eam absoluisse in decimo ethicorum. Diffidit quasi Auerroes posse in totū primā questionez absoluere. Et hoc est q̄ dicit tertio de anima cōmento quinto. Cū omnia ita sint. ideo visum est mihi scribere quod mihi videtur in hoc. z si hoc quod mihi apparet non fuerit completum: erit tamen principium complemēti. z tunc rogo fratres scribere suas dubitationes: z tunc forte inueniet verum in hoc: si non inueni. Declarat etiam difficultatē quesiti discordia sapientum in eo. in quo inter peripatheticos est discordia nō parua. vt ex dicēdis patebit. De secunda iterum loquens Auerroes in tertio de anima in commento. 36. inquit: z ista perscrutatio: quā intēdit: est valde difficilis: z ambigua: z oportet nos perscrutari ꝗz nostrum posse de hoc. Et infra eodem commento. Causa autem istius difficultatis: z laboris est: quia nullum sermonem inuenimus ab Aristotele in hac intentione: sed tamen Aristoteles permisit declarare hoc. Ista questio non recessit a cogitatione Auempache per temp⁹ nutus vnius oculi. Alpharabius ambiguus multum fuit in ea de quo Auerroes. Hoc quesitum est valde difficile. z cuz talis fuerit dispositio Alpharabij in hac questione: quanto magis aliorum hominum. ¶ Pro tantaruz igitur questionuz explanatione: tria duntaxat facere instituo. Primo enim opiniones philosophorum ab Aristotele deuiantium cum suis rationibus adducā. ¶ Secundo qui Aristoteles cum suis famosioribus expositoribus senserit: explanabo. ¶ Tertio christiane fidei sincera veritas dilucidabitur soluendo cunctas philosophorum rationes: que huic veritati obuiare videntur.

Articulus primus.

Quantum ad primum inuenio inter antiquiores philosophos Permenidez voluisse: neqz mundum neqz aliquid simpliciter generari. videns tamen entia extimabilia plura esse respectu eorum posuit diuinum amorem esse agentem causaz: qui amor lumen est cause prime non distinctum in singulis. neqz p̄m esse neqz p̄m essentiam: z propterea dixit omnia esse vnum finitum: z immobile: quia omnia vnum dixit esse secundum formā. ¶ Melissus non posuit illud vnum esse infinitum: quia omnia dixit esse vnum secundum materiam: que quantum ex se est: infinita est z indeterminata. ¶ Xenophanes vero preceptor Permenidis hoc nō distinguens: sed ad totum celum respiciēs dixit omnia esse deuz: z hoc ē q̄ de Permenide primo metaphysice dicit philosophus. pmenides eni tentans mōstrare vniuersi generationē. primum quidem ait diuinū amorem fore prouidentē omnibus. ¶ Aliquorum tamē opinio est q̄ Exiodus prius hoc dixerit. Et hoc est q̄ dixit philosophus in eodem primo metaphysice. Suspicabitur vtiqz aliquis Exiodum prius quesuisse huiusmodi. Exiodus vo dixit omnium prius chaos fuisse: deinde terram latam z amorem qui conderet immortalia. ¶ Istis Anaxagoras Calçomenus consentit. Coact⁹ eni Anaxagoras ponere causam agentem: dixit intellectum diuinum separatum z immixtum esse causam toti⁹ vniuersi: vt ponit Ar. de eo p̄mo metaphysice. qs tamē hoz prius dixerit Ar. sub dubio relingt. ¶ Oibus his etate prior thales Milesius vnus ex septē grecie sapiētib⁹: qui huius speculatiue phie princeps fuit. vt dicit philosophus eodem primo metaphysice primus dixit omnia esse dijs plena. Ante tamen eum antiquissima inuenitur opinio Orphei z Musei: quos theologiçātes philosophus in primo metaphysice appellat: eo q̄ de theologicis in suis carminibus scriberet. qui concordes cū thalete dixerunt totius aquā principium: z q̄ omnia dijs replerentur. vnde dixerunt aerem plenuz animabus esse: quas inmortales z deos quosdam esse dixerunt. De antiquitate huius opinionis loquens philosophus p̄mo metaphysice dicit. Si quidem igitur ista antiquior z senior fuit de natura opinio: forsan vtiqz incertū erit ypon atheon. non vtiqz aliquis dignificabit: posuisse cum eis propter sui intellectus paruitatem. ¶ Omnes ergo prenominati philophi in hoc cōueniunt q̄ ponunt intellectuam animam z deum idem esse. Cum ergo deus eternus z vnicus sit. ergo vnicus erit intellectus in omnib⁹ apud istos. Et ex istis opinionib⁹ pullulauit error Auerroys: z aliorum peripateticorum dicentium vnum eē intellectum in omnibus. ¶ Mouentur autē isti ad hoc p̄bandum vna ratione efficaci multum: que referente Alber. primo metaphysice fuit Alexādri peripathetici: que talis est: illa sunt eadem: quorum principia eadem sunt: sed omnium principia eadem sunt ergo zc. Probat minor. Nam omnium principia sunt materia p̄ma z deus que nō differunt: nam illa sub eadem natura entis cōtinentur: z supra ens nihil addunt: neqz differentias: neqz modos. Nam si aliqua talia superadderent. essent composita: quod falsissimum est. Ex quo igitur in entis natura conueniunt: z in nullo alio differunt: z idē (vt Porphyrius inquit) est a quo aliquid non differt differentia: sequitur deum idem esse materie. z ecōtra. Hoc q̄ de Orpheo dictū est: colligitur primo de anima textu commenti. 84. vbi ipse animā respiratum aeruz asseruit. De Thalete tex commēti. 32. vbi dixit omnia esse dijs plena. De Anaxagora textu commēti. 31. vbi posuit intellectuz diuinum omnia mouere: z esse idem cum anima nostra de quo commentator. Et sermo istius est magis propinquus veritati z sententie Aristotelis z ideo laudauit eū post Aristoteles in tertio de anima in tex. commenti. 24. Clarius ponitur. q̄ anima z intellectus idem sunt: quia in commento superiori dicit q̄ idem sunt scilicet genus ibi absolute. Et hoc ē qd poeta in buccolicis dicit Ab ioue principium muse iouis omnia plena. Et Lucan⁹ Est ne dei sedes nisi tellus pōtus z aer Juppiter est quodcūqz vides: quodcunqz mouetur. ¶ Post hos inuenio Democrituz: z ei⁹ collegā Leucippū (vt dicit Aristoteles de eis primo metaphysice de quo primo de generatiōe dicit philosophus ipsum melius philosophatū fuisse platone. Ni enizcum ponerent induiduales atomos eē rerum principia quales in sphera solis videntur. cum quibus posuit vacuum: ex quo dimensiones corporum fierent. talia enim indiuisibilia non possunt esse causa diuisibilium. ideo cum eis ponunt vacuuz. Ita vt ex atomis

Permenidis placitū mellisi placitum.

Xenophanis sinia

eriodi placitum.

capite scdo phcmij.

Anaxagoras.

Thales milesius.

Orpheus Museus.

Unde sum pserit p̄nm peripatheticoz erratum.

Rōpbans omnez esse vnum.

Tex. cō. 23.

Virgilius

Lucanus.

democrit⁹

fierent rerum substantie. Ex vacuo q̃ est prima dimẽsio apud eos dimensiones corporum. Ex atomis igitur ponit esse animam compositam: quam cũ poneret eẽ ignee nature propter sui maximam mobilitatẽ. dixit eã ex atomis igneis ⁊ rotundis constare. figura enim rotunda ꝓpter carentiam angulorum maxime apta est ad moum mouentem primo se. deinde alijs dantem motũ. Colligitur hec descriptio primo de anima tex. commẽti. 20. imaginabatur enim Democritus: q̃ sicut argentuꝫ viuum: quod erat in statua minerue: quã dedalus composuit: mouebat primo se. deinde statuaꝫ: ex qua statua vulgus decipiebatur: credens illud diuino fieri miraculo. ita de anima d. q̃ primo se mouet deinde corpus. Colligit hoc vltimum primo de anima textu commẽti. 44. Posuit vlterius intellectum ⁊ sensum omnino idem esse: Non enim cognouerunt nisi sensibilia ⁊ materialia. Et propter hoc laudat homerum dicentẽ q̃ hector aliqñ sapiens iacebat. cum enim in eo erat mutatio apud sensuꝫ: erat etiam mutatio apud intellectum. fertur enim de eo q̃ aliquando ad amentiam ducebatur (vt dicit de eo Aristoteles in problematibus) hoc idem põit de Homero primo de anima textu commenti. 23. ⁊ secũdo de anima textu commẽti. 104. vbi inquit Homeri auctoritate: q̃ talis est hominis intellectus: qualem pater hominũ atq̃ deorum ducit in die. ¶ Hoc idem sentit empedocles agrigentinus siculus (vt ibidem patet) ⁊ quarto metaphysice textu commenti. 20. primo de anima. d. animam esse. 6. res. Ratio autẽ sui dicti fuit. Nam omnes antiqui q̃ persentire ⁊ cognoscere venati sunt naturaꝫ anime. dixerunt animam constare ex principijs: que quidem principia alij dicebant esse vnum: alij plura: ⁊ illi quidem: qui vnũ faciebant principium illud vnum esse animam dicunt. qui vero plura: ex illis eam componi dicũt. ¶ Unde cũ empedocles. 4. elementa posuerit rerum principia: cum lite ⁊ amicitia dixit animã esse. 6. res. ¶ Fundabant enim antiqui suam opinionem in tribus propositionib⁹ prima omnis res per suum simile cognoscitur. secunda q̃ res non cognoscitur nisi per sua principia. tertia q̃ anima cognoscit omnia. Ex istis arguo sic: anima omnia cognoscit ex tertia propositione. ergo cognoscit per principia omnium ex secunda propositione. ⁊ cũ cognitio fiat per simile: ex prima propositione ⁊ cum similitudo sit relatio realis fundata super vno: quinto metaphysice. vnũ ergo ⁊ idem erit anima cum principijs omnium: ⁊ sic anima habebit in se principia omnium secundum esse reale. Colligũtur hec ab Auerro. primo de anima textu commenti trigesimi tertij. Diffinitio autem empedoclis de anima ponitur in textu commenti. 25. Aliquando tamen secutus est empedo. Pythagoram (vt in eius opinione videbitur.) ¶ Diogenes ponens aerem rerum ꝓncipium: dixit animam esse aerem. Heraclitus dixit eaꝫ esse vaporem. Hipon Atheon magis rudum: aquaꝫ eaꝫ dixit. Cretias sanguinem. omnes ergo hi philosophi in hoc conueniunt quia ponunt animas omnes generabiles ⁊ corruptibiles ⁊ cõsequenter habent ponere eas esse veras formas dantes specificum esse ⁊c. De Diogene ⁊ alijs nominatis loquitur philosophus ꝓmo de anima textu commenti. 31. Omnia igitur elementa iudicẽ habuerunt preter terram propter sui vilitatẽ vt. P. ingt) Nullus enim antiquorum ponit solam terram principium esse excepto hesiodo qui (vt inquit commentator primo metaphysice textu commenti trigesimi) non fuit philosophus sed legista. ¶ Pythagoras vero samius philosophus sapientissimus. Iste enim fuit primus qui recte cognouit agentem causam. Alij enim quasi balbutientes loquebant de ea ⁊ obscure. vnde (vt dicit Aristoteles primo metaphysice: q̃ ante italicos. i. Pythagoricos vt omnes exponunt: Pythagoras vt inquit sanctus Thomas compatriota noster) dictus est samius a ciuitate calabrie: ⁊ ita merito a philosopho italicus appellatur. sed credo q̃ dicatur italicus quia in calabria docuit apud crotonem ciuitatem calabrie: Ante istũ dico q̃ loquebantur de causa agente qualiter ĩ bello ineruditi faciunt: ⁊ enim illa circunducti sepe bonas plagas faciunt. ab isto plato pro magna parte suam accepit philosophiam. ⁊ hoc est quod ponit Aristoteles primo metaphysice post dictas vero philosophias platonis superuenit negocium: in multis quidem hos sequens: alia vero ⁊ propria preter italicorum philosophiam habẽs. De isto loquens Tullius in libello de deorum natura. d. nõ aliter probari a quocũq̃ sua dicta referur nisi quia ipse dicit. Cum ergo melius alijs ante eum causam agentẽ cognouisset. dixit ab vno primo simplici q̃ est vniuersi causa nulli innitens numero. omni tamen rei numerũ dante: cuncta procedere. Respectu vero sensibilium posuit mathematicos numeros principia in his sensibilibus existentia ⁊ nullo modo separata (vt voluit plato). Et hoc est q̃ seuerinus ille boetius in pro sue arithmetice sententiam pythagore transferens: ait. omnia quecunq̃ a principia rerum natura contracta sunt: numerorum videntur ratione formata. hoc enim fuit principale in animo conditoris exemplar. hinc enim quatuor elementorum multitudo mutuata est: hinc temporum vices celiq̃ conuersio. De anima vo loquens dixit in mortalem esse. aliter ipse non poneret ipsaꝫ de corpore in corpus transformari: omnesq̃ esse eiusdem rationis. Cum opera consimilia artis ab eis ⁊ a brutis ⁊ hominib⁹ perueniant: vt patet in animalibus nidificantibus ex quo posuit in suis legibus q̃ sacrilegium esset carnes cõmedere: quem errorem manichei vsq̃ in hodiernum diem imitantur. vnde Ouidius compatriota noster o quãtũ scelus est in viscere viscera condi. pythagoras enim vt faceret ciues colere iusticiam posuit etiam in suis legibus: q̃ quelibet anima quodlibet corpus ingredi potest. Ita q̃ volebat q̃ anima illa: que iusticiaꝫ non coleret ingrederetur corpus deterius mulierum primo deinde brutoruꝫ. ⁊ hoc ẽ q̃ dicit. P. de eo in primo de anima in textu cõmenti. 53. in noua translatione. secunduꝫ autẽ pythagoricas fabulas quelibet anima quodlibet corpus ingredi potest. in translatione commentatoris videt esse possibile apud eos vt quelibet anima existat in quolibet corpore: ⁊ transferatur de corpore in corpus sicut dicit pythagoras in apologo quem posuit ad corrigendũ animam ciuiuꝫ. ⁊ Calcidio in thymeo referẽte pythagoras in suis aureis versibus sic dicit.

Corpore deposito cuꝫ liber ad ethera perges:
Euades hominem factus deus etheris almi

¶ Huic Almeon cõsentit: qui pythagora sene existẽte philosophari cepit: vt dicit. P. primo metaphysice. hic cuꝫ pythagora concordans posuit animaꝫ immortalẽ esse ⁊ de natura celi: vt primo de anima textu commenti trigesimi secundi colligitur. huic etiam aliquando empe. consentit vt patet ex quibusdam carminibus: que ipse composuit: vt Macrobius refert: que sunt infrascripta.

Namq̃ ego iamduduꝫ viri puer: ⁊ solida arbos.
Et tali sexu inde aial. tum lactea virgo.
Natus itẽ vt pecudes cedit matrẽq̃ patremq̃.
Nec sentit charos mandens sub dentibus artus.

¶ Et Horatius de eo inquit.

Seruari nolit dicam siculiq̃ poete
Narrabo interitum: deus immortalis haberi.
Dum cupit empedocles: ardentẽ frigidus ethnaꝫ

Insiluit:

Tex. cõ. 23. Empedocles.

Empedoclis ratio q̃ aia componat ex 6 rebus.

Tex. cõ. 20

Diogenis opinio.

Pythagoras.

Insiluit: sit ius liceatq; perire poetis.
Lor iubet hoc ⁊ enim postq̃ destruit esse.
Meonides quintus pauone ex pythagoreo.
Troiani tempore belli pantholides. Euphorbiũ eram.

Platonis sententia

¶ Post hos inuenio diuum Platonem voluisse mundũ ipsum atq; animas nostras intellectiuas ab ipso deo ab eterno fuisse pductas. De animabus infra probabit plane. Et patet ex thimeo expresse (vt infra tanget) vbi vult incorruptibilia omnia ab ipso deo imediate pduci. De mundo patet ab Aristotele textu commenti. 102. primi de celo: vbi dicit. Genitum quidem igitur omnes esse dicunt. Di quidem sempiternum. Ecce q̃ hi. s. platonici (vt omnes exponunt) dicunt celum genitum: sed ab eterno. hoc etiam patet ex expositione Xenocratis discipuli platonis: qui platoni auxilium afferens dixit celum secundum platonem ab eterno productum fuisse: vt patet eodem primo celi textu commenti. 125. vbi commẽtator. Defendentes autem platonem dicunt q̃ assimilatio generationis mundi ex suis elementis generationi finitarum ex lineis: ⁊ superficiebus a platone significat q̃ mũdus semper fuit apud platonem. Et quod ipse non intẽdebat per hunc sermonem: nisi q̃ partes eius sunt priores natura toto: non quod ipse fuit generatus vere. Et si hoc intendebat nihil differt ab Aristotele. Hec commentator. hoc idẽ arguitur a Simplicio viro doctissimo primo celi textu commenti. 22. contra Joannem grãmaticum. Nam plato voluit simul tempus ⁊ celum factum esse: vt patet ab Aristotele octauo physicorum textu commenti 10. tempus autem impossibile est esse factum. plato autem ipsum generat solus. simul enim cum celo factum esse: celum autem factum dicit. vult ergo tempus factum: sed impossibile est ipsum esse factum: vt prius non fuerit. Nam factum de nouo: ante non habebat esse: erat ergo ante: que est differentia. Sed intellexit plato ipsum factum ab eterno. vnde voluit plato ꝑm simplicium: q̃ conditor cum bonus sit: bona facit: ⁊ cum non sit impeditus semper bona facit. Cum ergo alia habent eẽ a deo: sunt (inquit plato) ex se ipsis dissolubilia. Quod intelligendum est ꝑm rationem. i. (vt inquit simplicius) cum causa natura precedat causatum: potest intelligi non intellecto ipso: ⁊ sic habere non esse. Nulla ergo est differẽtia inter platonem ⁊ Aristotelem in re secundum simplicium. Unde plato in politico negocio separat deũ a mũdo: que separatio est rationis tantum. Et hoc est q̃ plato in Thimeo ait. Dij deorum: quorum opifex ego ⁊ pater sum: hec attendite que a me facta sunt: me volente indissolubilia sunt: omne siquidem quod vinctum est: solui potest: sed mali est (quod pulchre compositum est seq; habet bene) velle dissoluere: quapropter quia generati estis immortales quidem: ⁊ indissolubiles non estis. Nec tamen vnq̃ dissoluemini: nec mortis fatum subibitis. Mã voluntas mea maius prestantiusq; vobis est vinculum ad vite custodiam: q̃ nexus illi: quibus estis tunc cum gignebamini colligati. Sed nunc quid iam iubeam cognoscite tria adhuc genera mortalium nobis generanda restant absq; horum generatione: celum imperfectum erit: omnia enim animantium genera ambitu suo non continebit: contineat autem opꝫ. Si est mundus perfectus omnino futurus. Hec vero si a me fiant solo: vitaq; donentur: dijs adequabuntur: quapropter accedite vos secundum naturam ad animalium generationẽ. Et quibusdam interpositis. Ego vobis sementem tradam vos cetera exequi par est: vt immortali nature: mortalem atterentes faciatis generetisq; animalia subministrantesq; alimenta augeatis: ⁊ consumpta rursum recipiatis. ¶ Voluit igitur plato intellectiuas animas ab eterno creatas fuisse a deo deorum in comparibus stellis positas: apud se omnium intelligibilium formas habẽtes: easq; corporibus infundi: in quibus ob lactis vndã ⁊ nutrimenti ad superiora non valent suas exercere operationes: ita vt earum obliuiscantur: habitus tamen nõ perdunt: assimilate enim eas ebrijs: aut epilenticis: aut in somnio existentibus in quibus perdunt opera: non autem habitus. Et ideo purgato corpore a superfluitatibus per studium non adiscere de nouo animaꝫ: sed per ipsum ⁊ sensibilia non disponi (vt dixit Auicen.) sed tãtum expergefieri ⁊ excitari animam ad intuendũ ea que prius didicerat: itaq; nostrum adiscere est apud eum reminisci. Et hoc est q̃ Boetius in suo de consolatione inquit. Si platonis musa personat verum: quod quisq; didicit immemor recordatur. Colligitur ista sentẽtia primo posteriorum primo metaphysice. ⁊ septimo phisicorum textu commenti. 20. ¶ Voluit etiam plato q̃ si anime bene beateq; vixerint in corporibus: facta earũ a corpore secessione: ad cõpares stellas redire. Et hoc est quod Macrobius de eius intentione in de somno Scipionis ait. Justitiam ⁊ pietatem colens non perit pereunte corpore: sed ad sedes transfertur sydereas: cum dijs immortalibus in secula regnatura. Et sic felicitatem ponit post separationem: sicut nos christiani. si vero male vitioseq; vixerint: oportere prius eas purgari. ⁊ puras fieri: que purgatio per penitudinem fit anteq̃ ad stelle contubernium redire possint. Ad aliud igitur corpus humanum transmittitur: eas autem ad bestias transire non concessit. Et hoc est q̃ Macrobius super thimeo inquit. Sed plato non putat rationalẽ animam vultum atq; os ratione carentis induere: sicut Pythagoras. Accepit autem suam opinionem ab antiquissimis Caldeis ⁊ egiptijs astrologis maximis: quos astrologi vsq; hodie imitati volentes iudicare de natiuitate alicuius ponunt stellaꝫ. Hec ⁊ aliam Alcohoden quod latine sonat vita ⁊ intellectus: eo q̃ nato vitam ⁊ intellectum conferre dicitur. Et hoc est quod poete dicunt. q̃ paris dicitur veneris filius ⁊ hector martis. Et super hac positione sunt multe fabule poetarum fundate. ¶ Huius opinionis fuit Socrates: qui primus vniuersale dixit diffiniẽdũ esse ⁊ non singulare. de quo est scientia. cum ergo anima recipiat vniuersale: quod immutabile est: oportet ipsam immutabilem ⁊ ex eternã esse. Et hoc est q̃ de eo dicit. P. ꝑmo metaphysice Socrate vero moralia negociante: ⁊ de tota natura nihil. In his tamen vniuersale querente. vnde Cleobratus quidam ex ambracia incidens in sermonem platonis. ⁊ putans ipsum dicere de morte naturali oportere philosophum considerare abiens ex alto muro dimisit seipsum ferri in terram per aerem: ⁊ cadens mortuus est: de quo feruntur versus quatuor Callimachi. ¶ Cleobrotus ex ambracia saliit ex alto muro ad infernum: Nullum dignum malum morte patiens. Sed platonis in libro de anima librum legens. Hec Amonius super Porphyr. ¶ Huic opinioni Gregorius Nicenus maximus Theologus intra grecos consentit. De quo Damascenus. Ego cum Gregorio theologo consentio: habuit autem rationem vnam ad hoc probantem animam nullo modo esse formaꝫ incipientem cuꝫ corpore que talis est. ¶ Omnis forma que temporalem originem habet cum corpore: temporalis est ⁊ corruptibilis: quod patet: quia omne q̃ temporale est: sub tempore est ⁊ senescens sub eo (vt patet quarto physicorum textu cõmenti. 117. Si ergo intellectiua anima inciperet esse cuꝫ corpore ipsa tẽporalis ⁊ corruptibilis esset quod est ridiculosum dicere. ¶ Probat etiam hoc dicto Moysi. Septima autem die requieuit deus ab omni ope suo. huic

Simplicio, Joannẽ grãmaticũ

Consensus Platonis ⁊ Aristote. de mundi eternitate.

Cõpleta de animabus Platonis sententia.

Tex. cõ. 4.

Uñ multarũ fabularũ origo. Socratis placitum.

Gregorius nicen. consentit platoni.

Rõpbans aiaꝫ nõ idẽ pere eẽ de nouo.

in superficie videtur consentire Augustinꝰ super genesiz non tamen consentit huic etiam in parte cõsentit Origenes: qui (vt inquit sanctus Thomas contra genti.) ¶ Primus fuit qui dixit inter christiane religionis professores: q̃ anime ante corpora de nouo z non ab eterno fuerunt create: z in hoc platoni contradixit: z in corporibus tanquam in carceribus incluse propter penam originalis peccati. ¶ Hec opinio innumeros philosophos ad heremiticam vitam transire fecit vt dicit didimus in quadã epistola ad Alexandrum Macedonum regez. ¶ Post hos venit Auicen. cuius sermo (vt inquit commẽtator) semper fuit medius inter peripatheticos z loquentes textu commenti vigesimi secundi secundi physicorũ: qui voluit intellectiuam animam esse veram formam substantialem nostri corporis incipientem cum eo: z multiplicatione eius multiplicatam non tamen desinentem cum eo. sed separari: z intelligentie agenti coniungi. que si in corpore bene beateqz vixerit speculatiuasqz scientias in eo consecuta fuerit cum tunc a curis mundanis liberata sit tota ad intelligentiam conuertetur: que cum larga sit in dando formas illius luminibus replebitur: z tunc ipsam perfecte intelliget: z per ipsam alias intelligentias vsqz ad deum. Et hec erit illi felicitas: z vita sempiterna. Si vero male z vitiose: priuabitur lumine intelligentie: z percipiens se sic priuari: in eternum tristari non desinet: voluitqz vir iste intelligibiles species non causari in nobis a phantasmatibus virtute agentis intellectus nobis coniuncti: sed ista tantum disponere animam: voluit enim q̃ ex eo q̃ intellectus noster intueretur singularia in phantasmatibus: disponeretur vt conuertatur ad intelligentiam agentem z in omni tali conuersione recipit speciem vniuersalem: quam non ponit remanere in intellectu: quia in ipso secundum eum nõ est memoria sed in parte sensitiua tantum. Sed per illam acquiritur anime aptitudo vt ad intelligẽtiam agẽtem conuertatur: vnde adiscere secundum eum nihil aliud est quam aptitudinem acquirere intellectui vt ad intelligentiam agentem conuertatur: que cum completa fuerit tunc intelligit ipsam perfecte: z per eam alias intelligentias. Et sic felicitabitur anima in vita ista licet imperfecte quia perfecta est in separatione (vt dixi). ¶ Post hos inuenio inter peripatheticos clariores magnaz discordiam in opinione Aristotelis que fuerit. ¶ Alexãder vero Aphrodiseus cum ponat intellectum tum agentez tum possibilem sempiterna quedam entia: intellectiuaz animam non potest negare eternam esse. Q̃z intellectum agentem eternum ponat: patet ab Auerroi tertio de anima commento. 20. q̃ intellectus possibilis sit eternus apud eum: audies verba in suo de intellectu que sunt infrascripta. intellectus vero neqz intercedente corpore ea que sunt suscipit neqz potestas aut virtus corporis est: neqz prorsus aliquid eorum que actu sunt: neqz est aliquid quod potestatem vllaz habeat: sed eiusmodi endelechie atqz anime potestas: quedam est que species z intellectiones est nata suscipere. ¶ Et distinguit ipm a sensu q̃ virtus corporis sit. vnde opinat Alexãder q̃ in vna simplici sba aie sũt due potẽtie sempiterne: audias ṽba eiꝰ. Intellectꝰ actiuꝰ qdẽ est non solũ eni ꝓditor rez plurimaruz sed earz fabricator in ijsdẽ intelligẽdis efficit. nisi forte qspiaz intellectũ ob id passiuũ ꝓcedat q̃ suscipiendaz speciez vim retinet. suscipe eni idẽ videt esse q̃ pati. z hoc intellectui z sensui cõe est: vez qz vnaqueqz res: nõ ab eo q̃ cõe est ceteris: sed q̃ peculiare z ꝓpriũ est: deffinitionẽ capit. ꝓpriũ aũt itellectui ẽ vt actiuꝰ sit spẽruz: quas recipit ab actione potiꝰ deffiniẽdus est z est: sociꝰ nostri itellꝰ in ope qui ab extra est intellꝰ. vult ꝗ idẽ actiuũ z passiuuz esse q̃ nõ nisi de intellectiua aia intelligi potest. z cũ idez secundum idem non possit esse actiuum z passiuum vt omnes peripathetici cõfitent oportet in ea esse dictas potentias. De intellectu agente quod sempiternus sit audias que ipse ponit. Intellectus agẽs cuz ab extra eiusmodi species actu fit intellectus immortalis z sempiternus iure ab Aristotele nuncupatur. Q̃z autem attribuitur Alexandro de intellectu possibili q̃ corruptibilis sit ab Auerroi non est mirum quia expositio eius in libro de anima ad manus Auer. non peruenit. Et hoc Auer. inquit commento. 20. tertij huius. Unde per possibilez intellectum intellexit vel possibilem vt passibilis est vt inquit Simp. tertio huiꝰ. z similiter omnis anima endelechia z perfectio est cum referatur ad perfectuz z relatiua simul oriuntur z occidunt vt textu commenti secundi secundi huius patet. z hoc ponit Joãnes grãmaticus textu commenti dicti dicens Alexandrum aphrodiseum a veritate coactum sic intelligere: vel per possibilez intellexit cogitatiuam animam: sicut Auerroys z omnes quasi greci expositores Aristotelis ut Theofrastus z Themistius in expositione textu commenti vigesimi. Intellectus passiuus corruptibilis est. Immo ipse Auerro. de ipso intellectu pro cogitatiua loquendo intellectus possibilis corruptibilis est: vide. 12. metaphysice textu commenti. 17. Auerroys etiam q̃ Alexander intellectum agentem ponat ĩmortalẽ expresse confitetur textu commẽti. 19. cuius audias verba infrascripta. z mirum est quo modo omnes concedunt hanc demonstrationem esse veram de intellectu agente: z non conueniunt in demonstratione de intellectu materiali: licet sint valde ꝓximiles z oportet concedentem alteram etiam concedere aliam. ¶ Hãc opinionem sequitur Alpharabius de quo commentator tertio huius textu commenti. 14. Credimus z vere q̃ vnus ex bonis expositoribus Aristotelis Alpharabius cum hec q̃ maximus fuit in istis: sequitur Alexãdrũ in ista opinione z sic omnes nominati philosophi concedunt q̃ sit ponenda vna alia forma in homine vltra intellectiuam animã que cogitatiua est appellata. ¶ Albubacher vero magnus iter arabes: z Auempache hispanus de quo quarto physicorũ tractatu de vacuo textu commenti. 71. nullus potuit peruenire ad has questiones ideo profundus fuit ipse super alios z tertio de anima commento trigesimo sexto verbum Auempache in hoc est firmius aliorum vt commentator refert tertio de anima commento quinto. ¶ Et Albertus Magnus eodem tertio. Cum omnem possibilem intellectum ab anima rationali remoueret: cuius rationem assignabat quia si intellectiones in anima rationali reciperent non distinguerentur: cum illa sit vnica in omnibus hominibus secundum eos z accidens numeretur numeratione subiecti. quinto metaphysice dixit intellectiones multiplicari penes phantasmata: z phantasias diuersas: i quo cum agat intellectus agens faciendo ea actu intellecta possunt dici intellectus quoquomodo. z sic phantasticã animam: vel imaginatiuam possibilem intellectum nominarunt. ¶ Ponunt vlterius q̃ intelligere non fit p passionem. sed imaginantur q̃ ex quo species ille abstracte sunt vniuersales: q̃ vbiqz est z semper. ideo in subiecto non sunt quia si in subiecto essent: ab illo determinarentur. ¶ Similem modum huic ponit Alber. ad mentem thomisti. z simpli. septimo physicorũ ad mentem platonis z Aristotelis q̃ presentia intellectus agentis ad phãtasma fit intellectio. naz ex illa presentia excitatur anima ad cognitionem eius quod prius habuit. vnde si platonis musa personat veruz q̃ quisqz didicit immemor recordatur: vt boetius iquit in suo de ꝓsolatiõe vt supra dixi.

Auicẽ. snia de anima.

Peripateticorum discordia.

Alexãder. Aphrodisens.

Q̃d Alexãder fuerit opinatur aiaz intellectiuam esse eternam.

Alpharabius.

Albubacher.

Auẽpache

Tex. eõ. 15.

¶ Sed

Questio i dictis alexãdri.

¶Sed incidit dubium cum dicat Alexander intellectum nostrum inseparabilem a corpore in paraphrasi de anima: quomodo nunc concedit ipsum separari. Unde Simplici. ait. 6° physico. textu cõmenti trigesimisecũdi quod Alexander omnia ad suam opinionem referens ait ipsum non separari. Si enim separaretur moueretur consequens impossibile cuꝫ impartibilis sit: ergo ⁊ antecedens. Sed diceret Simplicius ꝙ talis separatio non est nisi desitio illustrationis supra humanum corpus vbi supra. sed de hoc infra. Ad aliud patebit ex dicendis. ¶Deinde miror multum de Auerroi: ꝙ imponat Alexandro ꝙ Aristoteles intellexit illa verba ꝙ impassibilis: de preparatione ⁊ non de substantia. Nam fas est imponere tanto viro qui vt Cõmentator inquit duodecimo metaphisice textu cõmenti. 6. Alxrander famosus in metaphisica. ⁊ quarto celi textu cõmenti trigesiminoni: ⁊ miruꝫ est de istis profundis viris Alexandro. s. ⁊ Themistio ꝙ Alexander posuerit accidens alicuius substãtie incorruptibile ⁊ subiectũ corruptibile. Sed Alexãder dixit ⁊ bene ꝙ intellectus magis assimilatur rasure tabule q̃ ipsi tabule aptitudo existens sicut ⁊ rasure idest priuatio inscriptionis ⁊ ꝙ hoc sit ita audias verba eius in capitulo de speculatiuo intellectu ⁊ pratico. Soluꝫ igitur materialis intellectus facultas promptitudo quedam est ad formas recipiendas tabelle nundum scripte: per similis quinimo ipsius tabelle agraphio hoc est inscriptionis carentie q̃ꝫ tabelle similior ⁊ paucis interpositis. Sicut ergo tabella patitur. aptitudo vero nihil: sic intellectus: quasi dicat ꝙ ipse nõ est ꝑncipale patiẽs ⁊ proprie quia illud subiecto competit. ¶Unde ipse in suo de fato consiliatiuum hominem ⁊ libertatem habere arbitrij dicit. Sed vt Seuerinus ait nos liberum arbitrium non dicimus facere ꝙ gsq̃ꝫ voluerit sed ꝙ quisqꝫ iudicio ⁊ examinatione collegerit: alioquin in rationabilia animalia habebũt liberum arbitrium. videmus enim alia quedam sponte refugere: quibusdam sponte adherere ꝙ si ad velle vel nolle hoc recte liberi arbitrij vocabulo teneretur: non solum hoc hominuꝫ: sed ceterorum animalium esset. Si mortalis esset intellectus quomodo discursus iste fieret in quo reciperetur. ¶Huic opinioni adherebant hi qui (vt inquit Alexãder) in tractatu suo de intellectu solebant in porticibus disputare stoici scilicet qui. d. intelligere non esse nostrum opus sed diuine prouidentie. Cum enim ipse sit causa omniuꝫ consequentium esse: ⁊ hic est agens intellectus apud Alexandrum qui deus est gloriosus: ⁊ hoc patet expresse ab eo in capitulo de agente intellectu ponens ipsum vbiqꝫ esse ⁊ primam causam omnium equiuocans de agente intellectu. Nam supra dictũ esse anime intellectiue potestatem ⁊ loquens de materiali inquit ꝙ hic cuꝫ anima cuius est potestas corporalis simul interijt. expone vt supra vel per possibile cogitatiuã intellexit: In suo de intellectu de agente loquens ait. Non eniꝫ cum vllo in loco sit transitum facit sed cuꝫ vbiqꝫ sit manet in corpore ꝙ a temperamento dissoluitur. corrupta organica portione. ¶Et Themistius 3° de anima cõmento. 31. impugnat istã opinionem. Item ipse Alexander in naturalibus questionibus inquit medicina ⁊ si scientia est tamen in opere suo ars apparet quẽ admoduꝫ anima ⁊ si imortalis tamen in corpus mortale demersa videtur esse mortalis. Item ait noluisse mundi opificem diuinos celestesqꝫ hominũ animos corporibus terrenis absqꝫ congruo quodam medio colligare. Medium est anima cogitatiua. A quo patet quosdam quos non est operepreciũm nominare: qui de nouo philosophari incipiũt ⁊ eius principia ignorantes audent: ⁊ Joannem gandensem ⁊ quosdam temporis huius reprehendere: quorum nõ sunt digni soluere calciamenta: plurimũ errare dicentes ⁊ Alexandrum intelligere per preparationem priuationem formaliter sumptam pro ipsa negatione de qua exponit dictum Aristotelis quod est eterna: quia non est corruptibilis: quia non est ens positiuum in mundo: sed priuatio entis. O glosam mirabilem dignam Alexandro de quo Simplicius primo physicorũ omnium maxime legitimo Aristo. interprete Alexandro aphrodiseo. Nam Aristoteles intendit ostendere differentiam virtutis intellectiue ad sensitiuam: vt patet in textu cõmenti septimi dicit. ꝙ non est eadem passibilitas sensui ⁊ intellectui: cuius oppositum sequeretur. nam priuatio in sensu esset etiam eterna eadẽ causa. Nonne Alexander expresse ponit ipsum intellectũ esse facultatem ⁊c̃. in super derident alios. quia narrãt opiniones ⁊ ad illoruꝫ intellectũ nõ attingũt. O solertiam magnaꝫ taliũ in opinionib⁹ declarãdis. Audias preterea summaꝫ dialecticam eorũ. d. Auerroim vsuꝫ esse loco a maiori. Si intellectus est res facta a cõplexione ⁊ intellecta cum intellectus sit dignior ⁊c̃. nõ intelligentes illud Aristo. in primo thopicoruꝫ ꝙ locus a maiori tractatur negatiue superius dicta ad mentem Alexãdri aphrodisei pro maiori parte accepi exparaphrasi eiusdẽ super libro de anima ⁊ ex tractatu quodam eius de intellectu que oia accuratissime ⁊ elegantissime trãstulit Magnificus patritius Venetus vtriusqꝫ lingue doctissimus: itegerimus pbus: iuris vtriusqꝫ doctor Hieronymus donatus compater meus dilectissimus. Auerroys vero posuit vnicaꝫ intellectuam animam rationatiuam vniuersaliter in oibus hominibus habentem in se potestates duas: agentem scilicet ⁊ possibilem intellectum ⁊ non partes eius. subdens: vt dicit Joan. gan. 2° de aia quest. 5ª: qua querit vtrum anima sit actus in fine. ⁊ illud est dictuꝫ Alber. qui in paucis (vt ipse dicit) discrepat ab Auerroi. Ponunt enim potentias istas virtutes vniuersales ⁊ indiuiduari vero qꝫ sunt huius ⁊ illius anime in diuidua te per potentias sensitiuas: que sunt in ea: ⁊ sic habet potentia esse magis abstractum q̃ꝫ substantia anime. Et non est hoc miruꝫ inquit sanctus Thomas in suo contra Auer^tas. Nam forma magnetis est materialis ⁊ ab elemẽtis genita: tamen habet virtutem datam a celo qua ferrum trahit abstractiorem. Sed hoc est dubium. Nam quero a quo habet illud esse abstractum a potentia non a subiecto: nec ab agẽte cũ sit idẽ apud Albertuꝫ videlicet deus gloriosus. Et si Albertus ponit indiuiduari animã penes potentiã quare nõ ꝑm substantiã cogitatiue vtutis existentis multiplicate in singulo hoie. Ista opinio ꝓterea nõ vꝫ saluare veram hois corruptionẽ sicut Auerroys facit: ⁊ bene dixi nõ videt: qꝫ in rei veritate meli⁹ põt saluare ipso Auerroi Neqꝫ ratio sancti doctoris in suo de esse ⁊ eẽntia videt valere ꝙ ideo dicit vniuersale quia plura representat. dat ipse exempluꝫ statue cesaris que si plura representaret esset vnꝫ in representãdo cuꝫ de se sit singularis. Cõtra hꝫ est expresse snia Alberti i suo d̃ statu ⁊ origine aie qui dicit ꝙ mẽtiunt oino qui dicũt ꝙ forma que est in aia habet duplicem comparationem. vnam quidem ad reꝫ cuius est forma ⁊ sic dicunt ipsaꝫ esse vniuersalem ad intellectum ⁊ sic dicunt ipsaꝫ esse indiuiduam. ¶Forma enim in comparatione ad rem nunquaꝫ est vniuersalis: ⁊ in cõparatione ad intellectum

Culpandus Auerrois

Hieronym⁹ donatus cõpater

in quo est dicitur vniuersalis. Immo (vt Albertus in quit consensu omniuz peripateticoruz cum vniuersale vt distinguitur contra singulare abstrahat ab hic z nunc que includit singulare: z a materia z appenditijs eius non potest fieri aliud z aliud: in alio z in alio nisi per aliquod contrahens ipsuz ad hic z nūc: quod est conditio singularis z sic non remanet vniuersale: Cum ergo hoc non habeat a re extra cum nulla talis sit actu vniuersalis habet hoc ab intellectu. Est ergo intellectus vniuersalis. Ista ratio infra soluetur ad mentez sancti doctoris compatriote nostri: qui melius (vt puto) z fidei christiane conformius loquut⁹ est oibus modernis vt patet in suo libello contra Auerroistas. Et hoc est q dicit Porphyrius. q vniuersale est in solis nudisqz intellectibus. Similiter dicitur de vniuersalitate repzesentationis: que non est ab extra cum nulla talis repzesentet vniuersaliter. albedo enizz que est in pariete ista repzesentat illam q non aliam. Ex quibus corrlarie infero ad mentez Auerroys qō species lapidis vna est specie z numero. in omnibus hominibus vt habet esse in intellectu. neqz possunt eē in eo plures species itelligibiles numero distincte: Tuz quia (vt dicit Auerrois) esset processus in infinitum: quia a quibuscūqz duobus solo numero differentibus conuenit abstrahere conceptuz cōmunem. Tum etiam: quia discipulus nō posset adiscere a magistro. Et hoc est q lucidus doctor Themistius capitulo. 32. huius inquit probando vnicuz esse intellectuz in omnibus. non tamen illud ex animo tenet quia soluit ad rationes. ¶ Sic dicens vnde enim cōmunes ille animi conceptiones omnibus haberentur: vnde ingenita illa impzessa omniuz mentibus primoruz notitia cōstitisset: natura duce: nulla ratione: nulla doctrina: vnde postremo intelligere mutuo: z intelligi vicissim possemus nisi vnus singularisqz itellectus fuisset: quē cōmunem omnes homines haberemus. Quo circa illud apud Platonez legitur. Nisi inquit hominib⁹ cōmunia essent multa: sed propzium quid: aut precipuum z impzomiscuū contineretur in singulis: non esset facile ostendere z significare alteri voluntatez suam: huic snie argumento z illud est: q nisi ita dicatur: disciplinę transfundi in discipulum non possent. Cuz enim eadez sint que tradendis his z qui docet z qui adiscit considerat: quia neqz hic docere neqz ille adiscere vnquā possent nisi ab vtroqz eadez cōmentatio tractaretur. perspicuuz est eundem esse intellectum preceptoris z discipuli oportere quandoquidez essentia intellectus idez esse: q actus ipse describitur Atqz hec fortasse causa est quamobrez ad solos homines pertineat docere z discere vicissim: alloquizuz z sermonuz intellectum habere. Hoc genus animalibus non potest contingere: quia in his constitutio animarum z preparatio contumax ineptaqz est vt intellectum potentie possint recipere qui ab intellectu agēte perficiat. hec ipse formaliter. Hoc idem confirmatur auctoritate Plotini libro nono eneados i questione: qua querit vtruz omnes anime sint vna anima. Et arguit qō sic quia totius vniuersi vna est aia: cum sit vnum animal: neqz obstat q vno sentiente: alius non sentiat: quia in partibus vnius animalis hoc accidit: vt vna parte sentiente alia non sentiat vna existente anima in ipso vt in ceteris est videre. Confirmatur hoc ex hoc q vno intuitu z amor z misericordia nobis accidit z patet etiam ex operibus magicorum qui orationibus quibusdam agunt in corpora. Longo interuallo distantia. Cōfirmatur vltimo ex scientia que vera in singulis est. Et hoc est q clamat Cōmētator cōmento. 20. tertij de anima. q intellectum equi apud te idem est cum intellectu eiusdem apud me: vide zc. Hoc idem patet. Q; sentētia eiusdem eodez cōmento ponētis antiquos expositores cum Themistio z Platone concordare q intellecta vniuersalia sunt eterna: z q nostrum adiscere est reminisci: z ipse etiam cum eis concordat quantuz ad hoc: sed differt in modo dicendi quare. s. aliquando intelligamus z aliquando nō. ad hoc dicit Plato: quia subiectū idest anima nostra in principio non est disposita. Themistius vero: qz agēs non continuatur nobiscuz a principio: sed tantū in fine complete scilicet. Auerroys vero quia intellecta speculatiua sunt genita z corrupta. Cuius oppozituz dixit Themistius. Sed puto inter hos doctissimos homines non esse differentiam nisi in verbis. Naz cum intellect⁹ agēs z possibilis z speculatiuus sint idez subiecto (vt plane ponit hic Cōmentator de mente Themistij quod ipse etiam negare non potest: vt dixi) per intellectuz speculatiuuz intellexit intellectuz factū singula. Et hoc etiā expzesse ponit Cōmentator 3° de anima cōmento 5° dicens intellectuz speculatiuuz eē eternum z quantuz ad actum intelligendi: quia semp est in actu: respectu alicuius indiuidui cuiuscunqz speciei licet nō sit eternus respectu huius actus. Beatitudo enim in actu consistit. 12° metaphysice textu cōmenti 39. z 51. Philosophia enim semper est perfecta z si nō in ista quarta septētrionali in qua sumus: erit in parte meridionali habitabili: vt inquit Cōmentator 2° celi cōmento. 16. z etiā sub equinoctiali est habitatio: vt inquit hic: z q in quarta meridionali sunt antipodes z in nobiliori z perfectiori parte mundi: quia in superiori z hoc est q dicit Cōmentator. Et hoc erit si non fuerit pozituz q dispositio in postrema perfectione in homine est sicut dispositio in intellectis cōmunibus scilicet quod esse mundi non diuidatur a tali indiuiduo esse: z hoc est q inquit Cōmentator infra in eadē digressione cōmento quinto. q nisi idem esset scitum: tunc esset processus in ifinituz z q discipulus non posset adiscere a magistro z subdit determinando q hoc q scitum est idez in discipulo z magistro fecit Platonez credere q disciplina esset rememoratio. Unde Johannes ganda. in questio. 10. huius tertij ponit hoc ad mentez aliquoruz z ratio est pro eis talis quam non soluit. Nam due species eiusdez obiecti differunt formaliter z intrinsece z non per aliquod extrinsecuz per se: ergo specifice zc. z hoc est q diuus Albertus capitulo 7° tractatus secundi tertij de anima inquit. Auerrois autez propter inductas rationes sicut omnes fere alij concedunt vnicum esse possibilem intellectum in omnibus hominib⁹. z q ad hoc sequitur vniuersalia esse eadem apud omnes ex quib⁹ est scientia omnium eorum que sciuntur. Ecce q isti negant species intelligibiles generabiles z corruptibiles. Et sic ruunt multe questiones Joan. gan. de speciebus intelligibilibus. Et cum dixit Cōmentator illa generari z corrumpi intelligit respectu nostri zc. Et corruptis phantasmatib⁹ z actibus cogitatiue qua homo differt ab alijs animalibus vt dicit Cōmentator hic. Et p quaz homines diuersificantur in quatuor virtutib⁹. i. quatuor gradib⁹ tactis in thopicis in diffinitiōe pbabilis. Naz quinqz sunt pbabilia: quedā grossissima recepta vulgo: vt q celuz tegat nos: z iste est infimus gradus hominū de quo ppter ei⁹ vilitatez Cōmentator hic in isto 3° cōmento. 20. tacuit. Quedā vero nō ita grossa: z ista recipiuntur ab hominibus practicis z legistis:

probatio themistij q vn⁹ sit intellectus in omnibus.

Quedam

Quedam vero adhuc subtilioza ⁊ ista a mathematicis. Quedam subtilioza ⁊ ista a physicis. Quedam subtilissima ⁊ ista a mathematicis. Prima ergo sunt que omnibus vniuntur. Secunda que pluribus. Tertia que omnibus sapientibus. Quarta que pluribus. Quinta que notissimis. Et si alij vt Theophrastus Alexander ⁊ Themistius ⁊ Auerroys videntur aliquando dicere intellectum possibilem de nouo recipere species: vt patet a Themistio capitulo. 38. huius tertij. de mente Theophrasti ponentis hec verba. Intellectus potentialis non intelligendus est potentia esse: vt nihil sit: sed intelligendum vt in animo talis quodam sui generis potentia sit pro subiecto formarum ac gremio ⁊c. Hoc intelligendum est vt infra tangetur. ¶ Pro Auerroi autez Albubacher ⁊ Auempace: qui ponunt vnitatem intellectus. ⁊ non alij arguitur. Unde cum de ipso intellectu quantum ad eius substantiam consensus sit multorum peripateticorum q̃ eternus sit ⁊ quia in eternis non differt esse a posse: quicquid ergo potest ibi esse: est. cum ergo nature indiuiduali infinitas non repugnet. infinita ergo multitudo intellectuũ eẽ posset: quod est impossibile apud eos: ⁊ ideo dicit doctor subtilis 2° sententiarum: q̃ in abstractis a materia non ponit Aristoteles multitudinem sub eadem specie. Non ergo erunt apud Aristotelem plures intellectus. ¶ Q̃ etiam confirmatur. q̃ non est multitudo sub eadem specie. nisi propter impfectionẽ indiuidui generabilis ⁊ corruptibilis q̃ nõ põt eterno tm̃ tẽpore conseruari: ⁊ ideo natura diuina ei miserta: dedit ei potentiam qua possit sibi simile generare: ⁊ per hoc esse diuinum ⁊ sempiternum assequetur quantum potest: quia in specie ⁊ non in diuiduo. nam illud appetunt: ⁊ illius gr̃a agunt quecunq; agunt p̃m naturam. patet hoc ab Aristotele ⁊ Cõmentatore 2° huius textu cõmenti trigesimi quarti. vbi ergo indiuiduum est eternũ. talem multitudinem non requirit. ¶ Item non est multitudo indiuiduorum sub eadem specie nisi propter materiaz diuisam ⁊ diuersam ab alia in quã agit agens: vt 7° metaphisice cõmento. 28. ab Auerroi plane colligitur: cõcurrit ergo materia ⁊ quãtitas saltem dispositiue. Et hoc nullus potest negare ad mentem Aristotelis. In carentibus ergo materia non est multitudo: ⁊ hoc est q̃ dicit primo celi textu cõmenti. 93. q̃ non possunt esse plures mundi: quia iste constat ex materia sua tota. ⁊ duodecimo metaphysice textu cõmẽti quadragesimi nonij q̃ si essent plures celi essent plures motores primi. ⁊ si essent plures motores primi illi essent materiales. Et hoc est q̃ clamat Themistius capitulo. 32. huius tertij. Cum vnus sol singulis lucens in vniuerso sufficiat: quare ⁊ non etiaz vnus intellectus. Et subdit. Nam singula que sub eadem specie habentur inter distinctionẽ materie discernuntur. nõ tamẽ hoc ex animo ponit. ¶ Item arguitur q̃ non possit multiplicari per creationem vt fideles ponunt. Primo sic anima itellectiua est ingenita ⁊ incorruptibilis: ergo sempiterna: consequẽtia ista est Aristotelis primo celi textu cõmenti. 125. tamen probatur ex dicendis. ergo non creata: maior probatur. capiendo primo vnam propositionem Aristotelis primo celi textu cõmenti 127. q̃ negationes contrariorum insunt nature cuidam medie inter contraria: que non est aliquod contrariorum. verbi gratia. Non semper ens: non semp non ens: gr̃abili ⁊ corruptibili. nã ipsum vt generabile cum sit non semper non ens erit aliquando nõ ens ⁊ postea ens. Similiter ipsum corruptibile cũ sit non semper ens: erit aliquando ens: ⁊ aliquando nõ ens. Modo aliquando non ens ⁊ post ens. ⁊ aliquando ens ⁊ post nõ ens. est medium intra semper ens ⁊ semp non ens. vnum ergo ⁊ idez est generabile ⁊ corruptibile: vel ista se consequuntur. Et ex ista sequitur ingenitum ⁊ incorruptibile conuerti. Nam si ingenitũ ergo icorruptibile. Nã si corruptibile: ergo ⁊ genitũ: vt probatum est: ⁊ sic idem esset genitum ⁊ ingenitum. Similiter econuerso sequitur. Et vlterius capio vnã regulam Aristotelis. 2°. priorum cuius meminit Cõmentator primo celi textu cõmenti. 126. Q̃ si aliqua duo conuertantur ⁊ iterum alia duo. capto vno ex vna combinatione ⁊ alio ex alia. Si ista sic se habent: q̃ necessario cuilibet alteruz insit ⁊ residua sic se habebunt. Tunc si generabile ⁊ corruptibile conuertunt ⁊ similit̃ ingr̃abile ⁊ icorruptibile. Sed corruptibile vel icorruptibile necessario cuilibet insunt: g̃ ⁊ anime: ergo similiter ⁊ genitum vel ingenitum. anima ergo genita vel ingenita: sed non genita q̃ esset corruptibilis: ergo ingenita. Et similiter pbat̃ q̃ sit incorruptibilis ingenita ergo ⁊ incorruptibilis q̃d erat probandum. Et consequentia prima probatur. Nam si non semp ens nec semper non ens similiter erit: erit ergo media inter semper ens: ⁊ semper non ens. hoc autem est generabile ⁊ corruptibile: vt pbatũ est quare ⁊c. ¶ Itez arguitur q̃ creatio non sit possibilis ad mentem philosophi: quia. fit ex aliquo presupposito vt exẽpli causa anima intellectiua ex materia presupposita: q̃ deus. Secunduz beatũ Augustinum: creando infundit ⁊ infundẽdo creat. ¶ Respõdet Antonius Andree septimo metaphysice q̃ illa forma educitur de potẽtia materie: ad quã materia concurrit eaz substentando pro quocunq; signo nature. anima autem intellectiua prius habet esse q̃z infundetur. Sed contra quia forma educta prius habet esse ad se q̃z ad aliud. cum absolutum sit prius respectiuo. ¶ Itez arguitur ratione Cõmentatoris primo physicorum textu cõmenti. 71. Nã cum productio sit media inter terminum a quo ⁊ terminum ad quem productum: precedit ergo tunc natura in illo priori non habet subiectum: nisi non ens: nisi dicatur q̃ materia tunc concurrit: ⁊ sic habeo intentum. Et hoc est quod dicit Commentator textu cõmenti allegati. Qui igitur dicit q̃ generatum est ex non ente contingit ei concedere alteruz duorum: aut q̃ hic est transitum sine transitione: aut q̃ transitio est in priuatione: ⁊ totum hoc est impossibile. Sed moderni recipiunt tale impossibile propter hoc q̃d sunt assueti a pueritia audire illud. Consuetudo enim est altera natura. O maledicte sathana nõ fuisti dignus recipere q̃ apostoli receperunt diuinam. scilz gratiaz. qua illustrati illud posuerũt. ¶ Item omne ens prius est possibile fieri q̃z fiat illa potentia: non est puruz nihil: quia ipsum nihil non potest esse terminus neq; a quo: neq; ad quem alicuius productionis: quia illa productio cuius termiñ nihil est: nihil est. Si est aliquid cum sit potentia passiua erit in materia tanquã in subiecto. Nam vt Cõmentator dicit quinto physicorum textu cõmenti septimi: non esse simpliciter nõ suscipit transitionem. Sed est potẽtia subiecti. Et hoc est q̃ dicit primo physicorum textu cõmenti. 60. q̃ si generatio esset ex non ente auferretur natura possibilitatis. Hoc idem ponit octauo physicorum textu cõmenti quarti. Hoc idem patet ab eo quarto physicorum textu commenti sexti. Si ergo aliquid est illa potentia in aliquo fundatur non nisi in materia. ¶ Item ab Aristotele ponitur primo physicorum tex-

Rõnes pbantes itellectum esse vnuz pro auerroe

Confirmatio.

Secũda ratio

Tertia ratio.

Rõ ipugnãs creationem.

Alia rõ q̃ videt remouere creationem.

tu cõmenti trigesimitertij ⁊ trigesimiquarti. vbi ait q̃ omnes qui de natura locuti sunt conueniunt in hoc q̃ ex nihilo nihil fit. Itẽ primo perigeneseos dicit maxime timere phantes ex nullo giii peristẽte. tex. cõ. 12. Famosiores vo peripatetici Theophrast' de quo Boetius in periermenias cuz illi prius thirthamus nomẽ esset: Aristoteles propter diuinam suam eloquentiaz Theophrastuz vocitauit: Alexander Aphrodiseus sequens ipsum lucidus doctor Themistius (vt idem Boetius refert.) Simplicius in omni genere doctrinarum doctissimus voluerunt tum ad mentem Aristotelis: tum Platonis: inter quos vt Simplicius refert nõ est discordia nisi verbalis ⁊ hoc in primo ⁊ tertio de anima. q̃ intellectiua anima sit forma substantialis dans esse formalitatis corpori humano: multiplicata in singulis hominibus: ab eterno creata a deo ⁊ corporibus infusa: vt illa perficiat temporaliter: a q̃bus demum absoluta (vt supra diximus) redit si bene beateq̃z vixerit. ad contubernium stellẽ: ⁊ vltra istã posuerunt vnam cogitatiuam in singulis multiplicatam ⁊ in hoc sunt concordes multi peripatetici: vt dixi: ex quo patet omnes grecos discedere ab Auerroi. precipuos arabes Alph^um Auicen. Algazelem. vnde solum Abubacer ⁊ Auemphace est cũ eo. ¶ Sed questio est nunquid scientia fiat in nobis per alterationẽ anime perfectiuam per acquisitionem scilicet specierum intellibilium ⁊ habituz: q̃ sic videtur primo auctoritate philosophi tertio hui' textu cõmenti tertij. d. Impassibilem ergo oportet esse susceptiuuz spẽi: ⁊ potentia huiusmodi. Sed nõ hec: ⁊ simlr se habere sicut sensitiuum ad sensibilia. sic intellectum ad intellibilia. Item textu cõmenti decimiquarti. Quoniam potentia quodãmodo est intelligibilia intellectus. Sed actu nihil anteq̃z intelligat. Oportet autem: sicut in tabula nihil est actu scriptum q̃ quidem accidit in intellectu. Ex his sanctus Thomas mouet ad dicenduz q̃ illud q̃ ponit Aristoteles in 7° physicorum est ad mẽtem Platonis ⁊ non suam. Hocidem patet in prioribus analeticis dicẽs. Si nõ Menonis ambiguitas cõtingit: aut q̃ nihil discet aut que nouit: vbi Themistius Plato huic cauillo videtur man' dedisse. Nos vero differre ista plurimũ dicimus: nã possunt adisci que prorsus ignores cognoscuntur: que ante cognoueris. Ecce q̃ dãnat Platonem Aristo. fm Themistium. Item Cõmẽtator primo priorum capl'o. 20. dãnat Platonem in hoc q̃ ponit q̃ nostrum adiscere est reminisci. Item in primo de sensu videtur redarguere Platonem in hoc. ¶ In oppositum est opinio quasi omnium expositor grecorum: vt dicit Cõmentator tertio de anima textu cõmenti. 20. (licet ego cum eis minime sentiam vt infra p3) vbi sic inquit. Et debes scire q̃ nulla differentia est fm expositionem Themistij ⁊ antiquorum expositorum: ⁊ opinio Platonis in hoc q̃ intellecta existentia in nobis sunt eterna: ⁊ q̃ nostrũ adiscere sit reminisci. Hec Cõmentator. hocidẽ sentit ibi Cõmẽtator ⁊ omnes arabes potiores exponẽtes Arist. Abubacher scilicet ⁊ Alpharabius ⁊ auẽpache (vt supra notaui in ista questione.) Hoc idez patet 7° physicorum textu cõmẽti. 20. vbi Simplicius ⁊ Albertus cognomento magnus inter latinos ⁊ omnes alij expositores greci dicunt q̃ anima fit de nouo sciens nulla nouitate facta in ipsa quantum scilicet ad actum primum: sed per solam vnionem ad phantasmata bene ordinata: vnde facta tali vnione statim expergefit ⁊ in actu fit intellectus respectu singularis q̃ lucet tunc in vniuersali: ⁊ dicimur nos scire vniuersale: ⁊ per illud singulare nulla penitus mutatione facta in intellectu quantum ad actum primum: vt diximus. Nam vt dicit Alexander Aphrodiseus 7° physicorũ textu cõmenti. 20. voluit tum Aristo. tum Plato q̃ volentes adiscere primo cognoscimus singulare per sensuz: ex sensu fit memoria: ⁊ ex pluribus memorijs fit cognitio experimẽtalis in ipsa phantasia: ⁊ statim q̃ phantasia est in actu circa particulare ex naturali ordine ipsius ad intellectum. intellectus fit in actu circa vniuersale quiescens in eo nulla penitus mutatione facta in ipso vt supra. q̃ est principium artis ⁊ scientie. Neq̃z fit talis cognitio inductiue, ppte: nã tũc singulare prius esset notuz apud intellectum. Sed est bene inductioni simile. Nã cognitiones iste fiunt per diuersas virtutes quia singulare est in phantasia. vniuersale in intellectu. Sed habita ab intellectu vniuersali cognitione per vniuersale quiescens in ipso singulare cognouit q̃ lucet in ipso. a quo patet error Joãnis gan. ⁊ quasi omnium sorticulorum credentiuz q̃ ad cognoscendum principia oportet prius intellectuz cognoscere singulare. Nam ipsum ab eo non nisi per accidens est ⁊ secundario cognoscitur. Noti nebula illa: sicut se habet singulare complexum ad vniuersale complexum. ita in incomplexum ad incomplexum. Sed singulare complexum prius est notum: ergo secundũ. Nã minor est falsa: vt dixi. ⁊ est expressa littera Aristo. 2° posteriorum circa finem: ⁊ deo optimo ⁊ ei' genitrici intacte marie sint gratie infinite. Et q̃ ista sit intentio philosophi patet. Nam vult ad scientiam eẽ motum tantum per accidens alterationis scilicet per solam alterationez factam in alio: quia in sensu. Sed si intellectus reciperet huiusmodi species eẽt alteratio facta in ipso: ⁊ eque bene: sicut in sensu: perfectiua tamen: ⁊ non soluz alteraretur. quia sensus alteraretur. vnde arguitur sic. Talem alterationem negat ab intellectu qualem concedit in sensu: sed quam concedit in sensu est pfectissima. talez ergo negat ab intellectu. Et hoc est q̃ ibi Commentator dicit. q̃ sicut columna fit dextra nulla penitus mutatione facta in ea: ita ⁊ anima sciens nulla mutatione facta in ea. vnde anima in residendo a passionibus fit prudens ⁊ sciens: sicut mustum fit clarum residentibus partibus grossis ⁊ descendentibus. Et sicut flamma in viridi ligno est fumosa ⁊ obscura: ⁊ per solam aquosi humoris rarefactionem fit clara ⁊ lucens: ita ⁊ anime intellectus lucet in processu hominibus ⁊c. Unde bene dixit Plato q̃ puer a principio non potest adiscere propter nimium ⁊ inordinatum motum ⁊ fluxum humorum ⁊ spirituum in ipso qui motus etate vel virtutibus temperatur: vt castitate. Nam incontinens ⁊ luxuriosus: non potest adiscere furibundus existens. vnde perdit anima actus a pueritia sicut ebrius actus perdit: sed non habitus. Et sicut leo in fouea actus perdit ⁊ non habitus ⁊ virtutem suam. In summa vult Plato ⁊ Aristoteles nostram animam esse nature medie inter intelligentias ⁊ corporales formas. Est enim in potentia ad cognoscendum singularia: ⁊ ipsa de nouo cognoscit nulla nouitate existente in ipsa vt dixi: ⁊ cum de nouo singulare aliquod cognoscit: nos illi ⁊ nostro intellectui prinuamur per phantasma illius ⁊ capimus ipsum fm partem: q' fm vniuersale illius singularis ⁊ sic assimilat formis materialib' pro quãto fantasmatib' miscet. Et in hoc q̃ miscet fantasmatibus differt ab intelligẽtijs ⁊ aia mundi: vt p3. pmo d̃ anima tex. cõmẽti. 46. quo istis inferiorib' nõ miscet: ⁊ ideo inquit q̃ q̃lis ipsa semp talis noster intellect' aliquando

Qui grecor ⁊ arabũ sint ab auerroi i mã de itellectu dissidentes

Questio an sint dãdespẽs intelligibiles fm Az.

Aristotelẽ nõ dissẽtire a platone in hoc q̃ adiscere nr̃z sit reminisci.

Nõ ex verbis arist. q̃ nõ sint spẽs intelligibiles 7° physic. cõm ẽ. 20.

aliquãdo. Sed bene Thales ponit cãm ad iferiora descẽdere: vt pz eodẽ ꝓmo textu cõmẽti. 86. Qui dixit oia dijs repleri: iuxta illud poete: A ioue ꝓncipiũ muse iouis oia plena. Itez in 6°. Principio celũ ⁊ terras cãposqz liquẽtes spiritus intus alit ⁊c. ⁊ Lucanus est. ne dei sedes ⁊c. Cõplete autem a nobis capto: ⁊ continuato intellectu: q extrinsecus erat: quia nobis continuato: ipse tunc seipz ⁊ superiora contemplat: ⁊ nos p ipm illa: ⁊ tunc est sicut intelligentia. ⁊ illi filis: ⁊ hoc est q dicitur in libro de aialibus q de foris venit iussu creatoris ⁊c. vnde non pcederet Plato q nõ adiscit omnino. ⁊ scit omnino fiẽ sciebat: sed q adiscit actu: que nouit habitualiter ⁊ nõ i actu: oblitus ipsorũ prius ꝓm actum ⁊ hoc fit reminiscentia: quia actum perdiderat. Et hoc est q diuus boetius in in suo de consolatione inquit: vt supra. Si platonis musa personat veruz. Quod quisqz didicit imemor recordatur. Et verius loquendo. quia ista cognitio est circa vniuersalia: vti debemus hoc vocabulo cognoscimus: que prius cognouimus actu. s. que prius habitu: ⁊ etiaz actu quem perdidimus: ⁊ per reminiscentiaz acquisiuimus: sed non habituz: naz ille inuariabilis. vnde in scientifico non fit alteratio: existente autẽ essentiali dependentia intellectus quantuz ad actum intelligere a phantasmate erit in aliquo genere cause efficientis. s. qz aliquis actus ⁊ operatio ibi causatur: vt inquit Aristo. 7° physicorum textu cõmẽ. 20. dicens q operationes itellectus fiunt nõ generatione vel alteratione. sed subito: ⁊ ad motum sensitiue partis. In singularib⁹ vero: que nouiter occurrunt ⁊ que nunqz fuerunt nota in illis vti debemus adiscere. Adiscimus enim que nunqz cognouimus in se. s. sed bene in simili: quia licet anima nostra non habuerit cognitionem huius singularis exẽpli causa triãguli tamẽ habuit notitiam sibi similis: cum ab eterno fuit: ⁊ multa corpora intrauerit ante istud in quibus habuit experiẽtiam rerum omnium: adiscit ergo de nouo: sed per reminiscentiaz recordata similis q perceperat. vnde nõ plus voluit Themistius dicere: nisi q Plato non distinxit nomina: sed sola reminiscentia est vsus. Sed Aristoteles distinctius ⁊ aperte soluit. Scimus actu q prius sciuimus potentia: ⁊ i propria forma q vniuersaliter erat notuz. Et hoc similiter voluit Cõmẽtator. Unde redargutio est verbalis: vt Simplici⁹ dicit. in re autem minime discrepant. Ad illud autem de tabula rasa: non ad simpliciter esse intellectus referenda est. sed ad corporariam operationem ad quam intellectus perinde se habet ac tabula in qua nihil est scriptum. nihil enim cognitionis phantasmatarie poniẽdet. sed in potentia est duntaxat ad cognoscenduz per phantasmata ipsa. Aut certe q acromaticoteron: idest magis auditu dignum: ⁊ ex peritioꝛi ratione disciplinę pythagorice est ad scie ꝓmã acqsitionẽ p quietem ⁊ constantiam intellectus. Illa talis ratio referri debet: quam etiã recordationis: ⁊ reminiscentie nomine Plato significare voluit. Nam respectu speciei ipsius refertus semper scientia est intellectus: neqz aliter Aristoteles qz Plato de hac sentit q etiam Auerroys confitetur cõmento. 5. ⁊. 20. tertij de aia. ¶ Pro solutione aliarum rationum sciendum q cum de foris etiam apud Aristotelem animus veniat: est ergo anteqz vniatur cuz de foris aduenire nihil fit nisi per se esse: ⁊ prius preexistere. cum ergo ante corpora sit ab eterno: quis negabit esse scientia plenum ⁊ rerum omnium intelligibilium. species in se habere. obliuisci autem earum vt dixi: cum corpori vnitur ob nimium nature fluxum. Rursumqz doctrina ⁊ studio: atqz exercitatione reminisci: nec nisi prouecta etate fluxu iam cessante. imaginatur ergo tum Aristoteles tum Plato duplicem intelligendi modum ipsi⁹ anime: vnum a priori ⁊ a posteriori scõm: primo ergo vl' in primo istanti näe: vt scotizantib⁹ placet: se intelligit: ⁊ meliora demum ⁊ in secundo signo a se quodammodo discedens species intelligit. In tertio totaliter fluit ad extra: ⁊ tunc intelligit accidentia ⁊ singularia in processu. s. prouecta etate: ⁊ in toto isto tempore ante prouectam etatem dicitur possibilis intellectus. Secũdũ ergo modũ itelligẽdi a posteriori hinc incipit habere: ⁊ sic primo sensibilia cognoscit per phantasmata ab illis excitat⁹. Itez ad species regreditur: oblitus illarum ꝓm actum: ⁊ sicut homo habituatus potest exire in actum quando vult ⁊ non ante habitum. Ita iste intellectus factus tunc perfecte sciens: quia ex causis causata cognoscens potest substantias omnes materiales cognoscere: ⁊ iste dicitur intellectus in habitu vel speculatiuus: qui dicit fact⁹ singula: de quo Aristoteles 3° huius in tex. cõmen. octaui loquitur. d. Cum autem fit singula fiat: de primo a principio vsqz ad istum textum ⁊ ille dicit susceptiuus specierum non q aliquas species de nouo suscipiat: sed per reditum ad species in isto secũdo signo. 3° redit ad se: ⁊ tũc dicitur agens: qui se ⁊ meliora cõtemplatur: de quo Aristoteles in tex. cõmenti. 17. vsqz ad vigesimum hui⁹ tertij dicit q quandoqz intelligit: quandoqz vero non. Separatus autem est solum hoc quod vere est ⁊ hoc solum immortale. Et hic dicitur intellectus sanctus: ⁊ adeptus aliquando a peripateticis. Et dicitur possibilis intellectus quodãmodo similis sensui: non quia suscipiat species sicut ipse de nouo: sed quia fit de nouo intelligens. sicut ⁊ sensus de nouo sentiens: ⁊ sic non recipit de nouo species: sed est similis recipienti: ⁊ sic glosa auctoritates Themistij. ⁊ Auerroys ⁊ q a principio velek intellectuale non est mirum: quia egritudine passionis: ⁊ somno velatur: vt dicit Aristoteles in textu commenti vltimi secũdi de anima ⁊ septimo physicorum textu commenti. 20. Istum etiam triplicem modum operandi anime habes a proculo: propositiõe tertia de causis: ⁊ decima quinta. In tertia omnis anima nobilis triplices habet operationes: animalem: intellectiuam ⁊ diuinam. In decima quinta omnis sciens qui scit essentiam suam: est rediens ad eam reditione completa. omnes etiaz arabes potiores (vt dixi) Abutacher Alpharabi⁹: Auẽpache: Auerroys, confitentur: species eternas in intellectu: vt patet in tertio de anima textu commenti. 20. vbi inquit intellectum equi non est aliud apud te ⁊ apud me. Immo vt sanctus Thomas inquit: isti de vnitate speciei pbant vnitatem intellectus: immo commentator non valens aliter saluare textum commenti. 20. tertij de anima. exponit illum de istis speciebus: que ab eterno sunt in intellectu: quia si remanent huiusmodi species ⁊ intellectiua speculatiua. quare ergo non intelligimus post mortem. Item nisi ponantur huiusmodi species eterne tunc respectu eiusdem intellectus ⁊ eiusdem indiuiduꝰ erunt plures species intelligibiles eiusdẽ intellecti. consequẽs falsum: quia vna sufficit ⁊ patet consequentia: quia ex alio phantasmate eiusdem indiuiduꝰ potest alia species causari. ¶ Quod autẽ ipsa anima intellectiua det eẽ corpori humano: cuius oppositũ finxit Auerroys. Arguo primo sic. quia ipsa non esset mobilis per accidens: consequens falsum. ⁊ contra Aristote. thopicorum secundo capitulo. d. q motis nobis mouẽtur omnia que in nobis ⁊ pz ꝓnũtia: naz. 8. physicorꝫ nõ pp aliaz cãz ponũt: intelligẽtie oẽs simplr immobiles. ⁊ oino per se: ⁊ p accns nisi quia non dant esse celo. ¶ Item Az. 4° physicorum textu cõmenti. 45. dicit aiam per accidẽs esse in loco ⁊ ex ꝓnti per accns erit mobilis: eo. n. mõ quo tribuit alicui motus ⁊ locꝰ. ¶ Itẽ nõ põt Auerroys negare motũ loca lẽ ab ea. Nã in primo instanti esse pueri est in toto corpore eius: ⁊ immediate ante illud non fuit: ⁊ hoc nõ potest eẽ nisi per motũ vel subitam mutationem: que sine motu eẽ nõ põt: vt patet 6° physicorũm textu commenti. 31.

Quis itellect⁹ in habitu ⁊ speculatiu⁹ dicat

Qd aia det esse corpori arguitur

Tex. 2. 46.

¶ Item qz intellectus esset virtutis infinite: quia illud q̃ quantũ est ex se q̃ pōt mouere infinita corpora si eēt: est virtutis infinite intellectus. est huiusmodi ꝗ ꝛc. Neque dici potest q̃ talis motus localis de quo est sermo fiat a cogitatiua solũ: quia aliquando ipa repugnãte fit: vt 3° huiꝰ tex. cõmẽti. 48. colligit. ¶ Itez diogenes ponit diam inter vniuersale ꝛ singulare: ꝛ omne q̃ agit: agit ꝑm q̃ est in actu ex 3° physicoꝝ tex. cõmenti. 18. non est autem aliquid in actu nisi per formam dantem esse: est ergo aliqua talis: illa non potest esse nisi intellectus: quare ꝛc. ¶ Respōdet ad hoc Joānes cõmuni illa distictiõe: q̃ forma duplex est: quedam dans esse: quedam operari. Sed contra: quia tunc aggregatum ex corporali hoīe ꝛ intellectu intelligeret: ꝛ corporalis homo non intelligeret: ꝛ tunc homo ꝑm q̃ homo nõ intelligeret: neqz eēt itellectiuus: ꝛ eēnt duo homines differẽtes specie: qz horum forme differunt spẽ q̃ est ridiculosum. Item arguitur: tu credis firmiter q̃ deus agit ad extra: ꝛ Plato nõ istiꝰ assensus sunt contrarij ex 2° perihermenias: ꝛ sunt in eodem numero. ergo ꝛc. ¶ Neqz responsio Joannis valet: quia illi pendent ab agentibus diuersis: quia a simili caliditas ꝛ frigiditas nõ essent ẽria in eodẽ. ¶ Nec responsio mea quã dedi alias valet q̃ nõ incõueniat cõtraria eidez specie inesse: vt pz de homine moto per accidens: ꝛ quiescente ad motum alterius. Sz contra: qz cõtraria non possunt per se inesse eidem: modo isti assensus per se insunt eidẽ intellecui: qui in diuiduo: ꝛ quidtatiue nihil differũt: ꝛ accidentia per accidens primo insunt indiuiduo: per accidens vo spẽi. Item periret iustitia: qz multis bonis digna premia non darent: ꝛ malis supplicia. ¶ Qz autẽ possibilis intellectꝰ ꝛ agens nõ sint due substãtie anime distincte. vt Joānes. gan. ponit ad mentem Cõmẽtatoris ponentis: vt dicit agentem intellectum: substantiã actualẽ ꝛ possibilẽ actũ: vel potẽtiã purã ꝑbalez. Naz agens intellectꝰ tex. cõmẽ. 19. huiꝰ tertij est substantia actu ens: ꝛ 20. solus imortalis ꝛ separatus est id q̃ est ꝛc. ¶ Qz possibilis intellectꝰ non sit actus quidam arguitur: qz omne ens actu anteqz, a phantasmatibꝰ moueat hz aliquã operationẽ sibi propriã: que non potest esse nisi intellectio eius per suam ꝑbam. ergo intelligeret se per suaz ꝑbam: q̃ falsum est etiam apud Joan. gan. naz tũc superflueret intellectꝰ agens: neqz potest poni ens pure potẽtiale. Quia quanto aliquid est impfectius: tanto est potentialius. ꝓma mã longe impfectior est possibili intellectu. ergo potentialior: nõ est ergo intellectus pure possibilis: qz tale est sũme potẽtiale. ¶ Meliores ergo in sequendo pypateticos ꝛ probatiores dico q̃ intellectiua anima est forma dans esse humano corpori ꝑm Aꝛ. ꝛ multiplicata ad multiplicitatem eorum sicut fideles ponũt. ¶ Neqz obstãt rõnes Joānis: quaruz potissima est qd̃ si daret esse ꝛc. q̃ esset extensa: vnde inquit in 3° huius. q. 7. circa finem ca. Qz. n. aliq̃ forma det esse materie precipue sine alia forma ꝑbali: que nõ sit extensa extẽsione corporis: hoc non video sine miraculo diuino cõtingere posse. Et in primo. q. 5ᵉ. inquit q̃ vegetatiua ꝛ sensitiua sunt extense vt omnes ꝓfitẽtur. O insania. Nã Albertus. in fine primi d̃ aia vult expresse q̃ omnis aia idiuisibilis existat: aliter augumẽtũ saluari nõ posset. Itẽ omnes leges ciuiles destruerent: ꝛ contractus humani. Neqz maneret idez homo numero: mane ꝛ vespere. Qz etiam a pho pbat primo de anima tex. cõmenti. 92. nam cum anima contineat corpus: ꝛ continens debet esse indiuisibile. Item in tex. cõmẽti. 93. potentia forme extense debet esse minor in parte minori: cuius oppositũ pz de viribus anime: que in singulis partibus sunt tote. vt pz de planta diuisa ꝛc. Sed dices q̃ Aꝛ. dicit in tex. cõmẽti. 94. q̃ anima est diuisibilis. ¶ Respōdeo ꝑm Alexandrum. Aphro. ꝛ Albertuz q̃ aliqd eē diuisibile per accẽs est dupliciter: vnomodo qz extendit extensione quantitatis secũde albedo diuisibilis ẽ: ꝛ alio modo qz ex ipso existẽte indiuisibili actu facta diuisione corporis. ꝛ fiũt duo vt patet de punto in linea. ꝛ sic ẽ de aia amulosorum ꝛc. nam anima ista corrũpit: qz totum corrumpitur: ꝛ generantur due anime: sed multum imperfecte: non per diuisionem solã: qz illa terminat ad vbi. sed per alterationez factam a diuinitate. ¶ Neqz bona est rñsio Gaietani q̃ quia ibi preest essentia possunt due fieri: nã semp in omni generatione ꝑm Aꝛ. preest essentia forme: vt declaraui in qõne de vniuersalibꝰ. ¶ Neqz Joānes bene dicit q̃ preerant illa animalia sed in potentia probo q̃ actu: qz quicquid iam est substantialiter frustruz prius fuit sed est actu substantia ergo ꝛ prius. Sed cõtra hoc est Achilles sorticuloꝝ. Nam Cõmentator in tractatu de substantia orbis reprehẽdit Auicẽ. qz opinatꝰ fuit formã corporeitatis precedere quantitatem intermiatã: quia tũc forma non eēt extensa extẽsione materie. ¶ Ecce qd̃ vult formaz omnem genitam esse extensam: rñdeo q̃ nõ negauit cõmentator formaz diuidi diuisione materie: ꝛ esse diuisibilem per accidens. Sed nõ primo modo: sed bene secũdo saltem hoc est verum de anima neqz negauit cõmentator formã corporeitatis precedere natura intermiatam quantitatẽ: sed tempore: vt posuit Auicẽ. vide de hoc in q. mea de vniuersalibus. vnde ꝑm cõmentatorez ꝓexigitur quantitas forme inducẽde vt agẽs agere possit: quia primo de generatione actio fit contactu corporis alicuiꝰ: textu cõmenti. 77. ꝛ. 78. ꝛ vt alia ꝛ alia forma: in alia ꝛ in alia parte materie inducat. Et hoc dicit commentator 7° metaphysice textu cõmenti. 28. Multitudo idiuiduorum ab eodẽ agente est propter diuersitatez materie partium in quas agit agens ita q̃ materia concurrit ad indiuiduationez quanta. s. saltem dispositiue. ꝛ iste forme aliquando extenduntur q̃ declaratur ex eo: quia potentia partis minor est potentia totius: aliquãdo vero licet non extendantur illam requirũt vt possint recipi in materia: ꝛ alia ꝛ alia: in alia ꝛ in alia parte materie. q̃ de forma celi non contingit quare ꝛc. Et deo optimo ꝛ beate marie intacte sint gratie infinite qui hoc dederunt intelligere a puacissimis intellectũ. vnde forma dicitur diuisibilis per accidens. vno modo ratiõe. s. subiecti: alio modo vt exponit Alexander textum primi de anima commenti. 94. tanquã indiuisibili existente anima si non ꝓcederet intermiata quantitas. neqz sic essent diuisibiles forme: neqz alio modo vt in animatorum quorũ forme extense habent potentiam partis minorem potentia totius ꝛc. ¶ Quod autem ab eterno prodducta sit anima a platone in phedrone sic probatur. Omne q̃ ab imobili primo habet esse immutabilem ꝛ sempiternũ: nã habere essentiam necesse est: quia agens immutabile necessarium necessario: ꝛ semper eodez modo se habet ad quod cunqz immediate se habet vt ab Aristote. colligitur octauo physicorum textu commenti. 52. anima ĩtellectiua huiusmodi est secundum eum. ergo ꝛc. Sic. n. apud eũ creator loquitur: que a me ipso facta sunt deorum vitã possunt adequare. Contra vero q̃ a causa mobili est id mutabile esse: necesse est q̃ enim immobile est: non per motuz: sed suo esse id agit atqzita q̃ producit sibi familiarius habet: ꝛ naturam alteraz quasi communem constituit: vnde fit vt semper illud producat: cum semper fit ĩpz: ꝛ q̃ producitur semper sit: cum semper sit q̃ producit. ¶ Item cum plato in decimo libro de legibus probauerit animam esse que se ipsam mouet ex simili processu, processui Aristoteli octaui physici auditus. Quod in mouẽtibus ꝛ motis cum non fit processus in infinitum est deuenire ad vnum ex se motum: ꝛ cuz illud non sit corpus quia vt plato dicebat ipsum ab anima mouetur: ergo erit anima: veruz q̃ vtimur nomine speciei pro nomine generis

Rñsio gãdauẽsis ad obiecta q̃ i pugnatur.

Intellectũ agentem ꝛ possibilem non esse duas anime ꝑbales ptes ꝗ ioannez.

Cõtra ioãnem gãdauensem.

Diuisibile per accidẽs dupliciter.

Ratio platonis qua ꝓbatur aie eternitas.

generis. Nam energia communior existens q̃z motus ⁊ corporeis ⁊ incorporeis competit. Omnis enim motus energia ⁊ nõ conuertitur. Q̃z etiã Aristo. aliquando fecit dicens 3° huius tex. cõmen. 2. intelligere cõsistere in quodam moueri ⁊ pati: ⁊ q̃ sic intelligat Plato audias verba eius in loco dicto. Erit quidem animus celum terram: mare: mundũ suis motibus: quor nomina sunt velle: intelligere: curare: consultare ⁊c. ¶ Ex his in phedrone arguit animus seipsuz mouet. Q̃z aũt seipsuz mouet: id semp mouetur. Cum enim semp in se sit: ⁊ nunq̃z se deserat: semp sui simile est. ergo semp se mouet: imortale ergo est. Quo enim pacto semp moueri posset: q̃ mortale est. nam simulac interierit fiet imotum. Et rursus si animus seipsum mouet p̃n̄ omnis motus: ac fontem esse necesse est. Quicquid enim mouetur ab eo q̃ ex se ipso mouet motus causam sumit q̃ cum principiũ motus sit: etiam ingenitũ esse oportet: Q̃z enim genitum est principiũ esse nõ potest. Cum aũt ingenitum sit: incorruptibile etiam esse necesse est. nam ꝑm sententiã Aristotelis ingenitũ incorruptibile esse oportet: ⁊ ecõuerso vt patet primo celi tex. cõmenti. 125. Item in phedrone: q̃ omnis vite principiuz est ⁊ fons: sui contrarũ impatiens est: mortis ergo impatiens est. Item. 10. de legibus omne q̃ corrumpit a suo malo corrumpit. Sed anima suo malo nõ corrumpitur cum illud sit vitium a quo nõ corrũpit. Neq; corporis malo cum videamus emendari hominũ mores morbis ⁊ cruciatibus corporis. ¶ Quod etiã hec sentiat Az. ꝑm grecos. s. expositores patet ex rationibus adductis: quia cum imortalem ipsam ponit: ingenitam dicit ⁊ sempiternam. eterna autem anima a deo producit productione eternali est consentaneum: tum Aristoteli: tum Platoni: qui mundũ dicit productum ab eterno. Unde Cõmentator primo celi tex. cõmenti. 105. cõcordat Aristoteles cum Platone in hoc. Naz si produci. b. ab. a. est a natura precedere. b. vt supra dixi. Quod aũt imortalem ponat animam Aristoteles patet primo de aia tex. cõmenti. 13. 65. ⁊. 66. Item 2° tex. cõmenti. 11. ⁊. 12. Item 3° tex. cõmẽti. 3. 4. 6. 7. 20. Item. 12. metaphysice tex. cõmẽti 17. ⁊ in pluribus alijs locis quos superfluuz puto aducere. ¶ Itẽrõ Gregorij niceni ꝑ ista opinione fecit: vide supra ⁊c. Hoc idem videt Az. sentire primo de aia tex. cõmenti. 82. dicens. anima aũt aliquid esse melius aut antiquius est impossibile. A quo patet doctorem subtilem Joãnem scotum cum dictis peripateticis: grecis dico nõ concordare dicentem Arist. dubium fuisse an imortalis sit intellectus. vnde 4° sententiaz di. 43. q. 2ª: ad mẽtem Aristoteles animã intellectiuã nõ creari: sed per accidẽs generari ad generationem cõpositi dicit: ⁊ cũ omne generabile sit corruptibile: erit ergo per accidẽs corruptibilis q̃ ipse ꝓcedit posse teneri ad mentẽ eius: qui vt dicit fuit in hoc quesito dubius. verũ q̃ in. 12. videt tenere oppositum: vt iste doctor dicit vbi tex. cõmẽti. 17. queritur vtrum aliqua forma remaneat post cõpositum corruptum. ita respõdet q̃ si aliq̃ aia remaneat: nõ omnis: sed aie intellectus ⁊ hoc affirmãdo ponit. Sed de hoc nõ habet rationem inquit doctor. Et ponit q̃ esto q̃ anima intellectiua esset generabilis: non tamẽ esset organica. ¶ Tria ponit iste doc. ad mentem Az. primuz q̃ intellectiua anima generatur ⁊ corrumpitur per accidens. Secũdũ q̃ non ꝓpter hoc erit organica. Tertiũ q̃ remaneat post mortẽ: de hoc nullaz habuit rõnẽ Az. ¶ Contra illa tria arguo ꝓmo cõtra p̃m̄ auctoritate pb̃i 3° huius tex. cõmẽ. 20. vbi expresse ponit intellectuz imortalem ⁊ q̃ remaneat post mortem ⁊ nõ reminiscitur. ⁊ hoc ad mentẽ omnium expositorũ meliorum Themistij Simplicij ⁊ aliorum. ¶ Deinde arguo contra 2m̄. q̃ si sit corruptibilis q̃ organica. Naz ipsa eẽt virtus addita complexioni organi vt patet ex textu commenti sexti huius tertij a commentatore. Item omnis vitalis virtus que ab obiecto suo excellentiori sic patitur q̃ debilitatur: ⁊ tandez corrumpit est organica: patet ista propterea patitur: qz tale obiectuz corrumpit armoniam sui organi quã virtus illa requirit: ⁊ hoc disgregãdo vel congregãdo vt patet in lumine solis. intellectus autẽ si generabilis esset eẽt huiusmodi: quare ⁊c. ¶ Contra tertiũ sunt multe rationes: vna põt esse sumens fundamẽtũ ex dicta: qz omnis illa virtꝰ: que indebilitabilis est ab exũtia sui obiecti est imortalis. Intellectus est huiusmodi. Nam perficit intellectus ex itellectiõe obiecti excellẽtioris: vnde intellectus qui singula est factus perfectiori modo intelligit q̃z materialis: qz ex causis intelligit. ¶ Itẽ nulla forma materialis põt vniuersaliter repsentare. Albedo eni que ẽ in parietẽ ita vnũ repzesentat: q̃ nõ aliud. Sed in propositione vniuersali terminus cõis infinita significat ⁊ pñter repzesentat in ꝑ positione dico mentali. ergo intellectus nõ põt eẽ mãlis qz tunc vniuersaliter recipere nõ posset. Et hoc ẽ q̃ dicit cõmẽtator tertio huiꝰ tex. cõmẽti. 19. Et possumꝰ scire q̃ intellectus mãlis dz esse non mixtꝰ ex iudicio ⁊ cõprehẽsione eius: qz iudicamus per ipm res infinitas in numero in propositione vniuersali. ¶ Itẽ ois appetitꝰ mãlis ducit delectabili: vt patet in brutis: appetitus noster nõ ducit delectabili: qz sumus domini actuũ nostroz a pn̄cipio ꝓsilij vsq; in finem ⁊c. ¶ Rõnes tamẽ ꝓ subtilissimum doctorem Scotũ facile solui possunt dicẽdo q̃ loquit doctor de rõne demonstratiua simplicicer pp qd ⁊ a priori nõ aũt de demonstratione: qz ⁊ a posteriori ⁊ rõne pbabili vt ipse in simili habet. 42. di. primi ⁊. 7. qõne q̃libeti. ⁊ in theorematibꝰ in tractatu propositionũ creditaz: vnde cũ ipse vendicauerit nomen subtilis Doctoris inter peripatheticos ⁊ sacros theologos non est credendum a peripatheticis in hoc dissentire. ¶ Item rõnibus Auicen. hoc probat quas 6° suoz naturalitũ tangit. Omnis virtus materialis debilitat debilitatione sui organi: intellectiue non debilitatur debilitatione sui organi sed perficit: vt patet in senibus ergo ⁊c. cõsequentia tenet in quarto secũde. maior patet inductiue. Uel sic nulla virtꝰ corporea post forte obiectum apphẽdit õbile. Sz intellectus post forte obiectum apprehendit debile q̃ ⁊c. ¶ Item nulla virtus mãlis percipit qualitates similes qualitatibus repertis in suo organo: vt pz in tactu. Similiter enim calida aut frigida non sentimus secũdo huius textu cõmenti. 118. Sicut etiã ethicus suuz calorem non sentit. Sed intellectus oẽs qualitates percipit: ergo patet consequẽtia: qz est in tertio secũde: ⁊ maior est nota: q̃ ⁊c. ¶ Item ois virtus corporea nobis ⁊ alijs est communis. Intellectus non est alijs communis: ergo ⁊c. consequentia nota in quarto secunde. ⁊ assũptũ notũ ꝑ qualibet parte. ¶ Itez vniuersale q̃ est vbiq; ⁊ semper ⁊ actu dicitur de multis est in intellectu. tale enim non est in re cum nulla res existens extra animã actu dicat de multis. cum ergo ipsum sit eternũ intellectus debet esse eternus. ¶ Item. 16. de animalibus. Si operatio principiorũ est corporalis ⁊ ipsa principia: ergo per locũ a causa imediata. si operatio non est corporalis nec ipsa principia. Sed intelligere non est corporalis aut organicũ vt patet tertio huius tex. cõmenti sexti quare ⁊c. ¶ Itẽ si corrũperet aut per se aut per accidens non primo modo: quia talis fit a per se cõtrario ⁊ sic esset calidus aut frigidus ⁊c. consequẽs contra Aristote. 3° huius textu cõmẽti sexti vt supra. si per accidens ad corruptionem corporis dependeret ergo a corpore. ¶ Sed contra qz vel simul esset cuz eo: ⁊ hoc non: nã talis simultas aut est eis essentialis ⁊ sic

Az. credidit animi ĩ mortalitatem.

Joannes Scotus ab Az. discedit.

Contra dicta quedaz Scoti in q̃ bus ꝑbat aie imortalitas.

Dilutio ranũ ꝓ scotũ

Rationes Auicẽne q̃ bus ꝑbat aie eternitas.

P

q̃ bat immortalitas aio 2f.

essent correlatiua anima ⁊ corpus: ex relatiuis autē in eo q̃ talia nihil fit per se: ergo ex eis nihil fieret per se q̃ est impossibile: si accidentalis ergo separabilis: ergo non dependet a tali simultate: aut dependet ab eo tanq̃ a priori ꝑ naturā ⁊ causa: ⁊ cū non sit alia preter mālem vt notum est: esset ergo mālis ⁊ organicus q̃ supra est ip̃ probatum neq̃ tanq̃ a posteriori: q̃ posteriori corrupto non necessario prius corrūpitur: posset ergo stare sine corpore. ¶ Itē non est transitus ab extremo ad extremū nisi p medium vt tangit in de aialibus ab Arz. ⁊ qnto physicorum textu cōmenti. 22. vnde dicit Arz. in de animalibus q̃ non est trāsitus ab acri ad maturū sine medio. Cuz ergo sit aliqua forma simpliciter abstracta a mā ⁊ alia simpliciter mālis: erit ergo vna media que dat esse materie ⁊ in hoc cōuenit cū bestiali anima: ⁊ est incorruptibilis. ⁊ in hoc cōuenit cū celesti. ⁊ hoc pz ab Auerroi primo celi textu cōmenti. 22. ponentis hominē mediū ⁊ ligamentum celestiū ⁊ corruptibiliuz quare ⁊c. ¶ Hoc idē voluit Algaçel. d. Cuz separata fuerit anima a corpore durabit eiꝰ coherentia cū intelligentia agentis ⁊ pficiet eius dispositio ⁊ delectabitur delectatione cuius esse nō pōt sermone explicari. Idem loquēs de animalibus maloꝝ dicit sic post mortē amissio instrumēto desiderate rei: manet desideriū eius ⁊ amor in anima ⁊ hoc est cruciatus eius ineffabilis. ¶ Item isaac in lib. de diffinitionibus. Animarū sunt ordines. 3. anima rōnalis: bestialis: vegetabilis. Omnibus aūt excellētior est rationalis eo q̃ ipsa cāta est ab intelligentia ⁊ ei similis ⁊ de natura eius. Idem isaac dicit q̃ anime malorū deprimunt sub tristi orbe ⁊ cremabunt in igne magno. ¶ Itē Alpetragius i principio astrologie sue dicit de quodaz philosopho mortuo: Oꝰ locus eius est iter sanctos. similr Tholomeus in almage. dicit Oꝰ scientie stellarum in actionibus ⁊ honestatibus morum laudabilium nō est necessitas parua cū his coniungat nostra aia suo creatori. Oꝰ etiā sit immortalis vide dicta primoꝝ philosophorum a principio questionis. Item dicta a platone ⁊ Arz. in illa parte. Oꝰ autem ab eterno sit producta a platone supra est pbatū ⁊c. Et si multa bona iste homo tetigerit. non tamen de anime separatione quoniā ad eius felicitatē recte est locutꝰ. ¶ Contra quem. s. Auicennam arguit Albertus 3° huiꝰ quatuor rationibus: quarum prima est: quia adhucque rendum est vt prius qualiter intellectus possibilis p intellecta non remanētia in ipso acquirat aptitudinē coniungendi se agenti. ¶ Secunda est q̃ ꝑm hec immediate agens cōtinuatur possibili post scientiam ⁊ cū sit in corporeus ⁊ separatus videt q̃ eadem ratione cōtinuatur ei ante scientiam. ¶ Tertia autē est si solus agens largit formas intellectiuas: cum ipse differunt specie ⁊ genere debet assignare Auicen. que est causa differētie. ¶ Quarta est quia cum conuertitur possibilis ad agentem tunc fluunt forme intellecte ad ipsum possibilem. cuz g̃ ager ⁊ hz se vno mō foze fluentes ab ipso recepte in māli erunt vno mō. ⁊ hoc ē falsuz: q̃ mō fluūt foze q̃dā: alias alie ⁊c. ¶ Sed Albertus cognomēto magnus de statu ⁊ felicitate anime nostre: post mortem loquens ꝑm peripateticos in suo de statu ⁊ origine anime inquit. Oꝰ cuz sit triplex intelligibile cū tpe. s. cum continuo ⁊ abstractum aia nostra cum his repletur trāsiens a primo in 2ᵐ a 2° in 3ᵐ ⁊ in 3° felicitatur: debet ergo ꝑm eum primo anima repleri physicis scientijs. 2° mathematicis. 3° diuinis ⁊ in his est felicitas: presertim cum adsint virtutes morales oēs. Separata ergo hos habitus conseruans illustrat a deo ⁊ ibi felicitatur ⁊ perficitur in contēplatiua felicitate verus ⁊ purus animus. ¶ Hanc felicitatem pre omnibus alijs Solon athenienſis cōmendauit dicens aiam post mortē in his felicitari propter q̃ cum vltimo spiritu eēt constitutus ⁊ Metrodozus ⁊ quidam alij conferrent coram eo de diuino intelligibili supra vires collecto spū caput erexit: ⁊ cum a Metrodoro cōpatienti sibi rogaret: vt caput inceruical inclinaret: dixit finite vt hoc intelligibile de quo confertis apprehendam anteq̃z moriar vt intellectus felicitet amplioꝝ lumine eleuatus. ¶ Cōtrariuz euenit aiabus que talem perfectionē neglexerunt: nam cum vmbrosus remaneat earum intellectus indisposite erunt: neq̃ erit adeo irradiabilis eorum intellectus post mortem. quoniā intellectus possibilis nō est susceptibilis luminis illius q̃ est vere lumē nisi cōfortatus luminibus his que a sensu vel cum cōsensu vel ab imaginatiōe vel cum imaginatiōe sumunt: ad sensum aūt ⁊ imaginē impossibilis est regressus post mortem. ⁊ ideo ip̃possibile est talem intellectū post mortē illustrari. Sed remanet in perpetuis penis que sunt lucis intellectualis priuatio ⁊ destitutio: ꝑpter q̃ dicit Arz. in libro de natura deoꝝ q̃ Socrates cuius inter mortales maxima cū dijs immortalibus fuit cōiunctio: factus est diuinus. ¶ Inter Platonem aūt ⁊ Aristotelem ponit differentiā: q̃ Plato propter hoc q̃ intus clausam dixit esse virtutez in aia: dixit animas tam diu de corpore in corpus transire donec in alio corpore enitescat. Secundū vero peripateticos dicit esse dicendum: aiam imperfectioni ⁊ turpitudini deditā perpetuo manere obscuram ⁊ tristem ⁊ destitutam. Et subdit idem Albertus. Quid aūt his penis addatur ꝑm leges diuinas quaꝝ iudiciū oportet aiam sustinere post mortem nō pōt determinari per aliquā philosophiā. ⁊ ideo hoc alteri scientie ⁊ alij inuestigationi est reseruādū: laus deo pientissimo eiusq̃z genitrici intacte marie ⁊c. ¶ Sed cōtra dicta istius doctissimi viri posset adduci primo hoc argumētū. Nam cū species acquisite ⁊ habitus pendeant in fieri ⁊ cōseruari a fantasmatibꝰ: iuxta illud Auerroys 3° huius tex. cōmēti. 33. intellecta speculatiua sunt colligata cuz fantasmatibꝰ: ⁊ corrupta ad corruptionem eoꝝ. Quomodo ergo remanent post mortē? ¶ Itez anime infantū separate essent perpetuo priuate diuino lumine que nunq̃z peccauerunt ꝑm phos. Ideo Simplicius. 6° physicoꝝ vt supra dixi. vult felicitari aiam separatam ex eo q̃ ad se reuertit: ⁊ tunc se ⁊ meliora contēplatur. Separationē vero nō ponit per motum ipsius: sed ex eo q̃ desinit illustrari humanū corpus ⁊ ipsum informare. Et deo pientissimo sint laudes infinite eiusq̃z genitrici intacte marie ⁊c. ¶ Quod si multiplicata ⁊ q̃ preter intellectiuā sit cogitatiua etiā multiplicata arguo auctoritate lucidi doctoris Themistij capto. 27. huiꝰ tertij quā adducit sanctꝰ doctor ꝓtra auerroistas. Cuz aliud ego sim: aliud essentia mea. essentia mea ab aia prouenit mea: nō sensibili que velut materia intellectui substernitur: sed ab agente intellectu ⁊c. Hocidez in capto. 32. vbi soluēdo. q. an plures sint agentes intellectus: inquit: an intellectum illuᵗᵉᵐ vnum oportet esse: illuᵗᵒˢ vero plures sicut vnus sol: ⁊ tamen lumen diuellit. vnde Aristo. assimilauit ipsuz lumini ⁊ non soli: vt plato. Hocidem respōdeo. 28. capitulo. Nam dum querit philosophus quare non reminiscamur post mortē: non de communi est sermo: nam si ille fit nihil ad nos: sed de nostro intellectu ⁊ proprio est questio. cuz ille remaneat cur non reminiscimur. Hocidem simplicius vult in ista parte. Item in illo textu: est autē sicut dicto ⁊c. vult intellectiuaz nostram animam mediam esse inter separatas omnino ⁊ materiales mediā: dico nō participatione formali extremoꝝ: sed virtute vnde sicut inquit ipse: est flauus color omnino simplex virtute ꝓtinēs extremos ita in anima. Cum ergo sit medie nota: non incōuenit imo necessariū est ipsum

Algazelis sinia de immortalitate anime

Isaac

Alpetragius Tholomeus

Rōnes alberti cōtra Auicenne placitum de aie felicitate

Alberti sēntia ō felicitate aie post mortē loquendo peripatetice

Contra dicta alberti.

Platonis ⁊ Aristote. discordia

Quod aia itellectiua sit multiplicata

est ipsam multiplicari incorruptibilē existētem. Hoc idē
videtur Theophrastus dicere: vt inquit Themistius ca-
pitulo.38. huius tertij. Porro q̃ dicit mentē extrinsecus
accidere: nō ita statuendum est vt quasi appositus inuec-
tusq̃ habeatur. Sed vt qui statim ab ortu quasi cōpre-
hendere nos complectiq̃ soleat. Si itaq̃ nos cōprehen-
dit ⁊ nobis esse dat: nō ergo vnus: vt male dixit Auerrois
q̃ tunc nō daret esse: sed vel vt clauis appositus videret:
⁊ in hoc bene mentitus fuit vt puto Auerroys. Sed in
eo q̃ in nobis posuit vnam formā preter intellectum: vt
patet 3° huius tex. cōmēti. 33. ⁊ cōmēto 50. pōt ad mētem
Ar. poni: vt plures grecor dicunt. Sed tutior est ⁊ melius
pro fide ⁊ vitate etiaz ab Ar. nō discedendo ponere vnā
solam animam in vno animato vt religionis christiane
tria lumina ponunt: Albertus: ⁊ diuus Thomas aqui-
nates: ⁊ subtilis doctor. Et licet illa ponat a predictis fa-
mosis viris: nō tamen tanq̃ dans vltimatū esse: vt Auer
roys voluit. nam etiā in hoc fuit mentitus: sed pter illaz
est intellectiua dans esse vltimatū vnicuiq̃ homini qua
quilibet homo est q̃ est vltimate: hanc etiam tuz Aristo-
teles: tum Plato in Thimeo posuerūt vt Themistius re
fert capl'o. 37. tertij de aia. d. porro intellectum cōmunez
mortalem. d. per quē homo est qui ex aia ⁊ corpore consi
stit in quo iracūdie ⁊ libidines sedent: quas etiaz Plato
mortales fecit qd̄ ex verbis illis constat que in Thimeo
leguntur. Dij inquit: quum aiam imortali initio predi-
tam accepissent circūligauere obduxereq̃ ei corpus flui-
dum ⁊ mortale adiecto genere quodaz mortalis anime.
Nam vinculum id quo imortalis natura cōglutinabat
mortali ipsum quoq̃ haberi mortale oportuit: proinde
copulata mortali nature simul quoq̃ vinculum eius in
te cadit. Hoc idem Themistius vnde capl'o. 39. huius ter
tij inquit. Ex his oibus manifestū puto esse non preter
rationem sentire qui dicant Aristotelē ⁊ Theophrastum
existimasse aliud esse intellectū patibilem ⁊ corruptibilez
quem illi rationē vocant ⁊ corpore non abuinctuz aliud
totum illud qd̄ ex intellectu agentis: ⁊ intellectu patien-
tis componit: q̃ ⁊ separatū a corpore ⁊ incorruptibilem
⁊ ingenitum statuunt. vnde in tex. cōmē. 20. cum dixit i-
tellectum passiuum esse corruptibilē hanc aiam intēdit:
vt ⁊ Theophrastus ⁊ Themistius volunt. Qd̄ aūt ad cō
tubernium stelle redeat si bene beateq̃ vixerit: ⁊ in aplanes primos orbe ⁊ in via lactea in qua externo fruitur
euo. Patet hoc a Macrobio inde somnio Scipionis ac
cipientis a Platone in libro de republica a quo etiā Ci-
cero accipit. Oibus qui patriam seruauerint: adiuue-
rint auxerint certum esse in celo diffinitū locum: vbi bea
ti sempiterno euo fruantur. Unde cū existēs in corpore:
vt ipse refert. Sit in eo tanq̃ in carcere fetido ⁊ tenebro-
so. Hoc enim aie sepulchrū: hoc inferos reuocarunt. Et
omnia que illic esse credit inquit macedonis: fabulosa p
suasio in nobis metipsis: ⁊ in ipsis humanis corporib⁹
assignare conati sunt. De acheronte: de cocito: de stige: ⁊
alijs hic anime felicitas esse non pōt. Et hoc etiam Arist.
dicere tenetur: vt patet 3° huius tex. cōmēti. 20. cum que
rat quare nō reminiscit post mortē. Ecce q̃ vult ipsuz se-
parari. Ex quo sic arguo: aut voluntarie fit illa separatio
ab ea: aut inuoluntarie. Si primomodo nō habebat er-
go felicitatem q̃ nemo voluntarie dimittit summū bo-
nuz. Si nolens tristaret ergo: ⁊ sic nō esset felix. Hec est ra
tio diui Augustini. 12. de trinitate capl'o. 8°. Si aūt male
vixerint transire ad alia corpora humana: ⁊ ibi detineri
quoad purgent (vt supra dixi) ⁊ hic est infernus earum.
vnde quātūcunq̃ ad se redierit nō pōt esse quin ad phā-
tasmata conuertat: ⁊ sic aliquando inficiat. Bene tamen
ponerent dicti phi q̃ nos nostram felicitatem in ista vi-
ta consequamur. Si felicitas dici debet saltem tanta est:
quantā humana miseria habere potest: ⁊ in veritate de-
bet miseria appellari. Et hoc est q̃ dicit Aristoteles. 12°
metaphysice tex. cōmenti. 39. Qz dijs semp nobis aliquā
do. ⁊ idem in primo de aia tex. cōmenti. 46. de aia mūdi
loquens. q̃ enim illa semper: intellectus noster aliquan-
do. Unde cum sit duplex genus virtutū: aliud ociosum
aliud negociosum. Primū phis: aliud rerum pu. recto-
ribus cōuenit. Si quis ab omni doctr a alienus habea
tur: in rep. tamen ⁊ prudēs ⁊ fortis: ⁊ iustus sit: nihilomi
nus celum sibi cedat in premium. Si quis vero ad agen
dum aptus nō sit: sed sectator celestium deuios caducor
sua speculatione his quoq̃ ad celi verticem ociosis virtu
tibus subuehet. Sepe tamen euenit vt idē pectus ⁊ agē-
di ⁊ disputandi perfectione sublime fit: ⁊ celum vtroq̃
adipiscet exercitio virtutum. Romulus nobis in primo
genere ponat. cuius vita virtutes nunq̃ deseruit. In 2°
Pythagoras qui agendi nescius fuit artifex disserendi.
Sit in 3° mixto apud grecos Lycurgus ⁊ Solon. Inter
romanos Nūma Catones ambo: multiq̃ alij qui ⁊ phi
losophiam auxerunt altius ⁊ firmamentū reip. prestaue
runt. Soli enim sapientie ocio deditos vt abunde grecia
tulit: ita Roma non nesciuit. ⁊c.

Quod etiam imortalis sit ania vide auctorita
tes Ciceronis infrascriptas. vn-
de Cicero in libro primo tusculanarū questionum: aias
imortales eē his verbis attestat. Neq̃ enim assentior his
qui hec nuper disserere ceperunt cum corporibus simul
aias interire atq̃ oia morte deleri. Plus apud me anti-
quor auctoritas valet vel nostror maiorū qui mortuis
tam religiosa iura tribuerunt qd̄ nō fecissent profecto. si
nihil ad eas pertinere arbitrarentur: vel eorum qui in hac
terra fuerūt: magnāq̃ greciam: que nūc quidē deleta est
dum florebat: institutis ⁊ preceptis suis erudierūt: vel ei⁹
qui apollinis oraculo sapientissimus est iudicatus: qui
nō tum hoctuz illud vt in plerisq̃: sed idez dicebat sem-
per aios hoium esse diuinos vsq̃ cum e corpore excessis-
sent: redituz ad celū patere optimo cuiq̃ ⁊ iustissimo ex
peditissimū. Idem in libro de senectute hoc affirmat
eius verba hec sunt. Apud Xenophontē aūt moriēs Cy-
rus maior hec dicit. Nolite arbitrari o mihi carissimi fi-
lij me cū a vobis discesero nunq̃ aut nullū fore: neq̃ eni
dum eram vobiscū animū meū videbatis. Sed cū essem
in hoc corpore ex his reb⁹ quas gerebam intelligebatis:
eundē ergo esse creditote etiā si nullū videbitis. Idem
in prima tuscu. q. de Socrate hec verba pfert. Itaq̃ dis-
seruit duas esse vias duplices cursus e corpore exceden-
tium. Nam qui humanis vitijs se pcaminassent: ⁊ se to-
tos libidinibus dedissent: quib⁹ cecati velut domesticis
vitijs atq̃ flagitijs se inquinassent vel in repu. violanda
fraudes inexpiabiles pcepissent. his demuz qd̄dam iter
anne seclusum a psilio deor. Qui aūt se integros castos
q̃ seruauissent: quibusq̃ fuisset minima cū corporibus
contagio: seseq̃ semp ab his se vocauissent: essentq̃ incor
poribus humanis vitam imitati deor: his ad illos a q̃
bus essent pfecti reditum facilē patere. Idem in eodez
libro inquit. Et nimirū hanc hz vim preceptum apolli-
nis quo monet vt se quisq̃ noscat. nō enim credo id pre
cipit vt mēbra nostra figuram staturāq̃ noscamus. neq̃
eniz nos corpora sumus neq̃ ego tibi dicēs corpori tuo
dico: cuz ergo noscete dicit: hoc dicit: nosce animū tuuz:
naz corpus quidē quasi vas est ante aut aliqd̄ receptacu-
lum: ab animo tuo quicquid agitur id agit a te: hūc igit
nosce: nisi diuinū esset nō esset hoc acrioris cuiusdam ani
mi preceptū sic vt tributū deo fit: hoc est seipsum cogno-
scere. Sed si q̃lis sit animus ipe animus nesciat: dic que-

Animaz imortalē eē probat auctoritatib⁹

so:ne quidem se esse sciet:ne moueri quidem se:ex quo il la rō nata est Platōis:q a Soc.est i phedrone explicata. ¶Idem in eodē. Nec me pudet vt istos fateri nescire qd̄ nesciam. Illud si vlla alia de re obscura affirmare possem siue aia siue ignis sit animus eū iuentem esse diuinum. ¶Idem de senectute. Nā dum sumus in his inclusi cōpagibus corporeis munere quodam necessitatis ⁊ graui opere pfungimur. Est enim animus celestis ex altissimo domicilio depressus ⁊ quasi demersus in terram:locum diuine nature eternitatiq; ꝓtrarium. Sed credo deos immortales sparsisse animos in corpora humana: vt essent qui terras tuerentur:quiq; celestium ordinem contēplātes imitarentur eum:vite modo atq; constātia. Nec me solum ratio atq; disputatio impulit:vt ita crederem:sed nobilitas etiam summorū phōrū ⁊ auctoritas audiebam Pythagoram pythagoricosq; incolas pene nostros qui essent italici phi quondam nominati:nunq̄ dubitasse: quin ex vniuersa mente diuina delibatos animos haberemus. Demonstrabatur mihi preterea quid Soc. suppremo vite die de imortalitate animorū diseruisset: is q esset sapientissimus oraculo apollinis iudicatus. Quid multa:sic mihi persuasi:sic sentio. cum tanta celeritas animorum sit tanta memoria preteritorū:futurorū prudētia: tot artes:tante scientie:tot inuenta:nō posse eam naturā: que res eas continet esse mortalē. Lūq; animus semper agitetur:nec principiū motus habeat quia ipse se mouet nec finem quidē habiturā esse motus:qui nunq̄ se ipse sit relicturus. Et cum simplex animi natura esset neq; haberet in se quicquā admixtum dispar sui atq; dissimile nō posse eū diuidi. A quo patet q miseria potius quā felicitas illa arabū ⁊ maxime Auerroys dici debet:quaz aut nullus hominum vnq̄ habuit:aut si habuit pusillo tēporis permāsit. Et si iste due opiniones vltime Platonis ⁊ Ar.⁊ Auic. sint veritati ꝓpinquiores:tamē quelibet illarū multa ponit que etiā sunt contra veritatem. Unde credo q physice etiaz loquēdo ponendū sit:quod ponit fides de ipsa intellectiua anima:ꝓpterea q ꝑm ipsam apparentia saluant:ꝑm alios vero nō vniuersaliter vt videbit:si deo placuerit in argumentis que tangam cōtra eas. Sed qr iste opiniones in aliqb⁹ cōmunicāt nobiscum:ideo simul arguā cōtra eas:⁊ ꝓtra fidez soluēdo quedā ꝓtra eas:⁊ quedā nō:qr solui nō possunt:contra eas dico opi. Platonis ⁊ Ar. ꝑm q Aristoteli iponitur a grecis famosiorib⁹. Quecūq; vero adducent cōtra fidez soluemus clare:cū illa sint friuola:⁊ nullius valoris. His ergo opinionibus relictis:tanq̄ a veritate deuiantib⁹: Dico ꝑm sacrosanctaz ecclesiam romanam ⁊ veritatem. Quod intellectiua aia est forma sbalis corporis humani dans ei esse formaliter: ⁊ intrinsece a sublimi deo creata:⁊ in humano corpore ifusa multiplicataq; in ipsis ꝑm multitudinē eorū:⁊ in ipsis indiuiduata nō quidē habitudine ad corpora. Sed vt Auicē inquit:ex quibusdā proprietatibus quas cū nesciamus ꝓpriis nominib⁹ noiare:vocemus affectiones:quas Scotus heccheitates nominauit. Creata dico a deo:nō quidē ab eterno. Sed de nouo ⁊ infusa in corpore humano physico ⁊ organico ⁊ q in vno animato nō est nisi vna aia ⁊ in hoc conueniūt tria lumina religionis christiane. Albertus cum cognomēto magnus:diuus Thomas aquinates adducēs textum de ecclesiasticis dogmatib⁹. Qz in vno hoie nō pōt poni nisi vna anima:vt patet ab eo i prima parte.q.76. articulo 3°.⁊ subtilissimus doctor Joānes scotus. Et nō tamen credo hec oia dicta ex fide:sed physice dico omnia possunt probari:⁊ etiā cum Ar. pōt sic dici nō dicendo aliqd ꝓtra eius principia vt multi fideles ⁊ sancti viri tenent. ¶Quod hec sit intentio fidei patet ab Augustino super genesi. Deus inquit infundēdo creat ipsam intellectiuam animā:⁊ creando infundit:⁊ quantum hoc:⁊ multiplicationē earum:⁊ q sit forma substātialis dans esse:omnes sacri doctores sunt cōcordes. Unde in clemētina dicit. Quod si quis pertinaciter tenere presumpserit:q anima intellectiua nō sit forma sustantialis corporis humani tanq̄ hereticus censeatur. hoc idem Joannes gan. ad mentem aliquorū dicit in 3° de anima qōne qua queritur. Utrū anima sit forma corporis dans esse. Sed videtur q in hoie sunt plures anime. Nam cū homo generetur vere ⁊ ꝓprie:cum vere corrumpatur:quia naturale desideriū inest homini ad gīandū q non pōt ex toto frustari. generabit ergo hō hoiem nāliter iuxta illud secūdi physicorū sol ⁊ hō generāt hoiez tex. cōmē. 26. vnde somniauit Marsilius primo de gīatione ponens hois generationē esse miraculosam ⁊ similr nutricationem. Nam vt Augustin⁹ inquit:miraculum est aliquid insolitum:q preter spem ⁊ facultatem admirātis apparet:que diffinitio nutritioni nō competit. Non enim illa est insolita cuz q̄diu viuimus:tam diu nutriamur. Si ergo generat homo:⁊ corrūpit aliq̄ substātia:ibi gīatur ⁊ corrumpit:aut igit ꝑm essentiā:aut ꝑm esse:nō ꝑm eēntiam. ergo ꝑm esse:esse ergo eius generat:⁊ corrumpitur: tunc per expositionē sic hoc corrumpit. hoc est esse anime ergo esse aie corrumpit. ¶Item cū cuiuslibet nālis transmutationis tria sunt principia. materia forma ⁊ priuatio ergo ⁊ istius. Sed terminus formalis gīationis capit esse p generationē ergo aia generaret ibi itellectiua. s. nō ponendo talē formaz qd̄ est impossibile. ¶Itez quomodo est possibile q duarū pductionum spē distinctarū idez sit formalis terminus cum productiones oēs ex terminis distent physicorū. 5°. tex. cōmēti. 31. Apud recte philosophātes cum terminus formalis generet terminative generabit. ergo aia. Sed ponentes istam formā dicūt q illa generat:⁊ corrumpit nō terminative sed completive tertia entitas. ¶Item in omni animato generabili ⁊ corruptibili oportet esse aliquā animā generabilē ⁊ corruptibilē homo est huiusmodi: vt patet 2° physicorū tex. cōmenti. 26. ergo ⁊c. maior patet qr in omni tali oportet esse animatū generabile ⁊ corruptibile. Sed generatio ⁊ corruptio terminantur ad esse 5° physicorū tex. cōmenti. 7. Non potest aūt tale esse generari vel corrūpi. nō genita vel corrupta forma que necessario est terminus formalis transmutationis:o bene. ¶Quod autem creatio tēporalis sit possibilis cōsentaneaq; dictis Aristotelis rationibus euidētibus declaro ⁊ primo sic. Maz ex sentētia philosophi 2° metaphysice tex. cōmenti. 5. Habetur q est deuenire ad vnam causam efficientē omniū aliorū a se:que est deus gloriosus. hoc idem patet ab eo. 12. metaphysice tex. cōmenti. 38. a deo qui prima causa est dependet celuz ⁊ tota natura. Hoc idem patet primo celi vt supra est adductum. q ipse pduxit celum ⁊ vniuersum totū. Tūc sic tale agens cum sit indepēdenter agens aliter nō esset primum agens simpliciter:aget ergo nullo presupposito ergo creabit. ¶Sed q de nouo pbatur. Nam cum pduxerit celum in quo maxima est diuersitas partium:non igit aget ꝑm suam essentiam ⁊ necessario:sed ꝑm electionem ⁊ idealem rōnem libere ⁊ contingēter. potuit ergo nō creasse ab eterno:sed de nouo incipere creare. Qz aūt nō necessario agat ad extra subtiliter pbatur a doctore subtili primo sententiarū distin. 8ª vide ibi. Sed cuz hoc supletur:qr si ꝑm suam essentiaz ageret ⁊ necessario. tātuz vnum ageret:quia idem inquantū idem nō facit nisi idē vt 2° perigenesis patet tex. cōmenti. 55. Et sic talis diuersitas celi non fieret ab eo. ¶Item arguit hoc auctoritate Aristotelis primo de anima tex. cōmenti. 65. dicentis intellectum

Probatur possibilitas creationis de nouo

tellectum innasci substantiam quandaz existentem ⁊ nõ corrumpi. Hoc idem patet inde proprietatibus elementorum vt inquit. Relinquit ergo intellectum solum de foris euenire iussu creatoris dei. Hoc idem patet 3° de anima ab Auerroi textu cõmenti. 5. dicẽte intellectum ⁊ alias virtutes anime esse res factas a motore extrinseco: vt est famosum ex opinione Aristote. ⁊ omniũ peripateticorꝝ ⁊ hoc est q̃ Aristoteles dicit. 16. de animalib⁹. relinquit igitur solam mentem extrinsecus euenire. Q̃ nõ ita intelligendũ est. Q̃ diuinus intellectus causet eam extra corpus. Sed q̃ educit eam de luce sua ⁊ nõ de aliquo materialiũ principiorꝝ. Itẽ 12. metaphysice textu cõmenti. 16. ponens Arꝝ. differẽtiam inter causas mouentes ⁊ formales. dicit q̃ mouẽtes cause precedunt effectuz: formales vero simul sunt cum eo: inquit enim sic. Mouẽtes quidem igit̃ cause velut prius facte existẽtes. Que autem vt ratio simul. Quando enim sanatur homo: tunc etiam sanitas est: ⁊ figura eree sphere. simul ⁊ erea phera. Itẽ si non inciperet cum corpore esset ꝓpterea: q̃ omne corruptibile ingenitũ ⁊ ecõuerso. vt supra latissime diximus. Sed probo hoc ee̅ falsum. naz potẽtia respectiua precedẽs formam generatã est eterna a parte ante. ⁊ non a parte post. Item vt 8° de phisico auditu colligit: motor nõ est ante mobilis: ergo icipiẽte mobili ee̅ ⁊ motor sicut est anima ⁊c. ¶ Sed contra positionem Platonis ⁊ Aristotelis vt dixi ad mentem aliquorꝝ arguit Albertus cognomẽto magnus aliquib⁹ rationibus primo sic. Absurdum videt q̃ aia vna de corpore in corpus transferat. q̃ vna forma non põt habere nisi vnum: ⁊ ꝓprium susceptiuũ. Ad hoc respondeo esse Platoni sic necessariũ dicere. Nam vt dixi: anima corpori vnita. si bene beateqz vixerit separata redire ad cõtubernium stelle. Si vero male transmitti ad aliud corpus quoad purget. q̃ etiam incõueniens esset: cuz partes materiales fluant ⁊ refluant totam materiã nũc informatã ab vna forma deflui: ⁊ aliam informare. ¶ Itẽ 2° arguit ipse sic: q̃ ꝑm istam positionẽ numerus animarum semp esset equalis numero corporum. ⁊ tunc nõ posset vnus homo generari quin alius corrumperetur. ¶ Ad hoc respõdeo deuz vt dixi: ab eterno produxisse numerum animarũ maiorem numero corporum humanorꝝ. ita q̃ numerus animarꝝ semper excedit numeruz corporꝝ. Si quis autẽ teneret ad mentem tum Arꝝ. tum Platonis ꝑm expositores ꝑdictos. Nõ q̃ asseram hoc ego ad mentem eius. s. Arꝝ. vt dixi determinando. q. ꝑm sanctam romanã ecclesiam ⁊ veritatẽ esse infinitũ numerum animarꝝ actu tenendo mundi eternitatem sicut ipsi tenent nullũ reputarez inconueniens apud ipsos: sicut inquit Algazel in metaphysica sua nõ inconuenire in talibus nõ habẽtibus essentialẽ ordinẽ processuz in infinitũ. ¶ Sed cõtra omne habens multitudinem ⁊ numerũ potest esse actu numeratum. Infinitum nõ potest esse actu numeratũ. ergo infinitũ nõ habet multitudinem neqz numeruz: tenet cõsequẽtia cum Arꝝ. 3° physicorum: q̃ maior ⁊ minor tractatu de infinito tex. cõmẽ. 41. ¶ Respondeo q̃ maior debet intelligi de habentibus multitudinez quantorum per se: ⁊ seorsum existentiũ. Sed de multiplicitate indiuidualiũ inexistentium vt sunt pũcta nõ oportet: neqz separatorꝝ vt de animabus cõtingit intellectiuis i die passionis domini iesu christi cuius gratia ⁊ intacte genitricis eius virginis marie: hec solutio mihi est data. ¶ Et si arguas q̃ in spẽb⁹ numerorum erit ꝓcessus in infinitũ ⁊ eẽntialiter ordinatis. ¶ Respõdeo q̃ nõ inquit in spẽbus nõ facientib⁹ ad perfectionez vniuersi qualis est nũs: neqz ille species sunt essentialiter ordinate: q̃ maior numerus. a. non dependet formaliter quantũ ad eius vnitatem: que in specie reponitur lz quantũ ad vnitatem materialẽ dependeat. ¶ Tertio arguit̃ contra istam opinionẽ. Naz si ingrederet̃ anima corpus ⁊ iterũ egrederet̃. tunc anima eẽt per se mobilis. Ad hoc inuenio: vt Simplici⁹ refert 6° physicorꝝ tex. cõmenti. 32. quosdaz Platonicos ad motus animarꝝ vti vehiculis quibusdã corporeis ethereis: ⁊ eternis: cõtra quos arguit. Nam cum anima sit tota in toto: ⁊ tota in qualibet parte vehiculum illud etiã sic se haberet q̃ sine corporꝝ penetratione fieri nequit: ideo inquit ipse: q̃ separari animam a corpore nihil aliud est: q̃z definere ipsum illustrare ꝑpter sui. s. corporis indispositionez. ¶ Verũtamen q̃ vt Macrobius refert. Plato voluit a celo mitti aias in terrena corpora. ⁊ iteruz ab eis ad celestia migrare ideo aliter respondeo dicendo sicut doctor subtilis dicit 2° sententiarꝝ: q̃ anima potest per se moueri: ⁊ successiue: que successio attendit̃ solum ex spacij diuisibilitate: ⁊ nõ mobilis. Aliter põt dici q̃ aliter cõsideratur successio: ⁊ velocitas i motu naturali: ⁊ aliter in motu animali. Nam in nãli attenditur penes ꝓportionem geometricam potẽtie mouentis ad suam resistentiaz: in motu vero animali penes aptitudinẽ seu inclinationem ꝑm eius appetitum ad tm̃: vel tm̃ moueri: vnde in ꝓposito intellectiua anima de celo in terraz mouetur motu successiuo: ⁊ sic veloci: q̃ sic appetit moueri. ¶ Item si dij incorporant animas vt dixit Plato. Sequit̃ maliuolos ⁊ insipientes esse oẽs celestes deos in talia corpora mittẽtes similes sibi intellectuales animas: in quibus ꝓpter maximos labores vix possunt nunq̃z attingere contuitũ pulchritudinis: quã habẽt in se ipsis. ¶ Ad hoc respondeo: ⁊ sil̃r ad rõnes: quas videt̃ inuere Arꝝ. contra preceptorẽ primo de anima tex. cõmen. 38. vsqz ad quadragesimum 2m. Et dico q̃ non maliuoli imo benefici ⁊ liberalissimi sunt dij cõmunicantes humanis corporibus animas pro cõseruatione nobilissime speciei generabilium ⁊ corruptibilium humane. s. vnde vnio anime ad corpus est naturalis ꝑm quid ꝓpter finem taz dictũ. Separatio vero eius est ei simpliciter nãlis: q̃ illa summũ eius bonum attingit. ⁊ sic patet q̃ licet sit difficile: vt Arꝝ. ingt discernere inter naturales motus aie: ⁊ violentos: nõ tm̃ impossibile: vt visum est: ⁊ hoc dico ad mentẽ Platonis: quid autẽ sit dicendum ꝑm fidez infra dicetur. ¶ Ad illud etiaz q̃ Arꝝ. adducit q̃ videtur possibilis resurrectio mortuorꝝ: dico q̃ Arꝝ. arguit sic: q̃ videtur apparenter. s. ⁊ aliquibus ex hac positione mortua resurgere. Tamen ꝑm Platonem hoc nõ videtur q̃ ⁊ si redeat anima intellectiua: sensitiua tamen cogitatiua dicta minime redire põt ꝑm ipsum. ¶ Ad illud etiam q̃ adducit. q̃ si moueretur aliqua spede mot⁹ ⁊c. Respondeo: vt Simplicius refert. 6° physicorum auctoritate Theophrasti ⁊ discipuli Theophrasti q̃ inter optimos peripateticos est annumeratus. Strato Lampsacenus hoc idem dicit: q̃ Arꝝ. vtitur ratione ad nomen contra Platonem. Nam reprehendit nomen motus corporalis qõ primo significat per motũ de quo Plato nõ intellexit: sed cepit motum pro anime operatione ⁊ sic cum Plato dixit cum suo discipulo Xenocrate q̃ anima est numerus se ipsum mouẽs accepit motum istomodo q̃ etiã Arꝝ. aliquãdo facit. vt patet 2° huius tex. cõmẽti. 100. phãtasia est motus factus a sensu ⁊ in 3° textu cõmẽti. 2. intelligere consistit in quodã moueri ⁊ pati. Et sic patet q̃ in re nõ discordant prece

Cõtra platonis placitum

De motu aie locali cũ separatur a corpe

Cõcordia aristotelis ⁊ platonis

Dilutio rōnū phantiū aiaz nō multiplicari.

ptor z discipulus fm q multis videt: sed in nomine tantum. ¶ Sed diceret iunior: male ergo reprehendit Az. Platonem. Respōdeo negando consequentiam. Nā illud fecit Az. ne homines decipiantur credentes cum audiunt nomē absolute, platum illud suppone re pro suo famosiori significato. ¶ Ad rōnes vero quibus improbatur multitudo animarum respondetur: Ad primam Scoticam nature indiuiduali non repugnat infinitas: dico q verum est de generabili z corruptibili: sed non de incorruptibili qualis est in proposito. ¶ Ad aliā cū dicit q non est multitudo nisi p imperfectionem: dico q falsum est. Nā vt dixi est talis multiplicatio animarum: propter multiplicationem hominum z conseruationem eorum: z humane nature vt dixi. ¶ Ad alia dico q per materiam Aristote. intellexit heccheitatem quare non procedunt. vel dicatur multitudinē esse per materiam antecedentem z dispositiue iuxta illud cōmentatoris septimo metaphysice cōmento. 28. ¶ Ad dictum vero Themistij plotini z aliorum dico q ipse Themistius argumētando illud ponit: sed postea determinando: vt dixi assimilat ipsum intellectū lumini fm Aristote. ¶ Ad alia vo vnde fascinatiōes z alia: z dico hoc prouenire: qz ille anime de consimilibus experientiam habuerūt z ab eterno cōsimilibus habitibus predite fm platonem: dico. ¶ Ad obiecta vo Auerroys q esset transmutatū sine transmutatione: aut transmutatio in priuatione dico ipsum non habuisse intellectū creationis. Nam creatio non est mutatio: sed abstrahit a mutatione: cū mutatio requirat subiectū: sed bene est productio que cōmunior est mutatione. ¶ Ad aliud eiusdem cuz querit de potentia illa creature anteqz fiat: dico q illa est fm rationem tantuz. ¶ Ad aliud autem acceptum ex communi cōfessione philosophorum q ex nihilo nihil fit: dico q verum est fm mutationem: aut phisicā transmutationem sed bene per creationem. ¶ Ad id vero q primo adducebatur: ab Aristote. q ipsa est ingenita z icorruptibilis ergo sempiterna. ¶ Nūdeo q cōsequens: z consequentiam concederet tum plato. tū Aristote. Sed fm christianam fidem z etiam fm Aristote. apud multos respondetur q bene sciebat Aristote argumentum non demōstrare: sed oportet sic arguere: est ens ingenitū z icorruptibile z iproductū ergo sempiternuz. Sed tunc consequentia bene erit bona: sed antecedens est falsum apud fideles. Illud etiā argumentuz platonis non procedit: q probat ab eterno productas fuisse animas. Nam vt supradictuz est deus agit ad extra contingenter: z libere. ¶ Neqz etiā dicta Auerroys: vt multi credunt: obstant dictis platonis: z Aristote. tenentium productionem eternalez animarum: cum dicit contra Auicen. 12. metaphysice textu cōmenti. 44. q illic non est prouentus: neqz consecutio. Nam iste sunt dispositiones agentium in perficie tenus non vere. ¶ Nūdeo q benedicit cōmentator q ibi non est transmutatio proprie. Naz vt ipse in eodem inquit: agens verum apud Aristote. est q educit illud q est in potentia in actum: sed q nulla sit ibi productio, hoc nō negat: vt patet primo celi textu cōmenti. 105. ¶ Multa alia argumenta consimilia possent adduci: que omnia consimilē habent solutionez. A quo patet error Gregorij Niceni credentis omne de nouo productū corruptibile esse; sed tantū illud habet veritatem de his que physica generatione producuntur. ¶ Dimissis communibus rationibus Joannis gan. quarum solutiones claras z bonas habes a preceptore nostro Gaietano Thienensi vincētie oriū do. vnam tangam non tactam ab eo: quā indissolubilem Joānes Gan. putat. que talis est. Omnis forma que recipitur in aliquo recepto in corpore recipit in corpore per se aut per accidens: quā sic deducit. Ego nescio inquit Joannes: videre q color recipiatur in superficie recepta in corpore. z tamen ipse nō recipiat in corpore. z sic de alijs: sed ipsum intelligere recipitur in intellectiua anima recepta in corpore. ergo ipsuz recipere in corpore per se aut per accidens z ita intelligere esset sicut sentire q est grauissimum incōueniens: z contra omnem philosophiā. ¶ Ad hoc fm platonez facilis esset responsio. Nam ipse non ponit receptionem specierum de nouo fieri: sed ipsas ponit cōcreatas ipsi anime. secundum vero fidem z vitatem dicit q maior habet veritatem si illud in quo recipit sit forma materialis z educta de potentia materie: si aūt sit imaterialis a sublimi deo imediate creata: illa potest recipere vniuersaliter: z abstracte. Quāuis enim species ipsa recepta sit singularis in essendo: tamē est vniuersalis in representando: z si queratur: vt querit Albertus a quo habet tale esse vniuersale: dico q hz ab intellectu agente effectiue qui virtualiter est vniuersalis: z a possibili intellectu: z substantia anime subiectiue: que tale esse potest conferre, ppter ipsam esse substantiam penitus a materia denudatam mediā inter celestes formas: z materiales: vt plato dixit. tale eē vniuersale est esse separatum a materia z appenditys eiꝰ: vnde species intelligibilis talem habet separationem existens quo intelligitur vniuersale sic separatum: O bene. ¶ Vel dicamus vt Albertus cognomento magnus in suo de itellectu z itelligibili dicit capitulo 9° tractatus primi q cum Aristoteles tertio huius assimilet intellectū luci sicut ergo lux solis vt est in sole est vna numero: vt autem emanat ab ipso est vniuersaliter illuminatiua omniū diaphanorum tam peruiorum que fecit lucida qz non peruiorū que fecit colorata: z hoc modo considerata multa agit z facit: sic intellectus put est aliquid nō anime est indiuiduus: put autem emittit actiones intelligendi est in virtute vniuersali: z sic recipit vniuersalia: que nō sunt in eo sicut accidens in subiecto neqz sicut forma in materia: z ideo per ipsum noni diuiduantur: est ergo virtute vniuersalis: virtus anime que imago dei est creata in oriçōte eternitatis z temporis: z in vmbra intelligentie vt dixit ysach. non mirum ergo q tale esse vniuersale cōferat q alie forme materiales cōferre non valet. ¶ Et si queratur a quo habet potentia illud esse abstractuz non receptum in materia. Respondeo a deo glorioso cuius est imago: z quando dicitur idē est producens animaz intellectiuam z suas potentias. Respōdeo q bene est idē re. multiplex autē virtute. Cui sint gratie infinite z eius genitrici in tacte marie de tā subtili ratione. Ex his clare patet q quāuis diuus plato ppinquus fuit videre, verum: tamen in rei veritate nō vidit veritatem in hoc complete: sed soluz fideles christiani lumine fidei illuminati veritatez attigere complete. z soli cōplete satisfaciunt omnibus quesitis in his difficultatibus. ¶ Unde contra platonem arguo primo sic: aut numerus animarū est equalis numero corpoz humanorum aut minor: aut maior a sufficiente diuisione: non minor quia tunc essent humana corpora sine anima z sic frustra: non equalis: quia tūc esset necesse vt vno homine genito alius corrumperetur. Neqz sufficit responsio supra data. Nam pono tot corpoz generari humana: quot sunt ille anime excedentes corpora z tunc numerus animarū erit equalis numero

Ratio quam credidit Joānes gandanēsis i solubilez.

Solutio superioris rationis

lis numero corporum: q̃ redargue vt supra. Item rationabile est quálibet formã susceptibilez proprium habere susceptiuum. Sicut enim diuersa instrumenta sunt propter diuersas artes: ita diuersa corpora humana propter diuersas animas intellectiuas. Et sicut vna ars non vtitur instrumento alterius: ita neqz vna anima organo alterius. Naz si alio vteretur simile eẽt vt dicit Aristote. textu commenti. 53. primi de anima. Sicut si aliquis dicat tectonicam in fistulis ingredi: ⁊ subdit philosophus. Oportet quidem artez vti organis: animam autez corpore. Videtur eni vnũquodqz propriam habere speciem ⁊ formam. Si quis vero p resolutionem ad imediata: ⁊ per diuisionem ad minima argumẽtationes contra Auerroym in hoc quinto philosophice discipline deprauatorem videre desiderat: videat opus contra ipsum reuerendi, sacre pagine magistri Antonij Trombette philosophi integerrimi ⁊ Theologi excellentissimi. prouintie sancti Antonij Patauini Ministri meritissimi. Nam frustra visum est mihi tãgere que ab eo mihi amicissimo sunt optime declarata. ¶ De felicitate aũt anime post mortem quid sacri fideles teneant: clarum est ex sacris doctoribus in 4° sententiaz: vide ibi: Platonici vero ⁊ si non in toto satisfecerunt: fuerunt tamen propinqui aliquantulum videre veritatem. Omnia ergo attributa anime intellectiue a fidelibus doctoribus verissima dico esse simpliciter ⁊ omnino: ⁊ dictis Aristotelis minime repugnare. Si quid vero propter tenuitatem ingenioli mei dixerim contra fidem catholicaz: subijcio me correptioni sacrosancte ecclie romane.

¶ Et sic est finis huius nobilissime questionis p me Nicoletum Verniam theatinum Liuem Vincentinum: Ordinarie philosophiam ad primam sedem legentem fine concurrente in almo studio Patauino In villa agri vincentini: Colzade dicta: non obstante opthalmia: q̃ me tunc molestabat. 1492. 18. septemb.

¶ Ego frater Antonius Trombetta ordinis Minorum ⁊ sacre Theologie professor immeritus Minister prouintie sancti Antonij Ad lecturam metaphysice in celeberrimo gymnasio Patauino deputatus vidi ⁊ accuratissime lustraui totum hoc opus suprascriptum de intellectu humano editum ab excellentissimo philosophorum domino Magistro Nicoleto Theatino in quo approbo ⁊ attestor quicquid in ipso continet de Aristo. intentione fidei catholice maxime conducere: ⁊ veritati quam profitetur sancta romana ecclesia integerrime consentire: pro quo gratie imortales sibi debentur nec minus premia que huiusmodi viris ornatissimis ellargiri consueuere. Padue Die. 20. Julij. 1499.

¶ Ego magister Vincentius Merlinus Venetus ad lecturam metaphysice in almo studio Patauino deputatus. Rogatus ab excellentissimo artium ⁊ Medicine doctore Domino Magistro Nicoleto Theatino: vt viderem cum diligentia hunc suum tractatum de vnitate intellectus ⁊ bene examinarem si aliquid esset ibi scriptum contra sacrosanctam romanam ecclesiã: examinato igitur tractatu cum omni diligentia. Dico nihil ibi esse contra sacrosanctam ecclesiam romanaz imo ipsuz aperuisse multa que alij non fecerunt: ⁊ icõfussionez Auerroys: ⁊ pro sacra sancta nostra romana ecclesia. Die. 13. Julij. 1499.

¶ Ego magister Maurinus Hibernicus ordinis Minorum: Ad lecturam Theologie: in almo studio Pauino deputatus. Rogatus a presato excellẽtissimo artium ⁊ Medicine doctore Dño Nicoleto Theatino ad vnguem vidi ⁊ examinaui suprascriptam nobilissimam questionem de imortalitate ⁊ pluralitate animarum contra Auerroistas. Et nihil nisi consonũ sacre scripture ⁊ sacrosancte romane ecclesie atqz catholicis doctoribus de mente ipsius determinatum reperi. Unde cum summo premio ⁊ lauriola vtriusqz Jerarchie militantis videlicet atqz triumphantis exaltandus fore censeo. Maxime cum ad modum golie Auerroym christi nominis inimicum gladium quo iuguletur ad cortumẽ deferentem penitus extinxit. Padue die. 15. Julij. 1499.

¶ Vincentius Tuscus Lesenas philosophorz minimus. Nicoleto Verniati Theatino Liui vincentino Maximo peripatetico. S. P. D.

Si domitis gallis: parto quoqz marte tropheo
Lesaris in medio fulsit imago foro.
Roma triumphales traxit per compita currus:
Dum redeunt magni signa verenda ducis.
Si curij risere patres catilina iaceret:
Dum ferus in nuda sanguinolentus humo.
Deniqz cesareum si iam edit amphiteatrum
Romulea quisquis nomen ab vrbe trahit.
Quis tibi: fabritio maior nicolete: colossus
Surget: ⁊ ethereum phama iuuabit opus.
Fortia non phrygijs superasti castra maniplis
Cum rueret latia gallus ab alpe furens.
Sed maiora pio moliris pectore: Nam tu
Horrida tartareo cum duce bella geris.
Lurrida decretis spargens aconita proteruis
Auerroes. generi perniciosa pio
Unicus humanos quod spiritus adiuuet artus
Dixit: ⁊ aduerso protulit ista deo.
Dumqz herebi magnos hominũ pars magna penates
Intrat: ⁊ ob mentis nubila sepe ruit.
Occurris nicolete sacro demissus olimpo:
Qui trahis in claram pectora ceca diem
Luiqz suos tribuis manes: ratione probasqz
Uictima que superis gratior esse potest:
Tu reseras celi postes: claudisqz baratrum:
Qz sacrum est turpi non finis esse situ.
Non igitur tanto dabitur pro munere laurus:
Nec tua tarpeo splendeat vrna iugo.
Asta decent homines: cum scis secreta deorum
Pandere: qui superis sit tibi talis honos.
Et tibi constituant gymnasia queqz sacellum:
Ac micet ardenti lampade sepe dies:
Adsit ⁊ hoc carmen: constructa est ara sophorum
Pro duce: qui sacro munere vera refert.

Finis.

Questio

Nicoleti theatini in celeberrimo studio Patauino ordinariam philosophie legentis questio de grauibus et leuibus ad integerrimum philosophum et medicorum principē Gerardum bolderium Veronensem.

Questio est an ḡuia et leuia inaiata postq̄ fūt generata remoto prohibente a seipsis: vel ab alio localiter moueātur. Hec q̄ inter omnes physicas questiones grauissima ē: ōclarat hec diuersitas opinantiuz in ea: inuenio enim in ea grecos et arabes et latinorum philosophorum precipuos inter se plurimū discrepātes. ¶ In ista q̄one talē ordinem seruabo: primo enim opiniones ab Ar. vt puto deuiātes cum suis fundamentis recitabo: easq̄ improbabo. 2° opinionem Auer. quaz puto esse Aristo. declarabo. et ad argumenta que contra eaz sunt respondebo.

Opinio platonis. Quantū ad p^m^ inuenio iter grecos diuinū Platonez voluisse: aiam mūdi anias animalium saltē rationales et elementa a seipsis moueri. et in istis idē vno et eodē modo eē mouens et motum asseruit hoc qd dixit de anima mundi ponit cōmentator 8° physico. cōmēto. 40. dicēs. et error ptingit platoni ex hoc qr opinabat q primus motor in corpore qd mouetur ex se nō est corpus. et ē vera opinio. et opinatus est cū hoc q omnis motor siue fuerit corp^s^ siue nō: nō mouet nisi moueat vno modo mot^s^ dicto vniuoce. cum ergo omnis motor in corpore moueat a seipso primus motor mouebit seipsum hic aūt est mundi anima. hoc idem inquit Albertus octauo physicorū. tractatu 3° capitu. 10. Unde inquit q plato posuit mundi aiam seipsam mouere: qd posuit de animabus colligit a philosopho et cōmēratore p^m^o de anima textu cōmēti. 22. vnde inquit ibi phus. et assimilātur istis dicentes q aia est aliqd mouens se. et cōmēta tor inquit qd innuit platonē. hoc idē ponit cōmētator septimo physicorū cōmento. 2°. d. et similiter in anima quā plato posuit mouere se. hoc q ponit de elemētis colligit a cōmētatore 3° celi cōmento. 28. in quo etiam expresse ponit cōmentator hoc q plato dicit de p^m^o motore: vnde ponit cōmentator hec verba formaliter in cōmento allegato. et hoc est vnū eorū ex quib^s^ plato existimat q necesse est vt p^m^us motor moueat se essentialiter. s. ex hoc q videt in lapide: q motor i eo fit motum: sed ḡ idē fit motor in eo cū moto tū nō eodē modo vt plato existimat sed diuersimode scōz q apparet ex p^m^a demōstratiōe i p^m^o septimi physicorū. ¶ Innitebat aūt plato vni rōni que talis est: nihil pōt alteri dare motū qd in se nō hz motū: qr nemo dat q nō hz: cuz ergo quodlibet istorū mouet: habebit motum in se et a se. et qr aia rōnalis mouet: ḡ seipsaz mouet: iō cōclusit plato in phedone q ipsa eēt imortalis ex quo eni seipsaz mouet nō deficit sibi: neq̄ in suo motu ēre sistentia neq̄ distantia: qr nihil sibi resistit: aut a seipso distat. sequit q ipsa semp se mouebit: erit ḡ motus perpetui: et per ꝓns ipsa erit eterna: cui sniē Almeon ꝓsentiens: vt dixit Ar. p̄ de aia tex. cōmēti. 81. dixit aiaz immortalē esse et de nā celi eo q semp moueret sic et ipm.

Platōis rō.

¶ Huic pōni ꝓdicit phus in p̄ de aia: et 8° physicorū. vbi pbans imobilitatē motoris p^m^i pbat q nihil potest seipsuz mouere saltē vno et eodē mō vt plato posuit: qr tunc idē esset in actu et in po^a^. ¶ Et ꝓdicit sibi 7° phycorū i p^n^o vbi pbat q oē q mouet mouet ab alio. ¶ Contradicit ēt ei in 4° celi textu cōmenti. 22. vbi inquit Cōmētator ista v̄ba: et per oia illa nō intēdit nisi ad ꝓdicendū platoni in eo q opinabat q q̄daz entia mouent se ita q motor est idem cū moto hz substātiā. lapis aūt ē vnū eorū que extimant eē talia. hec cōmēta. Unde si hec opinio eēt vera rueret tota doctrina Ar.

Contra platonem.

¶ Argumentū aūt eius et ꝓsimilia facillime soluūtur verū eniz est q nemo dat q nō hz aut virtualiter aut formaliter: sol eni pducit calorē et tū non habet eum nisi virtualiter et ita est de primo motore et alijs sil^b^ ꝛc.

Solutio rationis Pla.

¶ Inter arabes inuenio subtilissimuz Auēpache de quo Cōmētatore 4° physicorū tractatu de vacuo tex. cōmēti 7 inqt, et nullus ante eū potuit pueire ad has q̄ones: et ideo ipse pfundus fuit super alios: et in 3° de aia in cōmento 36 vbi de cōtinuatione itellect^s^ agentis cum possibili loquit: et verbū Auempache in hoc est firmius alior: voluisse q forma elemēti p^m^o mouet materiā vt. s. stat sub q̄tītate vt exponit san. Thomas. et ideo dicit q elementa ex se mouent in vacuo: quam opinionē defendit san. Thomas ꝓtra Cōmentatorem in tractatu de vacuo: colligit illa opinio tractatu de vacuo cōmenti allegati. ¶ Item 4° celi cōmēti. 22. vbi dicit cōmentator illa v̄ba: si vacuū eēt nō esset possibile vt mouerentur econtrario illi q putat a quibusdā. s. q citius mouerent in vacuo qr assimilauerunt ea eis que per se mouent essentialiter. s. aialibus.

Opinio Auēpache.

¶ Sed ꝓ qr materia vt stat sub quātitate nō includit nisi corpus de predicamēto quantitatis: tale autez impossibile est moueri cū abstrahat a motu lz non a loco vt in tractatu de vacuo colligitur. alia argumenta que tangunt in tractatu de vacuo facētia pro ista opinione: et que etiam contra ipsam possem adducere: gratia breuitatis obmitto. ¶ Inter latinos v̄o inuenio Albertum voluisse qd grauia et leuia cū fuerint generata remoto ꝓhibēte moueant a seipsis per accidens diuidendo mediuz per se ad cuius motū ipsa mouent. ita q postq̄ sunt ḡnata nō exigit per se mouens in eorum motu naturali: sed bene in violento exigitur p^m^ eum et est aer per impetū receptuz a proiciente qui aer p^m^ eum in motu nāli est vehens tantū et nō mouēs: et q̄ tū ad violentū motū ꝓcordat cū Auer. vt in eius opinione patebit: sed discrepat ab eo in motu nāli: cum Egidio vero cōcordat in motu nāli: sed discrepat ab eo in violēto vt in sua positione patebit: et q hec fit intentio ei^s^ pz inspicienti capitulū 7^m^ ei^s^ in 3° celi tractatu primo vbi in fine capituli inquit q motus violēti sunt plures ad quos ēt aer pluribus modis deseruit: qr deseruit vt vehens et vt mouēs: et vt locus. ad motū aūt nālem nō deseruit nisi vno mō tm. s. vt vehēs illud q mouet p^m^ cuius inclinationē aer mouet ab eo qd nāliter tendit ad locū. ¶ Pro illa pōne arguit ficilla mouent ex se per accidēs que sunt in po^a^ accidētali ad motū: sed ista sunt hō ergo ꝛc. ꝓtia nota cum minori: et maior pz: qr potētie passiue accidētali correspondet po^a^ actiua accētalis. ¶ Pro ista etiā faciunt verba Auer. 4° celi cōmenti. 22. d. quando remouet ipetuz motus deorsum est in graui per accēs: qr mouet se pp motum quē facit in mediū dum graue in medio mouet sicut hō in naui. ¶ Itē 3° celi cōmento. 28. lapis sic diximus nō diuiditur in motorē et rem motam ita q vtrūq̄z eorū fit existens in actu. lapis enim non mouet essentialiter

Verificat p̄.

2°

3°

Cōtra Albertū instatur p̄.

essentialiter a se ꝯ q̄ lapis: tunc enim mouetur a p̄ncipio q̄ est in eo accidentaliter. ¶ Sed cōtra illā positionē arguit p̄mo sic: omne per se motū requirit per se mouēs sed grauia sunt huiusmodi: ergo ⁊c. tenet ꝓsequentia cū maiori q̄ potentie passiue per se corrūdet potētia actiua per se. 5° metaphysice capto de potestate: minor ꝓbatur. nā illa que nāliter ⁊ a principio ītrinseco mouent: sūt p se mota: vt patet. 8. physicorū textu cōmenti. 27. ¶ Scdo

2°

arguit sic medium per se mouet a graui tanq̄ a mouente extrinseco: sed omne mouēs extrinsecū p̄ius mouet q̄ mouēat vt colligit a pho ⁊ 8° ⁊ 7° physicorū. in hoc enī fundat ipse suam demonstrationē in ambobus locis p quā ꝓbat q̄ est deuenire ad p̄mū motū ex se. ¶ Et pōt hoc etiam sic declarari nā hec est differentia inter mouēs per se motū: ⁊ per accidēs motū: cuiusmodi est aīa ī aialibus. nam per accidēs motus p̄ius natura mouet q̄ moueat ⁊ pp̄ hoc p accidens inest sibi moueri: motū autem per se p̄ius natura mouet q̄ moueat. ergo graue p̄ius nāliter mouebitur: q̄ moueat aerē: ⁊ tunc quero de suo motore ⁊ oportebit necessario dicere q̄ est aer. vt īfra melius declarabitur: quare ⁊c. ¶ Ad suas rōnes patebit solutio ex his que tangentur. in opinione Cōmentatoris.

Opio diui thome.

¶ Post istū inter latinos inuenio gloriosum doctorem sanctū Thomā de aquino compatriotā nostrū qui voluit q̄ grauia ⁊ leuia a seipsis formaliter: effectiue autē a generante moueri: ⁊ q̄d non est necesse generās esse duū actu mouent: generans dico particulare: q̄ bene habent vniuersale q̄ p̄m gratiadeum sufficit vna cum graui ad mouendū graue deorsum. nō habet igit graue in seipso aliq̄d p̄ncipium actiuū sui motus: sed passiuū tantū. ⁊ hoc est q̄ ipse doctor dicit 8° physicorū. Cōcludit g̃ Arī. manifestū esse ex dictis q̄ nihil eorum scilicet grauiū ⁊ leuiū mouet se ipsum: sed tamē motus eorū est naturalis q̄ habent p̄ncipiū motus in seipsis: nō quidē actiuū: sed p̄ncipium passiuū q̄d est potentia ad talem actum. a quo patet mentem philosophi esse q̄ in eis non sit p̄ncipium actiuum. q̄d quidam dicunt esse necessarium ad hoc q̄ fit motus naturalis. sufficit enī ad hoc p̄ncipiū passiuū quod est potentia naturalis ad actum. hec san. Tho. ¶ Contra illam positionē arguitur p̄mo sic: p motum ipsa formaliter dicunt moueri nō ergo a se ipsis formaliter mouent. ¶ Secūdo sic effectus particularis ⁊ in actu requirit agens particulare ⁊ in actu: sed quando graue mouet est effectus ille vt motus ille in actu: g̃ ⁊c.

Contra diuū thomā arguit

¶ Si dicatur q̄ effectus in actu bene requirit causā in actu: sed non agentem sed materiale. ⁊ talis in ꝓposito ē graue. ¶ Sed contra quia Arī. 2° physicorū exemplificat de causa efficiente dicens vt hoc edificans simul est cum hoc edificato. ¶ Ītē motus est actus motiui ⁊ mobilis: requirit ergo mobile de necessitate. arguitur igitur sic. hoc mouetur: ergo ab aliquo mouente mouetur. ergo aliquod mouens ipsum mouet. ¶ Ītem mouens ⁊ motum sunt relatiua ⁊ mouens in actu refertur ad motum in actu: ⁊ mouens in potentia ad motum in potentia. motum ergo in actu exigit mouens in actu. ¶ Ītem ex quo successiuū consistit in continuo fieri vnius partis post aliam. de necessitate exigit agens a quo in fieri ⁊ conseruari dependet: ⁊ in hoc differt a permanēti: nā licet in fieri dependeat ab agente. nō autem in facto esse. ¶ Ītē motus est operatio quedam: sed operatio est actus secūdus: ⁊ actus secundus presupponit p̄mum. actus autem p̄mus est a quo prouenit operatio effectiue: hic ergo actus secundus de necessitate habebit agens q̄ ipsū actu producit. quare ⁊c. Auctoritas autem in qua fundatur: soluetur inferius ex declaratione opinionis Arīsto. ¶ Post eos inuenio Egidium de roma qui in motu

Rñsio pro thoma. Contra.

Cōfirmat primo.

2°

3°

Opinio. Egidij.

naturali concordauit cum Alberto: ⁊ q̄ fit ita patet ab eo septimo physicorum circa p̄ncipium sic dicens. graue sursum positum cum descendit mouet seipsum per accidens: nam graue scindit medium scindendo remouet illud quod prohibet ipsum eē deorsū. sic ergo graue mouet a seipso deorsum sicut a remouēte ꝓhibēs: sed remouēs prohibēs est causa per accidēs. ideo graue mouetur a seipso deorsum per accidens. de violento īfra dicetur vbi ⁊ sua opinio ⁊ burlei ⁊ alberti parui ⁊ Gaietani ⁊ aliorum ministarum impugnabitur. ¶ Post eos inuenio Io. de de ganduno voluisse q̄ grauia ⁊ leuia post q̄ sunt generata a se. i. a suis formis substantialib⁹ mouentur ita q̄ eadem forma p̄m eum est per se mouens ⁊ per se mota: mouet enim inquantū est forma: ⁊ mouetur inquantū est in materia: sufficit enī ⁊ diuersitas rationis inter mouēs ⁊ motum quā plato non posuit: sed dixit idem vno ⁊ eodem mō esse mouens ⁊ motū. ¶ Pro qua arguitur p̄mo sic graue determinat locū sed nō ex potentia passiua: q̄ illa est potentia contradictionis. nono metaphysice. ergo ex potentia actiua. ⁊ hoc nō potest esse nisi mediante sua forma ergo ⁊c. ¶ Ītem commentator secundo physicorum commento p̄mo. non inuenitur corpus simplex quod alteretur ex se sicut inuenit corpus simplex quod transfertur in loco ex se. ¶ Ītem eodē secundo commento tertio inquit q̄ nō dubitat talia corpora moueri ex se non ex motore extrinseco. ¶ Ītem septimo physicorum commento p̄mo. d. sensu apparet aliqua moueri ex se absq̄ eo q̄ distinguatur motor a moto sicut in quatuor elementis. ¶ Ītem cōmento. 10. dicit aer naturaliter mouetur ex se cum mouet ex alio: ⁊ in eodem cōmento dicit sed atractū mouet ex se ad attrahēs vt perficiat se vt lapis mouetur ad īferius ⁊ ignis ad superius. ¶ Ītem 8° physicorum cōmēto. 32. dicit q̄ cum graue ⁊ leue sunt in potentia accidentali nō indiget motore extrinseco nisi remouente prohibens: remoto igitur prohibente ex se mouebuntur. ¶ Ītem p̄mo celi commento. 86. motus elementorum non est ab extrinseco. ¶ Ītem tertio celi commento. 28. nō est a motore extrinseco: sed a forma moti. ¶ Ītem 4° celi cōmēto. 23. grauitas in lapide est motor p̄m q̄ est forma ⁊ mouetur inq̄tū est in materia. ¶ Sed iudicio meo illa opinio est ab omni veritate remota. ¶ Nā Aristo. p̄m q̄ exponit cōmentator 8° physicorū tex. cōmēti. 30. deducit ad hoc conueniens si concedatur q̄ elemēta a seipsis moueantur q̄ idem eodē modo esset mouens ⁊ motum q̄ p̄m formam: quia motum debet esse aliquid in actu distinctū a motore: ⁊ ibi nihil esset preter ipsam formam. eadem ergo forma realiter esset mouens ⁊ mota: habet ergo p̄o incōuenienti q̄ eadem forma realiter fit mouēs ⁊ mota. ¶ Et si dicas: vt Io. d. q̄ non inconuenit q̄ idem diuersimode fit mouens ⁊ motum. ¶ Tunc cōsequentia Cōmentatoris nulla esset. possem enim ego consimili modo respondere. ¶ Ītem Aristo. septimo physicorum habet p̄o maximo incōuenienti q̄ aliquid moueatur a se ipso p̄mo ita q̄ secundum se totum fit mouens ⁊ motum: ⁊ hoc saltem de corporeo est verum. ¶ Dico hoc ppter quosdā sequaces Scoti q̄ voluerūt q̄ idē realiter esset mouēs ⁊ motum in aia intellectiua lz nō p̄m eandem potentiam. ¶ Sed nunq̄d hoc fit de mēte Scoti alias tangetur. ¶ Ponūt ēt q̄d p̄m eādē po^am idē pōt eē mouēs ⁊ motū: vt pz de volūtate. sed nō eodem mō: q̄ voluntas existēs i actu virtuali pōt mouere se vt existit in po^a formali. ⁊ hec ē intētio Scoti: vt pz i quolibetis ⁊ in 2° sniarū eiusdē. ¶ Cōmētator tū nō ita diceret ēt de aia itellectiua: q̄ in ea ꝯz eū mouēs vt intellect⁹ agēs est realiter ⁊ p̄m sbam distinctū a moto vt ab intellectu possibili: neq̄ etiam poneret q̄

Opio Iādoni.

p̄ arguit p Iādono

2° arguit.

3° arguit.

4° arguit.

5° arguit.

6° arguit.

7° arguit.

8° arguit.

9° arguit.

Cōtra iando. arguit.

Rñsio pro iādono. Contra.

2°

Nō. q̄d voluerint scotiste.

Quid cōmentator senserit de anima.

aliquid existens in actu virtuali moueatur vt fiat in actu formali. ¶ Nam vt dicit Egidius septimo physicorum cum agēs virtuale sit nobilius effectu formali. si fit agēs virtualiter ⁊ per se nunquam mouebitur vt fiat tale formaliter: ⁊ hoc est quod Egidius loco allegato ponit: inquit enim sic: si aliquid existens virtualiter tale sit agens per se nunquam mouebitur vt fiat formaliter tale: quia habet illud altiori modo. vt sol qui est virtualiter calidus nunquam recipiet calorem formaliter: quia habet illum altiori modo habendo illum virtualiter quā si haberet illū formaliter. ⁊ intellectus agens in cuius virtute fiunt omnes species intelligibiles nunquā aliquā speciē intelligibilē recipit: q̄ habendo huiusmodi spēs virtualiter ⁊ causaliter habet eas altiori modo q̄z si haberet eas formaliter. sol enī qui est calidus virtualiter est perfectior ⁊ in altiori gradu q̄z ignis qui est calidus formaliter. ⁊ intellectus agēs in cuius virtute extrahunt spēs intelligibiles est prestantior ⁊ pfectior q̄z intellectus possibilis qui formaliter informat illis. hec egidi⁹. ¶ Sed doctor subtilis secūdo sniarū di. 25. ⁊ in quolibetis dicit. q̄ illa propositio agens q̄ est virtualiter tale non potest facere se formaliter tale: est falsa: ⁊ si est vera: nō est vera nisi gratia materie in qua est: quod ipe probat si precisa causa q̄ aliquid non potest recipere aliquā formaz formaliter fit quia habet eā eminentiori modo tunc oppositum erit causa oppositi q̄. s. si non habet modo eminentiori vel virtualiter eam q̄ poterit recipere formaliter vel mō minus eminenti. Cum igitur saturnus non sit calidus virtualiter poterit fieri formaliter calidus. quod est falsuz. ¶ Sed miror de tanto viro q̄ istud principium metaphysicum neget. potest tamen ei, sic declarari: quia dato opposito sequeretur q̄ aliquid per se appeteret sui ipsius imperfectionem quod falsum est. ⁊ q̄ hoc sequat arguitur, sic. nā si agēs q̄ est ꝛc̄. mouet se ꝛc̄. ergo naturaliter mouet se ad tale esse formale. consequentia nota quia motum ab intrinseco naturaliter mouetur a fortiori: ergo motū a se ꝛc̄. tunc vltra mouetur naturaliter ad tale esse ergo appetit tale esse. ¶ sequentia iterum nota. ⁊ cum tale esse sit imperfectius esse virtuali ergo ꝛc̄. nō est ergo illa causa quā doctor subtilis assignat quare aliquid existens virtualiter tale non potest ꝛc̄. sed est illa assignata. ¶ Unde si per se verū diceret destrueret totuz processum philosophi in octauo physicorum: vt supra dictum est ⁊ infra statiz tangetur. vnde opinio Scoti de motu grauium est conformis multū opinioni Jo. ¶ Unde concedit ipse graue a seipso moueri vt patet di. 2. secūdi sententiarum: ita q̄ graue per grauitatē producit in se motuz ꝛc̄. sed nunquid in omnibus conueniant non curo ad presens declarare. ¶ Sed de forma corporali est impossibile apud omnes recte intelligētes. q̄ sic deducitur: nam si aliquod totum in se totū agit: totum in se totū conuertitur: colligitur hec propositio ab auctore de causis: p̄z hoc etiā de intellectu: ergo totū a seipso toto nullo mō distat nulla ergo pars distabit ab alia: ergo ibi nulla erit distātia: ergo erit indiuisibile. hoc enī modo probatur q̄ nulla virtus materialis est supra se conuersiua. ¶ Item illa op. data destrueretur totus processus philosophi 8° physicorum vbi probat immobilitatē primi motoris ⁊ q̄ est deuenire ad primū motorem simpliciter imobilez: arguit enim ipse sic. si aliquid mouetur: aut mouet a se: aut ab alio: si ab alio ⁊ cū imobilibus motis non fit abire in infinitum est deuenire ad aliquod ex se motiuuz: ⁊ cū ex se motū quadrupliciter dicat: vt ipse dicit: aut enī est ex se motiuum quia totū mouet totum: aut quia vna pars mouet totū: aut q̄ vna pars aliaz mouet ⁊ hoc dupliciter quia aut vna aliam mouet ⁊ mouet ab alia reciproce: aut quia vna tantū est mouens ⁊ alia mota. ⁊ solum hoc vltimū membrum est verum p̄m eū: totum enīz inquit ipse non potest totum mouere q̄ tunc idē moueret ⁊ moueret eadem specie motus. ⁊ esset in actu ⁊ in potentia. quomodo igitur pōt Jo. cōcedere q̄ eadez forma corporalis moueat ⁊ moueatur. ¶ Et si ipse dicat q̄ nō incōuenit p̄m diuersos modos. Et ego similiter dicam ad rationem Aristo. ¶ Itez ex quo p̄m eū nō inconuenit idem realiter seipsum mouere per se: sed sufficit diuersitas rationis: nā p̄m eum quando cōmentator dicit q̄ eadem forma mouet ⁊ est mota: sed mouet vt nō est in materia: ⁊ mouetur vt est in materia: per hec enim cōmentator nō intelligit aliqua realiter distincta: vt etiam Jo. cōcedit: nam forma realiter est in materia: ⁊ si nō est in materia hoc est per intellectū tm̄: ego similiter soluam rationem philosophi primo p̄m cōmentatorem qui non ponit in celo materiā: dicēdo q̄ est deuenire ad primū motum ex se ⁊ illud est celū: quod celum dicā mouere se inquantum est forma: ⁊ dicam moueri a se pro quanto est quoddam potentiale ens. cū omne ens citra primuz sit quodāmodo potentiale ⁊ sic ipsum intelligēdo intelligitur vt materiale quoddā: mouet ergo vt forma: ⁊ mouebitur vt quoddā materiale. ⁊ sic nō poterit probari īmobilitas simpliciter motoris primi. ¶ Possum scōdo soluere p̄m sanctum Thomam qui in celo ponit materiaz dicendo q̄ ipsum est primū motum ex se: sed dicaz formā eius mouere se per se ⁊ q̄ mouet vt nō est in materia. ⁊ mouetur vt est in materia. ⁊ sic ratio Aristo. nulla eēt q̄ ridiculosum est dicere de eo. nā magister primus vt ponit cōmentator primo de generatiōe nunq̄z aliqd dixit sine forti ratione. ⁊ idem cōmentator 2° celi cōmento. 25. vult q̄ ratio adducta ab Aristo. in octauo ad probāduz q̄ est deuenire ꝛc̄. est sufficiens ⁊ sufficientior illa que facta fuit in septimo. inquit enim ibi sic: nihil est quod p̄m idem sit mouens ⁊ motū. ⁊ hoc iam declarauit in duobus locis septimo: ⁊ octauo physicorum. sed firmi⁹ in 8°. in septimo enim fundauit declarationē concedendo primum motū quasi manifestum per se. ¶ Item graue ⁊ leue per accidens a seipsis mouentur quia ad motum alicuius extrinseci per se moti vt ipsius aeris. hoc colligitur ab Auer. tertio celi cōmēto. 28. vbi dicit allegata a seipsis per accidens moueri quēadmodū nauta in naui seipm per accidens mouet: tunc sic qd̄ mouet ad motum alicuius extrinseci non moti a suo principio intrinseco vt clarum est: ista sunt huiusmodi ergo ꝛc̄. ¶ Cōfirmatur naz eodem cōmento dicit cōmentator q̄ lapis non mouet nisi aerez essentialiter: seipsum vero per accidens. quero quid intelligat cōmētator per ly essentialiter: si potentiā essentialē vt Jo. dicit. ¶ Cōtra q̄ aer nō mouetur de tali potentia cū non careat forma ad tale motū. ¶ Si igitur dicatur vt dici debet q̄ per essentialiter intendit essentiā suam ⁊ suā formam. tunc statim sequitur q̄ lapis seipm per suam formā nullo modo mouebit. ¶ Post hos inuenio quosdam theologiçantes qui voluerunt q̄ mouentur a grauitate tanquam ab agente principali ⁊ primo. q̄ sic probatur illi cōpetit aliquid primo ⁊ per se cui competit non per aliud ⁊ cuicunq̄z competit cōpetit per ipsum: sed ita est de grauitate. naz separata a substantia adhuc moueret deorsum: vt patet in hostia consecrata. ¶ Et quia illa opinio non loquitur naturaliter ideo nihil de ea ad presens dicere intendo. ¶ Post hos inuenio quosdam dicere q̄ mouentur a loco: nam primo celi vbi probat philosophus q̄ corpora naturalia habent determinata loca ad que mouētur: ad litteram dicit: argumētum autē eius q̄ non est infinitum ferri ⁊ terram q̄ q̄z to propinquior fit medio velocior fit: tunc sic idez est causa motus

Mo. Sco. dicta.

Contra primo.

2°

Opinio scoti.

Cōtra scot. ⁊ Jand. p̄.

2°

3°

4°

Opinio theologiçātium.

Opio qd̄ moueatur a loco.

sa motus ⁊ velocitatis eius: sed locus est causa velocitatis motus: ergo ⁊c. ¶ Sed potest ad hoc dici q̃ locus nõ est causa velocitatis sed ꝑm aliquos illud prouenit rõne maioris quantitatis aeris qui insequitur motum in fine ⁊ non in principio. ¶ Secundum alios causa est impetus acquisitus: sed hoc nunc non determino quia indiget consideratione per se. ¶ Sed contra istaꝫ arguitur quia locus est finis motoris ad ipsum: quia ibi ꝓficiuntur. quarto celi cõmento. 22. sed in rebus generabilibus finis motus non potest esse efficiẽs vt patet. 12 metaphysice commento. 36. ¶ Item vbi duo grauia equalis grauitatis ⁊ figure ab equali distantia versus centum incipiant moueri: vnum tamen illorum per magnum tempus prius fuerit motum: sequitur ex opinione qõ illa eque cito attingerent centrum: q̃ falsum est: consequentia autem nota est ex oppositione. ¶ Post hos inuenio quosdam alios dicere quod ipsa mouentur a suis formis per se: que tñ non per se ipsas mouẽtur vt Io. dixit sed per accidens mouendo compositum per se. ¶ Cõtra istam est q̃ dixit Comentator commẽti allegati prius q̃ lapis essentialiter non mouet nisi aerem. ¶ Itẽ tunc elementa essent ex se mota q̃ est contra Ar. 8° physicoꝝ vbi inquit q̃ hoc est vitale ⁊ propriũ animalibus. s. ex se moueri ¶ Si dicatur q̃ non mouent ex se proprie qꝛ nõ diuiduntur in duas partes: quarũ vna est per se mouens: ⁊ alia per se mota: sed dicuntur ex se moueri: qꝛ per suaꝫ formam mouẽtur. ¶ Contra: celum est ex se motũ: ⁊ proprie: ⁊ tamen ꝑm Auer. non diuiditur ⁊c. sufficit ergo q̃ habeat duo: quorum vnum sit per se motũ: ⁊ aliud mouens siue sint partes siue non. ¶ Item ratio Ar. in octauo. vbi probat esse deueniendum ad motorem simpliciter imobilem nulla esset sic vt supra dicebatur. ¶ Itez ex hoc sequitur: quod posito graui. s. in vacuo q̃ ipsuꝫ moueretur: nam ibi esset mouens ⁊ motũ. ¶ Si dicatur q̃ deficit resistentia. Contra: nam corpus celeste intelligibile non resistit: ⁊ tamen mouetur. ¶ Si dicatur q̃ celum resistit: quia est in situ naturali opposito situi: ad quem mouens intendit ipsum mouere: sed in vacuo non est talis oppositio ⁊c. ¶ Sed contra: situs non dicit nisi quendam ordinem partium in comparatiõe ad locum: quero de quo loco loquatur: aut quo: aut qui: nõ qui: quia tunc celum vltimum nõ esset situatũ: si de loco quo cuꝫ ille sit centrum terre ⁊ poli: ⁊ illa possunt resistere existente vacuo in sperís alijs elementorum ⁊c.

Contra arguit ꝑmo.

2°

Opio qõ moueãtur a formis.

Contra arguit ꝑmo. 2°

Rñdetur.

Contra rñsionẽ ꝑmo

2°

3°

Rñdetur. Contra. Rñdetur.

Contra.

Opio Mi coleti.

Cõfirmat opinio.

Mo. ꝺ motu nãli.

Mo. ꝺ motu violẽto.

Quantũ ad 2ᵐ dicendũ est cuꝫ Auer. quẽ solũ inter noiatos phos vere dixisse ⁊ Ar. habuisse intẽtionẽ existimo q̃ grauia ⁊ leuia post q̃z sunt generata remoto prohibente mouẽtur per se ⁊ naturaliter ad sua naturalia loca: cum fuerint extra illa ab ipso aere moto a re mouente phibens: ⁊ q̃ ab eodẽ aere moto mediante impetu ei dato a mouente per violentiam dum per violentiam motꝰ moueãtur: omnes philosophi conuenerunt. ¶ Hec sentẽtia expresse colligitur ab Ar. 3° celi tex. cõmẽti 28. d. q̃ potentia vtitur aere in vtroq̃z motu tanq̃z instrumento: ⁊ cõmentator ibi dicit: q̃ graue iuuat grauitate ⁊ leue iuuat leuitate ⁊: q̃ mouet illa i vtroq̃z motu. Unde in translatione nostra sic inquit ipsa ad ambo vtitur aere tanq̃z organo: eadem igitur que sursum facit latiorez facit etiam de osum. ¶ Hoc idez quantũ ad motum eorum natura lem potest probari per rationem tactam contra Io. ⁊ alias opi. nã cuꝫ illa per se mota remoto phibente ad ua loca naturalia: ⁊ effectus per se requirit cãm per se: ⁊ illa non potest esse nisi aer: quia neq̃z forma mouet neq̃z locus: ⁊ sic de alijs ergo ⁊c. ¶ Quantuꝫ vero ad motũ violentum q̃ ab aere moto colligitur ab Auer. quarto physicorũ tractatu de vacuo cõmento. 68. vbi dicit q̃ omnes philosophi in hoc conueniũt q̃ ipsa proiecta ab aere mouet. ¶ Item 7° physicoꝝ tex. cõmenti. 10. circa finẽ. ¶ Item octauo tex. cõmenti. 82. ¶ Item q̃ ab aere dum fuerit naturaliter mota idẽ est causa motus ⁊ velocitatis eius: sed causa velocitatis motꝰ est aer vt dicit supra. Naꝫ ideo in fine velocius mouet mobile: qꝛ maior quantitas aeris ipsum insequitur in fine quã in principio. ¶ Nota tamen quod licet per violẽtiã mota ⁊ proiecta ab aere moueãtur: non tñ a sua forma substãtiali rarefaciẽte se remoto ꝓhibẽte: vt burleus voluit ⁊ Io. gandonus: sed ab ipetu in aere recepto vel aqua: que sunt apta impetus recipere. alia autẽ elementa non possunt tales impetus recipere: ⁊ hoc contingit eis: quia sunt corpora interminata humida cuiuslibet figure idifferenter receptiua: ⁊ ideo non oportet q̃ vna parte mota in eis alia moueat sicut accidit in solidis ⁊ terminatis. sed vna pars cedit alij per inundationẽ ⁊ condẽsationẽ sicut in aqua contingit videre: ⁊ ideo motus corporũ in animatorum in eis non est continuus: vt Plato voluit qui motum illoꝝ appellauit successiuum. quem motum assimilauit cõmentator motui nauis in vnda: recipiunt igitur huiusmodi violentias facile q̃ nõ ꝓtingit in alijs imo per hmõi violentias receptas mouet ad oẽm dõiaꝫ põnis quẽadmodũ ferrum ad magnetem: ⁊ motus talis dicitur naturalis sicut ferri ad magnetem. non tamẽ est simpliciter naturalis. ⁊ ideo redeũt remoto prohibẽte ad suam dispositionẽ naturalẽ corrumpendo talẽ impetum generatum in eis. imaginãdum igitur est q̃ impellens graue imprimit in aere impetũ talem per quem remoto prohibente mouet graue: nã illa pars aeris imediata proijcienti producit consimilẽ impetum in parte sibi ꝓpinqua: ⁊ alia in aliam: quoad ille non fit sufficiẽs ad mouendũ: naꝫ impetus generatus in parte posteriori semper est remissior propter causaꝫ assignatã. ¶ Et ꝑ istum modum possumus saluare quedã experimenta: quare est q̃ balista arcus trabuchi: ⁊ huiusmodi fortius percuciunt ad certam distantiam: quam prope ipsa. hoc est ideo vt dicit Albertus: qꝛ ille impetus vnitur in illa distantia: ⁊ nõ prope. ¶ Et simile videmꝰ de radijs in speculo: qui in certa distãtia vniunt: vnde impetus incipit generari in pluri aere vel aqua q̃z fit ille quem percutit expellens: ⁊ hinc est q̃ videmus: q̃ si iuxta centrũ lapidis cadentis iaceant ligna parua: ⁊ remotius aliquãtulum alia iaceãt: q̃ tunc circuli generati a lapide cadente fortius impellunt ligna: que aliquantulũ distant: querit igitur impetus q̃ztitatẽ mediam debitã: in qua fit sũma vtus eiꝰ. hec omnia expresse colligunt ab Auer. 4° physicorum cõmento 68. ⁊ 7° physicoꝝ cõmento. 10. vbi soluendo qõnem de proiectis iquit. et quo videt q̃ eũciẽs nõ est tũc motor sed aer: qui naturaliter mouet ex se cuꝫ mouet ex alio: vt dicetur in celo ⁊ mũdo. vbi in 3° cõmẽto. 28. expresse ponit eandẽ sententiã. hocidem ponit 8° physicoꝝ cõmento 82. ⁊ ab Alberto 8° physicoꝝ tractatu 4° capitulo. 4. ⁊ 3° celi. ¶ Ista igit indubitãter fuit Ar. intentio quando enim hij duo tam excellentes in philosophia cõueniunt quis sani capitis dubitare debet illam fuisse Ar. intentionẽ: non tamen negassent cõmentator ⁊ Albertus: q̃ aer insequens proiectũ ne det vacuum iuuat in tali motu: sed illa non est sufficiens causa. ¶ Hec illud q̃ dicit egidius vꝫ q̃ proiectum mouet per antiparistasim: ⁊ q̃ tardius mouet versus finẽ: qꝛ minor aeris quantitas insequit proiectum: nulla enim rõnabilis causa assignari potest: quare minor quantitas in fine insequit q̃z in ꝓncipio. ¶ Ex quibus sequit Albertum ⁊ alios terministas ab Ar. deuiare ⁊ ab omni veritate: qui dixerunt proiecta ab impetu ipsis dato ⁊ nõ

Solutio ꝓblematuꝫ

Lou.

aeri vel aque a prohibente moueri: mirta enī grauia terminata nō sunt nata tales violentias suscipere vt ex dictis patet: ⁊ rōnibus eorūz contrariū suadentib⁹ respondetur. ¶ Ad primam: que talis est q̄ si ab aere ꝛc. q̄ tunc vnus homo ad maiorem distantiaz proijceret vnā plumam quā paruā quantitatē ferri manui pijcientis proportionatā: q̄ est contra experientiā: sed ꝯz eos saluaḡ vt dicit magister gaietanus illa experientia: qz cum ferruz plus habeat de materia plus de ipetu recipit: ⁊ sic ad maiorem proijciḡ distantiam. ¶ Sed miror de eo: q̄ istum errorem defendere voluerit: naz data illa rñsione sequeretur q̄ signatis duob⁹ grauibus lapillo. s. ⁊ ferro eiusdem q̄ztitatis manui proijcientis ꝓportionatis ad maiorem distantiam proijciḡ ferrum quam lapis: q̄ falsuz esse credo. ¶ Dico ergo q̄ hoc prouenit ex applicatione deteriori ad plumā q̄z ad ferrum. vñ ꝑm Auer. est imaginandū q̄ manus ⁊ etiam lapis causant illā violētiā ⁊ cū melius applicabiḡ lapidi q̄z plume maior impetus causabitur a lapide: ⁊ ex quo ꝓcurrit ꝓiectū ad talē violētiā causandam cū proiectū expellīḡ circulariter motuz: causabit etiam violentiā in aere circulariter: que postea mouet circulariter tale proiectuz. ¶ Et ex hoc soluīḡ eius secunda ratio de trocho moto circulariter postq̄z est separatus a proijciente: non enī poterant ipsi intelligere quomodo circulariter moueret nisi per impetuz eis datum. ¶ Neqz valet solutio magistri gaietani ad argumētū q̄ sagitta que fortius percutit ad certam distantiaz q̄z prope dicendo prouenire hoc ex aeris difformitate: propter quam acquirit sagitta motū quendā circularē per quez melius applicaḡ: ⁊ sic fortius percutit: illa responsio nulla est: qz existente aere vniformius ꝓtingeret hoc. ¶ Pro responsione autem ad argumenta Io. ⁊ aliorum. Nota primo q̄ per moueri ex se in istis inanimatis intelligit Auer. moueri per sua principia formalia inclinātia passiue propinque ⁊ imediate ad tales motus: ⁊ in talibus nō indigent extrinseco principio. s. mouēte de potētia essentiali: sed bene indigent mouēte per se. s. aere vt dictum est. ⁊ hoc est q̄ dixit cōmentator 2° physicoꝝ cōmento 3° ⁊ 6° q̄ ista ex se mouent: ⁊ hoc est q̄ dicit eodē 2° cōmēto 1° q̄ principiū sūmīḡ in istis equoce pro ꝑncipio formali ⁊ māli ⁊ subdit q̄ non inuenīḡ corpus simplex q̄ alteretur ex se sicut inuenīḡ corpus simplex q̄ transferē in loco ex se: vult igīḡ cōmentator q̄ in istis in sua naturali dispositione existentibus non inuenīḡ ꝑncipū formale inclinans propinque ad suas alterationes: sicut inuenīḡ principium formale inclinans ea ad suos mot⁹ naturales, ⁊ sua loca naturalia cū fuerit extra illa. ¶ Ex quo ꝯz error Bur. dicentis ista habere ꝑncipiuz actiuū sui motus localis cuz parū supra dicat cōmentator in eodē cōmento: q̄ ꝑncipiū q̄ est in alterabili simplici ⁊ translato differt ꝑm genus a principio: q̄ est in cōpositis. ¶ 2° nota: q̄ in qu buscunqz locis dicit cōmentator ista se mouere: intelligit q̄ mouent se per accidens: ⁊ q̄ hoc sit verum ꝯz inspicienti verba eius 4° celi cōmento 22. d. quū remouet impedimentuz motus deorsum fit in graui per accidēs. qz mouet se per motum: quē facit in mediū. ¶ Et ex his ꝯz solutio ad rationem cum dicebaḡ potentia passiua est potentia contradictionis ꝛc. dico q̄ potētia passiua non limitata per aliquē actuz bene est potentia cōtradictiōis: sed cū est limitata non opꝯz: materia enī existens sub vna forma non est in potentia ad omnem formā indifferenter vt sub illa existit. ideo vt sic eam nata est sequi forma determiata: ⁊ ex his ꝯz solutio ad omnia alia. ¶ Sed tūc est difficultas cum remouens ꝓhibens per se moueat aerem ⁊ aer per se mouet. graue ergo remouens per se mouet graue: qz quicqd est per se causa cause est ꝑ se causa cā ti. ¶ Dicīḡ concedendo totum: sed remotius ꝓhibēs dicitur causa per accidens cōpsius pro quanto remouet impeditum: remouens enim impeditum vt sic est per accidens causa: vt autez per se mouet aerem est per se causa. ¶ Item est difficultas a quo mouet graue deorsum cuz sursum pijcitur nihil ei obuiando preter aerem. ¶ Respondeo q̄ mouet ab aere moto per antiparistasim: ipe tu tamen ꝓcurrente vt superius est declaratū. ¶ Ultima difficultas est: naz data illa opinione: ⁊ similīr marsilij: sequeret q̄ resilitio non est possibilis: qz si sit possibilis sit aliquod graue potentie vt octo: q̄ acquirat in descensu impetū potentie vt octo: ita q̄ tota potētia motiua deorsum sit vt 16. ⁊ contangat nunc terram vel lapidem durissimum in terra quiescentē magne quantitatis: ⁊ patet q̄ aliqñ resilet sursum: ⁊ nō ab isto impetu: tuz qz a proportione equalitatis: aut in alio casu: quem statiz forma res: vt si ipetus in descensu acquisitus esset minoris potētie q̄z graue a proportione minoris inequalitatis pueniret motus: tū etiam: qz idē impetus esset ex natura sua motiua motib⁹ oirecte ꝓtrarijs. Aegreret igīḡ a corpore reflectente impetus motiuus. a. sursum cuz nō appareat a quo alio. in aliquo igīḡ istāti incipiet. a. moueri sursuz sit illud. b. aut igīḡ in. b. erit impetus motiuus. a. sursuz eq̄lis illis: que resistunt tunc motui. a. sursuz aut minor aut maior: si equalis ⁊ imediate post illō distabit a terra. igīḡ post illud non erit intensior: ꝓñtia ꝯz: qz non gīaḡ nisi a corpore reflectēte q̄ nō agit ipetuz in distans quare post illud. b. instās nō mouebīḡ. si minor a fortiori nō incipiet moueri in. b. instāti: si maior igīḡ ante etiam erit maior: q̄re ante. b. sursuz mouereḡ q̄ est ꝓtra casuz. ¶ Marsilij iudicio meo ꝓcludit argumētum. ¶ Sed aūt Auer. facile soluīḡ dicēdo q̄ a graue incipiat sursuz moueri: ⁊ hoc quando impetus erit equalis potentie motiue resistētie ipsi⁹. a. ⁊ cū arguīḡ imediate post hoc. a. distabit a terra reflectēte ipm. ergo ipetus ei⁹ erit remissior. ¶ Respōdeḡ negando ꝓñtiaz: quia licet distabit proiectum: non tamē aer: nam imaginor ꝑm Auer. q̄ aer in quo talis impetus recipīḡ per certum tempus ꝓseruat ipsum ⁊ ad certam distantiaz vnīḡ ⁊ intensior fit: vt supra est declaratū: licet igīḡ imediate post hoc esset tantus impetus: quantus ante: tamē qz ille ipetus esset in maiori q̄ztitate aeris vt dictū est: que quātitas maior cum sua inclinatiōe, ⁊ tali impetu facit virtutem fortiorem: quā ante: ⁊ sic poterit mouere imediate post hoc ⁊ non ante. possum tamē dicere: q̄ impetus erit maior: ⁊ licet imediate post hoc distabit graue non tamen distabit aer: qui per rarefactiōez sursum mouebīḡ: maiorabīḡ autem talis impꝯtus propter vnionem eius de qua supradictum est.

¶ Et sic est finis huius qōnis edite per me Nicoletum theatinum in florentissimo gimnasio patauino ordinariam philosophie legentez. Reuise atqz castigate per me Antoninum pirrhum siculum placitanuz artium ⁊ medicine doctorem.

Rñdeḡ ad rōnes terministarū

Ad 2m

Rñdeḡ ad argta Io. ⁊ aliorum.

Not. ꝑmo

Corm

Not. 2°

Dubir 3°

Rñdetur.

Dubir 2°

Rñdetur.

Dubr vltm

Rñdeo ꝯz Auer.

¶Questiones primi libri.

1 Utrum sciētia naturalis tractet de ente mobili tanquā de subiecto proprio ⁊ adequato. carte 2
2 Utrum cognitio sciētifica causati dependeat ex cognitione suarum causarum. 2
3 Utrum ad perfecte cognoscendum aliquam rem oporteat omnes causas cognoscere. 3
4 Utrum eadem sint nobis notiora ⁊ nature. 4
5 Utruz vniuersalia sint priora singularibus vel minus vniuersalibus in cognitione. 5
6 Utrum omnis res extensa sit quātitas. 6
7 Utrum totum sit sue partes. 7
8 Utrum ex additione alicuius ad aliquod totū fiat aliud totum. 8
9 Utrum cognitio totius dependeat ex cognitione suarum partium. 9
10 Utrum sit dare minimam materiam de cuius potentia educatur forma naturalis. 10
11 Utrum cuiuslibet speciei sit dare maximam materiam. 11
12 Utrum cuiuslibet transmutationis naturalis principia sint contraria. 12
13 Utrum rerum naturalium sint tantum duo principia vel tria. 13
14 Utrū possibile sit fieri aliquid nullo subiecto presupposito. 14
15 Utrum cuiuslibet transmutationis materia sit ꝑncipium. 14
16 Utrum materia prima sit per se cognoscibilis. 15
17 Utrum potentia recipiendi formam sit aliqua res distincta a materia. 16
18 Utrū priuatio sit res distincta a materia. 17
19 Utrum cuiuslibet transmutationis forma sit principium intrinsecum. 18
20 Utrum forme generande aliquid preexistat in materia. 19
21 Utrum quodlibet ens diligat se permanere. 19

¶Questiones secundi libri.

1 Utrum quodlibet ens naturale habeat in se principium actuuz ⁊ passiuum sui motus ⁊ quietis. 21
2 Utrū aliquod corpus mixtū vel simplex hēat in se principiū intrinsecum sue alterationis. 21
3 Utrum figura sit res distincta a re figurata. 23
4 Utrum res artificiales distinguantur a rebus naturalibus. 23
5 Utrum diffinitio nature Aristotelis sit bona. 24
6 Utrum natura bene diuidatur per materiaz ⁊ formam. 25
7 Utrum differentia quā assignat Aristo. inter scientiam naturalē ⁊ mathematicam sit vera. 26
8 Utrū scientie medie inter mathematicas ⁊ naturales puras magis sint nāles q̄z mathematice. 26
9 Utrum cuiuslibet rei naturalis sint quatuor cause ⁊ non plures. 27
10 Utrum omne efficiens sit causa illius: cuius est efficiens. 27
11 Utrum de aliquo sit euidens: q̄ ipm est efficiēs. 28
12 Utrum consimilis sit proportio effectuum adinuicem: qualis est proportio causaruz agentiū adinuicem. 29
13 Utrum finis sit causa. 29
14 Utrū diffinitio fortune data per Arz. sit bona. 30
15 Utrum aliquid sit a casu ⁊ a fortuna. 31
16 Utrum casus ⁊ fortuna reperiantur in contingētibus equaliter. 31
17 Utrum natura intendat producere monstruz. 32
18 Utrum in dispositionibus naturalibus necessitas sit ex fine: vel ex materia. 32

¶Questiones tertij libri.

1 Utrum ignorato motu necesse sit ignorare naturam. 33
2 Utrum diffinitio motus sit bona. 34
3 Utrū de numero eorū que sunt: alia sint permanētia: alia successiua. 34
4 Utrum hec sit concedēda motus est. 35
5 Utrz motus alterātiōis sit res distincta a q̄litate. 35
6 Utrū ꝯz Arz. ⁊ cōmētatorē ad hoc q̄ aliqd moueat localiter: requiratur aliqua res: q̄ sit gdaz fluxus distinctus a mobili ⁊ a loco. 36
7 Utrum admittentes casus diuinos oporteat concedere q̄ motus localis sit aliqua res distincta a mobili ⁊ loco. 37
8 Utrū motus sit subiectiue in mobili. 37
9 Utrum omnis actio sit passio. 38
10 Utrū ad nālē ptineat determinare de infinito. 38
11 Utrū sit aliquod corpus sensibile infinitum. 39
12 Utrum aliqua dimensio sit infinita. 40
13 Utrum possibile sit aliquam magnitudinem esse actu infinitā. 40
14 Utrum infinite sint partes in continuo. 42
15 Utrum quacunqz magnitudine data contingat dare maiorem. 43

¶Questiones quarti libri.

1 Utrum locus sit superficies. 43
2 Utrū locus sit equalis locato. 44
3 Utrum locus sit imobilis. 45
4 Utrum diffinitio loci sit bona. 45
5 Utrum terra sit in aqua. 46
6 Utrū cōcauū orbis lune sit locus nālis ignis. 46
7 Utrum omne ens sit in loco. 47
8 Utrum vacuum esse sit possibile. 48
9 Utrū simplex graue hēat resistētiā itrinsecam. 49
10 Utrum in omni motu grauiū ⁊ leuium requiratur medium resistens. 49
11 Utrum si vacuum esset: graue simplex moueretur in ipso. 50
12 Utrū si vacuū esset: aliquid posset moueri in ipo. 51
13 Utrum rarefactio ⁊ cōdēsatio sint possibiles. 51
14 Utrum tempus sit motus celi. 52
15 Utrum diffinitio temporis sit bona. 53
16 Utrum tempus sit ab anima. 54
17 Utrum omnis motus mensuretur tēpore. 54
18 Utrum quies mensuretur tempore. 55

¶Questiones quinti libri.

1 Utrum omnis transmutatio ad substantiam sit successiua. 55
2 Utrum generatio sit motus. 56
3 Utrū omnis motus sit de contrario in cōtrariū. 56
4 Utrum ꝑm tria predicamenta sit motus. 57
5 Utrum aliquis motus sit vnus. 58
6 Utrum aliqui motus differant specie. 59
7 Utrum motus sit contrarius motui. 59
8 Utrum quies sit contraria quieti. 60
9 Utrum qualitates cōtrarie ꝑm aliquos gradus se possint cōpati in eodem subiecto. 61
10 Utrum in intensione qualitatis: qualitas que acq-

ritur: acquirat tota fil: vel acgrat ps post ptē. 62
11 Utrum in intensione alicuius qualitas que primo acgrit maneat cū qualitate: que postea acgrit. 62

¶Questiones sexti libri.

1 Utrum continuum sit compositum ex indiuisibilibus. 64
2 Utrū cōtinuū sit diuisibile in semp diuisibilia. 65
3 Utrum indiuisibile possit moueri. 65
4 Utrū velocitas in motu locali attendatur penes tātum spacium pertransitum. 66
5 Penes quid attendatur velocitas motus circularis. 66
6 Penes quid attendatur velocitas in motu augmētationis tanq̄z penes effectum. 67
7 Utruz motus possit velocitari in infinitū. 68
8 Utrum oē qd̄ mouetur: prius mouebatur. 68
9 Utrū in tēpore finito possit pertransiri magnitudo infinita: ⁊ in tpe infinito magnitudo finita. 69
10 Utruz omne mobile continue dum mouetur sit in loco maiori se. 69

¶Questiones septimi libri.

1 Utrum idem possit agere in seipsum. 70
2 Utrum in omni motu mouens ⁊ motum sint simul. 71
3 Utrum solum fm qualitates de tertia specie sit per se alteratio. 71
4 Utrum ad hoc q̄ aliqua sint cōparabilia: requirat q̄ sint eiusdem speciei specialissime. 72
5 Utrum res vnius speciei sit comparabilis rei alterius speciei in perfectione. 72
6 Utrum quilibet motus cuilibet motui sit comparabilis. 73
7 Utrū proportio velocitatuz in motibus sequatur proportionē proportionum potentiarum mouētiuz ad suas resistentias. 74
8 Utrum regule Aristote. de comparatione mobiliū ⁊ mouentium in isto septimo sint vere. 75

¶Questiones octaui libri.

1 Utrum semper fuerit motus: ⁊ semper erit motus. 76
2 Utrum aliquis motus sit eternus. 76
3 Utrum perpetuo fuerit tempus. 77
4 Utrum omne corpus moueatur. 77
5 Utrum animal mouetur ex se. 78
6 Utrum grauia ⁊ leuia inanimata moueantur ex seipsis. 79
7 Utrum graue post remotionem prohibentis moueatur per se. 79
8 Utrum primus motor sit immobilis. 80
9 Utrū motus localis sit primus motuum. 80
10 Utrum possibile sit mouens finitum mouere per tempus infinitum. 81
11 Utrum virtus infinita possit esse in magnitudine finita. 81
12 Utrum inter quoscunq̄z motus reflexos oporteat esse quietem mediam. 81
13 A quo moueatur proiectum sursum post separationem illius a quo proijcitur. 82

¶Registrum.

A B C D E F G H I K L M N O P
Omnes sunt terni preter A B ⁊ P qui sunt quaterni

¶In inclitis Venetijs studio ⁊ ere nobilis viri domini Alexandri Calcedonij Pisaurensis per Jacobū pētium de Leuco anno dñi. M.D.iiij. Idibus aprilis serenissimo Venetiarum principe Leonardo Lauretano.

Si generatio est impossibilis alteratio erit impossibilis et econuerso: hec probatur quandocumque n. aliquid

ordinatur ad aliquem finem posito medio pertinet finis quemcumque generatio et corruptio sed est alteratio ut natura

Sed alteratio ordinatur ad generationem quia si generatio est impossibilis alteratio erit impossibilis cum natura prudentia naturali. nil agit frustra cum

quia alteratio ordinatur a natura propter generationem tanquam propter finem sequitur quod si generatio est impossibilis alteratio erit impossibilis

atque cum multiplex sit alteratio. s. calefactiba que fit cum expulsione contrarij vt calidi fit alteratio quia fit cum expulsione frigiditatis

aliqua sit alteratio que fit sicut quia non fit cum expulsione contrarij vt alteratio pulmonis. quod autem intelligitur de alteratione corruptiua

Omnis transmutatio est de contrario in contrium. hec est vera sumendo contrarium largo modo vt illa dicantur contraria

trama quibus se impugnat de eodem simul verificari quando non se expellant mutuo circa eadem subiectum et hoc propter subiectum

Materia est perpetua est. i. ingenerabilis et incorruptibilis: quod sic probatur. sumatur. i. materia quia que generata sunt

primo vel est generata ex nihilo vel ex aliquo non ex nihilo quia ex nihilo nihil fit sic ex aliquo cum illud sit materiam

terra enim est subiectum generationis et corruptionis sequitur quod ante generationem materie est materia quia est subiectum

et per consequens materia est ingenerabilis et incorruptibilis quia est perpetua

generatio vel est naturalis aut corruptio est alterius: hec quod probatur duobus suppositis primum quod materia

non potest esse sine forma 2m quod due forme substantiales non possunt esse in eadem materia alias idem esset

diuersarum specierum formari. i. est quod esset esse ffey. si ergo in homine v. g. ponatur forma hominis

iam est homo et si simul ponatur asinus cum illa forma det esse alli sequitur quod erit asinus quod est

absurdum 2us quod duobus suppositis probatur quod quando. generatur forma ignis in lignio vel corruptitur

forma ligni vel non si primum quod iam generatio vnius est corruptio alterius si 2m iam due forme substan

tiales sunt in eadem materia nam in materia ligni generatur forma ignis et manet in eadem mate

ria forma ligni quia due forme substantiales sunt in eadem materia quod est contra 2m suppositum. etiam

corruptio vnius est generatio alterius quia. i. corrumpitur forma ligni abigne vel introducitur forma

ignis et sic habetur intentum si 2m iam daretur materia sine forma est. i. materia ligni spolia

ta sua forma et tunc non recepit aliam formam quia datur materia sine forma quod est contra primum suppositum

Ordenamos i un ojo made
nos abs de trigo q yo tome
fras en cuyo q pagnagella
luego i por otro di luego un
ducado